MIRCEA OPREA

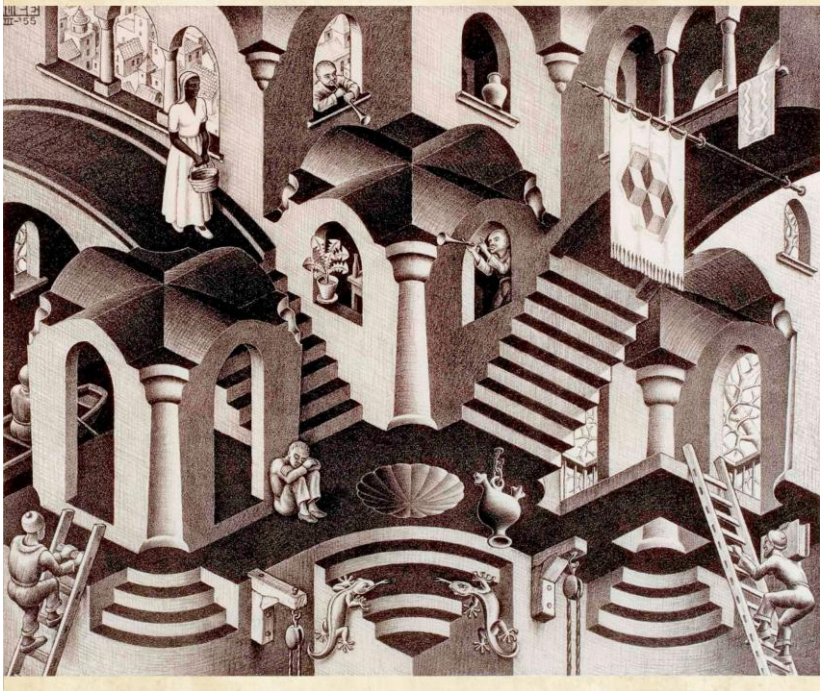

OASPETELE DIN CONDOMINIU

MIRCEA OPREA

O A S P E T E L E
D I N
C O N D O M I N I U

© Mircea Oprea
Ediție publicată în regia autorului

Ilustrația copertei I: M.C. Escher
Foto coperta IV: Emanoil Marcu

Director: Dumitru Ivan
Consilier editorial: Dumitru Ignat
Telefon: 0747 214 553
E-mail: **quadrat.bt@gmail.com**

Descrierea CIP
a Bibliotecii Naţionale
a României

OPREA, MIRCEA
Oaspetele din condominiu /
Mircea Oprea.-
Botoşani: Quadrat, 2017
ISBN 978-606-723-096-3

821.135.1

Apărut 2017, Botoşani – România
Tipar: Tipografia RiaBotoşani
Tel./fax: 0231.585.733

MIRCEA OPREA

OASPETELE DIN CONDOMINIU

ROMAN

Editura QUADRAT
Botoşani 2017

Prevenire:

Ca în orice scriere imaginată,
adevărate rămân doar iubirea şi ura.

PARTEA ÎNTÂI

OM MĂRUNT, FAPTE MĂRUNTE

1.

Pe hol, la despărțire, doamna Brânduşa mi s-a agăţat de braţ alarmată de o panică îmbibată cu arome de patiserie, ceva bun de-ale gurii, o prăjitură de casă mai degrabă decât cu mireasma din numele ei şi, să vorbesc şi eu ca Mihal, femeia asta îmi aducea papilele gustative în stare de erecţie. *Nu mă lăsa aşa, dragă Tudorine, n-om muri toţi din disperarea unuia. Să facem ceva şi dumneata ştii ce trebuie făcut, ştii ce uşi să deschizi să fii ascultat, nu ca noi, cei ajunşi între cei mărunţi, trecuţi la – şi alţii.* Din nişa bucătăriei, Roxy, nepoata, privea în penumbra holului zâmbind clătinat, o părere de zâmbet. Brânduşa, cumătra mea, încerca să mă atragă în cauza comună, stingerea ameninţării vecinului nostru Mihal, încât a rămas convinsă că voi face cât de curând actul generos ce mi l-a cerut. Tehnica o ştiam, ţine de arta feminină de a te lăsa dominat, de a te umili cât să câştigi acel beneficiu de nespus în cuvinte. Slăbiciunea ei o au şi alţii, până şi eu cred că lumea asta simţitoare va sări să mă scoată din impas. Şi te laşi în seama altora, în seama unui zâmbet vag, o promisiune de zâmbet, tu crezând că ai şi ieşit din necaz când, *celălalt*, politicos, a scăpat şi el vorba amabilă cerşită de tine. Regret că nu i-am tăiat-o: *Cu-*

mătră dragă, când îți dau bună ziua, să nu crezi cumva că o să-mi las treburile baltă, să-ți fac dumitale o zi bună cu adevărat!

Politețea, ca armă defensivă în fața lumii, ce temă vastă! Din slăbiciunea mea, Brânduşa a rămas cu impresia că eu îl voi face pe Mihal să nu mai arunce blocul în aer, aşa cum părea să-şi fi propus cu încăpățânare, cum îi lăsase şi pe alți vecini să creadă. De câte ori primea un şut în fund, Tudorin ştia că, amabil, hazardul îi anunța catastrofa. După şut, simțea junghiul în coastă şi, punctuală, nenorocirea îl ajungea. El încă nu părea convins: cineva e gata să se sinucidă, să omoare pe altul, mă rog, sunt pline ziarele de nenorociri, sigur că va veni şi rândul nostru să fim *fapt divers*, să-ți propui însă ca, într-un acces de furie sinucigaşă, să omori, odată cu tine, şi vecinii, nu vedeam nicio logică aici, dacă logica ar fi o condiție a întâmplării.

O privea şi o asculta pe femeia asta, vecina sa desigur, uitând tot ce ştia despre ea, văzând-o ca pentru prima dată. În colțul ochilor, Tudorin îşi păstra unda îndoielii, neîncrederea față de oamenii de duzină, nesiguri, alunecoşi, ale căror intenții se schimbă din clipă în clipă şi nu în bine. Ce să-şi amintească despre ea să nu cadă atât de uşor în plasa complezenței, a politeții de rutină? Se uita la Brânduşa cu o fixitate bolnavă, se uita la negul delicat de deasupra buzei, hipnotizat de felul cum îşi vibra vocalele nazalizate, interjecțiile.

Pentru triumful irezistibilei şi sublimei perversități aş fi pariat pe eternitate că voi muri şi eu din capriciul nebunului de lângă mine de care n-aş avea cum să mă feresc pentru că, pe tabla de şah a vieții, niciodată nu ştii care e nebunul, care-i va fi nebunia. Cine ştie de nu cumva şi cel teafăr, mâine, n-o ia tot pieziş, după capricii şi toane. Îl înțeleg, îl aprob, până la un punct chiar îl admir pe Mihal, că vrea, e şi acesta un act caritabil, să-şi sfârşească viața împreună cu noi, vecinii săi de care nu s-ar despărți nici în moarte. Fără să-l ştiu un erou, îi

apreciez generozitatea, vrând să ne ia cu el *dincolo,* să ne scurteze suferința, bănuind, pe drept, că îndurăm și noi vreo durere pe care abia o mai ducem numai că, fricoși și lași, n-avem puterea actului energic, hotărât. În simțirea mea scrântită, ai fi zis că mă purtam frumos cu el nu cumva, văzându-mi nazurile, se va răzgândi și-mi va refuza locul cuvenit în fantastica sa călătorie cu țintă precisă.

Mă gândeam la Mihal, la superiorii săi care, printr-un șantaj abil, l-au silit să semneze *angajamentul*, condiție a jocului social, fixându-l astfel pe tabla de șah în postura de pion, fără ca el să știe în slujba cui intră, cu ce scop, ce mișcări va avea de făcut. Închipuiți-vă un pion legat la ochi și ghidat de piesele grele din spate. Așa era el! Cu empatie sau nu pentru Mihal, mă puneam și eu în situația de a juca șah cu un partener invizibil și cu o minte diabolică. Eram așadar pion pe tabla de șah, împins în față de către șefii mei, neam de demoni și ei; mă bat cu piesele de valoare din tabăra adversă, în chip limpede eu fiind piesa de hărțuială, de sacrificiu, fiind când în calea adversarului, când în calea trupelor proprii, cu rol de intimidare, de ascundere a intențiilor, de prevenire, de simulare. Eu, un oarecare din octetul de copoi trimiși să hăituiască cerbul cel mare, trofeul, cât să-l aducă în bătaia puștii vânătorilor de carieră și, să fi primit un corn ascuțit în coaste, cine s-ar fi mirat că a dispărut o javră. Pentru mine, ca pion, șahu-i joc de noroc. Pasul, cât pătratul din față, nu mi-l hotăram singur, deși, de acolo, din pătrățica mea, vedeam altfel strategia. Infim ca pericol, n-aveam să fiu eu ținta vicleniilor de perspectivă, a mișcărilor ascunse, adversarul n-avea să strice o mișcare, dintre cele numărate pe ceas, n-avea să-și piardă timpul cu o piesă fără valoare, eliminarea mea abia deconspirându-i intenția. Tudorin, observându-i poziția pe tabla de șah, a înțeles că anume micimea sa de pion oarecare l-a apărat până acum pe Mihal chiar și fără să știe asta, când

el avea patimi mai grave decât îi ţinea pielea, decât îi permitea rolul. Târziu, îşi va da seama şi Mihal că fusese sacrificat într-un meci amical oarecare, partenerii, albi şi negri, buni şi răi, dându-şi mâna peste capul său, peste *piesele* căzute, ciocnind paharul victoriei servit pe tabla de şah ca masă a negocierilor, viaţa sa – un capriciu ieftin al şefilor. Era furios că, din toată armata, el, pionul, e singurul păcălit, singurul care a pierdut partida; cum să nu fii furios şi hotărât să te răzbuni!?

Încărcat cu grijile Brânduşei, am urcat la mine în apartament. Ai mei au plecat cu treburi, la serviciu, prin oraş, aşa că mi-am luat un pahar mare de vodcă să-mi treacă gustul de margarină lăsat de ochioasele fursecuri industriale cumpărate din bazarul moldovenilor, să-mi dispară din nări iluzia odorantă a fericirii casnice a unei doamne divorţate. În toată povestea asta, anume că Mihal ne aruncă în aer, eu picasem din altă realitate: veneam de la inaugurarea unui supermarket, ceva ce echivala cu sfinţirea şi oficierea primei slujbe într-o biserică nouă în alte vremuri uitate în istorie, trebuia numai un pic de fantezie să vezi în prefect vreun mitropolit, vreun episcop, în primar să vezi protopopul şi alţi *funcţionari divini* deghizaţi în înalţi demnitari, iar tăierea panglicii cu foarfecele ţinute de tinere îmbrăcate-dezbrăcate în culorile multinaţionale ale firmei, totul arătând ca o veritabilă târnosire, nelipsind nici aşa, în parodie, obişnuitul *sobor de preoţi,* şi ei cu sfeştocul de agheasmă, cădelniţa fumegândă şi cărţile cele groase înnobilate de slinul ritual. Cu eforturi care probabil că au meritat, veniseră invitaţi şi de la Bucureşti, din partidele mari, din guvern, iar alaiul a făcut turul noului supermarket, trecând prin raioanele de la etaj, de la parter, pe când eu mă ţineam cât mai aproape de *oficiali,* dând coate în stânga şi-n dreapta ca orice gazetar, să nu pierd o silabă din sfintele vorbe ale politicienilor de vârf. Cu ochii pe fruntea coloanei se

întâmpla să tot calc pe picior un ins mărunţel cu ochelari fumurii, în costum închis la culoare şi cu faţă ştearsă ca un prosop uzat. Eu îl călcam pe picior, el: *Mă scuzaţi!* şi făcea un pas în urmă. Sub bliţul fotografilor, îl călcam iar: *Mă scuzaţi* şi făcea pasul înapoi. Până să-i simt ironia, cum să-mi treacă prin cap că vreun oarecare dintre oficiali îşi permite să râdă de un ziarist în Moldoşani, adică la el acasă. Abia când s-au adus şi cupele de şampanie, faţă ştearsă ăsta face ocolul sălii ciocnind cu fiecare. Ajunge şi în dreptul meu: *Mă scuzaţi, la mulţi ani!* Mă uit în ochii lui şi-l recunosc pentru că, a naibii meserie, mai fusesem faţă-n faţă: era Preşedintele, Preşedinte numai cu un mandat în urmă, venit să-şi susţină partidul şi interesele şi în capătul ăsta de ţară. Şi ne întâlneam la inaugurarea supermarketului *Integrata,* la marginea oraşului, de unde începea *zona industrială*, sintagmă ce cândva suna a înjurătură, acum – a poreclă.

Aici fusese fabrica de ţesături din cânepă şi in pe seama căreia presa făcuse mare zarvă şi unde, a naibii meserie gazetăria, cu ceva ani în urmă, la inaugurare, într-o scenă ca trasă la indigo, îl călcam pe picior pe primul ministru, Constantin Dăscălescu, de nu mă-nşel, altă faţă ştearsă, înşirat şi el în convoi să facă turul fabricii în urma *primului ţesător al ţării*, în acei ani lipsind doar soborul de preoţi. Scriam pe atunci despre utilajele de ultimă oră, despre ţesăturile pe care se bat şi nemţii, şi americanii, să ni le cumpere, şi tot aşa. Vorbe de gazetar plătit pentru că, repede după revoluţie, lăudatele războaie de ţesut ultramoderne aduse din Vest, şi cele nemontate încă, s-au vândut ca fier vechi tot în Vest, că noi nici cu fierul vechi nu mai aveam ce face iar halele au căzut în ruină încât acel mozaic de pe frontonul clădirii după un desen al lui Piliuţă, o scenă cu câţiva muncitori textilişti, părea mai degrabă caricatura unui coşmar trecut. Peste alţi ani, în clădirea solidă să reziste la cutremur, nu şi la o firavă *revoluţie,* s-a

amenajat un supermarket, fiind şi noi onoraţi de o firmă străină, încât, unde noi ţeseam *pentru export*, acum ni se vând, nouă, mărfuri *din import*.

Ca pentru şcolarii grei de cap, *parabola* se repetă şi în alte locuri până când şi oameni ca Mihal au înţeles că n-au altă treabă decât să trăiască fericiţi, câtă vreme cornul abundenţei revarsă peste ei tot ce le trebuie, singura grijă fiind să descifreze etichetele scrise încă în limbi străine. După ce băuse paharul de şampanie cu un fost preşedinte al ţării, călcându-l pe picior şi suportându-i ironia cât să-şi amintească de altă gafă celebră a sa, acum, după *remake*-ul unui succes din socialism, poftim, Tudorin fusese răpit de pe casa scării de cumătra sa, amabila Brânduşa, să audă o veste şi mai teribilă: *Ai aflat, dragă, azi, mâine, sărim în aer!* Şi lui Tudorin, în toată aventura asta, i se rezerva rolul să-l determine pe Mihal să n-o facă *acum* când, abia divorţată, voia şi ea un *remake* pentru viaţa ei. Tudorin va relua secvenţă cu secvenţă scenariul de coşmar al Brânduşei: tot ce el judeca drept fantezie, pentru ea arăta ca o realitate posibilă, aşa cum nu te îndoieşti că, fiind ianuarie, *e posibil* mâine să ningă. Dacă ea crede, catastrofa-i ca şi făptuită.

Să prevenim cititorul: cu vodca în faţă, Tudorin uitase de eveniment, de datoria de a-l consemna pentru ziar şi, deschizându-şi jurnalul la o pagină albă, scrise aşa, ca pixul să nu uite alfabetul. *E sfârşit de martie, afară a explodat o primăvară sălbatică, a explodat în vrăjmăşie peste frigul coborât din cer, în vrăjmăşie cu soarele zgârcit, cu zăpada retrasă la umbră. Nu mi-i bine şi, cu junghiul aşteptării în coastă, îmi iau tensiunea: la dreapta am o valoare, la stânga – alta, iar trupul mi se clatină cu totul sau numai inima vrea să spargă echilibrul care mă mai ţine în lume. La aşa vreme am hotărât să-mi scriu jurnalul altui anotimp, un jurnal de primăvară, simţind că ceva în mine renaşte şi fără să vreau, cum pământul aţipit în anemia iernii ar refuza primăvara ce dă buzna peste semińţele as-*

cunse în brazdă. În ciuda structurii mele de fiu al catastrofei, optimismul mă inundă, mă sugrumă bucuria şi sunt gata să mă las copleşit de fericire, deşi nu asta îmi doresc. De aceea aş alege să-i scriu vieţii mele un alt început, să-mi rescriu viaţa într-un Jurnal de matur, cum îi cerusem tatălui să mă fi născut la vârsta lui Adam, nu prunc, ci bărbat în putere, gata să suporte până şi o primăvară zăbăucă, aşa cum eşti gata să călăreşti mânzoaca neînvăţată cu şaua, ştiind că va îmbătrâni şi ea în herghelia trecutelor anotimpuri cuminţi. Un jurnal de matur în care să scriu nu lucrurile serioase, deloc nimerite mie, ci doar pe cele grave care îmi bat ţăruşi în ochi. Un jurnal de matur al înţelegerii aşa, după mintea mea, a tot ce mă atinge, un jurnal conştient şi al conştiinţei în care, înainte de toate, va avea prioritate sinceritatea faţă de mine.

Cât scria ca uitat în sine, Tudorin simţi o umbră cum coboară şi, brusc, panica îl năvăli cu puterea unei eclipse interioare scăpate de sub atenţia astronomilor s-o anunţe. Nu-l durea nimic, n-avea presimţiri, cerul – tot senin şi vântul nu sufla nici cât să mişte pana. Să iasă de sub umbra bolilor ce-i vânau trupul său şubred, îşi desfăcu tensiometrul uitat la mână, mirându-se de nepăsarea lui, mirându-se de cum scrisese cu aparatul ce-i apăsa încheietura, dig peste fluviul de sânge. *Viaţa mea între termometru şi tensiometru*… Îl dobora groaza pricepând că şi el e muritor, muritor ca toţi ceilalţi: avea să moară din cauza vecinului şi nu ştie când! Cum de alţii se păstrau atât de liniştiţi, cum de îşi vedeau de măruntele lor ocupaţii fără a trăda printr-o tresărire a privirii tragedia ce plutea peste capetele lor, gata să cadă din clipă în clipă. Nu aflaseră că vor muri repede, într-un an, doi, ori peste zece cel mult? Oare să nu fi aflat? Cu o mână nesigură, continuă să scrie: *Murdăria de pe pereţi, igrasia din tencuială, tuberculoza cărămizilor jilave, plămânii care scuipă sânge printre ziduri par să fi înviat cu primăvara şi, răcoarea de sub streşini, cancerul cel vechi, depresia de astăzi, totul mă apasă. Aşadar, se ştie: vom muri prin explozie, vom fi aruncaţi în aer… Şi de către cine, tocmai de Mihal,*

harnicul şi devotatul turnător la securitate? S-a plictisit de nepăsarea noastră şi ne trage de mânecă să ne spună că încă-i pe aici şi vrea să se omoare cu tot cu noi? Nu cred eu asta, dar sunt destui nebuni gata să facă tâmpenia numai să-i vedem şi pe ei, sinuciderea la grămadă arătându-li-se ca un preţ bun. Să fac ceva, dar ce pot face eu? Şi de ce aş opri pe altul să facă ceea ce eu n-aş fi în stare, ce eu n-aş avea curajul să fac? Nu-mi rămâne decât să scriu toată tărăşenia asta, cum va curge ea. Şi scrisul este un fel de exorcizare, un mod de a scăpa de diavolul de lângă tine, de diavolul din tine. Poate voi reuşi să scriu înainte de a ne arunca în aer – asta ar fi o performanţă din partea mea! Să scriu, deci? Voi încerca să mă împotrivesc lui Mihal, mă voi opune lumii acesteia nebune scriind. Scrisul ordonează lumea şi faptele ei, le predetermină şi ce ţi-i scris în frunte ţi-i pus. De ce aş scrie? Alţii cum fac, cum scapă ei de furtuna oceanului, cum scapă de înec, de naufragiu? Fără să le pese de ceilalţi, se bagă sub apă, se dau la fund, cât mai adânc, iar când ies din nou la suprafaţă văd că furtuna a trecut iar dimineaţa senină domneşte peste viaţa noastră, acest haos parţial limitat, parţial controlat. Nu aşa a făcut şi tata Noe?

Scrisul îl obosise; va bea şi va gândi fără să mai scrie, scrisul îl extenuează ca împlinirea în fapt. Mihal ne va arunca în aer, se va sinucide şi, dacă n-o fac eu primul, dacă n-o fac astăzi, o face el mâine, o face altul, oricând un om disperat e pe aproape, gata să-ţi ia viaţa. Atunci, să fac eu răul de teama să nu-l facă altul înaintea mea? De ce-aş fi lacom la cele rele, cum sfântul ar fi lacom de cele bune? Cel de lângă mine are nevoie şi el de o bucurie, tristă bucurie, are nevoie de bucurie mai mult decât am eu? De ce să i-o iau?

Omul mărunt îl cunoşti după faptele mărunte, făptuite de el ori îndurate numai, cărora şi aşa abia le face faţă, fapte mărunte şi tot atât de grele pentru el cum e şi căderea Troiei pentru Priam. Oamenilor de rând li se întâmplă fapte mărunte adică nimic, nimic să lase urme în viaţa altor milioane de

semeni de-ai lor, în bine, în rău, şi ei trecând – oameni de rând. Dacă cei din apropierea mea trăiesc fapte mărunte, fără valoare pentru alţii, eu de ce le-aş scrie fapta? Cui să fie de folos ziarul în care scriu, de ce altul ar vrea să afle despre viaţa anonimului care, mâine, peste câţiva ani, va suferi un accident, se va îmbolnăvi grav, va muri fără să lase semn decât, poate, un copil, doi, şi ei, alţi mărunţi, pulbere din drum. Toţi au poveşti care, cu mici variaţii, în sinopsisul ceresc se petrec identic: se nasc, trăiesc un timp şi mor. Le-aş scrie pe mormânt: *Aici nu-i îngropat un rege!* Tudorin mai luă un pahar de vodcă să filozofeze vorbind cu sine cum, altul, generos, în compania prietenului, se trezeşte sfătuindu-l să evite pericolele şofatului pe întuneric. Aşa se trezesc unii, şi eu între ei: vor binele aproapelui, gândind, egoist, că le-ar fi mai uşor lor dacă cel de alături ar fi teafăr şi fericit, într-atât de fericit încât să n-aibă nevoie de el.

Ca într-o viziune ruptă din rai, lui Tudorin i se năzări că toţi moldoşănenii, la ora aceea, beau vodcă cum bea şi el, tot oraşul se scufundă în alcool şi, deschizând fereastra, ar putea lua vodcă din stradă, cu găleata, din râul ce-i curge pe sub balcon. Privi în stradă: oamenii păşeau încă pe picioarele lor, îşi ţineau gura închisă, fără să respire, mânaţi cu îndârjire de o voinţă fără rost numai să rămână treji. *Nişte caraghioşi,* îşi spuse Tudorin şi închise fereastra să se întoarcă la vodca şi la gândurile sale. Se vede că greşeau ei, se vede că greşesc şi eu, şi cel mai sănătos lucru e comportarea magistral de simplă aleasă de inşii banali: deşi le sare în ochi nenorocirea vecinului, se feresc şi nu văd, nu aud, nu ajută, nu previn, doar căinează cu ipocrizie.

Mihal? Ai fi crezut că i-ar fi greu să-şi arunce în aer vecinii, prietenii, cunoscuţii, i-ar fi greu şi încă ezita s-o facă. Aici nu mai funcţionează legi şi reguli, e o agresivitate brută, primitivă, ce ţine de emoţie, de fiorul momentului. Te întrebi

totuşi, ce *emoţie* o fi dacă durează de ani, ce fior poate dura lărgindu-şi caverna în memorie ca o carie în măseaua de minte? O fi şi emoţie în pornirea dornică să te omori la braţ cu restul lumii? Impostorul se emoţionează şi el? Nu, pentru că emoţia, o ştim din prejudecată, e sigiliul, e semnul autenticului, al simţirii adevărate. Şi dacă la Mihal o bombă falsă explodează cu aceeaşi puterea ca una adevărată? Cum să ştii? Trăieşte cu vrajba în el de ceva vreme, şi-a hrănit zilnic ura şi durerea cum s-ar hrăni cu răul făcut în credinţa că asta-i este salvarea. Trăirea sub fior a clipei, cine ştie prin ce alchimie, transmută ura în energie, în energie neagră, bună şi asta să ţină în funcţiune motoraşul vieţii tale. Ce dinam pătimaş e ura, s-o poţi îndura; până şi durerea se regenerează în ură.

Se uită în oglindă: chipul din luciu, chipul ăsta-i recipientul ideilor mele, a ceea ce gândesc, chipul de pe sticlă, doar asta văd ceilalţi şi mă iau drept Tudorin Spinache? Trupul zărit să-mi fie chipul spiritului, al sufletului meu? Asta-i carcasa vieţii mele, a vieţii pe care am trăit-o? Asta-i tot ce pot arăta lumii? Cine i-ar fi auzit gândurile ar fi zis că Tudorin îşi plânge singur de milă pe când el nu asta gândea, nu gândea doar asta, la el existând mereu şi *gândirea din spate* de care nu toţi suntem conştienţi, unii – deloc, alţii îşi dau seama cu intermitenţe că nu-s singuri şi, brusc, se ruşinează ca şi cum ar fi înghiţit oglinda în care-şi văd interiorul proiectat în faţă, îl vizionează, îl citesc, îl palpează şi, apoi, trec totul sub tăcere să uite, să uite repede. Da, el gândea de parcă avea două creiere: unul ştiut ca fiind al său, în stare să-l controleze, să-i comande ce să facă, creierul care, binevoitor şi supus, îi spunea ce gândeşte, ba îi rezolva şi câteva din temele curente, cum ai avea un calculator de mână, unul mic, pentru operaţii scurte şi uşoare, ca adunarea şi scăderea, poate şi cititul vreunui afiş, dar ştia că, în acelaşi spaţiu ori undeva pe aproape, mai avea un creier ca un corp străin de el, întunecat şi neîn-

crezător, ferit vederii altora. Intrase la bănuială de multă vreme că ceva nu-i în ordine în capul său: de câte ori lua o hotărâre cu putere, ca sub jurământ, să meargă pe o soluţie clară, într-o direcţie fermă cu ţinta în capăt, cineva îi spunea că mai bine o lua în partea cealaltă ori, şi mai bine, să fi rămas pe loc. Şi chiar dacă nu abandona calea aleasă, sufletu-i neîncrezător în sine rătăcea deja pe drumul opus celui pe care îl urma. Intrase la bănuială că, din interior, un duşman, un prieten, cine ştie, avea tot alte păreri, alte idei decât ale sale, îl contrazice şi-l sminteşte de pe un drum să-l arunce pe altul, să-l arunce tot mai des în câte-o prăpastie. Cine să fie decât tot un creier ceva, pitit şi el în capul său. Şi creierul ăsta ascuns, din spatele creierului ştiut de toţi şi lăsat ca o perdea în fereastră, nu voia deloc să spună ce gândeşte în adâncul său, de comanda cui ascultă, în serviciul cui lucrează el şi cu ce profit. Acolo se făceau calcule cu alte operaţii, mai complicate decât putea pricepe Tudorin, creierul acela ascuns extrăgea rădăcini pătrate, rezolvase deja cuadratura cercului, inventase *perpetuum mobile* şi, tot el, ştia ce i se va întâmpla mâine, poimâine, veştile din zilele ce vor veni păstrându-le pentru el.

Aproape că aţipise şi gândea cum să pună mâna pe creierul său ascuns, să pună şaua pe el, să-l încalece, ştia sigur că este cineva acolo, în hăul larg deschis de unde îi veneau lumini rare ca într-o furtună de noapte când, într-o singură străfulgerare, vezi în toată limpezimea râpele la un pas de tine şi cum se-nchid în clipa următoare. Într-o mărinimie greu de prevăzut, creierul lui ascuns îi trimitea avertismente prevenindu-l că, la următorul pas, se va prăbuşi. Nu ştia de ce ascultă de stăpânul nevăzut, dar făcea pasul înapoi şi nu greşea. *De câte ori făcea pasul înapoi, rămânea viu şi nevătămat.* Cine ştie ce ar fi pătimit, fără să-l asculte, să fi păşit peste hău, în prăpastie. Dar aşa, orice pas înapoi era un succes.

Ca în somn, îşi termină conştiincios doza de vodcă sufi-

cientă pentru un paradox şi atenţia sa reveni la realitatea clipei ca apoi să adoarmă de tot. Tema cu care s-a trudit îndelung – cum să iasă din strânsoarea Brânduşei: să-i spună, să nu-i spună cine este, cât ştie şi el, cine este Mihal care, deşi e capabil oricând de o crimă, el nu crede că va arunca blocul în aer. După ce golise sticla se felicita pentru soluţia sa înţeleaptă: nu, nu-i va spune rămânând şi pentru doamna profesoară acelaşi bun vecin încât şi uşă-n uşă cu domnul Mihal Călţun, armonia de pe casa scării să continue în aceeaşi dulce nepăsare. O, ce greu a ajuns la soluţia asta, păcat că nu are o sticlă nouă de vodcă, să-şi onoreze înţelepciunea cum se cuvine, că nu în fiecare zi ajunge la ea. Şi când părea pe deplin fericit de calea cea bună aflată de unul singur, fericit că se integra în lumea care şi aşa se ţinea la distanţă ferindu-se de el ca de un ins nesigur în purtări, când se credea deja un înţelept, creierul cel parşiv din spatele creierului cu care gândea la vedere, vocea fără sunet se găsi să-l tragă de mânecă: *Ia nu te mai umfla în pene! Ce-i aşa de greu să te porţi la fel ca vecinii tăi; de ce te chinui când soluţia o ai la îndemână? Tu, maimuţă abia întoarsă de la Nikko, aminteşte-ţi ce bine e să-ţi acoperi ochii să nu vezi răul, să-ţi înfunzi urechile să nu-l auzi. Ştiu, tu nu vei reuşi, dar să nu vorbeşti pe nimeni de rău – poţi să încerci! Greu, foarte greu te-am făcut să alegi calea comună, să nu sari iar calul.*

Tudorin chiar aşa făcea: se străduia, se perpelea nopţi la rând să afle ieşirea din încurcătură, gândea până catastrofa se cocea şi se spărgea singură aruncându-l din făgaşul cărării comune, să vadă apoi că, simplu, soluţia problemei era s-o ignore cu nepăsare, cu nesimţire, să rămână mut, cum muţi erau şi ceilalţi şi pe care el îi admira ca mari înţelepţi. Trecuse binişor de miezul nopţii, aţipisem deja când m-am trezit ameţit, cu senzaţia de sufocare, cu neputinţa de a-mi reveni cu totul. Cineva mă trăgea spre ziuă, altul mă apăsa cu putere spre noapte. Zgomotul din capul meu se aude şi afară. Căţe-

lele au fătat şi în cartier a apărut o nouă generaţie de maidanezi. E hărmălaie până javrele bătrâne, la fel ca gândurile vechi, se impun şi fac ordine între căţelandri, cum au învăţat de la oameni, până va veni o altă generaţie câinească, şi toate gândurile vor intra în ordinea lor.

*

Să vă spun ceva despre blocul în care locuiesc!? Nu-i nevoie de amănunte: cine a văzut un bloc dinainte de '89, unul singur, le ştie pe toate, cum şi eu le ştiu de pe terasa spartă a acoperişului până în subsolul inundat de apă şi de şobolani, rasa amfibie. Deosebirile dintre blocuri, se vede de la distanţă, nu-s din proiect, ele ţin de abilitatea deşucheată a locatarilor de *a se descurca*. Locatarii?! Da, tot noi, printre altele, avem şi calitatea asta. Pentru că oricum ştiţi totul despre blocul meu, acelaşi cu al vostru, dacă sari peste culoarea pereţilor, am să vă vorbesc despre vecinii de pe scara mea. Pe un teren confiscat de la proprietari cu câţiva ani în urmă blocul meu, proprietate personală, e ridicat puţin după cutremurul din '77. S-au construit sute de blocuri în câteva zeci de ani, s-au construit repede, repede, de-a valma, peste grădini şi livezi, peste vii, demolând casele vechi şi, cu ele, un mod de viaţă, zburătăcind violent proprietarii, cuiburile de păsări, dar numai oamenilor li s-au dat un apartament, o garsonieră şi, cu un respect sadic pentru nostalgia inevitabilă, se întâmpla să fie mutaţi chiar în blocul ridicat pe pământul lor, de-ai fi zis că nu s-au mişcat din loc, că nu s-a schimbat nimic.

Şi păsările? Păsările au aflat locuri de cuib prin cornişe, prin crăpăturile apărute curând în zidurile noi iar câinii din curţile risipite şi-au luat în stăpânire, după puterea colţilor, tomberoanele mustind de gunoi, urbanizându-se şi ei sub o identitate nouă, *comunitară*, ca maidanezi, pierzând repede, peste o generaţie numai, urma foştilor stăpâni. Să spun că

maidanizarea câinilor, ţinuţi, până atunci prin curţile oamenilor, cu domiciliu stabil adică, au împărtăşit, la alt nivel, drama *ruralilor* veniţi la oraş cu miile de pe-o zi pe alta fără a reuşi să se *urbanizeze,* aş fi socotit prea cinic, o spun, totuşi, să vedeţi cât de mult îmi pasă de soarta patrupezilor. Acolo, la grămadă, la groapa de gunoi, experimentau acelaşi socialism egalitar, bucata bună ajungând la cel tare în colţi, la cel care lătra mai fioros, la cel care se gudura pe lângă şeful de haită, după legea cea dreaptă copiată şi de oameni.

Ca şi alte blocuri din oraş, şi-al nostru-i trântit de-a curmezişul peste haturi de grădini, hatul – simbolul ce trebuia să dispară. Bucăţica de alee, cu intrarea în bloc, la garaje, închid, toate la un loc, un fel de curte interioară, cât să lase un pic de intimitate, să ne apropie ca vecini, cum şi la ţară, în aceeaşi curte afli rude, fraţi, surori – toţi dintr-un neam. Şi aşa, cu o intimitate protejată de distanţa până în stradă, până să ieşim în lume, toţi ştim că, dincolo de aleea noastră, începe lumea, lumea cea rea. Şi vecinii mei când se plâng că lumea-i rea, nu vorbesc despre ei, nu vorbesc despre mine, nici de locatarii blocului de alături; ei vorbesc de o lume fără nume, aflată undeva departe, în spaţii cu totul imaginare şi, de acolo, din acele spaţii trecute pe hărţi străine, iată că lumea cea rea ajunge să ne strice viaţa aici, pe casa scării la noi.

Toţi, la fel ca şi mine, la fel ca şi Mihal, personajul ăsta infernal, va veni vorba curând şi despre el, toţi am mai locuit la bloc cu deosebirea că acum eram şi proprietari, calitate care, am văzut repede, aduce griji mai grele decât cele de chiriaş. Eu locuisem deja în câteva apartamente de confort redus: camere incredibil de mici, ba fără bucătărie, ba fără cadă în baie, fără holuri, cu intrare de pe casa scării direct în camere. Un apartament, ce frumos sună, *a-par-ta-ment*, avea şi balcon: strâmt ca nacela de aerostat, primea şi doi inşi, dar supli şi îmbrăţişaţi. Nu-i de mirare că o tânără, nevastă abia

ieşită din luna de miere, a căzut de la etaj dintr-un balcon ca ăsta vrând să lase aşternutul la aerisit. Zveltă, înaltă, a alunecat peste balustrada joasă, cu pernele în braţe, cu plapuma, a căzut cu tot aşternutul, norocul ei, pe sârmele uscătorului de rufe ca pe o plasă de siguranţă, aterizând pe pământ, întreagă, cum numai în realitate se mai poate întâmpla. S-a ales cu o fobie teribilă pentru balcoane şi o poreclă de nemuritoare: *Tereşkova!*

2.

Blocurile turn au lift, câte unul pe scară, maşinărie drăcească gata să se defecteze când ţi-e lumea mai dragă, să te prindă în cabină cu copiii, cu vecinii claustrofobi, şi, în pană de curent, să rămâi pe întuneric. Cel păţit, după prima experienţă, se lipsea de lift, cum şi animalul bine dresat sare capcana. Pe un palier se aflau şase, opt apartamente, iar pe cele zece plus unu nivele locuiau câteva sute de oameni, de toate mamele, de toate profesiile, cu toate apucăturile, toţii devenind, între ei, mai apropiaţi decât rudele de sânge, că te şi întrebi de unde această bună-nţelegere. Se vede că până şi aruncatul gunoiului din casă, zi de zi, devenise în socialism un act de *socializare*, vecinii de palier, de pe scară, întâlnindu-se tot timpul la uşa gheenei şi invitându-se unul pe altul, cu bună-creştere, să intre primul. Şi vedeai, pe hol, un burtos neras şi abia trezit, cu pijamaua descheiată, bluza de-un fel, pantalonii – de alt fel, cu somnul făcut pe sărite, din bucăţi de nopţi în rufe de împrumut, vecinul zâmbind vecinei ajunse şi ea în ţinută de dormitor, cu bigudiuri în cap, în capot din diftină înflorată şi nasturi de plapumă peste cămaşa de

noapte trandafirie cu dantele roşii, lenjeria altei nopţi ce nu rima cu pijamaua pestriţă a bărbatului care sforăise nu departe, un vis mai încolo de patul ei.

Gheena de gunoi, poem eroic! Gheena de gunoi, la blocul turn în interiorul scării, cu *guri de vizitare* la fiecare palier, era un pas îndrăzneţ, prea îndrăzneţ spre civilizaţie, arhitecţii lumii noi scăpând să proiecteze locatarilor şi un bun-simţ pe măsură ca, la vidanjarea casei lor, să furnizeze gunoi *curat* şi plăcut mirositor. Repede, ca legiunile de asalt campate în poziţie de aşteptare la un pas de noi, ne-au invadat şobolanii, ei folosind crăpăturile, conductele, făgaşele săpate pentru cabluri, forţând orice deschidere din clădire să puiască, să circule clandestin pe rute ferite de ochii noştri. Şi asta nu era tot: jos, la parter, în spaţiu gheenei, aveau culcuş câinii şi ei cu chiriaşii lor, puricii, aici aveau culcuş câinii când nu cedau locul boschetarilor, ambele specii la fel de turbate. Milostenia învingea, oameni şi câini împărţind acelaşi aşternut de bulendre aruncate, că nu mai ştiai cine de cine îşi făcuse milă. Gheenele de gunoi de pe casa scării, bătute în cuie, vor trece repede în uitare şi doar duhul de hoit va continua să bântuie blocul turn pe toată înălţimea lui. Şi, cu gheenele blocate, să eviţi să tot cobori, să urci zece etaje să ajungi la tomberon, aruncai pungile cu gunoi de la etaj, un baschet extravagant, la fiecare coş ratat, aerul de pe casa scării refrişându-se cu duhori noi.

Enciclopedia ilustrată atotcuprinzătoare a vieţii din blocul turn e gunoiul. Ar trebui o operă în zeci de volume, măcar cât opera legată în pânză roşie a lui Ceauşescu, să încapă, să descrie, ce-i în stare un locatar să arunce la gheenă: coşuri cu rufe murdare, carne decongelată şi împuţită, cratiţe aruncate cu tot cu mâncarea arsă – festinuri ratate de gospodine la început de carieră. Sociologii, psihologii, ca arheologi ai prezentului cu intuiţie în cercetarea *habitudinilor* şi înarmaţi cu

multă răbdare, ar afla îngropat aici misterul adânc al socialismului românesc: gheena de gunoi, grafic la zi al bunăstării, arăta o abundenţă smintită şi aiuritoare, în contradicţie flagrantă cu austeritatea cerută de secretarul general al partidului. La tomberon ajungeau produse *suprarealiste, inexistente,* de vreme ce nu le găseai în magazine iar la piaţă scăpau mercurialelor afişate. Spuneam, pe atunci se consumau produse fantastice ca într-o frenezie a bunăstării iar la gheenă, fără teamă de Buna Vestire, de spovedanie, de postul Paştelui, se aruncau până şi copii avortaţi ori nou-născuţi. Psihologii, în cercetarea lor, ar fi descifrat trăsăturile stranii ale *omului nou* pentru că enciclopedia gunoiului nu se oprea aici: în apartamente se colecţionau, ca dintr-un viciu irepresibil, ambalaje ale mai tuturor mărfurilor de pe piaţa neagră, cumpărate de la bişniţari, luate din shop-uri, pe valută, din *duty-free*, aduse cu riscuri din străinătate, la vamă cutia goală trecând ca piesă de colecţie. Erau exponatele lumii dispărute, *muzeul vieţii din capitalism*, al capitalismului alungat din lagărul nostru dar care mai rezista o vreme prin alte locuri, noi ştiind că, în curând, comunismul va fi biruitor pe întreaga planetă – şi asta nu-i glumă!

Nici Tudorin nu scăpase de microbul de colecţionar păstrând şi el o sticlă neagră, burduhănoasă, cu etichetă în limba rusă în care fusese cândva coniac *Codru,* adus dintr-o vizită la moldoveni. În acea vizită, după ce a auzit la muzeul de istorie vocea lui Lenin, seara a avut parte de un colocviu copios cu un academician sovietic pe tema victoriei cât de curând a comunismului pe întregul glob. Atunci pe loc, Tudorin nu s-a arătat prea convins, dar orice dubiu i-a fost topit a doua zi când au vizitat, distileria din Bălţi. După o primă degustare din gama tăriilor, au intrat în vastele *spaţii de producţie* unde, dacă se întâmpla să fii treaz, oricum ieşeai turtă pentru că aerul era suprasaturat cu vapori de alcool transpirat prin butoaiele de stejar cu distilat de vin, coniac adică şi, surprinză-

tor, niciun lucrător, bărbat, femeie, nu purta mască de oxigen, cum nu erau protejaţi nici vizitatorii. Pe arcada înaltă Tudorin zărise un şir de cifre scrise îngrijit, *1917-1967-2017,* el fiind sigur că e telefonul de intervenţie în caz de accident, de catastrofă, erau cifre mari, să le vadă de departe şi cel beat. Ghidul îl lămureşte: Tovarăşul Brejnev, conducătorul Uniunii Sovietice, un timp prim-secretar şi în republica noastră, la aniversarea a 50 de ani de la Revoluţia din Octombrie, a hotărât cum să serbăm centenarul în 2017, când, *fără tăgadă,* va fi comunism pe tot globul; aşa, el a hotărât ca, aici, la Bălţi, să punem de pe acum la învechit multe, multe butoaie, mari şi mici, cu distilat de vin şi, în 2017, la aniversare, să trimitem fiecărui şef de stat câte o ladă cu coniac vechi, să cinstească!

Aşa se comporta Tudorin, mereu pe dos: când ceilalţi aveau colecţii dintr-o lume pe cale de dispariţie, el aduna ambalaje şi gunoaie din socialismul nostru în plin avânt! După o zi de alergătură pentru o pungă de zahăr, o sticlă de ulei, seara, pe balcon, colecţionarul îşi savura raritățile şi, în liniştea căminului, inhala ruina aromei de *Alvorada-Wiener Kaffee* sau de ness – *Amigo*, alături de pachetul de *Dunhill*, *Philip Morris* ori *Kent*, de aroma persistentă a vreunei cutii ce avusese tutun de pipă cu cinci ani în urmă – *Merde de Cheval!* Orice eram gata să aruncăm din casă, nu şi iluzia păstrată în ambalaje ajunse la noi din lumea în care nu vom trăi niciodată.

Veritabil vestibul de cavou cu cripte înalte, cu sonerie, vizor şi preş de şters pe picioare, holul puşcăriei trebuie să fi arătat mai vesel, mai primitor şi mai cald decât casa scării, noaptea, când şi curentul electric se întrerupea, când centrala termică a oraşului nu mai avea păcură, la noi, partea cea mai sinistră din an fiind iarna, dar şi atunci ne încălzeam cu spirite: astă noapte ne-a fost aşa de frig că nevastă-mea a redevenit virgină! Ascultând radioul, privind la televizor, o oră, două, pe zi, noi, chiriaşii, ne sugestionam să credem că suntem

buni, înţelegători, milostivi şi de-a dreptul fericiţi. Să nu vezi hidoşenia era suficient s-o respiri zi de zi, să-ţi iei doza de mizerie cum îţi înghiţi, cu noduri, antidepresivele; inhalând zilnic partea ta de umbră, de igrasie, devii insensibil ca sub anestezie, devii şi tu hidos, pată mişcătoare printre petele umede din pereţi. Firește, noi, bărbaţi şi femei, ne imunizam cu alcool, antidot clasic, inofensiv în comparație cu altele, rețetă descoperită pe atunci şi de Tudorin – ne imunizam cu alcool şi triste partide de sex, bifate după lista completă de parafilii.

Ca locatari la bloc, ne recunoşteam uşor: feţele noastre aveau umbre, tristeți comune; hainele, oricât de curate şi de îngrijite ar fi arătat, aduceau cu ele în stradă, la lumina soarelui, izul de hrubă, identitate de neconfundat. Ne apropiam fără să ne ştim, miroseam străinul, mirosea ca noi a hoit, a mormânt proaspăt, e *de-al nostru!* Aparţineam, cu toţii, unui lagăr mare, lagăr şi ospiciu la un loc, cu reguli ce acum par imposibil să le fi respectat, să le fi suportat, pe când, atunci, nici nu le simțeam, toți, locatari la bloc, proprietari, chiriaşi, purtând acelaşi diagnostic, simultan: vină, acuzaţie şi sentinţă carcerală. Viaţa curgea egal de palpitantă şi n-ai crede că se va întâmpla ceva peste oroarea trăită în comun, toţi primind raţii identice, cu excepţia ghinionului care ne alegea după capriciul său. Vecinul de pe scară, cineva din blocul de alături, cădea în canalul cu apă clocotită pentru că, acoperindu-se în grabă căminul cu vane, nu s-a mai cofrat groapa, nu s-au mai turnat plăcile de beton de deasupra, o economie în contul socialismului, iar malul mâncat de apa în clocot, s-a prăbuşit cu ghinionistul atunci întors acasă din schimbul doi, că n-avea ce să caute pe acolo primul secretar sau regele Belgiei, beleaua, ăsta fiind cusurul *mulţimilor,* nimerind, statistic, pe unul din zece mii şi cum nu avem zece mii de prim secretari, de regi pe-aiurea, aveam în schimb, milioane de nenorociți; se mai întâmpla să cadă cabina în golul liftului cu doi, trei vecini,

asta când nu săreau ei înşişi, de bună voie, în golul scărilor fără să mai aştepte ceasul rău care, oricum, i-ar fi ajuns. Am ţinut minte căderea vecinului în canalul cu apă clocotită pentru că soţia sa ne-a povestit dimineaţă păţania şi cum, Teofila, mezina lor, o puştoaică isteaţă foc, trezită de tevatura din casă pe la miezul nopţii, o întrebase: *Dacă tata-i la spital, pot să mănânc eu cârnaţul pe care l-ai ascuns de mine?*

În penumbra tombală persistentă şi în zilele însorite, în jilăveala rece păstrată în toate anotimpurile, pe casa scării, la blocul turn, aveam şi sărbători: un vecin se muta, altul venea, prilej bun să mai bem un pahar şi încă unul, să cântăm *Trandafir de la Moldova,* să ne amintim în veselie de necazul deja trecut. Au necazurile virtutea ca, odată duse, să arate hazlii, pline de farmec, de-ţi vine să plângi după vremea amară în care le-ai trăit. Pe un taburet cu urme de var de la ultima zugrăveală apărea, la minut, sticla de ţuică, de vin spumos – *Zarea,* o sticlă ca o femeie veşnic gravidă şi neatractivă pe atunci pentru colecţionari: *Hai noroc şi să fie într-un ceas bun!* Nu – revoltă, nu – lacrimi; doar florile din ghivecele de pe casa scării se ofileau: mai deprimate decât noi, ce trist, florile nu rezistau fără o rază adevărată de soare.

Să vă vorbesc de vecinii de-aici, de la *proprietate?* Cum să nu: pe scara noastră cu apartamente cumpărate de la stat, adică *proprietate personală*, s-au adunat, ca sub un destin comun, peste treizeci de familii. Ajuns şi eu între proprietarii din blocul cel nou, îmi contemplam vecinii, mulţumit aproape de fiecare în parte. Să-mi fi fost lăsată mie alegerea, să fi avut eu la îndemână posibilitatea de a-i selecta din menajeria cunoscută de mine, nu cred să fi avut tupeul, orgoliul, nebunia, să-mi aleg alţi vecini. Şi pe cine să fi ales când şi eu mă pot întreba: care dintre noii mei vecini şi-ar fi dorit în coastă un gazetar? Un gazetar acrit cum eram eu! Şi să fi fost posi-

bil, nu, n-aş fi avut tupeul să-mi aleg doar vânzătoare la *autoservire*, lucrători la depozitul de butelii, zugravi, deşi, vai, să trăiesc în limite respirabile, aveam nevoie de fiecare în parte. Am acceptat, ca vecini, şi un profesor, şi un activist, deh, şefii noştri, şi, la ultimul etaj, şi o familie de muncitori: ea – textilistă, el – lăcătuş la fabrica de şuruburi.

Sigur, prioritate să-şi aleagă apartamentul, cel puţin pe hârtie, aveau cei cu toţi banii în mână, dar, cum ştiţi, puţini fac imprudenţa să se expună, să se repeadă pe ce li se pare mai bun, puţini se lasă, pe faţă, împinşi de lăcomie; aşa făcea pe atunci vreun măcelar, un constructor, şef de şantier de prin ţară, un vânzător, responsabil de magazin, mă rog, inşi imprevizibili, alunecoşi, foşti ştabi, cine ştie, prin alte locuri, aventurieri întorşi din străinătate unde au adunat bani, indivizi cu funcţii înalte, ajunşi acum la munca de jos ca şefi de IAS ori la vreo unitate din comerţ, să zicem, dornici toţi să-şi impună prestigiul pe măsura averii lor. Nici în blocul meu nimeni nu cumpărase apartamentul plătindu-l tot, de la început, încât să şi-l aleagă cum ar fi dorit. Apoi, şi cumpărat, n-aveai dreptul decât la câte o cameră pentru fiecare membru de familie, era lege, o lege ce putea fi uşor fentată. Abia mărimea şi calitatea spaţiului de locuit făcea diferenţa de prestigiu dintre noi, aşezându-ne ca într-o ierarhie ascunsă, ca un joc de putere simţit fără să se arate.

Tudorin, v-am spus de el, doar e co-autorul rândurilor de faţă vorbind şi el la persoana întâi când vrea, a ajuns în audienţă la primar să-i semneze repartiţia, primarul având căderea să aprobe cumpărarea a patru camere pentru o familie, pe atunci, de trei persoane, asta ca să înţelegi că, tot partidul, te împroprietărea pe banii tăi, dar cu voia lui, primarul fiind şi primul secretar la partid, *pe* municipiu. Şi primarul, gata să-l refuze pe Tudorin cel puţin pentru că moştenea o figură antipatică, i-a replicat de faţă cu toţi, audienţa fiind comună, ca

spovedania unor credincioşi: *Cum patru camere la trei persoane, Tovspinache, când indicaţiile pe care le am, uite-aici, indicaţiile spun altfel? Eu, primul secretar, nu pot fi de acord; dumneata te trezeşti în comunism?* La care Tudorin, ca orice antipatic condamnat să aibă spirit pentru a supravieţui, s-a văzut silit să atace, cu ochii la audienţă şi pe acelaşi ton răstit: *Şi dumneavoastră, to'a'ş' primar, v-ar părea rău să trăim în comunism?* Primarul a amuţit clipe bune, apoi i-a aprobat cererea admiţând că profesia îi permite să deţină, să cumpere patru camere, aşa că, hai, treacă de la el, lasă-l pe gazetar să trăiască în comunism, în avans. Noul proprietar era fericit şi nu prea. Luase patru camere, e adevărat, le va plăti ani buni prin rate la CEC dar, în comparaţie cu mărimea şi calitatea apartamentelor din alte blocuri, cu cele făcute anume pentru şefii maşcaţi din partid, blocuri tip vilă ridicate în parc, ori cu ieşire la bulevard, apartamentul său era unul obişnuit dacă nu şi cu dezavantaje: n-avea garaj, holurile – înguste, boxa de la subsol – o improvizaţie zidită pe colţ, cu aerisire proastă iar finisajele – la fel de proaste ca la blocurile date în chirie. Dar de ce să te mai uiţi la amănunte, să-ţi faci sânge rău, Tudorine? Erai unul dintre norocoşi, orice ai zice! Aşa ar părea, bineînţeles. Odată contractat apartamentul proprietate personală, am avut senzaţia îmbarcării fericite pe un pachebot de lux. (*Cititorul va observa că l-am lăsat să vorbească singur despre sine chiar pe Tudorin, personajul meu, asta până n-o să spună vreo prostie.*)

Urmând ordinea impusă ca de o forţă secretă, moldoşănenii s-au bătut să ocupe zone înscrise în câteva cercuri aparent concentrice, imaginea trădându-ne dorinţa să trăim în miezul geometric al târgului. Şi de ce ne-am bate să fim *în centru?* Cum să-ţi explici tentaţia asta altfel decât ca pe o exhibiţie în faţa şefilor în trecerea lor către palatul administrativ sau poate că aşa ne afirmam prestigiul, tocmai acesta lip-

sindu-ne: *Da, mă salut zilnic cu primarul, cu primul secretar, că stau şi eu în centru, în blocul turn de pe pietonal!* – când blocurile astea, printre primele construite în oraş, sunt recunoscute pentru disconfort. Ai zice că, dincolo de comodităţile reale ce ţi le pot da şi o casă de la margine, toţi ţin să se înghesuie *în centru,* pe mai puţin de un kilometru pătrat unde ar vrea să aibă, simultan, şi liniştea paradisului, şi plăcerile iadului. După cum rezistă generaţie după generaţie, familii la rând aglomerându-se în acelaşi apartament strâmt, moldoşănenii s-au obişnuit ca, lângă ei, în viaţa lor, în familia lor să se nască tot alţi şi *alţi străini.* Vorbeşti de copiii noştri, fără îndoială! Vorbesc de copii, adică de străinii din casa ta vorbesc: nu ţi se pare ciudat că ne mor prietenii, cunoscuţii, în vreme ce, printre noi, cei în vârstă, se nasc mereu şi apar doar străini, veniţi dintr-o lume străină şi se duc într-o lume pe care noi nu o vom mai şti; nu-i ciudat că se nasc străini, cum îţi spun, chiar în casa ta, că îşi măsoară statura cât cresc, cu aceeaşi măsură cu care tu îţi măsori scăderea?

Şi aşa, în aglomeraţia din casă, după pofta de viaţă cu care străbunicii se bat cu strănepoţii pe telecomanda de televizor, ai crede că doar în buricul târgului îţi poţi atinge idealul de a trăi *ca la oraş* – oameni de toată mâna dându-şi sufletul să trăiască bine, tot mai bine, o viaţă cu un ideal porcin, viaţa hotărâtă, permisă de cei mari ca premiu de laşitate, să-i lase şi pe ei în pace, sunt premiaţi că se străduiesc, se zbat eroic să nu facă nimic. Nu te contrazic, vorbesc şi eu: ce să faci când, într-o societate normată, cu reguli stabile, asta-i şi logica unei civilizaţii, totu-i previzibil şi calculat iar viaţa ta curge firesc, fără a te sili la acte de curaj? Pentru mine singurele aventuri pe care le mai am, cu adevărat eroice, sunt cele legate de sănătate. Ce alte peripeţii să am? Să înconjuri globul e joacă de puberi, să traversezi Polul Nord nu mai e nici un risc, până şi cei plecaţi în Lună se întorc acasă! Nu contrazic: asta-i re-

compensa pentru a sta degeaba, de a lăsa baltă orice idee mare, de a abandona orice ideal şi de a face, din ce ţi se permite, tot ce-ţi place până la epuizarea clipei: *trăieşte bine* şi fi fericit cu-atât!

Idealul, astăzi? Acelaşi ca şi până în '89. Ce ţi-ai dorit în socialism, ai acum, e dreptul tău. *Visul românesc* a devenit realizabil! Ai vrut televizor color, o maşină la mâna a doua, ai vrut casa ta? Casa în care ai fost chiriaş o ai în proprietate. Ai vrut să ajungi secretar de partid? Se poate, cum să nu, că partide sunt! Ai vrut prim-secretar la judeţ şi nu te-a lăsat partidul? Vei fi prefect! Ieri, ai vrut deputat în Marea Adunare Naţională? Se rezolvă: te trimite *partidul tău* în Parlament şi, absorbit de Sistem, ce fatalitate, faci într-un mandat, averea unui miliardar din tată-n fiu! Eşti modest, ai vrut numai un congelator cu carne? Ţi-ai luat congelator şi ladă frigorifică şi le-ai umplut cu carne, de vită, de porc, de struţ şi, cât mai încape – fructe de mare! Ăsta ţi-a fost idealul în socialism, ţi l-ai împlinit acum, în lumea liberă, deschisă oricărui vis, oricât de nesăbuit. Şi aşa, copleşit de abundenţa nimicului, vei târî după tine plictisul, sictirul paradoxal al bănuielii de nereprimat, cum nu poţi nici să ţi-o confirmi, dar simţi vina căzută ca din neant: da, suntem ultima generaţie fericită de pe pământ.

*

Abandonă să mai scrie nota de la deschiderea supermarketului *Integrata,* hârtia, cu toată răbdarea ei, refuzându-i impresiile. *Încă un fapt aruncat din istorie,* avea să reţină mai târziu, în jurnalul său Tudorin, convins că *evenimentul*, tot ce-i mai important se petrece acolo unde-i prezent el, ziaristul, şi aproape că se sperie când înţelese adevărul simplu al meseriei, adevărul vieţii sale: *eşecul gazetarului lasă lumea nedesăvârşită!* Cu obişnuinţa de a evita urgenţele, cu pleoapele aproape închise, preferă să-şi scrie mai degrabă nimicurile de toată ziua: *Abia ajunsesem la etajul întâi şi uşa din dreapta se deschide iar Brânduşa,*

din prag, îmi face semn să intru, un semn tăcut dar energic ce nu admite refuzul… şi, grăbindu-şi pixul pe hârtie, Tudorin aude, în memorie, vorba Brânduşei: Intră să-ţi spun, am să te întreb, nici nu ştiu cum să încep, dar intră, n-o să te-ntreb din uşă, şi clipi către apartamentul de alături. Neapărat am să-ţi spun, e imposibil să nu fi aflat, să nu fi auzit şi dumneata. Tras de mână, trec pragul: Aşa, vrea s-o termine cu viaţa, mi-a spus-o mie, mi-a spus-o uite-aşa, cum mă vezi şi cum te văd, nu mai poate trăi şi ne omoară pe toţi. O şoptise expirând aer, uitând să mai inspire, iar eu nu-mi dădusem seama, e o întrebare, e un anunţ.

Doamna Brânduşa Baroşel a divorţat şi arată *normal* pentru o femeie trecută binişor de şaizeci de ani care îndură diete complicate, diete de import şi masaje cu creme din fructe exotice, să-şi ţină în frâu silueta scăpată mult peste dimensiunile standard – bust, coapse, talie; arată normal în ciuda dietelor şi tratamentelor zilnice, normal, ca orice femeie care trăieşte să-şi refacă viaţa, asta fiindu-i singura dorinţă, de zi şi de noapte, în rest e mulţumită cu totul, atât de mulţumită încât vrea o altă viaţă, o viaţă remaiată ca un ciorap, ochi cu ochi, refacerea vieţii fiind şi motivul revenirii la numele de fată: Baroşel. Pentru că fostul soţ, înţelegător altfel, după divorţ n-a luat *ca parte cuvenită din bunurile comune,* decât tăbliţa cu numele său de pe uşă: *Fam.dir.ec. Eugenel Martiniuc*, ea comandând, pe dimensiune, alta: *Fam.prof. Brânduşa Baroşel*, încât cineva din afara casei scării ar fi crezut că vechii locatari s-au mutat iar Brânduşa e abia venită pe aici. Refacerea vieţii ei a început şi s-a terminat, aşadar, la uşă, de când i-a pus piciorul în prag lui Eugenel. Ar vrea să revină nu doar la numele din tinereţe, asta a rezolvat-o uşor, dar ea vrea să fie din nou tânăra suplă şi sprintenă, aşa cum a cunoscut-o Eugenel; de acolo, din acel punct ţine ea neapărat să-şi reia viaţa. Du-

pă ce am fost la inaugurarea supermarketului în ruina unei fabrici, e şi ăsta un mod al Moldoşanilor de a reface viaţa locuitorilor săi, tot azi mă invită şi Brânduşa să-mi spună că, pe ruina care este, vrea şi ea să-şi refacă viaţa, vrea şi ea un remake la viaţa ei. Şi cum de peste tot aude că tinereţea e o chestiune de suflet, nu de vârstă, a înţeles că ei nu-i va fi greu de vreme ce sufletul, iată, îi este tânăr şi zglobiu. Ridicolă prin banalitate la lumina zilei, Brânduşa ne va aduce surpriza fantasmelor sale de noapte.

Ştiam prea bine, Eugenel Martiniuc, fostul ei soţ, nu era un personaj oarecare între noi şi, cu o statură abia cu două-trei degete peste un metru şi jumătate, cât avea, se procopsise cu o burtă uriaşă, să recupereze în lăţime ce-i lipsea pe înălţime, să-ţi dai seama că, da, vecinul nostru nu-i de trecut cu vederea. Cum sunt lucruri mari de necuprins cu vederea din pricina mărimii lor, tot aşa sunt lucruri mărunte ce-ţi sar în ochi, că nu-i chip să nu le vezi. Pitorescul înfăţişării lui Eugenel era completat de părul său creţ, uşor roşcat, lăsat să crească liber, revărsat în cârlionţi rebeli până pe umeri. Sub claia de păr roşu îi aflai ochii de un verde crud, boabă de strugure. Pentru mine a fost, aş zice, un mic şoc să-l descopăr între vecini când a apărut agăţat, ca un breloc, de braţul Brânduşei, să ştii sigur că-s *pereche*. Ea purta fustă scurtă şi roşie ca fanionul ceferistului atârnând de ultimul vagon, un fanion mult deasupra genunchilor durdulii şi fremătători; el – costum gri-bej cu căptuşeală verde moale, cu sacoul veşnic descheiat, fluturând în partea de sus spada scurtă a cravatei în aceeaşi nuanţă cu poama din ochi şi purtând în mână pălăria, accesoriu inutil pentru că în nici un caz n-ar fi reuşit s-o păstreze mai mult de o secundă pe capul său foşnitor ca un car cu fân. Ţinuta ei, de ce să fi văzut eu asta, arăta atât de curajoasă în intenţii, pe cât de mult era dispusă să suporte ironiile unuia ca mine. Ce mai, sunt femei ce se plac pe ele

însele când poartă costum de kamikaze cu dorința disperată parcă, teribile cum sunt, să placă la toți deodată. Zărindu-i separat, merita sigur să te uiți la fiecare în parte dar, împreună, erau de-a dreptul irezistibili. Oricât de bine crescut aș fi vrut să par, când îi întâlneam, ne salutam protocolar privind mai întâi în ochii lui verzi ca apoi, ruşinat, să cobor privirea pe rotulele ei mişcătoare, salutându-i din priviri genunchii cu un respect sporit. Mulți ani, până aproape de maturitate Eugenel avusese fața acoperită de pistrui de mărimi și nuanțe diferite încât îi zâmbeai prietenos, el arătând cu totul comic, un bibelou roşcat cu două bobițe verzi, vii și proaspete, în dreptul ochilor. Plăcea tuturor de la prima vizionare și n-aveai cum să te superi pe el, n-aveai cum să nu treci în tabăra lui. Eugenel, mic de statură, trebuia să se agite mult, să țipe, să înjure, să grohăie grosolănii oricând, să găsească bârfe, să știe bancuri piperate și fierbinți, să-și scoată mădularul pe masă la restaurant, abia aşa să fie văzut, să-l asculte şi pe el cineva. Într-o noapte de beție a căzut de pe scaun, amicii de chef au plecat, el trezindu-se dimineața abia când îngrijitoarea dădea cu mopul pe sub mese.

Ajuns director, s-a afirmat repede în comitetul de conducere prin vorbele sale deştepte iar într-o şedință cu şefi veniți din centrala industriei laptelui, a emis o perlă rămasă în memoria colegilor: *Omul, omul trăiește cât trăiește și, până la urmă, moare!* Bănuind că musafirii nu aflaseră şi taina asta, s-a grăbit să explice: *Da, pofta de viață ne omoară!* Fiind viu, Eugenel îşi cumpărase locul de mormânt, prevăzător şi din vreme, un mormânt lat pe măsura patului dublu de acasă, ca orice ins cu o soție iubitoare, simbolul şi temelia oricărei căsnicii solide iar mormântul matrimonial asta şi arăta, dorința sa de a-şi iubi soția şi *dincolo.* Se tocmise cât se tocmise ca meseriaşii să-i facă şi gărduț de fier forjat, să nu cadă din pat, glumeam noi, cu bordură de mozaic în culori, plăci de marmură neagră cu

cruce albă şi portretele lor în medalioane de porţelan, farfurii cu chenar de aur. Fuseseră cioplite numele şi anul naşterii celor doi soţi, urmând ca, pioşii copii, nepoţii, să le treacă anul morţii, când o fi.

Bântuită de premoniţii nefaste, fără să aştepte prea mult, cu actul de divorţ în mână, Brânduşa căpătă acceptul cimitireanului să-şi şteargă numele, să-şi dezlipească farfurioara cu fotografia sa urmând, probabil, s-o fixeze cu tot entuziasmul *unui nou început* pe crucea bărbatului cu care îşi va reface viaţa. Acelui mormânt, descompletat ca imagine, Eugenel continua să-i zică, nu ştiu de ce, *locul de veci*, şi-şi dădea aere de mare încrezut în faţa prietenilor de parcă era singurul care, murind, ştia unde se va muta, îşi ştia noua adresa unde va primi ziarele, pensia. La ceva timp după despărţire, când s-a întâmplat să ne întâlnim prin oraş, Eugenel se arătă grăbit să-mi spună că e în tratative şi, curând, se va recăsători cu fosta soţie, cu Brânduşa adică, pentru că, asta e, o iubeşte, de aceea nici nu-şi luase din casă decât hainele. Noutatea mă făcu să exclam cu o mirare nepermis de acră, *Iubire!*, iar el mă potopi cu reproşuri: *Ce te holbezi aşa? Sunt primul bărbat pe care aceeaşi boală, gripa – să zicem, îl trânteşte la pat de două ori!?*

Încercam să vă spun câte ceva despre domnul Eugenel, despre familia, despre familiile părinţilor săi. El era *fiul natural* al avocatului Aristide Dimitrios, mare crai şi cartofor – un benghi intens exotic pentru Moldoşani. Cu ani în urmă vorbind de *fiu natural* expresia avea alt înţeles decât astăzi când ai crede că fiul natural e vreun produs de carmangerie ecologică, nemodificat genetic, conceput prin mijloace tradiţionale dintr-un bărbat şi o femeie, fără chimicale, fără conservanţi, ce mai, un produs făcut după o reţetă păstrată-n familie, ca la mama acasă, aşa cum normele Uniunii Europene n-ar mai permite. Când tatăl său, domnul avocat (un *domn* dintotdeauna), ieşea la plimbare pe pietonal, doamnele bine îşi ri-

dicau curul şi ţâţele şi priveau în partea opusă; niciuna nu-l cunoştea, niciuna nu voia să-l vadă. Galant şi iertător, când se întâmpla ca întâlnirea cu doamna să fie frontală, îşi ridica pălăria, o privea scurt pe sub sprâncenele împreunate şi dese ca peria de pantofi şi, zâmbind umil, gâlgâia: *Săru'mânujiţele, frumoază toamnă!* Ştiut ca zgârie-brânză, complimentele sale erau singurele acte caritabile, singurele sale pomeni de bun creştin.

Pe când trecea de mijlocul vieţii, în plină virilitate matură, avusese o slăbiciune zvăpăiată faţă de, cum să nu zâmbim, pentru Perfila, o tânără din *Mahalaua Calicimii* care-i aducea laptele la uşă încât faptul că, mai târziu, o progenitură a sa îşi va câştiga existenţa şi faima tot pe seama laptelui, coincidenţa asta părea să intre în destinul familiei. Se spunea că orice parte feminină, indiferent de specie (folclorul *cult-urban* se referea şi la muşte, specia europeană *Sarcophaga carnaria*), orice parte feminină ce-i trecea pragul avea să-i suporte proba bărbăţiei încât nici lăptăreasa nu i-a rezistat, curând ea arătându-şi tuturor rodul pântecelui ca, peste ani, să fie însoţită pe la clienţii ei de un puştan pistruiat tot mai năbădăios şi răsfăţat pe cât creştea.

3.

Fără să aibă relieful în accente spectaculoase, cu ceva ani în urmă oraşul arăta, privit de sus, ca tăiat de o secantă fermă ce separa, totuşi, două lumi, aşa cum marile oraşe sunt despărţite de un fluviu, de un râu, cei de pe un mal, de pe altul simţind diferenţa dintre ei, o distincţie în profesii, în orgolii, *celălalt mal* definit prin adverbul *dincolo* prinzând coaja metafizică a unei nedefinite subtilităţi, abia ambele maluri, *drept şi stâng,* dând burgului aerul de rotunjime concretă. Secanta care, pentru alte oraşe, ar fi acel fluviu traversat de poduri înalte, să treacă pe sub arcadele lor ambarcaţiunile cu turişti, pentru Moldoşani era o umilă stradă prelungită cu încă una şi încă una, de la un capăt la altul, un traseu de-a lungul căruia se înşirau casele, acareturile şi grădinile din *Mahalaua Calicimii*, un cartier din margine locuit de inşi săraci ori sărăciţi, negustori scăpătaţi, rude alungate din familiile mari din pricina vreunui amor *nepotrivit,* meseriaşi veniţi de la ţară cu copii, cu neamuri şi care şi-au oprit caii în marginea târgului şi acolo au rămas generaţii la rând, neîndrăznind să înainteze spre centru, neîndrăznind nici să se întoarcă, acasă, în sat.

Neguţătorii îşi aduceau marfa puţină în oborul din apropiere şi trăgeau în *Mahalaua Calicimii*, la Ţalic Trau, o dărăpănătură cu firmă: *Han de dormit*. Până să deschidă Ţalic han în hardughia aceea, vecinii o ştiau de *casa cu două puţuri* pentru că puţini dintre noi aveau fântâni în curte păstrate dinainte de canalizare, numai acolo fiind două fântâni, una la stradă, una în curte iar Ţalic, când îi spunea cuiva cum să ajungă mai repede la han, îi dădea ca reper vechea denumire: Întrebi,

măi, de *casa cu două puţe* şi toată lumea ştie! Înfipt la o încrucişare de străzi să fie uşor de găsit, cu acoperişul ţuguiat din tablă ruginită, hanul era traversat pe dinăuntru de holuri, scări şi poduri, peste tot aşternându-se saltele, aici clienţii venind, cum citeai pe firmă, să doarmă. Lucrând ori călătorind noaptea, ziua, la han dormeai fie ziua, fie noaptea după cheful tău. La Ţalic închiriai nu camere, ăsta era şpilul afacerii, ci salteaua şi tu îţi găseai locul unde s-o aşezi, cu ce să te înveleşti, tu ştiind când să te culci, când să te trezeşti. Plecai – lăsa-i salteaua; te întorceai – plăteai şi luai alta. La Ţalic se dormea şi pe datorie şi nu se temea că o să fugi cu salteaua. Şi cu ce-ai fugi: un sac umplut cu paie bătucite bine şi cusut pe margini cu sfoară de cânepă de oameni de meserie – mindirigii din mahala. Când se adunau prea multe cuiburi de ploşniţe, păduchi, purici, căpuşe şi alţi vampiri de calici, în nopţile de vară mindirelor li se dădea foc în mijlocul curţii, un spectacol gratuit de toată frumuseţea pentru clienţi. Negustori ca aceştia îşi aduceau marfa în oborul din apropiere atârnând-o, sprijinind-o de stănoagele din margine, tot acolo unde ţăranii veniţi pentru o zi la târg îşi legau caii şi încercau să-şi vândă sacii cu grăunţe, câteva orătănii, un viţel.

Ieşeai din obor şi dădeai în şleaul mărginit de-o parte şi de alta de ateliere şi dughene. Ici, colo, fusese ridicată câte o biserică cu hramul sfinţilor de peste an, o şcoală cu primele clase în care copiii veneau din zilele de primăvară până toamna, cât se mergea desculţ, o fabrică de ulei, fabuloasă în amintirea noastră pentru că aici mâncai pe săturate turte de floarea soarelui din care s-a scos uleiului, mai încolo – un spital să te tratezi de puţinele boli, la fel ca în oricare alt spital de pe atunci şi nici nu te îngrijorai dintr-atât pentru că, ţinând drumul drept, ajungeai în capăt, la cimitirul cu firmă boltită la poartă, pe care scria, firește, *Eternitatea*, să ştii sigur unde-ai ajuns. După ce cu mulţi ani în urmă se aflase la oare-

ce distanţă, acum oraşul înconjura pe trei laturi cimitirul şi, cine ştie, peste un timp cimitirul întreg va fi înglobat între străzi, între case, cei morţi urmând a fi martorii muţi ai vieţii tot mai zgomotoase a celor care se încăpăţânau să rămână vii şi să nu creadă cu nimic în moarte.

Deschis nonstop, asta-i *eternitatea* şi pentru morţi şi pentru vii, cimitirul ne primea ca un loc de linişte şi primenire iar în zilele de sărbătoare se umplea de amatori de iarbă verde, orăşeni care, cu ceva ani în urmă, intraseră prin celălalt capăt al târgului ca ţărani sătui să tot cosească *iarba verde de acasă,* pe gratis, pentru CAP. Din mahala, ţinând drumul drept, oamenii ajungeau până în poala pădurii încărcaţi cu pături şi coşuri cu mâncare, sticle de vin şi roiuri, roiuri de copii, ei devastând în câteva minute căruţul cu îngheţată, de se nimerea pe acolo. Cu siguranţă că, lângă căruţa cu îngheţată, irezistibilă şi pentru cei mai mărişori, zăreai un puştan ca argintul viu cu părul roşu şi sârmos, pistruiat tot şi cu ochii verzi, mereu strigat de un glas speriat de femeie: *Jânel, Jânel, mamă, unde eşti!* Mihal şi Aniţa mergeau şi ei la marginea oraşului, cu gazda lor, cu vecinii, pe atunci lui Mihal plăcându-i să se distreze, să bea un pahar de vin. În partea aceea de margine de târg, cimitirul era un parc de distracţii plin de viaţă şi nimeni nu se sinchisea de crucile ce putrezeau în apropiere sub greutatea numelor celor care au fost cândva, nimănui nu-i dispărea *joie de vivre* numai dintr-atât.

Apoi, bărbaţii aceia vânjoşi, răpuşi de mâncare, de secărică şi vin, aşa, răsturnaţi pe spate pe sub un cireş rar în frunze, aţipeau ca răpiţi de vreun vis de bine. Şi ce să fie mai odihnitor decât un pui de somn lângă somnul cel mare al adormiţilor de veci, deloc străini de tine, şi ei, fraţii tăi, părinţii sau vecinii de peste gard. Se trezeau spre seară, mâncau resturile de la banchetul în genunchi, beau şi mâncau ce mai rămăsese, *să nu le cărăm şi înapoi!* Şi cântau, şi ce cântece de

jale ştiau vecinii mei din mahala, de ieşeau stelele pe cer să-i audă şi, sub candela lor, luau drumul la întors, şi cântau trist de parcă le părea rău după *Eternitatea* lăsată în urmă. Plecau mituindu-l cu băutură pe *cimitireanul Eternităţii,* o slujbă pe viaţă, să treacă peste moşia lui. Cu glume ca talisman împotriva strigoilor, uitând de viaţa de apoi, traversau cimitirul să se întoarcă acasă, printre dughenele unde, peste câteva ore, în zori, avea să se trezească fiecare ucenic, meşter sau, mai cu ştaif, birjar pe trăsura lui.

Perfila, acum i se spunea *doamna* lăptăreasă, a continuat să aducă lapte grecului mulţi ani şi după ce născuse, fidelitatea ei devenind şi mai vizibilă când, târziu, Eugenel era la liceu, zona din marginea oraşului unde avea gospodăria a intrat *în sistematizare* iar familia renunţase la cele două vaci, acum locuind cu toţii la bloc. Devotată slujbei sale, Perfila se trezea devreme, îi era în obicei, şi se ducea la coadă, la alimentară, de unde cumpăra două sticle de lapte, trei când putea, şi-i ducea una avocatului, ca şi cum lumea nu se schimbase cu nimic. *Doamna* lăptăreasă s-a îngrijit de Eugenel, cu ajutorul, e adevărat, modest al avocatului Aristide Dimitrios, atât de bine cât a putut ea şi, la timpul cuvenit, băiatul, care refuza să crească, a absolvit liceul păstrându-şi aceeaşi statura din gimnaziu.

Eugenel insista să i se spună *Eugenel,* de parcă ar fi ţinut să-i pedepsească pe cei care i-au dat ca nume un diminutiv. Şi fără să-l fi prevenit careva, el a înţeles repede că, în comparaţie cu ceilalţi copii, e un privilegiat, un ins deosebit, un om ales cum sunt cei cu un talent special, micimea fiindu-i harul de preţ primit de la divinitatea sa protectoare. Pe lângă faptul că era de departe cel mai mic din orice grup format la întâmplare, mai ştia că e şi bastard, forţând şi el sensul, cât să-i acopere condiţia. Se găseau destui răutăcioşi, de la copii

până la oameni în toată firea, să i-o spună şi direct. Numai nea Ion, invalidul de război, locuind la două case mai încolo, se purta frumos cu el când, trimis de bunică-sa, îi ducea dimineaţa ulcica plină ochi cu laptele cald încă. Lui Eugenel îi plăcea de nea Ion pentru că niciodată nu-l striga pe nume; şi celor cunoscuţi şi necunoscuţilor, el le spunea *măi omule*, fără grija numelui ori să mai adauge cine ştie ce formule de politeţe, iar lui Eugenel îi era tare urât să tot fie sâcâit cum îl cheamă: ba Eugenel, Jânel, ba Martiniuc, după mamă, ba Dimitrios după tată, cei din mahala ştiindu-i povestea mai bine decât o ştia el. Nea Ion îl întreba: *Ce mai faci, măi omule?* şi stăteau de vorbă, el povestindu-i cum obuzul ruşilor l-a descălţat de bocanci cu tot cu picioare, stăteau de vorbă ca oamenii mari până el îşi bea încet, încet, laptele, ca Jânel să ia ulcica înapoi.

Da, nea Ion îi dădea o bomboană de mentă şi stătea de vorbă cu el fără să-l ia în râs, fără să-l alunge. Nu aşa s-a întâmplat şi când se anunţase în mahala, la difuzor, că murise *tătucul Stalin* şi femeile din casă plângeau de li se rupeau inima iar el, şcolar trecut de câteva clase, se luase după mamă-sa, după bunică-sa, şi plânse cu ele până femeile şi-au venit în fire speriate că laptele dăduse în foc. I-au pus laptele aşa afumat în ulcică şi l-au trimis la invalid, cel care-şi pierduse ambele picioare la Cotul Donului. Când nea Ion îl văzu că vine plângând, l-a întrebat, tulburat, ce păţise iar Jânel abia îngăimă printre sughiţuri şi lacrimi. Auzind vestea pe care o aştepta, nea Ion strigă din adâncul bojocilor: *Ura-Ura-Ura!* Aşa, fără picioare din şold, sărea de-o palmă în sus de pe salteaua lui putredă, încât Eugenel a dat fuga la maică-sa: Du-te să vezi, nea Ion zboară de bucurie c-a murit *tătucu' vostru!*

La sfârşitul liceului, când prietenii îşi făceau griji dacă să dea examen la vreo facultate, întrebându-se la care anume ar avea vreo şansă, Eugenel brava că el ia orice examen, laudă încheiată cu un pariu. Şi, într-adevăr, a intrat la medicină, *fa-*

cultatea aia elitistă, nu între primii, doar cu două locuri deasupra liniei şi, la final de sezon, pe banii amicilor, a petrecut pe litoral, la Eforie, un şir de nopţi cu beţii lungi şi cu dimineţi dormite până la prânz. Din primul an mirosise el cam despre ce-ar fi vorba şi cu facultatea asta şi nu era convins că viaţa de medic, îngropat undeva într-un sat, merita şase ani de toceală şi alţi ani de stagiatură, să-nveţe stând mereu în spatele unui medic adevărat, apoi specializarea, gradele. Profesorii de la facultate şi asistenţii – toţi se arătau amuzaţi de el, la examene abia trecând de limită şi nu înţelegea de ce. Eugenel însă era mulţumit: câştigase pariul, arătase colegilor cine-i el, ce poate face, prinsoarea fiind să intre la medicină, nu şi s-o termine! În anul următor a dat examen la *ştiinţe economice*, ceva mai pe măsura sa şi unde, a văzut el, se trăieşte într-o boemă lejeră iar ca economist, boema e boierie curată! Şi-a făcut un grup nou de prieteni, nu din sălile de curs, deloc aglomerate, cât din crâşmele Iaşilor, aici găsindu-şi colegii, din escapadele sfârşitului de săptămână, din vacanţe, de prin staţiunile şi mânăstirile de sub poalele munţilor, escapade în care era, ca totdeauna, personajul principal, sufletul petrecerilor. S-a întâmplat să repete anul III, capacitatea sa de a discuta cât de cât vreun subiect legat de analiza statistică şi prognoza economică nereuşind să-l convingă pe profesorul Camil Vortineanu. Mic de statură şi celebru pentru severitatea sa, profesorul nu se lăsa impresionat de puţinătatea la trup a lui Eugenel, cât de subţirimea cunoştinţelor, iar aureola de boem nu-l ajuta. Pe scurt, belferul nu admitea să discute de la egal la egal cu studentul: *Avem noi creierul la acelaşi înălţime, dar nu şi la acelaşi nivel!*

La absolvire, Eugenel şi-a ales, din tot ce i se oferea la performanţa sa, un SMA din marginea judeţului unde a fost doar un an de zile, asta după cartea de muncă. Altfel, lunile efectiv lucrate au fost şi mai puţine iar când ajungea nu reuşea decât să se îmbete bine cu *samahoancă,* un alcool prost

scos din borhotul fiert într-un alambic improvizat în soba din atelierul mecanic, beţia fiind modul său de a se răzbuna pe o lume ce nu-l recunoştea îndeajuns în ceea ce credea că este el cu adevărat, o lume care nu-l vedea aşa cum ar fi vrut el să fie: să mai pună lumea de la ea ce-i mai lipsea lui, că şi el închide ochii când vede câte-i lipsesc lumii. Se răzbuna că încă era viu, o stare deloc dorită iar când cineva îi zicea că-i *mort de beat,* lui i se părea că n-a băut destul pentru a fi doar mort. La SMA a avut un an de beţie neagră, că şi mirosea a borhot după el, iar după câteva crize repetate directorul staţiunii, cu înţelegere, nu l-a dat afară, l-a dus la spital, la dezalcoolizare, cu ARO-ul unităţii condus chiar de el. A fost momentul când tatăl său, venerabilul domn Dimitrios, pensionar acum, a reuşit să-l transfere, în oraş, la o fabrică de brânzeturi ca şef de birou. I-o fi cerut-o Eugenel, jurând că, ieşit din spital, nu mai bea, o fi făcut-o mama sa, doamna Perfila, rămasă tot lăptăreasa avocatului, cine ştie. Se vede că grecul, prin tainele pe care le tăcea, se păstrase încă destul de temut încât fiul cel nerecunoscut în acte, dar autentificat de gura lumii să fie adus în oraş, convins că, lăsat lângă cazanul de rachiu, acolo i-ar fi fost sfârşitul.

Speriat de viaţa de spital, ce spectacol oribil e o secţie de dezalcoolizare pentru cel trezit ca dintr-o lungă boală, scârbit că prietenii de chef l-au uitat când se aştepta să fie iarăşi aplaudat pentru beţiile sale, scârbit că amicii s-au căsătorit cu fete de familie bună, alergând şi ei după funcţii, bani şi putere, Eugenel şi-a pus încă o dată ambiţia la încercare hotărât să le arate că şi în potlogării de acest fel tot el e primul şi, ca peste noapte, ce mirare pe doctorii cei sceptici în meseria lor, el chiar s-a lăsat de băut cu o îndărătnicie de care e în stare doar viciosul adevărat, a devenit ceva mai cumpătat şi în celelalte păcate, probând un rol care să-l aşeze în rând cu lumea şi nu unul care să-l arunce din lume, acum trecându-i

prin cap şi să se însoare, idee, e adevărat, venită de la mama sa, ea sfătuindu-l să-şi găsească o fată cuminte, să-şi facă o familie, să se liniştească şi el, că nu-i frumos, şi la vârsta asta, să bea, să cadă pe sub mese, nu poate trăi aşa, umblând şi restul vieţii în patru labe: *Uite cum arată pantalonii tăi în genunchi, măi copile!*

Îngrijorarea ei l-a convins se vede şi pe avocat, care a făcut şi pentru fiul său ce făcuse pentru alţii de zeci de ori, a căpătat transferul pentru Eugenel şi l-a adus acasă, acum fiind şef de birou la fabrica de lapte, o fabrică cochetă la marginea oraşului unde, dacă voia, putea să bea cât dorea, dar numai lapte pasteurizat. Mai bine de un an de zile a şi reuşit să nu pună alcool în gură, şi-a ţinut lucrările în ordine, a fost primit în partid şi, după alte câteva mărunte avansări, a profitat de transferarea directorului plin în Centrala laptelui, la Bucureşti, încât prin jocul de biliard al reaşezării posturilor, sub tacul mânuit din umbră de avocat, a ajuns în poziţia de director economic al fabricii, un scaun destul de lejer pentru el. O primă grijă a fost să-şi înscrie tatăl pe lista şefilor pe la care trecea, dimineaţa, maşina fabricii şi să-i lase lapte proaspăt, iaurt şi, la câteva zile, brânză de vaci, telemea şi ce mai făceau ei. Abia acum mama sa, *doamna* Perfila, s-a retras cu adevărat din postul de lăptăreasă, nemaifiind nevoie să se trezească în zori, la cinci, să prindă rând la alimentară, pentru a cumpăra şi ea lapte. Noua funcţie îl proiecta în protipendada târgului şi, încă holtei, părea o partidă bună pentru femeile libere din oraş. Şi în afacerea asta el va fi insul care-şi va suporta soarta împlinind, fără să ştie, dorinţele altora.

După cura de dezalcoolizare ceva s-a rupt din voinţa sa, cerbicia i s-a înmuiat, pierduse o sursă de energie, nu-l mai atrăgeau escapadele, năzbâtiile de până atunci nu mai aveau haz, trecuse vremea când rămânea la chef până dimineaţa bând coniac cu sticla, mâncând muşchi de vită, crud, tocat şi

cu mult mujdei, trecuse vremea când se urca pe masă, îşi lăsa pantalonii jos şi se urina peste ceilalţi în ropote sacadate de aplauze: *Aşa făcea şi Rasputin!* Obosise şi teribilismele de adolescent întârziat nu-l mai amuzau, se dedicase acum slujbei şi se arăta chiar încântat de poziţia sa, altfel comodă şi cu satisfacţii ceva mai sofisticate decât nopţile de beţie. Se promovase singur în altă clasă, urcase alături de generaţia căreia îi aparţinea în funcţiile eliberate de cei bătrâni; venise vremea sa şi el era acolo să-şi ia partea din pradă. Ţinea cu dinţii să devină unul dintre cei care, cu ani în urmă, îşi bătea joc. Curând se va căsători cu Brânduşa, pe atunci ea recomandându-se Cica, pentru intimi, Cicuţa, nume netrecut în acte, şi căsătoria sa, executată printr-o acţiune zisă *bliţ*, îi surprinse pe toţi, prieteni sau numai cunoscuţi.

Brânduşa! Ea avusese o poveste, printre iubirile sale zvăpăiate avusese o poveste cu ghinion ce nu pica deloc bine pentru reputaţia domnişoarei ce era şi profesoară de limbă rusă, obiect învăluit în aura unei ideologii de forţă, limba ce acoperă o reţea de relaţii obscure oricând gata să trezească bănuieli de nespus cu voce tare între colegii ei de la liceul din Verşina, o comună din judeţ, aceeaşi Brânduşa care, ca printr-un miracol, va ajunge curând profesoară la cel mai bun liceu din Moldoşani. Brânduşa era o necunoscută, puţini aflând că venise de la un liceu *de ţară,* unde se văzuse obligată să-şi ia o gazdă, să nu facă zilnic şaptezeci de kilometri, greu de închipuit cu autobuzele de atunci.

Cine să se mire de visul ei de a se muta la oraş şi că, lehămeţită de tracasările din învăţământ, o bătea gândul şi să se retragă la şcoala din satul părinţilor ei, să locuiască acasă, între ai săi, doar că acolo, la Stâna Ruptă, şcoala generală avea un suplinitor la limba rusă, tot el predând şi orele de educaţie fizică şi orele de desen şi era imposibil să-i strici

aranjamentul, bătut în cuie şi la Inspectoratul de învăţământ. Până să afle soluţia potrivită, închiriase o cameră în sat. Cât era cald afară, gazda n-o lăsa în casa mare, cu ceilalţi, ea dormind în curte unde aveau şi o bucătărie, în spate cu o cămăruţă, şi încăperea aceea îi fusese închiriată să doarmă, o odăiţă că abia îi încăpuse patul şi lucrurile de schimb. Iarna i se îngăduia cu greu un capăt de hol, o cameră de trecere, la fel de mică şi încălzită cât se lăsa uşa deschisă spre bucătărie, se încălzea de la soba de aici, dar şi de la toate mirosurile de mâncare, de la zgomot, copiii arătându-se foarte interesaţi de lucrurile ei intime, şi nu putea ţine sub cheie decât valiza cea mică, imposibil să-şi spele chiloţii şi sutienul, să le atârne la uscat, fără să i le ia copiii, să le probeze şi ei. Ce să te miri, stând la gazdă, Brânduşa se învoia ori de câte ori putea, boala, concediile medicale, învoirile, fiind o binefacere.

Cu o vară în urmă făcuse cunoştinţă cu Gomoran, ea vrând să cumpere cafea de la magazinul din centru unde se întâmpla să vină, când şi când, câte un sac de cafea verde. Se dădea cu suta de grame, să ajungă la toţi, ziceau vânzătoarele, dar şi dintr-o socoteală simplă: mai uşor înşeli cu zece grame la o pungă de o sută, decât să furi cincizeci de grame dintr-un kilogram. Ar fi trebuit să stea la coadă de zece ori, să dea un leu, doi să stea la coadă pentru ea şi câţiva copii, cum făceau alţii, ea n-avea timp şi nici nu-i era la îndemână jocul ăsta. Când, clipind uşor din ochi, a întrebat-o pe vânzătoare, altfel o domnişoară amabilă, cine poate s-o ajute să cumpere şi ea o jumătate de kilogram, vânzătoarea a măsurat-o din cap până-n tocuri şi a condus-o la şeful de magazin printr-un coridor lung plin cu saci şi lăzi, cu stive de navete gata să se răstoarne, să ajungă la biroul lui Gomoran, o încăpere mică, mobilată cu mărfuri până în tavan. Ca din plăcerea de a sta de vorbă, Gomoran a aflat de ce căuta cu atâta insistenţă tânăra profesoară o pungă de cafea. Avea s-o ducă

la un doctor, pentru un concediu medical şi, din una în alta, el îi află povestea. Da, domnişoara profesoară, *noi* înţelegem şi o să vă ajutăm, cum să nu. Chemă repede o vânzătoare, îi aduse un kilogram de cafea împărţită în două pungi, îi dădu din partea lui o ciocolată Kandia cu rom, în semn de simpatie şi cu promisiunea s-o mai ajute când va fi nevoie, aşa, fără nici un interes, ca omul care înţelege necazul altuia.

Peste o lună, Brânduşa se nimeri iarăşi prin Moldoşani şi trecu pe la el să cumpere câteva *atenţii* pentru cei de la Inspectorat, lichior *Triple sec,* cutii de ness, ciocolată. Îi spuse că ar vrea o gazdă în oraş, nu ceva permanent, că-i prea scump pentru ea să rămână la hotel; ar plăti o gazdă, nu vrea să profite de nimeni, ea va plăti cinstit, să aibă unde sta o noapte, două, în oraş când se întâmplă să vină cu treburi, la Inspectorat, la un medic, pentru cumpărături. El i-a promis că se va interesa şi abia după ce a plecat, după ce ieşise din magazin, s-a luat după ea: i-a venit o idee, vorbeşte cu sora lui, are trei camere, soţu-i plecat o vreme să lucreze la Bucureşti, e detaşat la Casa Poporului, ca instalator sanitar, au un copil, încă nu-i de şcoală şi e un copil liniştit. Şi dacă tot sunt împreună în oraş, n-ar vrea să mănânce cu el de prânz, ştie el un local mai ferit, e prieten cu şeful şi oricând se găseşte ceva bun acolo.

Prietenul său ţinea un separeu pentru clienţii doritori de discreţie unde au mâncat în linişte; el a ţinut să bea şi câte un pahar de vin, şi o cafea bună, au găsit şi un desert, ştiutele clătite împăturite, pentru ea, cu multă dulceaţă de vişine şi zahăr pudră, aşa având timp să vorbească, să se cunoască mai bine unul pe altul. În după-amiaza aceea Brânduşa a simţit ca o adiere de parfum străin că se schimbă ceva în viaţa ei, Gomoran părând de-a dreptul bărbatul providenţial ieşit în cale când credea că bucuriile din viaţa asta i s-au terminat. De acolo, din restaurant, din biroul şefului, noul prieten al Brânduşei vorbi cu sora sa: îi găsise o chiriaşă, exact ce

şi-ar fi dorit, o domnişoară profesoară din judeţ, foarte drăguţă care e în situaţia asta… Nicoleta, sora lui, a fost de acord să treacă pe la ea, să se înţeleagă asupra chiriei. E grozav, îi spuse Brânduşa când află, numai că-i târziu, fug la autobuz, că pierd cursa şi-i ultima din seara asta.

Am adus cititorul până aici cu încetinitorul ca să înţeleagă imprudenţa cu care Gomoran, bărbat căsătorit, cu copii, secretarul organizaţiei de partid din comerţ, s-a apropiat de o tânără ispitind-o cu promisiuni imposibil de refuzat. Din acest punct lucrurile au mers uşor şi oricine ar pricepe că zeul protector Gomoran, un zeu miruit altfel cu toate alifiile, a întrebat-o de ce n-ar vrea să vină într-un post la Moldoşani, fie la inspectorat, fie la un liceu. Cum să nu-şi dorească: sigur că vrea, tot timpul numai despre asta se vorbea în cancelaria liceului din Verşina, cum să ajungi într-un post în oraş, cât costă şi cum s-au descurcat alţii, dar şi pentru a te înscrie la examen, şi pentru asta se plăteşte şi nu puţin. Nu te interesează pe tine, Brânduşa, grija ta e să te pregăteşti şi să fii frumoasă! Ei au ajuns deja să se tutuiască, firește, trecuse ceva vreme de când se cunoşteau şi se cunoşteau tot mai bine cu fiecare venire a ei în oraş. *Tu, Brânduşa, să ai grijă să fii frumoasă, de rest mă ocup eu!*

S-a înscris la concurs, i s-a spus să se ducă şi în audienţă şi, ascultătoare, s-a prezentat inspectorului general de la Inspectorat, şi *şeful cel mare* a încurajat-o: Eşti bine pregătită, ai toate şansele să ocupi postul dorit! În limbajul uşor codificat, tocmai îi fusese dat de înţeles că suma se achitase, tarif rotund cât salariul ei aproape pentru un an de şcoală, şi e bine de aflat că banii au fost de la Gomoran cu asigurarea că Brânduşa îi va da înapoi, e vorba doar de un împrumut ca între oameni de onoare. Lucrurile au curs aproape perfect, sistemul fiind bine pus la punct ca o rutină oficializată de care nimeni nu se mira. Au fost trei concurenţi pentru cele

două posturi, de fapt, un singur post fiind cu mizã, la Liceul Timotei Cipariu. Brânduşa a primit nota zece plus (în acelaşi cod, aşa se semnala cã şpaga a fost mult peste cele zece mii de lei), concurentul următor a dat şi el toţi banii, fiind detaşat o vreme ca al doilea inspector de specialitate, un post creat temporar anume pentru el iar al treilea, plătind la fel ce era de plătit, a acceptat până la urmă să facă naveta la câţiva kilometri de oraş, într-un sat alăturat care ţinea tot de municipiu ca administraţie, de unde, la momentul potrivit, va fi transferat. Câtă vreme toţi au plătit, toţi vor căpăta ce şi-au dorit.

La începutul vacanţei, Gomoran a întrebat-o ce vrea să facă în vara asta, că are o propunere: nu merge cu el în staţiune, la Olimp, la un hotel bun? Bine, de ce nu se duce cu Ortansa, soţia sa, cum e firesc? Şi aşa Brânduşa află că, la fel ca în alte case, nici căsătoria lui Gomoran nu-i strălucită, soţia sa are un amant, un miliţian bătrân, toată lumea ştie şi, cât de curând, dă divorţ; cum se întoarce din concediu va vorbi cu un avocat şi începe acţiunea. Pentru că Brânduşa nu ştia nimic, fireşte că nu ştia, despre iubitul ei, îi spunem fără teamă că minţim cu ceva: Gomoran urma să facă 40 de ani, o vârstă grea pentru un bărbat, profesional se împlinise bine pentru ce avea el să ofere, absolvent la seral al liceului economic: ajunsese gestionar la raionul de dulciuri, cafea şi băuturi fine la magazinul cel mare din oraş şi, nu de mult timp, fusese promovat şeful magazinului. Este căsătorit, are doi copii de şcoală, soţia sa, mai tânără, fiind muncitoare în trei schimburi la confecţii; ea terminase o şcoală de maiştri, urmând să vină şi funcţia şi i se va da în grijă un etaj întreg unde se lucrau cămăşi pentru export. Va intra aşa în elita fabricii, va câştiga de două ori mai bine, plus celelalte avantaje, numai să înţeleagă şi ea *exigenţele* postului.

Ortansa era o femeie energică, plăcută şi cu soluţii la mai multe probleme decât avea, şi nu evita să caute cu hărnicie şi

altele. Gomoran va afla că, de asta şi avem atâția binevoitori în jur, în turele suplimentare când se pregăteau loturile de export şi se lucra în schimburi prelungite, nu rareori făcea câte un schimb de noapte în patul şefului secţiei de croit şi debitat, inginerul cu care ea, ca maistru începător, va trebui să colaboreze mult şi de aproape. Lui Gomoran îi era jenă s-o întrebe unde se duce, îi era jenă s-o controleze la serviciu, să se ducă noaptea la fabrică, să ceară să intre în secţie, să vadă şi el cum şi ce lucrează soţia lui sau s-o aştepte la ieşire cum făceau alţi, s-o aştepte la poartă şi, înghiţindu-şi ruşinea, să plece singur. Şi de ce s-o controleze când avea şi el lucruri mai plăcute să-şi ocupe noaptea. Aşa că mariajul lor mergea firesc ca şi cum nu se întâmpla nimic, ba s-au înţeles şi au căzut de acord să facă împreună un împrumut la CEC, pe ambele salarii, aşa reuşind să dea avansul pentru un apartament proprietate personală.

Economii? Gomoran se pricepea la economii şi, într-un anume cerc se ştia de banii lui puşi de-o parte, ba se ştia şi între vecini. Într-o zi tovarăşul Carol, şeful unui depozit de mărfuri industriale, vecin de palier cu Gomoran, vine la el, la magazin: Dragă, n-am vrut să te deranjez acasă, să vorbesc de faţă cu Tanţa, să nu mai ştie şi ea ce probleme am, îmi trebuie urgent 80 de mii, am de plătit o imputaţie, altfel o-ncurc rău, rău de tot. Uluit, Gomoran îl refuză, banii valorând ceva mai mult decât o maşină Dacia. Hai, lasă, nu mai fă pe calicul cu mine, ştii bine de ce-ţi cer ţie, nu altuia şi, îţi promit, banii ţi-i dau înapoi, ţi-i dau repede, doar că acum sunt în rahat. Gomoran îi spune că n-are banii ăştia, îi poate da trei mii de lei, banii lui de concediu, îi dă să-şi ajute prietenul. Vecinul, furios pentru eşec, îl ameninţă că îl toarnă la *averi ilicite*, că el ştie de cecurile lui ascunse, două sute de mii de lei aproape. Ameninţarea nu era gratuită, la procuratură fiind oameni specializaţi să aplice o lege apărută de curând,

cei suspecți erau cercetați la bani mărunți de unde își adunaseră averile, economiile. Procurorii știau și ei că nici cele mai curate averi nu se puteau justifica cu acte, la bănuț, dar și lor li se arăta cu degetul pe unde să se uite după *iliciți*, un cuvânt la modă atunci. Scena asta de coșmar pentru Gomoran s-a petrecut cu câteva zile înainte de a-i propune Brânduşei să plece împreună la mare, dar nu i-a schimbat planurile, nu l-a făcut mai precaut.

Au plecat la Olimp, s-au cazat la *Amfiteatru*, unde au găsit, ce nu găsești într-un hotel pentru câteva bancnote strecurate în buletin, un apartament cu terasa deschisă către mare, să vezi splendoarea răsăritului. Trecuseră câteva zile de când ajunseseră la mare; dimineața – plajă, plimbări până în zona cu nudiști, să vadă *epava* navei eșuate, se întorceau, se bălăceau în apă cât să prindă poftă de mâncare, Gomoran mai lua o bere, la prânz – un pahar, două de vin, își făceau siesta iar seara se plimbau prin magazine cumpărând suveniruri pentru prieteni, pentru colegi, ajungeau în Mamaia, spectacolul era fascinant pentru ei, o, dar câți străini, și ce amabili sunt; seara căutau un restaurant bun, cu terasă, cu muzică, un pic de dans, poate o plimbare pe plajă și urcau în cameră pentru că noaptea lor n-avea să se termine așa, ca a unor pensionari osteniți de cât se uită unul la altul. Au făcut mare haz cât ea a pozat pentru pictorul Ambrozie, membru UAP, cum scria alături pe un panou, pictorul Ambrozie, pe terasa largă a hotelului, i-a făcut portretul în creioane colorate, în numai zece minute, a ieșit minunat și i-au dat o sută de lei. I-au lăsat tabloul să-l finiseze, să-i pună ramă cu sticlă, mai dura două zile până să-l ia, n-au de ce să se grăbească. Erau la mare în a treia sau a patra zi, stăteau întinși pe șezlonguri, la piscină, luaseră câte un *pepsi* și o cafea de la bar, se anunța o zi liniștită, plăcută, gândeau pe seară, când se mai răcorește, să meargă cu taxiul la Constanța, unde ea încă nu fusese.

4.

Acolo, la piscină, doi inşi în costume închise la culoare şi cravată ca două pete stridente în peisaj, s-au apropiat de Gomoran, i-au cerut cu un ton răstit să se ridice, i-au arătat mandatul de arestare şi i-au pus cătuşele de faţă cu toată lumea aceea atât de amabilă; iubitul ei în slip şi cu cătuşe, o imagine de coşmar. Miliţienii, ei erau civilii care s-au răstit la Gomoran, le-au percheziţionat camera de faţă cu cineva de la recepţie, au scris un proces-verbal, au luat bagajele ce arătau a fi ale lui Gomoran, lăsându-i numai geanta ei, hainele şi încălţămintea de damă din dulap. N-au luat din baie aparatul de ras şi trusa lui Gomoran, se pare că nici nu intraseră în baie unde, se scuzase ruşinată ea, îşi atârnase lenjeria abia spălată. Apartamentul fusese rezervat pentru încă zece zile şi de la recepţie i-au spus să nu se jeneze, *s-a mai întâmplat,* ei înţeleg şi nu-i deranjează *asta* iar ea poate rămâne în hotel că, oricum, va achita nota întreagă, pe toată perioada rezervată, asta-i regula. Îi va anunţa mâine cât mai stă, le-a spus ea, ar trebui să-şi facă bagajele, mai comandase la un magazin şi plătise în avans o rochie lăsată pentru retuş şi, să nu uite, să nu uite să ia de la Ambrozie tabloul deja plătit, deşi numai de asta nu-i mai arde ei, aşa că nu va pleca imediat.

Brânduşa nu-şi revenea din ruşine şi avusese tocmai astăzi semnele că e gravidă, aşa credea, căzuse cerul pe ea, nici nu apucase să-i spună şi lui. Din lejeritate pentru el şi ca semn de încredere, Gomoran o rugase să-i păstreze în poşeta făcută cadou, mai încăpătoare, mai puţin bătătoare la ochi, dar şi cu compartimente sigure, cu închizători bune, să-i păs-

treze banii, o borsetă cu câteva pachete cu bancnote frumoase, albastre, nou-nouțe. Nu știa câți bani să fi fost acolo, poate cinci sau șase fișicuri, nu numărase, n-o interesa, nu erau banii ei. Abia acasă va observa că teancurile de bancnote nu-s toate albastre, că sunt și verzi, dolari cum nu mai văzuse decât în filme. Dar atunci, în hotel la Olimp, era destul de nenorocită, nu-și putea opri lacrimile și, așa, în hohote de plâns începuse să-și strângă lucrurile risipite prin tot apartamentul. Prima ei intenție fusese să arunce la coș periuța de dinți, aparatul de ras, trusa de toaletă a lui Gomoran cu totul, pentru că îi era cu neputință, când le zărea, să nu plângă iarăși. Trusa i se păru nefiresc de grea și, deschizând fermoarul, avu surpriza să dea de o pungă din pluș în culoarea vișinei în care se aflau, incredibil, o brățară, un colier, cercei, un inel, toate în set, cu smaralde, mari, mici, alese după nuanță – comoara la care visase dintotdeauna. La tenul ei deschis, părul blond și ochii adânc albaștri, smaraldele ar fi o completare de-a dreptul regală și visul ăsta i-l spusese în una din nopțile petrecute în casa surorii lui, la Nicol. Iar el, Gomoran, un domn desăvârșit, avea să-i împlinească visul. Știa, acele bijuterii erau pentru ea și, orice-ar fi, ea le păstrează.

Sigur că Gomy, așa își alinta în intimitate iubitul, i-ar fi făcut surpriza în ultima seară, înainte de a pleca, o seară în care ar fi anunțat logodna așa, mai festiv, având și ea să-i spună că, în curând, vor avea un copil. Încă o ocazie să plângă; rămase în cameră până seara când coborî la cină, oricum și cina fusese plătită, i s-a spus doar, cumpărase bonuri complete, trei mese, pentru toată perioada. Chelnerul care o știa, întrebă cu amabilitate unde este soțul, domnul Gomoran. Fusese chemat de urgență în probleme de serviciu, așa că următoarele zile va fi singură la masă: *O, ce rău ne pare!* Deja întârziase, nu se simțise în stare să treacă în după-amiaza aceea pe la magazin, să anuleze comanda pentru rochie, dacă

va mai fi posibil, se va duce mâine. A doua zi n-ar fi vrut să piardă dimineaţa de plajă care se anunţa splendidă, n-avea ea sufletul să plece atât de uşor, trecuse cu greu noaptea dar, până la urmă, adormise şi visase vise liniştite. Surprinzător, după duş se simţea chiar fericită: *Săracul Gomy, ce ghinion pe el!*

Ce se întâmpla acasă, în vremea asta? La interogatoriu, din primele declaraţii, Gomoran recunoaşte că are librete cu câştiguri lăsate la două rude, câte 16 la fiecare, pentru a nu fi găsite la el, miliţienii ştiind prea bine câte cecuri erau, valoarea lor, ştiau până şi locul unde le ţineau rudele sale. El îşi notase numai seriile de pe carnete, să urmărească tragerile, câştigurile. Alte cecuri erau cu dobânzi, la termen pe numele său. Cum de unde ştiau miliţienii? Dar de unde ştia vecinul de banii lui Gomoran dacă instituţia CEC-ului asigura secretul depunerilor? Da, CEC-ul păstra discreţia în sensul că nu afişa pe ziduri depunerile, dar când o instituţie a statului, procuratura, miliţia, securitatea, se interesa de depunerile unui oarecare, nicio taină nu mai era sigură. Şi de ce a pus Gomoran banii la CEC ştiind că va fi întrebat de unde-i are? O, ce naivitate: carnetele cu câştiguri la purtător participau trageri şi puteai câştiga. Un carnet în plus, o şansă în plus, cum să ratezi norocul când CEC-ul îţi dă bani? Câştigând la CEC, îşi va justifica depunerile şi va scăpa de orice bănuială. De ce un gestionar, un responsabil de magazin, n-ar putea câştiga la CEC? Raţionamentul ăsta şchiopăta, sigur şchiopăta, nu şi pentru Gomoran.

Cum se crea plusul? Primea prin reţeaua subterană mărfuri peste ce se trecea în acte şi vindea, din toate, sub gramaj, sub măsură. O parte din bani îi trimitea înapoi în reţeaua de care ştia şi miliţia, o parte îi lua el. Şeful de magazin ţinea evidenţa mărfurilor meticulos, pe acte, seara depunând încasările la casieria centrală după ce îşi inventaria la gram toată marfa. De ce atâta muncă? La un control inopinat i s-a găsit

un plus de 431 lei şi fusese luat la întrebări ca un hoţ ordinar. Speriat de acel interogatoriu fioros, zice el, să nu mai facă probleme celor de la miliţie îşi inventaria zilnic stocul, lua banii în plus, îi punea la loc când ieşea în minus şi se întâmpla să pună şi din buzunarul lui, pentru că nu-i uşor să ţii o gestiune. Fura numai el? Nu! Vânzătoarele ştiau că are *obligaţii*, vedeau şi ele ce multă lume *îl vizitează,* cine îl caută, şi nu întotdeauna şefii trimit şi banii, aşa că e mereu cu un minus în gestiune şi să fie atente. Şi-apoi, n-au nevoie şi ele pentru o profesoară, pentru un doctor, o pungă cu cafea, o ciocolată, o sticlă de coniac, astea de unde or să le ia? El recunoştea că aşa le dădea de înţeles, le determina (*le-a educat*, scrisese el în declaraţie) să înşele clienţii, să fure şi să-i dea lui banii. Fără niciun folos pentru ele, fetele au furat şi, speriate cu închisoarea, au spus totul, au dat şi amănunte de care miliţia nu aflase şi buna lor credinţă le-a salvat.

Tudorin mai ştia că miliţia n-a întrebat-o nimic pe Brânduşa despre romantica ei relaţie cu Gomoran, ca şi cum o mână protectoare venită din cer i s-ar fi aşezat pe creştet şi o voce puternică a tunat: *De ea nu se atinge nimeni!* Ea se şi gândea ce va spune despre cele două plicuri, şi ce plicuri!, ajunse la persoane de la Inspectorat, se temea că nu poate minţi miliţia şi va scrie frumos, perfect lizibil, dacă-i nevoie scrie şi în ruseşte, cum s-a silit ca lucrarea pentru concurs, partea de gramatică şi de traducere să le copieze acasă de două ori, să fie fără greşeală, doar el, Gomoran, ştiind de unde, de la cine a primit subiectele, el ştiind cui i-a dat lucrarea copiată de ea cu atâta migală pentru că nota *10+* (zece plus!) nu se ia fără efort. Miliţia a raportat mai puţini bani decât ştia Gomoran că dosise dar nu s-a plâns, el sperând că banii aceia ascunşi în ţevile rafturilor din magazie îi vor prinde bine şi la ieşirea din puşcărie. Gomoran n-a mai spus de ascunzătorile sale pentru că, să se fi trecut în procesul verbal de percheziţie toţi

banii, suma ar fi depăşit binişor limita pedepsei cu moartea. Pentru ce să reclami când avocatul ţi-a spus, verde-n faţă, că sentinţa e în raport cu valoarea pagubei? Să fi executat? Să arăţi că miliţienii fac dreptate furând şi ei?

Ce ridicol i se părea lui Tudorin acum, la zeci de ani de la întâmplare, ce ridicol trebuie să fi fost când îşi avertiza el cititorii, pe şefii cei mari, scriind că banul necinstit, banul în mâna hoţului e capital de corupţie; pentru cine scria el, când tocmai la acei şefi ajungeau banii unuia ca Gomoran? Ce caraghios trebuie să fi arătat în faţa celor care primiseră plicurile, luaseră banii iar Tudorin, naivul, îi prevenea, pe ei, de riscurile banului murdar. Acum, în obsesiile sale tulburi iscate de vodcă, Tudorin simţea vechea poveste scrisă de el în câteva numere de ziar ca pe o schijă rămasă în carne din războaiele trecute; nu şchiopăta el dintr-atât, dar simţea schija, simţea cum viaţa asta parşivă îşi bătuse joc de el, punându-l să calce, oricât de mult ar fi vrut să evite, făcându-l să calce pe urmele tatălui, justiţiarul cu funcţie, Tudorin călcând pe aceeaşi urmă deşi lumea s-a schimbat, deşi e vorba de altă viaţă, de alt destin. Tudorin îşi simţea până şi decăderea în filieră paternă: tatăl său, cel puţin, cedase cu bună credinţă, în cunoştinţă de cauză, cu discernământ şi implicare, pe când fiul, un caraghios în faţa tatălui, era pilda degradării unui ideal de la o generaţie la alta. Tudorin, crezându-se de partea bună a lumii, scriind despre cazul Gomoran, insista, *sancta simplicitas*, să îi prevină pe şefi de pericolul corupţiei, să aibă grijă din ce îşi adună averile, pe ce le cheltuiesc, cui le lasă. Da, merită să bea azi o vodcă pentru prostia sa de ieri!

Se terminase aventura cu Gomoran, povestea ieşise din prim-planul presei, totul rămânând în subterană, la suprafaţă ştiindu-se că un gestionar fusese arestat, ce-i de mirare, aşa pă-

ţesc toţi care fură din *avutul obştesc*. Nu se aflase, nu transpirase nimic din romanţa sa cu tânăra profesoară, iar Brânduşa deja avea o propunere certă de căsătorie din partea unui june în plină ascensiune. Cei mai încântaţi îi sunt părinţii, tot profesori, oameni cu o reputaţie ireproşabilă pentru care Cica era prezentul întreg şi tot viitorul lor. Hazardul, oricând pregătit să aşeze lucrurile mai bine decât raţiunea noastră bănuitoare la orice adiere de nesiguranţă, a făcut ca la o petrecere, la logodna unei prietene comune, cei doi să se găsească. Eugenel a cucerit şi de data asta inima celei mai frumoase femei de acolo fără să ştie în superbia sa că avea în braţe premiul cel otrăvit. I se păruse de-a dreptul un noroc că Brânduşa, şi frumoasă, şi necăsătorită, îl aşteptase anume pe el, marele cuceritor în format redus – Eugenel, proaspăt ieşit de la dezalcoolizare, burlacul care va dezerta noaptea, în noaptea nunţii, în tabăra familiştilor.

Peste numai câteva luni, înaintea ca Lilica, la logodna căreia se cunoscuseră, să se căsătorească, spre surpriza tuturor, a fost invitată de Brânduşa la nunta ei cu Eugenel. De ce atâta grabă? Când promisiunile păreau ferme din partea lui, Brânduşa i-a mărturisit că, dacă are gânduri serioase, asta se întâmpla la părinţii ei, la Stâna Ruptă, în casa viitorilor socri ai lui Eugenel, dacă el are gânduri serioase apoi să nu întârzie prea mult că, iată, deja copilul e pe drum şi să-i aflăm un nume: Răducu, e bun? Fie Răducu. Eugenel nu e tatăl, el i-a dat numele, devenind părinte în faţa lumii. Prins într-un acces de mărinimie teribilistă, ăsta era modul lui de a tranşa chestiunile delicate, aflat şi într-o poziţie incomodă construită cu abilitate de părinţii ei, Eugenel a acceptat căsătoria înduioşat cumva chiar de propria-i soartă zicându-şi: *Ia uite cum se repetă istoria!* Avea aşadar ocazia să se răzbune pe tatăl său şi să ia de soţie o femeie însărcinată cu altul, vreun imbecil laş, prea laş să-şi ţină promisiunea, un imbecil şi acela, cum

fusese şi tatăl său care, o vreme cel puţin, se ruşinase de odrasla sa. O vagă aluzie a ei aruncase vina pe un coleg de cancelarie îndrăgostit de ea, cu soţia o scorpie de care urma să se despartă, iar ea, Brânduşa, a fost slabă şi, iată, s-a întâmplat. Viforos în orgoliul său, Eugenel se vedea în situaţia de cavaler ajuns să salveze prinţesa împinsă pe marginea prăpastiei, iar prinţesa îi plăcea, îl cucerise şi nu i se mai dezlipea din braţe. *Să mi-l arăţi şi mie, nu-i fac nimic mişelului, doar să-i spun două vorbe ca de la bărbat la bărbat.* Lasă, dragă, ţi-l arăt, dar mi-i frică, zău, aşa cum te ştiu că ţii la mine, să nu vă încăieraţi şi eu, ca profesoară, de scandal am nevoie!?

Eugenel nu se mira că Cicuţa fusese dorită şi de altul, şi lui îi plăcea femeia asta, îi făcea plăcere s-o ştie aproape, tânără, zâmbitoare şi caldă, în stare să atragă privirile oriunde se afla. Nici ei, Eugenel nu-i displăcuse: era în lume cine dorea el să fie, iar între patru pereţi era neruşinat tocmai acolo unde ea nu îndrăznea, unde cuvintele ei nu erau încă pregătite să spună tot ce-ar fi vrut de la un bărbat. Luând-o ca pe un act de bravadă, de data asta Eugenel nu şi-a mai întrebat tatăl ce părere are pe când mama, doamna Perfila, era de-a dreptul încântată, ea fiind prima în stare să-şi dea seama prin ce trecea viitoarea ei noră, o experienţă trăită şi de ea. Ca sfidarea faţă de tatăl său să prindă chip, chiar el i-a dus invitaţia la nuntă, un plic elegant cu numele avocatului caligrafiat cu stil. Seniorul Dimitrios, ceremonios, i-a invitat la el şi, simţind femeia de rasă ce dormita în fremătătoarea sa noră, s-a scuzat că nu va fi la solemnitatea căsătoriei lor şi, în avans, i-a făcut cadou miresei un inel cu safir în lucrătură veche care, mintea bătrânul Aristide, ar fi fost al mamei sale, gestul echivalând cu recunoaşterea pe de-a-ntregul şi fără echivoc a paternităţii asupra mirelui. Şi recunoaşterea asta era întortocheată, avocăţească, în logica expresiei aiuritoare – *pe cale de consecinţă*: cel care recunoaşte o femeie ca noră, dăru-

indu-i inelul mamei sale, *pe cale de consecinţă* îl recunoaşte pe mire drept fiu legitim.

Brânduşa a născut curând după nuntă, dar cui îi mai păsa cu cine şi când s-a întâmplat taina maculatei concepţii iar Eugenel arăta să-i pese şi mai puţin pentru că, între timp, i-a revenit vechea pasiunea, alcoolul, într-o formă mai rafinată nu şi mai îmblânzită, şi, semn al vremurilor bune, coama roşie începuse şi ea să-i crească, tot creaţă, tot rebelă. Cât despre Brânduşa, ea avea să-l suporte şi aşa, ba îi arătase, un timp, o umilinţă de pisică luată din stradă, o supunere drăgăstoasă ce îl înălţase pe bărbat cu multe ceruri peste toţi ceilalţi. După căsătorie, totuşi, pasiunile lui s-au mutat către poker şi alcool, ca patimă nouă, pokerul fiind pe primul loc, deseori el urcând cele câteva etaje din blocul nostru, la doamna Marcela, bătrâna în casa căreia, cu voie de la miliţie, la o săptămână, două, se juca poker pe sume nu tocmai mici, ca legitimaţie de participare, fiecare trebuind să aibă zece mii de lei iar Tudorin, deşucheat în gândurile sale, se întreba ce legătură o fi între tariful ştiut pentru un post bun şi legitimaţia cu care te prezinţi la o partidă de poker în aceeaşi lume bună. Doamna Marcela avea acceptul soţului, colonelul înfăţişat în toată splendoarea uniformei sale de miliţian în portretul mare de pe perete, ea fiind, aţi înţeles, văduva acelui Alexan Codiţă, (venit de prin Olt, mereu erau mutaţi şefii miliţiei, să n-apuce a se înrudi cu localnicii, să nu prindă cheag, să nu li se moaie inima în faţa netrebniciei rudelor), miliţianul cel neînduplecat pe care l-a lăsat inima pe când o doamnă tânără îl călărea fără şa, cu unghii şi dinţi ca pinteni, iar Brânduşa nu va afla fantezia lui Tudorin, mai departe cu ochii pe eroii anchetelor sale, că femeia nărăvaşă, bună ca moartea, fusese Ortansa, soţia lui Gomy al ei.

Văduva de *colonel (r)* organiza cu multă evlavie aceste seri când mai aprindea o candelă, o lumânare, şi aducea sticluţa cu

lichior făcut în casă alături de veşnicele cornuleţe din aluat fraged şi cu marmeladă, desertul preferat al răposatului, *veşnice* zic pentru că şi de ghips să fi fost n-ar fi rezistat săptămâni în şir, trena fină de mucegai anulând orice apetit. Eugenel mai râdea de ea şi-o întreba de nu cumva cornuleţele sunt de la praznicul răposatului şi-s presărate cu naftalină ca zahăr: *Vai, domnu' Eugenel, cum să spui mata grozăvenia asta, un domn aşa bine-crescut!* Bine crescut la un metru jumătate, replica el măgulit şi lua o pişcătură din relicva alintată drept *cornuleţul abundenţei,* aluzie la zgârcenia ştiută a gazdei. În apartamentul doamnei Marcela se juca poker în voie, aici se spuneau şi bancuri politice, şi cu miliţieni, altfel ce haz ar avea, se fuma şi se bea fără grijă, gazda admiţând orice distracţie făcută pe cheltuiala lor, oaspeţii, de bun-simţ, fiind generoşi cu o biată văduvă de militar, încât caniota aproape că-i dubla pensia.

Se afla de două zile la doamna Marcela unde urcase cu geanta diplomat, în şlapi, în bermude şi un tricou colorat, promiţând să stea numai o mână, două, apoi să coboare pentru că hotărâse cu Brânduşa să se ducă la nişte prieteni, iar oamenii aceia îi aşteptau, ei fiind din elita musafirilor. Cum s-a tras yala pe uşă, Eugenel a uitat complet cine e, a uitat tot ce trăise până atunci şi s-a aşezat la masa de joc. Peste o jumătate de oră suna la telefon Brânduşa cerându-i scuze doamnei Marcela şi explicându-i de ce o deranjează. Gazda avea de jucat şi ea un rol, să descurajeze orice nevastă să-şi caute soţul când e la ea, la poker, aşa că până să-l cheme pe Eugenel i-a pomenit ceva de secretară, de telefonistă de serviciu, de amabilitatea ei pentru care n-o plăteşte nimeni şi că ea se descurcă fără bărbat de ani de zile, pe când altele, iată, nu se pot descurca nicio jumătate de ceas. Aşa că Brânduşa a trebuit să aştepte ca el să-şi joace mâna până la capăt, să piardă iarăşi, să vină iritat la telefon: Cum astăzi? Am spus noi că mergem la botez? Nu, imposibil, im-po-si-bil, ai înţeles? Eu

nu merg, am treabă; ia-i tu pe copii, ia-ţi părinţii, ia-o pe mama, pe cine vrei, ai grijă de flori, eu nu cobor. Nu pot acum, *acum,* când baţi tu din picior! Da? Gata, gata! Şi a închis telefonul întorcându-se la masa de joc cum un scufundător de adâncime şi-ar da drumul în apă hotărât să nu mai urce la suprafaţă nici să respire.

Că tot ce i se întâmpla acasă, la serviciu, între prieteni, că totul îl plictisea ca o viaţă trăită după un calendar ce se repetă cu piciorul pe acceleraţie şi abia jocul, abia jocul era vital pentru el, cui să-i spună Eugenel asta, dacă, cine ştie cum, ar fi priceput careva ce se întâmplă cu el. Avea nevoie şi de puţin risc, cât să trepideze de teama că va sărăci repede, repede, că va fi silit să caute din nou bani şi abia riscul ăsta mai dădea gust monotoniei din jur. Să fie numai atât jocul? Juca de două zile şi două nopţi şi, peste câteva ore, intra în a treia zi de poker în care câştigase, pierduse, pierduse tot ce câştigase şi parcă îl stăpânea diavolul de nu se putea opri, nu se putea ridica de pe scaun, să strige tuturor că el renunţă, că-i o tâmpenie de copil încăpăţânat tot ce face dar, în final, îşi dădu seama că nu-l speria pierderea, nu-şi dorea câştigul, cât dorea jocul în sine, aventura şi riscul, riscul total, moartea sa. Dependenţa de poker ca lipsă de afecţiune în copilărie era o speculaţie de analist care ciupeşte şi el un ban cu lucruri deştepte; după cât de bine e înrădăcinat în Eugenel, viciul ăsta îl domina dinainte de copilărie, înainte de a se naşte şi n-avea aici vină nici doamna Perfila, lăptăreasa bună pentru orice sezon, la orice treabă, nici avocatul Dimitrios, nici mediul în care trăise, când în mahala, când în buricul târgului.

Juca poker din alte spaime. Deja ura câştigul pentru că, pricepuse el, câştigul, prin fastul său regal, rupe jocul, unul dintre ei pierdea şi pleca de la masă, altul lua toţi banii şi jocul se rupea iar el nu asta dorea, nici mort n-ar fi vrut ca jocul să se întrerupă pentru că, în sfârşit, pricepuse: viaţa, viaţa

sa mai ales, e jocul de orice fel iar în momentul acesta *jocul vieţii sale* e pokerul. Ca vicios trecut prin proba dezalcoolizării, Eugenel prinsese gust pentru voluptatea pagubei, a pierderii în faţa hazardului care numai *la joc* şi *în joacă,* se exprimă în toată fatalitatea. De ce să facem din aceşti pătimaşi, de ce să facem din ei şi nişte meschini când, oricum s-ar termina jocul, ei pierd? De ce să-i credem lacomi când ei nu pentru câştig joacă, atunci când îşi joacă viaţa.

O repezea până şi pe Brânduşa şi prefera pokerul; cărţile nu arătau semne de oboseală, nu-i reproşau insistenţa şi nu se îmbufnau zile în şir că nu le alinţi, că nu le mângâi când şi cum ar vrea ele. Căuta femeia din instinct, ca din instinctul vieţii şi acum o ocolea, el lăsându-se pradă altui instinct. Venise vârsta când, peste puterea sa de a se abţine, cădea rob jocului cu moartea descoperind pe riscul său gustul sublim al dizolvării în nimic. Dar ce plăcere să fi fost asta? În bună parte copilăroasă, în bună parte gravă şi întunecată, viaţă şi moarte, voluptate ce te inundă ca valul căruia nu i te poţi opune. Nu, sigur nu câştigul îl ţinea zile în şir la masa de joc când toţi banii îi putea pierde la mâna următoare. Şi Eugenel aflase taina să scape de groaza dezastrului: primea cărţile şi aştepta ca sigure variantele rele la ecartare şi, într-un coşmar de o clipă trăia, cu adevărat şi total, trăia pierderea în urma căreia, hotărâse deja, se va omorî să scape de chin. Se vedea până şi spânzurat în garaj, se vedea cu venele tăiate în cadă, îşi vedea înmormântarea în amănunt, îşi trăia tragedia condensându-şi durerea cum ţi-ai condensa destinul într-un singur glonţ. Egoist, Eugenel îşi trăia dezastrul cu o voluptate demonică, iar hazardul, văzând cloaca adâncă din sufletul victimei sale, se scârbea, i se făcea silă, până şi ghinionului i se făcea milă de el, un nenorocit grăbit să se arunce în prăpastie fără să-i aştepte ghiontul, îndemnul şi, cu toată scârba, îi arunca un ciob de noroc pentru că, mai mult de-atât, nici

hazardul nu-l putea nenoroci. Da, Eugenel se deprinsese a se nimici şi singur, asta încă putea s-o facă – aşa că nu câştigul, nu încă o valiză de bani îl aducea la masa de joc, dar aruncarea cu ochii deschişi în golul prăpastiei îl atrăgea irezistibil, fiindu-i peste puteri să se smulgă, să plece de acolo.

Şi totuşi, trebuia să coboare, altfel ea l-ar fi trimis pe băiatul cel mic să sune la uşă, iar Mitu nu pleca fără *tati.* Se întâmpla, avea şi Brânduşa metodele ei, ca Mitu să fie trimis dimineaţă, la şase, să-i amintească, se întâmpla şi asta, că a trecut ziua de sâmbătă, ziua de duminică, au trecut şi nopţile acelor zile şi e luni dimineaţă când începe altă săptămână de serviciu şi să coboare, să aibă timp să facă un duş, să se bărbierească, să arate şi el a om şi să se ducă la serviciu şi, sub motivul că pleacă pe teren, să vadă cum lucrează inspectorii săi aflaţi în control pe la firme, să vină acasă, să se culce. De ce să se culce ziua? *Cum de ce? Dar tu nu te uiţi în oglindă să vezi că arăţi ca dracu'? Cât crezi că o să mai rezişti, cât crezi că o să mai rezist eu?*

Cu alţi ani în urmă, înainte de '89, când doamna Marcela de astăzi nici nu visa ce destin va avea după moartea soţului, cum va trăi ea din caniotă, pe atunci jocul se organiza şi în alte locuri, iar *tovarăşul* director Eugenel Martiniuc, în deplasările sale în interes de serviciu, avea ocazia să lipsească zile şi nopţi la rând. Oare unde juca el cărţi, cine erau bunii săi prieteni în care avea atâta încredere încât să se lase cu totul pe mâna lor? S-a întâmplat ca Tudorin, dacă tot e mică lumea, să-şi intersecteze cărările de noapte, de zi, cărările profesiei, cele ale viciilor, cu ale lui Eugenel ca, mai târziu, ajungând vecini pe aceeaşi scară de bloc, să afle un răgaz comun în crama improvizată la subsol pentru confesiuni greu de scos la lumina zilei. Aventura de pokerist a lui Eugenel se fragmenta în două cercuri de amici, unul străin de celălalt. Dar când era să se petreacă şnur, atunci se întâlneau la o casă din viile unui IAS, unitate fruntaşă pe ramură a cărei director

general ajunsese erou al muncii socialiste, poate şi deputat în Marea Adunare Naţională şi cu perspectiva de a fi promovat, în primă fază, instructor la CC al PCR. În zilele de vară, când era prea cald, se retrăgeau pentru o seară, pentru o noapte, pe insula unui lac unde era o cabană modestă dar pe lac mai era şi o barjă cu sală de protocol, o sală răcoroasă bună pentru chefuri pescăreşti dintre cele mai ardeiate. Ei preferau însă casa dintre viile IAS-ului, un loc unde îşi puteau justifica uşor prezenţa, dacă cineva le-ar fi cerut vreo justificare.

Aici se adunau pentru două mese de joc, un cerc intim de prieteni: secretarul cu agricultura de la judeţ, preşedintele tribunalului, şeful miliţiei, directorul direcţiei sanitare, şeful gospodăriei de partid, inspectorul general de la învăţământ, şeful sanepidului, directorul întreprinderii de utilaje, Eugenel fiind dintre cei mici şi, din păcate, nu doar fizic dar, aflându-se acolo, între *granzii* judeţului, ştia că nu va rămâne pentru totdeauna mic, mic în funcţie. Aşa că, în momentul în care se aşezau la masa de joc, Bujoran, secretarul cu organizatoricul, lua morga de rigoare, ca la şedinţele din sediul partidului: *Tovarăşi, am făcut prezenţa, a răspuns convocării tot activul, aşa că, fiind statutară, putem începe lucrările consfătuirii noastre. Tovarăşul preşedinte va da citire ordinii de zi, s-o îmbunătăţim cu propuneri venite din sală, s-o supunem la vot.* Întrunirile lor *tovărăşeşti* decurgeau după protocolul şedinţelor de partid, pentru că, serioşi în tot ce făceau, solemni în purtări, ei nu-şi abandonau mina de activişti conştiincioşi nici cât se duceau la closet, şi atunci fiind pătrunşi de importanţa gestului lor pentru actualul şi viitorul cincinal, cu grijă pentru viitorul patriei socialiste.

La mai puţin de un an după căsătorie, cu puţin timp înainte de a se muta pe scara noastră, Brânduşa mai născu un băiat, Mitu, la botezul căruia tatăl părea la fel de vesel ca în toate celelalte zile şi nopţi de poker, cu deosebirea că tot repeta o

vorbă auzită de la preotul care i-a botezat primul copil, ori de la vreo rudă de-a lor: *Mulțumim lui Dumnezeu că aduce un suflet între noi și nu-l ia!* Și nici el, tatăl, n-avea să știe de unde se lipise vorba asta repetată mai des cu cât se îmbăta, doar dacă n-o trecea și pe asta în seria expresiilor sale deștepte și care-l făcuseră celebru la fabrica de lapte. Tudorin și Cecilia, ca nași, se apropiaseră așa de familia Martiniuc, să aibă și ei prieteni în blocul cel nou unde se mutaseră poate de-o lună, curând Tudorin fiind invitat cu insistență de Eugenel să-i viziteze și crama de la subsol, la un pahar de vin, de vodcă, ocazii bune pentru intimități ce se spun doar între bărbați, să afle câte ceva din aventurile sale de pokerist cu mahării din județ.

Atunci, la botez, ei fiind nașii copilului, Cecilia n-a ezitat să-l ia de mână pe Tudorin și să se ducă împreună certându-l când îi simți împotrivirea: Cum să nu mergem la botez, când tu ai ținut să le fim cumetri; am promis că îi botezăm copilul și faci nazuri acum, când popa ne așteaptă în biserică? În blocul ăsta, între atâția vecini cu copii, Tudorine, n-avem niciun fin al nostru, niciun naș la copii, n-avem prieteni; ce ești așa sălbatic? Nu uita, suntem noi căsătoriți, dar nu și cununați, că n-am fost la biserică, să ne pună cununiile pe cap, să ne cânte *Isaie, dănțuiește!* și nu putem boteza, nu putem cununa! Nu fi caraghios, asta te îngrijorează pe tine? Nu, nu se îngrijora, căuta și el o ieșire, un răspuns să scape, altfel știa că și cununia religioasă e o formalitate ușor de sărit pentru un preot operativ. În mai puțin de o oră, Mitu fusese trecut prin cădelniță, creștinat, și s-au întors la masă, în apartament, unde bunica Perfila îi aștepta cu ușa deschisă. Da, Eugenel era tată, tată cu adevărat de data asta și trăia bucuria ciocnind, din picioare, pahar după pahar, ciocnind cu puținii musafiri câte un pahar de coniac de fiecare, nu mai mult, apoi se așează în scaun și își propti capul în farfurie să repete: *Mulțumim lui Dumnezeu că aduce un suflet între noi, în familie, și nu-l ia!,* o

spuse aproape ţipând să audă toţi şi bătrâna Perfila încercă să-l liniştească: Da, Jânel, da, aşa ai spus şi când s-a născut Răducu, hai, linişte-te acum. Într-adevăr, o spusese şi la botezul primului copil, al cărui tată era Gomoran, o spune şi azi, iar Brânduşa tresare cât Tudorin să priceapă că Eugenel încă nu-şi vindecase orgoliul rănit, deşi n-o arătase niciodată în alt mod, decât că îi *mulţumim lui Dumnezeu că ne aduce un suflet* dar, în tăcerea lui, Eugenel înghiţea restul gândului, *deşi nu eu sunt tatăl lui Răducu*.

Acum ştia sigur cine-i tatăl, dar el tot n-o iertase pe Brânduşa iar ea simţea asta cel mai bine. Băiatul cel mic, Mitu, aveau să-şi dea seama vecinii, peste o vreme şi Tudorin, când îl va vedea zburdând pe casa scării, băiatul cel mic nu mai semăna doar cu ea, de parcă l-ar fi făcut singură, cum glumeau gurile rele. Şi Titirez, *Titirez cu ochii verzi*, îi va spune Mihal, amuzat de rima lui, semăna cu ea, cu Brânduşa, dar ochii verzi, părul roşu, îţi spuneau sigur cine-i tatăl. Băiatul cel mic avea să răzbune toate năzdrăvăniile celor doi semănând leit cu Eugenel, semănând şi mai bine cu bunicul său ascuns, bătrânul Aristide. Mihal îi cunoscuse pe soţii Martiniuc din prima zi la venirea lor în bloc, altfel, pe Eugenel îl întâlnise în drumurile sale, îl ştiuse şi ca director la fabrica de lapte de unde, deseori, avea de luat navete cu comisioane pentru alţi şefi. Cu atâtea relaţii în subterană nici nu-i de mirare de cum cei doi, Eugenel şi Mihal, în ciuda diferenţei de vârstă, se ştiau îndeajuns pentru a intra în conflict de cum s-au văzut şi vecini de palier.

Mi-am amintit de botez pentru că sunt de aproape o oră la Brânduşa, cumătra mea, şi mă minunez fără încetare de câte obiecte, câte amintiri încap într-un singur apartament, fie şi de patru camere. Mă uit la fotografiile de pe comodă, rame de un rococo modern, adică dantelate în nichel, cu poze color – un cuplu tânăr, o nepoţică la mare, în balansoar şi

în spatele ei hotelul cu piscină, un băieţel călărind poneiul şi tatăl ţinându-l în şa, da, tatăl e Eugenel, acum cu statut de fost soţ, cine nu l-ar recunoaşte, imagini de toată lauda pentru orice familie fericită, cu o fericire adusă la dimensiuni de bibelou să dea bine pe furnirul de stejar lustruit, evident, mobilă pe comandă, alături de vazele de cristal pline cu imortele, alături de draperiile de catifea în tonuri de brun spre oranj, culori calde, odihnitoare, în fundal cu ferestre ample de termopan gros să oprească zgomotul străzii, să te rupă de atmosfera oraşului, să te cufunzi în liniştea fără timp a casei tale, în amurgul ascuns de draperii, în aromele care trec din bucătărie în restul încăperilor, fericirea casnică e fără anotimp, aceeaşi în orice veac.

Cum să arunci liniştea, cum să arunci în aer o fiinţă dornică să-şi refacă viaţa? Iar Brânduşa, tocmai mi se mărturisise, dorea din răsputeri, se străduia să-şi refacă viaţă aşa cum ai deşira un pulover vechi, ciupit de molii pe ici, pe colo, îl deşiri, mai înnozi unde se rupe firul putred, îl faci ghem şi îl împleteşti din nou pentru că ai învăţat între timp şi alte modele, cu mâneci evazate şi mai decoltat în faţă, aşa cum e la modă. Şi-a deşirat viaţa, a făcut-o ghem dar doamna Baroşel vede că îi iese acelaşi pulover vechi, mâinile ei îndemânatice ştiu modelul lor şi îl împletesc iarăşi şi iarăşi şi cu ochii închişi după acelaşi tipar. S-a mai întâmplat şi altora ce i s-a întâmplat ei: o femeie divorţează şi, ştie de ce, prin divorţ vrea să-şi schimbe nu atât numele de familie, cel pe care acum îl poartă şi cei doi băieţi, ar vrea să-şi schimbe numele mic pentru că numele ei de alint îi fusese compromis, îi fusese compromis de soţ în situaţii şi poziţii umilitoare, ruşinoase, când numele îi fusese folosit în expresii de nerostit la lumina zilei, copiate parcă din closetele publice, toate răscolindu-i amintiri cumplite iar doamna Cicuţa, acum – Brânduşa, avea o memorie fenomenală încât îşi amintea şi cea mai mică

jignire. Ştia ea: nu te bucuri cu adevărat, fizic, decât de prezentul pipăibil, cum nu poţi suge decât bomboana din gura ta, restu-i poezie, proză, e film, tot ce vrei – nu bucurie reală. Şi, cu gândul la bucurii, azi îşi împletea amintirile refăcându-şi visul din tinereţe, cu alt bărbat pentru o dezamăgire nouă!

5.

Tudorin, personajul meu principal, aţi înţeles şi de ce are un nume frumos, o plăcere să-l rosteşti ca pe un început de cântec, Tudorin aşadar, prin nume, a fost din totdeauna răsfăţatul sorţii, soarta greşindu-i doar timpul şi locul căderii sale în lume. S-a născut în casa unui funcţionar, nu unul oarecare, ci cu abilităţii impecabile de a aplica legea în favoarea celui care câştigă întotdeauna indiferent de sentinţă, adică Statul comunist. Rangul îi dădea *tovarăşului* Marţian Spinache dreptul să stea singur în cabinetul său în spate cu patru portrete, apoi cu trei şi un telefon negru cu coarbă, mai târziu având trei telefoane şi un singur portret mare şi, în anticameră, secretar cu pistol. Acesta era tatăl lui Tudorin, pe când mama, o gingaşă profesoară de limba latină şi greaca veche, dădea ore în particular, lecţii gratuite pentru copiii cu aptitudini; da, *doamna profesoară* Amalia Spinache nu preda la vreo şcoală întrucât, ca fiică de preot, avea *origine nesănătoasă,* origine pe care, ce crasă indolenţă, într-o viaţă întreagă n-a făcut vreun gest s-o corecteze rămânând *fiica popii din Clădeni,* fiind interesată să traducă scriitori moderni în limba latină, în judecata ei acesta fiind criteriul valorii unui stil. Ca exerciţiu de memorie, Tudorin deprinsese cititul şi scrisul în acele limbi vechi, tot de la mama sa învăţând şi câteva arpegii la

pian, dexterităţi întipărite în reflex precum mersul pe bicicletă deşi, de ani buni, conduce cu plăcere automobilul.

Şi Tudorin, ca mulţi alţi bărbaţi indiferent de vârstă, iubea prima femeie ieşită în cale, mama, desigur, iubire ce l-a dus şi pe el dacă nu la crimă, atunci sigur la conflict cu rivalul său, tatăl; cum mama n-avea să-i facă toate capriciile de răsfăţat şi când mai crescuse, s-a îndrăgostit de următoarea femeie, Cecilia, vecina ştiută, firește, tot din copilărie, o iubire fără rivali, credea el. A venit şi a treia sa mare iubire, maşina. Energic şi cu gusturi proaspete, iubea maşina cu credinţă constantă tocmai pentru că îşi putea abandona uşor obiectul iubirii, îl putea schimba după culoare, marcă, noutate. Constant, Tudorin iubea *femeia* şi *maşina*. De la o vreme descoperise, în casă, prin grădină, în ocazii festive, că în viaţa sa mai există o persoană al cărei rol l-a descifrat, repejor, prin resentimente, acesta fiind tatăl despre care, în ani, a priceput de ce se afla şi el în casa lor, justificare ce a sporit în gravitate conflictul.

Senzitiv din naştere, Tudorin trăia prin simţuri, gânduri, memorie, prin afecte chiar, urmând să capteze, să clasifice şi să-şi graveze durabil în fiinţă senzaţia clipei. Primul simţ a fost gustul şi nu-i simplu de explicat cum, cu acelaşi simţ, el şi pipăia, şi devora *lumea de aproape*, tot prin gust arătându-şi, o, ce expresii avea chipul său când le simţea, arătându-şi plăcerea sau dezgustul, simţ prin care înţelegea şi se făcea înţeles, aşa cunoscând lumea de aproape, de foarte aproape, prin gust şi expresie arătând ce-i place şi ce nu, aşa alegea să cheme, să alunge altă fiinţă. A descoperit curând că folosindu-se de gură gusta lumea, îi devora partea bună, prin aceeaşi cavitate a înţeles că scoate şi el vorbe, cum fac şi ceilalţi, vorbele sale ordonând obiecte şi circumstanţe, vorbele, mai ţipate, mai plânse, mai gângurite, aducându-i-le, pe toate cele dorite, în braţe. Şi vorbele aveau gustul lor, erau reci ori fier-

binți, iuți și dulci, iar el le repeta până le învăța ca pe o hrană în stare, de-acum, să și-o procure singur încât, și ca adult, Tudorin rămăsese sub fascinația gurii, cu atenansele ei umede, calde, fremătânde, laboratorul unde, ajunse pe limbă, se muiau asperitățile, se îndulceau, el așa pătrunzând esența oricărei materii, vii sau moarte.

Urmându-și simțul și plăcerea, mânca pe alese bunătăți de tot felul, pe săturate, mesele sale căpătând ușor, ușor, rafinamentul tuturor depravărilor exprimate în limbă, simțite pe cerul gurii, Tudorin păstrându-și pentru tot restul vieții unde clare de infantilism, mâncatul *(mușcat, sfâșiat, spart, rupt, măcinat, mestecat)* și băutul, înghițitul și suptul, iar mai târziu – violențe și bârfe la vedere, plăceri ce-i sublimau alte bucurii ascunse de ochii celor mari, ai Tatălui, viciile fiind drepturi adăugate firesc numelui cel mic, Tudorin.

Se căsătorise, plecase din casa părinților, tatăl, în pedagogia sa aspră, ajutându-l, cum știa el să ajute, să capete o locuință într-un cartier nou, asigurându-se că este un apartament confort patru, la ultimul etaj, primarul de atunci pricepând până la urmă că tovarășul președinte, omul care speriase regiunea, apoi ținutul, îi dădea o lecție de viață nu altuia, ci anume fiului său. Pe atunci era posibil să aplici o asemenea pedagogie și era tonic pentru vulg ca fiul președintelui, la început de drum, să locuiască în unul din apartamentele noi, alături de tinerii de aceeași vârstă, așa să simtă cum generația sa va asalta puterea, oricare ar fi ea, peste orice ideologie, indiferent cui servea, generația fiind subordonată timpului (adică epocii), timpul – Dumnezeul oricărei generații. În expresia tatălui, fiul, ca stagiar, și-a făcut *cincinalul de austeritate* la confort redus ca, apoi, născându-i-se copiii, să se mute la blocul turn unde i se părea de-a dreptul un lux, schimbând și alte câteva apartamente cu nimic mai confortabile până a în-

drăznit să-şi cumpere din banii săi o casă proprietate personală, cu un confort mai blând.

Şi în acei ani îşi vizita părinţii oricând, dar prânzul dorit îl avea numai ca *invitat* la sărbători, în vreo duminică, şi abia complotul femeilor, dintre Cecilia şi Amalia, noră şi soacră, mai îndulcea severitatea relaţiilor impuse de capul familiei. Nu le era uşor pentru că, pe partea astălaltă, Tudorin, căpos şi nesuferit, căra înapoi şi, din stradă, lăsa peste gard, la părinţi, tot ce i se părea că amintea de prânzurile de acasă, un infantilism ce mărea distanţa faţă de tatăl său care, cu tact sau nu, îi spusese curând după căsătorie ca răspuns la ghionturile Amaliei de a fi mai darnic: *Din tot ce aveam eu la vârsta ta, ţie deja îţi prisoseşte, fiule. Eu cu ce să te dăruiesc?* Şi acum Tudorin se ridica sătul de la masă, dar fără satisfacţia ştiută şi nu înţelegea şi nici nu voia să se întrebe de ce el voia doar să-şi păstreze plăcerile de acasă, de ce ar fi vrut acum, când, matur şi pe picioarele sale, îşi putea procura orice, ar fi vrut să-şi păstreze plăcerile ca orice vicios curat, cum se ştia, pentru el a mânca fiind mai mult decât de a te hrăni să rămâi viu. Aşa a descoperit cu gustul său intens cultivat că un prânz, oricât de insipid ar fi, devine cu uşurinţă festin cu două vodci bune înainte, capriciu pe care Cecilia îl punea pe seama bărbaţilor plictisiţi de căsnicie, de neveste: *le piere cheful pentru pat, dar au pretenţii la masă!* În părerea soţiei, preferinţa bărbatului ei pentru altă piesă de mobilier se schimbase, în timp, cu anii, nu de pe o zi pe alta, nu peste noapte.

Tudorin n-a fost învăţat de-acasă să bea cât, mai ales, să mănânce pe îndestulate, mâncare bună, gătită cu gust şi niciodată el nu s-a întrebat de unde vin somnii cei graşi, ştiucile şi păstrăvii în cetină, curcile gata cinătuite, muşchiul de viţel ori batalii, caşul proaspăt, jamboanele afumate, brânza la putină sau în coajă de molid, la fel cum nu observa nici cum ajung în casa lor sticlele cu vin înfundat, negru sau alb,

sticlele de ţuică, băutura, la ei în casă, nefiind nici pe departe otravă. La masa de prânz, la masa de seară, bărbaţii beau cât vin vor ei, un lichid ba acru, ba amar, câteodată dulce, nu îndestul să-i fie şi lui pe plac; cât despre ţuică nici nu înţelegea de ce o beau cei mari, cum să bea ceva atât de rău la gust, bine că lui i se dădea apă de fântână ori sifon îndulcit şi adus la culoarea vinului cu sirop de zmeură, de căpşune, de lămâie dar din câte fructe nu se face sirop? Un pahar întreg de vin, de vin adevărat, a băut abia când a împlinit 18 ani, o zi plină de neplăceri premonitorii pentru un matur şi n-avea de ce să priceapă de cum ceilalţi puneau atâta preţ pe faptul că ajunsese la vârsta asta, că devenise major, devenind, aşa cum i-a pus în vedere tatăl, *subiect de drept*. Odată cu majoratul, Tudorin a aflat că, în sfârşit, poate avea *vicii majore,* fără să se ascundă, fără să se ruşineze, fără teamă de sancţiuni, putea face trăsnăi fără ca altul să fie răspunzător pentru el. Mama s-a supărat că nu şi-a invitat prietenii, colegii, cum l-au invitat şi ei la ziua lor, rămânând să petreacă în familie, cu rudele şi, desigur, cu Cecilia care oricum era în casă mai tot timpul. *Dacă-i ziua mea, eu sunt astăzi sărbătoritul, nu altul; e necazul meu, de ce să-l împart cu ei?*

Atunci, la aniversarea sa, ca major, băuse un pahar mare de vin, îi apăruse ca din senin pofta pentru vin şi nu i se mai păruse prea amar, prea acru; în rând cu maturii, şi-a băut înainte de masă şi paharul de ţuică, băutura asta arătându-i-se, dintr-o dată, suportabilă. Da, atunci s-a ameţit, ce mai, se îmbătase, au şi râs de el, asta a fost ca o iniţiere, intrase în rândul bărbaţilor. De-ar fi fost numai atât. În seara aceea părea că tatăl îl vedea prima dată de aproape şi îl privise mai mult decât de obicei. Fruct de soi, adolescentul crescuse fără pată sau rugină, crescuse simultan cu tot misterul organelor neexpuse vederii, inima, ficatul şi celelalte, cum creştea şi tenia pe dinăuntrul său tot aşa împlinindu-i-se, devenindu-i majore şi

viciile, în el totul creştea deodată iar saltul, exploziile, schimbările, se făceau noaptea, în somn, pentru că în timpul zilei şantierul se închidea şi Tudorin arăta ca în dimineaţa pruncieei sale. Tatăl îl scrută de parcă abia atunci îl vedea prima dată în casa sa şi, protocolar, ca la o solemnitate de acordare a unei distincţii în Palatul Republicii unde fusese decorat şi ridicat în grad de Gheorghiu-Dej, îl îmbrăţişă sever, fără zâmbet, pură datorie paternă, tot atunci având şi cea mai lungă discuţie din viaţa lor.

Tovarăşul Marţian Spinache, tatăl, îi spuse cu voce tare cât să audă cei ai casei. *La împlinirea celor 18 ani, când tânărul devine cetăţean în sens juridic, adică subiect de drept, am cerut, este posibil să se dea curând o lege pentru asta, ca Statul să încheie cu el un contract parafat în final cu un jurământ de credinţă, un pact cu consecinţe juridice clare, tânărul angajându-se solemn să-şi onoreze prompt, cu fidelitate, toate obligaţiile faţă de stat, faţă de societate, să respecte necondiţionat legea.* Am înţeles, deschise gura sa senzuală proaspătul cetăţean, am înţeles foarte bine şi întreb: cine, din partea statului, jură solemn în faţa tânărului şi că drepturile lui, că legile vor fi respectate cu bună credinţă în favoarea tânărului. Cum – cine? Statul este prin definiţie de bună credinţă; cum să jure statul, cum să-i jure Preşedintele credinţă unui tânăr? Tudorin se pare că se aştepta la răspuns: De la vârsta asta am, simbolic, şi drept de vot, nu-i aşa? Bineînţeles, e un drept garantat. Foarte bine, tată, atunci eu votez împotriva *legii tale!* Da, acceptă preşedintele, ai şi opţiunea, tot simbolică, să n-o votezi, dar va fi obligatorie pentru că ai drept de vot, nu de veto, altfel nicio lege n-ar mai funcţiona. Şi de ce să n-o votezi, mă rog? Simplu: statul mă consideră deja infractor de vreme ce s-a înconjurat de miliţie, de securitate, de judecătorii, puşcării, şi oameni plătiţi bine, aşa cum eşti tu, ca instituţiile astea să funcţioneze perfect, iar *jurământul* cerut de tine ar dubla în fapt neîncrederea statului faţă de

mine. Mă ştie hoţ înainte să mă prindă, de aceea are miliţie! Şi, dacă este miliţie, sigur că va prinde pe cineva furând, altfel e incapabilă şi n-are rost să existe! Nu miliţia te condamnă, Tudorine, ci faptele tale judecate de o instanţă care va stabili adevărul, îl admonestă tatăl cu toată competenţa. *Faptele?* Faptele-s o dovadă în instanţă, nu un adevăr. Iată de ce Justiţia, ocolind *adevărul meu,* mă condamnă pentru realitatea din afara mea, pusă la cale, gestionată şi controlată de alţii.

Cu tact, mama a găsit să stingă fitilul aprins al bombei gata să explodeze atacând, la pian, primele măsuri din *Maseilleza.* Dragă, ştii, tot n-am aflat, e voie să cânţi *Maseilleza?* E un cântec revoluţionar, i-a dărâmat pe Bourboni, cum să nu fie voie? Bine, dar a fost o revoluţie burgheză, a dat jos un rege, să aducă democraţia şi, în harababura Provizoratului, a venit *Împăratul.* Oricum, e Imnul Franţei, un stat cu care avem relaţii prieteneşti! Ca o ciută gata să-şi salveze puiul sacrificându-se pe sine, mama porni să râdă certându-se bucuroasă cu pianul: *Mozart e voie sigur, îl aud la radio până şi la gimnastica de dimineaţă!* Tudorin avusese timp să-şi termine paharul de vin, tatăl ascultă bucata ritmată, îşi luă şi el paharul în mână şi, ca omul serios care are de dus o treabă până la capăt, îşi îndreptă privirea spre fiul său, deja roşu în obraji. Acum să te întreb ceva, *băiete*, că pari să întârzii în copilărie: tu ai ceva cu Statul, în general, sau anume cu miliţia, o instituţie doar din Stat? *Băiatul* va ajunge bătrân şi tot nu-şi va lămuri neliniştea tatălui dar, de parcă ar fi pândit momentul, atunci întrebase: Tată, decât să ne ciorovăim aşa, spune-mi de ce n-ai vrut, sunt sigur că tu ai fi putut repeta minunea, să mă nasc major gata, cum l-a făcut şi Dumnezeu pe Adam, direct la o vârstă matură, adică? Asta cu Adam o ştii sigur de la fata popii, că n-ai învăţat-o la *socialism ştiinţific! Fata popii* era mama, v-aţi dat seama, şi tonul vocii suna ca o maximă jignire la adresa Amaliei.

Cecilia tocmai apăru între ei cu o porţie din tortul cu frişcă: O vrei tu sau o mănânc şi pe asta? Simţind cum pierde teren atacat pe flancuri de aliaţii la care ţinea cel mai mult, tatăl abandonă orice urmă de tact, cum n-ar fi procedat cu superiorii săi de la Bucureşti, şi o tăie scurt: Uite, *băiete,* de asta vorbim puţin: tu n-ai discernământul unui matur! *Nici Adam n-a avut discernământ,* scăpără Tudorin, *şi de aceea am ajuns păcătoşi.* Atentă la bomba gata să explodeze, Cecilia a aflat momentul să scape crema de pe blatul tortului în decolteul ei bogat şi cum să nu râzi, cum să nu râdă toţi când sărbătoritul începuse să-i ia, cu linguriţa, frişca din decolteu: Mulţumesc, ştii că am mai vrut o porţie din tortul meu şi mănânc de unde-mi place! De acasă, din familie, Tudorin a învăţat că, dintotdeauna, justiţia e plătită să-ţi facă dreptate şi, plătind-o, nici nu-i nevoie de demonstraţie să afli de partea cui este. *Justiţia-i o curvă, o plăteşti şi-ţi dă satisfacţie; n-o plăteşti, nici nu te cunoaşte!* o încheie atunci, la paharul de vin băut când împlinise 18 ani şi, pentru fraza asta, tatăl n-avea să-l ierte uşor.

Ştiut şi în liceu ca *fiul preşedintelui*, funcţia impunând distincţia fără a mai pomeni şi instituţia, Tudorin îşi domina, deopotrivă, colegii şi profesorii cu superioritatea celui ajuns deja la a doua naştere. Pe atunci, la nivelul unui liceu de provincie, cancelaria era dominată de cadre reciclate din foştii profesori, între ei şi legionari pocăiţi, oportunişti uşor de şantajat care, în termenii de astăzi ar fi diagnosticaţi drept *normopaţi,* să supravieţuiască, ei acceptaseră orice mişelie, cea mai mică fiind să intre în partid, cum erau şi *cadre* calificate la locul de muncă din meserii ca frizeri, cizmari, croitori, director ajunsese un ceasornicar, ştiutori ai alfabetului, misiunea lor fiind, mai ales, să *asculte* copiii care, naivi, vorbeau şi ei ce auzeau acasă, imitau ce vedeau cu o candoare capabilă să nenorocească familii întregi, generaţii la rând, iar *tema discernă-*

mântului avea rostul ei în familia lui Tudorin, tatăl ferindu-se să discute de faţă cu el ceva ce putea trezi bănuieli. Profesorii cei isteţi, cărora le tremurau pantalonii de frica securităţii, încercau să şi-l apropie pe băiat, linguşindu-i tatăl şi cultivându-i excelenţa ca elev, încercând să descifreze în vorbele, în ironiile obraznice ale lui Tudorin câte ceva din cele ce vor urma pentru că era imposibil, îşi spuneau ei, ca din întunecatul cabinet al preşedintelui, înţesat cu secrete înalte, să nu transpire ceva şi în casă, în familie, iar băiatul ăsta guraliv o fi auzit câte ceva şi, sigur, va scăpa o vorbă, două, ei descifrându-i obrăzniciile ca semne că tovarăşului preşedinte îi merge tot mai bine, că va fi promovat la Curtea Supremă. În schimb, colegii de clasă îl doreau la fel ca ei, fără favoruri din partea profesorilor, fără sclipiri, pe deplin mediocru, un ins din turmă, încât orice exhibiţie savantă îi fusese sancţionată prin indiferenţă, ignorare, marginalizare, în cazuri fericite – cu o glumă.

Când colegul tău e dat afară de la ora de limbă română pentru că, la întrebarea: Care-i pluralul la *pom?,* el răspunde – *livadă!,* ţie nu prea îţi mai arde de glume şi nu din pricina sancţiunii, cât din silă faţă de un profesor fără fler şi fără haz. Totuşi, simţindu-se ca sub o mână protectoare, Tudorin îşi lansa şi el năzbâtiile lui. Se împrietenise cu şefa clasei căreia, după ce i-a ridicat poalele de la uniforma exagerat de lungă, i-a dat câteva bomboane fondante cu cremă de nucă şi rom, încât Silvia, cu gura plină, prinse să neguţeze, dacă mai are bomboane, că ea mai are poale. Ca elevă de încredere, tatăl ei fiind director la celălalt liceu din oraş, Silvia avea datoria să care la ora de geologie un lădoi de lemn plin cu pietre, material didactic. Era un chin pentru ea şi Tudorin s-a oferit s-o ajute, povestea asta ţinând până când Silvia a pierdut încrederea profesorului Hanner pentru că ea, cine altcineva, i-a alterat, i-a nenorocit colecţia. Profesorul avea metoda sa la

lecţii şi o repetase şi azi: luase roca la întâmplare dar alegea elevul care să-i spună denumirea ştiinţifică, iar elevii numiţi ori nu ştiau, ori se codeau să spună. Hanner, cu roca în mână după ce o luase fără să se uite, măreşte miza: Cine ştie, ia zece! Linişte. Chiar nimeni? De nicăieri, niciun răspuns, nici măcar unul greşit, doar râsete pe sub bănci. Tudorin ridică mâna: Toa'ş'fesor, e argilă, are şi urme de siliciu, e de culoare roşie şi, aş crede, până să ajungă în colecţie, a făcut parte dintr-un zid. Foarte bine, îl încurajă Hanner încântat că metoda sa dă rezultate şi nu cu un elev oarecare. Foarte bine, cum se numeşte roca? Toa'ş'fesor, e *cărămidă!* Nici Silvia nu ştia cum a ajuns cărămida acolo, în ziua aceea o ajutase femeia de serviciu, doar tatăl ei, căruia îi povestise totul, avea o oarecare bănuială: Tudorin a regizat sceneta cu alte zile înainte, a pregătit replica şi, cu puţin noroc, a şi finalizat-o. Da, pe Silvia ar fi invitat-o la aniversarea sa, îi şi spusese Ceciliei care a avut o reacţie normală: *Dac-o prind pe-aici, îi scot ochii!* În rest, pe cine să invite? Pe cei din generaţia ta cum să-i chemi la petrecere, să te simţi bine alături de ei, când ei nu vor să ştie de tine?

Amalia, gata să găsească în orice întâmplare trăită astăzi corespondenţe reînviate din aventura anticilor, fără îndoială, îşi vedea fiul în rolul lui Oedip încât, închipuindu-se Iocasta, făcea ce-i stătea în puteri să evite, în ciuda deznodământului deja ştiut, orice conflict între ei şi aşa simţindu-se vinovată că, prin originea sa, blochează cariera soţului. Tudorin îşi va ucide părintele în spirit doar, având calea sa fără să-i urmeze în profesie fiindu-i imposibil să înghită ipocrizia justiţiei ca instituţie, aceeaşi în toate epocile. Trecuse revoluţia, Amalia apucând să trăiască şi experienţa dureroasă a primelor semne de senilitate când, în faţa lui Tudorin, încercase să-i spună, greşind, ceea ce repetase, corect, de zeci de ori: *Quod licet bovi...* şi, simţind că se încurcă, a amuţit; a tăcut şi Tudorin

fără să încerce să-şi corecteze mama, profesoara lui de limbi clasice. Îl surprinsese cât de bine sună azi, cât adevăr avea şi aşa, dată peste cap, vorba lui Terenţiu. Iată, ce-şi permite acum un bou, Jupiter niciodată nu s-ar coborî până într-atât încât să facă la fel! Când şi cine să prindă paradoxul contrazicerii adevărului întipărit deja ca şablon, legea nescrisă a dublei măsuri, o temă care îl va chinui mult. Îl scârbise simetria morală a celor din vârful oraşului cu purtarea boschetarilor din gheenele de gunoi, la fel de uşor te păcăleau, te furau, de parcă urmaseră aceeaşi universitate, de parcă respectau acelaşi cod de comportare, doar preţul lor era altul. Cu o înţelegere dureroasă pentru cei din jur, Tudorin îi înjura ca *neam de şarlatini,* glumă ce nu era deloc pe gustul mamei, cu atât mai puţin pe voia tatălui.

Tudorin îşi ştia calea despărţită de a părinţilor şi făcea gazetărie cu gândul că gazetăria e trambulina de pe care va sări oricând în altă carieră şi, nicio îndoială, succesul îl va ajunge *curând!* Oricum, obsesia îi trecuse, nu-l mai interesa de vreme ce are o carieră ce se apropie de sfârşit şi fără să-i fi fost de succes; apoi, tatăl său e un bătrân bolnav şi nu-i mai impune binele aşa cum îl credea el, după standardele sale, iar mama îl iubeşte necondiţionat, îl iubeşte şi ajuns în pragul ratării. Ratare? Şi pentru a te rata ai nevoie de un ideal, nu doar de calităţile, de uneltele necesare să-ţi ajungi idealul. Dar tema sa, astăzi, era alta: se întreba şi el de ce tot bea ca pătimaşul; da, băutul e oricând o problemă la zi, nu cariera. Fiind la un pahar de vodcă avea răgazul să gândească la patima lui şi se întreba, anume să-şi adâncească deznădejdea prea evidentă să o nege, de ce bea, când vodca, pe cât e de bună, de tare, pe atât îi arde cerul gurii, îi face ochii să lăcrimeze, îi cere efort s-o-nghită, totdeauna înghite cu o grimasă grea, cu noduri. Bea şi se simte stors de puterea de a se concentra, de a gândi, pare că mintea îi ajunge la zid şi patinează

în gol, la baza peretelui de piatră, simte că nu mai are unde să înainteze nici cu o literă în gândul său şi, acum, închis în cercul viciului, se întoarce la enunţ: *de ce beau?* Şi-ar fi răspuns că anume de asta bea, vodca stăvilindu-i judecata cea agăţată de fleacurile zilei, anesteziindu-i voinţa, întunecându-i vederea să nu-şi vadă propria mizerie, dar asta îi şoptea creierul din spate care, ce-o fi cu el, pare imun la alcool. Nu, nu-i plăcea vodca şi se întreba de ce bea atunci, şi, până să se îmbete iarăşi, ajungea la adevărul său: bea ca sub ameninţarea pedepsei; vrea să se pedepsească şi o face în felul lui pentru că nimeni altul nu-l va pedepsi, el fiind cel matur, liber şi stăpân pe viciile sale, abia viciile slujindu-l cu credinţă! Ceilalţi, indiferenţi, îl vor pedepsi ocolindu-l. Ştia că abia el, doar el îşi putea face rău, răul cel groaznic şi total, răul pe care altul n-ar îndrăzni să i-l facă.

Cecilia încerca, câteodată, să-i strice obiceiul şi tactica ei era să stingă focul încercuindu-l cu un foc mai mare. Nu-şi arăta supărarea, dar îşi lua şi ea din când în când o sticlă de vin, îi turna şi lui un pahar, seara, când reuşeau să cineze împreună. Bea şi Tudorin vin şi îi era uşor să recunoască: Îmi place vinul şi raţa asta umplută, făcută la cuptor cum o faci tu, bine condimentată şi grasă. Merge grozav cu vinul, e viciu curat o cină ca asta, orice bărbat cu mintea întreagă s-ar lăsa de vodcă numai să bea un vin cu tine, o linguşea el. Mai vrei un pahar, îl îmbia Cecilia? A, nu, iau tot o vodcă. Bea vodcă, dacă vrei vodcă, eu beau tot vin, iar dacă mă-mbăt e vai de capul tău. Nu, Cecilia, nu se îmbăta, dar o prindea şi pe ea dorul de liniştite, de tihnă aşezată şi, în intimitatea lor, când erau singuri în toată casa umbla goală şi aşa dormea, dormea aşa sub cearşaf. Patul lor mare ocupa aproape tot dormitorul iar Cecilia, stăpâna patului, se aşeza întotdeauna la mijloc, el urmând să se aşeze unde credea în locul rămas. Şi ştia că, orice-ar face, îi stă bine, ea păstrându-se ca sub controlul

unei oglinzi, în opulenţa cărnii vii nimic deşucheat neavând cum să se arate privirii, sânii, asimetrici, accentuându-i pretenţia de amazoană obişnuită cu arcul. Cum să descrii femeia despre care ea însăşi spune că are suta de kilograme, în picioare, şi un metru optzeci, culcată? Dar datele fizice înşelau instrumentele, metrul, cântarul şi cifrele, oricât de precise, aproximau măsurătoarea până în pragul iluziei pentru că şi aparatele astea făcute de om, s-a dovedit prin teste, mai ciupesc din adevăr, mai pun, când vor să strice din armonii, cea mai bună măsurătoare pentru o femeie rămânând, dintotdeauna, ochiul celui care iubeşte. Tot ea, dacă asta voia, arăta puţintică şi firavă într-un fotoliu, pe o canapea, iar în rochia albă cu modele simple şi mari, aripi de vară, cu centura *bleu-ciel,* în rochia albă arăta suplă, curbele fiindu-i mai bine desenate decât la o balerină care, pe lângă ea, părea un şes monoton, fără urmă de relief.

Făcuse baschet în facultate, fusese în echipa universităţii şi a renunţat la antrenamente simţind că baschetul nu-i pentru sensibilitatea ei; un sport ce te apropie de corpul străinului cu brutalitate, dureros chiar, n-o interesa, n-o interesa abilitatea forţei, a loviturilor, ea neavând de ce să se confrunte, să se bată pentru mingea căzută la un pas mai încolo: nu, sigur nu-i plăcea. Cum să suporte agresiunea când nu asta aştepta de la celălalt, de ce să bruscheze când nu asta dorea şi nu în asta găsea plăcere. Cum să ai plăcere că eşti, fizic, mai puternic decât celălalt? Dacă nu-i asta sălbăticie, atunci care e? În fapt ajunsese şi voia să rămână la vârsta atingerilor blânde, lente, lunecoase, abia cât o privire, corpul ei aşteptând şi râvnind îmbrăţişări, nu confruntări, nu competiţii marcate în scoruri, rivalităţi şi trepte de podium. Podiumul ei era patul, aici împărţea premiul cu partenerul, aici îşi primea cupa să-şi soarbă victoria împreună cu Tudorin. Şi aşa, goală pe cearşaful de un bordo strălucitor, cu paharul de vin în

aceeaşi culoare, respira prin toată pielea ei luminiscentă, pe când Tudorin, în pijamaua dungată, puşcăriaş de noapte, e gluma lui, se simţea lângă ea un exhibiţionist pe dos care, să epateze doamnele, se arată pe plajă la nudişti în frac, cu joben. Încet, şovăielnic, ca sub o vină ruşinoasă de neexprimat, se dezbrăca şi el la marginea patului, se dezbrăca cu o pornire domoală, domestică, şi până şi apropierea lipsită de atingere, imposibilă altfel, îl făcea să-şi dorească soţia pe care şi când se întâmpla s-o iubească în penumbră sau într-un întuneric deplin, nu ştia cum femeia sa acoperea cu lumină orice colţ întunecat, lumina trupului ei, lampadar cu raze difuze pornite din interior, punct de reper pentru toate simţurile care, lui Tudorin, i se înmulţeau fabulos, cinci *ori* cinci şi iar *ori* cinci, între acestea, gustul, simţul regal, meritându-şi coroana. Trupul tău, trupul celuilalt, sub domnia simţurilor, trupul e scula cu care lucrezi în cunoaşterea lumii, spre înţelegerea ei, pe lumină, pe întuneric. Luminoasă sub febra nopţii, Cecilia îl acoperea, matern, cu gestul care protejează, înţelege şi suportă fără vorbă, fără of. Apropierea de femeie, gheaţă şi foc, ninsoare de noapte peste jarul zilei, spăla şi curăţa zgura lumii de peste zi. Parfumul dă piersicii gust şi el muşca din carnea vie şi, cu vina unui Oedip neîmplinit, în atâtea nopţi scufundate în iubire Tudorin căuta aceeaşi femeie aflată la o lungime de braţ, continentul ce încă rămânea să-l descopere. Nici Cecilia nu-i spusese ce căuta sub arcada lui de surâs, curcubeu incert gata să apară zi şi noapte, pe ploaie şi pe ninsoare, curcubeu gata să apară în orice vreme. Nimeni n-o cunoştea pe Cecilia cum o cunoştea el şi, tot amânând premiul, până să-şi revină din lunga sa goană, Tudorin se regăsea privind-o în ochii închişi, se regăsea în ritmurile ei legănate, nările fremătându-i sub aburii de lapte dat în clocot.

Trecuseră anii pubertăţii, cu dureri şi plânsete, dar şi cu surprizele uluitoare ale unei prietenii băieţoase, ale adolescenţei în rivalitate ca apoi Tudorin şi Sisi să se despartă, venise şi pentru ei era glaciară, urmând să se redescopere, cu uluirea fiinţelor care se văd prima dată, la întrunirile comune din aula Universităţii. El lăsase în groapa uitării anii de liceu, până şi clădirea amintindu-i de o sumbră cazarmă prusacă, uitase anii când uniforma cu veston şi chipiu îi încorsetau creierul, orice uniformă face capul pătrat, zicea el nedreptăţind pe toţi, uniforma silindu-te să iei forma rigidă şi supusă a corpului disciplinat, mortificat prin interdicţii, căci nu plăcerea, nu bucuria disciplinează; prin uniformă arăta şi devenea identic cu colegii, simţirea, identică cu a lor, creierele în formă de chipiu lăsând să încapă un număr egal de gânduri, de norme, de judecăţi, la toţi – aceleaşi. Până şi profesorii îi păruseră majuri deghizaţi în civili şi ce cumplită dezamăgire a avut când în garderob, între hainele tatălui, a văzut uniforma militară bleumarin, cu epoleţi auriţi şi fireturi, chipiul înalt plin de zorzoane.

Poate că *tovarăşul Marţian Spinache* o fi fost un erou în războiul de peste Prut, de dincoace de Prut, dar Tudorin nu voia să ştie nimic din trecutul părinţilor săi, trecut rămas într-o lume ce continua să-l sperie cu idealuri şi neîmpliniri bune de aruncat, de refuzat, nicicum de dus mai departe prin viaţa sa, prin sacrificiul zilelor proprii. Tată biologic, da, ca fapt inevitabil, şi atât! Cu intuiţia supravieţuitorului, în liceu el îşi păstrase până la capăt fizionomia dată de uniforma de licean, onorând prin mediocritate haina mohorâtă, cu deosebirea că o bună parte din colegi au păstrat pe sub piele acelaşi corset pentru toată viaţa: mediocri în orice ar fi încercat precum bunii lor profesori care le fuseseră model. El, Tudorin, nu strălucise prin nimic, profesorii nefiind tentaţi să-l selecteze în vreun lot olimpic, n-avea voce, n-avea talent pentru niciun

instrument, ura sportul de performanţă preferând să alerge singur pe pista sa; n-avea ambiţia să arate niciunui coleg că ştie, că vrea, că poate mai mult decât oricare dintre ei, el îşi purta rivalul sub piele, nu în afara sa. În toţi aceşti ani Cecilia fusese lângă el fără s-o vadă deşi prietenia lor trecuse de simpla camaraderie, doamna Amalia, înţelegătoare şi complice ştia şi asta, nu aflase însă de răceala aspră căzută între ei de o lungă vreme. În preajma ei Tudorin avea momente când nu ezita să se bată pentru ceea ce dorea cu adevărat până în pânzele albe, deşi niciodată n-a ştiut când ajungi în acele pânze, cum să faci să nu treci şi de acestea.

6.

Realitatea recentă, nisipuri mişcătoare ale istoriei, persista dureros în amintirea lui Tudorin şi încă nu ştia cum să se despartă de ea. Aşa a apărut între gazetari ideea de a gândi redacţia ca un *muzeu al comunismului,* idee de anvergură şi durată, fără a fi un obiectiv separat, proiectul trecând de puterile celor câţiva oameni de condei, puţin peste o duzină, şi i-ar fi deturnat de la ceea ce făcuseră până atunci. Curând, tot oraşul va fi un muzeu, o metaforă a comunismului năruit ca de la sine. Te dedici ideii, dar să ai în faţă viitorul, nu trecutul de care vrei să scapi iar Tudorin simţea ca dintotdeauna, acum şi mai acut, că, prin gazetărie, trăieşti azi ciorna istoriei de mâine, pe care, ce tristeţe, nu tu o treci pe curat. *(Autorul nu-şi mai poate ţine în frâu personajul lăsându-l să copie din jurnalul scris în ani diferiţi ca amintiri, sub o deviză pentru care, să nu mai caute bibliografie, o trece drept a sa: Memoria uită, dar nu iartă.)*

Cui, dintre colegii mei, să-i fi trecut prin cap că va veni ziua când tot noi vom scrie cronica trecerii de la socialism şi dictatură, atâta cât şi cum au fost, la capitalism şi democraţie, cât par să fie. Ideea, scrisă astfel, capătă grandilocvenţă pentru că hârtia asta are patima în fibră, are capacitatea de a amplifica sentimentul peste adevărul simţirii, peste dimensiunile realităţii, la toate adăugându-se hiperbola ca figură de stil. Da, va trebui să fac diferenţa dintre adevărul mărunt, cu duhoare de animal viu, adevărul trăit de mine şi adevărul plăcut mirositor, sfinţit de eternitatea hârtiei care îmbălsămează şi înnobilează cadavre. Tot ce scrisese până aici lui Tudorin i se părea ca fiind viaţa străinului din alt timp şi de care aude prima dată: pe hârtie, viaţa sa arăta profundă, organizată raţional şi plină de sens, nuanţată în culori mai frumoase decât le trăise şi nu înţelegea de cum faptele scrise iau alte dimensiuni, alte valori decât cele din realitate. Şi, totuşi, simţea faţă de acel străin o intimitate, o apropiere de neexplicat şi, în final, nu-şi putea refuza viaţa sa scrisă – negru pe alb: străinul de neacceptat era chiar el.

Asta să fie magia scrisului, vraja semnelor înşirate pe hârtie când, în proiecţia imaginaţiei, construiesc altă lume, magnifică şi strălucitoare, de care nimeni nu vrea să se mai despartă, lumea dorită numai pentru sine, în toată splendoarea ei impozantă? Ştia ceva din semnele efemere trase ca linii ale sorţii în palma sa, trăia acum senzaţii venite ca din alt timp, ce şi le va reînvia târziu, peste ani, când va vizita iarăşi acel burg Saint Doreq, cu o mânăstire durată de dominicani în vremea cruciadelor, mânăstire în jurul căreia călugării şi mirenii s-au învăţat să trăiască alături, în vecinătatea impusă de mariajul contradictoriu şi solidar dintre ritualul credinţei şi obiceiul laic. Şi satul, şi mânăstirea fuseseră construite, ca gemenii, din acelaşi trup, din acelaşi munte; supusă, piatra cea tare ajunsese perete de casă, zid de chilie, vatră şi altar,

muntele coborând în sat bucată cu bucată şi slujind, cu smerenie rece, şi omului, şi Domnului. Aşezarea şi mânăstirea, piatră şi fier, un mic burg acoperit de legende şi taine terifiante, îl copleşiseră pe Tudorin cu emoţia reamintirii pe când străbătea, din nou, sudul Franţei, ocazia perfectă să revadă castelul, biserica, arena pentru turniruri, astăzi restaurate în culori ca luate din Disneyland.

Revenind în aceleaşi locuri Tudorin părea să se fi trezit ca după un vis, cu dezamăgirea de a fi victima mistificării, a unei batjocuri. Ce i se arătase drept un castel plin de strălucire şi glorie adăugate, e adevărat, din secol în secol, acum părea butaforie ieftină. Castelul, restaurat de curând arăta de o banalitate meschină şi, mai grav, nimic nu părea verosimil ochilor săi. Totul arăta micşorat sub dimensiunile ştiute în închipuirea sa, totul – proaspăt şi sufocant de curat, lăcuit într-o aroganţă fadă şi servit într-un ambalaj comercial agreabil, orice umbră de mister dispărând în lumina soarelui nemilos, soarele altui mileniu, hapsân să strălucească mai tare decât tot aurul.

Gazdele ne plimbaseră prin câteva camere, un demisol cu gratii, şoptindu-ne ca un mare secret: *Aici* erau torturaţi ereticii, vrăjitoarele. Unde – *aici!?* Privim din prag peste banda textilă improvizată ca barieră, sânge închegat între secole, între victimele altui timp şi vizitatorii de azi, aveam în faţă o încăpere strâmtă ocupată în parte de un cadru de lemn, o făcătură, *un obiect reconstituit,* nicidecum originalul. Pe acest pat, aud detaliile ghidului, erau întinse victimele între care, cu părerile mele despre biserică, preoţi şi dumnezeul lor, sigur m-aş fi aflat între cei vinovaţi de erezie. *Ereticii* trebuie să fi fost copii, puberi, ca să încapă, trebuiau înghesuiţi pe acest pat ciudat ca să li se sfâşie carnea, să li se smulgă unghiile, să li se toarne apă cu sare pe gât, să fie arşi cu fierul roşu, pe pereţi încă aflându-se lanţuri, cătuşe şi obezi, până şi cleştii

folosiţi pe atunci, cleşti în câteva forme şi mărimi, dălţi, ciocane, alte scule de fier bune oricând într-o covălie, la dogărie, în alte meserii paşnice. Sunt şi imagini, ilustraţii rupte ca dintr-o carte şi puse sub sticlă, abia copiile, derizorii cum sunt, stârnindu-mi un pic interesul, nu camera şi nu obiectele care batjocoresc prin fals efortul sutanelor de a ne face, de a ne păstra credincioşi bisericii, trezind în noi grija de a ne feri de prelatul supraveghetor, de ochiul habotnic şi pizmaş al vecinului gata *să ne toarne* Inchiziţiei, şi ea un fel de securitate fără frontiere, în timp, în spaţiu, securitatea asmuţită şi ea să rămânem credincioşi comunismului şi apostolilor lui. Brusc, întreb ghidul dacă, trăind sub Inchiziţie, ar fi scăpat cu viaţă. *Ca bun catolic ce sunt, suspus Papei şi credinţei,* îmi răspunde el spontan şi demn, *nici eu, nici careva din familia mea n-am fi avut probleme de nici un fel.* Vorbesc cu ghidul castelului şi-mi răspund mie: *Ca bun comunist, nici eu, nici taică-meu, şi el supus secretarului general al partidului, n-am avut probleme cu securitatea!* Ceilalţi se uită la mine nedumeriţi cât să înţeleg că, oaspeţi şi gazde, suntem din lumi paralele iar întrebarea mea, nepoliticoasă prin atingerea unei intimităţi, e şi absurdă. Într-un mediu catolic, cum să-i reproşezi cuiva, celui mărunt, că-i bun catolic şi are încredere în biserica lui? Şi-atunci, în plin comunism, cum să-i reproşezi amărâtului buna credinţă, încrederea în biserica lui – partidul comunist?

Trudnica restaurare a atmosferei de teroare pentru mine eşuase, îndoiala mea jignind, desigur, torţionarii acelor secole ale groazei: securiştii noştri şi la grădiniţă aveau tehnici mai de temut decât ce vedeam aici şi ajunge să amintesc de şocuri electrice pe testiculele *ereticului,* încât securitatea avea oricând la dispoziţie mai mulţi *făptaşi,* decât fapte. În paranteză fie spus, *psihiatrul* primea o mie de lei *pentru masajul galvanic reuşit*. Poate că nu în camera de tortură, nu în sculele cruzimii trebuia să caut partea malefică a Inchiziţiei, cum

nimic din oroarea comunismului n-avea să ajungă în nici un muzeu, organizat oricât de *veridic* şi *ştiinţific*, în nici o închisoare restaurată oricât de *autentic*. Ne aflam în castelul din Saint Doreq şi admiram copiile de pe pereţi: miniaturizarea şi subdimensionarea din gravuri avea justificare plastică, proporţiile impuse de perspectivă dând întregului coerenţă, aceasta fiind magia artei, pe când copierea decorului din gravuri în trei dimensiuni, ca obiecte la scara realităţii, eşuase în caricatură. Aici să se fi chinuit şi să fi murit oameni? Trebuie să fi fost oameni mărunţi, cum sunt cei pe care îi văd şi azi în stradă, nu uriaşii imaginaţi de scriitori, nu eroi, nu titanii răzvrătiţi închipuiţi de mine pe mărimea faptelor suportate de ei, siliţi să le trăiască, nici pe departe spiritele înalte capabile de acte din vecinătatea divinităţii, de sacrificii care umileau zeii, fapte demne să rămână în legende.

Acum, rescriindu-şi impresiile, Tudorin îşi revedea propriile ruine din amintiri, cât mai ţinea minte. Se întreba ce va rămâne din durerea generaţiei sale, din durerea generaţiilor trecute prin comunism peste sute de ani? Ici, colo, o celulă de închisoare, câteva instrumente de tortură, câteva fotografii agăţate de un perete, un ghid tânăr, doctor în istoria perioadei şi suficient sieşi care, în alte timpuri, ca bun creştin, ca bun comunist, n-ar fi avut de suferit nici sub inchiziţie, nici sub comunism – asta să fi fost toată Inchiziţia comunistă, cu turnătorii şi cu torţionarii ei cu tot? Unde era locul lui Mihal într-un muzeu ca acesta? Şi unde va dăinui partea groaznică din tot ce-a fost, unde se va arhiva durerea celor mărunţi care au suferit, s-au chinuit cu adevărat toată viaţa s-o termine într-o *moarte bună,* în ce vitrină de muzeu va intra, întreagă, teama nopţii că ai tăi vor fi arestaţi, torturaţi, omorâţi fără să-şi ştie vreodată vina? Doar în arhiva norilor. Călătoria în Evul Mediu, vizitarea castelului ajuns muzeu al Inchiziţiei fusese un eşec, singurul lui câştig – răgazul de solitudine pe

faleza înaltă a digului, până era găsit de cei din grup, să-l prindă şi pe el în programul fatal când, toţi, urmau să întâlnească vreo somitate să le vorbească despre trufaşa istorie a locului, să viziteze o redacţie, să participe la un prânz cu amabilii confraţi din zonă.

În memorie cu castelul din Saint Doreq şi încă îngrozit de Inchiziţie, gândeam la muzeul comunismului înjghebat în redacţia noastră: trăiam aceeaşi surprindere avută pe când trecusem prin castelele restaurate cât mai aproape de adevărul istoriei lor, privind mobilierul, veşmintele, armura unor regi sau cavaleri de legendă şi fusesem uluit de firava urmă pământeană, trupească, a fiinţelor de atunci, fără să fi ajuns la plinătatea vieţii reale ori, poate, în imaginaţia mea hrănită cu spiritul îngropat în hârtie, un spirit livresc trecut prin hiperbola autorilor fascinaţi de fapta regală, divină adică, a celor deja morţi, acei autori puseseră o lupă care mărea, deforma enorm şi grotesc, dând până şi volum ca într-un panopticum de bâlci, transformând un adevăr simplu, firesc, trăit în dimensiuni omeneşti, transformându-l în miracol, în legendă, în mit – pe mine intrigându-mă încă subţirimea faptelor ajunse la noi, ceaţa rară a sentimentelor trăite atunci, adevăruri care, se vede, nu se transmit nicicum, în întregul lor.

Înţelegeam curând că dimensiunea ascunsă mie era anume partea divină, evidentă şi tot pe atât de ireală, de nedesprins de realitatea trecută. E precum *numinosul* rămas dintotdeauna invizibil, de nearătat celor care nu cred, celor ca mine, pe când cei credincioşi, în fervoarea lor, scriind despre o grandoare evanescentă, despre extazul lor, benign ori otrăvit, transmit şi peste secole iluzia ce va fascina cu o putere reală pe cei care, cu tot dinadinsul, ţin să creadă ce n-au trăit, senzaţie simetrică cu dorinţa celor torturaţi de securitate de a-şi uita anii de chin: buni credincioşi, buni comunişti. Să aibă îndoiala în tine, în cei din jurul tău, de dinaintea ta, să aibă

îndoiala puterea de a striga sub coşmarul nopţii: *asta să fie istoria mea?* Ca în final tot tu să-ţi răspunzi: *Da!* Are sigur pentru că eu însumi doream să mă înşel, îmi repetam acum cu gândul la ce vom reuşi să facem din ideea noastră, muzeul comunismului, noi sau alţii. Citeam textele autorilor fascinaţi ei înşişi mai întâi de o putere invizibilă pentru mine, eu îi credeam pe ei, pe scriitori dar, în momentul suprapunerii iluziei mele peste realitatea plecată de ceva vreme din locul unde, târziu, ajunsesem şi eu, suprapunerea cădea în gol.

Mă aflam la *faţa locului,* acolo, la Saint Doreq? Mă aflam la *faţa locului* în redacţia noastră, iar o noţiune fictivă, căci *faţa locului* dispăruse odată cu *faţa timpului* care o conţinuse, acum, pe acelaşi loc era altă realitate a altui timp. Dădeam jos de pe pereţi portretele lui Ceauşescu, scoteam din rafturile bibliotecii volumele cu documente de partid, toată ideologia socialismului, cu gândul trăit de noi că e maculatură, şi o făceam sub sentimentul că trăisem actul final al unui spectacol hidos care, oricât te vei îngrozi, trebuie să recunoşti că a fost viaţa ta, viaţa trăită o singură dată. Priveam pereţii goi, rafturile golite, şi nu ştiam ce va urma pentru că golul, asta intuiam, va trebui acoperit, umplut, repede, repede, cu *altceva* şi, curând, aveam să înţeleg, o ficţiune se înlocuieşte cu altă ficţiune şi, pentru a fi credibilă, va fi executată de oamenii aceleiaşi profesii, adică tot de noi, gazetarii. Nici în ideologie vidul nu-i de suportat; o idee moartă e înlocuită cu alta care, mâine, va muri şi ea să fie înlocuită cu una mai nouă, deseori – altă idee reciclată, reanimată din gheena de gunoi din blocul turn al Babilonului şi peste aceste peisaje, valuri şi valuri de turişti care vor afla despre Inchiziţie ce şi cât va rămâne într-un castel vizitat cu bilet de intrare şi ghid; *publicul, turistul,* va crede şi va şti ca adevăr despre comunism ce şi cât va rămâne într-o carte, într-un muzeu, nimic din ceea ce am trăit eu cu

adevărat. Cine va scoate tinicheaua de pe piaţă să aducă aur de 24 K, când *falsul* se vinde mai bine şi important e ce se vinde?

Oamenii din jurul meu, trecând puntea anului '89, perpetuau aceeaşi normalitate: noi locuiam în aceleaşi case, medicii operau mai departe în aceleaşi săli de operaţie; fabrica de pâine făcea pâine în acelaşi cuptoare, din aceeaşi făină, după aceleaşi reţete, în formulă gazetărească – făina măcinată în comunism făcea pâine bună şi pentru capitalism; *aceiaşi mături dădeau cu acelaşi măturoi acelaşi gunoi, de pe aceleaşi străzi*, vacile dădeau acelaşi lapte alb cu aceeaşi indiferenţă înţeleaptă, profesorii, aceiaşi oportunişti, erau la catedră educându-ne copiii după principiile învăţate şi de ei şi predate şi azi, aceeaşi judecătorii comunişti, care judecaseră pe cei acuzaţi de acte împotriva regimului comunist, tot ei judecând astăzi pe foştii lideri comunişti, activiştii de partid erau şi ei pe scaunele lor, schimbându-şi denumirile, funcţiile şi, cât de cât, schimbând o limbă de lemn, cu altă limbă de lemn. Şi, despre toate, gazetarul, acelaşi gazetar scrie, asta şi fiind *noua* realitate de sub ochii săi. (Comentariu interpolat peste ani: *Şi naivitatea se repetă, inevitabil, aceeaşi; numai materia primă a istoriei, oamenii de rând, păcăliţii, numai ei n-au voie să dispară, obligaţi, ca sub blestem, să se perpetueze în vecii vecilor!)*

În redacţie eram dominaţi încă de dulapurile cu obiecte ce apăreau anacronice, stridente, în contextul schimbat peste noapte. Până una alta, ne-am spus, din toate, câte un exemplar, vom păstra cu titlu de exponat, tot avem mania colecţiilor, câte un exponat ca ambalaj al epocii deja trecute, cum fuseseră şi ambalajele aduse din capitalism. Dezamăgirea nu s-a risipit, otrava intrase prea adânc încât să crezi că, plecând o lume profund stricată, va veni o lume cinstită şi curată. Îmi spuneam, fiecare generaţie, fiecare om în parte, are dreptul nu doar la adevărul său, ci, alegând el însuşi de data asta, are

dreptul şi nimeni nu i-l poate lua, are dreptul să se înşele, are dreptul la minciuna sa, dreptul de a se minţi şi a se lăsa minţit în ciuda oricărei evidenţe, de a se înconjura de iluzii fără acoperire. Eu, un oarecare, în ce calitate aş putea să-l lipsesc pe semenul meu de dezamăgirile pentru care se bate pe viaţă şi pe moarte să nu i le ia nimeni, de ce l-aş preveni că va veni şi ziua deziluziei? Cum să ai cruzimea asta când nici Dumnezeu nu şi-o asumă, nu trezeşte naivul, nu-l trage de mânecă? Cum să-l tragi de mânecă când ştii că entuziasmul, buldozerul hrănit cu energia iluziei de lumea nouă, nu-i interesat de adevăr; de ce să te intereseze adevărul şi istoria ca profesii clarvăzătoare ale dezastrului, când ai în faţă şansa de a descoperi şi de a trăi pe propria piele, cu aceeaşi satisfacţie, şi catastrofa, şi bucuria.

Imediat după ’89, voinţa şi gândurile noastre rămăseseră anchilozate, hipnotizate într-o atmosferă căreia nu-i mai înţelegeam sensul, atât de nouă era şi pentru noi *lumea cea nouă* în care ne prăbuşeam cu entuziasm, ne prăbuşeam cu *entuziasmul unui nou început*, şablon ce aveam să-l tot aud. De ce n-aş crede, ca exerciţiu de imaginaţie, că aceeaşi beatitudine au trăit-o şi părinţii noştri, oameni de rând, când a picat dictatura lui Antonescu, când s-a abolit monarhia, şi a venit *lumea nouă,* un început cu adevărat nou, a comunismului şi când, să fi văzut adevărul acelor ani, te demascai drept duşman şi echivala cu sinuciderea. Şi lumea de-atunci, şi lumea de-acum are dreptul la iluzie, are dreptul, firește, la dezamăgiri. Cine să-i condamne pe entuziaşti, de ce să strici noaptea nunţii, vorbind mirilor cum va arăta noaptea divorţului care, statistic vorbind, îi va ajunge din urmă? Mi-am zis că am dreptul, am chiar obligaţia să mă înşel, să mă iluzionez şi eu pentru a supravieţui, crezând cu toată nebunia de care eram în stare în acea minimă pâlpâire de speranţă aprinsă şi în cei din jurul meu. Până să ne adâncim impresiile, ju-

decăţile, în acele zile eram convinşi că, după Ceauşescu, orice regim era mai bun şi orice alt conducător, mai uman, mai generos. Poate că, *de data asta,* lumea merge spre bine şi numai eu mă înşel; eu de ce nu m-aş înşela? Dar în ceea ce scriam trebuia să fiu lucid şi onest, n-aveam de păcălit pe nimeni, ne privatizasem deja, şi nimeni nu mă plătea să păcălesc pe cineva, deşi oamenii aşteptau să le vindem mai departe iluzii, să le spunem că va fi bine în cei mai deşănţaţi termeni şi mulţi colegi făceau negustorie cu speranţe false.

Cine să ştie cu siguranţă ce poate fi şi ce nu o temă ori doar un obiect în acest muzeu în care socialismul trăit de noi ne apărea deja ca un ev mediu întârziat? Noi, simultan vinovaţii şi martirii unei lumi care a trecut, gata să fim simultan vinovaţii şi martirii unei lumi care năvăleşte peste noi; noi, oamenii mărunţi, fără onoare, fără glorie, să facem din viaţa noastră – muzeu?! Cel mai uşor ne-a fost să deschidem spaţiile redacţiei oricui ar fi dorit să cunoască *bastionul propagandei comuniste.* Până şi clădirea în sine se preta scopului nostru fiind construită în plină splendoare a *epocii de aur:* camere joase, înghesuite, holuri întunecoase şi strâmte, pardosite cu mozaic ieftin, laboratorul foto îngust şi friguros, spaţii meschine pentru vestiare şi WC-uri vopsite în verde în locul faianţei, feronerie de aluminiu, în acord cu tâmplăria din carton presat şi cu finisaje grosolane, de ultimă calitate, mobilierul fragil, şubred, din rumeguş încleiat, acoperit cu înlocuitori de furnir, *înlocuitor* fiind cuvântul de ordine venit de sus pentru a economisi un ban măcar, de la o piesă de schimb la un strung până la medicamentele împotriva cirozei.

Înlocuitori! Noi, gazetarii, urma să înlocuim adevărul cel văzut, trăit şi ştiut de toţi, cu o lume fictivă, imaginată, creată ori proiectată de documentele de partid, în primul rând de cuvântările dese şi interminabile ale *celui mai iubit fiu,* încă o

ficțiune. Se înlocuia carnea cu soia, untul cu margarină iar noi aveam să înlocuim sentimentele adevărate ale oamenilor din reportaje cu altele false, ale unei iubiri, ale unei stime care n-avea cum să existe în realitate, de nu cumva şi iluzia e un fel de realitate. Chiar din momentul inaugurării, redacţia nou-nouţă cum era, nu părea făcută să dureze, nu arăta de încredere cum, probabil, nici noi, gazetarii, nu păream de încredere activiştilor de carieră sau cititorilor, victimele noastre. Şi, măcar în privinţa unora dintre noi, şefii de la partid nu se înşelau, aveau de ce să ne dispreţuiască. În *noua* redacţie, totul arăta improvizat, decor ieftin gata de inaugurare prin tăierea panglicii festive şi dat în folosinţă grabnic ca încă un mare succes al socialismului. Dacă acestui spaţiu cum era redacţia ai fi vrut să-i schimbi destinaţia în muzeu, aveai mai întâi să cheltuieşti serios pentru o reparaţie capitală, să nu se prăbuşească pereţii, ca prin implozie, peste vizitatori. În afara oricărui stil, lipsită de orice ornament, clădirea ce adăpostea tipografia şi redacţia nu sufereau comparaţie cu alte construcţii din oraş, cum ar fi sediul partidului, veritabil buncăr de beton armat cu decoraţiuni exterioare amintind de creneluri ca săpate în piatră ori de gargui stilizaţi în schije ascuţite.

Firește, sediul partidului trebuia să pară un palat pe lângă locul de muncă al scribilor encomiaşti, al tipografilor şi, oficial, aşa şi era numit – *Palatul administrativ,* în epocă fiind considerat, cu o bunăvoinţă exagerată, monument de arhitectură nouă. În clădirea comună a redacţiei şi tipografiei, nu redactorii erau cei năpăstuiţi, ci tipografii, ei fiind clasa muncitoare sub dictatura căreia, în viziunea propagandei, ne aflam. Ziarul se tipărea pe o rotativa nemţească, e adevărat, dar după plăci de plumb, recunoscute şi oficial ca otrăvitoare, lucrătorii primind lapte ca antidot la saturnism. Muncitorii erau luaţi la ochi dacă se plângeau că nu-l primeau la timp, că li se fura din cota de lapte, laptele ajuns aliment de pro-

tecție. Da, ei primeau lapte! Cei care aveau copii îl duceau acasă ca pe o pradă de război pentru că, altfel, să fi vrut să-l cumpere, trebuiau să se aşeze la coadă la prima oră a dimineții şi asta pe orice vreme: stai la coadă, apuci şi tu să cumperi o sticlă, două, duci laptele acasă şi apoi pleci la serviciu. Când ai norocul să primeşti lapte ca antidot, o recunoaştere că te otrăveşti opt ore, schimb de zi, schimb de noapte, plus ore suplimentare, cum să bei tu laptele, să nu-l duci copiilor? Iar împotriva saturnismului erau mai bune, s-a dovedit, rachiul, berea şi sticla de vin. Nu ştiu ca vreunul dintre zeţari, zincografi, calandrori ori linotipişti să fi ajuns dependent de lapte, dar mulți dintre ei au devenit dependenți de alcool, devotați trup şi suflet acestui lichid protector din multe privințe.

Sticla de lapte şi sticla de țuică, da, astea-s exponate obligatorii în muzeul *epocii de aur*. Practic, la anii aceia, toată România era un muzeu în aer liber al comunismului, rezervație părăduită în tot ce arăta o minimă valoare, golită de orice bun ce putea fi vândut, topit, ars, ruinat, o rezervație în care doar mentalitatea părea să se păstreze intactă, rezistentă la dezastru. Orice stereotip de gândire ce ne fusese de folos pentru a supraviețui într-o lume inumană, abjectă, s-a păstrat să supraviețuim în noua lume la fel de abjectă, la fel de murdară, cei păcăliți o dată urmând să fie păcăliți mereu, după o lege imuabilă sub orice regim politic, aşa cum e şi teorema lui Pitagora, aceeaşi şi în dictatură, şi în democrație. Aşa să arate o *re-evoluție,* cu găunoasele lozinci din socialism transferate în capitalism, doar cu teama de a nu fi suficient de eficiente, s-au transferat ca stindarde ale aceloraşi speranțe, să ajungem azi în funcția, exact în funcția pentru care ne-am bătut ieri. Cine le-a transferat? Dar norii cine îi mişcă peste o graniță, peste alta, dintr-un timp în altul şi nimeni nu ştie?

Carierele politice au continuat netulburate, identice, pe acelaşi traseu cum le-ar fi avut şi înainte, traseu rămas neschim-

bat ca orbita planetelor. Natura umană, dorința aprigă de a parveni cu orice preț, cu orice risc, peste cadavrele rudelor, ale părinților, peste cadavrele copiilor morți, jertfe inutile și folosite ca simbol în mișelia noastră vie, natura umană a învins succesiv două sisteme politice încât acum, și dacă ar veni monarhia, n-am teamă, aceeași sămânță de canalii, digerându-și rușinea ca pe un condiment capabil să le reîmprospăteze gustul, aceleași canalii s-ar descoperi peste noapte regaliști din tată-n fiu cum, mâine, la nevoie, ar fi din nou comuniști, numai să avanseze încă un pas în ierarhia râvnită și căreia îi numără treptele și în vis. (Completare târzie: *Autorul cere înțelegere pentru patetismul desfrânat al personajului său dar, în numele libertății de expresie, nu cenzurăm, nu persecutăm nici sentimentele!)*

Ce muzeu al comunismului să fi încercat să facem noi când respiram încă în aceeași mentalitate? Ce *grădină zoopolitică* să faci, ce animale să aduci în prim plan când toți trăiam în plină junglă, cu toate jivinele în libertate? Cum să deosebești îngrijitorii grădinii de exponatele vii, gata oricând să se înlocuiască între ei? Cum să aperi vizitatorii de hienele, reale sau în efigie, care încă le vânează beregata? Nu, nu vom face noi muzeul, noi vom face ce știm să facem dintotdeauna: vom scrie! Așa că am conceput un proiect, ce pompos sună, având ca titlu o replică, firește, la Marx: *Să ne despărțim de trecut, povestindu-l!* Bine, dar și Marx zicea să ne despărțim de lumea veche râzând, când problema noastră era cum să ne despărțim chiar de Marx și de ciracii ascunși sub poalele lui? Tot râzând? Așa, în hohote, râzând ca inconștienții, ne-am despărțit de capitalism aruncându-l în *lada de gunoi a istoriei*, l-am aruncat când am trecut la socialismul de tip sovietic, dar noi ne întrebăm cum să ne despărțim de Marx? Și ne-am zis că, dacă tot trăim într-un vast muzeu al comunismului, *vast cât toată patria*, noi îi vom ține *Cartea rușinii,* replică la teribilele *Cărți de onoare* ale autorităților mândre, nevoie mare, de tot ce

n-au făcut în comunism, mândre de tot ce nu fac nici azi şi, pe fondul nefacerii de nimic, gândind să lăsăm loc şi nevăzutului, am alcătuit *Cartea ruşinii*, o carte de impresii a muzeului în care încă trăiam, pe copertele cărţii imprimând, cu roşu, o stemă – secera şi ciocanul.

Cei care treceau prin redacţie cât să lase ceva pentru mica publicitate, la rubrica de decese, ori vroiau cu tot dinadinsul să ne spună ceva, aveau acum posibilitatea să povestească întâmplări din comunismul trăit de ei şi, aşa, *să se despartă de ziua de ieri povestind-o,* să lase în muzeu cioburi din viaţa lor. În cei şapte ani de când funcţionează proiectul, am strâns deja cinci volume mari, format A3, fiind aproape plin şi al şaselea. Sunt aici mărturii ale eroilor din povestiri, semnate cu numele real, autorii trecându-şi adresa cu intenţia declarată de a fi contactaţi să le cerem amănunte. Aflam şi pure fantezii sau delaţiuni cu rea-voinţă pline de resentimente, şi nu era treaba noastră să verificăm cumva ce ar fi adevărat şi nici nu era posibil iar noi nu doream să dăm girul de adevăr în niciun fel, nici unei pagini, nici unui rând din acele confesiuni, în orice condiţii ele fiind un document care, fals ori autentic, spune ceva. Cartea noastră de *onoare neagră* era locul unde puteai scrie *orice* despre comunism, la fel şi despre economia de piaţă pe care abia acum o descifram cu entuziasmul bobocilor viteji ce-şi permit să se găinăţeze sub pliscul deschis al uliilor răbdători cu prada lor.

Replică la anii de cenzură, libertatea interzisă până atunci, a explodat în toate direcţiile, în toate sensurile. Recitesc şi văd că forma comună a celor mai multe mărturii rămâne în continuare *delaţiunea* către securitate, acesta era modelul, conceptul, acum vizitatorii turnând securitatea către oamenii din stradă, ce paradox, o turnau presei care, ce să facă presa, avea doar puterea să publice primind şi riscul de a fi părtaşi la calomnii, o dublare a turnătoriilor false de până atunci!

Ce-i de înțeles de aici? Abia când ieşim din piscină ne simțim uzi şi ne ştergem de apă; altfel, cât eşti în apă, de ce te-ai plânge că eşti ud? Abia când ai ieşit din comunism ți-ai dat seama că eşti ud de sângele tău, de sângele celorlalți.

Muzeul comunismului din redacție devenea din zi în zi tot mai evident *şi* un muzeu *al securității,* un muzeu ce apărea ca o consistentă notă de subsol, subterana unei lumi discrete, dar puternice şi influente la suprafață, şi care la noi şi-a permis un dezmăț fără perdea cu intenția de a te intimida şi de a te lua total sub control. Lecția învățată bine la ieşirea din comunism mi se impunea cu duritate: e o crimă de neiertat să impui prin forță, tuturor, acelaşi ideal, oricât ai crede Tu, Mai Marele Tuturor, că idealul Tău ne-ar ferici pe toți, la grămadă. Cu experiența a două lumi opuse, încă mă tem că, prin gazetărie, impun lumii care a fost, care vine, impun lumii ordinea mea, cum am înțeles-o eu, în judecata mea. Spaima că eu voi urma idealul altuia, că altul va urma idealul în care cred eu, mi-a rămas din gazetărie, simultan – spaimă şi capcană. Leac pentru unul, acelaşi adevăr e otravă pentru altul şi oricând cineva va face din adevăr – o marfă.

O parte a redacției devenise muzeu şi, cum la muzeu aveam nevoie de ghid, funcția asta a fost încredințată firesc şi în unanimitate, ultimului venit de la Academia de partid Ştefan Gheorghiu, secția activişti, *tovarăşului* Hliban, Rafael Hliban, tânăr şi înalt, frumos pentru cei cărora le place frumuseța la bărbați, cu ochi albaştri, prezentabil, el lucrând o vreme la Cabinetul de partid unde scrisese cuvinte avântate pentru participanții la congrese, la consfătuiri, la mitinguri, şi, acum, în tot ce făcea nu mai scăpa de stilul său, nu mai putea fi normal, vorbind tot în şabloane entuziaste, stil căruia îi adăugase şi un plasture zâmbitor-persiflant. Talentul şi-l

ilustra perfect prin gafele comise cu bună credinţă, nicio îndoială, cât fusese activist.

Convins că a-i zice unei fete *domnişoară* presupune folosirea diminutivului de la *doamnă*, cuvânt evident burghez şi interzis prin indicaţiile de partid, el li se adresa insistent cu *tovărăşică, tovărăşico!,* apelativ ce suna *corect politic* în avangardă şi nu trezea nici urmă de reproş din partea activiştilor, auzul lor tocit nesesizând nuanţa peiorativă. Fără să întrebe şi pe alţii, tot el a completat cu o sugestie proprie cuvântul secretarei cu propaganda, Paulina Păsăruică, la un congres al culturii socialiste, ea citind în plen două pagini numai, scris la talpă mare, un text peste care s-a uitat în zbor, în avion adică, în drum spre Bucureşti, destul să-şi uimească auditorul: …*în scopul dezvoltării tradiţiei şi a mişcării artistice de amatori vom extinde experienţa rodnică din sectorul picturii naive şi ne angajăm ferm să creăm şi o veritabilă cultură naivă pe care o vom promova prin toate instituţiile profesioniste cum este teatrul, filarmonica, cinematografia, dând festivalului Cântarea României un nou imbold.* Tovarăşa Păsăruică a fost aplaudată şi nimeni n-a încercat să afle dacă acele aplauze nu-s cumva batjocoritoare faţă de dorinţa ei de a se dedica *promovări culturii naive* pe care ar fi vrut să o ducă *pe noi culmi* dar, când a ajuns acasă, primul secretar a sancţionat-o cu avertisment: *Aşa era în text,* se scuză ea ştiind sigur că tot ce-i scris *la talpă mare* n-avea cum să iasă din linia partidului, greşeai doar când încercai să vorbeşti liber, să spui ceva de la tine; pentru că la maşina cu *talpă mare* se băteau textele ce ajungeau sub ochii secretarului general, el nevrând să poarte ochelari, şi maşina de scris nu greşea! Aflând sursa gafei, scribul de la Cabinetul de partid, primul secretar a făcut gestul de eliminare cu dosul palmei şi, cum dintr-un asemenea post nu erai dat afară pur şi simplu, tovarăşul Hliban a fost promovat ca şeful secţiei *Viaţa de organizaţie*, pentru a întări cu elemente tinere, bine pregătite, colectivul ziarului. Expre-

sia lui a făcut carieră mai ales după ’89 când naivitatea amatorismului bine şcolit prin *Cântarea României* am extins-o *multilateral* şi asupra politicii, a afacerilor, a educaţiei, a sănătăţii, a economiei încât, dintr-o dată, am înţeles ce gafă profetică făcuse colegul nostru, motiv pentru care merita din plin să fie ghidul muzeului.

Martir al propriei sale prostii în toate epocile, *tovarăşul Hliban* luă aerul persecutatului, al *eroului nerecunoscut* căruia nu i se apreciase devotamentul fără margini pentru partid iar după ’89, o mică luxare de optică, ia te uită, nimeni nu-i recunoştea meritele de disident faţă de acelaşi partid. El însuşi fiind un exponat de valoare al epocii era şi cel mai îndreptăţit să fie ghid, altfel, cum să dai credibilitate muzeului dacă nu prin prezentarea exponatelor chiar de către un exponat? (*Cititorul îşi va da seama că autorul se foloseşte până la abuz de mărturii rămase prin hârtiile lui Tudorin Spinache, gazetar de conjunctură care traversase pătrarul de veac, după un timp căpătând convingerea că a trăit tot ce s-a putut trăi iar dacă a mai rămas câte ceva pe dinafară, îşi spunea el, sigur nu-i important.)*

7.

Promisesem mai devreme să vorbesc de un vecin, Mihal, el fiind cheia întregii intrigi. La fel ca primarul oraşului, la fel ca Tudorin, ca toţi ceilalţi, cu siguranţă că nici vecinul său, Mihal Călţun, încă nu trăia în comunism, după principiul marxist completat de Caragiale, *De la fiecare, după posibilităţi, fiecăruia, după nevoi – treaba statului de unde!* Ziceam: familia lui Mihal avea trei persoane şi, după lege, avea dreptul să cumpere trei camere, şoferii neprimind camera în plus, pentru *studiu*. Sau, dacă tot vorbim de favoruri, apartamentul său avea drept cameră de studiu – garajul, un loc adecvat perfecţionării pentru şoferi şi, ca orice spaţiu în plus, şi garajul punea între vecini o diferenţă premială. Familia lui Mihal locuia în bloc de la început, din momentul contractării apartamentelor.

Cu trecerea anilor, după ce socialismul şi-a osificat structurile, casa ajunsese unul din bunurile de valoare acceptate să le deţii ca *proprietar*, cuvânt ce irita şi inflama până la roşu ideologii. Se vede că vocabularul serveşte şi el politica zilei, al dracului mai face politică vocabularul, până într-atât încât în orice vremuri sunt cuvinte care-şi trădează, îşi abandonează sensul vechi, iau alt înţeles, se şterg din memorie, din documente, se acoperă cu tuş negru, se trec la index, se uită, se taie, se elimină, sunt judecate şi condamnate, se cenzurează de prin cărţi, în orice vremuri sunt cuvinte interzise exprimării în public şi, dacă vrei să fii pe plac *Autorităţii,* apoi trebuie să-ţi ţii gura – şi ţi-o ţii degeaba pentru că şi gândurile se citesc pe faţă, şi gândurile te trădează trecând pe muţeşte în

gesturi, în atitudini, în fapte judecate ca penale şi, până să te condamne făţiş pentru gânduri, vei fi marginalizat ca un ins nedemn de încredere iar comuniştii aveau un simţ special în detectarea lipsei de loialitate.

Vocabularul trăieşte înaintea noastră evenimentul şi ni-l impune în sentiment şi în expresiile cu care vorbim. Vrei să prevezi viitorul? Ascultă limba în care vorbesc cei din jurul tău, află-le codul în care comunică. În limba vorbită azi este prefigurată realitatea de mâine. Iar în prima parte a socialismului nostru, da, se vorbea de *proprietatea privată* cât s-o-njuri, s-o blamezi ca etichetă pentru oribila mentalitate burgheză. Destui dintre noi se păstrau încă prudenţi în a-şi face planuri de viitor. Se permite să-ţi cumperi casa? Cei apropiaţi de cercurile puterii ştiau că, aşa, reprezentanţii clasei muncitoare îşi vor cumpăra vilele primite ca locuinţe de serviciu încât, prin trecerea în proprietatea lor a caselor fostei burghezii, să vezi minune, nomenclatura comunistă îşi va spori elanul şi devotamentul în lupta împotriva capitalismului!

Hotărâţi să trăiască sub orice risc, sub orice compromis, oamenii se apucau să adune, să lase copiilor moşteniri, să cumpere lucruri de valoare, să cumpere case, maşini, cu limite şi cu restricţii, cum se permitea. Aşa că Mihal Călţun a contractat pe alese, la etajul I, trei camere, cu două băi, debarale, garaj, boxă la subsol, probabil cel mai bun apartament de pe scară. Marchidan, un activist UTC, cu pile ştiute de toţi la primul secretar şi la Bucureşti, capabil să se descurce şi pe căi mai obscure, a luat şi el un apartament pe acelaşi tronson dar cu două etaje mai sus, la III; la fel, un medic chirurg ortoped, mai sus de Mihal, la etajul III sau şi mai sus. Dar el, şofer pe salvare cu soţia lenjereasă la spital, poftim, etajul I! Tovarăşul Martiniuc, director economic la fabrica de lapte, pokerist cu parteneri din lumea bună, cu soţia profesoară de limbă rusă la liceu, cu doi copii – patru camere, pe

acelaşi palier, uşă în uşă cu şoferul, ca de la egal la egal. Şi, iată că, la concurenţă cu economişti, ingineri, medici, cu activişti de tot felul, un şofer, un simplu şofer a căpătat ce şi-a dorit, pe alese. Mihal Călţun avea de ce să se mândrească, cum ceilalţi şoferi aveau de ce să-l invidieze.

Cei cu simţul observaţiei vor lua aminte totuşi văzând aici un avertisment continuat şi în felul de a se purta al vecinului. De cum aşa? Vorbesc, desigur, despre Mihal: el se impusese ca şef de scară, şefie ce şi-a luat-o singur, din proprie iniţiativă, aşa părea, şi nimeni nu l-a contestat, funcţia asta fiind mai mult o obligaţie, la el aflându-se şi faimoasa *Carte de imobil* cu o ştampilă violetă în dreapta sus: *Secret!* Ceea ce pentru altul ar fi fost o povară, cu siguranţă pentru el era o sursă de putere, un adaos vizibil de distincţie şi prestigiu şi ai zice că, din umbră, cine ştie ce mână obscură l-a îndrumat şi l-a împins anume către poziţia din care să ne supravegheze, să ne controleze. Ca însărcinare ştiută şi de noi, şeful de scară ţinea *Cartea de imobil* care, deşi se afla în mâna unui locatar, registrul acela era un instrument formidabil pentru miliţie. De la gazda sa dintâi, unde închiriase o cameră mică cu un antret, a văzut că e obligatoriu să i se treacă în *Cartea de imobil* toate datele familiei, până şi cu amănuntele deloc plăcute. E adevărat că Mihal a primit *Cartea de imobil* în urma instructajului de la miliţie, după ce a semnat un angajament, încă unul, şi a fost avertizat de misiunea de mare încredere primită deşi nu-i membru de partid, încât Mihal şi-a dat seama că intrase în structura de care nu-i bine să ştie şi alţii de pe casa scării, taina sa înălţându-l mult în proprii ochi.

Când a văzut că, în mână cu *Cartea de imobil,* în fiecare casă e primit tocmai pentru puterea sa obscură, greu de conturat în termeni precişi, că e ascultat şi crezut în orice-ar spune, a simţit cum, iată, în sfârşit, e luat în seamă, că e recunoscut *ca o autoritate* deşi nimeni nu ştia să spună exact pe cine anu-

me reprezintă. În registrul acela subțirel, cu foi numerotate, legate şi sigilate la sfârşit cu ştampila miliției, în rubrici înghesuite, aproape ilizibile, se treceau, după actele noastre, toate datele persoanelor de pe scară, ale capilor de familie şi membrii lor ca şi ale celor luați în gazdă, inşi în trecere, motivul venirii în oraş, cât vor sta, aşa cerea legea de atunci. Nu toți intram în jocul ăsta birocratic dar, la rigoare, *organele* te întrebau de ce n-ai anunțat schimbările din *situația locativă* a familiei tale. Erai şicanat cu o amendă, te somau să intri în legalitate, te chemau la miliție şi orice contact cu miliția aducea neplăceri pentru că nu tu hotărai, nu tu ştiai dacă ai călcat legea, nu ştiai dacă eşti vinovat, abia miliția hotărând asta. Asemenea capcane întinse omului de rând dădeau *organelor* un motiv să le deschizi uşa, ca mijloc de intimidare pentru a-ți inhiba intențiile mai agresive pe care ele, autoritățile, le preveneau. Am trăit surpriza ca, într-o seară, mult după lăsarea întunericului, să sune la uşă doi miliționi: *Ai maşină de cusut şi faci lucrări de croitorie fără autorizație!* Am amuțit de uimire până să-mi dau seama că eu băteam la maşină, la maşina de scris în aşa fel încât vreun vecin, cu urechea tâmpă dar la pândă, a bănuit că trag la maşină, la maşina de cusut! Acuzația din spatele întrebării era cea de *evazionist,* adică practicam pe ascuns o meserie şi nu plăteam impozit; sunt, aşadar, un delincvent, un infractor, cum vor binevoi să hotărască miliționii ajunşi la uşa mea trimişi de Mihal. Cu maşina de scris eram în regulă, aveam autorizație, miliția ținea o probă cu caracterele maşinii, probă înnoită an de an. Să nu complic lucrurile, până să le cer mandat, să caut martori, am invitat miliționii în casă şi le-am arătat maşina de scris, ei ştiind că o maşină de cusut ar fi arătat altfel! Aşa era; cu sila înghițită pe tăcute, ne supuneam abuzului cu umilință, nu întrebam şi nu ne miram fără rost.

Şi oare pentru cine ținea Mihal actul cu care îşi dădea atâta importanță şi îl completa cu atâta migală? Pentru că Mihal

copia cu grijă datele de pe buletinele noastre, notând şi în plus peste rubricile cerute, aşa ştiindu-ne meseria, calificările, studiile, locul de muncă şi când ni-l schimbam, se interesa şi afla cu cine eram rude, când se năştea un copil, pe toate voia să le ştie şi încă mă întreb dacă o făcea dintr-o pură curiozitate ori fusese îndrumat şi şcolit pentru asta. Ce afla, ce i se părea că trebuie ştiut şi nu încăpea în *Cartea de imobil,* trecea în caietele sale. În amănunte cu totul de neglijat pentru altul el găsea sursa, calea de a şti ce se întâmplă în casa fiecăruia şi de a-şi clădi între noi statutul celui cu răspunderi greu de bănuit. Din timp în timp, cărţile de imobil se verificau de miliţie, de sectoristul din zonă, acesta aflând care proprietar are în chirie pe cineva, dacă persoanele noi erau înregistrate, aşa depistându-i pe cei ce *se sustrăgeau urmăririi* ascunzându-se pe la rude, pe la prieteni. Când vreun ofiţer de securitate era interesat de cineva de pe scara noastră, îl chema pe Mihal şi, prin prestaţia binevoitoare şi plină de zel a vecinului, afla ce dorea iar dacă nu afla totul din prima întâlnire, şeful de scară era instruit cum să ne chestioneze, cum să aducă vorba de ruda din străinătate care ne va vizita în toamnă ori ne invitase să plecăm noi la ea. Cu aceste îndrumări, ca să folosim o expresie consacrată în limbajul securistic, *agentul era dirijat să intre în intimitatea obiectivului.*

Cine să ştie lucrurile astea când, în exces de zel, şeful de scară îşi aroga singur atribuţii, îşi lua însărcinări în plus cum dorea, plimbându-se printre noi cu un aer misterios şi purtând pe fruntea încruntată ştampila miliţiei: *Secret!* Mihal Călţun era un *om de încredere,* cum ziceam, un om de încredere pentru toată lumea. Din ce substanţă, din ce întâmplări să se fi ivit între noi asemenea inşi? Să le fie vina datorată unei alegeri libere, să fie ei produsul spontan al răutăţii naturale din noi, să fie, cum se scrie în cărţi, *un produs al Sistemului?* Pe Mihal, aflat aproape de mine, de familia mea, creştineşte

vorbind, trebuia să-l simt ca pe semenul meu iubit şi, cu groază, să mă las iubit de el. Dar şi fără dilemele distilate până la limpezimea paharului de vodcă, pentru Tudorin, vecinul Mihal există, respiră şi îşi urmează spirala întortocheată a vieţii sale. Mihal, trăind între oameni importanţi, cum credea, se ştia şi el cu preţul său, un ins de care *prietenii* din miliţie vor avea grijă să-l plătească, să-l protejeze; până acum a primit o bună parte din măririle de salariu la care avea dreptul, fiind singurul dintre şoferi avantajat pe-aproape cât permitea legea, şi nici în acele vremuri nu era de ici, de colo, nu era uşor să te bucuri de drepturile tale nici în privinţa banilor. Să-ţi primeşti drepturile, tu, un oarecare din masa de anonimi persecutată la grămadă, apoi favoarea asta nu se trece uşor cu vederea, şefii mărunţi, ei înşişi nedreptăţiţi, înghiţind-o cu greu. Oricând Mihal va fi un exemplu prost, un motiv de nemulţumire pentru restul şoferilor!

Când a avut accidentul pe Măgura, el a scăpat fără sancţiuni, fără penalizări la salariu, totul fiind pus pe seama cauciucurilor vechi, neschimbate la timp, a poleiului de pe şosea, o notă proastă pentru serviciul tehnic, pentru cei de la aprovizionare, motiv pentru miliţie să controleze la sânge staţia de salvare, Mihal arătând inspectorilor în uniformă toate hibele serviciului. Pentru colegii care încă mai aveau îndoieli, el s-a deconspirat atunci ca omul miliţiei ajuns între ei cu o misiune precisă. Maşina avariată de Mihal s-a reparat în service pe banii spitalului, şoferul primind şi despăgubiri pentru că, de atunci, el şchiopăta mai apăsat, fiind rănit la acelaşi picior cu care mai suferise cu ani în urmă când s-a răsturnat cu tractorul; de data asta a rămas cu un mers sacadat, de robot, un şchiopătat de care favorurile miliţiei nu l-au mai putut scăpa. După accident, Mihal i-a cerut directorului să-i angajeze soţia pe un post de lenjereasă şi, rugat şi de doctorul Şetran, secretarul de partid, directorul i-a făcut loc

între celelalte favorite pentru că Mihal nu era uşor de refuzat. Aniţa s-a priceput să se descurce făcând servicii fiecăruia, adunând şi ea un bănuţ, o relaţie, o favoare iar când a fost să-şi ajute băiatul să iasă din încurcătură cu fata gravidă care ridicase pretenţii faţă de Dişcă, Aniţa a găsit calea să-l scoată din necaz iar băiatul nici n-avea să afle ce a făcut maică-sa, nu va afla nici Mihal, ea ştiind că sunt şi treburi făcute numai de femei şi-i bine ca bărbaţii nici să nu le afle.

Un şoc de care îşi va aminti multă vreme a avut Mihal în tinereţe, în momentul angajării ca şofer pe o maşină a spitalului, o maşină vopsită în alb, purtând câte o cruce roşie, mare, pe fiecare din laturi – o *salvare*. Se întâmpla după ce a fost scos din armată din pricini nelămurite altora, el ştiind că un motiv fusese şi tărăgănarea încăpăţânată a tatălui său de a intra în CAP, încât *originea* trecută în *dosarul personal* i s-a modificat din fiu de *ţăran înstărit* în *fiu de chiabur răuvoitor regimului*, un ins nedemn de încredere, nedemn să lucreze în rândurile armatei, nedemn să apere cuceririle regimului *democrat-popular* (săriţi peste tautologia propagandei de atunci). La originea sa, devenită nesănătoasă pentru că bătrânul Călţun refuza să intre în CAP, se mai adăuga şi un act grav de indisciplină ce putea trece drept dezertare, dintr-un impuls imposibil de controlat Mihal plecând singur, de capul lui, cu maşina unităţii, să se plimbe prin munţi, până fusese găsit de patrula militară trimisă după el. A fost adus sub escortă şi băgat la arest urmând, cum se aşteptau toţi, închisoarea. Superiorii săi s-au arătat surprinzător de înţelegători cu el şi nu l-au trimis în faţa tribunalului militar unde, sigur, s-ar fi ales cu mulţi ani de detenţie, ani pierduţi ce i-ar fi marcat viaţa definitiv. Dar, în biroul comandantului, a semnat un angajament, ce simplu a fost, prin care nu i se cerea nimic, nu era obligat la nimic, atunci, pe loc. Se angaja să răspundă mai departe la ordinele superiorilor săi, aşa păstrându-şi gradul din armată, deşi era

trecut în rezervă, şi va lucra într-o unitate civilă tot ca şofer. Scăpase de puşcărie, scăpase de orice sancţiune, dar pe el îl bucura, îl fericea să rămână la volanul maşinii, să se mişte, să plece, să umble, să bată drumurile, să nu se simtă închis cum fusese în unitatea militară de unde nu pleca decât cu ordin, pe un traseu precis şi se întorcea imediat, la garajul unităţii, după terminarea misiunii, altfel era acuzat de dezertare. Dacă va avea şi în civilie o maşină să umble prin ţară, nici nu-şi dorea altceva, semnează orice, iar angajamentul ăsta nu pare să-l oblige la nimic, e un moft al şefilor.

Acum se ducea la spital, în marginea oraşului, să-şi ia postul în primire. Dosarul cu actele sale ajunsese înainte, depusese şi cererea de angajare, practic unitatea militară trecându-l în rezervă sub motiv medical, *dromomania* fiind mai degrabă o scuză decât un diagnostic, un motiv să fie declarat inapt să lupte, nedemn să-şi rişte viaţa pentru patrie, în stare totuşi să muncească într-o unitate civilă. Avea să ajungă la biroul de cadre unde şeful ocupa singur o cameră, cum mai avea doar directorul, clădirea administraţiei fiind în altă clădire decât spitalul, o fostă casă boierească cu un hol larg, înalt, cu tavane pictate şi sobe de teracotă albă adusă din Austria, holul, fost salon de primire şi sală de dans, se împărţise cu paravane în vreo zece compartimente înghesuite cu birouri, scaune, dulapuri cu dosare şi mulţi funcţionari. Mihal nu va afla că şeful de cadre, cel care îl aştepta în spatele uşii capitonate, era *un erou,* un luptător împotriva sovieticilor, căzut prizonier la comunişti ca apoi să vină cu *Divizia Tudor Vladimirescu* împreună cu alţi militari români pentru că le era dor de casă şi n-aveau de ce să moară în Siberia, bănuind ei şi cine va câştiga războiul. *Au întors armele* şi au luptat alături de sovietici împotriva naziştilor, tot ei luptând la întoarcere împotriva rezistenţei comuniste din munţi prin anii ’50 riscând zilnic să fie ucişi, până i-au ucis pe toţi duşmanii noii orânduiri. Parti-

dul i-a răsplătit pe cei loiali cu funcţii, cu slujbe bune, dar şi cu onoruri şi medalii, aşa cum făceau şi regii, să te fi bătut pentru ei. *Fost luptător* era şi tovarăşul Candel Miron, şeful de cadre de la direcţia de sănătate a raionului, pe sub privirea sa vigilentă trecând toţi cei care urmau să lucreze în spital, doctori şi asistente, cum şi gestionarii sau şoferii.

Viitorul angajat s-a strecurat printre birouri şi fişete până în dreptul unei uşi capitonate înalte în care ar fi trebuit să bată, semn că va intra în birou, dar peste tot uşa era acoperită cu muşama roşie. A împins clanţa şi a intrat. În capătul celălalt al camerei, aşezat la un birou imens, plin cu dosare, un ins impunător, cu părul sur, mânca pe un ziar, *Scânteia,* evident, mânca o bucată de găină friptă, sub ochii pofticioşi ai lui Marx, Engels, Lenin, agăţaţi în cuie în spatele său. Fusese şi Stalin, se mai vedea cuiul, conturul de praf al ramei, dar *Stalin… murise!* Bărbatul l-a măsurat din ochi: Tu? Ce vrei, nu ştii să baţi la uşă!? Sunt Călţun, pentru transfer. Şeful, mai luă o îmbucătură din găina friptă, luă şi un căţel de usturoi, îşi şterse de formă degetele de ziarul pe care îl citea cât mânca şi răscoli tacticos printre dosarele de pe masă: *Călţun, Călţun...* Ajunge la ce căuta, se uită la biletul prins deasupra: Mi-am notat aici, văd cine te-a trimis, ţi-am citit cererea, biografia; n-ai scris cine-i taică-tu, ce este, ce politică a făcut, dacă-i chiabur ori mijlocaş, poate nici n-a intrat în CAP, n-ai scris nimic. Şi după o secundă ridică brusc ochii către el: *Cine-i taică-tu, băi? Originea şi dosarul cui te-a făcut!*

Cine să fi fost taică-său, de ce n-o fi scris nimic de el? Lui Mihal nu trebuia nimeni să-i spună cine-i este tatăl, el ştia că oricum îl poartă în sânge şi nu-i ducea grija. Familia sa trecea în sat drept o familie de chiaburi şi asta nu pentru că ar fi fost cine ştie ce bogaţi, ce avere ar fi nouă hectare de pământ la o familie cu zece guri de hrănit, dar taică-său, om prost, n-a înţeles cum merg lucrurile, făcuse nazuri la intrarea în CAP

şi a trebuit să fie amenințat că i se dă afară băiatul din armată, că îşi pierde pâinea. Până la urmă nea Biciuşcă a cedat. Nea Biciuşcă? Asta-i era porecla, că umbla tot timpul cu biciul la el, bici din piele bună, cu şfichi ca briciul, prinsă în împletitură de sârmă oţelită, cu codirişcă de cireş îmbrăcat în piele moale de viţel, să nu faci bătături şi, când lăsa căruţa pe undeva, copiii îi furau din căruţă, înainte de toate, biciul cu care mâna caii; biciuşca era mândria sa şi o purta şi când umbla prin sat, fără căruţă, când intra în crâşmă, prin primărie sau în casa cuiva, biciuşca – sceptrul cu care se impunea în faţa animalelor din gospodărie, în faţa familiei, a oamenilor. Când se certa cu cineva, că îi sărea ţandăra cam uşor, apoi pocnea din biciuşcă iar dacă se ajungea la încăierare, biciuşca era o armă de temut, o armă pe care autorităţile au uitat s-o treacă printre armele albe, să interzică deţinerea ei. Până s-o ştie şi cei din sat, Mihal îi simţise des şfichiul de foc, aşa că nu-i făcea plăcere în nici o împrejurare să-şi amintească de biciuşcă, de taică-său. Nu ştiu, apucă să şoptească, nu ştiu ce-i cu taică-meu şi, din spatele mesei, ca de la înălţimea tablourilor de pe perete, din privirea aspră a *părinţilor comunismului,* căzu cuţitul de ghilotină: *Şi dacă taică-tu e un duşman, dacă-i un criminal, eu cum să-ţi dau maşina, băi, cum să dau bunul poporului unui fiu de criminal?*

Lui Mihal avea să-i pară rău că n-a sărit atunci în gâtul acelui ins în vârstă, bine hrănit, despre care, mai târziu, aflase că îşi făcuse un obicei să treacă prin bucătăria spitalului căutând în oalele de pe plită bucata de carne mai fragedă, după ce măgulea bucătăresele ciupindu-le de fese, i-a părut rău că n-a sărit în gâtul acelui vigilent ca fiii de criminali să n-aibă zile uşoare în oraşul ăsta. Din furia sa care ar fi omorât un om atunci, a rămas cu o înjurătură, altfel de biciuşcă pe care şi el o va purta permanent asupra sa, înjurând oricând, în orice ocazie. Într-o zonă tulbure a minţii lui, Mihal era încă

furios pe taică-su, de când fusese chemat la comandant şi i s-a spus că va fi dat afară din armată cu un şut în cur dacă el, tat-su, nu-şi va scoate gărgăunii din cap şi nu intră mai repede în colectivă. S-a dus acasă, în sat, şi i-a spus şi tatălui său vorbele comandantului, încă o ocazie să se certe, să vadă din nou codirişca ridicată asupra lui: De ce să-mi dau pământul? Tu n-ai auzit că într-o lună, două, vin americanii şi se termină cu ăştia? De atunci Mihal n-a mai trecut pe acasă, nici ai lui nu l-au mai căutat. *Băi, cine-i taică-tu, te-am întrebat.* Nu ştiu şi nu vreau să ştiu! *Cum nu ştii, băi Călţune, că până şi buruiana din şanţ ştie din ce sămânţă se trage? Dosarul şi originea…*

*

Casa scării! Dat nouă în condominiu, personajul tăcut dar nu şi fără suflet în toată povestea asta e casa scării, o realitate profilată peste capetele noastre ca un spirit, un spirit prea copleşitor să ia identitatea unei singure fiinţe, cât să încapă, dintr-o privire, într-un singur nume. Să fie numai atât acest personaj polimorf? Casa scării, fie şi a unui bloc cu etaje puţine e ca o stradă verticală deschisă spre altă destinaţie, un coş de fum lăsat duhurilor, un horn cu ieşire spre cer. Şi Tudorin se întreba ce i-ar zice gândul ăsta: oricâte trepte ar urca aici, pe pământ, oricâte etaje s-ar înălţa, el nu se va apropia de cer nici cu un pas; întreg, cu toată greutatea vinovăţiei sale, va rămâne atârnat de pământ ca un neg de carne vie. Pentru mine, când sunt pe casa scării, e ca şi cum am ajuns deja *acasă*, pe pragul comun împărţit cu vecinii, aşa cum împart şi aerul pe care îl respir. Casa scării, ca *spaţiu privat* în care suntem, simultan, oaspete şi gazdă, e o prelungire a propriei tale case oferite oricărui ins ajuns până acolo. Şi de păstrarea unui aer respirabil în acest spaţiu ştiut ca al tău şi al nimănui, la noi pe scară se ocupa Mihal ajutat, la nevoie, de soţia sa, Aniţa.

La un pas de mine trăind, văzându-l în fiecare zi, nici nu observam că, de ceva vreme, asupra lui Mihal se lăsase o pâclă prin care chipul i se zărea tot mai şters; la un pas de mine o fiinţă se rarefia ca intrând în nori, în altă atmosferă, se ridica la cer, căpăta transparenţă dispărând deşi, dacă voiam, dădeam mâna cu el. Să fi vrut, îl puteam privi în ochi, îi puteam vorbi şi el mi-ar fi răspuns, adăugând de la el şi o înjurătură, toate petrecându-se cât dispărea ca fiinţă de sub ochii mei. Mă uitam la el cu senzaţia că printre degete îmi curge un pumn de nisip, cu atât mai repede cu cât strângeam mai tare degetele să păstrez nisipul. Un ins ca toţi ceilalţi, îmi ziceam, la fel de puţin înţeles ca restul lumii. Prevenit din vreme, insistând şi numai cu o vagă privire asupra lui poate auzeam că strigă după ajutor iar eu, neserios şi pudic, m-aş fi ruşinat să i-l dau: este acea senzaţie că lângă tine se întâmplă ceva grav, esenţial, vital, dar tu n-ai timpul, n-ai răbdarea ori mila măcar ca anume atunci, în acea clipă să priveşti într-acolo, să-ţi lămureşti ceea ce ţi se pare că ştii. Şi de ce te-ar interesa vecinul întâlnit zi de zi, ani la rând, de ce-ar fi el urgenţa clipei când, tot atunci, aceeaşi clipă, cu aceeaşi dramă, dureros de intensă, o trăieşti şi tu? Viaţa vecinului se trece în monotonia dispariţiei clipă de clipă eu văzându-l tot mai mic, mai puţin în volum şi consistenţă, timpul în trecerea sa rarefiindu-l, erodându-l, ciupindu-l cu încă o fărâmă, ciobindu-l încât să rămână din el umbra omului, umbră vorbitoare.

Vecinul nostru nu strălucea în abilităţi intelectuale şi nimeni n-avea de la el pretenţia judecăţii subtile în informările scrise către *onorabila* instituţie să zici că, aşa, îşi lăsa moştenire, în ascuns, memoriile transferate în acte periculoase pentru familie sau vecini, deghizate în genul literar cel mai prielnic şi mai popular al realismului socialist – *delaţiunea.* Datorită determinării sale, notele erau limpezi, logice, faptele etalându-se atent şi lizibil, credibile până la detaliul aproape fo-

tografic, cu spiritul de observaţie al criminalistului care trăieşte zi şi noapte la locul crimei, iar ambiţia informatorului de a trage concluzii, de a afla motivele acţiunii îl făceau pe ofiţerul de legătură să zâmbească şi să le sară cu bunăvoinţă. Şoferul Mihal Călţun, cel convins că fără el s-ar fi prăbuşit ordinea statului, se arăta obtuz în previziunile sale pentru ziua de mâine. Noi, cei rezervaţi în a ne pronunţa public pronosticurile, simţeam totuşi că lucrurile alunecă în râpă iar eu, naivul de mine, mă aşteptam ca, după achitarea datoriilor externe ale României, o parte din alimente, din resursele aruncate ca pe gratis peste graniţă, să le văd pe piaţă.

Mi s-ar fi părut firesc şi tot aşa credeau şi alţi vecini, iar Oghinţiu se arătase şi el surprins când l-am întâlnit cu plasele aproape goale în mâini. Cât vorbeam se apropiase şi Mihal, noi socotind că ar fi prea bătător la ochi să întrerupem discuţia şi, ostentativ, să-i arătăm că ne ferim de el, că ne e frică de un turnător. Inginerul Florin Oghinţiu l-a şi întrebat abrupt: Dumneata ai ulei? Apuci să-ţi iei cota? *Pe mă-sa ulei*, ce ulei îţi trebuie, eu am ulei! Ai, dă-mi şi mie, îl zgândări Florin, dă-mi să prăjesc cartofii ăştia că, uite, cartofi am. S-o întreb pe Aniţa, cred că avem, să coboare doamna Olsuna până la noi, să-i dea o sticlă de jumătate! Dacă vrei, îţi aduc eu o navetă întreagă cu ulei! Nu ştiu dacă soţia lui Florin a coborât la Aniţa după sticla promisă pentru că eu aveam ulei, dar mi-i ruşine şi azi să spun de unde îl lua Cecilia, bănuiesc că din cămară, de la mama. Între noi, vecinii, ne feream să discutăm teme delicate, nu ne hazardam să întrebăm ce va aduce ziua de mâine şi eram sigur că, între notele lui Mihal către securitate, pline cu fapte la zi, se va afla şi discuţia cu Florin Oghinţiu, câteva rânduri măcar.

Fără să se mai întrebe cineva cum a apărut, expresia asta, *a turna la securitate*, sintagma se foloseşte ca dintr-o rutină presupunând că toată lumea înţelege exact acelaşi lucru. *A*

turna la figurat îşi depăşeşte sinonimele cu sens propriu, a denunţa, a pârî, a reclama, a învinui şi celelalte, printr-un adaos obscur, subteran, de înţeles – asta şi fiind puterea ce sperie din sensul *figurat*. Vorbind la obiect, cel care toarnă la securitate o face în mod repetat şi consecvent, printr-un *angajament*; turnătorul se păstrează în umbră şi are un beneficiu, material ori simbolic, urmând să se bucure de protecţie, de avantaje, să i se ierte o vină. Cei care informau securitatea trebuiau să toarne fapte reale, acte duşmănoase cu adevărat, iar volumul mare de dosare din arhivele de astăzi ar arăta că am fost, simultan, un popor de victime şi eroi, deseori cele două postúri contradictorii acoperind una şi aceeaşi persoană şi, adunând turnătorii şi cei turnaţi depăşeşti mult populaţia adultă, activă, de la acea dată. După cât arăta securitatea că are treabă, s-ar părea că cei din jurul meu, până şi turnătorii, se împotriveau regimului cu o înverşunare teribilă şi, abia printr-o încordare titanică de-a dreptul, cu un efort uriaş, securiştii reuşeau să păstreze în ţară aerul de normalitate, cum ni se părea de pe scară, de la noi. Dacă nu-i ăsta adevărul, atunci ai crede că, de sus până jos, toţi turnătorii erau nişte circari angajaţi într-un circ fantastic care inventau fapte şi le turnau, cum circari în acelaşi circ erau şi cei care le ascultau, le luau în serios şi *le investigau,* adică securiştii.

Evident, turnătorii făceau parte din Sistem, de asta erau plătiţi, stimulaţi, protejaţi, ei furnizând material *de lucru,* altfel, în bună parte, *lucrătorii* din securitatea internă ar fi şomat sau ar fi completat brigăzile de pe vastele şantiere ale patriei, cum se scria prin ziare. Turnând minciuni, toţi aveau să creadă în acele minciuni, să creadă în poveştile inventate *ca şi cum, ca şi când* ar fi fost fapte adevărate, realitatea fiind înlocuită cu ficţiunea care, într-un perimetru închis, într-un sistem de referinţă propice unui lagăr, va funcţiona ca adevăr. Mai rămânea să sileşti victima, prin şantaj, prin tortură, să recu-

noască şi ce n-a făptuit, turnătorii furnizând şi dovezile. Denunţătorii, e limpede astăzi, îşi denunţau şi propria nemernicie pentru cei care vor veni, ei fiind deţinătorii unui aparat fotografic miraculos care, indiferent pe cine prindea în obiectiv, după developare, în fotografie apărea şi chipul fotografului, fantoma din spatele aparatului. Că între noi erau şi canalii, deseori tocmai cei care ni se păreau mai oneşti, nu mă surprindea pentru că avusesem şi eu întâmplările mele.

Altceva mă uimea: cu ştiinţa şi, probabil, din ordinul partidului, securitatea ne urmărea şi în intimitatea cuvântului *acasă,* semn că *ei* n-aveau încredere în noi nici când duceam lingura la gură, nici cât eram în pat cu nevasta. Când mi-am limpezit cât de cât ideea asta am înţeles că, până să aleg, până să mă hotărăsc, am fost prins într-un lung război civil. Mihal, da, a ales şi ştiam toţi ce a ales, dar ne încredeam în el şi pentru că aveam nevoie, totuşi, să ne facă cineva treburile care nouă ne-ar fi plăcut mai puţin, ne-ar fi luat ceva timp, ne-ar fi jenat ori n-aveam îndemânarea, puterea să le ducem până la capăt. Şi de ce m-aş feri de un turnător la securitate, la miliţie, câtă vreme orice fac tot se află? Dacă nu mă toarnă Mihal, mă toarnă alt vecin, mă toarnă un coleg, un prieten şi tot n-am cum să mă feresc.

Ştiam, am aflat că Mihal toarnă, toarnă aşa cum afară bate vântul. Pot eu să opresc vântul din mişelia lui? Nu-i mai înţelept să-l las în voie şi să mă folosesc de el, cât să sufle şi în morişca mea de hârtie? Aşa judecau vecinii mei care, amabili, îi dădeau bună ziua fără umbră de reproş. Eu, eu de ce n-aş face la fel? Cum să n-ai încredere în vecinul care, de ani buni, ştie totul despre tine şi încă n-ai păţit nimic, vecinul amabil fiind soluţia ideală pentru neprevăzutul imposibil de ocolit. Şi, pentru o mică atenţie, nici pentru atât, Mihal te ajută, te scoate din impas. Sunt riscuri? Da, Mihal va trage cu ochiul să vadă ce ai şi tu prin casă, va deschide un dulap, un

sertar, se va uita în frigiderul tău, va citi scrisoarea uitată pe hol. Oricum îți intrase în casă şi în alte ocazii, oricum n-ai mare lucru de ascuns, nimic mai grav decât ar avea şi el, apartamentul tău fiind identic cu al lui, cu al altora, doar calitatea lucrurilor va fi uşor diferită, va arăta alt gust, dar nu sărind prea mult din nota comună.

Dacă ne deosebeam prin ceva de vecini, aveam şi înţelepciunea să nu lăsăm acele deosebiri la vedere; ne diferenţiam, probabil, prin calitatea noastră ca indivizi, prin părerile faţă de aceleaşi fapte, sentimentele faţă de aceleaşi persoane aflate în funcţii mari, sentimente pe care le treceam sub tăcere. Unul dintre noi să fi avut *ceva* împotriva *cuiva,* apoi acel *ceva* nu-l lăsa în casă, în vitrină, ci, ca iubirea, ca ura, îl purta la el, pe sub cămaşă, pe sub piele, înţelepciune păstrată şi astăzi, *în lumea liberă.* Aceştia eram şi, în sinea noastră, gândeam, aveam sentimente, dar, câtă vreme nu le arătam în fapte, în cuvinte, încă nu era o vină, nu meritam să fim pedepsiţi. Aşa se face că Mihal avusese pe mână cheile de la apartamentul doctorului Baştin, chei pe care, după '89, doctorul i le-a dat Verei, femeia angajată să aibă grijă de casă, amabilul serviciu de până atunci al vecinului său devenind inutil. În acest răstimp, Dişcă aflase unde ţine tatăl său cheile de la apartamentul medicilor Vasilescu şi, dintr-o pornire de nestăpânit, făcuse la un meseriaş în piaţă dubluri pe care n-a rezistat să nu le probeze când a avut ocazia. Mergeau perfect şi, de atunci, se întâmpla ca în dimineţile pustii de pe casa scării, să intre în apartamentul doctorului, pentru el – un loc interzis, să vadă ce-i acolo, cum arată o casă străină, să se tolănească în fotoliu la televizorul color, mare minune, că ei încă n-aveau, să vadă cum arată casa în care i se refuzase categoric să fie oaspete, cum credea el că merită.

De când avea cheia de la doctor, în dimineţile libere Dişcă prinse a se antrena mai des, să facă pe scări exerciţii să

slăbească, să-şi menţină condiţia de culturist, urcând în fugă până la etajul şase-şapte, coborând până la subsol şi se întâmpla să-l întâlnim transpirat şi duhnind a nespălat trecând în fugă pe lângă noi, mândru să ne arate muşchii, tatuajele. Când se convingea că nu-i nimeni pe scări, pot bănui, intra la doctor, cum făcea poate şi în alte apartamente, să deschidă o uşă de dulap, să se uite în frigider şi, nesătul după tot ce vedea, să guste un fursec rămas pe un platou, să bea direct din sticlă o gură de tărie. Însă într-o casă ordonată, cu obiceiuri şi tabieturi bine încrustate în purtarea celor doi soţi, trecerea străinului lasă semn. Şi se întâmplă într-o seară Clody să-şi întrebe soţul dacă a umblat între cosmeticalele ei: Am căutat un plasture, cred! Peste un timp el descoperă pe postavul de pe birou urma unei sticle pătrate, o urmă ce nu trebuia să fie acolo, încă un semn care, adăugat şi altora abia perceptibile, l-au alarmat doar că, prudent, să nu-şi sperie soţia, şi-a păstrat bănuiala pentru el. Peste câteva zile însă Baştin îi va da soţiei alt rând de chei: Să ştii că am schimbat yala, nu-mi plăcea cum se închidea de o vreme, se mai bloca. Fii mai atentă cu yala nouă, să nu te încui în casă cu cheile pe-afară. Ai aici cheile de rezervă! Şi asta a fost tot, fără comentarii în plus, fără explicaţii. Numai că, la o nouă încercare, Dişcă n-a mai putut intra cu cheia sa meşteşugită. A înţeles, doctorul schimbase yala, îl refuza ca musafir nepoftit, aşa că, ce avea altceva de făcut, a înjurat cât a înjurat şi a aruncat cheile ajunse inutile.

8.

Cui i se întâmpla aşa, din plictiseală, să traverseze de două ori într-o zi pietonalul spre grădina publică întâlnea măcar o dată silueta bătrână ce-ţi sărea în ochi prin tulburătoarea indiferenţă aţintită, cu încăpăţânare, la o palmă peste orizont. Exagerez, evident că exagerez luat de cascada cuvintelor, pentru că pe domnul Matei nu-l putea vedea oricine, el având bunul-simţ, atât de rar între noi, de a se strecura pe sub ochii celor care nu vor să-l ştie, nu vor să-l vadă, aşa cum antipatia perforează persoana din faţă până o face să dispară, şi el dispărând, cu aceeaşi discreţie din gândurile, de sub privirile altora, cum nu observi şi n-ar avea de ce să te îngrijoreze până la insomnie lipsa umbrei acolo unde-i firesc să se arate. Fiinţă întrupată fără umbră? Să fie semnul vieţii din alte timpuri, al vieţii duse în clarobscurul animat de sentimente ambigui, impalpabile, imposibil de exprimat, de emoţii în două dimensiuni, lipsite de relieful îngăduit vederii? El prefera amurgurile prelungi, când razele piezişe sunt mai degrabă haşurări gri peste coala albă a zilei ce tocmai a trecut, prefera amiezile ceţoase de burniţă, de ploaie rară, stări meteorologice cărora le făcea faţă cu o eleganţă sumbră, în haine împrumutate, de probă, ai crede, de la o casă de pompe funebre. Ţinuta sa amintea, cât o vagă sugestie, de un doliu permanent, dar nu agresiv, ca al vreunui văduv ce nu-şi putea reprima speranţa altei primăveri. Nuanţele de gri îi anulau culoarea pielii, a ochilor, abia căpătând firava animare a unui papion lila în contrast cu albul cămăşii de mătase, de

o batistă la butonieră, nuanţe uşor de decodat ca să afli unde avea să-şi bea, mai pe seară, suavul ceai de iasomie japoneză.

Şi cum mergea? Mersu-i lent cerceta pavelele ca într-o lectură de rune ilizibile nouă, lectură de nevăzător pipăind pietrele cu talpa pantofilor, neîncrezător, pipăia înţelesul şirului de pietre risipite pe papirusul fără capăt al străzii, descifra piatră cu piatră, cuvânt cu cuvânt să lege cărarea într-o idee, în frază limpede, aşa citindu-şi zilele, tot mai scurte, ce vor veni. O fi atât de sofisticat acest pieton? Ştiam, sunt şi creaturi lipsite de ochi, ele nu văd drumul dar simt că într-acolo e ţinta – dezastrul în aşteptare. Ai fi zis că, din clipă în clipă, se va prăbuşi în hăul imens al cosmosului traversând diametrul sferei de sub picior, prăbuşindu-se în hăul de sub noi, la pândă în aşteptarea noastră. Într-o imagistică a iluziilor, toate drumurile îşi păstrau firul invizibil înfăşurat pe silueta sa ca pe un mosor, toate drumurile făcute vreodată, pe toate le purta înfăşurate ghem. Pentru că îi ştim drumurile, sigur i le ştim, să-l lăsăm acum în beneficiul singurătăţii câştigate cu vârsta, draperie groasă ce îl fereşte, deodată, şi de frig, şi de lumină, iar noi vom continua cercetarea umbrelor din împrejurimi.

Aveam să-l confund, să-l suprapun cu zgârcenia de a-mi chivernisi spaţiul aglomerat cu vechiturile memoriei, îl confundam pe bătrânul Matei cu altă siluetă ce, împăturită, ocupa la fel de puţin loc în debaraua memoriei mele. Îmi apărea în faţă, din când în când, un chip zărit tot în locuri diferite, pe stradă, în vreo cafenea, în sala de concerte sau într-o cramă de vinuri cu sticle prăfuite, în câte un anticariat cu stafii orfane abandonate de stăpânii reînviaţi, îl întâlneam prin câte un magazin de obiecte rare venit şi el să aleagă porţelanul, coajă de ou, demn să-l dăruieşti cuiva. Şi cine mai face daruri celor plecaţi dintre noi. Schimbam câte-o privire, rază alunecoasă, n-aş zice indiferentă, ne zăream cât zăreşti lucirea altei specii, sunt şi specii care nu comunică direct, ci prin vietăţi

de contact; aş zice că între noi se stabilise o relaţie imaterială ca între două sclipiri de oglindă.

Fără să-i fi dat încă un nume, intuiam o ficţiune inaccesibilă mie, doar cât un arpegiu de pian, de orgă, dintr-o bucată la care eu încă nici nu învăţasem notele, nici nu-mi procurasem pianul, dar ştiam că acolo e ceva, o consistenţă de umbră, că există şi, fără să vreau, acum, în preajma domnului Matei, mă întrebam unde o fi silueta ţesută din clarobscurul amurgului pentru că, de ceva timp, n-o mai văzusem. Într-o vreme, cândva, în anii primei tinereţi aveam prieteni, foşti colegi de liceu, între noi întâmpinându-ne cu o tandreţe aspră: *Salutare, umbră veche!* Nici azi nu ştiu de unde luasem formula asta, noi nefiind umbre. De ce *umbră veche* când eram încă vii şi în plină lumină, fără pete, de ce *umbră veche* când nici nu eram aşa de *vechi*, când nici nu ştiam ce e umbra, ce ar fi ea? Să fie umbra de ieri căzând peste fiinţa de azi – *umbră veche*, expresia ajunsă între noi ca un mister fără trecut, trecutul nostru, abia trăit, fiind şi el limpede la acea vârstă. Misterul ar fi doar ceea ce va urma, ce va cădea din viitor, era acel gol al zilei ce vine, spaţiu acoperit de necunoscut, de nesiguranţă, pe care orice fiinţă vie îl are ca libertate de a alege chipul clipei de mâine.

Umbra veche ne venea din viitor iar acest personaj de care nu ştiam nimic cădea peste ziua de azi, şir de note cernute dintr-o melodie, v-am spus, pe care încă n-o ştiam, n-o auzisem. Un arpegiu de pian? Aşa o fi, dar cum o fi sunând totuşi, când nu ştiu notele, n-am pian? Vorbesc de muzică? El, umbra fără nume, părea mereu învăluit de o muzică tristă, ţipăt de egretă. De câte ori îl vedeam îmi veneau în minte acordurile grave dintr-un reqviem, îmi sunau în ureche, reqviem-ul fiind şi pentru noi o muzică de viitor, un viitor depărtat ca pentru orice ins tânăr şi viu. Aşa îi şi spuneam umbrei mele: *Domnul Reqviem!* Afli printre străinii întâlniţi

câte o figură ştiută de mulţi, mulţi ani, şi dispărută din viaţa ta fără să ştii cum. Întâlneşti acel necunoscut şi eşti sigur că el este prietenul dintotdeauna, că îl ştii, fizionomia sa fiind identică, suprapusă pe chipul păstrat în memorie şi îl baţi pe umăr cu bucuria revederii: *Ce mai faci, umbră veche?* Numai şi să trăieşti speranţa revederii cu umbra, merită să rişti dezamăgirea. Iar domnul Reqviem era chipul pe care îl aşezam peste cel al lui Matei, omul ştiut de ceva vreme şi, fără ca el să mă ştie, domnul Matei, da, avea chipul prietenului meu ideal, umbra. Domnul Reqviem, umbra tot mai puternică a lui Matei, umbra ce încă rătăcea fără să-şi afle stăpânul şi visam, cât îmi era în putere, visam din toate puterile posibila lor reîntregire.

Din acelaşi continent dispărut cândva cu al domnului Reqviem părea reînviat şi oaspetele nostru de pe casa scării, îi spun oaspete de vreme ce nu locuia cu noi, unul special pentru că nu fusese invitat de nimeni, nimeni dintre noi nu-l aştepta, el păstrându-şi calitatea de *oaspete al casei scării*, adică al tuturor şi al nici unuia, *oaspetele fără gazdă.* În primii ani, după ce ne-am mutat în bloc, erau seri când, pe hol, la etajul patru, nu mai sus, nu mai jos, apărea un bărbat în vârstă, îmbrăcat impecabil, cu pălărie, cu baston, pe orice vreme el având aceeaşi ţinută, existenţa sa trecând în afara oricărei idei de timp, de sezon, de oră. Apucam, câteodată, să-l zărim cum urca încet, treaptă cu treaptă, urca sprijinit în privirile noastre, iar cu vârsta urca tot mai greu. Urca până la etajul patru, probabil că atât îl ţineau puterile, şi privea pe geamul strâmt, cât era, privea afară. Cu un fel de umilinţă, văzându-ne mirarea tăcută, s-a îndurat să se mărturisească unui vecin, probabil Aurei, pictoriţei, când îi făcea portretul, şi povestea lui se răspândi repede: cine să fie bătrânul necunoscut decât fostul proprietar al locului unde se construise *blocul nostru*.

Ce uşor zici spaţiului ce-ţi este lăsat vremelnic în seamă, fie şi în proprietate, cel mult pentru o viaţă de om, unui asemenea loc destinat veşniciei să ai inconştienţa, de nu cumva neobrăzarea, ce uşor îi spui – *al meu*, *al nostru!* Aici, unde acum se ridica blocul căruia în spuneam firesc *casa noastră*, aici fusese *casa lui, a familiei sale* şi ne ruga, fără altă dorinţă, să-l lăsăm câteva minute să privească pe fereastra de la etaj spre ce, să privească spre un nuc cândva aflat în grădina sa, un nuc, ce minune, rămas în picioare şi după ce plecaseră macaralele, un nuc răzleţ de care constructorii, şi ei băieţi de prin satele din jur, cotropiţi încă de mirajul ierbii, al unui pom pe rod, şi lor făcându-li-se milă să doboare nucul încă viguros. Priveam şi noi când şi când copacul, îl priveam fără să-l vedem, îl priveam ca pe un străin rătăcit, fără să ştim nici din ce soi este, nici dacă mai e viu, vedeam, aş zice, abstract, imaginea intangibilă a unui copac, aşa cum ai gândi o idee pe care, totuşi, o ai în faţă. Pe bătrân îl zărisem şi eu iar înfăţişarea lui îmi trezea o adiere de emoţie, mă făcea să simt concret, palpabil, o adiere caldă, umedă, ce îmi aburea lentila ochelarilor. De ruda în agonie te apropii cu oglinda să-i verifici viaţa ca o imagine ce se pierde, iar alţi îşi confirmă aşa emoţia când li se aburesc ochelarii. Mi se isca şi mie în ochi un abur de respect care, până atunci, îl aveam pentru o insectă, pentru o frunză, perfecţiunea la care eu nu voi ajunge, oricâte reînvieri voi prinde. Haloul subţire, cât conturul în negru al unui desen punea între mine şi necunoscut o distanţă cum ai întâlni în plină stradă, vara, un bloc de gheaţă: te simţi atras, dar nu într-atât încât să-l iei în braţe.

Mă întâlnisem şi eu cu *oaspetele din condominiu,* oaspetele nimănui: urcam scările, trecusem de etajul doi şi, privind în sus, în lumina care-i bătea din spate îi văd silueta fără să-i pot descifra privirea. Apoi, se lipise de perete să-mi facă loc să urc, eu mă oprisem şi-l invitam să coboare pe palierul larg,

un joc de amabilităţi. Silueta sprintenă e a unui bătrân, acum îl văd bine, un domn de o eleganţă veche deşi adie mai degrabă a răcoare de crâng în zori decât a hrubă şi întuneric, pardesiul gri-fer, gabardină de lână moale, pălăria bleumarin, fetru fin, eşarfă de mătase grea la gât, pe sub gulerul cămăşii din poplin pal-violet, o briză aspră, de tabac. Mă atinsese mirosul său, indiciu că ne apropiaserăm indecent de mult. În picioare, pantofi negri, din piele subţire, uşoară, lustruiţi oglindă iar mâna stângă, înmănuşată, ţinea mănuşa dreaptă. *Mă scuzaţi, domnule!* Acest *mă scuzaţi,* formula prin care doi necunoscuţi se ordonează ierarhiei invizibile, arată cu politeţe acceptul de a ceda celuilalt întâietatea. Trecerea, din treaptă în treaptă, îşi rula cadrele sacadat după ritmul scării, să descompună mişcarea, să detaşeze personajul de actul clipei. Aflasem de el, fusesem prevenit şi, în indiferenţa mea, îl uitasem la fel de repede. Un domn în vârstă, mi-am zis, venise să-şi vadă ruda, prietenul de pe scara noastră. Peste o săptămână, două, aveam să-l găsesc pe acelaşi domn privind pe fereastră, de la înălţimea etajului patru, privea cum trec norii sau ce avea să vadă el, ce putea simţi, ce putea gândi în perspectiva *zilei lui de mâine* când nu vedea decât vârful câtorva copaci, un nuc, mai încolo un arţar încă în putere, rătăcit cine ştie cum printre haturile vechilor grădini.

Rămas la înălţimea câtorva trepte să poată privi mai bine, mi s-a părut firesc să întreb: Probabil aşteptaţi un vecin, vreţi să vorbiţi cu cineva? Nu, domnule Spinache, aşa v-aş identifica, după lista locatarilor. Exact, dar mă surprinde să staţi pe casa scării. Nu, nu vă îngrijoraţi şi daţi-mi voie să mă prezint şi eu: Matei! Îmi întinse un şir de degete descărnate ţinute cu greu în pielea subţire şi macerată de vreme, o piele nici caldă, nici rece de tot. Cât pe ce să exclam, fără să ştiu dacă Matei e numele lui mic sau cel de familie: O, ne cunoaştem, ne ştim de ceva vreme, ne-am văzut de multe ori! Severitatea din

ochii săi mi-a tăiat orice efuziune: Mă bucur să vă cunosc! Nu, nu-i o îngrijorare în sensul rău, mă gândeam că vă pot fi de folos, aşa gândeam. Tatonam cu prudenţă personajul gata să se irite la orice umbră de compasiune, bătrânii, cei lucizi încă, având semeţia lor, orgoliul înăsprit cu vârsta făcându-le fiinţa mai scorţoasă, scoarţă de nuc bătrân să ţină la distanţă insectele sâcâitoare. Da, mulţumesc! Firește, aşteptaţi o lămurire şi sunteţi în drept să v-o dau: pe locul ăsta, cu ani în urmă, a fost *casa mea,* casa moştenită de la părinţi, casa în care au trăit toţi ai mei, aici trăind şi eu cea mai mare parte din viaţă; e singurul loc ce mi-l simt apropiat, căruia îi pot spune – *acasă.* A venit *sistematizarea,* dacă ştergerea memoriei se poate numi aşa, s-a demolat totul, s-au construit blocuri, după cum vedeţi, iar eu am o garsonieră la marginea cartierului Bucovina, la parter şi, aici, mă încarc cu răbdare cât să accept provizoratul, *să aştept.* Răbdarea, bomba atomică a omului de rând. Nu-mi spusese ce aşteaptă, dar intuiam că aşteptările îndelung răbdătoare se împlinesc într-o viaţă, două. În timp aveam să aflu: domnul Matei locuia singur în garsoniera sa, câţiva metri pătraţi cât avea camera, chicineta pentru aragaz şi baia limitată la câteva obiecte de faianţă.

Când m-a invitat să-l vizitez, n-am ezitat. Aveam să aflu amănunte uşor de închipuit: masa, două scaune, un dulap în două uşi, câteva haine, un stelaj din lemn cu cărţi, becul atârnând din tavan, o austeritate de celulă penitenciară. Aerul de dezordine în aşa de puţine lucruri îl dădeau ziarele risipite pe linoleumul ce imita parchetul. Asprimea sărăciei era marcată de hârtia albă lipită direct pe fereastră în dreptul căreia, lângă calorifer, vedeai salteaua cu o pătură cenuşie, casată cândva dintr-un inventar de cazarmă. E nedrept ca un tânăr să trăiască în lipsuri şi orice vede să fie o ispită de neatins, mi-am zis; dar să fii bătrân şi sărac e puţin mai rău decât moartea. Lămuririle sale nu m-au luminat prea mult: Un

domn atât de elegant în stradă şi cu o locuinţă incredibil de austeră. Vă miră? În exerciţiile mele de supravieţuire, învăţ lecţia despre renunţare! Aici am tot ce-mi este necesar. A trebuit să-l cred atunci deşi puteam bănui că nu-mi spune tot adevărul. Pe unul din pereţii goi, Matei lipise o foaie de caiet, lista cu numele rudelor, prietenilor, cunoştinţelor, numele celor dragi lui, numele celor care încă ţineau la el, îl iubeau şi ei în toate momentele din zi, din noapte, prietenii la care gândind, numai şi visând, afla oricând un zâmbet, un sprijin. Să prevină prăbuşirea memoriei, îşi propusese să citească zilnic lista, să-şi amintească de rude şi prieteni, un fel de hrană pentru spiritul său, ambrozia rară care te ţine viu. Când primea vestea cea neagră, în dreptul acelui nume apărea o cruce şi, atunci, la biserica din apropiere, aprindea o lumânare. La numele acestea se gândea cu dragoste înainte de a adormi şi se trezea fericit pentru încă o zi ce avea să o trăiască, afectiv, sub zero grade, într-o lume ostilă, străină.

Aveam în faţă un decor de stoic pentru drame ample, tragedii adânci, spectacolul în care, ore în şir, va curge într-o agonie plictisitoare ca abia pe ultima respiraţie să te cutremure spasmul. Şi apoi, ce tragedie e cea în care, fără întâmplări grave, ţi se îngăduie încă o zi de viaţă? Dramă!? Matei se îmbrăca impecabil să nu fie confundat cu un vagabond cerşetor pentru că, aşa cum arăta, pirpiriu, nevolnic şi slăbit de ani, nu părea în stare să facă rău nici unui prunc; avea o mândrie a sa şi nu suporta să fie compătimit, ajutat şi, cu atât mai puţin, milostivit. Precaut cu neprevăzutul, ţinea în portofel adresa unde să se anunţe un posibil accident al său şi purta câteva bancnote mari să arate că nu lipsa banilor pentru medicamentul salvator l-ar fi doborât. Nu ştiusem niciodată ce făcuse în viaţa în care nu ne cunoscusem, nu ştiam prea limpede din ce trăia, de unde avea bucata de pâine, cana de ceai, altele câte i-ar fi trebuit unui bătrân, eu încă neştiind că, la

vârsta lui, se trăieşte din afecţiune, din căldura cuvântului *acasă,* anume ce lui Matei îi lipsea.

Fostul proprietar al locului unde aveam *casa* noi, gândea Tudorin cu distanţa îngăduitoare a celor aproape două decenii de viaţă care îi despărţea, nu părea să lase în urmă întâmplări grave, dureri în stare să-i ruineze fiinţa atârnată de oasele fragile, el continuând să reziste, zile şi nopţi, timpul în trecerea lui cimentându-l într-o formulă de supravieţuire potrivită firii sale. Aveam să aflu mai târziu, dintre rude îi rămăsese o singură soră, o soră vitregă, ea moştenind întreaga casă, cu tot cu grădina care aparţinuse familiei şi unde, atunci când zona fusese demolată, se construiseră blocuri. Pentru a nu i se plăti despăgubiri, deşi plecase din ţară fără să-şi schimbe cetăţenia, sora sa, ca proprietară, a primit garsoniera şi i-a lăsat-o fratelui. Fără nume proprii, fără cazuri concrete, fără personaje cu care să mă întâlnesc faţă în faţă, mi-ar fi fost uşor să reconstitui o dramă de acest gen pentru că şi părinţii mei au avut casă pe pământ, casa în care am copilărit, şi casa noastră fusese propusă demolării pentru sistematizarea cartierului. În ultimul moment, în apropiere a apărut o intersecţie, şirul de blocuri s-a oprit pe partea cealaltă a străzii, casa rămânând în picioare pierzând însă grădina şi aproape toată curtea. Între vecini se şuşotea, poate nu fără temei: Ai văzut, casa preşedintelui a fost ocolită; dacă eşti cineva, ai şi noroc!

Drama bătrânului Matei era drama părinţilor mei până la un punct şi, cu siguranţă, era drama atâtor vecini din cartierul unde îmi trăisem anii tineri şi drama aceea nu putea dispărea, ea s-a transferat în subteranele mele fără să fie îngropată cu totul. *Vin şi privesc pe geam la nucul din faţa noastră, nucul ăsta a fost în grădina bunicului, văd că a supravieţuit*, continuă elegantul domn Matei, *e singurul vestigiu. A, şi mai am unul.* Aş fi putut crede că priveşte dincolo de nuc, spre cerul care, în adâncimile sale, trebuie să se fi păstrat, ca într-o arhivă, ima-

gini din viaţa unei familii fericite care a plecat demult de pe pământ. Din buzunarul pardesiului scoase cheia, o cheie de alamă cum nu mai vezi astăzi şi păstrată într-un etui de piele cafenie. Ţine să mi-o dea, să-i simt greutatea în palmă. E un obiect frumos şi, reconstituind dintr-atât încuietoarea alambicată potrivită dantelei din partea ce acţiona zăvoarele, văd uşa din stejar plin, apoi peronul cu sticlă mată, groasă, încrustată cu monogramele familiei, peronul de la intrare susţinut de grilajul din fier forjat, vedeam vila cu un singur etaj, poate şi o mansardă mascată de cornişă, cu temelia înaltă ce permitea un demisol larg, cu cele câteva trepte să o înalţe, potriveam lucrurile în imaginaţia mea ca acest personaj, acum sprijinit în baston, să fie păstrătorul cheii, stăpânul ei pentru totdeauna, o proprietate ca un blestem.

Aceea trebuia să fi fost proprietatea unei familii bogate fără rang de boier, *un proprietar* ce avusese în familie demnitari, vreun preşedinte de tribunal, un chestor de poliţie sau vreun politician ajuns în parlament, o vilă cum fuseseră multe în oraşul nostru ruinat, cu interioare copiate după vilele austriece, italiene, cu tavane pictate, candelabre de cristal, oglinzi de Murano care, se zice, îl întineresc pe privitor, cu holuri în marmură roşie şi săli cu parchet din esenţe diferite combinate în stilul epocii *Art Nouveau*, cu şemineuri înalte din teracotă albă, sprijinite în console sculptate cum încă apucasem să văd prin casele unor cunoscuţi. Într-o asemenea vilă, îmi închipuiam, acompaniat la pian de gazdă, cânta Enescu la vioară când revenea în acest oraş – ca *acasă*. Mă înfiorau încă acordurile acelor reverii cât aveam cheia în mână, până să i-o înapoiez, câteva clipe cât unda fluidă din răcoarea metalului cu umbre de patină să se strecoare în mine ca sângele rece al unei reptile dintr-o specie dispărută. Să fi fost după mine, aş fi încrustat o cheie de casă veche pe stema oraşului dincolo de regulile heraldicii, semn al căminelor

distruse, al familiilor risipite, al oamenilor care continuă să plece şi azi, semn al istoriei rătăcite în nimicul fără însemnătate din preajma vieţii mele, al istoriei aruncate la gunoi, ca blestem de neocolit al locului.

În reveriile sale sumbre, date mai degrabă de vodcă decât de intuiţii, Tudorin îl vedea pe Matei închipuindu-se mai departe proprietarul nu doar al locului, ci şi al noii construcţii, al blocului întreg, vizitele sale fiind ale stăpânului care-şi inspectează domeniul, ne supraveghează şi el mişcările, îşi înghite nemulţumirile aşteptând, cu pacienţa unei politeţi impecabile, momentul când ne va arăta nota de plată. El, *proprietarul,* se distingea de noi, nişte venetici în ochii lui, printr-o eleganţă şi-un rafinament vestimentar la limita ridicolului, o costumaţie ce aparţinea unui rol pe care şi-l juca cu o sobrietate monotonă, impresionând pe toţi locatarii, mai puţin pe Tudorin care, îmbrăcat în uniforma *gărzilor patriotice,* tocmai venea de la instrucţie, se afla şi el la limita ridicolului şi în veşminte, şi în bănuieli, zicându-şi că, până acum, orice gând urât i s-a împlinit.

Ca şi cum ne ştiam de mult, coborâsem să-l conduc dincolo de alee, să mai schimbăm o vorbă. Matei mă atinge uşor, o atingere cât fulgul: *Vrei să înţelegi lumea, domnule Tudorin? Atunci află că orice loc de sub stele, orice gând este ideal, ca prim pas.* Nu-l contrazic; ştiam şi eu că poţi încerca să priveşti, cu metodă sau la întâmplare, să priveşti cerul din pragul casei tale şi, de oriunde ţi-ai începe mirarea, să vezi acelaşi cer. Din câte alte căi or mai fi să înţelegi lumea, domnul Matei a ales să privească, să privească orizontul de pe scară de la noi, un orizont de la marginea lumii gata să se întunece, să se prăbuşească pentru o noapte lungă, din care nu toţi ne vom mai trezi când, în dimineaţa următoare, alte mii şi mii de nou-născuţi vor deschide ochii în prima lor zi din altă viaţă, viaţa ce nu va mai fi a noastră. Privea orizontul ce se întuneca şi ochii săi ve-

deau departe, vedeau până acolo de unde se va ivi tăcerea care, curând, ne va înfunda auzul ca dopul de ceară. Să fi gândit, să fi simțit şi el cu sentimente de romantic rătăcit în alt secol, aşa cum simțeam eu? Ai crede şi asta, da, bătrânii au nostalgii să le sângereze memoria fără ca rana să se cicatrizeze vreodată cum, tot aşa, sunt bătrâni care, cu vârsta, capătă un acut simț practic, o lăcomie frenetică pentru tot ce e material, crisparea mâinii descărnate pe o clanță de uşă, pe o cheie, părând a fi ancora înfiptă în adâncul de mult trecut al tinereții lor.

Cine să fi fost cu adevărat acest domn Matei, oaspetele nostru de pe casa scării sau, socotind după alte orologii, noi fiind oaspeții nepoftiți din grădina lui? Dintotdeauna m-au fascinat proiectele de viitor gândite de octogenari; au ceva inefabil precum aripa de înger, ceva ce le apropie de cer; proiectele lor te cuceresc printr-un realism care, o ştii, nu va deveni realitate, vor rămâne idealul de pasăre, ideea de zbor, Matei însuşi trecând din zi în zi, dintr-un om concret, într-un contur ce fumegă în amurg, la concurență cu umbra sa. Da, Matei îmi amintea, firește, de *domnul Reqviem*. Aveam să aflu, Aura, profesoara de desen, îl cunoştea dinaintea mea şi ştia mult din povestea lui. Guralivi bătrânii în fața femeilor, a celor mai tinere, mi-am spus atunci cu oarece gelozie. Când am auzit întâmplarea întâlnirii lor, a Aurei cu bătrânul domn Matei, gelozia mi-a trecut bucuros că, în sălbăticia oraşului meu, doi necunoscuți se descoperă ca prieteni. Cu un timp în urmă, pe când în una din seri îşi sorbea cafeaua din cana de lut smălțuit, în liniştea lăsată în tot blocul după zgomotele după-amiezii, Aura simțise pe scară o mişcare nefirească, zbaterea unei aripi de pasăre mare; sunt senzații când, fără să ştii limpede ce se petrece lângă tine, adulmeci totuşi neliniştea. Cu ochii pe tabloul început de câteva zile prins pe şevalet, în mintea ei culorile curgeau deja în unduiri ce aveau să se fixeze curând pe pânză, când un fâlfâit o readuse la rea-

litatea orei, trezind-o din reveria ce abia se închega. Deschise uşa spre casa scării: urcat de la palier câteva trepte să vadă nucul său, domnul Matei se sprijinea de balustradă, dar ochii lăsaţi în pământ spuneau că ceva nu-i în ordine. Aura se apropie cu intenţia de a-l sprijini. A nu, mulţumesc, e o slăbiciune de moment, am urcat prea repede. Asta-i vârsta. Domnul cel elegant acceptă să intre în casă, cât să-şi tragă sufletul. Aura îl aşează în atelier, pe fotoliul ei obosit de nenumăraţii musafiri, de aceea şi atât de primitor. O cafea, o cană de ceai? Vă rog să mă scuzaţi, prima urgenţă este, dacă se poate, baia. Reveni pe fotoliu cu un aer mai relaxat. Un pahar cu apă, da, mi-ar fi de ajuns! Pot să pun o felie de lămâie. Mulţumesc, e perfect! Îmi cer scuze din nou, cum îmi revin plec, până atunci vă rog să vă continuaţi treburile. Ei, treburi; e o zi fără ore la şcoală, azi am lucrat, a fost o zi frumoasă şi chiar îmi propusesem să pictez un orizont de oraş, cerul de deasupra acoperişurilor, cum ar începe de deasupra frunţilor noastre. Sunteţi o poetă, îmi dau seama. O, nu, eu pictez.

Aşezată acum pe colţul canapelei, Aura abandonase tot ce-şi imaginase pentru tabloul deja început şi prinse să schiţeze portretul musafirului ei rămas cu ochii pe lucrarea de pe şevalet. Văd că s-au profilat câteva forme: coşuri de fum plutind parcă peste acoperişuri? De unde coşuri de fum la blocurile cu termoficare; sunt hornurile oraşului vechi şi rămase acum ca nişte păsări străine, n-au unde să se aşeze, n-au unde pleca, nu-şi găsesc locul şi, inutile în peisajul meu, bântuie şi ele peste acoperişuri iar ochiul obosit, ca dintr-o inerţie a petei galbene, le vede şi fără să existe. Hornurile demolate, invizibile, ca un stol de păsări, spuneţi? Şi nici asta nu-i poezie? Nu, nu-i poezie, e pictură, şi iată, copacii sunt adevăraţi, acolo e un nuc! Da, un nuc, ştiu, iar la oarecare distanţă de el e un arţar rătăcit. Sigur arţar? Asta ştiu sigur!

Şi domnul Matei îi depănă din povestea sa, spusă mereu

cu mici variații după auditor şi moment, din nici o variantă nelipsind cheia. Să fi fost din aur cheia sa, pentru domnul Matei atunci aurul n-ar fi avut nicicum valoare în bani, i-ar fi dublat doar apăsătoarea distincție princiară imprimată în chip. Aveam să văd deosebirea de profil, cum putea să fi arătat Matei ca proprietar şi cum arăta ca proprietar Mihal, să zicem, în timpuri diferite stăpâni ai aceluiaşi loc, cu nici un gând că tocmai în opoziția lor ai afla un punct de întâlnire. Cheia nu era o bijuterie, pentru el era o povară de care nu se putea lipsi, un *remember* cum călugării vechi se înconjurau, pe sub rasă, cu centuri de spini să-şi păstreze proaspete în memorie chinurile lui Iisus, să rămână treji în fața ispitei ce le-ar fi slăbit râvna pentru rugăciune, dorul de mântuire. Şi ce ispită l-ar fi ajuns pe Matei, cel protejat de talismanul unei simple chei care, pierdută în stradă, cine s-ar fi aplecat s-o ridice. Adunată ca o felină stăpână pe culcuşul ei, Aura se ghemuise cu picioarele strânse sub ea şi desena uitând de musafir, deşi tocmai chipul lui îl vedea.

Vorbind ca de unul singur Matei se trezi stingher, simțea că este privit, studiat, *copiat, dublat* pe hârtie în ce reprezenta el în exterior, *chipul oaspetelui,* pe când el era *proprietarul, gazda,* şi, fără să vrea, alunecă în tiparul de purtare al oaspetelui vorbind despre boli dar tăcu după prima frază dându-şi seama cât de supărător sună pentru o femeie tânără ca un bărbat, fie şi în vârstă, să se plângă de durerile sale. Ridică ochii spre portret: Chipul meu cu nimb negru? Chiar nu ştiu, îi răspunse surprinsă şi Aura; dar de ce vă îngrijorați, sunt şi pământeni cu aură neagră. E fantomă, e un strigoi? Nu, e doar noblețea! Şi de ce v-ar speria fantomele, umbrele? A, nu, nu mă sperie fantomele, deşi am amintiri triste despre ele. Nu vă spun că o tânără, de aici, de pe scară, o elevă de liceu cred, m-a intimidat cu dorința ei de a-mi sări în ajutor: *Îmi dați voie să vă ajut, domnule?* Şi când se uită la mine păru să

se sperie, nu prea tare – mă văzu zâmbind şi reuşi să glumească, sper că a glumit: *Oh, cât pe ce să cred că sunteţi o fantomă!* Eu, fantomă!?

Bătrânul se şi înveselise la bănuiala trezită în fantezia acelei tinere şi, revenind cu privirea la Aura, femeia matură din faţa sa, îi vorbi grav, cu importanţa celui care se ştie ascultat: Oricum, e plin oraşul de fantome ca mine; mergeţi în parc, doamnă Aura, pe pietonalul Victoriei şi veţi vedea fantome pe bănci, de dimineaţă până seara, că noaptea fantomele astea se retrag, se culcă devreme fantomele din oraşul nostru; şi ei, ca şi mine, sunt foştii proprietari ai grădinilor, ai caselor dărâmate să facă loc blocurilor şi să-i auzi cum povestesc unde le-au fost acareturile, îţi vor spune ce alei le înconjurau grădina, ce soiuri de struguri se întindeau pe galeriile înalte. Da, noi, foştii proprietari, suntem fantomele oraşului; apoi vara se întorc evreii bătrâni, Moldoşani devenind casă comună a fantomelor din diaspora, cu duioşiile, cu melancoliile lor, vor să vadă cum mai arată cerul de aici. Cât despre mine, eu sunt viu!

Îl privea pe Matei şi în Aura creştea convingerea, pe măsura trecerii timpului, pe cât îmbătrânea, da, începuse să aibă şi Aura convingerea că bătrânii devin un fel de receptacul, un magnet de atras resentimentele, bolile, microbii, toate relele lumii, poate şi pentru că ei suportau, răbdau fără să se plângă, în vreme ce tinerilor le rămânea, în răsfăţ, partea frumoasă a vieţii; ei, bătrânii, reuşind să-şi găsească mulţumirea până şi în necazurile, în durerile duse fără vaiete, împăcaţi că, pentru încă o clipă, văd lumina soarelui, mulţumiţi şi aşa, de nu cumva se vor prăbuşi într-o disperare acră, urât mirositoare, trezindu-ţi repulsii. Matei încă se gândea la sine, la bolile lui ciudate, bolile astea care, la început se deghizează în starea de bine, ca o leneveală boieroasă, o aparentă lipsă de chef, o amară lehamite de lume. Şi ce poate fi rău în asta

când abia aşa te mai aduni de pe drumuri să te întrebi ce se întâmplă cu tine? La compostul dat de sărăcie, singurătate şi boală, ca bătrânul cel ales să capete coroana inutilă a înţelepciunii va trebui să adauge multă smerenie până şi în faţa unui copil care abia îşi începe viaţa. Înţelepciune? *Toate cele pe care le ştiu acum,* îşi vorbea sieşi modelul Aurei, *să le fi ştiut la douăzeci de ani, aş fi fost pentru ceilalţi un monstru ce trebuia alungat, lapidat. Astăzi sunt un monstru bătrân de care nu-i mai este nimănui teamă, oricât m-aş fi înţelepţit.*

9.

Planeta, tot universul e la un pas de a sări în aer iar tu, un egoist meschin, stai şi rumegi ameninţarea, şi cea neîntâmplată încă, a nevropatului de la etajul întâi dintr-o scară de bloc din care cei cu un pic de respect de sine au plecat, au divorţat ori au murit deja. Cum să nu te ruşinezi de mărginirea ta egoistă hrănită noapte de noapte într-un oraş abia notat pe hartă, lipsit până şi de mândria de a fi *curul lumii*, cum crede Saramago că-i Lisabona, iată un oraş bun să ne înfrăţim să fim două cururi gemene. Ce faci, Tudorine? Tu n-ai simţul proporţiilor, al realităţii, n-ai luciditatea să palpezi lumea adevărată! Cum să te lase rece anunţarea apocalipsei, tu să vezi, în schimb, ceva atât de evaziv, de greu de prins în cuvinte, să vezi că vecinul îmbătrâneşte şi dispare, dispare şi el într-o imagine neclară ca de pe un ecran năpădit de purici, că la un pas de tine el dispare şi atât.

Tudorin tocmai îşi amintise de colegul său de redacţie, bădiţa Iosif, pensionar cardiac căruia, cu o zi în urmă numai, medicul îi recomandase mişcare, plimbare la pas. După amia-

ză, spre seară, sub un cer de ploaie, se plimba când a simțit că slăbiciunea îi cere, imperativ, să se aşeze. În stradă, unde să te aşezi, pe bordură, în intersecție? Intră pe poarta deschisă a casei memoriale din apropiere, e plin oraşul ăsta de case memoriale ale norocoşilor care au plecat la timp, programul de vizitare se terminase, deja se înnsera, era sfârşit de octombrie, cu ploaie rece şi, ruşinat de boală, vină de om mândru ce se ştia puternic, intră în curte şi, pe ziarul din acea zi pe care îl luase să-l citească acasă, se aşază în spatele tufei înalte de liliac, sigur că-şi revine repede. Pe el, ziarist toată viaţa, l-au găsit mort pe ziarul necitit, *ziarul de mâine,* l-au găsit abia după ce l-au căutat prin oraş, pe la cunoscuți, l-au găsit în spatele tufei de liliac, în curtea casei memoriale. Acolo soția pusese o cruce, ca peste un an să fie înlăturată; casa memorială s-a demolat şi s-a construit o clinică particulară având şi cabinet de cardiologie. Bădița Iosif a nimerit bine, doar se grăbise, ajunsese prea devreme şi-a spus Tudorin cu umor negru, el încă scriind pentru ziar despre nenorocirile din partea cealaltă a globului; a înțeles, cum să nu înțeleagă că, aflând de nenorocirile altora de departe, cititorul său devine imun la durerea străinului, o lecție bună să se păstreze imun şi la nenorocirile de peste drum de casa lui, întâmplate celor ştiuți de el. Da, şi cei de lângă tine, mor, mor firesc şi colegii tăi iar tu vrei să-i salvezi pe cei de la mii de kilometri sperând ca, peste un timp, cineva de dincolo de apa cea mare, dincolo de pământ, să vină să te salveze pe tine când trebuia, mai întâi, tu să ai grijă să n-ajungi la mila străinilor. Şi parcă ei ce ştiu despre tine, când vrei şi tu să te strecori prin toată nebunia asta, să-ți afli insula de liniște? Ştie cineva firul clar al vieții, ştie cineva spre ce anume mergem, ştie cineva ce avem de făcut? Eu şi vecinii mei – nu ştim!

Hai, Tudorine, suspendă-ți filozofia ta panicată şi vezi, într-o străfulgerare de-o secundă, cât ieşi pe uşa blocului pâ-

nă în parcare, la maşină, că vecinul tău e în dreptul garajului gata să te salute, el e cu ochii pe tine deşi, cu un ciot de mătură, dă la o parte frunzele căzute din nuc. Bună, bună dimineaţa, dom' Mihal, ce mai faci? *S-o-ntrebi pe mă-ta, bouleanule!* Bună, bună, ei, dau şi eu cu mătura, fac pe omul de serviciu, dom' Tudorin. Din laşitate, sar peste înjurătură, dar v-o spun să nu credeţi că eu aş fi scutit de plăcerea asta. De ce vorbesc de înjurăturile lui? Trebuie să ştiţi: Mihal ăsta avea un obicei prost, dar prost, nu glumă, trăncănea porcării faţă de oricine! Chiar aşa cum spune expresia asta, bombănea, turuia porcoşenii, înjura şi jignea în stânga şi-n dreapta fără să ţină cont unde şi în faţa cui se afla, dacă-i auzit sau nu. Trăncănea ca o moară stricată, semn că în capul său angrenajul nu-i în ordine, că nu-i întreg la minte. Dar cum trăncănea Mihal? Când se certa cu Aniţa, cu fecioru-său, cu Dişcă, oricum, în zilele sale proaste, cum se întâmplă să avem toţi, Mihal, când îi ierta pe cei din casă, avea felul său de a se răzbuna pe lume. De cum te vedea, până a vorbi cu tine, de a-ţi răspunde la întrebare, şi fără să-l fi întrebat ceva, el vorbea singur, îşi spunea lui două, trei vorbe apoi ţi se adresa şi ţie, după cum credea el de cuviinţă. Îi ziceai ca un vecin politicos, cum te ştiai cu toţi: O, bună ziua, domnule Mihal! Ce mai faci? Cum stai cu sănătatea? şi el mârâia mai întâi pentru el: *Fac pe mă-ta, fac!* Apoi tare: Salut, dom' Tudorin! Ce să fac, tot cu hârbul ăsta de maşină mă chinui!

După ce ne-am cunoscut mai bine, când ne-am mai apropiat şi i-am prins hachiţa, ne înţelegeam excelent încât, fiind mai tânăr, îl înjuram primul cu salutul meu: Şi tu, ce mă-ta faci de dimineaţă pe-aici? Hai, acum înjură-mă repede şi dumneata, să-mi meargă bine pe ziua de azi! Mihal, deloc supărăcios, sărea peste amabilităţile mele şi îşi scuipa după ritual înjurătura cât să fiu sigur că nu mă luasem de om degeaba. Vecinii, Cecilia – la fel, când nu era şi el de faţă bineînţeles,

îl făceau prost crescut şi nesimţit. Ar fi, totuşi, prea uşor să-i pun porcoşeniile pe seama lipsei de bun-simţ a celor din meseria lui, şofer pe salvare, meserie de sinucigaş, cine nu ştie. Dar nu toţi înţelegeau să se poarte atât de amabil, cum o făceam eu, cum o făceau doctorii cu care se înjura de la egal la egal. Şi ce dacă înjura? Dacă avea un neg pe nas, mi-ar fi plăcut mai mult? Doctorii de la el, de la spital, îi ştiau meteahna şi, să se amuze, îl înjurau şi ei cum le venea la gură, hazul sporind şi mai mult când se întâmpla prin preajmă vreo doctoriţă sau asistentele de serviciu.

Câte unul mai drăcos, mai ales la vreo şedinţă din garaj, la el, la serviciu, la vreo şedinţă rapidă de partid la care erau chemaţi toţi la grămadă, la o întrunire a sindicatului şi unde Mihal era şi el luat în seamă ori întrebat câte ceva, primele cuvinte erau: *Dosarul şi originea cui te-a făcut!* După care părea să-şi revină: Da, toa'ş-ş'dinte, şi cine să facă economiile de care zici mata când maşinile sunt nişte hârburi şi nu găsesc o piesă de schimb la magazie? Tovarăşe Călţun, noi te apreciem, dar nu aşa se pune problema; astăzi discutăm despre economii şi când vom avea pe ordinea de zi tema pieselor de schimb, vom vorbi şi vom găsi soluţii împreună, o să vezi dumneata că nici o problemă nu-i fără soluţie când o discutăm în colectiv. *Mă pupi în cur cu sindicatul tău cu tot!* replica el cu voce joasă şi apoi – tare: La şedinţa aceea s-ar putea să nu mai fiu chemat! Dar preşedintele părea deja înfuriat că toţi cei din jur au auzit înjurătura şi râdeau de el: Lasă, lasă asta, ce-ai spus mai devreme, m-ai înjurat cumva? Ce să spun, sărea supărat şi cu chef de harţag Mihal, aşa-s eu, am gura slobodă. Vorbesc şi eu în şedinţă, vorbesc sincer, din inimă, aici, faţă de toţi că, altfel, unde să vorbesc, vreţi să vă înjur pe la colţuri, ca alţii? Şi-o ţinea pe-a lui, că nu mai apucai să ajungi la capăt tot contrându-te cu Mihal.

Te las fără pâine, Mihale, te dau afară de nu respiri, îl mai

ameninţa vreun şef, să văd atunci pe cine mai înjuri. Şi el: Mă dai afară? Pe mine?! Pe mă-ta s-o dai afară, că asta nu-i unitatea ta, să faci ce vrei tu. Şi ce dacă mă dai afară, să văd şi eu care prost mai vine să lucreze trei schimburi, la un salariu de mizerie, fără sporuri, fără recuperări, să mai cumpere din banii lui şi piese de schimb! Avea dreptate, staţia de salvare ducea lipsă de şoferi buni, calificaţi, cine se simţea în stare şi stăpân pe volan pleca pe un şantier, undeva în ţară, pentru cinci, şase ani, la salarii de prim-secretar, aşa se ştia, adică aproape de zece ori cât avea Mihal. Aşa că Mihal înjura. Nu-şi ierta de la înjurături nici prietenii, vecinii, cum la fel se purta şi cu cei din casă, cu soţia sa, Aniţa, cu feciorul său, Dişcă. Şi toţi ştiau că aşa îi era felul, ăsta era păcatul lui, ce să-i faci, nu-i om rău, auzeai despre el, dar nu trece pe lângă tine să nu te înjure; trăncănea şi nimeni nu mai apuca să se supere că, până să te superi, te înjura iar. Când o făcea pe Aniţa curvă şi stricată de câteva ori pe zi, indiferent unde se aflau, Aniţa îl liniştea în felul ei: Vorbesc dracii din tine, Mihale, mai du-te şi tu la biserică, mai spovedeşte-te, mai clăteşte-ţi gura aia spurcată cu agheasmă! Mănânci căcat, o repezea Mihal, şi mai vezi-ţi de treburile tale! Tudorin se mira doar ce om de succes era el, aşa cu gura lui slobodă: cu două înjurături căpăta de la şefi tot ce-şi dorea şi nimeni nu-i rezista, cât glumind, cât înfuriindu-se, să nu-i facă hatârul. Înjura şi nu râdea. Nu, Mihal nu râdea, în zeci de ani de când suntem pe casa scării nu l-am văzut să râdă în hohote, aşa cum râdem noi, cum râde vecinul nostru Păltineanu; dintotdeauna Mihal are zâmbetul pieziş în gura strâmbă, în diagonală, eşarfă neagră alunecată de pe ochi pe o parte a feţei – rânjetul lui de doliu.

*

La parter locuieşte şi Marinaş, boschetar cu domiciliu stabil rămas din familia Aflăcăilor în apartamentul moştenit

după moartea părinților. E un bețivan incurabil, unul privilegiat pentru că, neavând bani, nimeni nu se interesează de el, să-l lecuiască de patimă. Marinaș nu riscă să fie internat în vreo secție de dezalcoolizare, judecata sănătoasă a autorităților neglijându-l cu convingerea că, și tratat de viciu, el tot atât ar valora și, apoi, cine garantează că nu s-ar apuca iarăși de băut – cheltuială inutilă. Marinaș mănâncă și bea, mai mult bea, din ajutorul social, din ce-i mai dau rudele cât să nu le facă așa numele de râs ca muritor de foame, fiind o perspectivă vie, de fiecare zi, un ideal ușor de atins de oricare de pe casa scării, iar Tudorin știe asta, o știe foarte bine și Cecilia. Până atunci Tudorin trage cu ochiul și în casa lui Marinaș care e vizitat des de Florența, o chelneriță de noapte de prin crâșmele de mahala, Florența – cu care Marinaș bea și cântă cât au ei de băut și de cântat, apoi se ceartă și se bat. Lipsit de tact cum e el, de ce să ne mirăm, Tudorin a văzut-o pe femeia asta încă tânără salutându-l pe directorul Martiniuc întâlnit pe alee: *Bonjour, mon chéri!* semn că Eugenel îi scăpase, cândva, cu generozitate, moștenire paternă, laude contra grației cine știe prin ce bodegă, după orele de închidere.

Când Marinaș vine beat, se clatină momente lungi pe alee, ca insul în cumpănă chibzuind ce are de făcut în viitorul apropiat. Se mai sprijină de gard deșertându-și mațele între straturile înalte de bujori și, cu intenția de a-și masca gestul, rupe florile cu violență încât nimeni dintre noi nu intervine. Ziua, noaptea, la el mai vin și alți musafiri de prin boscheți și tomberoane, ei ținându-se de beții și scandal, dar cine să le spună ceva, să-i certe cumva, lașitatea civică a vecinilor funcționând impecabil. E casa lui Marinaș, cuibușorul lui de nebunii la propriu iar noi, mai cu o glumă, mai scrâșnind din dinți, ne suportăm vecinul, îi suportăm musafirii. Spre deosebire de alți bețivi, Marinaș nu se trezește niciodată, pare într-o perpetuă turmentare, arătând ca beat și când îl întâlnești de dimineață.

Pentru el starea de trezie e ceva de neîndurat, coşmarul ce trebuie uitat din momentul ridicării din pat, şi se ridică din pat cât să îngurgiteze urgent de la chioşcul de alături două-trei pahare de rachiu, aici având cont deschis, Marinaş fiind un platnic surprinzător de bun pentru păcatele sale. Ăsta-i este serviciul, slujba, traversarea zilnică şi de mai multe ori pe zi, a străzii până la chioşcul de vizavi, îi place slujba sa şi o face cu devotamentul habotnicului înrobit ritualului, celelalte ocupaţii sau întâmplări rămânând mărunte peripeţii, cât să dea culoare zilei. Marinaş pierde cheia casei cu consecvenţă, îşi sparge uşa să poată intra, îşi plăteşte când apucă utilităţile pentru că, des, îi sunt tăiate ba apa, ba gazul, un timp rămânând şi fără curent electric, nu plăteşte căldura, n-are el grija cheltuielilor de pe casa scării şi cu mutra lui greţoasă dăm nas în nas când plecăm, când venim, pentru că, asta e, stă la parter, strunga prin care trecem toţi. Cu o toleranţă şi simpatie de neînţeles, îi spunem şi lui *Bună ziua, domnule Marinaş!*, politeţea şi buna creştere fiind un mare defect, e limpede pentru mine, când o arăţi faţă de *domnul* Marinaş. Cu ceva timp în urmă, la o bucată de noapte, Florenţa, femeia care era la el, plictisită de tot ce i se întâmpla, a sărit pe geam în pielea goală şi, tot pe-atât de vizibil, beată. Parterul nefiind prea înalt, n-a păţit nimic şi, în pielea goală, de pe alee ţipa la cei din casă să-i dea hainele, că nu poate pleca aşa, despuiată. Noi priveam de la ferestre până careva s-a îndurat să cheme poliţia să oprească spectacolul, să dormim cât mai rămăsese din noapte. S-a ales cu o amendă piperată dar, neavând bani, amenda s-a transformat în *muncă în folosul comunităţii,* altă batjocură, lui Marinaş cel beat cine ar fi avut nesăbuinţa să-i dea pe mână o cazma ori o paşnică roabă.

Peste o zi, două, Florenţa, s-a întors. Venise cu sacoşa plină, se apropia Paştele iar în ea se trezise instinctul de gospodină dornică să coacă pască şi cozonaci, să facă sarmale şi

ouă roşii, venise cu ambiţia să le arate vecinelor din bloc cum se pregăteşte o sărbătoare. Marinaş, văzând-o încărcată cu bunătăţi, a primit-o şi au reluat menajul lor cu năbădăi; a lăsat-o în casă cât să aducă băutură, altfel ce sărbătoare e aceea fără o sticlă de rachiu. În regim de urgenţă, să revină la starea sa normală, a trecut să-şi bea porţia la primul chioşc, cel de peste drum de noi, şi s-a dus mai departe spre un magazin unde se găsea de cumpărat, mai ieftin, băutură la sticlă. Dar drumul, obositor, plin de primejdii, l-a răpus şi, curând, s-a prăbuşit pe trotuar, lângă un coş de gunoi, capcană perfidă pentru beţivii cumsecade. Ca oricare altă gospodină serioasă de pe casa scării, Florenţa şi-a văzut de treabă: a pregătit tăvile, umplutura de cozonaci, a frământat aluatul şi l-a lăsat la crescut. Cu treaba aproape făcută, simţea nevoia unui premiu, a dramului de răsfăţ. Cum ştia că e bine, a vrut să facă un pic de căldură în bucătărie, să crească aluatul, a deschis ochiurile de aragaz şi şi-a zis că dacă tot nu vine Marinaş cu băutura să ia şi ea o gură de vodcă, are vreme, până se înalţă aluatul în lighean, să se ducă să-şi ia singură ceva de băut. Lasă apartamentul neîncuiat şi se repede la chioşcul de peste drum, de câţi bani mai avea să tragă şi ea două pahare, destul s-o ameţească binişor. De la vânzătoare află că Marinaş trecuse pe acolo cu punctualitatea unui mecanic de locomotivă şi o luase spre oraş, aşa că Florenţa a plecat în urmărirea lui. Îl află în capătul străzii sprijinit de coşul de gunoi de care nu voia să se despartă nicicum dar, cătinel, cătinel, au luat-o împreună înapoi spre casă. Când au trecut şi de scările de la intrare, ea l-a târât tot certându-l până în camera unde aveau un fotoliu, l-a aşezat cum a putut iar Marinaş şi-a cerut ţigara la care şi un condamnat la moarte are dreptul. L-a căutat prin buzunare, ocazie bună să-i ia şi ce bani mai avea să-şi recupereze din cheltuielile cu sărbătorile, i-a pus ţigara în gură şi, când a aprins chibritul, au sărit în aer. Pentru că apartamen-

tul avea geamuri sparte, uşi deschise, explozia n-a fost puternică, dar suficientă să salte planşeele şi aşa şubrede, să zgâlţâie tocurile de uşi, să spargă geamurile câte mai erau întregi. Fiind în apartamentul de deasupra, cel mai bine a simţit explozia Mihal, la etajul întâi. Speriat, mai ales furios, el a coborât cu două cârje şi, printre cârpele încă arzând, a început să-i bată pe cei doi beţivani înainte de a-şi da seama şi ei ce se întâmplă. Aşa încăieraţi i-au găsit poliţia şi pompierii, Mihal încă lovindu-i la nimereală că îi crăpase planşeul apartamentului şi, mai ales, îi spulberase stratagema prin care îşi recuperase cât de cât din autoritate: *Idioţilor, eu trebuia să vă dau foc, să vă arunc în aer, că asta meritaţi; ştie toată lumea, ştiaţi şi voi! Nenorociţilor! Pleacă poliţia şi vă omor cu mâna mea! Dosarul şi originea…*

N-am sărit în aer şi, scăpaţi numai cu sprâncenele pârlite, concubinii de la parter, să le spunem aşa, să simplificăm, îşi vor vindeca tristeţea ratării Paştelui de peste câteva zile răspunzând astăzi invitaţiei primarului să serbeze împreună Zilele oraşului. În înţelegere şi armonie, mai marii de pe pământ, cu mai marii din Cer s-au pus de acord, să nu-şi strice unul altuia sărbătorile, aşa încât Zilele oraşului să fie de Sfântul Gheorghe şi Învierea, să cadă alternativ de la an la an, înainte sau după Postul Mare. De data asta veneau mai întâi zilele Primăriei, adică în post, şi biserica avea partea ei de reprezentare. Ne vizitează sfintele moaşte ale patronului nostru, musafiri deloc obişnuiţi, iar evenimentul reînvie şi evlavia acoperită de câinoşenia zilelor de lucru, oamenii scăpând acum nu doar mărunţiş în cutia ce adună bani de reparaţii pentru biserică, mai scapă hârtia de un leu, de cinci. Şi aducerea moaştelor şi cutia transparentă de strâns banii sunt idei bune, se adună şi o mai lungim cu reparaţiile, aşa vin bani mai uşor decât din milostenia primăriei. Moaştele n-ajung singure la noi în târg, sunt însoţite pe picioarele lor şi de alte moaşte prietene, rude în credinţă, sunt însoţite de odăjdii

strălucitoare purtate de preoţii slujitori din Lodd şi alaiul e mare, lume multă, multă devoţiune şi multă cinstire, limuzine lungi, negre, sirene, gazetari de toate credinţele, girofaruri, şoferi în costum de doliu, oalele cele mari cu sarmale, sutanele de sărbătoare, drapele tricolore şi prapuri, canistrele de vin, icoane făcătoare de minuni, farfurii de unică folosinţă, gură-cască *quantum satis*, jandarmeriţe machiate după *Playboy* cu bastonul înfipt sub centură, boschetari şi cerşetori, şi ei sprijiniţi în sfintele cârje ale meseriei. *Nu vă înghesuiţi, avem pentru toată lumea!* Porta-vocea vorbeşte probabil de moaşte, moaşte sunt şi ajung să fie privite de toţi, doar sarmalele s-au terminat, de post cum au fost, aşa au căzut Zilele oraşului, de post sarmalele, dar bune şi învelite în foi de varză murată, îngrăşate cu ulei şi calde, fierbinţi încă, sarmalele, blazonul de faimă al târgului nostru.

Tudorin îşi salută vecinii, Florenţa şi Marinaş; ei poartă pe piept cocarde tricolore, ca toţi invitaţii de seamă ai Primăriei, în mâini au câte o porţie dublă de sarmale şi vin, vinul – într-o sticlă cu gura largă, nu se joacă ei cu paharele alea fragile iar în buzunar, sticla cu ţuică. De se vor ţine pe picioare şi n-or adormi prin tufe, diseară vor fi în primele rânduri la spectacol, să-i salute pe oficiali odată cu vedetele venite în turneu, să aplaude spiciul primarului şi, aşa, pentru vecinii lui Tudorin, distracţia-i asigurată în întregime pe seama autorităţilor, la fel cum s-ar întâmpla dacă ar veni aici şi guvernul în formaţie completă, tot aşa ar fi primit – la pomană.

10.

Din acelaşi simţ al carnasierului care prinde repede în nări mirosul victimei bolnave de frica fără nume, Mihal a mirosit că prada gata să-i cadă în braţe se află câteva etaje mai sus. Când l-a chemat doamna Aura, mai cu zâmbete, mai cu rugăminţi, să-i schimbe becurile din casă, nişte becuri, Mihal a rămas uimit. După Mihal, femeia n-aduce pentru atât un bărbat străin în casă dacă n-are de gând să se folosească de el şi la alte treburi. Da, doamna Aura, cât mă spăl pe mâini că am schimbat un cauciuc, şi vin. Când a intrat, nu ştia unde a nimerit. Camera cea mare cu balcon arăta ca o magazie, rame, tablouri neterminate, sticlă de geam, tuburi şi cutii cu vopsele, oale de lut cu pensule murdare; păşind mai încolo a dat peste două şevalete, pe unul – o pânză cu o femeie pe jumătate goală, pe un taburet – o ceaşcă mare cu cafea, pe alături pahare cu resturi de băutură, un radiator electric lângă canapeaua deşelată şi pătată de vopsele şi, aici, fără ramă, un tablou mare – o margine de pădure, iar în colţ – un raft gata să se prăbuşească sub vraful de cărţi şi albume grele.

Nu, asta nu-i o casă în care se locuieşte. Doamna Aura Bucureţ-Stâlpiţan, după numele din *Cartea de imobil,* păru amuzată de uimirea lui Mihal care nu-şi mai revenea. Domnule Mihal, aici, în atelier, am un lampadar cu multe becuri, am şi un reflector, îmi trebuie o sursă de lumină puternică, în partea asta a casei după amiaza n-am soare cât aş vrea; s-au ars toate becurile; asta e, nu ştiu nici ce becuri mi-ar trebui. Mă ajuţi? Aha, dumneavoastră pictaţi, acum îmi dau seama de ce tot vă vedeam cu câte un tablou, de ce urcau aici elevii

aceia cu rame, cu pânze şi nu ştiam ce cară după ei. Ştiam că sunteţi profesoară, aşa am notat în cartea de imobil. Da, sunt profesoară la liceul de artă, pictez, şi ăsta-i atelierul! Da, doamna profesoară, vă schimb eu becurile, da' se poate!? Prinse a se lămuri: pe jos, peste preşuri, pe sub preşuri, peste tot cabluri încâlcite, prelungitoare, fire înnodate; depistă care-i ştecherul de la lampadar, de la radiator, care de la reflector, se uită la becuri, le separă pe cele bune de cele arse, le alese pe cele cu filamentul întreg şi le înşurubă în fasunguri. Astea le aruncaţi, sunt arse, şi-i puse în mână trei becuri cu urme de fum. O, splendid, am lumina perfectă. Mulţumesc frumos! Vă pot servi cu o cafea, am uitat să întreb. Aura se simţea cumva cu o obligaţie cât de gazdă, cât de clientă de servicii din partea unui meseriaş care s-a nimerit să-i fie şi vecin şi nu prea îi trecea prin minte cum să-i vorbească, cum să-l plătească. Să-i dea câţiva lei poate fi jignitor, e şeful de scară şi a făcut un gest amabil, nu-i electricianul venit la ciubuc. Aşa că, dacă-i vecinul cu care dai nas în nas zi de zi şi s-a nimerit să-ţi intre în casă, atunci poartă-te cum te porţi cu un musafir, iar dacă nu ştii, nu mai chema pe nimeni. Apoi, schimbatul becurilor fusese momeala ei de suprafaţă, ea gândind fără a-i spune de la început că un vecin amabil şi cu maşină, plătindu-i serviciile, o va ajuta şi în alte ocazii iar flerul lui Mihal nu l-a înşelat întru totul: da, femeia avea nevoie de un bărbat, dar nu chiar cum gândise el. Sau poate vreţi o vişinată de casă! A, mulţumesc, îngăimă Mihal ca şoferul care părea să fi scăpat volanul din mână sub o uimire nemaiîncercată. Ştia că ar fi trebuit să plece, dar doamna profesoară nu părea să dea semne de nerăbdare, dimpotrivă, îi zâmbea şi îl îmbia să se aşeze. Mulţumesc, lăsaţi o cafea numai, nu beau alcool, după-amiază intru în tură. Da, ştiu, sunteţi şofer, întrebarea mea e aiurea, sigur nu beţi. Lucrez pe salvare, tranşă Mihal până la capăt nedumerirea doamnei Aura, şi mai am

treburi pe lângă casă. Ca şef de scară sunt o mulţime de obligaţii, asta e, probă şi el expresia gazdei. Ţinu să-i amintească din nou responsabilitatea sa de şef, funcţie ce-l aşeza deasupra vecinilor săi şi, desigur, a Aurei.

Pictoriţa îi aduse şi lui Mihal o ceaşcă mare cu cafea, la fel cu ceaşca din care băuse şi ea pe jumătate. Între timp Aura luase blocul cu foi, un capăt de cărbune şi încercă un portret al musafirului. Stai, mai stai puţin aşa, cât să-ţi prind ochii! Vrei, mă laşi să-ţi fac portretul, îi ceru ea tutuindu-şi modelul fără să-l mai anunţe. Bine doamna profesoară, ce-s eu să mă pictaţi, domnitor, vreun sfânt? Ha, ha, *domnitor* sau *sfânt*? Deloc, nu eşti, nu eşti nici domnitor, nici sfânt; noi pictăm acum *clasa muncitoare*. Râdeţi de mine, bătu în retragere Mihal fără să fie deranjat că Aura îl tutuia şi intimitatea asta bruscă îl măgulea încălzindu-i uşor obrajii. Eu nu-s *clasă muncitoare*, doamnă, eu sunt şofer, asta-i meseria mea. Îşi sorbi precipitat ultimele înghiţituri, gata să se înece cu zaţul şi se ridică fără să-şi mai arunce ochii pe schiţa făcută de vecina sa, pictoriţa. Aura avea acest obicei, făcea schiţe după chipul celor care-i intrau în casă. Pofta de a picta chipuri i se deschisese cu adevărat după ce a văzut portretele lui Tonny, Tonny Cofar, pictorul care o impresionase pe Aura cercetându-i expoziţia de anul trecut, vreo sută de portrete de toate mărimile, în mai toate tehnicile, finisate ori simple eboşe, schiţe rapide în creion pe cartoane de ambalaj, pe capace de butoaie metalice, pe lăzi de lemn, Tonny picta pe ce se nimerea, picta portrete şi acestea, înainte de orice, arătau forţa celui care nu-şi poate stăpâni pornirea dintâi faţă de un fapt ieşit în cale, faţă de un om, o pornire sinceră, nu şi benignă întotdeauna, pornirea de nestăpânit de a spune adevărul său despre ceilalţi, adevărul arătat într-un desen. Între acestea nu lipseau autoportretele în cele mai insolite posturi, toate de o sinceritate brutală, arătând mai degrabă ca un autodenunţ pentru pedeapsă decât ca smerenia dornică de iertare.

Ştiam portretele lui Tonny Cofar, văzusem şi eu expoziţia. Figurile sale nu păreau desenate, pictate, *reprezentate* pe pânză ori cine ştie pe ce suport, ci, tratate suprarealist, chipurile păreau de-a dreptul oameni lipiţi, bătuţi în cuie, fixaţi cumva, el ştie cum, prin ce tehnică ori convinşi, cine ştie cu ce argumente, convinşi ei înşişi să rămână acolo pe pânză pentru totdeauna, să nu mai plece din acel timp, să nu mai iasă din vârsta lor. Cum să pictezi aşa fără să cazi în demonic? Să pictezi încât modelul să arate în continuare viu, târându-şi viaţa de chin pe suprafaţa pânzei unde nici n-a încăput întreg, bucăţi numai, hartane de carne şi suflet niciodată văzute în oglindă; să pictezi astfel, trebuie să smulgi ceva din sufletul tău, din sufletul celuilalt, şi să-l pui pe pânză încât să uiţi de culoare, formă, umbră, perspectivă, volum ca iluzie în relief, încât să vezi viaţa altei lumi, o lume chinuită că nu va coborî nicicând, cu adevărat, în real. Erau cunoscuţii mei, aceiaşi întâlniţi în stradă, aceiaşi, dar nu cei ştiuţi de mine, aceiaşi, dar aşa cum îi descifrase Tonny, după codul său de înţelegere, re-înviaţi ca din altă viaţă şi ţintuiţi pe perete, pe pânză; în stradă îi vedeam şi acum trăind în continuare, dar eu nu-mi puteam dezlipi mintea de la ei, de la viaţa lor din acel tablou. În aceeaşi manieră – şi portretul meu; în jurul figurii ivite ca dintr-o spărtură de neant, spaţii goale aglomerate fără pauze, cât să-ţi atârni privirea de ceva, spaţiu tern, gri uniform, intens întunecat şi adânc, beznă cu volum, fără tremur sau undă de fior; un chip din stradă fusese decupat şi lipit pe zidul de beton abia turnat, încă umed, sau nici atât, ăsta era chipul meu, un chip atârnând de cerul pătat de nori în spatele cărora vuia golul stelar, o groapă imensă ce te absorbea ca vidul, capcană la pândă, aşteptându-ţi căderea, înălţarea. Am fost, cred, singurul care şi-a luat portretul acasă, dornic să-l păstreze; l-am luat şi l-am agăţat în cui, în camera mea, pe partea cealaltă a peretelui, în camera de alături,

fiind prinse icoanele, chipul meu ajungând spate-n spate cu icoana Sfântului Ioan, aşa cum ai ascunde faţa icoanei ţinute numai pentru tine, fără să se ştie cărui sfânt, cărui Dumnezeu îţi spui rugăciunea, când ţi-o spui. Tonny Cofar! Cum să nu fii pătruns de magia mâinii lui, cum să nu crezi că mâna lui, nevolnică să nimerească clanţa, e în stare să facă minunea decât purtată de Altcineva.

În jurul lui Tonny, copilul teribil al crâşmelor de periferie, s-au ivit legende nu lipsite şi de ceva adevăr, de la eroul boemei Moldoşanilor până la turnătorul aceleiaşi boeme la securitate. Nu ştiam ce să cred dar bănuiam că un excentric ca el, alunecat în pofte şi plin de vicii, cu uşa deschisă în toate mediile şi în cele mai bune familii, nu scăpase atenţiei securităţii, nu scăpase fără să fie speriat, şantajat şi folosit, asta fiind o intuiţie şi un răspuns la întrebarea de cum e lăsat liber un ins slobod la gură şi cu un talent pe care nu i-l putea controla nimeni. Aflasem şi noi la ziar că, dintr-un elan naiv, tovarăşa Gianina, acea *baigneuse* coborâtă sigur din Renoir la comitetul de cultură, i-a propus lui Cezar Corneschi, secretarul cu propaganda, ca, la un eveniment cum ar fi ziua de naştere a lui Ceauşescu, să-i oferim din partea moldoşănenilor, ce altceva, decât portretul făcut de un pictor de la noi, cel mai bun fiind, toată lumea ştie, Tonny Cofar, iar *la baigneuse* l-a convins pe secretar: Hai să vedem de ce e în stare *pictorul tău,* se învoi şi tovarăşul Corneschi!

În anii aceia, Tonny îşi câştiga pâinea ca vitrinier şi pictor de firme, de reclame, tot el scriind lozinci pentru zilele festive când salariaţii întreprinderii ieşeau la defilare. Partea asta nu prea îi ieşea, culorile îşi pierdeau repede nuanţa dintâi ori, de ici-colo, cădea câte o literă, anume parcă să lase la vedere un cuvânt hazos aşa că, socotindu-l un ghinionist iremediabil, după un timp l-au ocolit. Dar portretul *celui mai iubit fiu* trebuie să fie un motiv de mare bucurie pentru el, aşa gândea

în avântul ei *scăldăreața din cultură*. Cei doi, tovarăşa Gianina şi secretarul cu propaganda, s-au urcat în maşină şi s-au dus la atelierul lui Tonny adăpostit în ruina unei case ce urma să se demoleze, pe acel loc fiind proiectat încă un bloc turn. Întâmplarea face ca tocmai atunci, pe şevalet, Tonny să lucreze un nud. Era un nud greu de privit, aproape cadaveric şi cu semnele adânci ale viciilor cuibărite între noi. În două vorbe, secretarul îl lămuri de ce au trecut pe la el iar Tonny, la fel de vesel ca şi până atunci, se arătă gata să bată palma: E-n regulă, la asta mă pricep, asta fac, se angajă aproape entuziast Tonny care, deşi era înainte de prânz, băuse o sticlă de vin de unul singur, deviza lui, scrisă şi pe uşa atelierului, fiind: *Un pictor treaz, un tablou ratat!* Cum procedăm, ceru amănunte Tonny, repetând o glumă veche: vine to'arăşu' să-mi pozeze aici, în atelier, mă duc eu la el?!

A trecut mai bine de o lună, timp în care Tonny era văzut muncind din răsputeri pe toate fronturile, adică prin restaurante şi bodegi, scriind firme, pictând vitrine şi îmbătându-se cu prietenii ca sarcină de serviciu (din partea securităţii), lăudându-se peste tot că el *îi face figura* Tovarăşului, până când răbdarea secretarului s-a epuizat şi, luând-o iarăşi pe Gianina, s-au dus să-l caute. Împreună au intrat în atelier să-l ia din scurt pe pictorul gata să se fofileze sub scuza că mai are câteva tuşe pentru umbre şi profunzimi, în rest portretu-i bun de expus. În mijlocul încăperii, pe şevalet, se afla într-adevăr un tablou mare acoperit de un cearşaf şi Tonny l-a luat cu grijă, culorile fiind încă proaspete. Aşa, la prima vedere, privit în penumbră şi de la distanţă, din capătul celălalt al atelierului, portretul era perfect ca asemănare, culorile străluceau festiv, în ochi zăreai şi un licăr viu ca animat de un spirit interior ce-i accentua zâmbetul viclean dar, când se apropiară, dezastru: portretul era alcătuit numai din oase garf, biscuiţi, şunci, macaroane, copite de porc, conserve, parizer, peşti

congelaţi, alimente pictate de Tonny pe pereţii autoservirilor, prin magazine, prin crâşmele din oraş, idealul visat zi şi noapte de toţi flămânzii ţării.

Până aici se ştia anecdota, dar şi Tudorin, şi Aura l-au întâlnit pe Tonny şi după întâmplarea asta, cum l-au întâlnit şi pe secretar cu *scăldăreaţa* lui. Doar Ceauşescu, peste câţiva ani, a dispărut cu tot cu portretele sale de nemuritor. Admiraţia mea faţă de Tonny nu se datora nici acrobatului urcat beat la trapez, nici turnătorului, cât insului cu un talent nebun, gata de orice compromis să câştige timp să picteze ce ştia el că trebuie să picteze. Şi Tonny, îmi spusese cât îi pozasem la sticla de vin băută în doi, Tonny clocea utopii cum ai sub presimţirea sfârşitului, el suferind de un diabet pe care şi-l neglija ca un sinucigaş. Tot ce-şi dorea el era să picteze în felul *Proverbelor* lui Bruegel Bătrânul, voia să picteze un singur tablou, să adune toate întâmplările şi toţi oamenii din viaţa sa, fără a-i lipsi nici duşmanii, toţi în acelaşi tablou, simultan cu peripeţiile lor, simultan ca timp, să nu lipsească nimeni, cum n-ar trebui să lipsească nici din ziua Învierii, ăsta-i era visul şi, cu cât dorea, cu atât simţea că-i este imposibil să şi-l împlinească şi-mi zicea că un prozator poate ar reuşi să-i adune pe toţi, buni şi răi, între coperţile cărţii, cum face şi Biblia, să reuşească precum Bruegel, să aştearnă ca pe o singură pânză tot burgul cu anotimpurile şi oamenii săi, cu vieţile şi întâmplările lor. Acesta era tabloul pe care îl visa şi treaz, şi beat, şi în orgii, că nu poate fi credinţă fără păcătos, nici păcătos fără credinţă, aşa ştia Tonny şi îşi făcea cruce, semn că el îşi ştie păcatele.

Aura, pictoriţa de la etajul trei, aflase, sigur aflase că Mihal toarnă la securitate dar, în naivitatea ei, asta-i şi garanta că n-are să i se întâmple nimic: câtă vreme te urmăreşte securitatea, borfaşii nu-ţi vor smulge poşeta de pe umăr. Va fi şi ea cuminte şi corectă, aşa se va feri de mizerii, de murdărie,

respectând un fel de igienă morală cât să țină departe de ea microbii, paraziții din jur. Nu cumva traiul în comun, vrând-nevrând, cu microbii, la un loc cu paraziții, sileşte organismul să-şi producă anticorpii, să devină imun? Nu cumva existența mizeriei de care, orice-ai face, nu scapi, ne cere să luptăm cu boala, ne trezeşte, ne ține vii cât să ne facem şi noi treaba? Şi Tudorin ştia că mizeria asta cu chip de om şi cu numele de Mihal era microbul cu care trebuia să conviețuim, ferice de noi că îl ştim şi ne arată fața, fără să ne mai chinuim să-l căutăm cu microscopul. Ştim, fiecare poartă în el simțul, să-i spun şi eu, al plăcerii perverse, al autodistrugerii, de a se juca, de a se apropia de pericole, de a le zgândări, de a le ațâța până se aprind.

Neîndoios, Aura va fi aflat repede de la vecini, de la prietenii săi din bloc, de la familia de medici, va fi aflat din oraş, de nu-i va fi spus chiar Mihal, brutal, ostentativ, că, da, el e informatorul securității şi are şi un nume conspirativ – *Many*. Dacă tot toarnă şi nu-l poate evita, se va folosi de el, va vedea ea cum, şi-i va preveni pe ceilalți să fie atenți ce vorbesc, ce fac în preajma lui. Îl va folosi la treburile în care îi vine greu să le facă de una singură, e jenant să tot apeleze la elevi, la părinți, la tot felul de inşi pe care îi plătea. Mihal va fi numai bun să-i care tablourile, ramele, s-o ajute să-şi pregătească expozițiile. Şi câte nu găseşte de făcut un bărbat amabil pe lângă casa unei femei divorțate, ajunse într-un oraş străin şi, dacă n-ai aflat, afli curând din ce se vorbeşte despre ea pe casa scării, în cancelarie, la bârfa de la cafea! Vorbim cu noi, toți vorbim cu noi înşine din când în când, dar Aura era guralivă de-a dreptul în singurătatea ei, având motive să comenteze, să se lamenteze de ceva, tot timpul vorbea cu ea, şi asta o spunem în mod obişnuit, deşi ştim prea bine că nu e doar atât. Vorbim cu lucrurile din jur ca într-un descântec, să le îmblânzim, să le domesticim, aşa cum am vorbi cu ființe

reale şi suntem fericiţi când ne ascultă. În momentele ei mai tulburi, se liniştea făcând duş, cântând, vorbind: *Aura e o fetiţă cuminte, acum îşi ia de pe cui halatul ei cel drăguţ, cu pătrăţele şi cerculeţe, se duce în dormitor, acolo o aşteaptă pătuţul moale şi bun, îşi ia cărţile de citit, caietul de desene şi cana mare cu ceai cald* – şi spunea toate astea ca lucrurile din jur să audă, să se ordoneze după dorinţa ei ca fiinţe vii, ascultătoare, şi lucrurile aşa făceau iar ea le lăuda: *Ce cuminţi şi drăgălaşe sunt fetiţele mele, bravo, mămica o să vă iubească şi mai mult!* Vecinii de pe scară, când se mai întâmpla s-o audă, o credeau sărită de pe fix şi, pe cât puteau, o ocoleau şuşotind: *Biata nebună, se alintă şi se mângâie singură!*

Mihal n-o credea nebună şi o adulmecase cumva cu instinctul prădătorului, adulmecase că femeia asta, pe cât se temea de el, pe atât avea şi nevoie. Condus de vanitatea frustă a bărbatului în putere faţă în faţa cu o femeie singură, Mihal o stăpânea cu îndemânare. Când Mihal îi devenise un fel de om de casă, el îşi arogase o mină uşor flegmatică comportându-se cu o lejeritate familiară, de rudă apropiată şi tutore în acelaşi timp, intervenind unde şi când credea de cuviinţă, să dea sfaturi, să aibă păreri şi zeflemeli. Se întâmplase să vină când erau la ea cei doi elevi, sunase la uşă şi intrase fără să mai fie invitat: Am văzut la avizier, erai în restanţă cu asociaţia, am plătit, uite chitanţa; dacă n-ai bani, mi-i dai la salariu. Îi lăsă chitanţa pe măsuţa de pe hol şi intră în bucătărie, deschise frigiderul, păru să stea în cumpănă, luă o bere, o desfăcu şi bău din sticlă. Tinerii priviră amuzaţi evoluţia lui Mihal, lejeritatea sa luându-i prin surprindere dar, dacă doamna profesoară tace, au căzut de acord că-i mai bine să nu vadă. Mihal îşi făcuse obiceiul să urce din când în când la *doamna profesoară*, s-o întrebe ce-i mai trebuie, dacă o poate ajuta, din ce căra altora îi aducea şi ei câte o cutie de ness, un buric de caşcaval, pretexte bune să treacă pe la ea, să bea o bere, un pahar de vin când găsea, mai pretindea şi o gustare

câteodată sau măcar o cafea şi, curând, ajunsese să-i ceară cu împrumut sume mici, pe aproape de valoarea serviciilor făcute când o ducea cu maşina dintr-un loc în altul, ajutând-o să care, să ajungă cu pânzele ei în atelier. Pentru că serviciile îi erau plătite în avans, Aura îşi permitea să-l mustre când tupeul lui dădea pe afară: Te porţi ca un şofer, să ştii! Foarte bine, asta şi sunt, îi replica Mihal fără supărare! Iar când fecioru-său, Dişcă, se obrăznicea faţă de ea, doamna profesoară îl admonestă cu un ton rece tot pe Mihal: Cât o fi el de băiatul tău, dacă-l mai prind pe aici, îl dau afară de nu se vede! Ei, dă-l afară, cine nu te lasă! Mihal îi trecea cu vederea dojenile pentru că satisfacţia sa era în altă parte; ştia totul despre ea, măcar aşa credea, şi asta îi dădea o superioritate ce îi tonifia răbdarea în faţa ei. Să poată ocupa trei camere, Aura îi trecuse *în spaţiu,* ca locuind cu ea, şi pe maică-sa împreună cu Andrei, o cameră dând-o cu chirie la elevi din liceu de la ea rămaşi fără gazdă, fără cămin, chiriaşi de-o lună, două, cel mult, cu părinţii trecând în vizită pe la ei când nici nu te aştepţi şi, firește, vânzoleala asta isca bănuieli din partea vecinilor, a lui Mihal, mai ales. Toate venirile şi plecările de inşi cu şi fără bagaje, şefului de scară i se păreau că ascund fapte de dincolo de lege, fapte nelămurite şi tulburi. *Situaţia locativă* a acestei femei ajunse din Bucureşti în Moldoşani, divorţată, cu un copil trimis în alt oraş, auzi, la o şcoală specială, *situaţia ei locativă,* imprevizibilă de la o zi la alta, o făcea uşor de şantajat în faţa lui Mihal, şacalul mirosindu-i repede zonele sensibile.

Urca ori de câte ori avea ocazia cele câteva etaje şi se purta, pentru un ochi străin, cu intimitatea cu care s-ar fi purtat un soţ, un frate, un amant, oricum – un apropiat. Ca scuză pentru soţia sa, când se ducea la Aura, Mihal lua cu el şi *Cartea de imobil* pretinzând că iar sunt ceva schimbări în spaţiu la doamna profesoară, ba îi pleca chiriaşul, ba îi venea mama iar Aniţa simţise şi ea că ceva nu-i în regulă, nu cu vecina, cât

cu Mihal: mocnea, ardea în sinea ei dar tăcea! Dacă se spune în popor, ce popor înţelept avem, că femeia care-şi înşală bărbatul îi spală cămaşa de două ori, avem să aflăm în cursul zbuciumatei istorii domestice a românului că, supus şi ajutat de nevasta cea harnică, şi bărbatul care trişează îşi schimbă cămaşa de două ori pe zi! Femeia de lângă tine, şi fără să-ţi fie soţie, amantă, ştie, simte, pricepe când tu, bărbatul de lângă ea, *umbli*, ce vorbă uşoară, şi la altă femeie. Şi nu-i chip de ascuns de nicio parte însă, ce bine, rar suntem dispuşi să vedem tocmai ce sare în ochi. Şi, pentru Aniţa, semnalul fusese tras de la un lucru de nimic: Aniţă, măi femeie, da' eu n-am batistă, o batistă acolo? Cum să n-ai, vezi în sertarul de deasupra şosetelor! Da' nu vrei să porţi, că-ţi umflă buzunarele! N-avea el unde să-şi arate batista, iar dacă o avea prin salopetă, o făcea grămadă, cum să-şi sufle nasul în albeaţa cu miros de levănţică. Acum vrea batistă! Are vreun motiv, se vede, dacă ţine să semene şi el a domn!

*

Venise în Moldoşani, aşa aflasem, printr-un schimb de locuinţă cu un maistru de la etajul cinci care pleca la Braşov. Mihal ştia în plus că Florin Oghinţiu a ajuns cu domiciliu forţat la noi, o pedeapsă greu de spus din partea cărui tribunal, şi mai greu de aflat, pe atunci, în urma cărei fapte. Periodic se prezenta la miliţie, semn că n-a dispărut deşi, mergând zilnic la serviciu, la fabrica de şuruburi unde primise o secţie în grijă, orice mişcare a sa era supravegheată. Mihal nu ştia totul dar Florin Oghinţiu se implicase în revolta de la Braşov, în pătrunderea în forţă în Comitetul judeţean de partid, revoltă de care noi, cei din presă, auzisem de la colegii din alte judeţe şi, punând cap la cap ştirile din buletinele informative, care de culoare albastră, care de culoare verde accesibile nouă, nu şi la cele roşii, dar care ne cădeau în mână

din neglijenţa şefilor (sau nu era o neglijenţă!), adăugând frânturi de ştiri şi zvonuri, ce mai auzeam la *Europa liberă,* deja aveam o imagine a evenimentului iar când pe casa scării la noi a apărut, peste un timp, inginerul Oghinţiu nu m-a mirat că în colţul blocului parca ore în şir o maşină cu doi inşi care se plictiseau de moarte, şi aşa mi-am dat seama că noul vecin nu-i un oarecine.

Altfel, cu ce să ne surprindă: era căsătorit, avea doi băieţi de o cuminţenie nefirească, ei salutând cu timiditate tot ce întâlneau în cale, băieţi cu feţe atât de triste că te întrebai de n-or fi cumva, împreună cu părinţii, membrii ai vreunei secte dintre cele răsărite şi pe la noi, vreo sectă mai austeră care interzice televizorul, râsul, veselia, muzica, dansul dar te obligă să dai bună ziua oricui, şi fără să-l cunoşti. Repede, am aflat că soţia noului vecin este, *şi ea*, *colaboratoare,* sursa, aţi înţeles, fiind Mihal, şi mi-a spus-o, aşa, cu un rânjet complice să pricep că-i vorba de-o colegă nouă, mă rog, o subalternă de-a sa. Cu respect pentru epoleţii ascunşi ai tatălui meu, mă credea la fel cu el, mă credea din aceeaşi echipă. Zvonul ăsta ne-a făcut să punem o oarecare distanţă între noi şi braşoveancă, noi simţindu-ne oricum în siguranţă câtă vreme Mihal, asta ar lăsa să înţelegem, îi este *superior* în grad. Dacă cei doi fraţi abia mutaţi în blocul nostru mergeau numai împreună şi păreau speriaţi de tot ce vedeau în jur, tatăl lor părea şi mai speriat, şi mai trist, gata din clipă în clipă să strige după ajutor. El nu păşea, mai degrabă se prelingea pe casa scării lipit de balustradă şi, fără să ştiu dacă există şi o fobie a scărilor, aş crede că inginerul Oghinţiu sigur o avea. Ca un supliment de personalitate, când l-am văzut eu, inginerul şchiopăta uşor de piciorul drept de parcă în cracul pantalonilor ar fi avut o proteză, o durere grea, oricum.

Atâtea slăbiciuni adunate într-un singur personaj, paloarea, trupul firav, faţa tristă de mucenic în suferinţă, şchiopă-

tarea, toate îl detaşau şi îi justificau retragerea sub masca greu de penetrat cu armele politeţii oricât de perversă ar fi ea, politeţea fiind tot ce aveam şi noi la îndemână. Ca dezinteresat de itinerariile pământene, nu ne vedea, nu ne cunoştea şi, ostil, nu răspundea la salut, *străinul* având mereu o ţintă, el ştiind unde se duce iar paşii săi inegali, tăiaţi după bătaia unui pendul defect, arăta că îşi calculează paşii să n-ajungă devreme, să nu întârzie. Din clipiri furate unul din ochiul celuilalt ne-am câştigat reciproc o antipatie durabilă: este greu de suportat insul care se descurcă singur, nu bine, nu rău, dar cât, la pretenţiile sale mici, să n-aibă nevoie de altul.

Din familia lor abia soţia arăta mai aproape de o fiinţă normală şi, când am schimbat câteva vorbe cu ea, mi-a spus că o cheamă Olsuna Oghinţiu, un nume ce m-a surprins, ea adăugând repede, Olsuna e numele mic, vorbele sale având un parfum ardelenesc imposibil să nu-l simţi, o plăcere pentru ureche. Tot ea mi-a spus: Până să aflaţi de la alţii, porecla mea e *Zero-Zero,* după iniţiale adică, şi eu nu mă supăr. E tătăroaică dar a stat toată viaţa în Ardeal, amănunte care mi-au făcut-o dintr-o dată simpatică şi apropiată, ochii mici şi oblici, fosforescente insecte de noapte, gura formată frumos cu buze cărnoase închise la culoare arătând o senzualitate atrăgătoare când râdea şi râdea mai tot timpul, aşa cum îţi râde un castron de lut cu miere de pădure. Îmi închipuiam ce bine s-a potrivit nada dulce şi lipicioasă mohorelii moldoveanului, de Florin vorbesc, când a dat de gustul fierbinte al Asiei, îmi închipui ce furii de gelozie îi apăsau clipele de singurătate acestui revoltat înainte de vreme. Şi nu era în afara bănuielii soţia sa căreia, colegii de la laboratorul de analiză a semințelor unde lucrase la Braşov, cu o admiraţie echivocă îi pronunţau doar iniţialele: *doamna OO!*

Rămăsesem privind în ochii ei cu adâncimi de fântână orientală, priveam ca un sinucigaş gata să se arunce, când ea

îşi ridică un braţ să-şi ia de pe frunte şuviţa rebelă, pană de corb, gest de nerăbdare cât să văd că avea în mâini sacoşe grele. Soţia lui Florin, carne tare, rotunjită ca a femeilor cu pofte, cu gust pentru ghimber şi aventuri, aventuri din care, voi afla, ies jumulite rău de tot şi fermecătoare în continuare, gata s-o ia de la capăt, sunt femei de viaţă la propriu, prin natura lor şi nu fac eforturi să se cumințească, să-şi înfrângă pornirile şi ar fi păcat s-o facă. Glumind, gafând, m-am scuzat că plec să n-o ţin de vorbă cât are în mâini plasele pline. După ce ne-am despărţit mi-am amintit că-i turnătoare, viaţa de pe casa scării devenind şi la noi *glasnosti,* vorbă ce o auzeam tot mai des. Da, nevasta inginerului venit de la Braşov e turnătoare, mărul cel frumos a venit la noi din altă livadă cu tot cu viermi, mă prevenise Mihal, în unul din rarele lui accese de mărinimie faţă de mine; a zărit-o cât trecea cu maşina prin oraş sub umbra unui zid, cât a tras cu coada ochiului a zărit-o alături de omul său de legătură de la securitate pe care îl recunoscuse uşor, o zărise pe noua vecină lângă maiorul Târnăveanu şi îi încolţise, fireşte, bănuiala, dar uitase imaginea asta undeva, într-un colţ de memorie, până când, ajuns iarăşi în biroul amicului său, şi-a dat seama că acesta ştia câteva lucruri în avans despre inginerul din Braşov pe care le mirosise şi el, simplu, luând plicul din cutia poştală şi copiind adresa expeditorului. Mihal a înţeles că ofiţerul deja ştia de vreme ce nu-şi notase numele şi adresa aduse de el, asta dacă nu vorbise la oficiul poştal şi avea lista completă a corespondenţei oricui, cu scrisori şi plicuri fotocopiate. De ce să mai reţină şi informaţiile sale sărace de vreme ce le avea de la soţia inginerului şi le avea, sigur, cu tot cu plic, cu scrisori, cu lămuriri în plus despre expeditori, încât Mihal se simţise luat în râs, iar povestea asta îi adânci furia împotriva Olsunei. Mihal, cel care turna tot ce afla despre noi, din acelaşi sentiment al datoriei, îşi anunţă omul de legătură că soţia

lui Oghinţiu toarnă în altă parte, el ştiind de rivalităţile dintre subunităţile securităţii, dintre şefi. Cum să nu zâmbeşti: securiştii de profesie să se ferească de o turnătoare! Oricum asta nu mai era o noutate pentru cei din securitate, dar Mihal voia să le arate, aşa, din ambiţie profesională, că el ştia şi fără să le-o spună ei.

După '89, la o ceartă pe casa scării, Mihal îi va striga: *Turnătoareo!* Olsuna s-a întors atunci către el privindu-l calm şi, nedumerit, Mihal insistă: Spune, hai spune că nu-i aşa, că n-ai fost turnătoare! Iar *doamna OO*, surprinsă oarecum că e acuzată chiar de un turnător ca şi ea, îşi recită replica cu stil, de parcă o repetase multă vreme: *Pot jura cu mâna pe cruce, dacă voi credeţi în asta, n-am turnat pe nimeni la securitate şi, de-aş fi turnat, tot nu v-aş spune vouă, nişte ticăloşi!* Noi amuţiserăm fascinaţi de diagnosticul ce ne descria atât de exact şi, simţind golul tăcerii de pe scenă, continuă să ne vorbească contrazicându-se, dar şi contrazicerea făcea parte din spectacol. Fără să nege, ne arătă atunci un chip de eroină de dramă: Abia aşa l-am putut apăra pe prostul meu de Florin, că l-au băgat alţii în faţă! Pe când dumneata, domnule Călţun, îţi turnai vecinii, colegii, din invidie, din răutate şi să mai ciupeşti un ban, de aia turnai! Nemulţumită de replica scurtă, atât reuşise să-i spună pe scară lui Mihal, *doamna OO* insistă în mărturisire adresându-mi-se doar mie: Da, domnule Tudorin, celor de la securitate le-a convenit târgul cu mine, şi eu am pus condiţiile. La Florin veneau şi alţii, colegii lui de la fabrică, se sfătuiau ce şi cum, toate se discutau la noi în casă, cu radioul deschis, securitatea ştia că numai de la mine putea afla ce mai puneau ei la cale. Da, asta am făcut eu: am vrut să-l ştiu acasă, lângă mine, lângă copii, viu şi sănătos, pentru că ceilalţi s-au retras de cum a venit miliţia, şi a rămas Florin să facă pe viteazul! Şi, uite-l, e aici întreg în vreme ce colegi de-ai lui au murit ori au fost torturaţi, nevestele, rudele lor, interogate şi închise!

Mihal ascultase tot şi voia revanşa în repriza a doua a meciului: Atunci eşti o perversă, îi strigă el cu o invidie de făcea să răsune casa scării, ai fost cu două feţe: l-ai turnat pe bărbatu-tu şi ai trădat şi securitatea! Da, i-am trădat pe toţi şi Florin a rămas în viaţă, asta a fost tactica mea; n-aveţi decât să mă daţi în judecată, mă doare pe mine undeva de părerea voastră de prefăcuţi. Florin, atunci, nu era de faţă, plecase în ţară să se întâlnească, din nou, cu prietenii săi dar, aşa, Tudorin a înţeles cum, fără ca revoluţionarul, luptătorul, să se întrebe de unde, Olsuna făcea rost de tot ce punea pe masă, lui şi copiilor, când venea cu plasele pline şi la Braşov, şi la Moldoşani. *Se descurca,* verbul ăsta suportând în subterana sa toate sensurile posibile, toate mizeriile de la a minţi, fura, înşela, turna; ea *se descurca* iar meritul lui era că suporta, altfel, ar fi flămânzit toţi. Ai fi zis că el se răzvrătise să aibă ea ce turna, să profite. Alternativa era, cu bani în mână, să suferi de foame, tu şi-ai tăi, şi te întrebi până unde aveai dreptul să-i chinuieşti cu eroismul, cu caracterul tău moral, cu idealul tău, pentru care, tu, eşti gata să mori?

11.

Soția lui Mihal, doamna Călțun, oricum te-ai fi uitat, părea mai mică păcălind realitatea cu felul ei de a se micșora, de a se diminua în ochii altora. Când era cu Mihal, mai tot timpul ea îl ținea de mână ca fetița ieșită în oraș cu tatăl ei, îl ținea de mână și când se certau, în același timp retrăgându-se cu o jumătate de pas în urmă, pitulându-se după umerii bărbatului; când râdea bărbatul, foarte rar altfel, crăpa și ea ușor buzele a zâmbet, lăsând să se vadă șirul de dinți albi de șoricel curat, ținut în casă, zâmbetul ei, consimțire mută la zisele lui. De se întâmpla să rămână de vorbă cu un vecin în fața intrării, ea îi lua din mână plasele cu cumpărături: *Tu, Mihal, mai stai, eu mă duc să-mi văd de treabă.* Și urca în pași mici scările rămase până la apartamentul lor, urca în liniște, cu un calm desăvârșit, cu zâmbetul de șoricel curat și nimeni n-avea să bănuiască numai dintr-atât cum trăiau ei în spatele ușii.

Când își punea pijamaua să se culce, Mihal își lăsa lenjeria de peste zi pe hol, în ușa băii, iar dimineața găsea la capătul patului lenjerie proaspătă. Își făcuse obiceiul iar Anița nu-l lăsa să și-l piardă iar ritualul acesta, la fel ca masa de dimineață, ca masa de seară și, când îi permiteau turele de serviciu, și prânzul, ritualul era respectat indiferent de cearta lor, de supărări, de grabă. Ritmul casei lor, casa în care trăia și el, Dișcă nu-l prinsese încă și n-arăta în vreun fel că îl va căpăta, ba, dimpotrivă: până după miezul nopții vedea filme pe video, adormea cu televizorul aprins în hainele purtate și la serviciu, în aceleași haine umblând și a doua zi, spre disperarea maică-sii. Mai spală-te, mai schimbă-te, Dișcă. Învață

măcar asta de la taică-tu. Da, şi ce să mai învăţ, să te bat până intri cu capul pe sub pat şi să torn vecinii la miliţie, la securitate? Ce să mai învăţ de la el? Diavole, te omoară, să te audă! Aniţa se uită la el, abia încăpea pe uşă, gras, în tricou, nebărbierit, netuns, cu ochii fioroşi, şi se întreba ce să facă să-i mai domolească dracii şi o podidea plânsul: Plângi ca proasta, îi mai trântea Dişcă o vorbă la plecare şi ieşea pe uşă fără să mai mănânce în dimineaţa aceea. Avea de ce să se amărască maică-sa şi numai auzindu-i replicile, pentru ea cu înţeles adânc şi dureros. Ea ştia bine că l-a văzut pe taică-său lovind-o, cum să nu vadă ce se întâmpla des în casa lor, o fi văzut-o şi când, să se ferească de lovituri, să nu iasă a doua zi în stradă cu faţa stâlcită, plină de vânătăi, se băga cât încăpea pe sub masă, pe sub pat; să fi văzut că şi aşa Mihal n-o lăsa în pace şi încă o mai lovea în fel şi chip? O fi auzit şi ce spunea Mihal la furie? Doamne, câte vede, câte aude şi câte află un copil în casa bunilor săi părinţi. Şi din cauza asta Dişcă să se poarte atât de duşmănos cu el? De ce se poartă la fel şi cu ea, cu mama lui care suporta, iată, violenţa a doi bărbaţi, tată şi fiu, şi nu în altă parte, ci acasă, acasă unde trebuia să se simtă apărată. *Doamne, oare ce va mai fi, ce-o să se aleagă de noi?*

În atâţia ani de când suntem vecini s-a întâmplat să intru în casa lor de două, trei ori, şi asta sigur înainte de ’89, fie să anunţ modificări de făcut în cartea de imobil, fie să las o cerere, o declaraţie, să iau o chitanţă, lucruri mărunte tranşate din hol. Dar doamna Aniţa insista să intru în camera mare, *în sufragerie*. M-a uimit aerul casei, umed-răcoros indiferent de anotimp, o atmosferă întunecată, cu temperatură de demisol, bună de păstrat cartofii până să încolţească, deşi ne aflam la etajul I, apoi curăţenia, aş zice, părea de secţie de psihiatrie, salonul cu *perfecţionişti*. În casa lor nu era fir de praf, sunt sigur, nici pe mobile, nici pe lustre, nici pe sub pat; trecut prin mâna ei, orice lucru îşi recăpăta lumina de început, virginita-

tea neciobită încă. Femeile au tot felul de talente, mai de laudă, mai ascunse, dar doamna Aniţa trebuie să fi avut, ca gospodină, geniul curăţeniei, al ordinii: ştergea furnirul vitrinei din urmă trecând cu cârpa cu miez de nucă, ştergea mobila cât să acopere orice zgârietură şi, un pic, să strălucească. Sub mâna ei, geamul ajungea invizibil, fără umbre, iar faldurile perdelei se păstrau egale, în dreptul caloriferului măsuţa dintre fotoliile acoperită cu macrameu, glastra albastră de sticlă ieftină, trandafiri de plastic, toate într-o aliniere la riglă, că până şi unda de miros umed li se alinia. Intrasem atunci prima dată până la ei în sufragerie şi, din tot ce aveau, mă surprinse ca o prezenţă stingheră ce sare din ordinea casei deşi, firește, aparţinea familiei, mă surprinse *lada de zestre* de care n-am apucat să mă interesez de cum ajunsese la etajul întâi, în casa lor, de nu cumva lada fusese acolo ca dintotdeauna. Mă aşezasem pe un scaun la masa din mijloc, aveam de scris, de semnat ceva, Mihal aşezându-se pe partea cealaltă. Bine dresat, îşi aşezase scaunul exact la mijloc, incomod dar perfect pe mediana mesei. E nebunie, mi-am zis şi când am ajuns afară călcând deja în spaţiul casei scării, pe mozaic, doamna Aniţa trăsese preşul de şters picioarele pe mijlocul pragului, să cadă în linie cu covoraşul de pe holul interior.

O vreme, după ce ieşisem de la ei, gândul îmi rămăsese la acel obiect stingher: *lada de zestre.* Da, în casă la Mihal am văzut un lădoi de scândură, departe de orice idee de artizanat, pe latura din faţă cu două litere mari, pirogravate, A. şi G., litere despărţite de belciugul unui lacăt vechi din fier vopsit într-un roşu stins, mai degrabă un sigiliu decât încuietoare, iar dedesubt, într-o simetrie stângace fusese scris, tot cu fierul roşu, *Anulu 1873*. M-am apropiat instinctiv, fără a reuşi să mă reţin, să-l ating ca pe un lucru familiar. *Zestrea, zestrea?* iar doamna Călţun păru să se mire că mă arăt interesat, din toată casa ei plină cu lucruri noi, cumpărate în rate, mă inte-

resează, ce nepoliteţe, lădoiul cel vechi. Sub podul palmei am simţit muchea rotunjită uşor şi protejată de şina metalică prinsă în lemn cu ţinte grosolane făcute cu siguranţă pe nicovală, din ciocan şi cleşte, într-o covălie de meseriaş de ţară.

Lada de zestre o fi având povestea ei ca o fiinţă ce, ajunsă din alt timp între noi, nu-şi afla rostul, locul, noima. Poate că în peregrinările ei o fi trecut şi prin alte locuri dar eu ştiu că am mai văzut-o de câteva ori. Aveam să aflu că lada de zestre fusese destinată fetei, dacă Aniţa ar fi avut o fată, acum urmând să rămână băiatului, copiilor lui, după obicei. Să fie predestinată nepoatei ce nu va mai veni? E încă devreme să-i găsim sensul când ştim că nuntă n-a mai fost nici pentru Dişcă… Lada va fi mutată pe balcon, apoi pe hol, o voi zări în garaj, exilată ca o mumie de extraterestru rămas prizonier pe pământ, înghesuită printre lucrurile aduse de la ajutoare şi depozitate în garaj, acesta fiind şi singurul obiect care n-a fost confiscat la percheziţie, lada de zestre arătându-şi clar locul de baştină. Şi, în final, am văzut-o peste un timp de la accidentul lui Dişcă, în subsol, unde cred că şi-a aflat obştescul sfârşit, putrezind ori fiind mâncată de şoareci şi şobolani, bucăţică cu bucăţică, îmbucături mici cât pământul acela negru şi gras să poată digera, să poată absoarbe tot ce mai rămăsese şi s-o readucă în ciclul vieţii şi al morţii. Să fi căutat un simbol ascuns, ai fi întrezărit în felul în care a dispărut lada de zestre o prefigurare a destinului lui Dişcă, copilul dorit să fie fată. Dişcă, fiul pierdut, fiul rătăcit fără să fi plecat de-acasă, va fi mutat şi el, din cameră în cameră, vara pe balcon, pentru a se aerisi, noaptea adus din nou în camera sa, peste un răstimp coborând şi el în subsolul care ne aşteaptă pe fiecare din noi. Aşa să fi preluat fiul, Dişcă, menirea lăzii de zestre a familiei Călţun? Trebuie să fie şi o boală de felul acesta în minunatul univers al nebunilor, semn al spaimei să nu-ţi pierzi echilibru, să nu judeci greşit de-o par-

te sau de alta, oamenii rari, aşa se-ntâmplă, născuţi cu inima în dreapta, pe aproape de stern.

Am coborât ameţit cele câteva trepte, ameţit de lumea Călţunilor aliniată în unghiuri drepte, după riglă şi echer. La ieşirea din bloc fetiţa lui Melnic, Doruţa, desenase cu cretă colorată un şotron pe dalele de beton, desenul fiind aplecat pe dreapta mult, aproape curbat, strâmbătura aceea la lume părându-mi-se, atunci, o capodoperă, cel mai frumos desen văzut vreodată. Am început să-l calc sărind într-un picior, din căsuţă în căsuţă până am ajuns la braţele desfăcute în care am sărit cu amândouă tălpile. Să ies din ultima căsuţă ce arăta un cap, am sărit în lături simultan cu ambele picioare şi am văzut sub pantofi codiţele unei puştoaice blonde. *Oo! Ce joc admirabil şotronul!*

Aveam să aflu şi alte amănunte despre mania curăţeniei doamnei Aniţa, manie accentuată în timp: ea spăla, ca după grafic, tot ce avea în casă, de la batiste până la cearşaf, haine subţiri, haine groase, înmuia, spăla în două trei ape, albea, fierbea, făcea apretul din făină albă, tare ori slab după cum avea nevoie şi trecea prin apret lenjeria de pat, bluze, cămăşi, feţe de masă, usca, călca, împăturea şi depozita într-o ordine aliniată la milimetru în rafturile dulapului, rafturi acoperite cu hârtie albă cu marginile dantelate din foarfece, fine decupaje de păsări, flori. Umezeala simţită de mine, acum mi-am dat seama, venea de la rufele uscate pe calorifere, pe sforile întinse pe holuri, da, de aici trebuie să fi fost izul de răcoare umedă. La o săptămână, două, covorul cel mare din sufragerie ajungea pe bătător, Mihal bătând la el cu năduf, până venea ea cu ligheanul cu apă şi oţet, periindu-l voinicește pe o parte, pe alta, să-i învioreze culorile. Nu scăpa de molii, dar sigur, nici Mihal şi nici ele, moliile, n-aveau în casa aceea o viaţă prea uşoară iar covorul de lână părea ca abia luat de pe războiul de ţesut. Iarna, acelaşi covor cu molii încăpăţânate

era tăvălit în faţa garajului pe zăpada proaspătă, tot de Mihal, după care îl atârna pe bătător. Spre seară îl lua în casă, îl aşternea aliniindu-l egal după plintă, după bagheta de la perete, după colţurile mobilei, masa fixându-se exact în mijlocul lui, la toate Mihal participând cu o docilitate de diacon ce calcă pe urmele popii şi fără să priceapă *taina* slujbei. Ea continua curăţenia şi aranjarea lucrurilor până după miezul nopţii când făcea baie săpunindu-se îndelung, să se cureţe de mizeriile zilei aduse de lume în casa ei, pe trupul ei. Hainele şi toată lenjeria acelei zile fiind puse în lighene separate, să rămână la muiat până a doua zi când vor fi spălate, ea primenindu-se cu schimburi curate şi abia atunci, după unu noaptea se culca*: Gata, Mihal, nu mai sforăi!*

Ai gândi că Aniţa, cu mintea ei ce judeca lumea altfel, ai gândi că Aniţa va reuşi să-i domolească şi lui avântul, excentricităţile, că îi va tempera ieşirile. Tudorin n-avea de unde să ştie dacă asta se întâmplase vreodată în familia Călţun, fie şi în tinereţe, dar el vedea cum Aniţa se dă după el, vedea cum se profilase pe caracterul bărbatului, cum îi găsea explicaţii, îl înţelegea şi îi aducea la îndemână argumente, justificări, apărându-l faţă de vecini, cu timpul văzând, fiind convinsă şi ea că lumea-i rea cu Mihal, aceeaşi lume asigurând-o, tot în viaţa asta, că bărbatul ei e bun şi răbdător, acelaşi bărbat silit acum să se lupte cu toţi pentru binele său, un bine de care să se bucure, firește, şi familia. La un an, doi, după revoluţie, în dimineaţa când fusese arestat pentru cercetări şi jandarmii cu cagule i-au pus cătuşe pe mâini, Aniţa s-a repezit şi i-a adus un fular lat să-i acopere cătuşele, să nu-l vadă vecinii în cătuşe, ea urmându-l până a urcat în maşina poliţiei trasă pe aleea noastră. Ce făcuse? În garaj, în subsol şi prin debaralele din casă, pe balcon, adunase lucruri luate de la ajutoare aduse la spital, cum văzuse că luaseră toţi, de la directori, doctori, asistente, până la infirmiere, lucruri fără nici un act că le

cumpărase, că le primise. S-a întâmplat, de data asta, şi turnătorul să fie turnat!

Poliția le-a confiscat pe toate, le-a pus în vânzare în consignații iar pe el l-au arestat. *Tu să ai grijă de Cartea de imobil și de caietele mele. Nu le dai la nimeni,* așa-i spusese Mihal, să audă și polițiștii, și vecinii. Pentru el, până atunci prietenul şi colaboratorul miliției, a fost experiența care l-a dat peste cap, fiind prima oară când cunoştea instituția asta în formă nouă, deloc prietenoasă pentru el, rămânând îngrozit când a văzut că *prietenii* săi ştiuți de ani buni îi întorc spatele şi se uită la el ca la un criminal; experiența asta l-a zdruncinat și nu mai era așa de sigur că miliția, azi – poliția, e locul unde să cauți un sprijin, un pic de înțelegere. A fost judecat la urgență cine știe sub ce pretext și, după ce angajase un avocat, l-au eliberat: infracţiunea nu se dovedise, nimeni nu reclamase lipsa bunurilor, nimeni nu aflase nici un păgubaş, nicăieri! Fără păgubaş, fără plângere, ce pagubă o fi? Fuseseră căpătate de la străini iar străinii, modești în generozitatea lor, nu dădeau acte celor pe care îi miluiau, dar, meticulos, Mihal adusese şi numerele de la maşinile de la care le primise. Să cerceteze poliţia, dacă el minte. Iată, şi eu am, le-a spus avocatul, un aparat de radio cu baterii primit de la nişte austrieci veniți cu ajutoare. Confiscați-l, arestați-mă, a zis avocatul și a pus radioul care funcţiona pe masa lungă a completului de judecată. Pe când noi vorbeam de soția lui Mihal care a înțeles că soțul ei, aprigul ei bărbat avea dreptate, lumea nu-i bună cu ei, se vede că nu-i bună.

Dar dacă vorbim de taine, atâtea nopți dormite împreună, nopți de dragoste furtunoasă, ori doar ropote de liniştită ploaie caldă, în atâtea nopţi ceva din Mihal a ajuns în spiritul Aniţei, ceva din mâlul cald şi fertil al femeii s-a aşezat în sufletul bărbatului. Suflet la Mihal? Spirit la Aniţa? Atunci să recunoaştem ca suflet ori spirit doar actul manifest, gestul şi privirea ce te caută cu înţelegere? Să fie clipitul care îți con-

firmă bănuiala? Mult, puțin, atât spirit cât era în femeie s-a dat după matricea dură dar formatoare a bărbatului, cum şi fierbinţeala ei a îmblânzit din cerbicia bărbatului, să fie posibilă apropierea dintre ei. Între două caractere tari spiritul trece ca lubrifiantul peste asperităţi, lunecarea să fie lină, cum se întâmpla şi între vecinii lui Călţun, cei doi medici, soţii Vasilescu. Când, departe de ea, Baştin era trist, Clody se simţea golită până şi de ultimul strop de bucurie; când, de departe, el zâmbea, ochii ei se umpleau de lumină. Ei erau, o ştiau, vase comunicante pereche în care spiritul circula liber.

Aniţa? Aniţa s-a dat după bărbat ca lichidul din urcior, luându-i forma, aş zice că a luat şi gustul după huma urciorului, un gust amar, sălciu, de pământ gata să se strice. Alte urcioare sunt din porţelan smălţuit ori materiale mai nobile şi, atunci, şi lichidul ia alt gust, altă răcoare. Cine ar îndrăzni să-i spună în faţă Aniţei cât de rău îi devenise soţul? Mama ei se mai scăpa, ea cunoscându-l de copil, dar, speriată şi ea de vorbele rostite, se bătea repede peste gura ştirbă: *Babă proastă ce sunt, nu te uita în gura mea!* Mamă, vreau să te duc la doctor, să-ţi pună dinţii, schimba Aniţa vorba, să nu se certe, de parcă mama îl vorbea de rău pe Mihal din pricina dinţilor stricaţi. *La ce, fată hăi, să mă îngropaţi cu dinţi, cu măsele bune, la ce-o să-mi mai trebuiască dinţii cei scumpi pe lumea cealaltă?* Aniţa simţea cum îi ocoleşte lumea, cum se feresc de ei, cum în blocul ăsta nu-i invită nimeni şi nici nu le intră în casă, nu le cerea să le fie naşi la copil, nu-i voiau de rude, iar rudele, câte aveau, ca vorbite între ele, s-au supărat toate, uitaseră de ei şi parcă nici nu-i mai cunoşteau. Aşa a aflat şi ea cât de rea e lumea şi ea ştia lumea prin ceea ce gândea şi-i spunea Mihal iar Aniţei i se adeverea tot ce-i spunea el. Din an în an i se înmulţeau ridurile din jurul gurii, cum nu mai văzuse la alte femei. Tudorin observa că Aniţei îi îmbătrânise mai întâi gura, în cute adânci şi acre, după modelul moştenit din familie: i s-au stricat dinţii,

buzele i s-au subțiat, i s-au resorbit, supte sau muşcate de gingii. Acum semăna cu mama ei nu ca fiică, semăna ca soră bună.

*

Nu mult după ce a trecut şi revoluţia prin partea asta a Europei, la noi – un fel de sărbători de iarnă cu *pocnitori şi artificii*, cu gloanţe şi împuşcături adevărate prin alte părţi, am reuşit să stau de vorbă cu Florin mai de aproape. De fapt m-a oprit el, avea să-mi spună ceva şi aşa am văzut că vorbesc cu alt om decât cel ştiut până atunci, altul decât cel aproximat de mine. Prima uimire a fost să văd că, între timp, ce minune, *devenise altul* şi ca aspect: arăta ceva mai înalt, luase şi câteva kilograme în greutate, obrajii prinseseră o culoare de om viu, ochii păreau să i se fi aprins şi, ciudat de tot, urca scările fără să şchioapete, semn că rana i se vindecase şi lepădase proteza. Ai fi zis că îşi construise un rol de compoziţie, că jucase pe altcineva până atunci iar după 1989 îşi abandonase rolul. Omul acela stins, devenise bățos şi atât de ţanţoş că părea, mai degrabă, lăsat pe spate decât drept. Aşa i-am cunoscut firea adevărată. Nu îndrăzneam nici acum să-l întreb ceva despre surghiun, despre transferul său forţat de miliție în Moldoşani.

S-a întâmplat să ne vedem jos, la intrarea în bloc şi, după teribila întrebare în stare oricând să deschidă o epopee, *Ce mai faci?,* am fost mitraliat, în rafale, cu un şir de mărturisiri care m-au amuţit minute bune: Până acum mă prezentam tot la trei, patru zile la miliție, să le arăt că-s viu, că n-am fugit, că nu mi-am pus capăt zilelor, şi continui încă să mă duc, aşa, de-al naibii mă duc, să-i bag în draci, iar azi maiorul Zăganu a ţipat la mine să nu mai trec, *calitatea dumitale de suspect* a încetat după decembrie '89, auzi dumneata, *calitatea de suspect*, şi gata, să nu mă mai vadă pe-acolo. I-am cerut, strigând şi eu la el, să-mi dea în scris să nu mai vin pentru că mă tem să nu

fiu arestat din hatârul vreunui superior de-al lui şi, dacă nu mai am *calitatea de suspect*, de ce-s în continuare urmărit, şi inginerul ridică braţul drept ca o mirare fără răspuns; mie mi-aţi dat ordin scris să mă prezint, că altfel riscam să încalc înţelegerea eliberării condiţionate, de aceea încă mă prezint la miliţie, la poliţie: vreţi să nu mai vin, apoi nu mai vin, că eu nu de plăcere vin, dar vreau o hârtie, ceva, să nu mă trezesc ridicat la două, la trei dimineaţa, cum mi s-a întâmplat la Braşov, şi nu pentru a lua micul dejun cu Papa de la Roma.

Şi uite-aşa nu-mi dă nicio hârtie iar eu mă duc zilnic pe la ei, vreau să stau de vorbă cu comandantul, să mă înscriu în audienţă, mi-au spus că-i vorba să-l schimbe pe şeful lor, pe colonelul Fălcoiu, şi acum e în concediu chiar dacă mai trece pe la serviciu iar audienţele s-au suspendat până la reorganizare şi, dacă tot insist, mă pot înscrie dar voi fi programat peste câteva luni. Şi am nevoie de hârtia asta pentru că, oficial, nimeni nu m-a arestat, nimeni nu m-a sancţionat pe vreun motiv politic, doar de drept comun, şi am fost transferat în interesul serviciului; aşa că de unde pretenţia asta la mine că aş fi fost vreun revoltat, vreun disident, un luptător anticomunist cu mult înainte de a apărea *revoluţionarii ăştia?* Ce să-ţi spun, că erau şi disidenţi manipulaţi, creaţi poate chiar de securitate să-i pună aşa în evidenţă pe revoltaţii naivi, pe cei gata să treacă de partea lor, să-i sprijine, adică tot un fel de turnesol? Aceeaşi tehnică se continuă; iată, când a fost cazul, Tiron Mozca, cel ştiu de colaborator al securităţii, a fost reactivat chiar de Iliescu să vină cu bătăuşii săi din Valea Jiului să liniştească revolta *golanilor*, în tabăra cealaltă provocatorul fiind Darian Câmpeanu, student, colaborator şi el al serviciilor secrete reînnoite, moment când Darian era să fie omorât din exces de zel. Îl ascult fascinat, sigur că-l ascult pe Florin, e prima dată când vorbim, dacă asta înseamnă că acum vorbim, şi n-apuc să zic şi eu ceva, e un şuvoi de vorbe, o cas-

cadă şi n-am cum să-l întrerup, scot câte o interjecţie şi-atât: Aşa!? Nu mă crezi? Uită-te cum Droşcaru, general de securitate, pozează acum în disident la televizor; e de ajuns să înşiri cap la cap informaţiile din ziare, zvonurile, mă lămureşte el.

Florin e patetic, incendiar ca un ins de tribună, poate că şi nedrept, semn că îl doare încă, şi îl doare mult pentru că nimeni nu-l ascultă, asta-mi şi zice şi-l ascult, iar el, ca mulţumire, plonjează în alt subiect peste care credeam că sărise: …şi de ce să mă urmărească, dom'le, dacă au vreo bănuială, să mă întrebe şi le spun eu tot ce vor să ştie, mă torn singur, abia aştept; vreau să ştiu cine mă urmăreşte, că nu mai e *Dacia* aia veche, când mă urmăreau să mă descurajeze, nu cumva să-mi treacă prin cap vreo prostie, de parcă eu nu ştiam, dar îşi făceau şi ei treaba că, aşa, în râs, Olsuna le ducea o sticlă cu ceai cald să-i alunge acasă, că noaptea asta la mine nu vine nimeni, că de plecat nu plec şi să aibă încredere în individul care îmi ascultă telefonul, în microfoanele din casă; bine, să mă urmărească şi acum, dar să fiu sigur că mă urmăreşte poliţia, nu vreun borfaş oarecare pus să afle câte ceva, să mă şantajeze pe mine, pe nevastă-mea, şi tot aşa; că poliţia s-ar purta cinstit dacă aş face vreo potlogărie, adună probe şi mă închide, dar dacă e o firmă particulară nu mai am nicio siguranţă pe viaţa mea, că ăştia, particularii, nu vin cu mandat, nu se joacă de-a *arestul preventiv,* de aceea le-am şi spus, dar ştiu sigur că mă urmăreşte în continuare poliţia pentru că maiorul, auzind plângerea mea, dacă nu m-ar urmări poliţia, SRI, ce-o fi, ar fi sărit ca ars şi mi-ar fi cerut o declaraţie, altfel urmărirea mea e o infracţiune, o *infracţiune* la care are dreptul doar o instituţie a statului, păi nu-i aşa!? Dar nu, a tăcut mâlc, el ştie cine mă urmăreşte, da, mi se încalcă un drept, încă unul, ce-i aşa de grav pentru ei când eu rămân mai departe *un suspect*, şi n-are rost nici măcar să-mi explice cum, în teoria lor, vechii disidenţi, între ei şi securişti, şi turnători, caută as-

tăzi recompense, se ţin de răzbunări, fac partide, se aleg lideri între ei, vor bani şi proprietăţi, funcţii de unde să fure, tot ei clocesc cum s-ajungă la putere, e un joc subteran pe care SRI nu-l poate ignora, e o rivalitate aici pentru că şi şefii lor tot asta urmăresc, nu vezi cum trec de pe un scaun pe altul, dintr-o funcţie în alta, şi o fac dinainte de '89 şi n-ar suporta să le ia alţii caimacul. A, văd că tot nu mă crezi, prea bine: îţi propun să fii cu ochii pe Delureanu care şi-a făcut partid şi nu candidează la preşedinţie, a şi declarat asta, el vrea mai mult decât o funcţie de imagine!

Vorbeam de mine: şi dacă aş vrea să intru în politică, ei ce treabă au? Să mă întrebe pe mine şi le spun, de ce să-şi irosească forţele aşa? Să nu crezi că nu l-am recunoscut pe unul din filori; era înainte de revoluţie, să-i zic şi eu aşa, Ceauşescu venise în vizită în judeţ, aici, în Moldoşani, toţi din fabrică am fost scoşi la miting, aveam careul nostru în care trebuia să fim prezenţi, cu mine a fost o problemă, nu ştiau dacă să-mi dea liber, să mă duc acasă ori să vin cu ceilalţi, au hotărât să fiu cu cei din secţie la miting şi asta mă înfuriase; stăteam cu spatele la tribună, mâncam seminţe să am motiv să scuip la ovaţii, până când, un oarecare, tuns scurt, tuciuriu şi furios, vine glonţ la mine: *Tu de ce nu aplauzi cum fac ceilalţi?* Întreabă-i *şi tu* pe ceilalţi, ei de ce aplaudă? Tuciuriul băgase mâna sub haină să-mi arate cătuşe, legitimaţie ceva, dar a sărit omul din fabrică, l-a luat de mânecă şoptindu-i la ureche vorbele vrăjite şi l-a scos dintre noi, da, şi individul acela mă urmăreşte şi azi, numai că nu ştiu dacă, astăzi, e în SRI ori lucrează la o firmă de detectivi a cuiva. *Asta-i!*, o tăie Florin scurt iar eu, pe rever, ca în tenis, resping: *Nu ştiu!*

Îl întrebasem, moft de gazetar, poate şi să scriu ceva despre el, nu cum a fost cu revolta de la Braşov, aia-i istorie, voiam să ştiu cum a fost cu revolta sa la persoana întâi. Am să-ţi spun ce n-am mai spus altora, pentru că nici nu-i ceva de la-

udă: revolta mea a fost de fapt o scăpare la nervi în faţa secretarului de partid, Borţan, de la noi din uzină; pe atunci eu aveam o secţie în primire la care îmi creştea planul de la lună la lună şi mă zbăteam să ne facem norma, să luăm salariul întreg; şi m-a scos din papuci Borţan ăsta, el tot îmi spunea să facem şi mai mult, să terminăm cincinalul mai repede, că şi pe el îl silesc cei de la comitetul judeţean. Atunci l-am înghesuit eu: Auzi, băi, mâncător de căcat; nu mă mai bate la cap cu cincinalul tău, că nu mă interesează; eu nu-mi trăiesc viaţa în cincinale, trăiesc zi cu zi şi n-o să-mi chinui copiii pentru voi, potlogarilor! Tudorin îi ascultase discursul şi era sigur, indiferent de ce-i spusese Florin cu adevărat lui Borţan, era sigur că vecinul şi-a rafinat discursul în timp, tot repetându-l şi adăugându-i sentiment pe lângă conţinut şi violenţă. N-a durat mult, se aprinse Florin să-mi spună, şi m-a scos din şef de secţie, l-au pus pe altul bun de gură, care abia aştepta să-mi ia locul; pe mine m-au trecut *documentarist* în biroul tehnic. Stăteam degeaba şi primeam salariul cel mai mic: câştigam pe jumătate decât până atunci. M-au învăţat minte, ce mai, Borţan şi partidul! Să nu crezi că nu mi-a părut rău că m-am pus în gură. Asta-i, am fost iresponsabil cu mine, cu ai mei! Trebuia să tac dracului şi să le iau banii că, dac-avea să pice comunismul, tot pica, nu eu îl ţineam şi nu eu l-am doborât, cum mă mai laudă câte unul, dar atunci mi-am stricat viaţa. Şi nu m-am oprit la atât, când a pornit revolta în oraş, în fabrică, bineînţeles că m-am dus şi eu şi, de aici, toată povestea. Dar nu ştiam că Olsuna mă toarnă la securitate şi nici ei nu pot să-i fac vreo vină, aşa a crezut ea că mă salvează; am făcut puşcărie ca orice găinar, m-au bătut până m-au schilodit, dar am rămas în viaţă, copiii au crescut, şi-au văzut de şcoală, suntem împreună iar comunismul, iată, a căzut; ce să-i reproşez soţiei? Că a vrut să trăiesc? Că a vrut să aibă o casă şi o familie întreagă?

Florin lipsea mult, nu apucam să-l văd cu lunile, n-am aflat pe unde tot pleca şi el şi, când ne mai întâlneam, mă feream să-i mai ascult tiradele furioase ca ale unui ins sărit de pe fix, peste care căzuse mania persecuţiei, a conspiraţiei împotriva lui, paranoia generală nimerindu-l, inevitabil, şi pe el. E şi ăsta un mod să te crezi cu o misiune pe lume, să-ţi atribui un rol şi să te impui între ceilalţi, nimeni alţii decât rivalii, inamicii tăi. În lipsa lui Florin, cu porţia mea de vodcă în faţă, aveam răgazul să mă semeţesc decretând şi eu, de capul meu: *Orice idee mare, până să ajungă trup, faptă, se hrăneşte cu sânge, cu mult sânge ca, mai apoi, de jertfa ta, de sângele tău să profite alţii ca de un bun lăsat pe casa scării pentru folosinţă comună.* Uită-te, ia şi te uită cine sunt cei morţi, cine s-a sacrificat şi vezi cine profită acum, prin parlament, prin guvern, în afaceri, şi întreabă-te dacă merită; nu, nici o idee nu merită să-ţi dai sângele pentru ea, nu merită să dai nici măcar vodca pe care o ai în mână. Sigur că nu merită, doar că eroii se nasc să fie eroi şi mişeii se nasc să fie mişei, şi asta în orice vreme. Ei, poftim, îl prinse râsul pe Tudorin: am început să mă molipsesc de la vecin, se vede că paranoia e periculoasă, îl mai trase de mânecă creierul din spate ce părea să nu se lase ameţit de niciun alcool, de niciun entuziasm, de niciun ideal.

12.

În cele vreo treizeci de apartamente, în timp s-au adunat şi câte două, trei familii în spatele unei uşi, sub un singur nume, generaţiile se suprapun în casele noastre şi nu ştiu câţi suntem pe scara asta, câţi au plecat, cine s-a întors, iau de bune cifrele de pe listele de cheltuieli unde, atâţia suntem – cu cei vii, cu cei morţi, cu cei declaraţi în minus faţă de câţi om fi cu adevărat, crezând că aşa plătim mai puţin o cheltuială împărţită între noi, şi minţim şi ştim că minţim *pe condominiu* – o mică lecţie de meschinărie, să fim pregătiţi să ieşim în oraş, în lumea mare, să nu ne ia prin surprindere minciunile altora când se vor prăbuşi avalanşă peste noi. Oricâţi am fi în plus, în minus, toţi ştim că el, Mihal, e cel mai important, cel puţin aşa fusese ani la rând iar faima sa încă pluteşte pe casa scării, o fantomă deloc milostivă. Era cel mai viu, cel mai activ dintre noi, dispus să facă orice muncă în locul nostru, amabil oricând, bucuros că-i util altora când noi ne lăsam prinşi în alte treburi, cu serviciile noastre, cu deplasări în judeţ, prin ţară, tot el, ca şofer, alergând cel mai mult. Fii mulţumit că cineva te scuteşte pe tine şi pune lumină la subsol pe unde mergem în boxe, aleargă după instalator să repare ţevile de pe casa scării, găseşte el cine să facă un avizier, să monteze cutiile poştale, să toarne stâlpii pentru bătătorul de covoare, să betoneze apoi în jurul bătătorului, să adune banii de la fiecare atât cât costă reparaţiile, niciun bănuţ în plus. Toate – corvezi plictisitoare de care se ocupă şeful de scară şi ar merita să ne bucurăm cât de norocoşi am fost să-l avem între noi. Cât timp, câte ore în plus am câştigat fiecare pe seama

sa! Cum să fie rău Mihal, când te cucereşte cu bunătatea sa: plecăm în concediu, îi lăsăm cheile să ude florile, să hrănească papagalii, canarii din colivii, să aibă grijă de pisică, să aeriseas-că, să nu picure, să nu fi crăpat o ţeavă, să ne plătească facturile venite între timp şi câte altele. Frate să-ţi fie şi n-ai avea atâta încredere; e pâinea lui Dumnezeu omul ăsta! Mihal făcea, ne-am dat seama, servicii de care nu ne puteam lipsi, *slugărea la noi*, cum avea să spună, fără un ban, ba dimpotrivă, a fost mai degrabă înjurat şi jignit, bănuit de şperţar, de necinste, pe toate înghiţindu-le mai uşor decât că era luat în râs ori îi nesocoteai părerea, cele hotărâte de el ca bun gospodar ce se ştia.

Ne mutaserăm toţi într-o lună de noiembrie cu zile capricioase şi abia cei norocoşi prinseseră o dimineaţă cu soare să-şi aducă mobila în apartamentul luat în primire mai târziu decât se programase. Deşi recepţia trebuia semnată cu trei luni în urmă, adică în august, mai rămăseseră de făcut mici reparaţii. Şefii din construcţii, sub biciul celor de la partid, se repezeau să deschidă alte şantiere, să raporteze încă un obiectiv dat *înainte de termen,* să mai ia o primă. Să fi fost posibil, toţi ar fi construit mai degrabă hidrocentrale decât să refacă o tencuială, să pună un sifon de pardoseală, să îndrepte un perete strâmb. Noi, proprietarii, am ţinut să facem recepţia cu instalaţiile în funcţiune, mai întâi cele de termoficare, să ştim că toate conductele sunt în regulă, că nu curg caloriferele, adică lucruri esenţiale pentru noi, dar detalii de cârpaci pentru un constructor de anvergură. Inginerul şef al trustului, drăcos şi cu gura mare, îi dădea înainte că nu-i o nenorocire că mai curge o ţeavă, mai picură un calorifer, aşa-i prin toate casele, aşa-i la bloc, chemăm şi noi câte un instalator când o fi nevoie. Eugenel, director la fabrica de lapte, el se ştia cu inginerul şef, îl aprobă: Lasă, ne descurcăm noi, doar n-o să ţinem oamenii în loc pentru chiţibuşuri. Eugenel Martiniuc, atunci îl aflam şi noi ca vecin, îi dădea zor pentru că, în garaj

la el, pe o masă improvizată din navete peste care Brânduşa aşezase coli albe, încolonase sticle de vin şi ţuică, platouri cu gustări, o altă vecină adusese o tavă cu brânzoaice rumene şi el îi dădea zor cu recepţia să servească la toţi un pahar de vin, o mică festivitate de intrare în casă nouă. Pipăind atmosfera, inginerul cel drăcos nu se îndupleca să facă reparaţiile: Am treabă, dom'le, până vine înghețul dau o mie de apartamente în *Bucovina*, vrei să trec pe la fiecare, să verific robinet cu robinet?! Eugenel nu părea interesat de reparaţii, oricum, echipa sa de la întreținere avea să verifice totul din nou, dar Mihal l-a luat mai întâi cu frumosul: Dom'le, am dat deja avansul şi să plătesc la apartament, cu tot cu dobânzi, încă douăzeci de ani, ies la pensie şi nu termin. Cum mă trimiți pe mine la pungaşii ăştia de meseriaşi, să stau la mâna lor, să le dau un pol, doi, să-i rog să-mi schimbe un orbertain, să pună o garnitură, deja plătite o dată? Nu ți-i ruşine, cât eşti matale de inginer şi şef de şantier sau ce-i fi?! Ce meseriaşi sunteți voi? Cum lăsați treaba neterminată? Scăpând un gest de lehamite, inginerul şef se întoarse cu spatele, să plece, socotind discuţia încheiată de vreme ce căzuse de acord măcar cu unul din proprietari, cu un director, ăsta fiind Eugenel. Mihal l-a ajuns dintr-un pas, îl înşfacă de guler, îl cară în garaj şi-i arată o conductă înfundată cu un dop de lemn şi alta neracordată la instalaţie. I-a pus mâna în gât: Băi, dumnezeii mă-tii şi-ai cui te-a făcut inginer şi şef! Nu pleci de-aici până nu repari totul, până nu funcționează perfect. Eu mi-am pus în casa asta banii şi viaţa şi n-o să-şi bată joc de mine un beţivan. Nu mă scoate din sărite, că te omor! Până să zică ceva inginerul cu beregata în mâna lui Mihal, a sărit un maistru: Hai, dom'le, ce te-nfurii aşa, uite, rămân aici cu oamenii mei şi astăzi facem probele. Cu toată furia sa, Mihal se calmă, îl lăsă pe inginer: Du-te la şefii tăi şi fă-le treabă de mântuială, mie-mi faci treaba pentru care-am plătit!

Poate careva dintre noi a părut mai speriat dar, de atunci, am prins respect pentru vecinul nostru, Mihal. În entuziasmul primelor zile, ne vizitam între noi şi de două trei ori pe zi având nevoie de un ciocan, de un cleşte, de o mână de ajutor să urcăm frigiderul câteva scări, până în bucătărie. Făceam cunoştinţă printre uşi, dacă nu ne ştiam deja din oraş, ne zâmbeam stingheri invitându-ne să luăm câte un pahar de tărie, un pahar de vin. Atunci, în primele zile de la mutare, toţi ne tutuiam cu o intimitate de rude apropiate ca, mai târziu, când am aflat unul despre celălalt cine suntem, ce funcţii, ce rude avem, cu încetul între noi s-a lăsat o ierarhie invizibilă, s-a lăsat şi o politeţe de înalţi diplomaţi care ştiu în amănunt felul de a vorbi în preajma Supremului.

Şefia lui Mihal între noi şi peste noi se instaurase firesc, ca printr-o înţelegere tacită, pentru că era o şefie fără o autoritate reală, mai degrabă umilea posesorul funcţiei; era o servitute, am văzut repede asta, şi nimeni nu-i râvnea locul, fapt ce ne făcea îngăduitori şi respectuoşi cu el, cu soţia sa şi, mai cu ironie, mai cu înţelegere, căzuserăm de acord să fie şef de scară fără să ne-o spunem în vorbe. Atâtea servicii, atâtea favoruri numai cu preţul că ne turna la securitate? Pe atunci părea un preţ inevitabil, oricare altul ne putea turna şi fără s-o ştim, şi fără vreun serviciu la schimb. Apoi Mihal, în felul său, repeta, în mic, ceea ce vedea în jur; turnându-ne, în înţelegerea sa, el ne apăra de răutatea altora, ne apăra şi de răul din noi, ca şi de ispita de a ne încrede, cu lenevia de a ne feri, de a simţi şi de a vedea adevărul, ne ferea de ispita de a aştepta binele altora, pentru că nici răul, ca ideal, nu-i de lăsat la întâmplare, pe seama amatorilor, cum nu laşi nici arme de foc pe mâna neinstruiţilor, nu cumva să omoare pe cine nu trebuie, să nu se omoare singuri; e nevoie de profesionişti, de maeştri în folosirea armelor, în gestionarea şi aplicarea răului, cu perseverare în atingerea acelui scop planificat

şi bine gândit de instituţia statului, abia statul având dreptul exclusiv de a dispune de lege, de coerciţie în administrarea justiţiei, a stabilirii sentinţelor ce vor fi aplicate de oameni *devotaţi*, da, înainte de toate *devotaţi*, magistraţi fideli noului regim, şi, de aceea, bine plătiţi în bani, în favoruri şi onoruri. Naţionalizăm pământul, fabricile, clădirile, naţionalizăm totul, nu doar bunurile şi binele, ci şi Răul încât şi Răul să fie sub controlul statului! Cum ar putea spune Statul cel nou: luăm în gestiune, *naţionalizăm* Binele iar Răul îl lăsăm mai departe la particulari, *la privat,* ca Răul să fie făcut de fiecare cum îl taie capul? Astfel şi Răul a devenit grija Statului, Răul, ca semn de autoritate, fiind reprezentat până şi în stema ţării, secera şi ciocanul, simbolul şi esenţa partidului.

Ştiam că Mihal e turnător şi ne-am zis că e un preţ corect de vreme ce ştiam şi noi! Şi care să fi fost noutatea? În nemernicia comună, o putea face oricine; ne turnau cei de la serviciu, cei din casă, fratele sau sora, prietenii de pahar, colegii de şcoală, de nu cumva chiar noi înşine eram tocmiţi de securitate. În cine să te încrezi şi de ce să trăieşti cu obsesia asta? Mihal vrea să fie şef de scară şi noi, ştiind că ne toarnă la securitate, să nu fim de acord? De ce? Prea bine, să fie şef iar dacă trebuie şi să votăm, îl votăm toţi. O, ce frumoasă era democraţia la noi în bloc în acei ani, o democraţie a consensului tacit, o unanimitate ce făcea ridicolă ideea de vot, de consultare, de alternativă sau, doamne fereşte, de *veto!* La fel ca pe casa scării la noi, aceeaşi unanimitate, sub aceeaşi logică, funcţiona şi în comunitatea mare, în adunările populare, la mitinguri, în congresele partidului: *Cum e Sus, aşa e şi Jos!* Da, aceeaşi democraţie funcţionează şi pe casa scării, în comunitatea mică, ca şi în familia fiecăruia dintre noi unde domneşte Tatăl. Am înţeles în ce lume trăiesc şi asta o datoram şi vecinului Mihal. Firește, la înjurăturile lui inevitabile, până şi cei mai colţoşi dintre vecini scăpau în faţa lui, vrând,

nevrând, câte un *Mulţumesc, domnule Mihal!* Sigur că ne înjura şi atunci, dar acele înjurături sunau ca un alint, ca o mângâiere şi cum aveai să te superi pentru un gest atât de tandru: *Mulțumesc încă o dată!*

Conduceam maşina şi îmi trecuseră prin cap gândurile ivite din întâlnirea cu Mihal ca apoi să-mi sară în ochi chipul său din dimineața asta tăiat de gura îndoliată a rânjet: *Bună dimineața!* Iar rânjetul de pe faţa nerasă îmi amintea de expresia mulţumită a unui cap de porc tăiat şi pârlit, aşezat afară, pe zăpadă, era expresia celui cu datoria făcută până la capăt, da, până la capăt. Ce vremuri! Cu ani în urmă, când se întâmpla la Crăciun să ai în casă şi o bucată de carne, şi mai toţi aveam, chiar dacă trebuia să ţi se facă ruşine de cum ţi-ai procurat-o, cu ani în urmă, spuneam, s-a întâmplat să-l zărim pe Mihal gata să intre în garaj la el şi, văzându-ne, eu eram cu doctorul Baştin, ne arată cât să ne stârnească invidia o pungă de plastic plină cu urechi de porc, vreo patru kilograme, pârlite şi curăţate: Nevastă-mea face răcituri din ele, mor după răcituri! Păi, poftă bună şi să ai pe aproape o ţuică, îi propusese doctorul o completare de meniu. Don' doctor, să vă ducă Aniţa o farfurie când se prinde răcitura? Vecinul avea să-l refuze cu o ezitare: *Poate, aşa de-o poftă; dar nu-i nevoie!* Ştiam şi eu, Mihal se lăsa cu toată plăcerea în voia celor peste o sută de kilograme trăind după poftele grele ale trupului său iar Aniţa îi aflase slăbiciunea şi, mai ales la sărbători, îi făcea pe plac, mulţumirea lui fiind şi mulţumirea ei. Răciturile din urechi de porc le făcea cu fantezie, mai întâi să-ţi cucerească ochiul, o plăcere să priveşti, să guşti şi să glumeşti pe seama clăpăugului, porcul ce ne seamănă din atâtea privinţe, a cărui şorici transplantat de viu ţine loc de piele, ţine loc de obraz şi speciei noastre, de nu cumva şi porcul, dac-ar şti, nu s-ar simţi jignit. Şi, atunci, când îl văzusem împreună pe vecin cu plasa plină cu urechi luate de la bufetul de incintă al miliţiei,

doctorul făcuse pentru prima dată aluzie la *urechile* lui Mihal angajate în serviciul securităţii.

Felul în care Mihal îşi turna vecinii şi colegii omului său de legătură, căpitanul Târnăveanu, spunea, de fapt, multe despre el, despre turnător. Foile scrise, ca şi delaţiunile făcute verbal, îl descriau mai întâi pe Mihal, divulgându-i ambiţiile şi dorinţele, resentimentele, viciile, toate într-un amalgam care, în final, dădeau portretul întunecat al unui ins de duzină cu o viaţă încrâncenată, hotărât să facă orice să fie văzut şi el de cineva, să capete câţiva lei în plus la salariu, încă o categorie în meserie, să fie sigur că nu-şi pierde iar slujba dacă va face vreo prostie, să se asigure că prostia i se va ierta. De unde să fi auzit el de toate astea, cine să-l fi învăţat, să-i fi arătat scurtătura, s-o ia aşa înaintea altora? Nu, nu era nevoie să-i spună cineva, sunt şi inşi în stare să intuiască şi simt unde le este lor bine fără să le pese de preţul plătit de ceilalţi. Să fie asta o boală, un viciu la Mihal? Nu, era mai degrabă o mascare a viciului, turnătoriile sale făceau să i se treacă cu vederea păcatele iar faptul că primea şi bani de la securitate era o bună scuză în ochii altora. Mihal avea, rar, e adevărat câte un raptus, şi nu doar în vis; el îşi disimula pornirile violente, alunecările din luciditate, căderile bolnave, prin ieşirea din scenă pentru două, trei zile, o săptămână, aranjându-şi câte o plecare în ţară, trimis cu un pacient, după materiale cerute de laborator, să aducă o maşină nouă; era trimis, fiind ştiut ca insul în stare să se descurce, el ştie cum, mai bine decât alţii şi, unde îl trimiţi ştiai că îşi face treaba. Mihal, dromomanul, prefera să se ducă în ţară după piesele cerute în atelier, după medicamente, gata oricând pentru un drum lung şi nu oricui îi pica bine să facă o cursă urgentă la Iaşi, la Cluj, cu un pacient în criză. Ai crede că o făcea pentru bani când, în fapt, aceste plecări cu ordin de serviciu şi diurnă erau fugi mascate, evadări din faţa realităţii imposibil de de-

păşit altfel. *Să plece,* să plece oricum şi, când îl apuca criza, îşi lua din zilele libere, din recuperări, din concediu, şi dispărea ca fără urmă.

Tudorin încerca să-şi înţeleagă vecinul, codul după care funcţiona şi el ca piesă într-un organism gigantic, voia să-i afle cifrul, să fi avut vreunul. Da, Mihal funcţiona mânat de cine ştie ce instincte primare şi care conduc omul din subterană fără să le ştii pornirea, ivite ca dintr-o patimă, dintr-un resentiment, ca sub impulsul orgoliului, motive imposibil de arătat cu degetul, de aşezat într-o vitrină, ia te uită, lucrurile chiar aşa stau. Este şi un mod primitiv de a-ţi duce viaţa ca la începutul lumii şi cel de aproape, în marea lui îngăduinţă indiferentă te lasă în voia ta să-ţi faci singur rău, binevoitor, închide ochii şi te lasă să faci rău şi altora, numai să nu-i strici lui ziua. Şi nici Mihal nu se lua după alţii, nu era dintre cei care iau viaţa de unde au lăsat-o cei dinaintea lui, părinţii, bunicii, rudele, ce simplu ar fi să trăim aşa, în continuarea lor, să citim cartea de unde a lăsat părintele semnul şi a plecat. Nu toţi ducem mai departe viaţa cuiva din neam, nu-i continuăm gândul, scopul, nu ne înhămăm nici măcar la aceleaşi vicii; sunt şi dintre cei care, într-o ruptură totală, prind să respire ca din prima zi a lumii, de-ai zice că n-ar avea nimic de învăţat, că n-au de ce să se încreadă în ceea ce a înţeles şi a lăsat în urmă cel dinainte. Ei sunt *primitivii* şi oameni ca Mihal vor trăi cu toate afectele în voie, fără a-şi stăpâni sau domestici instinctele şi pornirile din care le vine impulsul vital. De ce-ar face el efortul *să se educe*, să înveţe cum să-şi amâne dorinţa, să renunţe, să nu lase emoţiile să ajungă fapt până nu-i trec prin raţiune şi să se abţină de la *plăcerea lui?* N-au decât să se abţină ceilalţi din pofta lor! Dacă el renunţă la plăceri, la lucrurile bune, astea cui rămân, cine se va bucura de ele? Tudorin se uita la Mihal şi intuia că oamenii puternici, atâţia câţi o fi întâlnit şi el, caracterele tari, cu destine singulare,

trăiesc din energia simţirii pătimaşe, a poftelor dintâi, needucabile, de nereprimat în cursul unei vieţi. Şi la Mihal, supunerea şi umilinţa lui erau false, realitatea arătând cumva pe dos: ziua, îngerul cel bun salva viețile, lucra cu adevărat pe *mașina salvării,* să aibă ce sfârteca, ce prăji cu aruncătorul de flăcări, să aibă ce nimici noaptea, iar Tudorin bănuia el cine-i este cu adevărat vecinul.

*

Blocul fusese plantat de proiectanţi tineri şi entuziaşti, dornici să se arunce în aventura altei modelări a oraşului, blocul fusese plantat pe trama unor străzi virtuale, după planşe mai vechi, mai noi sau incomplete, reluate, pierdute, refăcute, fără să fi fost actualizate cu ultimele lucrări subterane, totul într-un entuziasm general care lua viaţa ca de la începutul lumii pentru că, cine nu ştie, după aventura praghezăă din ’68, ruşii ne vor ataca. Prin subsolul zonei trecea reţeaua de adăposturi ale statului major după o schemă secretă de care ştiau, mai întâi, gărzile patriotice şi restul lumii, reţea de care numai proiectanţii uitaseră ca, în final, multe utilităţi să ajungă de nefolosit iar cele pe care contau se cereau modernizate după alte nevoi. Construită ca pentru *războiul de apărare* ce ne pândea după înfruntarea sovieticilor de către Ceauşescu, reţeaua de adăposturi nu fusese niciodată funcţională pe de-a-ntregul, având la bază un concept romantic şi belicos; în viziunea paranoică a arhitecţilor în uniformă, noi, civilii, simpli soldaţi şi carne de tun, am fi trăit mai bine decât la suprafaţă, cu condiţia să ne supunem ordinelor, să acceptăm o disciplină strictă, după reguli militare şi, de aceea, în zile precizate după grafic, bărbaţi şi femei, ne puneam uniforma de *gărzi patriotice* şi mergeam la instrucţie, să tragem cu arma în inamicul de carton ce ne aştepta la douăzeci de paşi mai încolo, ţintă fixă. Reţeaua de adăposturi,

cu utilităţi nefinalizate, deloc sigură, capabilă să te sufoce, să te intoxice şi fără ajutorul inamicului, reţeaua survola, aşa, pe sub pământ, o altă reţea, veche de sute de ani, beciuri din piatră de carieră şi cărămidă arsă în cuptor, cu scurgeri prin olane, beciuri folosite de negustori şi boieri, cu ieşiri în *locuri de taină,* una deschizându-se la mânăstire, de altă ieşire aflând şi eu că e în pădure, la Rai, spre drumul care ducea la Iaşi. Când se săpa un drum, când se demola vreo casă, pământul se prăbuşea într-o groapă de zece metri dezvelind câte un zid boltit din cărămidă roşie, o rană rămasă din alt timp. În acele beciuri erau dracii şi comorile lor, aici erau fantomele, căpcăunii mâncători de copii obraznici. La noi, poveştile, legendele păzeau şi conservau ruinele, toate visele noastre urâte venind de acolo, din acele beciuri, visele urâte păzind ruinele mai bine decât jandarmii, decât miliţia.

În blocul nostru, cu locuinţe în proprietate, era greu de crezut că un străin, un militar, va trece neobservat pentru că şi noi, locatarii, ştiam că în subsol se afla o intrare spre adăposturi, în caz de război aici urmând să fie protejată populaţia civilă şi statul major – asta ne-o spusese ca pe o mare taină şeful de scară, Mihal, el amintindu-ne zi de zi că nu va dura mult şi va fi iarăşi război. Taina aflată de la el va fi curând pictată şi pe peretele de la stradă, un A mare, negru, înscris într-un cerc, informaţie cu valoare simbolică doar, adăpostul nefiind nici pe departe funcţional. O soluţie de compromis pentru autorităţi a fost, aşa ni s-a părut la un moment dat, aflarea omului de încredere disponibil zi şi noapte să ţină cheile de la adăpost, să supravegheze instalaţiile că nici nu ştii când vor fi pornite. Mihal părea persoana ideală, avea deja avizul miliţiei, persoana care, după câteva luni de instruire în privinţa aparaturii, a instalaţiilor electrice, după ridicarea sa la gradul de plutonier major cu specialitatea *protecţie civilă*, fusese însărcinat cu verificarea după grafic a insta-

laţiilor de canalizare, a funcţionării vanelor, a gurilor de aerisire, tot el păstrând cifrul, codurile, parolele pentru intrarea în depozitele cu echipamente de protecţie în caz de atac chimic, pentru solicitări de urgenţă.

La intervale diferite de timp, la un an, la şase luni, Mihal era chemat la instruire. Aniţa spunea cui apuca să întrebe de soţul ei: *Apoi e dus şi el cu instruirea lui, cine mai ştie, că-i secret şi mie nu-mi spune.* Nimeni nu ştia când şi unde avea dor de ducă Mihal, dar lipsea când nici nu te aşteptai, el anunţându-şi şefii de la spital că-i sub ordin, alteori îşi lua din zilele libere, ca să dispară undeva pe malul Dunării, printr-o văgăună de munte, să hălăduiască singur ori să-i întâlnească pe alţii de teapa sa. Doar Aniţa ne mai dădea de veste că plecase iarăşi *la instructaj*, un instructaj despre care nimeni nu auzise, şi tocmai neştiinţa altora o făcea să creadă în misiunea de taină, de mare răspundere a soţului ei. Până să ştim astfel de amănunte şi după ce am aflat, un timp subsolul casei scării se folosea de noi toţi cu o frenezie de termită ce-şi cară acolo provizii dintr-un instinct de supravieţuire înscris în programul ei genetic, sub spaima prăpădului ce avea să vină şi, să se încheie rotund superstiţia, rămâneam cu credinţa că abia precauţia de a face provizii a amânat catastrofa, că ne părea şi rău după războiul ce nu mai venea. Se tot întâmpla să ne întâlnim în subsol, noi căutând o intrare, un tunel sau, ca sub o teamă, să aflăm locul să ne ascundem de pericolul *de afară!*

Cuprinşi, unii de entuziasmul războiului gata să înceapă, alţii – de psihoza dezastrului de mâine, ajunsesem să ne cufundăm în boxele acaparate cu o vitalitate de scarabeu lacom, maşină de excavat imposibil de defectat, de oprit cât vietatea asta încă mai are pic de energie. Cu un instinct orb, de supravieţuitori ai beznei, ne-am amenajat acolo boxe, cămări, rafturi, am cărat damigene cu băuturi, borcane cu conserve şi murături, într-o întrecere de subterană, în răspăr cu

întrecerea socialistă de la suprafaţă, dusă la locul de muncă, tot în colectiv, dar îngrozitor de sumbră, când, pe sub pământ, ne prinsesem în jocul nostru amical în care miza se împărţea cu dărnicie între concurenţi; sigur, întrecerea avea suflet, pasiune şi o făceam cu tot elanul papilelor gustative, cu tot avântul burţii. Întins pe cât ţinea temelia blocului, subsolul accesibil nouă devenise teren de joacă pentru maturii alungaţi de copii de pe şotronul din alee, acesta fiind şi locul unor intimităţi de subterană, pozne de oameni mari ce nu şi-au trăit toate prostiile la vârsta potrivită. Doamnele, pedante şi dornice să-şi arate talentul de gospodine, şi-au coborât la subsol roadele abilităţii lor culinare, din asemenea griji ajungând aici şi câte un frigider, o ladă frigorifică. Femeile veneau rar, treaba lor de ce, dar erau mulţumite să-şi ştie bărbaţii *pe lângă casă,* câteva etaje mai jos, aşa ţinându-i sub papuc, ele văzându-şi de treabă, deasupra, în bucătărie. Bărbaţii, cu aplecări fireşti spre fapte tăinuite, îşi ţineau la răcoare vinul, şuncile afumate în curtea blocului, sticla cu ţuică, butelcile cu vişinată, afinată, lichioruri sofisticate din fructe exotice ori numai din coajă de nucă verde, tot aici încropind câte un băruleţ în care, cu un vecin, cu un prieten venit în vizită, aşa, ca o mare aventură, luau câteva pahare, *la botul calului*, ciuguleau un capăt de cârnaţ uscat pe un colţ de pâine şi, ca desert, gogoşari cu conopidă, direct din borcan. Tot ce la suprafaţă părea faptă de nimic, la trei, patru metri sub pământ căpăta aerul misterios al sfidării realităţii ostile de la lumina zilei.

Mai cu moţ decât noi şi cu alte *posibilităţi,* Eugenel îşi încropise o cramă cu pereţii acoperiţi de *bratcă*, făcuse şi bolţi, adusese şi mobilier din stejar lăcuit, cu butoiaşe şi ţesături de artizanat, cu urcioare şi căniţe de Horezu, frumoase foc şi îndemânoase la băut, un loc în care Tudorin îi fusese un timp musafir de taină. Să se îmbete pe asfalt, pe o bancă în

parc, o face şi boschetarul, pe când aici, între pereţii de beton ai subsolului părea un rafinament greu de egalat de vreun bar de lux. Şi nu doar atât: cu disperarea vieţii de nimic, desfăşurau strategii de beizadele petrecăreţe, în răspăr cu ceea ce păreau a fi afară, *la cota zero,* belicoşii mei vecini porniseră în subterană lupta cea veselă şi fără declaraţia de război a inamicului, şi fără să mai aştepte *invazia aliaţilor* din Tratatul de la Varşovia; din proprie iniţiativă duceau în subsol războiul lor hotărâţi să lupte în timpul liber împotriva inamicului de la suprafaţă, a existenţei de afară, deseori în răspăr cu ce făceau la serviciu, retrăgându-se în subsol pentru o rezistenţă de partizani gurmanzi şi, sub riscul ulcerului şi a căderii în ciroză, preferau un abandon mascat, o rezistenţă tristă în esenţă dar batjocoritoare în faţa realităţii duşmănoase care, la lumina zilei, nu se lăsa învinsă. În spaţiul rezervat *gărzilor patriotice*, îmbrăcaţi încă în uniformele cu care veneam de la instrucţie, ne duceam zilele de combatanţi leneşi, dar cu apetit de gurmanzi întorşi de pe front, bunăstarea burţii, obezitatea noastră fiind dovada victoriei subterane, mă rog, o caricatură de victorie. Ne băteam joc aşa de lume, ne băteam joc de noi, păcat ce ni l-am păstrat şi după ce inamicul a fugit cu victoria la el.

13.

De când fusesem ultima dată la Brânduşa, asta se întâmplase cu ceva ani în urmă, înainte de divorţ, ştiu sigur, apartamentul îşi schimbase înfăţişarea, să arate mai pe gustul junei care abia îşi începe viaţa. Fastul scump al casei de fost director fusese schimbat cu un aer primăvăratec, o primăvară din conservă, cu petale uscate de flori de cireş ţinute la borcan. Mi-am ridicat privirile pe pereţi, *o, ce tapet drăguţ, dar drăguţ de tot*, asta ca să vorbim ca ea, în altă cameră, în dormitor, avea ca tapet un peisaj la care am zâmbit pentru că îmi adeverea bănuiala: un perete întreg părea deschis către parcul văzut de pe terasa unei vile cu baluştri şi gărduţ, în fundal cu fântâna arteziană răcorind scenele toride din *bedroom*, sub vegetaţia multicoloră târâtă de la tropice până la patul Brânduşei. Oh, aici, *pe terasă,* îmi beau cafeaua în fiecare dimineaţă. Revenim în *dining room* şi îmi sare în ochi imitaţia de mătase stropită cu foiţă de mică, iar în rafturi numai cărţi cu titluri de bun simţ, cărţi noi şi în două exemplare, cotoare roşii cu litere de bronz, să umple până în capăt raftul. Cât priveam comoara de bibelouri, Brânduşa a adus tava cu minunăţii, o probă rapidă de amabilitate şi opulenţă: Serveşte, te rog, o cafea, vrei ceai, ia un fursec cu cacao, e delicios. Vrei un ceai? Roxy, te rog, vino aici! Nici nu apucasem să mă hotărăsc că şi apăruse lângă noi exponatul cu nume de import şi abia trecut de majorat: Ea e Roxy, nepoata, mă ajută la menaj. Da, o ştiu, ne-am mai zărit pe casa scării parcă. După ce împinse şerveţelele pe mijlocul mesei joase, la semnul făcut discret cu mâna stângă de mătuşă, cu stânga se exprimă şi

gestul de gelozie, ca într-un dresaj ce funcţiona perfect, Roxy s-a retras lăsându-mi în nări aer de trufanda, mica defilare vrând să-mi arate că ea, Brânduşa, nu-i singură iar tentativa de a mă atrage de dimineaţă la cafea nu-i o întâlnire oarecare: ea are să-mi spună ceva grav şi cei din familie ştiu deja. Am înţeles că tot ce-mi putea transmite e spaima, o spaimă reală pe care, aşa teribilă cum părea, nu se jena s-o pună în scenă pentru a-i da amploare. Se lăsase năpădită de voluptatea senzaţiei noi, se vede, încă neprobate şi, excitând-o la culme, noutatea îi răscolise vitalitatea ce îi aţipise.

Brânduşa, la ea acasă fiind, s-a lansat repede în descrierea apocalipsei: O, *îţi închipui* ce uşor e să ne arunce în aer pe toţi, cât e de şubred blocul ăsta din beceá, din cărămizi goale în interior, am văzut eu, din prefabricate, din ce-o fi, că mi-a spus Răducu, băiatul meu, se pricepe, a făcut liceul de construcţii, nu rămâne nimic, până la temelie se dărâmă şi, explozia fiind la etajul întâi, vom fi striviţi de celelalte etaje, ne prăbuşim şi noi peste cei de la parter, planşeul e mai subţire decât *Enciclopedia României*, uite cât e, o am aici în raft, nu rezistă, sigur nu rezistă, murim la grămadă. Ea vorbea, îmi arătase deja *Enciclopedia,* jalnic de firavă România asta, şi am regretat pentru prima dată că nu-s şi eu fiul vreunui popor din Asia a cărui enciclopedie să aibă o grosime suficient de protectoare, cât zidul chinezesc care se vede, ştiu cei ajunşi şi acolo, se vede şi de pe Lună. Mi-o şi imaginam pe Brânduşa invadată de vecinii de deasupra, cu toţii năvălind nepoftiţi, în *bedroom*. După ce ne făcuserăm griji cu familia ei, cu familia mea, cu copiii noştri, da, vom muri *la grămadă,* striviţi sub dărâmături, final ce trebuia să mă înspăimânte, pe când eu sorbeam liniştit din cafea, robit de aroma mai vie parcă sub ameninţarea sfârşitului: Ce-ar fi să vindem, să ne mutăm de aici, mă hazardez şi eu într-un proiect salvator, salvator pentru noi, blocul urmând să se dărâme peste vecinii lăsaţi în urmă, peste cei care

vor veni. Cum să vând, ştii cât am investit în apartamentul ăsta? Şi pentru ce, ca acum să-l dau pe nimic? Ei, ziceam şi eu aşa; într-adevăr, cine-şi cumpără casă într-un bloc gata să sară în aer, doar tot nişte sinucigaşi leneşi, ce să zic, leneşi să-şi mai bată capul cu detaliile, cu pregătirile. Şi apoi, tu, om în toată firea, cum să iei seama, să te laşi molipsit de isteria derulată la lumina zilei de Brânduşa? Cine să fie ea? Cine să fie decât senzitiva cu dorinţe refulate sub motivaţii imposibil de suportat, pentru ea, la timpul potrivit: marea iubire în care a fost înşelată, soţul şi şcoala, copiii şi lipsurile, toate sub ameninţarea sumbră că i se va afla taina tinereţii când se lăsase în voia iluziilor de o vară vândute de bărbatul acela frumos, gata să divorţeze pentru ea şi care îi promisese o viaţă de vis. *(Autorul, ca şi Tudorin, ştia două adevăruri despre aceeaşi întâmplare trăită de Brânduşa şi nu se va mira că, în timp, amintirile ni se distorsionează, se forjează, la cald, la rece, se reconstruiesc să ne acopere mai bine iluziile, să ne protejeze de un trecut păcătos, imposibil de suportat, de povestit altora fie şi într-o proză, un trecut imposibil de îmblânzit, greu de racordat la prezent, iluzii de neadmis pentru idealul visat, pentru viitor.)*

Au trecut anii, de soţul cel iubit, de formidabilul Eugenel a divorţat, a divorţat cu puţin înaintea pensionării când a dispărut grija şcolii, când copiii crescuseră, se căsătoriseră, aveau casa lor, iar *din privinţa banilor are sufletul uşor*, zice ea şi ştie de ce o zice, acum o duce mai bine decât niciodată şi numai, aşa, din plictiseală, să-i mai treacă timpul, să păstreze o relaţie, face traduceri pentru notari, că cine mai învaţă astăzi limba rusă, căreia, în batjocură şi pe nedrept, şi înainte i se spunea *limba sovietică*. Doamna profesoară n-a mai apucat pensia la catedră pentru că, subţiindu-se drastic orele de rusă, nu-i mai rămăsese decât să fie promovată inspector de specialitate într-o specialitate ca şi dispărută. Brânduşa îşi aminteşte şi acum de nunta băiatului cel mare când ea, mama soacră, a dăruit lui Carmen, nora ei, a dăruit miresei perechea

de cercei cu smaralde, o bijuterie splendidă, gest ce ținea de o tradiție în familia lor, trecerea din mamă în fiică, generații la rând, a unor odoare ce aveau în spate, de-ar fi s-o asculți pe Brânduşa ajunsă soacră, poveşti teribile de pe când miliția vâna orice bijuterie, orice gram de aur, până şi ciobul de piatră prețioasă. Cine ştie din ce instinct Brânduşa ajutase întâmplarea ca o parte din bijuteriile trecute prin mâna lui Gomoran să fie transmise femeii care îi ajunsese soție fiului său. Tudorin ştia şi de cum s-a subțiat atât de mult setul de bijuterii, nevoită când să vândă, când să dea cadouri ba colierul, ba brățara, încât la nunta băiatului cel mare să ajungă doar cerceii, tot ea fiind nevoită să mai dea şi alți bani, alte peşcheşuri, să-şi păstreze postul, şi înainte, şi după '89, obiceiul prost persistând în orice regim. Lui Eugenel, ajuns după revoluție inspector şef la finanțe, prietenii de la masa de poker l-au ajutat, e adevărat, îi treceau mulți bani prin mâini dar el nu se alegea cu nimic, risipea şi părăduia totul, rămânând cu buzunarele goale, dacă ar fi s-o asculți pe Brânduşa. Singurii lui bani adevărați, cum se lăuda şi el, erau datoriile.

La pensie, cu copiii aşezați la casele lor, bine-rău cum nimerise fiecare, divorțată de Eugenel care nu se mai putea controla în nici un fel, ce avea să mai dorească Brânduşa decât să-şi refacă viață, reluând visurile acelei tinere seducătoare din portretul făcut de Ambrozie la mare, pe terasa hotelului, iluzia de o sută de lei. Să o protejeze, inconştientul ei trebuia să-i găsească alte şi alte motive câtă vreme încă nu reuşise să-şi împlinească toate fanteziile fantasmate la bătrânețe ca vise de noapte. Iar fantasma că Mihal va arunca blocul în aer cădea numai bine pe aşteptările ei. Brânduşa e o senzitivă, ziceam, şi trăieşte cu toată suprafața pielii, absorbind binele care i se oferă, aşa cum tot porii ei recepționează şi orice semn de pericol. Avea nevoie de veşti noi s-o şocheze, fiind o fidelă a ştirilor cu violențe: *o, ce bine m-am înțeles cu Eugenel la divorț, mai*

bine decât la nuntă, obişnuia să spună şi urmărea zvonurile despre spargerea căsătoriilor din lumea bună de la noi, din oraş, scandalurile cu celebrităţi, tot ea comentând cu o înţelepciune domestică: şi – la ce i-a folosit că avea bani şi îl ştia lumea dacă în intimitate, a spus la ştiri, era un monstru!

După inundaţia din partea vecinilor de la etajul doi, Brânduşa a trăit, de data asta în vis, o altă pacoste şi nu s-a lăsat până nu mi-a povestit în amănunt: se visase pe alee, pe aleea asta îngustă că abia încape o maşină, ea vrând să iasă în stradă iar Mihal, la volanul unei maşini în flăcări, ţinea morţiş să dea peste ea. Din visul ei a înţeles că Mihal vrea o catastrofă, sigur vrea să arunce blocul în aer, cum vorbise ea şi cu Margareta de la asociaţie. Musafir politicos, Tudorin n-a mai întrebat-o de ce-ar crede asta ştiind că, mai degrabă, chiar ea, Brânduşa, ar vrea să arunce blocul în aer să se răzbune aşa pe Eugenel, pe vecinii care-i râd în nas că, acum, în pragul bătrâneţii, a ajuns din nou să-şi caute un soţ, asta însemnând pentru ea *să-şi refacă viaţa* iar cea mai bună răzbunare ar fi să arunce blocul în aer cu tot globul de-ar putea, să moară şi ea, s-o termine odată cu viaţa asta, o ruşine ce durează încă dinainte de a se mărita cu Eugenel, înainte de a rămâne gravidă cu Gomy. Pe timp de zi, nebunia asta îi este cenzurată de raţiune, o raţiune impusă de teama că şi-ar face de râs copiii, nepoţii şi nici bunul-simţ nu admite, la lumina soarelui, că ea ar dori aşa ceva. Inconştientul de noapte al Brânduşei însă îl dorea *fierbinte* pe Mihal de ani buni, bărbatul viril care trecea zilnic pe la uşa ei, aruncătorul de flăcări, maşina incendiată, simboluri erotice fără echivoc, devenind, de-o parte şi de alta, obsesii fără pauze. Când Mihal mânuieşte în somn aruncătorul de flăcări de ce să te miri că Brânduşa se trezeşte cu pubisul pârlit, îşi spunea Tudorin imaginându-şi întregul eşafodaj oniric al ei şi zâmbind în ceaşca de cafea. Eu mă perpelesc aici de groaza că ne termină pe toţi şi dumneata râzi de

mine. În delir sub pericolul ce nu se mai împlinea, Brânduşa avea nopţi de insomnie cu auzul treaz pentru orice şoaptă ori foşnet de pe scară, îi transpirau urechile de efort cât se păstra la pândă să prindă clipa când se va întâmpla, trăia coşmarul cu ochii deschişi, gata să sară din pat să sune la uşa lui Mihal, să-l trezească din somn: *Ce faci, nu te mai sinucizi odată, nu ne mai arunci în aer?*

Încă nu s-a întâmplat să-i bată noaptea în uşă era şi pentru că, trează fiind, Brânduşa a avut prudenţa s-o ia pe Roxy să doarmă cu ea, de frică să nu se facă de râs prin cine ştie ce ieşiri de somnambulă. Nici prin cap nu-i trecea că, răspândind zvonul, i-a confirmat lui Mihal că îşi aflase salvarea din poziţia sa tot mai umilitoare. Fără să se interogheze pe sine, Tudorin preferă să uite de vecină, de speculaţiile ei. Sunt lucruri pe care e bine să nu le vezi, să nu le înţelegi, să nu reacţionezi, nici când te ameninţă direct şi vital. Tactica struţului, nu ne vine să credem, dă roade în imaginaţia noastră. Bag capul în nisip şi nu mă uit în ochii ghinionului, ghinionul nu mă vede; bag capul în nisip şi restul trupului dispare, nu există. Bei sticla de vodcă, bagi capul în pernă, iar când te trezeşti – lumea se va fi liniştit, cutremurul a trecut, potopul s-a retras. E o magie care funcţionează aici: eu nu văd răul, nici răul nu mă vede – un pact cu necunoscutul. Şi ce să-i spui Brânduşei, ajunsă mitomană, din povestea lui Mihal, vecinul ei, convinsă că-l ştie mai bine decât oricine. Cum să-i spui că acest răufăcător ratat, (da, şi cei răi se pot rata în pornirea lor naturală, incapabili să-şi recâştige respectul de sine, să-şi restabilească prestigiul, este şi un prestigiu al celui rău, esenţial pentru el, pentru familia sa), Mihal, incapabil de faptă doar ne sperie că aruncă blocul în aer. Deşi se străduia să afle, vecina nu ştia nici pe un sfert din fantasticul roman desfăşurat sub nasul ei.

Puţini mai ştiu de Mihal, ce persoană cu greutate fusese

înainte de ’89 când, ca şef de scară, ţinea *Cartea de imobil*. Pe hârtiuţe separate, păstrate în plicuri cu numele fiecăruia, el nota tot ce sărea, după părerea sa, din normalul ordinii: 13.07.1981 – *Constantinică a adus cu maşina nr. 1 BT 275 un sac cu carne proaspătă; cred că este carne din braconaj; are puşcă de vânătoare, de verificat autorizaţie.* - 23.07.1981 – *Astă noapte, la ora 1,55, din bloc au ieşit doi tineri necunoscuţi. Am coborât repede, pe alee, singura fereastră luminată era la familia Zvorâşteanu, sigur că de la ei au plecat cei doi.* Apoi, nota era trecută în caiet, pe curat, ca temele unui elev silitor, şi păstra caietul în sertarul cu cheie să nu i-l citească băiatul, soţia. Ăsta era secretul lui, faptele noastre devenind materia primă livrată securităţii. Tudorin ştia, în caietele acelea, ajunse mai târziu la el, se afla esenţa puterii sale cu care ne domina. Când credea că are destule noutăţi, la două, trei săptămâni, mai des, Mihal îşi punea caietul în mapa de vinilin cu fermoar şi, cu mapa sub braţ, îşi căuta cunoştinţa de la miliţie să-i spună, să-i citească tot ce aflase, tot ce notase. Cât vorbea, Mihal se intimida şi vorbea întrerupt ca şi cum cablul care transmitea mesajul era atacat de paraziţi, se auzea şi un hârâit, vorbea întrerupt încercând să se audă, să înţeleagă şi el ce spune, vorbea sacadat, cu un ritm propriu şi nu era uşor să-i prinzi o frază întreagă, să ştii de prima dată ce vrea; după câteva eşecuri a preferat să-şi scrie informaţiile pentru că, şi memorate, nu le reda cursiv şi ofiţerul n-avea răbdare să-i asculte bâlbâiala; aşa că citea ori se uita pe notiţe şi o scotea la capăt mai uşor. Văzuse şi el la televizor, în şedinţe, cei cu funcţii nu vorbesc de capul lor, citesc de pe o hârtie. Da, aflase şi el, e un lucru bun scrisul pentru noi, ăştia, care nu ne pricepem la vorbit.

Faptul că *avea în răspunderea sa*, cum îi spusese comandantul, atâţia oameni, unii cu funcţii mari, îl ridica dintr-o dată deasupra noastră. Ne slugărea să se apropie de noi, ne slugărea să ne vândă mai bine, asta-i viclenia prin care Mihal va

supravieţui într-o lume anapoda, taică-su, nea Biciuşcă, nereuşind să-i lase o lume mai bună decât o găsise el; păstrându-se cu ochii pe ceilalţi se dovedea sieşi mai isteţ, iar cei de la securitate ştiau să-i cultive orgoliul, să-l flateze cu o vorbă bună, cu promisiunea că-l vor lua la ei şi nu ca simplu şofer; îi vor angaja şi băiatul iar el va avea ceva în plus la pensie. Trecea des pe la miliţie, pe la omul său de la etajul unu şi, în zilele ce urmau întâlnirii lor, zelul îi creştea, încât îi turna conştiincios şi harnic şi pe medicii urcaţi la el în salvare şi care-i vorbeau pe zeci de kilometri cât dura drumul, asistenta rămânând, de obicei, cu pacientul în partea din spate. Şi despre ce-i vorbea medicul? Mihal îşi nota: 17 martie, 1982 - Paraschiv Dudan, medic - *Să fi fost doctor şi la dispensarul din Cornişeni, statul să nu se fi zgârcit la un salariu, la o locuinţă de serviciu, nu mai băteau ei şaizeci de kilometri pentru un caz simplu; pentru că lipsesc medicamentele de import, că ne zgârcim la valută, facem improvizaţii, ne mor pacienţii în mână şi, pe urmă, suntem acuzaţi tot noi, medicii.* Şi câte nemulţumiri nu are un doctor!

Lui Mihal i se instalase în cabină, un microfon. Mihal nu ştia detalii, dar vedea că destul de des staţia sa, ca şi a altora, era dată jos de pe maşină, verificată, calibrată pe lungimea de undă a centralei, el notându-şi conştiincios, la ieşirea din tură, tot ce i se părea că ar interesa pe ofiţerul de securitate: Don' doctor, îl agăţa el la vorbă pe însoţitorul din dreapta, don' doctor, mă întreabă şi pe mine unu-altu', le mai calcă fata pe bec, ori nevasta, şi nu ştiu, zău, pe cineva de încredere de care să le spun, o dată am avut nevoie şi pentru fecioru-miu, că intrase într-o încurcătură. Dar faptul că discuţiile din maşinile salvării erau înregistrate şi ascultate de securitate, secretul ăsta nu durase prea mult şi medicii l-au mirosit încât, într-o zi, doctorul Baştin, ştiut ca sărit de pe fix, cum se zice, dar şi cu un fler nemaipomenit să pună diagnostice, doctorul Baştin urcă în cabină şi-l întreabă: Mihale, în care

parte ai microfonul, să fiu sigur că se aude bine ce am de spus, să nu fie nici o confuzie. Ce microfon, don' doctor, ce-mi spui mie de astea? Bine, Mihale, uite cum ne jucăm: *Ceauşescu să mă pupe-n cur!* Dar dacă tot se aude, vreau să se mai ştie că… şi a început să amintească despre fetele şi nevestele unor activişti de partid, din oraş, din ţară, chiuretate pe şest, la fel, câteva activiste de partid ajunse în străinătate pentru avort, de teamă că doctorii de la noi le-ar turna la securitate. Mihale, dacă mâine mă cheamă la securitate, mai zice doctorul Baştin, ştiu că numai de aici, de la tine, s-a auzit!

Din pricina anilor în trecere, ai zice că viaţa chinuită dă, la bătrâneţe, gust amar cărnii ce te poartă. Lui Mihal nu-i rămăsese decât să înjure mai des, să rabde; el avea un gând la care trebuia să ajungă, avea un plan şi nu trebuia să-l piardă pe drum. Starea sa se echilibrase un timp, fără a fi deloc bună, dar măcar era constant rea: aşa ştia şi el, ştiau şi ceilalţi la ce să se aştepte, de ce să se ferească, adică îi ştiau calea. Dişcă crescuse, ajunsese un tânăr sălbăticit, nemernicul capabil să facă singur, de capul lui, tot felul de trăsnăi, asta fiind şi dovada că era major, păstrându-se în rând cu generaţia sa. Scăpându-l pe Dişcă din mână, aşa cum şi taică-său îl scăpase de sub raza de acţiune a biciului, Mihal devenise, în casă, de-o irascibilitate la limita infernului, pe când în stradă, la serviciu, pentru puţinele zile rămase până la pensie, părea mieluşelul cel blând. Se trezise în el un instinct de părinte cu remuşcări, un sentiment incomod, el trebuind să pareze loviturile venite din afară de pe urma lui, trebuia să calmeze pe alţii în urma boroboaţelor făcute zilnic de fiu-său. Dişcă începuse să bea, să bea mult, se lua de femei şi se băga în orice încăierare, tot mai des el şi provocând-o. Purtarea sa de nestăpânit încă din copilărie, acum o scosese dincolo de uşă, oricine din jurul său aflându-se sub riscul să fie bruscat, lovit.

Până la urmă, deloc de neașteptat pentru un ochi lucid, a căzut el însuși victimă a nesăbuinței sale.

Mihal simțea, bănuia că, după ce va ieși la pensie, lipsit de sprijinul său pe la șefii de prin birouri, Dișcă nu va reuși să-și păstreze serviciul de șofer pe salvare. Și așa, pentru violență, certuri, întârzieri la program, abateri de la traseu, Dișcă avea perioade când era scos de pe mașină și pus să lucreze la întreținere, ca mecanic, cât să nu fie dat afară iar bătrânul Călțun încerca să-și căpătuiască băiatul căutându-i tot altă slujbă din care să-și câștige pâinea și, dacă l-ar lua ca șofer în redacție căposul ăsta de Tudorin, ar fi cea mai nimerită rezolvare pentru fecioru-său. Altfel Mihal, pe atunci, în anii când Dișcă încă era teafăr, nu avea pic de respect pentru revoluționari, amicii băiatului său, de aici și multe certuri dintre ei. Mihail nu dădea doi bani pe *revoluția asta* și era sigur că dintr-o zi în alta se va face din nou ordine, vor fi puși la loc activiștii, directorii de dinainte, miliția va fi miliție, la fel și securitatea va reveni așa cum a fost, el va ține iarăși *Cartea* sa *de imobil,* și vecinii îi vor da actele pe mână, i se vor supune, că așa cere legea și miliția, îl vor primi în casă.

După un drum cu salvarea pe care l-au făcut împreună, privindu-l în ochi, privindu-i ochii câteva clipe, văzându-l cum arată, doctorul Vasilescu l-a somat categoric pe Mihal să-și facă analizele. Analize, ce analize? Toate și serios, nu cum ți le-ai făcut până acum, asta dacă vrei să știi adevărul despre sănătatea ta. *Sănătate pe mă-ta, doctore!* Adevărul despre sănătatea mea? Pe cine să intereseze? Și vorbind mai departe cu sine: nici pe mine nu mă interesează, dar o să vin, cum să nu vin, altfel o să crezi că-s un sălbatic! Simpatia asta nu-i căzuse lui Baștin chiar din senin. Atent și el la părerile altora, doctorul a prins drag, ha, ha, pentru Mihal mai de mult, de la o întâmplare din piață când, la un chioșc, Baștin văzuse stru-

guri frumoşi abia descărcaţi. Se aşează la coadă dar, cu cât i se apropia rândul, doctorului îi venea să se lase păgubaş pentru că vânzătorul, un pişicher, se folosea de strugurii proaspeţi să-i vândă pe cei vechi, stricaţi, rămaşi în magazie de câteva zile şi abia la un talger plin mai scăpa câţiva ciorchini din cei buni. Îi vine rândul şi, cu o voce gravă, îşi spune durerea: Şefu', te rog ceva, pune-mi două kile cum o fi, văd, asta-i marfa, o să-i duc acasă, dar pune separat şi o pungă cu două kile mai pe alese, mă duc la spital, la un doctor şi mi-i ruşine, mă fac de râs. Da, dom'le, te servesc! Şi, să-i arate că are şi el suflet, vânzătorul îi cântăreşte mai întâi punga cu struguri buni ştiind că la punga cealaltă clientul nu face mofturi. Cum a terminat de cântărit, Baştin lasă jos banii număraţi pentru două kilograme şi ia punga: Mulţumesc, am întârziat, fug direct la spital, nu mai trec pe-acasă! Din spate, un glas puternic, un glas ştiut, strigă la vânzător: Te-a păcălit, fraiere, n-are pe nimeni în spital, e doctor, la fel şi nevastă-sa! Mihal, a lui era vocea, se nimerise şi el la coadă şi va spune la toţi cum l-a păcălit Baştin pe vânzător, aşa aflând şi Tudorin, doctorul neavând decât să confirme cu modestie: O, nu ştii ce s-a bucurat Clody de struguri!

Să-l gratuleze cumva pe Mihal pentru că-i fusese martor la scena reuşită, scutindu-l aşa să-şi repete singur glumele, Baştin i-a propus lui Mihal să-şi facă analizele în laboratorul spitalului, să vadă cum stă cu sănătatea şi, peste câteva zile, cu rezultatele în mână, a ajuns în cabinet. Eşti sănătos ca un taur, Mihale, îl răsfăţă doctorul! Dar, cum şi taurii au probleme de sănătate, i-a prescris câteva medicamente, cerându-i să evite grăsimile, sarea, zahărul, băutura, să se mişte mai mult, să respecte orele de odihnă: Ia uite, se simte şi la palpare, ficatul îţi pluteşte în grăsime, colesterolu-i de speriat, glicemia trece şi ea de limită, rişti să dai în diabet. Mişcare, Mihale, mişcare şi regim. *Dosarul şi originea cui te-a făcut, doctore!* Mai

mult că bat sute de kilometri, zilnic, cât să mă mişc? Nu ţi-aş spune să faci mişcare, de n-aş şti ce meserie ai; fă pauze, la 40-50 de minute, dă-te jos de la volan, să te dezmorţeşti, fă alergări uşoare, flotări. Şi, don' doctor, îmi dai mata scris, că asta-i uşor, nu-i concediu medical, să stau acasă! Că, dacă-mi dai scris, eu aşa fac. Bineînţeles, uite, ţi-am trecut pe foaia de consultaţie, asistenta îţi dă o copie, eu pun parafa… Foarte bine! Şi când am o urgenţă la Iaşi, la Salcea, la aeroport, cu pacientul sub masca de oxigen, cu asistenta, cu încă un doctor după mine, opresc unde mă prinde pauza, pe câmp, în oraş, să fac alergări şi flotări pe acostament şi nu mult, zece minute? Înmormântări în drumurile mele am mai văzut, da' şoferi să facă flotări, pe asfalt, zău n-am văzut! Aşa, asta ţi-i meseria, îţi duci crucea! Nu te mai plânge, o ţinu Baştin pe-a lui, ai şi ture libere, nu stai la volan toată ziua şi regim trebuie să ţii, asta poţi. Bine, doctore, oricum nu mănânc şi nu beau la volan! Mihal n-avea nimic împotriva medicilor: e o meserie bună medicina, dar el n-are să-şi regleze viaţa după moftul doctorilor. Asta-i meseria lor, să-ţi spună să nu bei, să nu fumezi; la fel şi pompierii îţi spun să te fereşti de foc şi, de-ar fi după ei, n-ai avea în casă nici chibrituri, nici lumânări.

*

Nu-i încă nicio ameninţare asupra noastră, războiul se amână, măştile de gaze rămân în cuier, uniformele de gărzi patriotice le purtăm prin casă, în subsol, le purtăm ca salopete de stat degeaba, suntem în plin socialism şi, la suprafaţă, toate par să curgă normal, adică prost, nu şi în cultură de care la noi se ocupa secretarul cu propaganda Cezar Corneschi, personaj de anvergură între exilaţii de lux ajunşi aici, fiecare exilat având legenda lui de copil teribil al partidului. Tudorin va scrie curând despre un eveniment care, fără să iasă din comun, dă culoare, confirmă că suntem şi un oraş cultural.

Da, vecina de la etajul IV, profesoară la liceul de artă, va avea o expoziţie la galeriile din centru. Până atunci mai este timp dar Aura se agită: Dom' Mihal, hai, te rog, ajută-mă să aduc câteva pânze şi rame, şi-ţi arăt unde am ajuns cu portretul dumitale, că aproape-i gata. Am portret, nu-mi mai trebuie unul! Am tabloul de la nuntă, cu Aniţa, nu cred că poţi dumneata să faci un tablou mai frumos. Ce tineri eram! Nu, sigur n-o să fie la fel. Dar te rog să mă ajuţi. Da, să-mi schimb hainele de atelier şi în cinci minute plecăm.

Cunoscută în oraş ca o culme a luxului, *Dacia* lui Mihal, cumpărată la mâna a doua, avea accesorii nichelate, iar în interior, radio şi casetofon cu boxele în portiere. Maşina cea roşie a lui Mihal o vedeai în cele mai neaşteptate locuri, numărul ei mic fiind şi legitimaţie de trecere printre porţile cele păzite. Bănuind cum arată pânzele şi ramele, ca dimensiune, montă repede şi portbagajul, tot nichelat, sus pe capotă. Aura încerca şi ea să ajute: Am tarta în plasă şi o sticlă de vin pentru băieţi; le pun pe bancheta din spate? De ce? Merge la portbagaj. Ia să vezi ce bine le stă acolo! Şi-i deschise să vadă portbagajul aranjat ca un raft de dulap de cămară, fără urmă de praf, roata de rezervă şi trusa cu scule, toate acoperite de o husă cu fermoar, tot aici având şi o cutie frigorifică. Şi Aniţei tare-i mai plăcea să se plimbe, dar ocaziile erau rare, aşa că acum îşi supraveghea de după perdele soţul amabil, chiar prea amabil cu doamna profesoară. În mai puţin de o oră s-au şi întors, Mihal cărând pe scări şi pânzele până în atelier, unde îşi va încasa banii şi îşi va vedea portretul. Pe şevalet era chiar chipul său şi rămăsese cumva înţepenit la doi paşi distanţă neştiind ce vede, neştiind ce să spună. Bărbatul acela energic, mai bătrân decât el, îl privea încrâncenat, deloc binevoitor, lăsându-te să bănuieşti că, dacă tabloul ar fi continuat şi cu partea de jos a trupului, ar fi avut în mâini ceva ameninţător, o sabie scurtă, un pumnal bine ascuţit, cel

puţin un topor, pe când lui Mihal îi trecu prin cap că ar ţine în mâini aruncătorul de flăcări din visul său înnebunitor, un vis repetitiv de care nu va scăpa niciodată. Doamna Aura, aşa arăt eu? Chiar aşa mă vezi? Nu te îngrijora: tipul din tablou e un bărbat puternic, e brigand, un condotier, nu ştiu nici eu ce-i, s-ar putea să fie pirat, un nobil castelan sau, cine să ştie, un oştean din cei mulţi, din cei care fac coloanele lungi în marş. Dumneata şi ai profil de războinic, un om mereu în luptă, fără liniştea păcii, fără armistiţii: omul ăsta ori învinge ori e învins, nu suportă echivocul! Cine se luptă, doamnă Aura? Eu? Eu nu mă lupt! Bineînţeles, eu vorbesc de personajul pictat de mine, ţi-am zis, un om din altă vreme. Dumneata eşti mai departe vecinul meu din realitate şi faptul că suntem vecini ne apropie cât să văd un chip, să-l aduc pe pânză. Cel de pe şevalet e creaţia mea în întregime şi, oricât de bine ar semăna cu dumneata, nu-i Mihal, nu-i vecinul meu. Să fi fost scriitoare, îţi dai seama, scriam despre ce se întâmplă între noi şi nimeni n-avea dreptul să creadă că e ceva adevărat în scrisul meu, n-avea de ce să-l ia ca realitate. Aura se aprinsese puţin, iar Mihal se plictisea politicos aşteptându-şi banii. Simţi apatia vecinului şi îşi înghiţi restul discursului pe care, totuşi, Tudorin o să-l reţină ca proiect neexprimat: *Ăsta-i riscul să ai în apropiere un artist: vei intra în „compoziţiile" lui, tot aşa cum, având în apropiere un piroman, rişti să-ţi dea foc, să-ţi incendieze casa! O fi şi arta o capcană, o formă de sinucidere?*

Va veni de la Cluj să o prezinte prietenul ei din facultate, Ovidiu Dan Mardare, acum – universitar, critic cu ceva faimă în lumea plasticienilor, el însuşi un pictor ambiţios care-şi alegea cu mare grijă temele. Ovi fusese şef de promoţie şi ce să fie un şef de promoţie decât un repetent ratat, îşi spunea cu o invidie încă nestinsă Aura, ea având şi alte motive să nu-şi uite prea uşor colegul. Aura îi propusese, cu mulţi ani în urmă, să vină cu ea în tabără la Federuş, un sat mai jos de

Vişeu, fără electricitate, fără telefon, satul urmând să fie desfiinţat aflându-se la zeci de kilometri de altă aşezare; acolo dormiseră prin şoproane, căi de fân, în case părăsite, câţiva săteni aducându-le tot la o zi, două, proviziile cerute de ei, în puţinii bani plătiţi intrând şi raţia de pălincă. Pentru ei fusese o primă experienţa cu Raiul, tot un tărâm izolat, neelectrificat şi planificat pentru dezafectare fiind prea departe de comodităţile lumii civilizate. În tabăra aceea îi propusese lui Ovidiu să vină cu ea mărturisindu-i că alt coleg îi face curte cu o insistenţă greţoasă şi, singură, ar avea momente penibile şi nici n-ar vrea să piardă tabăra. Ovidiu a acceptat, aşa văzând că, într-adevăr, Aura era asaltată de Arthur, colegul lor de an, cu un tupeu de nesuportat, încât criticul de astăzi se văzuse silit, atunci, să-i fie atât de aproape încât, evident, dormeau împreună. Cu câteva zile înainte de vernisaj, Aura apelă din nou la Mihal să-i ducă la galerie tablourile că nici nu-şi putea închipui unde îi încăpuseră în casă atâtea, tablouri incomode la transport, la cărat pe scări, de mânuit printre balustrade şi uşi, aşa că i-a luat ceva vreme să le care pe toate, până şi nudul din dormitor, cel ţinut deasupra patului, aşa, ca un moft de casă bună.

În ziua expoziţiei i-au rămas de dus şi platourile cu gustări, cu sandvişuri, fursecuri, la pregătirea cărora fusese ajutată de prietenii ei tineri, Petruţa şi Tinel, apoi tacâmuri şi veselă în cutii de carton, sticlele cu băutură, vin şi vodcă şi, obligatorie şi în cel mai sărac meniu, cafeaua, nechezol, năut, ce găsise şi ea. *A, doamna Aura, ce n-ai spus de cafea? Îţi aduceam eu, de la casa de comenzi, îţi aduceam câtă vrei!* se oferi cu amabilitatea Mihal. Aura îşi terminase prima parte din treburi şi venise timpul să se ocupe şi de invitaţii ei, unul câte unul. Acum vorbea cu Mihal, când vecinul care ajută, când modelul pentru portret, acesta şi fiind rolul celor mărunţi, oamenii de rând, din apropierea celor dăruiţi cu talent: Mulţumesc, dom' Mihal, mulţumesc că m-ai ajutat şi, după-amiază, la

cinci, vii te rog la vernisaj. N-am cum să vin, doamnă, sunt de serviciu; intru în tură, la două, nu pot! Şi cum mă laşi aşa, eu contam să fii lângă tablou. Am muncit degeaba: portretul ăsta n-are haz fără modelul alături! Să-ţi mai spun că aş fi avut nevoie să mă ajuţi să duc înapoi acasă ce rămâne? Şeful de scară păru să înţeleagă şi altceva decât ar fi vrut să-i spună Aura şi un gând de ceaţă îl îndemnă să-i lase licăr de speranţă făcând cu palma stângă un gestul de răsfirare a degetelor prin aerul fierbinte dintre ei.

Nu l-ai fi crezut în stare, însă Mihal, cine ştie din ce interes ori nădejde neagră, din ce conştiinţă a datoriei de vecin, îi făcu Aurei surpriza să fie acolo nu de la început, ci exact când trebuia. Aproape se terminase prezentarea şi el apăru lângă tablou de parcă aşa regizase Aura. Momentul norocos avea să-l uimească pe doctorul Baştin, venit şi el la vernisaj alături de Clody şi, privind portretul *Căpitanului de mercenari*, cu coif roşu cu pene înalte, într-o atmosferă de Ev Mediu, se surprinse exclamând: Bravo, Mihale, te-ai făcut cu un portret celebru! Celebru, cum celebru, adică râde lumea de mine, se arătă arţăgos mercenarul din sală. Nu, dragă, ăla de râzi de el e caraghios, nu celebru; tu eşti ori nimic, ori celebru! Nimerindu-se pe aproape, Aura îl luă de braţ pe doctor şi-l linişti pe Mihal: Fii fără grijă, vecine, nu eşti nici celebru, nici nimic, eşti un om de treabă, măgulire sub care lui Mihal îi răsări zâmbetul său festiv dar tot pieziş.

Ovidiu venise cu soţia, Laura, ea având părinţii din apropierea Moldoşanilor şi, acum, ajunsese cu familia la galerie, dornici şi socrii să-şi audă ginerele vorbind. Ascultând de alături, secretarul Cezar Corneschi îi şopteşte Aurei: *Tovarăşul e cam mistic, aproape cade în extaz, dar măcar e sincer, nu-i aşa?* Colegul de la Cluj, Ovidiu Mardare, simţind că el e oaspetele de onoare din capul listei şi că rolul său nu s-a terminat după ce lăsase microfonul şi altora, găsi nimerit să-şi continue laudele

şi mai afectat, în cuvinte repezi, şi se uită la secretarul cu propaganda care părea să asculte, ca apoi Corneschi să-l îndemne: Nu te jena; suntem între artişti, şi eu sunt colecţionar! Mai degrabă neatent decât politicos, Mardare sări peste termenii confuzi ai secretarului. Aura îi puse mâna pe umăr: Ovi, mă lauzi şi mă faci să roşesc. Scrii ce vrei în cronica ta, acum să ciocnim un pahar, mie mi-i sete!

Ovidiu o răpi din grup să-i arate tabloul ales de el, răsplata că a venit până la Moldoşani, iar Aura, când simţi că nu-i auzită şi de alţii, îi vorbi fără să-l privească: De ce m-ai ironizat în cuvântul tău, să-mi aminteşti aşa de tot ce-a fost? Şi tu, tu nu m-ai invitat să vin cu Laura să te răzbuni pe mine? Eu sunt singură, tu eşti căsătorit, şi te invit cu soţia, o ocazie să-ţi vezi socrii; e cât se poate de firesc să mă fi gândit la tine! Cum să crezi că mă răzbun, replică ea aproape râzând; n-am cum *să mă răzbun*, eşti aici cu soţia, ce să aştept de la tine?! Asaltul lui Ovidiu persista într-un atac simbolic, pentru prestanţă, să-i arate că o doreşte încă. Femeie cu instinct, Aura avu abilitatea ca refuzul ei să nu-i cadă brutal în faţă, din prima frază. Cum să jigneşti bărbatul a cărui vină este că te doreşte? Refuzul ei se va adresa prietenului de câteva nopţi, acelui Ovidiu de demult care, acum, voia să-şi repete gestul. El păru că nici n-aude când pică şi celălalt refuz, refuzul concret la propunerea lui aluzivă; tot din instinct, Aura, femeia cea reală şi realistă, refuza reanimarea fantasmei care, cândva, avusese farmecul ei. Pe Ovidiu îl respingeau mai întâi împrejurările, iar alunecarea ei din vrajă se adăuga firesc, fără regrete, cum impunea momentul. Ca o fulguire de gând, Aura îşi sesiză egoismul: când avusese nevoie de Ovidiu, el a răspuns; orgoliul îi cere acum să aibă iniţiativa şi, ia te uită, ea îl refuză deşi n-ar avea nici un motiv. Femeia îl fulgeră scurt privind mai departe pe pereţi: Sunt o solitară, mă rog, ca toate divorţatele, cu teama că de câte ori mă apropii de vreun bărbat căsătorit, se crede că-i stric căsnicia, asta-i altă temă.

Mardare sări peste subtilităţile ei patetice preferând să se asculte pe sine şi, la întoarcerea în grupul de care se despărţise îi căzu ochii pe Mihal care, retras într-o margine, se plictisea cu totul. Pe dumneavoastră vă cunosc, vă cunosc dar nu ştiu de unde să vă iau şi n-aş zice că n-am memoria chipurilor. Să vă prezint atunci, dacă tot vă cunoaşteţi, interveni cu aplomb Aura: E domnul Mihal, îl ştii din tablou, şi îşi îndreptă colegul către portretul *Mercenarului.* Văzându-se silit să laude, o făcu şi el cu maliţie, ca între bărbaţi: Întotdeauna am spus că unora le stă mai bine pe pânză decât în realitate! Mihal n-a înţeles, dar şi-a afişat la vedere rânjetul de doliu, doliul – sărbătoarea războinicului. Gestul familiar al Aurei de a-l luat de umăr pe Ovidiu arăta o intimitate de altă natură, gest care nu-i scăpă doctorului Baştin, aflat cu Clody în celălalt capăt al sălii. Aura băuse şi ea două pahare de vin şi era fericită. Nu pentru Ovidiu, nu pentru Baştin, nu pentru un bărbat anume, Aura ţinuse să îmbrace, ca în autoportret, o rochie roşie strânsă pe corp, lungă mult peste genunchi, provocator de lungă, şi toată rochia, fără bretele, se ţinea în formele bustului, ale corpului ei încă elastic; părul şi-l strânsese într-un coc nu foarte înalt, ochii şi-i înrămase cu un rimel parte roşu, parte bleu. Pe umeri ţinea o eşarfă dintr-o mătase grea de un bleumarin intens şi strălucitor care, alunecându-i de pe omoplaţi, se aduna pe antebraţe – trenă la rochie, adaos de culoare.

14.

Cum la construirea întâmplării căzute ca din cer ajută, simultan, şi împrejurări pământeşti, ca autor, ne e greu să fim în permanenţă peste tot, în timp, în spaţiu. Însă, pentru a înţelege, vom afla că, în vreme ce în galerie Aura era prinsă mai departe în plăcuta ei sărbătoare, trecând de la un prieten la altul, de la un coleg la altul cu un pahar de vin, cu o ceaşcă de cafea, la rugămintea ei, Petruţa şi Tinel au luat florile, micile cadouri şi au plecat acasă la doamna profesoară mai repede, să facă şi un pic de ordine pe hol, în bucătărie, să arunce la gunoi din resturile rămase pentru că, cine ştie, poate prietenii ei vor să-i viziteze atelierul. N-au întârziat şi, ca după un plan deja ştiut, la semnul lui Mihal au plecat împreună. Ajunşi în parcarea blocului, şi-au încărcat braţele cu flori, au urcat în apartamentul Aurei ca, după ce vor face un pic de ordine, să lase cheile la vecinul Mihal. Într-o oră, poate mai mult, Mihal într-adevăr primi cheile. Va urca după flori, Aura chiar insistase să ia flori pentru Aniţa, va urca şi dintr-o curiozitate de vecin să vadă ce nu-i era permis să vadă cu proprietarul de faţă. Va sta în casa Aurei câteva minute, va trece din cameră în cameră, prin bucătărie, prin baie, pe balcon, să privească cu ochiul avid peste tot, cotrobăind prin lucruri şi dincolo de lucruri, să-şi imagineze scene, să le caute înţelesul. Întârzie în dormitorul ce arăta ca un teren de luptă abia părăsit şi, cu aceeaşi curiozitate, privi peretele de deasupra patului de unde fusese dat jos tabloul, să fie dus şi acesta în expoziţie. Oricum, locul nu rămăsese gol. Dacă indiscreţia unui bărbat în casa Aurei ar părea bolnăvicioasă, la

Mihal era vorba de un interes rece, fără a-i răscoli cu nimic simţurile. Curând putea fi văzut ieşind din bloc, la fel de hotărât să-şi ducă gândul până la capăt, un gând foarte exact.

Ea, Aura, îşi trăia triumful clipei încercând să dilate timpul, să-l facă să dureze, simţind bucuria, val înspumat în care se bălăcea ca un copil uitat pe plajă, se bucura în răsfăţ fără să ştie ce-o aşteaptă numai peste o zi, nu ştia ce ruşine îngrozitoare avea să îndure din pricina încrederii fireşti cât în vecini, prieteni, cât în proprii elevi şi asemenea sincope între bine şi rău ei i se repetau cu o obstinaţie vizibilă oricărui ins capabil să se supravegheze. Doamna profesoară, o privilegiată a ursitoarelor, primise şi destule lovituri, dar făcea parte din sămânţa celor care, având să se bucure, se bucurau din toată inima împreună cu toţi ceilalţi, iar când îi lovea durerea nu ştiau cum să se ascundă mai repede în singurătate. Acum însă, înconjurată de prieteni, Aura se lăsa invadată de starea de bine, senzaţie de care aproape că uitase, năvăleau peste ea bucurii, fiori de femeie tânără cu făptura subţiată de plăcere, cu carnea topită în lumina curcubeului. Abia terminase paharul de vin şi impetuosul Mardare, cu paharul plin, se apropie din nou: Aura, felicitări, mă bucur pentru tine; te voi ajuta prin filiala de la Iaşi, de la Cluj, să ajungi cu expoziţia asta şi la noi, să mă mândresc cu foştii mei colegi, şi tu ai ce să arăţi. Laura, lasă-mă să-l îmbrăţişez, se aruncă în joc şi Aura. Laura, soţia lui Ovidiu, îi spuse repede: Dragă, azi ai voie, fă-i ce vrei; cât sunt lângă el, să ştii că nu-i în stare de mare lucru… O, foarte bine, voi profita curând: de aici, plecăm la *Simfonia;* avem un separeu, câteva mese pentru noi; aşa, o mică cină festivă să mă bucur că aţi venit la Moldoşani. Ei, nu vă aşteptaţi la cine ştie ce banchet, am un *Aligote* adus pentru mine de la Huşi, de la episcopie. Dacă-i şi un pahar de vin bun, să ştii că nu rezist, se lăsă învins Ovidiu. Vă aştept cu

plăcere, pe mine o să mă scuzaţi cât trec pe acasă, vreau să mă schimb, durează mai puţin de o oră.

Aura, femeie de lume cum părea, gata să se apropie de oricine, să se îmbrăţişeze cu toţi, simţea, totuşi, un frison de neplăcere la atingerea altora, o fobie ce-i rămăsese din adolescenţă, poate de când era doar o fetiţă. Cu fobia asta ajunsese şi când făcea baie în cadă, să se clătească îndelung sub duş, abia atunci simţindu-se curată cu totul. În seara vernisajului îşi învinsese cu stoicism repulsiile suportând şi îmbrăţişările nedorite, partea dezgolită a pielii usturând-o ca sub insolaţie. Pielea ei memorase atingeri terne, reci ori calde, lipicioase, aspre ca de glaspapir, memorase şi atingeri catifelate, electrizante, toate i se imprimaseră în memorie şi de toate voia să scape pentru a-şi recuceri teritoriul, câmpul ei de luptă cu lumea. Avea momente când parcă şi-ar fi dorit o boală de piele, vizibilă, să ţină la distanţă efuziunile drăgăstoase ale iubitorilor ei prieteni. Oricine ar fi gata să vadă în această iritare a sensibilităţii memoria unor suferinţe vechi, îngropate adânc într-un inconştient ce nu ne aparţine dar ea nu dorea să reînvie acele amintiri dintr-o vreme când poate că nici nu avea memorie. Vă rog, o clipă de atenţie: uitaţi cum facem, îmi ajunge o oră să mă refrişez şi ne vedem acolo. Iau un taxi, voi fi punctuală; nu-mi faceţi figura să nu veniţi, mă supăr! N-avusese nevoie de taxi, doctorul Baştin abia aştepta să-i fie de folos cu ceva, să apară momentul să intervină. Nu-l refuză şi îi repetă invitaţia, împreună cu Clody, să o însoţească la restaurant, i-ar face plăcere să le prezinte prietenii ei pe care încă nu-i întâlniseră la galerie. Îşi recuperă cheile de la Aniţa, află că Mihal se întorsese la serviciu, urcă la ea şi începu să se dezbrace de cum închise uşa, aruncând din picioare pantofii roşii cu tocuri mult prea înalte să fie şi comozi, aruncă totul de pe ea şi intră sub duş să se bucure de stropii fierbinţi ca, în final, să se învioreze cu jeturi reci,

scurte. Apa, în trecerea ei, o ajută să-i dispară de pe trup urmele privirilor de neevitat, priviri de canibali gata s-o devoreze; aceleaşi priviri care îi dădeau energie, o excitau ştiindu-se dorită, plăcută, aceleaşi priviri o făceau să se cutremure. Chicoti la gândurile ei năstrușnice cu săpunul jucăuş care-i tot aluneca din mâini: *Liniştește-te, copil obraznic!* Încerca, sub duş, să scape de privirile lăsate pe trupul ei că de gândurile bărbaţilor n-avea cum să scape, avea să le poarte mult timp cum nici din memoria lor, a celor care o doreau, acele gânduri nu se vor şterge.

Abia după ce ieşi din baie găsi răgazul să privească în jur; casa ei arăta dezolant, îngrozitor. Va trebui să-şi ia o vacanţă, vacanţa mare, să facă ordine în casa răvăşită pentru că, pregătind expoziţia, nimic nu mai rămăsese la locul său. Şi, ce ironie, în toate vasele goale, Petruţa şi Tinel puseseră flori, să celebreze, ca în batjocură, o batjocură cu stil, triumful dezordinii. Ce-au făcut copiii ăştia în lipsa mea? Bine că nu m-am bazat pe ei şi să-mi fi invitat amicii acasă, se felicită ea; ar fi fost un dezastru. Intră repede în dormitor, aprinse lumina şi, stupoare! Clipe bune rămase lipită de perete fără să-i vină a crede ce vede: jos, pe mochetă, o sticlă, o sticlă de vin, două pahare din care se băuse, un pahar răsturnându-se peste farfuria cu sandvişuri, dar asta nu era nimic în comparaţie cu grozăvia mâzgălită pe perete. Deasupra patului ei de unde luase nudul, o replică la Corot, să-l ducă în expoziţie, pe locul rămas liber, cu creioane pastel, fusese scris peste albul varului: *Comunismul moare de mâna mea!*

Ce se întâmplase aici? Se vede că prietenii ei de încredere, Petruţa şi Tinel, pe care i-a trimis cu Mihal acasă, să-i ducă florile, în loc s-o ajute, şi-au făcut de cap, încercă Aura să înţeleagă. Au băut şi ei un pahar de vin, au mâncat, bine! După cum arată patul, e limpede că n-a fost doar atât şi asta nu-i bine, nu-i bine deloc! Şi înscrisul de pe perete e o pros-

tie, întrece orice glumă, e mai mult decât paharul de vin, decât hârjoana din pat. Prima intenţie a Aurei fusese să-i sune pe părinţii lor, să-şi admonesteze odraslele, să vină, să-i şteargă peretele. Imposibil; n-avea timp de aşa ceva, deja întârzia şi cum să chemi pe cineva într-o casă ca asta, să le arate ce, să le arate mizeria ei? Nu, o să le spună mai târziu; luă o cârpă să şteargă la repezeală scrisul de pe perete: nici pomeneală să reuşească. Ceasul de pe noptieră îi arăta mai puţin de o jumătate de oră până la cina propusă şi ea, ca gazdă, ar trebui să ajungă prima la restaurant.

Parcă anume să uite de dezastrul de acasă, în seara aceea râse şi se bucură de clipă cu prietenii din oraş, colegii ei, profesori la liceul de artă. A ieşit şi ea pe ringul de dans, între celelalte perechi, doctorul Baştin invitând-o sub ochii adânc îngăduitori ai soţiei sale, Clody. Mai mult, doctorul o curta ca prins în tiparul din care bărbatul nu poate ieşi când se află în apropierea femeii plăcute, curtate şi de alţii, la experienţa sa acceptând spinul din trandafir ca inevitabil, el ştiind că nu va învinge femeia care îl doreşte. Când în braţele lui Baştin, când în ale prietenului din Cluj, în ritmul muzicii, Aura fremăta cu tot corpul, cu pielea întinsă ca pe tamburină. Legănat de ritmul tangoului, Baştin încercă să rupă hipnoza în care partenera părea să întârzie cu o voluptate periculoasă: Aura, ar trebui să fii fericită, ai o seară frumoasă, expoziţia ta este extraordinară; ţi-o spun nu cu ochiul criticului, n-am pretenţia asta, ţi-o spun cu interesul colecţionarului care simte când îi place un tablou. *Colecţionarul?!* comentă cu o ironie scurtă Aura. Da, şi cuvântul ăsta-i compromis, acceptă Baştin cu gândul la impostorul de Corneschi, când vezi cine e *colecţionar de artă* în ziua de azi, indivizi care, în alte vremuri, în alte locuri, ar fi colecţionat scalpuri şi le-ar fi atârnat la brâu la fel cum azi adună tablouri. Cred că, dacă m-aş lăsa în voia gustului, ţi-aş lua măcar jumătate din tablouri, să le ada-

ug la cele pe care le am. O, ce intenţii generoase are domnul doctor. Şi ce-ai să faci cu încă treizeci de tablouri, le ţii în boxă, la subsol, că n-ai în casă atâţia pereţi. Asta-i, că nu ştiu ce să fac cu ele, dar m-aş uita în fiecare zi. Vrei să începem negocierile? Nu, doar să ştii să nu le înstrăinezi. Şi care sunt… Păi unul e cel cu Mihal; nu-i vina lui, dar portretul acela îmi place. Da, are omul ăsta o îndrăzneală în ochi, o îndrăzneală care sparge pânza, asta am simţit şi eu înainte, văzându-l în realitate; brigandul e gata să facă orice fără teamă de niciun risc, aşa pare cel puţin. Acum Baştin era doar bărbat şi asta simţea şi Aura, uşor atinsă de vin, şi mai ameţită de succes. Fără un gând precis decât o senzaţie difuz-incandescentă, îl invită: Voi fi zilele astea la galerie, treci să vorbim, cum să refuz un client ca tine!

Apoi Ovidiu, Ovidiu o invita cu insistenţă; acum dansa, din nou, cu Aura şi, obosit după paharele de vin, nu încetă să reia asaltul care, se lămurise şi el, n-avea şansă de finalizare cu soţia alături, dar se simţi obligat să-i spună gândul ce îl rodea de mult timp. A trecut ceva vreme şi tot nu-mi dau seama dacă invitaţia în tabără, la Federuş, ce amintiri frumoase, a fost momeală, pentru că într-adevăr mă plăceai sau aşa s-a întâmplat. Aura strânse îmbrăţişarea, să-i sufle la ureche: Şi tu crezi că o să-ţi spun? Drept mulţumire pentru efortul de a veni de la Cluj, un gest care, într-adevăr, o bucurase, Aura a ales să-i ofere o ieşire onorabilă din elanul său de a se arăta încă dornic să aibă şi alte nopţi cu ea, o ieşire onorabilă nu cum ar fi un refuz categoric. Ovi, tu ştii, sunt înfăşată în griji ca pruncul în pelinci; am divorţat, sunt profesoară aici de câţiva ani şi încă n-am găsit bărbatul de care să mă apropii cu adevărat. Încă mă doreşti, văd asta, dar n-am să mă arunc astăzi în braţele tale, ca disperata, pentru că în urmă cu nişte ani ne-am iubit câteva nopţi; lasă-mi timp să mă limpezesc, să-mi dau seama ce simt în continuare pentru

tine. Atent la cuvintele ei, Ovidiu pierdu ritmul şi izbucniră amândoi în râs. Cât o privi în ochi, ea prinse sclipirea de recunoştinţă; da, bărbatul a înţeles că întâlnirea lor se încheia onorabil, moment potrivit să mai bea un pahar. Trecuse de miezul nopţii, orchestra îşi terminase programul iar Aura temperă bunăvoinţa acordeonistul gata să mai cânte: *Nu, mulţumim frumos, domnu' Iorgu!*

Clody o însoţi pe Aura în toaletă iar în faţa oglinzii, cât îşi refăcea machiajul îi şopti cu voce blândă, foarte blândă: *Aurița, așa-i că-ți place de Baștin?* O întrebare cât o şoaptă printre cutele îndulcite de un zâmbet aproape matern, cum ar fi întrebat-o mama: *Îți place de tata?* Nu foarte surprinsă, Aura simţi în stare să pareze elegant, cu stropul de linguşeală: Da, e foarte sensibil, cum să nu-ţi facă plăcere să fii în apropierea unui bărbat ca el. Cuvintele îi sunau lui Clody imprudent de sincere, de directe, semn că pictoriţa n-avea de ce să se ruşineze, n-avea ce ascunde. Şi, pe un ton egal: Nu uita că-i chirurg, înţelegi tu? Şi nu-i chirurg din întâmplare, a ajuns şi el la medicină că n-a mai găsit loc la hidrotehnică. Aura rămăsese cu rujul între buze, cumva nedumerită, fiind sigură că Clody îi va mai spune ceva. Soţia doctorului, cu un ton mai degrabă prietenos, îi vorbi. Aura nu înţelese imediat şi în toaleta restaurantului se auzi ca un ecou întors din tavan: *Atenție, taie; el taie și pleacă!* Aura rămase să se spele pe mâini, ultimele cuvinte ale lui Clody urmând să le rumege, cu atenţie, acasă. Ieşi şi ea din toaletă ajungând-o pe Clody care, meticuloasă cu ţinuta ei, îşi aranja rochia în oglinda mare de pe hol unde o aştepta să intre în salon împreună, amândouă cu feţe victorioase, fiecare obţinând ce şi-a dorit, aşa păreau, şi Baştin înţelese că au căzut de acord, el retrăind aceeaşi senzaţie din copilărie când mama, simţind că umblă la borcanul cu dulceaţă de vişine, i-l lăsa pe masă: vrei dulceaţă, copile, ia şi tu o linguriţă, două, nu te lăcomi, te lăcomeşti şi

n-o să-ţi mai placă iar eu, eu pentru cine s-o fac, pentru cine să ţin eu dulceaţa! Era şiretlicul mamei de a-i astâmpăra nesaţul, permisiunea ei răpindu-i jumătate din savoare. Cu dulceaţa de vişine pe masă, Baştin râvnea şi la dulceaţa de cireşe amare. Jocul ştiut, linguriţa la pofticios şi borcanul sub cheie, *la mama,* ca în alte case, fusese depăşit de Clody şi, înţelegătoare, îi lăsase la îndemână şi dulceaţa, iar Baştin, cu linguriţa lui, cerceta un borcan şi încă unul, oriunde dădea peste dulceaţă, cu o poftă nouă, de adolescent în mirare, un mod înţelept ca mariajul lor să dureze.

Trecuse de miezul nopţii, o parte dintre invitaţi plecaseră, dar ei, familia Vasilescu, familia Mardare, parcă ar mai fi stat iar Aurei, ea amintindu-şi ce-o aşteaptă acasă, Aurei nu-i mai venea să se întoarcă. Acum era interesată de discuţia dintre cei doi bărbaţi care, aşezaţi faţă în faţă, se persiflau cu mici înţepături, Ovidiu Mardare aflând în doctor un amator rafinat de pictură, cu multe cunoştinţe între artiştii din Cluj, unde făcuse şi el medicina. Mai ciocniră un pahar de vin, mai vorbiră şi un simţ încă treaz îl alarmă, cât un mic fulger, îl alarmă pe Ovidiu că doctorul ăsta, iubitor de pictură, e şi el *un colecţionar,* un colecţionar de pictoriţe şi, să nu-şi spună gluma cu voce tare, şi-o zdrobi între buze să-şi reprime aşa fulgerarea de gelozie încât Baştin se arătă îngrijorat: Ce faci, domnule, eu beau vin alb şi, din aceeaşi sticlă, dumneata bei sânge? De alături, Laura se repezi cu batista: Hai, Ovidiu, gata, iar m-ai făcut de râs! Aşa-i el, când se îmbată, muşcă din pahare!

Se făcuse ziuă de mult iar Aura visa în patul ei şi visa ceva de neînţeles: e undeva pe munte cu mulţi prieteni, un grup, defileul prin care treceau devine coridor de muzeu nu cu tablouri, ci cu sculpturi, lucrări imense şi ea îşi spune că artiştilor le-a fost uşor să aşeze muzeul în munte, să nu mai

care piatra, nici sculpturile terminate, e o tabără de creaţie, încă o idee trăsnită de-a lui Corneschi; trecu apoi prin săli, ajunse într-un capăt şi vede că muzeul este neterminat, o parte din clădire, în alunecare, s-a prăbuşit în prăpastie, nu şi sculpturile; lucrările din piatră se ridică în aer, par baloane, plutesc şi ajung deasupra hăului, unde se vor sparge, se vor pierde. Nu, nu-i bine că s-a făcut aici muzeul! Şi unde-s ceilalţi s-o ajute, să salveze sculpturile cele fragile; e singură, o să cadă şi ea în prăpastie încercând să salveze lucrările, dar nu, pietrele plutesc, nu se ciobesc, nu se sparg; deşi sunt ca baloanele de sticlă, trec din stâncă în stâncă, nu se sparg, sunt uşoare, incasabile, am uitat că nu-s obiecte obişnuite, sunt opere de artă şi, îşi spune încă visând, nu pot fi ciobite, oricât de fragilă pare, arta nu se strică nicicum, se loveşte de stânci şi sună, sună cu un sunet cunoscut.

Aura se trezi alarmată de soneria ce bâzâia enervată de un deget insolent: dacă tot ţii atât de mult să deschid, uite că nu-ţi deschid! Se uită la ceas, era trecut binişor de ora zece; cum să nu deschizi uşa la zece dimineaţa? Vin, vin! şi se uită în oglindă. N-avea pe cine să recunoască, din oglindă o privea faţa speriată a unei străine nimerite Dumnezeu ştie cum în apartamentul ei. Aşa arăta Aura după o noapte cum nu mai avusese de mult; ajunsese acasă spre dimineaţă, într-un taxi împreună cu familia Vasilescu. Se trezise cu o arsură pe limbă, un gust amar, de cenuşă de care nu va scăpa nici cu toată menta din pasta de dinţi. Nu acum; acum – soneria, uşa. Îşi puse un halat peste cămaşa de noapte şi, jenată, deschise uşa cât lăsa lanţul. În crăpătura uşii, Mihal: Mă scuzaţi, tovarăşa profesoară, tovarăşul miliţian, somaţia, hm, o invitaţie! Mihal era cel care suna cu obrăznicie, el ştia că e acasă şi acum privea prin fanta uşii cu lăcomie de jivină şi aproape că rânjea, lângă el fiind şi o uniformă. Femeia îl excita, îi simţea prin uşă dogoarea culcuşului din care se ridicase şi el,

bărbatul, inhala deja mirosurile din aşternutul nopţii. Ce vrei, omule, ce invitaţie?! Sunt chioară de somn, chiar nu pot dormi şi eu? În crăpătura uşii se auzi vocea din uniformă, iar Aura se uită la miliţianul îmbrăcat ca de o mână şi nepricepută, şi zgârcită. Ochii îi alunecau pe detalii fără să priceapă ce auzea: vedea slinul de pe centura de piele, strânsă pe deasupra cu stema României încrustată pe alama cataramei ca un supliment la osânza burţii. Sub caschetă, ochi de câine flămând. Cu încredere mai mult în Mihal decât în uniformă, deschise uşa de tot. Ordinu-i ordin, n-avem ce face! Trebuie să vă prezentaţi la t'a'ş' maior Bulat, poftim, asta-i invitaţia; semnaţi aici de primire. Miliţianul îi împinse hârtia, pixul: Aici, semnaţi aici! Semnă unde i se arătă cu degetul, un deget gros de salahor cu unghia înrămată în negru. Ăştia n-au niciodată mâinile curate, îi trecu prin cap cât înapoie pixul. Vă salut, to'a'şa Bucureţ. Semnă şi scăpă, închise uşa să rămână singură, să respire normal!

Asta-i, se trezi Aura de-a binelea, de unde-or fi aflat aşa repede, că nu le-au spus copiii. Nu, Mihal le-a spus! Sigur Mihal, ştiam că toarnă, am fost prevenită. Oricum, n-aveam ce face. Şi ce fac acuma? Invitaţia era pentru astăzi, la 12, şi cu numai 12 ore în urmă era fericită. Reciti hârtia, auzi – *Invitaţie!* Mai avea o oră, o oră şi ceva până să ajungă la maiorul Bulat. Maşinal se apucă să facă ordine, cel mai tare o încurcau florile; se veştejeau, şi nu buchetul întreg, dintr-un buchet câteva fire se ofileau mai repede pleoştindu-se, altele arătau încă bine, ar trebui să le desfacă, să le aleagă iar şi iar, până le va arunca pe toate. Numai de asta n-avea chef. Ce fac eu aici, aleg flori pentru întâlnirea cu securistul? Şi miliţianul poate aşteaptă jos, dacă nu fug, dacă nu mă arunc pe geam! Făcu o sarsana mare cu flori, mai fiecare elev al ei venise cu câteva fire, un trandafir, o garoafă, altfel nu se aduna mormanul ăsta. Trebuia să-i spună lui Mihal să ia mai multe

flori, a şi găsit să se zgârcească. Ei de ce n-au luat flori, nici Tinel, nici Petruţa? Of, ei au avut altă treabă! Da, ăsta a fost probabil momentul când Mihal, văzându-se cu cheile în mână, a umblat prin casă, ce vrei, treabă de turnător, a deschis o uşă, încă una şi a dat de inscripţia din dormitor. Dar ce operativi sunt, domnule! Asta, aşa, pentru intimidare.

Deşi a înţeles jocul lor, un pic, un pic, prinse să tremure de frigul brusc lăsat peste ea: cât e de singură, de fragilă în lumea ei, cum n-o poate apăra nici profesia, nici talentul, nici prietenii. Pe cine să suni, cui să te plângi, la cine să te duci? Şi să sune pe cine, adică să-l bage în bucluc şi pe acela: sigur, telefonul îi este ascultat. Când e să pici, apoi pici şi nimeni nu te ştie: toţi te cunosc cât eşti în glorie, cât o rază din steaua ta cade şi pe ei. A greşit, şi cât de grav a greşit că s-a încrezut în alţii. *Învaţă-te, proasto, lumea-i rea şi n-ai pe nimeni să te ajute! Eşti singură acum şi degeaba te ţineai cu nasul pe sus până ieri.* O podidiră lacrimile, plângea de i se făcuse milă şi ei de femeia asta singură, lăsată-n frig: *Poftim, ai vrut să fii liberă, n-ai răbdat să ai şi tu un bărbat lângă tine, uite ce păţeşti dacă nu asculţi!*

Ajunse la miliţie cu o întârziere de câteva minute; aşteptă, subofiţerul de la poartă sună pe cineva şi curând se apropie de ea un civil aproape blond, cu ochi spălăciţi, într-un costum prea larg, şi îi ceru să-l însoţească în alt corp al clădirii. Părea prietenos: Bună ziua, tovarăşa Bucureţ, sunt maior Mihai Bulat, am dorit de mult să vă cunosc şi iată ocazia! Rostit de ofiţerul de securitate, numele ei îi suna străin. Aura îl privi mai atent dintr-o parte: a, dar îl ştiu, l-am zărit la noi la şcoală, în biroul directorului. El îi termină gândul: Sunt ofiţerul de pe obiectiv. Liceul de artă e în *răspunderea* mea. De acolo vă cunosc. Securistul se arăta în continuare amabil ca un om de lume: Am auzit, a fost un succes vernisajul, foarte frumos a vorbit colegul de la Cluj. Aproape măgulită, întrebă: Aţi fost în sală, la vernisaj ieri? El sări peste întrebare: Şi

să ştiţi că vinul ăla fără etichetă, un *Sauvignon* din '70, e un vin excelent, pentru oameni de gust. Asta nu se mai întâmplase la vernisaj, nu era nici vinul ei, adus de la Huşi, era vinul cerut de Baştin şefului de local, dar ofiţerul ăsta sigur nu fusese la restaurant, l-ar fi văzut şi abia acum Aura îi pricepu intenţia, ţinea s-o intimideze arătându-i că ştia totul despre ea, tot ce s-a întâmplat ieri, în micul ei cerc de prieteni. Nici nu-i greu, îşi imagină ea, un telefon la şeful restaurantului şi a aflat şi de câte ori a dus paharul la gură, câte minute a stat la WC cu Clody, poate şi ce-au discutat acolo.

Urcară la primul etaj, apoi o cameră goală, masa, două scaune. Înainte de a se aşeza şi el, maiorul Bulat îi aduse la piciorul mesei o găleată cu var, de toartă cu o bidinea: Cadou din partea noastră! A, mulţumesc, apucă să deschidă gura Aura. Ştiţi cu siguranţă la ce se foloseşte. Oricum voiam să şterg, *abia*… şi în clipa următoare Aura tăcu înţelegând grozăvia. Cu atenţia distrasă de găleata cu var, evident – un truc, fusese cât pe ce să-şi nenorocească elevii – *abia aseară am văzut şi eu!* Cum să fi văzut *abia aseară?* Adică, pe un perete din casa ei, nu ea, ci altul ar fi scris lozinca aia teribilă? A, nu, cum să spună că au scris-o copiii?! Dacă-i crezută, îşi bagă la apă elevii, dacă nu va fi crezută, se va complica cu încercarea atât de neîndemânatecă de a minţi, de a arunca vina pe alţii. E simplu, ea a scris într-un moment de furie, de isterie şi gata, securistul n-are decât să creadă despre ea ce vrea, dar va trage ponoasele de una singură! Ofiţerul a prins ezitarea şi a pus-o pe seama renunţării Aurei de a da vina pe altul, pe Mihal, bunăoară, tot avusese cheia, tot intrase la ea, vecinul părea mai aproape de eveniment, dar era de-a dreptul imposibil, Mihal nu mâzgălea el lozinci cu cretă colorată, ca apoi să-şi denunţe isprava ca fiind a altuia. Şi ofiţerul Bulat voia un caz rezolvat în mod credibil, nefiind vorba de o crimă, de ceva foarte grav, nu era un act public, la fel cum Aura putea fi

uimită de rapiditatea cu care securitatea a aflat ce se întâmplase în casa ei. Acel *abia* ar fi vrut să zică altceva, aşa că reformulă: *Abia* ieri am scris şi aţi şi aflat! Vă miră? N-aş zice că nu-s uimită, asta-i; am făcut o prostie, ce pot spune, unii înjură, ţipă în stradă, fac crize de isterie în clasă. Eu, ce să fac: scriu, pictez! Să pictaţi, să pictaţi: *Comunismul moare de mâna mea!* – asta, da, operă de artă, îi aminti ofiţerul cu o ironie subţire scăpată pe sub mustaţa nici blondă, nici roşie. Vă ascult, reluă ofiţerul, cred că merit să ştiu ce v-a apucat, de cum v-a trecut prin cap prostia asta. Sigur, gândi Aura, sigur crede că eu am scris. Îmi pare rău, îngăimă ea, e prima dată când se întâmplă să-mi ies din fire! V-a ieşit bine şi din prima, nu-i nevoie o a doua oară! Aura trecu peste ironia care, iată, sună a ameninţare şi prinse să brodeze pe marginea unui fapt real: Zilele astea am căutat cafea; am zis să-mi servesc invitaţii la vernisaj cu cafea naturală, bineînţeles, invit un prieten de la Cluj, un fost coleg pe care nu l-am mai văzut din facultate şi-i dau orz şi ovăz prăjit şi măcinat!? Da, îl cunoaştem pe profesorul Ovidiu Mardare, o anunţă aluziv ofiţerul, cât ea să simtă că nu se poate încrede în nimeni. N-aveţi cum şti ce stres înduri pentru un vernisaj, să reuşeşti să pui pe masă o gustare, un pahar de vin, să ai o cafea adevărată. Şi am fost la casa de comenzi, la o cunoştinţă. Avea un sac plin cu cafea verde, vroiam un kilogram, cel mult, o prăjeam acasă, o măcinam. Nu se poate fără aprobare de la tovarăşul director, îmi spune. Renunţ la boabe şi, cum mă grăbeam, cer două, trei cutii de ness: nu se poate fără aprobare de la tovarăşul director! E absurd, mi-am zis, pentru un fleac să mă duc la ditamai directorul; bineînţeles, asta se face cu audienţă, cu înscriere pe listă, să las cerere, să arăt motivul, după ce făceam coadă în rând cu o duzină de inşi în doliu, cu certificatul de deces în mână, veniţi şi ei după zahăr şi ulei pentru praznic, că raţia de pe tichete au consumat-o deja în familie.

Nu mi s-a părut drept şi m-am dus acasă aşa de furioasă că am făcut o criză de isterie.

Ei, făcu ofiţerul, şi eu beau cafea şi, recunosc, e un viciu, e un viciu de lux, nu mori fără cafea! Aşa-i, mi-am ieşit din minţi. Inscripţia aia de pe perete e o răbufnire de moment, ce să fac, aşa m-am eliberat şi acum mă simt mai bine. Gata, mă duc s-o şterg! Foarte bine, vă oferim varul şi bidineaua noastră! Să nu uit, avem o mică formalitate, dincolo de faptul că, sunt sigur, aţi înţeles, asta-i o discuţie între noi şi nimeni n-are de ce să afle, dar *absolut* nimeni. Da, *absolut* de acord! Nu văd de ce şi cui m-aş lăuda cu prostia mea; chiar mi-i ruşine! Vă înţeleg, dar avem şi o mică formalitate de parcurs, semnaţi angajamentul ăsta ca *un act de încredere* dintre noi. Şi scoase din sertarul mesei o foaie, formularul ce trebuia completat cu câteva date şi semnătura. Aura citi pe nerăsuflate şi înţelese: asta-i, peripeţia căreia i-a căzut victimă e un pretext, un pretext bun de şantaj. Şi simţi, din nou, frigul singurătăţii; se văzu ca într-o oglindă, întregul ei trup – balon de sticlă lăsat să pice din vârful muntelui acoperit de stânci, parcă aşa îşi amintea ea un fragment din vis. Da, şi balonul de sticlă va ajunge jos, la şes, fără să se spargă, fără să se ciobească. Oare cum o să facă? Sentimentul de fiinţă părăsită o surpă în plânsul fără noimă, apoi o năpădi furia că îşi arată slăbiciunea, plânge ca o fetiţă rătăcită în parc. Zâmbi, îşi zâmbi sieşi, şi ochii încă în lacrimi i se lumină; îi venise în minte păţania de pe când era elevă şi, aşa, zâmbi, un zâmbet care îl intrigă pe ofiţer, se întâmpla ceva şi-i scăpa înţelegerii sale. Aura îşi amintise, cum să nu zâmbească, îşi amintise tot de un şantaj, de şantajul colegului ei de clasă, erau într-a cincea, a şasea, şi Mirel venise la ea să-şi ia lecţiile din ziua trecută, când el lipsise. Nu mai ştie cu ce motiv ea urcase în pod, poate după o cutie cu sandale mai vechi, dar, cum a văzut-o urcată, Mirel i-a mutat scara pe celălalt perete: *Nu cobori dacă nu-ţi dai cuvân-*

tul de pionieră că mă laşi să te pup! Ea a fost de acord cu o condiţie ce-i făcea credibilă promisiunea: *Bine, o singură dată!* Când s-a văzut jos, l-a repezit călcându-şi cuvântul de pionieră, însă păţania i s-a impregnat în carnea tânără ca în lut proaspăt cu tiparul furiei, al groazei fizice în faţă şantajului, aceeaşi stare dându-i şi modelul de a scăpa din capcane. *Bine,* îşi spuse ea în gând, *eşti viclean, mi-ai luat scara de la pod, aşa mă sileşti să-ţi promit şi să te mint!*

Aura se hotărî să semneze angajamentul cum aflase că făcuseră şi alţii, siguri că nu va urma nimic, siguri că nu li se va cere nimic grav. Puse mâna pe pix, îl scăpă, cum o ajută neprevăzutul, se ridică de pe scaun să caute, îl găsi şi acum îl răsucea între degete recitind absentă textul cu gândul în altă parte, ceva în ea rupându-se, trăindu-şi senzaţia de înfrângere, de prăbuşire. O înfuria ideea că bărbaţii, deşi au de partea lor forţa, autoritatea, legea, ia te uită, tot ei caută viclenia, şantajul. Şi nu mai e vorba de un băieţel, de colegul ei din clasa a cincea, e un bărbat în toată firea şi, mai mult, e securitatea, bărbatul ăsta este Statul!

15.

Întâlnirea Aurei cu securitatea din Moldoşani a fost una destul de dură se vede, de vreme ce îi răscolise memoria până la a-şi aminti de înfrângerea suferită prin divorţ. Îi apăruseră în minte primele întâlniri cu Ştefan, bărbatul care îi va deveni soţ; ce crezusem, proasta de mine, mi-am luat model să pozeze toată viaţa aşezat *artistic,* cu mâna, în fotoliu şi acoperit cu un colţ de cearşaf? Că va sta pe pat cum îl aşez eu? Aura gândise că în războiul cu soţul ei va câştiga nu atât în tribunal, cât faţă de oamenii care contau pentru ea; credea că va avea de partea sa prietenii, dar se înşelase şi atunci, acesta fiind motivul pentru care a şi acceptat să plece din Bucureşti, să scape de ipocrizia consolărilor. În alt plan, soţul fusese generos, de-a dreptul un lord, şi s-a interesat până la capăt ca în oraşul în care se mutase să aibă un apartament bun, cu spaţiu suficient, trei camere erau ideale, va avea catedră la liceul de artă, şi s-a îngrijit ca prin Fondul UAP să primească un împrumut şi comenzi, iar Aura nu s-a simţit umilită să accepte. Toate au venit cu discreţie, cu o delicateţe de care Ştefan era totuşi în stare, semn că între ei au fost, dincolo de lunga paradă de orgolii, şi multe momente frumoase şi el nu voia să le uite, un gest ce echivala cu o uşă lăsată întredeschisă în relaţia lor. La fel, băiatul, Andrei, a rămas în seama tatălui, de fapt la părinţii lui, să nu-i tulbure cu nimic mediul în care crescuse, să nu-i schimbe prietenii, colegii. Se puteau vedea oricând, în orice condiţii, în vacanţe, Andrei vizitând-o. Şi ea a venit la Moldoşani, a preferat oraşul ăsta pentru că era departe de Bucureşti, tăindu-i orice

tentaţie de a se lăsa înduplecată pentru o revenire, alegând exilarea ca o plecare în altă viaţă. Nu puţini dintre noii ei colegi s-au întrebat *de cum* şi *de ce* o femeie singură, divorţată, aterizează într-un oraş străin cu nimbul ei misterios, ocupând postul fără concurs, cumpărând un apartament la care, în condiţii obişnuite, n-avea dreptul. A înţeles repede că din partea colegilor ei din cancelarie n-avea să aştepte acte spectaculoase de simpatie, de prietenie, aflând mai degrabă puseuri de invidie şi ranchiună. De aceea şi este atât de vulnerabilă în faţa securităţii; nu are cine s-o prevină, s-o apere de atacurile altora, s-o apere de tentaţiile proprii, abia aşa descoperind ce înseamnă să fii cu adevărat singură, singură într-un oraş străin, ostil, sau, în cel mai bun caz, indiferent. Avea momente când entuziasmul i se topea, la fel ca şi eroismul de început. Aura, cu mari prudenţe, îşi va găsi un prieten, doi, dar n-avea cine s-o apere cu adevărat dacă se întâmpla cineva să-i ia, din nou, scara de la pod. Iar maiorul Bulat îi oferea o poziţie de forţă: îşi va turna colegii deşi, pe loc, habar n-avea ce presupune asta pentru ea, pentru alţii. Poate că aşa găsea o cale de răzbunare, cum probabil simţea şi Mihal când îşi turna vecinii. Oho, Mihal! N-avea decât să se ia la braţ cu el şi să meargă la aceeaşi poartă cerând să vorbească fiecare cu ofiţerul său.

Securistul simţise ezitarea Aurei şi i se părea nefiresc un refuz, la o evaluare corectă profesoara asta având profilul ideal pentru a colabora cu ei. Cum să nu semneze angajamentul când alţii doreau să fie informatori, şi îi respingea pentru că tot ei se lăudau colegilor să-i intimideze, să-i şantajeze. Erau destui şi o făceau şi cu gândul la acea mică răsplată în bani turnând tot ce apucau, se hărniceau inventând intenţii, fabulând pe marginea unei bănuieli, a unui zvon, să mai ciupească suta de lei, fie numai de dragul de a turna pe cineva, de a-şi da importanţă; aşa îi puneau pe drumuri, să

verifice, să alerge pe piste false încât era greu să deosebeşti între excesul de zel al celui lacom, actul unui mitoman şi informaţia reală, de interes. Munca asta de securist cere răspundere, păi cum altfel!

Să vă mai spun un amănunt, tovarăşa Bucureţ: de profesie sunt psiholog şi prima repartiţie a fost la catedră. N-aş vrea să se creadă că profităm de slăbiciunea cuiva, de un moment de criză, că alergăm după colaboratori când, de fapt, noi primim solicitări şi le triem cu mare atenţie. Rar se întâmplă să-i propunem cuiva, dar avem nevoie de un om de încredere în liceul de artă pentru că, ştim, acolo se petrec şi fenomene nu tocmai corecte. Aş fi curios să aflu, de pildă, temele, ideile caricaturilor făcute în pauză de elevi, şi arătate colegilor, părinţilor, prietenilor de familie, să aflu de comentariile pe seama lor; am vrea să ştim ce se discută în cancelarie pe seama evenimentelor, a vizitelor din judeţ, ce se discută la sărbătorirea cuiva, la o onomastică, da, or fi bârfe în aparenţă, dar sunt amănunte de culoare şi am vrea să le ştim. *Caricaturi,* păru cu totul mirată Aura? O, ştiu, se cultivă ironia, se cultivă spiritul într-un desen, într-o schiţă, trăsăturile comice ale cuiva văzut la televizor, într-o revistă şi tocmai aici e şi forţa caricaturii, îl face pe cineva antipatic iar dacă se mai adaugă câteva versuri, o epigramă, îi desfiinţează orice urmă de autoritate, îi persiflează ideile înainte să afli cu adevărat ce gândeşte, ce vrea omul acela, cine este el cu adevărat, l-ai compromis înainte de a deschide gura, înainte de a-l întâlni faţă în faţă. Asta-i, avem nevoie de cineva de încredere iar dumneavoastră, ne-am gândit noi, veţi fi omul acela. Vom socoti ieşirea, e adevărat, maladivă şi ostilă, de a scrie pe pereţi, un accident de care am şi uitat. Dar de ce să n-o transformaţi într-o şansă, dacă tot credeţi că aţi avut ghinion? Să vă mai spun un mic secret: directorul de acum iese la pensie, va fi numit adjunctul, dar se va ivi un post de condu-

cere astfel. Nu daţi cu piciorul şansei! Nu, nu vă supăraţi, îmi vorbiţi foarte frumos, am înţeles perfect, am aflat, de fapt ştiam cum funcţionează lumea, dar eu nu pot face asta acum. Acum! E bine că ne daţi o speranţă. Hai să acceptăm că suntem în pauza dintre două acte şi o să vă întrebăm din nou peste un timp. Nu uitaţi găleata cu var! Vai, nu! Nu mă duc acasă şi n-o car prin oraş, dar avem omul nostru de legătură, nu-i aşa; o să vi-l trimit pe domnul Mihal, şeful de scară, s-o ia! Merită să-l cunoaşteţi! Bine, să lăsăm găleata, e o glumă şi văd că v-aţi dat seama! Partea gravă, tovarăşa Bucureţ, e alta: vă permiteţi o viaţă de boem, de artist mai libertin, înţeleg, cu mici aventuri care dau culoare oraşului, dar vă sfătuiesc să luaţi discuţia de azi ca un avertisment sever şi, dacă nu ştiaţi, cu ceva ani în urmă pentru o glumă ca asta, cum îi ziceţi, se pedepsea drastic. Actul nostru de clemenţă de azi e un semn de bunăvoinţă care trebuie onorat şi apreciat ca atare, dacă n-aţi înţeles, să ştiţi că noi ne-am făcut datoria: *v-am avertizat!*

Aura plecase iar maiorul îşi vedea concluziile: e prima dată când cineva mă învinge cu slăbiciunea lui, îşi spuse el muşcându-şi mustaţa furios că nu fusese în stare s-o preseze cu angajamentul când, o clipă, se arătase gata să semneze, mai ales că trucul cu găleata, aparent o glumă, îi reuşise foarte bine. În acelaşi timp, ca orice om inteligent care nu s-a lăsat anesteziat cu totul, securistul avea şi el gândurile sale şi tot ce putea face era să se ferească, el mai întâi, de a abuza de postura sa de *organ de represiune*. Ştiind cu cine vorbeşte, ştiindu-i prietenii, aflând amănunte şi despre fostul soţ, oricând doi soţi, chiar divorţaţi, pot rămâne apropiaţi, se pot împăca, ştiind asta, maiorul Bulat încercase calea dificilă a convingerii şi apoi, nici el n-avea ambiţia să dărâme toate popicele dintr-o singură bilă. Ştia, *aici,* în clădirea asta, tot ce vorbeşti aude un şef, un coleg, un subaltern, totul se ascultă, se transmite şi nu cu bunăvoinţă. Aşa că – fără slăbiciuni, fără greşeli dacă ţine

cu adevărat la promovare, dacă nu vrea să se îngroape în capătul ăsta de țară, într-un *oraș atât de liniștit;* nu acum când, a simțit el, în alte locuri, la alte nivele, se fierbe piatra scumpă.

Ieșită la lumina zilei, Aurei i se păru că petrecuse o veșnicie în sediul securității, de aici și senzația brutală a îmbătrânirii: pașii ei șovăiau, încă îi tremurau genunchii, spatele i se gârbovise și dintr-o dată făcuse cocoașă, ea, care-și impusese să meargă atât de dreaptă, să aibă *ținută*, a cedat din câteva vorbe doar. Ce departe e Aura cea de ieri în rochia ei roșie, strălucitoare, cu eșarfă din mătase bleumarin, cocul înalt să-i pună în evidență gâtul copiat după madonele lui Modigliani, ce departe e Aura cea mulțumită de ea și – cum arată numai după o zi! Se uită la ceas: aventura ei nu durase nici o oră. Simțea că trebuia să facă ceva, să reacționeze cumva pentru că, își zicea, nu se poate să-și bată joc de mine și eu să mă las paralizată de frică! Bine și ce-o să fac? Voi refuza să mai pictez din silă pentru securitate, pentru lumea din care fac și eu parte? Cât lumea a fost bună cu mine, am acceptat-o și acum nu-mi mai place? Voi renunța să mai fiu profesoară pentru Petruța și Tinel? Ei ce vină au? E adevărat, nu toți suntem la fel de lași: unii au puterea de a se sinucide, își dau foc în piața publică, pe pârtia de schi, o palmă pe obrazul lașității comune, să arate că lumea asta nu-i merită! Poate că asta și vor: să abandonez, să dezertez?! Ei, n-am să fac asta! Voi trăi și voi picta mai departe, așa cum vreau. Ce-mi vor face? Îmi vor interzice să expun, mă vor da afară din școală? Ei și? Găsesc eu un serviciu cât să am bucata de pâine. Mă duc să pictez vitrine alături de Tonny Cofar.

Da, Tonny a găsit soluția! O să am doar pâine și, poate, un adăpost! Nu tu lume bună, nu relații cu vecinii tăi doctori, nu catedră la liceu, nu prieteni, nu bani, nu concedii de lux, nu sală pentru expoziții personale!? Tonny pare cel mai înțelept dintre noi: își face viața care o vrea, are toate ușile des-

chise, vorbeşte ce-i trăsneşte prin cap, bea cât doreşte, a renunţat la familie, la demnitate, la orgolii, la ambiţii şi nimeni n-are ce-i face! *Asta să fie lumea?* Aura simţi o lumină din interior cât să înţeleagă întreaga maşinărie ca într-o revelaţie. Aşa lucrează nenorocita asta de lume!? Vreau să mă laud cu familia mea, cu bărbatul meu, cu copiii mei, frumoşi şi talentaţi cum nu-s alţii; eu am ambiţii şi dorinţe, am slăbiciuni, vicii, iar ei mă mână cu zăhărelul şi cu biciul; vreau să arăt ce casă am, ce mobilă, ce cristale, ce bijuterii, ce tablouri scumpe, ce averi las copiilor, ce loc de veci mi-am făcut, ce relaţii sus-puse am eu, ce mare pictor am ajuns, premiată la Roma şi la Barcelona, ce slujbă de prestanţă am primit, ce maşină am în garaj, să-mi arăt amanţii şi hainele scumpe, să-i sfidez cu plecările mele în străinătate, să le arăt ce onoruri primesc, cât de *realizată* sunt eu când toţi ceilalţi par nişte viermi pe lângă mine? O să-mi moară prietenii de invidie şi eu o să-mi frec mâinile de satisfacţie? Aşa de grotesc, de primitiv să funcţioneze lumea asta de doi bani? Aşa de ieftină e lumea, pentru atât se vând oamenii? Fleacurile astea mă ţin în viaţă pe mine, deşertăciunea asta îmi aduce mie bucuriile?

Ei, bine, eu renunţ, nu mai vreau, n-am de ce arăta altora că am aceleaşi ambiţii idioate ca şi ei, că sunt gata să-mi vând sufletul să le pot avea, să le fac în ciudă. Nu, eu, Aura Bucureţ-Stâlpiţan, nu vreau, renunţ la mândrie, la orgoliu, iar ei nu vor avea cum să mă folosească. Aşadar, *angajamentul! Angajamentul,* semnat sau nu, ăsta-i pactul cu diavolul de care se vorbeşte? Ce-mi mai rămâne până să ajung în rând cu Tonny Cofar care, prin dispreţul lui de alcoolic depravat arătat lumii, dacă-i pe-aşa, Tonny Cofar e un erou. Sigur că Aura, la fel ca şi alţii trecuţi prin probele deloc sportive, dar impuse de securitate, putea avea asemenea furii, asemenea gânduri. Asta ar fi una din feţele sale, modul exploziv, infantil, poate, de a reacţiona la o nedreptate căreia n-avea cum să i se opu-

nă. Dar, pentru omul lucid, se întreba Tudorin, pentru omul mărunt din stradă, împuns de nevoi reale şi imediate: copilu-i bolnav, soţia e gravidă iarăşi, cineva din familie îşi trăieşte ultimele zile iar băiatul cel mare abia a reuşit la facultate – nu asta-i soluţia, simte că nu are dreptul să-i tragă în râpă şi pe ei. Scrâşneşte din dinţi şi suportă, îndură ori deraiază şi el în boală, şi asta fiind o evadare a trupului, a sufletului nostru atunci când nu mai rezistă.

Mai rămâne partea cealaltă, zona ascunsă, mai adâncă şi asta se întemeiază mai întâi pe îndoiala că revolta sa la vedere ar mişca ceva din realitatea dură din jur, că sacrificiul ei ar speria pe cineva, ar demola şi cea mai şubredă cărămidă a sistemului. Mai rămânea să afle, şi o va afla într-un târziu, după ’89, că Tonny Cofar era şantajat de securitate pentru fratele său plecat în Austria prin Ungaria şi era folosit de securitate ori de câte ori aveau nevoie de el, aşa că Aura nici pictor de vitrine n-ar fi reuşit să ajungă. Şi ea, ea, acum, pentru cine ar face pe eroul? După întâlnirea cerută de ofiţerul Bulat, Aura îşi puse în gând să abandoneze pictura cu totul, să uite cum se mai ţine pensonul în mână, să plece din postul de profesor, să plece din oraş. Bun: şi ce fac? Mă retrag într-o colibă la marginea pădurii, mă călugăresc, fug din lume? Unde? Cineva îi luase cu adevărat scara de la pod şi acum nu mai ştia pe unde să coboare pe pământ, să ajungă înapoi în viaţa ei. Ei, bine, n-o să bage de seamă că cineva i-a luat scara şi o să vadă ea ce-o să se întâmple!

*

Atât de ţepoşi încât arătau jigniţi şi până să apuci să le spui ceva, greu să se suporte ei între ei, mai întâi, apoi greu de suportat şi pentru vecini, soţii Călţun n-aveau stil, dar neîndoios aveau estetica lor, o estetică naturală, opusă frumuseţii plantelor cultivate în grădini, în sere ori răsfăţate în ghivece ţinute pe balcon. Nimic din ce arătau nu prisosea, n-aveai

să adaugi, în ani ei ajungând *o ființă,* ființa continuă până-n într-atât încât unul era iertat de boală pentru că celălalt, de mic, trecuse prin pojar, deconspira o armonizare de destine prin topirea de contraste şi completări firești dintre gol şi plin ca, în final, alăturarea lor să dea întregul. Soţii Călţun se purtau cu mândria buruienii alungate din grădini, din parcuri, dar felul lor de a fi în lume nu scăpa ochiului ce ştia frumuseţea sălbăticiunii, ei deosebindu-se flagrant de estetica apăsat, voit rafinată a soţilor Vasilescu, ca să-i apropiem de cunoştinţele noastre. Aniţa răsărise ca o buruiană cu talia suplă, înăltuţă, aparent firavă, uşor de frânt, cu o adiere de parfum aspru de câmp proaspăt, cum ai răvăşi o brazdă de mentă sălbatică în vreme ce Mihal amintea de eleganţa spinului înalt şi viguros ce-şi face loc în jur cu braţele ţepoase, te ţine la distanţă dar nu te alungă, de un verde cenuşiu, răspândind un aer amărui tonic să sperie insectele şi nările gingaşe, alura sa războinică impunând respect, cerându-ţi să-i ocoleşti prevenitor politeţea de războinic cu toate armele la el. Înfăţişarea de buruiană a Călţunilor n-arăta, am văzut ordinea din casă, a ogor nelucrat, n-arăta delăsare sau risipă, între ei rânduiala devenise obicei, ritmul zilnic dându-le sens, un sens ce-şi va pierde curând noima. Cum două plante răsărite în apropiere capătă asemănări, şi fizionomia celor care îşi trăiesc timpul împreună prinde să semene ca prin polenizări repetate, ani la rând, vară, iarnă, semn al împreunării, ei arătându-şi trăsăturile comune în roade, în fruct dar şi în făptură, copiindu-şi gesturi, ticuri, ceva din mimică şi, mai ales, din expresii, de la o vreme amândoi spunând acelaşi lucru, cu aceleaşi vorbe, pe două voci. Cum să fi ajuns să se apropie într-atât să facă o familie, să se lege pe viaţă, cum să fi aflat, cine să le fi spus că, deşi depărtaţi prin firea lor, ei sunt făcuţi unul pentru altul?

Aniţa, departe de a şti jocurile părinţilor, a primit destinul hotărât de ei, trecând din grija tatălui, în grija soţului, accep-

tarea, supunerea, fiind şi modul de a se răzbuna pe ea însăşi ca într-o sinucidere pornită şi neterminată, jurându-şi să nu simtă nimic din tot ce va trăi, să nu-i pese; asta era, în acelaşi timp, şi răzbunarea sa pe lume, într-o formă aparent inofensivă şi naivă, Mihal fiind ales să o suporte oricum, de vreme ce el a ales să se căsătorească cu ea. O stare confuză, o ceaţă protectoare s-a aşezat peste mintea ei şi pe care n-a vrut să şi-o lămurească nicicum, în bezna asta aflându-şi liniştea, iar el n-avea cum s-o ajute, nici s-o clatine din calmul ei împietrit. Apropiindu-se de Mihal şi având grija lui, aşa Aniţa se îngrijea şi de ea pentru că, altfel, cine ar fi avut timp şi răbdare s-o asculte, s-o înţeleagă, cine altul ar fi luat-o în grijă s-o apere pentru restul zilelor. Încă din şcoală i se părea că în lumea ei, în calea ei ceva e greşit, ceva a căzut strâmb, n-ar şti să spună ce şi cum, şi nimeni nu venea să-i spună, s-o ajute, să-i ridice vălul de pe ochi.

Vălul: se întâmplase să fie cu mama ei în centrul oraşului când au văzut într-un căruţ un sugar care plângea de ţi se rupea inima iar mama acelui copil, o tânără, îi legăna căruţul, îl legăna din ce în ce mai tare să adoarmă, să-l liniştească, zgâlţâia căruţul de credeai că vrea să-l facă să zboare. Mama Aniţei îi cere voie femeii şi, uşor, îi ridică boneta căzută pe ochi; copilul, mirat de privelişte, a tăcut pe loc. Aşa simţea şi Aniţa, o pânză i-a căzut pe ochi, nu vede şi nu înţelege nimic din jur, aude doar zgomote fără sens, ar vrea să plângă şi ea şi nimeni nu vine s-o ajute să vadă oamenii, să vadă soarele pentru că tocmai mama ei nu se pricepuse să-i ridice boneta de pe ochi. Să fi fost la voia Aniţei să plece din nou acasă, să se întoarcă în anii cât era o fetiţă, apoi să revină iarăşi la oraş, să mai fi încercat o dată, poate că ar fi aflat altă cale şi altul i-ar fi fost destinul. Dar Aniţa era plecată, era *la şcoală* şi nicăieri nu se vedea nicio cale de întors acasă, s-o pornească din nou în lume, pentru că toate drumurile ei erau închise în afară de

un coridor, aşa se vedea în visele ei, un coridor strâmt şi întunecos părea să-i fie drumul şi nicio pâlpâire de lumină.

La internat avusese o colegă de cameră din Prăjeni, pe Taliţa, dintr-un sat vecin cu Păscoaia şi, fără să se fi ştiut înainte, numai şi pentru că fuseseră crescute în sate apropiate simţeau şi ele că aparţin mai mult una alteia decât altor fete de acolo. Noaptea venea în pat la ea şi şuşoteau, un timp păstrându-se tăcute până celelalte adormeau: *De ce sunt eu aici, de ce? Cum de-am ajuns în şcoala asta pe care n-o mai suport?* Aniţa plângea şi colega ei îi ştergea lacrimile. Alteori plângea şi Taliţa cu ea şi, când plânsul lor trezea pe vreuna, erau ţistuite: Hai, linişte, nu vă mai hliziţi acolo ca proastele! A plâns o noapte întreagă şi s-a întâmplat ca în aceeaşi zi să ia patru la istorie iar în pauză un coleg din clasă a făcut-o *ciubotă*. A pus capul pe bancă, să plângă, iar noaptea i-a spus Taliţei că ea nu mai poate, se aruncă pe geam dacă nu fuge, dacă nu pleacă acasă. Când pedagoga a luat-o la rost că doarme în pat cu Aniţa şi pălăvrăgesc toată noaptea şi celelalte nu pot dormi de ele, Taliţa s-a găsit să-i spună că repetau împreună lecţiile de a doua zi. La care domnişoara Pisi, pedagoga, mică şi grasă, i-a pus mâna în păr: Mie să nu-mi umbli cu baliverne, că mătur scările cu tine. Spune, ce tâmpenii vă mai trec prin cap de vorbiţi noapte de noapte. Don'şoara pedagogă, da' să nu mă spuneţi, Aniţa are vise urâte, e supărată din cauza şcolii şi vrea să se arunce pe geam. Asta a fost toată discuţia lor, destul ca domnişoara Pisi să-şi dea aere, să vorbească cu diriginta Aniţei, să-i spună chiar a doua zi taina aflată, să-i spună şi directorului adjunct care mânca de obicei la cantina internatului. A urmat ancheta directorială din cancelarie: E adevărat că i-am spus, acceptă Aniţa, eram supărată că Petruşcă Aurel, colegul meu de clasă, m-a făcut *ciubotă*, mai luasem şi patru la istorie. Şi cu aruncatul pe geam, şi că vrei să fugi de la noi? Am spus şi eu aşa, la supărare, că plec! Să fii pedagog şi să

insişti cu toată autoritatea ta de profesor, să tragi de un copil până să-ţi spună el *de ce* vrea să facă o năzbâtie pe care încă n-a făcut-o, ar trebui să ştii că abia aşa îi fixezi ideea, că sigur o va face cândva, iar interesul pentru sinucidere va deveni o obsesie pentru restul vieţii, cum s-a întâmplat şi cu Aniţa, idee ce-i rămăsese drept calea de a scăpa de orice necaz. Jucându-şi rolul său important, directorul a sunat în sat, la primărie, să-l anunţe pe tatăl elevei să vină urgent la şcoală, că sunt probleme grave cu fata, şi, în următoarea zi, tatăl a venit. S-a dus mai întâi la director iar directorul, bănuind ce urmează, l-a avertizat: *Să n-o baţi, că-i faci mai rău!*

Aniţa a fost învoită să plece acasă şi a încercat să spună tot ce s-a întâmplat tatălui pentru că mama şi-a pus capul în poale şi nu se mai oprea din plâns. Abia când s-a făcut noaptea şi a dormit în pat cu mama, au stat şi ele de vorbă, prima şi ultima dată în viaţa lor. Aniţa a avut timp să-i spună şi de câte fac fetele prin cămin, de colege care-şi taie venele şi îşi leagă încheietura, să sângereze să vadă cum e, o fac să-şi intimideze colegele şi profesorii, i-a spus de cele care iau pastile de avort, de cele care se rujează şi pleacă seara în oraş după ce dau cinci lei domnişoarei Pisi, i-a spus şi de cea care i-a furat banii din batistă şi n-a îndrăznit să se plângă acasă, nici pedagogei. Şi spune-mi, Aniţă, tu, da' de ce dormi cu Taliţa, cu colega asta a ta? Mamă, aveam şi eu o prietenă, aşa credeam, mi-a spus că se scapă în pat cât doarme singură şi s-o las cu mine. Şi-i adevărat? Da, mamă, are dimineţi când scoate salteaua la uscat, spală cearşafuri; îmi spune că-i de la o sperietură. Săraca de ea şi n-a fost la doctor? Ba da, doctorul i-a zis că n-o să se mai scape pe ea când o să se mărite şi o să doarmă cu bărbatul ei. Mamă şi fiică au vorbit aşa îmbrăţişate, mamă şi fiică iar Aniţa s-a trezit dimineaţă ca pasărea în cuib, ferită de toate răutăţile lumii.

Mihal, într-un fel, era şi cum îl vedea în coşmarul ei Brânduşa, vecina de la etajul I, din uşă cu el, să-i spunem – cu *sinucigaşul criminal*, forţând cuvintele. Până să-mi îngrozească vecina, Mihal ajunsese s-o sperie şi pe biata de maică-mea că ar putea să arunce blocul în aer. Mama venea rar pe la noi dar aflase de nenorocirea ce ne pândeşte stând de vorbă, în lipsa mea, cu cei de pe scară, pentru că nu cred să-i fi spus Cecilia. Pe mama n-aveam de ce s-o lămuresc, să-i arăt de ce n-ar fi posibil şi, de se va întâmpla, va fi ca un accident imposibil de prevăzut, de evitat. O discuţie a fost totuşi: Vezi că toţi stau mai departe în bloc, aici, căutam eu argumentul de bun-simţ, nimeni n-a fugit, n-a sărit pe geam de frică, deşi toţi ştiu. Bine, Tudore, şi dacă-s toţi nebuni, de ce să ne luăm după ei? Uite cum facem: eu iau băieţii astăzi, îi ţin la mine şi veniţi şi voi, că loc este şi mie mi-i urât fără voi. N-aveam să-i spun mamei cum că, dacă cei din jurul meu sunt nebuni, eu n-am cum să mă apăr şi, din solidaritate, voi sări în aer cu ei; nu, nu pot brava în faţa mamei, cum fac la cafea cu Brânduşa. Vorbeam cu mama şi, cu celălalt creier, gândeam la cu totul altceva, de unde să-mi fi venit, gândeam deja ce s-ar fi întâmplat să mă fi trezit în alt timp, în altă lume: ce mă făceam să fi trăit într-o Germanie nebună, prin anii ’30 din alt secol, când vedeam cum colegii mei de şcoală, toată generaţia mea sau aproape, când vedeam cum colegii se înscriau în mişcarea nazistă şi urmau să lupte, să răzbune ruşinea din primul război, să moară în bătăliile pentru Europa sau undeva pe câmpiile Rusiei, dacă n-ar fi fost un ghinionist şi ar fi ajuns într-un lagăr din Siberia, să muncească restul vieţii, cât o mai fi fost pentru construirea comunismului, spre gloria lui Stalin, ai urmaşilor lui. Ce bine că n-am fost obligat să mor pentru o idee, pentru ideea unui scelerat, cum au murit alte milioane sub vina, asta credeam eu, că nimeriseră în capcana unui timp nebun. Liberul arbitru? Da, pentru cei mai mulţi liberul

arbitru există cât lungimea de braţ, să-şi ia viaţa chiar ei, dar omul mărunt nu se sinucide, el *se descurcă* – teribilă vorba asta în lumea în care trăiesc eu! Cei din preajmă se descurcă fără să-şi pună probleme, aşa cum s-ar descurca în junglă, la începutul lumii şi, trebuie să înţeleg, cineva e condamnat, e pedepsit să supravieţuiască, acesta fiind omul banal, omul de rând. Cine ar vrea să fie victimă când, se ştie, victimele sunt compătimite şi, furate din ce li se cuvine, vor fi miluite cu pomeni, tot ele fiind acuzate de slăbiciune şi vicii, în scurt – că *n-au ştiut să se descurce* şi vor fi ocolite ca destinate eşecului, ratării, purtătoare de ghinion. Victima, oricât s-ar spăla, s-ar parfuma, trage după ea miros greu de cadavru, fiind ocolită de cei norocoşi. În schimb, vei găsi pe aproape de tine gloata *descurcăreţilor,* impostori într-un carnaval fără pauze, inşi oricând gata să se înţeleagă, să facă *o societate* a lor, peste lumea ştiută de tine.

Şi omul de rând este capabil de orice compromis, de orice mişelie, îşi calcă pe mândrie, pe demnitate, pe cinste şi face rost de pâinea care *trebuie* în casă iar dacă *trebuie* să înşele pentru asta, înşală şi fură, bucuros că a găsit ieşirea prin care să rămână în viaţă, să poată pune ceva pe masă, să poată ajunge cu copilul la doctor, să-şi ţină în viaţă părinţii încă o zi; da, astea-s problemele de conştiinţă ale vecinilor mei. Tudorin se iritase iar creierul din spate încercă să-l calmeze: *Şi de ce te găseşti tu, acum, să strigi în gura mare un adevărul ştiut de toţi; toţi îl ştiu, îl înghit şi – se descurcă, cum zici tu*. Instigarea împotriva propriei fiinţe îi venea dintr-un adânc de nestăpânit şi abia când redeschise caietul cu însemnări, înţelese prin ce asociere ajunsese să gândească astfel, şi se simţi ca prins în sania de pe pista de bob, cu traseul fixat înainte de pornirea în cursă, el urmând să se zdrobească de ţintă, atunci când va fi s-o ajungă. Gândurile îi fuseseră iscate de textul lăsat de tatăl său pe un caiet gros din hârtie bună, legat în piele, încrustat cu litere argintii: *Marţian Spinache, Memorii.* În caietul acela tatăl

îşi propusese să-şi scrie viaţa ca pentru sine, fără gând să publice, să citească şi alţii, dar simţise că nu poate lăsa netrecut pe hârtie tot ce trăise, ce gândise el, sentiment care nu putea să nu-l înduioşeze pe Tudorin, acum ajuns şi el bătrân. Tatăl său reuşise să scrie un singur paragraf în tot caietul acela gros, memoriile sale n-au vrut să se înşire pe hârtie şi, stranie continuare, în acel caiet destinat memoriilor tatălui, fiul îşi nota idei şi gânduri, mici întâmplări, rătăciri, lucruri de nimic.

Mai de fiecare dată, recitea paragrafele scrise de tatăl său ca revăzând o fantomă rămasă din altă lume, recitea şi îşi amintea mereu de acuza paternă, de lipsa sa de discernământ. Şi ce-i scria Marţian Spinache fiului său, în deschiderea *Memoriilor unui magistrat,* ajuns caiet de note zilnice: *Sunt momente astrale când nici zeii nu se înţeleg între ei asupra unui neam, sunt lungi clipe fatale în univers care cad peste un colţ din geografia planetei, cad peste un popor întreg ca grindina de foc iar neamul acela şi fiecare membru al său va simţi arsura generaţii la rând, în ghinionul lor având să pătimească şi strămoşii culcaţi de mult în morminte, sub cruci, fără cruci, dar steaua neagră a ghinionului de azi îi va fulgera şi în mormânt. În acele vremuri era o catastrofă să te alături comuniştilor din alt neam ori din neam cu tine, din neamuri rătăcitoare, veniţi, trimişi, infiltraţi din Rusia sovietică; mânaţi, cine ştie, de un romantism eroic, unii au luptat în Spania sub steagul roşu, pe când alţii, mai grav, studiind undeva în Occident, poate în Italia, în Germania, în Austria, s-au molipsit de molima acelor ani cum ar fi fost nazismul şi apoi s-au întors, cu otrava şarpelui în ei, s-au întors acasă, între ai lor, aducând şi aici otrava, adăugând-o la păcatele pe care deja le aveam. În ţară, pe cât voiai binele celorlalţi şi, în naivitatea ta fortificată cu bună credinţă, simţeai că trebuie să-ţi dedici tinereţea şi energia vie cauzei cele drepte şi te apropiai de Căpitan, te apropiai de Garda de Fier poate nu cât să porţi suman şi pistol la brâu, dar să nu te sfiieşti să-ţi slujeşti gândul cu peniţa înflăcărată, aşa cum au făcut-o cu spiritul lor câţiva intelectuali atinşi de har, chiar dacă nu toţi păreau pătrunşi de cultul morţii.*

La fel de vinovat vei fi urmat să arăţi peste ani şi dacă, departe de comunişti, departe de legionari, te-ai fi alăturat altui partid ca apoi să împărtăşeşti soarta unui Maniu, a lui Mircea Vulcănescu, a lui Gheorghe I. Brătianu. Poate că era o vreme când trebuia să te fi retras într-o credinţă, într-o solitudine de sihastru şi să meditezi la deşertăciunea lumii dar, şi atunci, şi acolo, veneau după tine să te vâneze, să te nimicească împreună cu Dumnezeul tău cel vinovat. Cu toate distincţiile pe care ştiau să le facă acele timpuri pentru fiecare în parte, nu era un noroc să te fi născut sub destinul unui nume ca Ion Antonescu sau Lucreţiu Pătrăşcanu, nu era un noroc să te fi născut nici rege, Carol sau Mihai, nici ţăran ca Ion sau Gheorghe, nu te protejau nici odăjdiile de preot, nici rasa de călugăr, şi cu atât mai puţin uniforma de militar, pentru că pacostea cădea la fel peste oricine, cum a căzut şi peste cel dăruit cu atâtea haruri, daruri şi blesteme cum a fost Iorga, semn că pârjolul nu alegea, nu avea favoriţi şi nu proteja pe nimeni dacă a avut nenorocul, în acei ani, să se fi născut pe aceste locuri. Să fi plecat în străinătate, să fi ales exilul cum au ales o bună parte, poate partea cea mai bună dintre ei? Dar, peste decenii, blestemul vinovăţiei neamului tău te găsea şi acolo, anatema ajungându-te din urmă la fel de cumplit.

Alţii şi-au căutat salvarea în moarte, dar nici lespedea de mormânt nu era o pavăză suficientă: cei care au ales moartea n-au făcut decât să-şi eternizeze blestemul prăvălit peste capul lor şi al neamului lor multe generaţii de-acum încolo, în viitor, multe generaţii înainte de a se fi născut, adânc, în trecut. Nu era o protecţie să fii nici evreu, nici ungur, nici ţigan, dar, dintre toate, cel mai mare ghinion de mai târziu era să fi rămas român în ţara ta, să suporţi comunismul până la capăt, să fii silit să construieşti comunismul, fie ca puşcăriaş, fie ca tânăr salahor pe vreun şantier dotat cu roabe şi lopeţi, să fii silit să construieşti comunismul după modelul sovietic, ca apoi tot tu să trăieşti şi vremea să-l demolezi cărămidă cu cărămidă pentru a face loc, iarăşi, capitalismului, să-l reclădeşti pe temeliile şubrede dinainte de război, vreme de care mulţi îşi aminteau că n-au trăit nici atunci prea bine.

Toate acestea pe când numai la câțiva pași de compas săltați pe hartă, alte neamuri, plătind tributul lor, cum am plătit și noi sau și mai puțin, și-au câștigat veacul de liniște, de bunăstare. Doar la câțiva pași – distanță! Probabil că va trebui să se schimbe ceva tot în stele, deasupra noastră, constelațiile să se așeze din nou, să cadă într-o conjunctură fastă și pentru acest colț al lumii. În aceste locuri, în anii aceia, cel mai bun părinte era cel care își lepăda copilul, fără nume, fără semn, fără urme. Era un fel de a rupe un blestem, de a-l scoate de sub raza malefică a ochiului dușmănos.

Cele două pagini, scrise cu siguranță după '89, lui Tudorin i se păreau justificarea târzie pentru o viață ce a curs ca pe pista de bob, într-un fel, aceeași cu a fiului. Începute incandescent, magistratul ajuns la capătul vieții n-a mai reușit să-și continue mărturiile, temperatura înaltă mistuindu-l mai întâi pe autor. Nu-i pentru prima dată când tatăl devine un mister pentru fiu abia după ce a dispărut. Ca o undă pornită din presimțiri, confirmată de gesturi și interjecții scăpate de tatăl său în discuțiile la care fusese și el de față, ori dintr-o silabă șoptită la telefon fiul a prins bănuiala că de tatăl său depindeau sentințele capitale din epocă, cele care implicau *discernământ și responsabilitate*, tatăl său hotărând dacă *vinovatul* în fața legii de atunci rămâne în viață ori nu. Tudorin n-a aflat alte date despre președintele Marțian Spinache, cel cu uniformă de ofițer superior în dulapul de acasă și insigna *Diviziei Tudor Vladimirescu* pe pieptul vestonului, dar Mihal a încercat de câteva ori să-l flateze pentru părintele său pe care îl cunoscuse și îl știa din intersectarea de itinerarii, șoferului de pe mașina unui comandant fiindu-i dat să întâlnească inși din toată ierarhia timpului. Dar Tudorin nu ținea să afle cine i-a fost tatăl dincolo de curtea sa.

Dar ce-i puteam spune mamei hotărâtă să ne mutăm și noi, încă patru persoane, copii și nepoți, în casa ei pe pământ, mai exact o jumătate de casă pentru că atât i-a revenit

din moştenirea comună cu cumnata ei, camera cea mare, camera din mijlocul casei fiind împărţită, ciuntită, pentru că aşa cădea şi hatul curţii. În mijlocul acelei certe care dura de o viaţă, eu trebuia să-mi aduc copiii şi să continui, inevitabil, cearta din familie, ca moştenire lăsată din partea părinţilor, să mă bat cu avocaţii, să cer expertize, să mă las jecmănit de cadastru, de notari, apoi – procesele, judecătorii cu morga lor de dumnezei pe pământ aşa cum împietrise şi tatăl meu, judecătorii în faţa cărora trebuia să jur, ei înşişi fiind călcători de lege, şi nu se termina aici – iar amânări, iar executori, iar taxe şi, toate, în numele *sfintei mele* proprietăţi. Nu, orice soluţie pentru mine e mai bună decât justiţia pământeană. Oh, ce rezolvare simplă am în faţă cu o asemenea perspectivă: mai bine sar în aer cu nebunii mei de pe casa scării. Şi, totuşi, cu mama nu puteam vorbi aşa; ea a primit să locuiască, măcar în sezoanele calde, la casa ei, împreună cu nepoţii, iar eu mă îngrijeam de tot ce le trebuie, Cecilia având şi ea grijile ei. Provizoriu şi fragmentat, am rupt-o abrupt, în stilul meu, cum altfel, şi cu mama, şi cu copiii, şi cu Cecilia: *Rezolvaţi-vă treburile cum ştiţi, pe mine lăsaţi-mă în pace!* Câştigul meu ascuns era că puteam sta liniştit *acasă la mine,* în apartamentul cumpărat de mine, cumpărat cu nebunii de pe scară cum cumperi mobilă cu tot cu cari, aici stau liniştit să-mi beau vodca şi să trag cu ochiul la spectacolul de gânduri.

16.

Şi Brânduşa? Am intrat şi eu în jocul lumii promiţându-i ce ştiam sigur că nu voi face, cum şi mie mi-au promis atâţia că vor face pentru mine fapte datorate deşi ştiau şi ei, ştiam şi eu, nu vor mişca un deget. I-am promis să pun pe jar autorităţile, denunţându-l pe Mihal că va arunca blocul în aer când va fi vreo vizită oficială prin zonă, când se va afla pe aproape, cine ştie întâmplarea, primarul, prefectul, alt musafir mai de soi, când vor fi şi ei prin preajmă, să ne înfunde auzul cu gargariseala lor. Îmi închipui că prefectul, primarul ori şeful poliţiei primind o asemenea *sesizare*, primul gest al oficialului ar fi fost să-l îndrepte pe expeditor spre cabinetul unui psihiatru. Iar eu judecam: dacă infractorul nu-i conştient de urmările faptelor şi nu-l pătrunde gravitatea crimei, nu-i anticipează urmările nici pentru el, nici pentru vecini, fiind incapabil să-şi dea seama de pedeapsă, în varianta fericită că va scăpa cu viaţă, nu rămâne decât ca victima, adică eu şi familia mea, să fi fost prevăzătoare, să nu cadă vina pe ea că nu s-a ferit îndeajuns, că n-a ştiut să se protejeze de iresponsabilul dintre noi. Cu un ton în urcare de la o frază la alta, toate astea i le spusesem gazdei şi, recunosc, mă cam înfierbântasem şi eu. Dezorientată şi retrasă pe colţul celălalt al canapelei, Brânduşa arăta gata să se ridice înspăimântată neştiind cât să mă certe, să m-alunge, să mă consoleze ori să rămână victima de până acum, motiv bun să perorez mai departe: Cum crezi că ne putem feri de nebunii de lângă noi, de intenţiile lor că, pe mine, nu mă duce capul! Vai, Tudorine, cum să glumim cu aşa ceva? Eu nu cred că vom fi lăsaţi la

voia celui gata să ne facă rău oricând. Ba bine că nu! Să sperăm că şi Mihal e un bun creştin, că se teme de Dumnezeu şi se va omorî singur, fără să ne ia cu el la Judecata de Apoi, nu l-ar ajuta cu nimic, noi am fi martorii acuzării.

Uitasem, aşa e, uitasem că nici sarcasticii, nici cinicii, nu vor fi iertaţi pentru că, fără a omorî pe nimeni, ei nu dau doi bani pe ideea creştină a bunătăţii, a milei, nu-şi pun speranţa în educaţie, în raza luminoasă a culturii şi, peste zâmbet ori surâs, sarcasticii ăştia pun la zid buna credinţă şi laşitatea celorlalţi de a se lăsa purtaţi de destinul turmei, fără să se rupă cu nimic de sub tornada blestemului comun: *Aşa a fost să fie!* Glumeşti, glumeşti dar ştii că mi-i frică să dorm singură noaptea? Uite, am adus-o pe Roxy să stea cu mine tot timpul. Adică să moară şi ea cu noi, îmi venea s-o laud eu pe buna mătuşică când mi-am amintit de mustrarea ei: *Nu se glumeşte cu aşa ceva!* Doamna profesoară are lista cu teme precise, precum cele nimerite să fie discutate în orele de dirigenţie, o listă cu ce putem glumi, cu ce nu şi că, noi toţi, inşi bine crescuţi, educaţi, trecuţi prin şcoli serioase, cu profesori severi ca garguiele de pe catedrale, nu ne permitem să glumim oricum, despre orice.

În înţelegerea ei a glumi părea cu siguranţă să ne batem joc de lucrurile grave, de cele sfinte, de noţiuni dragi învăţate de mici, cum ar fi patria, credinţa şi naţia, libertatea şi adevărul, socialismul, dragostea faţă de partid şi faţă de conducător, de dreptate şi democraţie, aşa cum le-am găsit şi noi când ne-am născut, şi, înainte de toate, să ne păstrăm buna cuviinţă şi să nu ne batem joc de nimic din ceea ce crede ea, ea ştiind sigur în ce să creadă. Eu să nu-mi bat joc, eu să nu râd când alţii, cu puterea în mână, râd de buna mea credinţă, adică de prostia mea şi mă calcă-n picioare, mă fură şi profită de mine, mă sfidează în tot ce-aş avea mai sfânt, iar eu n-am voie să glumesc, să-mi bat joc de ipocrizia lor nepedepsită?

Să-i înjur în gând am voie? Mi se permite libertatea asta? Atunci îi înjur! *Dosarul şi originea cui i-a făcut!* Dar nu de aici vine pericolul cel mare, că eu râd când nebunul de lângă noi se joacă cu focul, motiv ca Brânduşa să nu mă mustre prea aspru. Aveam şi eu o nelinişte difuză doar că eram concentrat pe tragedii mai mari; la New York, teroriştii, sinucigaşi şi ei, cine o şti din ce naţie, din ce rasă, din ce religie, dar, cu siguranţă, dintr-o lume care nu glumeşte pe asemenea teme, tocmai prăbuşiseră cele două turnuri gemene şi lumea era prinsă într-o psihoză greu de controlat, gata de războiul total, încât accidentul din blocul nostru, explozia unei ţevi vechi, o scăpare de gaze într-un oraş oarecare, dintr-o ţară oarecare, va trece şi pentru vecinii din blocul de alături ca o ştire citită pe diagonală. Din privinţa statisticii supusă legii numerelor mari, totu-i perfect, victimele, milioane şi milioane, vor fi, ca dintr-o conspiraţie a fatalităţii, dintre oamenii de rând, tocmai dintre laşi, dintre fricoşii care vor şi ei să trăiască, vor să trăiască oricum, cu orice preţ, cu sau fără morală, cu sau fără onoare.

Nu-i drept, îşi spunea Tudorin cufundat bine în vodca lui. Creierul din spate îi asculta gândurile din prim plan şi jubila, aplauda, tropăia de bucurie, ascultând în extaz: şi prin ce transformări un ins ce părea până atunci mulţumit de sine, mulţumit de lume până de curând, dintr-o dată să se poarte atât de rău cu semenii săi încât să-i arunce în aer? Cum să-i fi explicat Brânduşei cine era Mihal în fapt? Ce să-i explici Brânduşei când şi ea trăieşte alături, uşă în uşă cu el, ştie totul la fel ca mine şi ar putea înţelege tot atât cât înţeleg şi eu. De ce să nu se bucure şi ea la fel ca vecinul de la parter, să se bucure în hohote de râs, împreună cu el, cu domnul Păltineanu care avea modul său de a primi veştile proaste: *Ha, ha, vom sări în aer, ha, ha, mi-a spus şi mie; da, sigur vom sări, cine să-l oprească, e nebun, ha, ha-ha-ha, ştiu şi eu că-i nebun!*

Într-o beznă tocată monoton de àcele ceasului fără să i le vezi, într-o noapte fără ore măsurate şi fără somn, Tudorin rămase treaz, prizonier în obsesia zilei trecute. El, Mihal, aşadar, foloseşte ameninţarea cu catastrofa să-şi intimideze familia, să-şi şantajeze vecinii şi face din ameninţare un spectacol, ştiind că nu i se va întâmpla nimic, cum nu li se întâmplase nici altora care ne joacă viețile ca pe beţele de chibrit în partide amicale de table: un băţ, linia, două vieți – marţul. De ce m-aş speria că voi muri nu la comanda unui şef de stat, cât din capriciul unui oarecare: abia aşa ne integrăm şi noi lumii, ne integrăm prin urâțenia noastră la fel de veselă şi cu nimic mai ruşinoasă decât a altora. E bine şi-i firesc să le ştim pe cele frumoase şi bune, dar vom ajunge repede în pagubă de nu le vom vedea, cu realism, şi pe cele urâte, pe cele rele, de nu le vom trăi firesc şi pe acestea ca pe drept cuvenite. Este la fel de firesc să ne socotim urâțenia ca zi de lucru a spiritului comun, pe când frumusețea, sublimul, să fie duminica festinului cel rar. În sinea lor, poate cei din bloc îi sunt recunoscători că le mai lasă o zi de trăit, că nu le distruge casa nici astăzi şi, poltroni, îl întâmpină cu salutul la modă: *Să trăiţi, dom' Mihal!* Aşa îi urează şi în gând îşi spun cum i-ar spune liderului unui stat puternic, desigur: *Nebunule, să trăieşti tu, că poate aşa mai trăim şi noi!* Da, dom' Mihal: *Să trăiți, că ne trebuiți!* şi ți-o spunem cu aceeaşi falsă venerație impusă, smulsă de oricare alt conducător. Aşadar, la un pas de noi stă cel gata să ne facă răul şi vom fi mulțumiți când ne vom bucura, ce binefacere divină, că ne fericeşte cu indiferența sa. La un pas de noi.

Cine să mai ştie de furtunoasele aventuri de pe casa scării de care Mihal nu era deloc străin, o casă a scării ca un copac cu ramuri ciudate construit din beton şi fier în care ne-am zidit viețile ca în cuiburi închise etanş pentru privirile dinafa-

ră, cuiburi nezărite de ochiul străin dar nu şi de Mihal. Aceste scene, ferite de spectatori, avea spectacole în lumini obscure, fără pauze, acţiuni fragmentate, acte aparent fără sens, teatru absurd. Actele şi dialogurile surprinse aşa, fragmentar, cu personaje şi îndrumări de regie notate de Mihal, ajungeau şi la securitate, el doar anunţându-l pe cel care se ocupa de cărţile de imobil, apoi lăsa lucrurile să curgă mai departe. Ca un maestru ascuns, Mihal viziona ori imagina carnavaluri groteşti petrecute în intimitatea familiilor, în spatele uşilor, scene de neînţeles pentru ochiul de afară. Ştiam, sigur că ştiam toţi că toarnă la securitate, la miliţie şi, în felul nostru inconştient de a ne juca cu focul, îi deveneam complice, tot noi şi folosindu-ne de el în treburi mai puţin curate, fără de care nu ne-am fi *descurcat.*

Mihal, şofer pentru curse mai tainice, devenise util ca om de legătură, agent al subteranei unde noi am fi orbecăit fără să găsim ieşirea. Iar el, intermediarul, mesagerul şi omul cu relaţiile, ştiuse să se infiltreze adânc în viaţa vecinilor arătându-şi calităţile de supravieţuitor cu orice preţ, ştiind ca nimeni altul de unde, de la cine şi cum să aducă tot ce avea nevoie o casă pentru ca *maşina de locuit* să funcţioneze. El ştia filiera şi făcea treburile urâte de care noi ne foloseam fără să ne murdărim şi nici nu ne păsa că se murdărea altul în locul nostru. Cum funcţiona reţeaua în care el era cărăuşul, comisionarul? Mihal ştia bine tot lanţul, îl ştia de mult, dinainte de a fi vecini, înainte şi de a ajunge şofer pe salvare, de pe când era şoferul comandantului şi nimeni nu se întreba de funcţia sa din armată, *funcţia care,* şi în acest joc nevăzut, *bate gradul.* Jocul său fusese acceptat ca într-o convenţie de scenă: Mihal se purta *ca şi cum* primise din partea marelui regizor rămas în umbră rolul de a ne aduce ce aveam nevoie încât, noi, cei care nu voiam să ne murdărim prea tare să rămânem curaţi şi morali într-o lume murdară.

Cu zâmbetul pe buze, adjunctul comandantului, secretara vreunui director îi spunea unde are să ajungă cu maşina, în numele cui să ia pachetele cu carne, cu brânzeturi, cu alte mărfuri, cui să i le distribuie, de la cine avea de luat bani, de la cine o roată de caşcaval, un val de catifea, material de blugi, o navetă cu sticle de vin vechi, un costum pentru probă, până să-l cumpere, până să-l plătească. Alături de doctorul Jiman de la Inspecţia sanitară, un inspector ştiut de toţi ca foarte sever, altfel, Mihal ajungea la abator, la câte un IAS din judeţ, un CAP, unde se făceau *sacrificări de necesitate,* ajungeau şi la fabrica de lapte, până şi la fabrica de zahăr cea nouă, şi încărcau pachetele gata făcute, Mihal ştiind după semne, o iniţială, o siglă, un număr, el ştiind destinatarul comisioanelor. De la vreo casă de comenzi de circuit închis, din depozite fără firmă la intrare ori direct dintr-un camion cu prelata lăsată, lua baxurile de conserve, gemuri, cutiile cu ciocolată, cafeaua, boabe sau *ness,* citricele, sacul cu zahăr, navetele cu trufandale de sezon sau, amestecând mirosurile şi mărfurile, peştele, proaspăt, afumat sau în saramură, măslinele, toate cu discreţia insului care părea să-şi ştie locul, dar şi obligaţiile pentru că, firește, nu ajungeai oricum la şefii unei instituţii cu paznici şi miliţieni la poartă, nu puteai trece ca peste maidan: până să ajungi lăsai şi la cei mici, ca de la tine, un pachet, două, şi aici, şi dincolo.

Şi, într-o lume a luminilor aprinse pe jumătate ca într-un veşnic amurg, când puţini dintre cei rămaşi în viaţă se puteau lăuda că străluceau de curăţenie fizică ori de puritate morală, Mihal îşi trăia rolul cu bucurie, ştiind să-şi ia plăcerile şi din umilinţe. Tot el ştia când să tragă şi foloasele de pe urma discreţiei sale, ştia când să explodeze în acte atât de făţiş ostile încât celălalt nu mai apuca să dea replica preferând să iasă în pierdere. Mai târziu, când ajunsese în putere, îl avea în maşină ca ajutor pe Dişcă; când fiu-său n-avea chef ori îşi

făcea de lucru prin altă parte, îşi lua un verişor priceput şi el să alunece ca peştele, ori vreun magazioner, un administrator, întotdeauna un om de încredere şi supus lui, iar când era silit la mişcări mai riscante ştia să se ferească, încât boroboaţa să cadă pe altul. Şi avea tehnicile sale: învăţase de la şefi să se folosească şi el de intermediari mărunţi, în operaţiuni fragmentate, rupte, de neînţeles pentru altul, mulţumindu-le şi acelora cu câte un pachet de ţigări, o sticlă de bere, o promisiune bogată ori o strângere de mână, imitând în gesturi şi în voce *ofiţerul,* luând vocea fostului său comandant, imitând un secretar de partid, un director. Puţini dintre şefii săi au văzut, cu atât mai puţin au înţeles cum şi de ce, în preajma lor, Mihal le repeta gestul, îi imita cât mai fidel, prinzând mişcarea, atitudinea, tupeul cu care şeful se impunea.

Maşina cu însemnele armatei române şi, peste un timp, maşina salvării, erau o mască ce n-avea să trezească prea multe reproşuri din partea altora, care ştiau şi ei prea bine jocul doar că erau din altă reţea ori încă nu fuseseră *onoraţi* cu atâta încredere. Pentru cei care, până a intra în reţea, îşi dădeau peste gard pachetul cu salam şi luau pachetul cu brânză, ouă, zahăr, pentru funcţionarul de la consiliu sau pentru doctorul care lua un peşte, o găină, modul acesta de *a te descurca* devenise ca o probă sportivă cu arbitri ascunşi când, cei mai talentaţi, mai dotaţi, mai nesimţiţi, na că m-am scăpat, practicau sportul ăsta cu plăcere, cu voluptate, având şi ei nevoie să li se admire performanţa, să-i aplaude cineva, unii fiind dotaţi din naştere, alţii - motivaţi de familie, de rude iar când cineva, sărind peste ierarhii, o făceau mai gogonată, când voia să bată toate recordurile de unul singur, scriam şi noi la ziar, cum am scris despre Gomoran. Trăiam din plin, ne trăiam viaţa, *singura, irepetabilă,* cu toate sentimentele la foc maxim şi tot Mihal vedea şi ştia şi alte *minunăţii* petrecute în casele noastre, în spatele uşilor fragile ce dădeau în casa scă-

rii, pentru că nicăieri încă nu coborâse raiul pe pământ: soţii se certau, fiul îşi lovea tatăl, fiica îşi divulga mama, iar fratele dorea moartea fratelui său. Pe toate, mai puţin aventurile proprii lăsate în umbra memoriei, cu şi fără voia şefilor, cu şi fără ştiinţa lor, Mihal le trecea meticulos în caiet şi, împreună cu pachetul dat, cu comisionul făcut, strecura şi un zvon, o vorbă auzită şi, apoi, găsea oricând urechea să asculte secretul care-i permitea să-l roage, să-i ceară vreunui director, profesor ori activist de partid să fie mai înţelegător, mai maleabil şi asta, desigur, ca un serviciu contra serviciu pentru că, făcea Mihal pe omul de înţeles, *o mână spală pe alta şi amândouă curul, pardon, obrazul.*

Şeful de scară, responsabil peste noi şi peste *Cartea de imobil*, era activ zi şi noapte, ca om de subterană Mihal fiind persoana de care nu te mirai să o întâlneşti în cele mai neaşteptate locuri, făcând cele mai murdare treburi, tu ruşinându-te că te aflai acolo. Totul decurgea într-o discreţie protectoare când, să spun aşa, toţi ştiam mai tot ce se întâmplă, fiecare beneficiind de mizerie în proporţii diferite, de la foarte mult până la nimic. Descoperisem şi noi taina maimuţelor de la Niko, n-aveam nevoie de mafia Siciliei, descoperisem şi noi *omerta* aşa, ca o rezistenţă pasivă şi binevoitoare faţă de autorităţi, încă o formă de ipocrizie, şi legea funcţiona pe şoptite făcându-ne toleranţi, amabili: *Trăieşte tu şi lasă-l şi pe altul să trăiască!* Şi, zi de zi, îi zâmbeam omului securităţii, cel care ne rezolva şi nouă treburile: *Să trăieşti, că ne trebuieşti, don' Mihal!* Omul ăsta nici măcar nu fusese comunist, nu-i propusese nimeni şi nici n-a cerut favoarea asta, dar el se ştia un produs *de elită* al politicii zilei, iar când regimul s-a schimbat reciclându-şi canaliile, exemplarul acesta a ajuns *deşeu* şi a fost uitat, de aici disperarea lui Mihal. Tot ce a mers bine în subterana socialismului s-a transferat în subterana de azi, la vedere, fără secrete, fără jenă; de ce să renunţi

la o metodă verificată, de succes chiar dacă ipocriţii, încrezători în moralitatea lor bună în orice vreme, încă se miră. Probabil că-s nedrept, şi fără profunzime, îşi spune Tudorin cu jumătatea de vodcă scăzută sub jumătate. Să insistăm: Mihal este, mai degrabă, specia perenă capabilă să reziste peste iarnă, să treacă prin toate anotimpurile, să rămână verde şi nici *un nou început* nu-l sperie. În mişelia sa, Mihal era *omul comun* şi n-aveai cum să-l deosebeşti de vecinii tăi. Şi totuşi, cu vremea şi lui i s-au adunat, una câte una, întâmplările nefaste, până au ajuns povara ce ar fi dărâmat spinarea şi celui mai robust hamal.

Mă uit la persoana din faţa mea şi am senzaţia că nu-i nici pe departe atât de reală în puterea sa cât ar putea să-i fie strigoiul. Vecinul meu, Mihal, îmbătrânind, devenise alt om sau continuarea schiloadă a aceluiaşi deşi era de nerecunoscut faţă de bărbatul în putere ştiut de mine, de noi, care îl vedeam la fel ca dintotdeauna, refuzând să credem că se schimbase, poate şi dintr-un răsfăţ ascuns, că aşa ne credeam şi pe noi tot tineri, de vreme ce vecinii se păstrau tineri şi ei. Bărbat sau femeie, ne întreceam în laude neruşinate minţind, minţind cu vitejia din anii trecuţi de parcă am trăit tinereţea în dimineaţa asta iar noi abia am depăşit puţin amiaza. Cui să-i vină a crede că îmbătrâneşte şi că, vrei nu vrei, ce vorbă dureroasă, funia se apropie de par şi nu mai aveam vlagă nici cât să ţinem volanul, să conducem o maşină. Păşind rar şi mărunt, Mihal se vedea silit să-şi facă treaba numai cu o mână, cu cealaltă sprijinindu-se în baston, să nu-şi piardă echilibrul; băiatul său ajuns la cincizeci de ani, un handicapat din toate privinţele, cine ar îndrăzni să descrie o *tetraplegie spastică neevolutivă*, adică total imobilizat care, dacă nu moare înaintea părinţilor, va ajunge într-un azil! Ce azil!? Ştia Mihal ce înseamnă un azil pentru handicapaţi cum e Dişcă; mai bine îl

sfârşeşte el dacă ar avea un pic de milă, mai bine îl termină cu mâna lui decât să-l lase în grija altora. *Tetraplegie spastică neevolutivă!* Doctorul i-a zis, ce ironie sumbră, prognoza e bună, diagnosticul nu se agravează în timp; feciorul său, în starea asta proastă în care se află deja e ferit de orice rău, dacă uităm de moarte. Pe scurt, *accidentatul* e viu dar, se-nţelege, nu-şi va mai reveni în viaţa asta. Iar Mihal simţea accidentul băiatului ca o catastrofă pentru familia sa: Aniţa, soţia, îmbătrâneşte şi ea, nimeni nu-i întreabă de sănătate, nu le deschide uşa şi râd de ei pe ascuns. Trăiesc din puţin, o singură pensie e întreagă, a lui, pentru că soţia a lucrat numai câţiva ani, şi ajutorul social pentru băiat – atât ca venituri sigure, abia le ajunge să plătească impozitul, întreţinerea, abonamentele. Socotind ca un contabil fără suflet, Mihal îşi spunea că, prin osânda sa, Dişcă aduce mai mulţi bani în casă decât să fi lucrat ca şofer, de nu cumva Dişcă, teafăr, i-ar fi cheltuit şi pe cei din pensia lor.

Mihal, de faţă cu Tudorin, îi judecă pe alţii: Da? Uită-te cine-i lumea, cine-i pe stradă. Asta-i lumea? De ea să mă feresc, de ea să mă sperii, pentru lumea *asta* să am respect, când ar trebui să intru cu biciul în toţi neisprăviţii; ce bine făcea tata că umbla cu biciuşca la el. Ce-i lumea? Du-te la piaţă, să vezi: curve, golani de toată mâna şi hoţi de buzunare, bişniţari, valutişti, funcţionari cu ochii după un ciubuc sau, ici şi colo, câte un poliţist, un jandarm, toţi obezi – că pieţarul e darnic pe cât e lăsat să-nşele. N-am văzut la coadă, să plătească apa, lumina, nici pe prefect, nici pe primar, nici să-şi care de la piaţă căruţul cu cumpărături, cum fac eu; ăştia stau la hotel, mănâncă la restaurant, ori nici nu mănâncă, n-au casă, n-au copii, n-au boli, n-au nevoi. Ai văzut pe careva din ăştia la vreun cabinet, la uşa vreunui doctor? Ăştia şi la doctor trimit pe altul, confirmă Tudorin, iar când le vine în stradă şi vor la closet, se duc la Amsterdam! Râzi dumneata, dar

să ştii că nu-i vezi! Nici măcar nu umblă ei pe la avocaţi sau pe la notari, ce să mai zic să-i întâlneşti la piaţă. Lasă, cu cătuşe ori fără, îi mai vezi prin tribunale! Ia uită-te la televizor! Vorbeşti şi dumneata: ce vezi la televizor, e panaramă pentru proşti ca mine, îi mai scoate din funcţii să facă loc altora la furat; pleacă un hoţ şi vin doi în urma lui. Ce, ai văzut să le ia şi banii furaţi, nu le ia banii, că i-a împărţit cu ei! Şi ce: din banii luaţi de la ei, ţi-a dat şi dumitale ceva?

Mihal? Mihal putea fi un histrion ciudat, un ins cu flerul realităţii, când va crede el că are ceva de câştigat de aici, simţ întâlnit la escrocii de mare clasă, poate la asasinii care sunt şi sinucigaşi. Cel cu o asemenea răutate la vedere e numit simplu: *omul dracului!* Mai mult decât Tudorin, şi el un asasin oniric dintr-o gară aglomerată, autorul ştia că Mihal, ca orice obsedat de moarte, avea un vis repetitiv ce amintea de Infern, un vis pe care i l-a povestit cândva ori o va face curând: începând de la parter, în mână cu aruncătorul de flăcări, intra prin apartamente şi incendia tot ce mişca, tot ce era viu, urcând conştiincios din palier în palier până la ultimul etaj unde, terminându-şi treaba, se arunca de la înălţimea blocului în stradă, fără să mai aştepte sosirea poliţiei, a pompierilor. Joaca de-a incendiul, cât vis, cât reverie, îl ajuta să-şi treacă nopţile de coşmar. Atunci de unde zvonul, de unde senzaţia asta că miroase în jurul nostru a gaz scăpat de sub control, de unde miroase a dezastru inevitabil doar că ni se mai îngăduiau câteva ceasuri, un răgaz de o zi, o noapte, cât să-ţi faci cruce, să scuipi în sân, să te grăbeşti să uiţi. În realitate, planul lui Mihal părea simplu şi grotesc dar, sigur, de efect: într-o clipă se arunca în aer cu tot cu noi şi – punct. Ar trebui să cunosc senzaţia asta şi să o ştiu; asemenea poveşti se spun între vecini şi nimeni nu îndrăzneşte nici să zâmbească. Doar fericiţii din naştere ignorau pericolul ştiut de toţi, fericiţii precum domnul Păltineanu, omul născut cu zâmbetul pe buze.

El hohotea vesel la orice veste proastă, aşa alunga el răul, poate şi dintr-un gând ce n-ar fi vrut să şi-l recunoască în faţa altora că, a trăi la bloc, a trăi în comunitate, înseamnă să împărtăşeşti, să-ţi asumi soarta ta ca sumă a vieţii tuturor, o soartă în care, fără merit, fără vină, norocul şi necazul cad egal peste toţi, cum cade ploaia binefăcătoare peste spicele din lan, ca şi peste buruiana otrăvită dintre ele. Bate grindina? Doboară şi grâul, şi neghina! Vorba domnului Păltineanu: *ha, ha!*

Acceptarea altora, cum şi tu îi sileşti pe alţii să te accepte, să te suporte, acest compromis e forma de apartenenţă la grup, este felul prin care arăţi că ai renunţat la capriciile tale de copil, dar le accepţi pe ale vecinilor pentru că vrei şi tu să trăieşti în lume, să nu rămâi singur, să simţi şi tu că, intrând între ceilalţi, aparţinând turmei, turma te protejează, ghinionul te nimereşte mai greu. Probabil că nu-i aşa dar cine judecă raţional aici, pe scara mea. Iar domnul Păltineanu, diabetic de ceva vreme şi cu cancer de colon, mereu vesel, luând în râs pericolul, ameninţarea, n-avea spaime de niciun fel şi, *ha, ha,* nu se temea că alţii îl cred un caraghios. Trăim într-un spaţiu comun, trăim în comun şi întâmplările acelui spaţiu. *Pe cel care se fereşte de catastrofă,* aflase Tudorin, *îl paşte ghinionul!* Când îţi sună ceasul, oriunde eşti, te ajunge. N-ai cum să te opui, cum nu poţi evada din spaţiul şi din timpul tău, aşa cum nu poţi ieşi din trup când te-a năvălit boala şi să treci în trupul, în pielea altuia. *Timpul – şi timpul ca un teritoriu posedat în condominiu.* Ce simplu ar fi, gândea Tudorin, când dă sfârşeala bătrâneţii în mine, eu să plec într-un trup mai tânăr, să mă mut, iarăşi, pe altă scară dintr-un bloc abia construit de care Mihal încă n-a aflat.

*

Văd şi acum scena hazlie când, s-a întâmplat să fiu de faţă, Eugenel, venit cu maşina de la fabrică, descărca patru

cutii albe, pătrate, din material plastic, pline cu telemea, grasă şi aromată cu chimen, şi le căra de unul singur în boxă, la subsol, să le dea la rude, la prieteni, la alţi şefi, că nu-i simplu să fii director, telemea de care ştiu pentru că am mâncat şi eu. Mihal trebăluia în faţa garajului lui, pe lângă maşină, a înţeles repede cum şi de unde făcuse rost Eugenel de telemea: a luat o cutie în braţe, avea aproape douăzeci de kilograme, iar Eugenel a îngăimat la început: *Mulţumesc, nu vă obosiţi, nu-i nevoie, domnule Mihal!,* crezând că ar vrea să-l ajute la cărat, apoi a rămas mut când a văzut că i-a luat-o din faţă s-o ducă în garaj la el. Domnul director s-a resemnat înjurând, Mihal i-a răspuns cordial cu altă înjurătură mai colorată, semn că el nu s-a supărat şi incidentul s-a încheiat. În final, Eugenel a coborât capota portbagajului, urmând să termine descărcatul după ce Mihal va pleca. Ce să facă, n-avea să se plângă la miliţie că i s-a furat din ce furase şi el şi să-l toarne, pe cine, pe Mihal! Nu merita să se autodenunţe pentru atât şi, oricum, putea fi sigur că miliţia va afla şi povestea asta din informarea vecinului. Nici Mihal nu ducea lipsă de telemea şi, oricând, un calup, două de brânză la sare, cât avea nevoie, găsea el de unde să ciupească, din comisioanele pe care le căra pe la ceilalţi.

Mihal nu acţionase aşa din simplă răutate, dintr-o lăcomie comună; pentru el, a lua de unde găsea ceea ce îi trebuia, când se ivea ocazia, era ieşirea firească dintr-o nevoie. Mihal n-avea să aştepte să i se dea ceva şi era prea mândru să ceară. Aşa înţelegea el să se poarte sincer şi cinstit, cu demnitate, în faţa celorlalţi. N-avea de aşteptat pomeni şi nici nu ruga el pe cineva când putea să-şi ia singur. Regula pentru Mihal era alta: în natură, în lumea reală, în lumea vie, tot ce ai nevoie iei prin forţă ca fiind dreptul tău, dreptul celui puternic, nevoia dându-ţi şi puterea, şi legitimitatea; iar pe măsura puterii tale creşte şi nevoia – altfel e blestem; o nevoie mare îţi va da

şi o putere mai mare, îţi va da şi disperarea să-ţi pui în primejdie viaţa, a ta şi a altora şi, aşa, să trăieşti pe riscul tău. Cel slab n-o va face, nu se va bate şi va muri nu de alta, ci, ascultând de bătrânul Darwin, va muri aflând şi el că doar cel bine adaptat are drepturi şi libertăţi pe lumea asta, cel slab rămânând să scheaune cât o vrea. Trebuia să vă fi obişnuit cu gândul că Mihal era sub observaţia lui Tudorin şi, inspirat de vodcă şi pe cât se pricepea, cercetându-l pe Mihal, Tudorin se cerceta pe sine, aşa fiindu-i mai la îndemână să se cunoască fără să se ruşineze; prin asemănări, prin identităţi cu alţii şi propriile vicii i se păreau mai suportabile. Tudorin cerceta piesa asta de insectar, o întorsese cu picioruşele în sus şi se uita cum poate să arate o insectă de pe scara sa, desigur, o lăcustă dintre cele cu fălci puternice.

17.

Cu ani în urmă, Mihal luase din maşina lui Efimca două pături de lână, i-au plăcut lui păturile şi nu răbda ca de lucrul bun să se bucure altul. Sunt pe lângă noi firi atât de simţitoare, de gingaşe că nu dorm nopţi în şir de grija aproapelui când vede că şi acela are o bucurie şi, face el ce face, şi i-o strică, iar vecinul nostru avea şi pornirea asta. A pândit zile la rând până ce Efimca şi-a făcut curat în maşină dând jos totul, iar când s-a întâmplat să fie chemat pe neaşteptate la telefon, i-a ascuns păturile în stiva de anvelope uzate şi, să-l fi descoperit, ar fi zis că-i o glumă, nu le-a luat acasă. Şi să fi fost prins, lui Mihal furtul tot îi lăsa senzaţia de vigoare, prin hoţie el arătându-şi tăria; şi fără să lovească direct cu pumnul, furtul îi arăta forţa, înţelegând că, luându-i cuiva bunul,

îl loveşte fizic, aici stând viclenia, îl loveşte şi fără să fie de faţă! Turnătoria la securitate era tot un exerciţiu de forţă, un gest ostil; lovind cu pumnul altuia, a securistului, Mihal simţea că aşa îl diminua pe celălalt în prestigiu indiferent cine era sau cine se credea el, doctor, director, tot un şofer, îi diminua fiinţa ca întreg, i-o diminua vizibil în ochii săi, ai altora. Şi cum a rămas cu păturile? Sigur, nu s-a terminat aşa. Peste o săptămână, când Efimca uitase deja de întâmplare, a dus păturile acasă, în garaj. Fără vreo dovadă cât de cât, păgubitul rămăsese cu bănuiala: N-au scăpat de mâna ta, Mihale, nu ştiu cum, dar tu le-ai luat! Du-te, băi, cu păturile tale. Vrei pături? Îţi dau eu pături. Le iau pe bon de la magazie şi ţi le dau, şi dau eu două vechituri, să aibă ce casa, să fii tu liniştit, să mă laşi în pace. Trecuseră vreo doi ani de la întâmplarea cu păturile, se pare că uitaseră amândoi, au trecut şi prin alte certuri până când hazardul a căzut pe acelaşi tipar. Efimca se pregătea de data asta să plece spre marginea judeţului, vrând să se întoarcă până-n seară, să nu-l prindă întunericul pe drum; schimbase saboţii de frână la roţile pe spate când l-au chemat la birou, la tehnic, să ia foaia de parcurs semnată, că şeful pleacă mai repede. Nu-i pica bine să se ducă acum până-n capătul celălalt al curţii, s-ar fi dus cu maşina când termina s-o repare, că tot dura vreo zece minute, pe puţin. Şi tocmai îi slăbea cricul, capra care sprijinea şasiul era şi ea şubredă, trebuia să mai strângă prezoanele, să pună capacele la roţi: Hai du-te, îl îndeamnă Mihal, termin eu aici, când te întorci, poţi pleca. Efimca păru bucuros că, totuşi, cineva îi sare în ajutor. A, mulţumesc, ai grijă, şuruburile sunt cam uzate. Mihal mai făcea şi el câte un bine, aşa lăsa să se creadă, făcea un bine cuiva ca, în ascuns, să se răzbune pe acela. În seria de serpentine pe care le avea de coborât, de urcat, peste dealuri, până să ajungă la Crângeni, roata din dreapta faţă i-a sărit din butuc luând-o singură la vale şi, cum n-avea

viteză că în faţă se nimerise o căruţă, s-a răsturnat în şanţ de parcă, obosită, maşina ar fi vrut şi ea să se odihnească. Şi tocmai îi trecuse prin cap că Mihal i-a furat păturile cât lipsise din garaj, la fel ca şi astăzi, aşa că imediat cum va ajunge la Crângeni o să se uite în maşină, să vadă ce-i mai lipseşte. Numai ce gândise urât despre colegul care, astăzi, îl ajutase, iată, a fost pedepsit şi s-a răsturnat, aşa gândea Efimca cu gânduri de creştin, ajuns cu maşina în şanţ, el scăpând teafăr. Vecinul său se purta la limită şi Tudorin, cu ochii pe el, îl citea ca pe o carte deschisă: nimănui nu-i este uşor, toţi trăim cumva pe graniţa slăbiciunilor noastre, cât să facem faţă încercărilor cu un minim efort, ne străduim şi noi, dar nu foarte tare, să fim suportabili, îngăduiţi; e o graniţă subţire, o cărare fir de păr şi de unde ne retragem când altul forţează acelaşi punct, punctul cedat de noi fiind victoria vecinului. Când pe Mihal îl răzbea furia, leacul ştiut de el era radical şi n-avea altă cale de a se calma decât scufundarea în păcat, într-un păcat mare, peste cel care i-a iscat furia. Evadările lui, în fond, se suprapuneau: violenţă, sex. Simţea nevoia să distrugă, să lovească, să-şi facă rău şi lui şi, cum nu-şi pierdea controlul până într-atât încât să se mutileze pe sine, socotea că pornirea sa e sănătoasă, firească pentru un ins puternic ca el, e firesc să-şi arate puterea cu furie.

Acasă, îl lovea pe Dişcă înainte să afle vreun motiv ori se arunca asupra femeii amintindu-i că toate se-ntâmplă din cauza ei, a cozii ei de drac. *Oi avea eu coadă dar, în casa asta, dracul eşti tu!* – alint care pentru Mihal trecea drept drăgălăşenii şi moft de femeie. Cea lovită, Aniţa, n-avea nici ea timp să se întrebe de cum iubirea lor de început, nu mult de la căsătorie, devenise o continuă silnicie pe când noi, în afara scenei fiind şi cu gustul palpării paradoxului, ne vom minuna de cum, tot cu timpul, între doi soţi până şi violul de toate zilele, de toate nopţile, şi violul trece într-o mare iubire, lungă

cât căsnicia, o iubire tăinuită, pe care cei din jur nici n-o pot bănui, dacă n-o trăiesc şi ei. Se întâmpla furia să dea peste el cât era la spital, în garaj. Aşa a fost când Pendiuc, alt şofer de pe salvare, aflase că el, Mihal, îl pârâse şefului de garaj unde ascunsese canistrele cu vin aduse din teren şi n-apucase încă să le ia acasă fiind trimis, repede, în altă cursă. Şeful i-a luat o canistră, *pentru protocol*, aşa i-a zis, să nu-l mai sancţioneze că a adus băutură în unitate, să-i confişte totul, cu referat, iar Pendiuc şi-a dat seama cine l-a turnat, Mihal ştiind de vin şi, se ştie, Mihal toarnă. Cum a ieşit din ghereta şefului s-a dus glonţ la Mihal şi, prin surprindere, i-a ars un pumn de l-a făcut să se sprijine de maşină: Să te mai iei de mine şi-ţi dau cu ceva în cap, securistule! Până să caute o rangă, să-l lovească, Pendiuc şi plecase de lângă el. Cum din uşa garajului o zărise pe Andrica întorcându-se de la gunoi, încă văzând roşu în faţa ochilor, îi şopti scurt: *Vino!* Fără să mai întrebe de ce, femeia, cu simpatiile ei pentru Mihal, a înţeles şi, cu găleata şi mătura după ea, şi-a făcut de treabă în subsolul de la bucătărie unde bărbatul o mai înghesuise şi altă dată. Şi Andrica e, aşa, gata oricând să primească, să rabde dragostea unui bărbat? Se vede că ea răbda cum un pom uitat în câmpia deschisă rabdă ploaia de vară, fie cu piatră, fie cu fulgere, bucurându-se că n-o uită cerul şi-i mai trimite câte o bură de ploaie, până să se usuce de tot. Când avea câte o furie Mihal o căuta pe Andrica, infirmiera pe care pusese ochii mai demult, o ducea într-o magazie cu pături şi saltele vechi de unde ea avea o cheie şi o făcea să-i simtă furia întreagă. Andrica îi suporta violenţa şi nu îndrăznea să se plângă. Mihal avea o furie turbată, era de o brutalitate care hipnotiza victima, făcând rău altuia, răninduse pe el, cu aceeaşi durere, cu aceeaşi satisfacţie.

La câteva zile după momentul când era să sară cu ranga la Pendiuc, Mihal intrase într-o ceartă cu doctorul Ganciu, şef peste serviciul lor, îi tăiase două ture de noapte, să le dea

altuia, şi, când ţipă la el, doctorul Ganciu îi spuse scurt: Şi ce-o să-mi faci, o să sari la bătaie, o să dai cu maşina peste mine? Încearcă! Atunci a luat-o de nebun pe holurile spitalului fără să ştie prea bine ce caută, ce-o să facă, până i-a ieşit în cale Andrica. Ea, simţindu-l tulburat, îl întreabă ce-i cu el dar, oricum, e bine că îl întâlneşte să-i mulţumească pentru săptămâna trecută când a luat-o cu maşina de pe undeva din oraş şi a dus-o acasă că Mihal şi uitase. A pus mâna pe ea şi, cu privirea lui gri albastră în ochii ei, îi şuieră porunca: Vii acum în subsol, am nevoie de tine! A iubit-o în magazia plină cu paturi şi saltele, în culcuşul făcut acolo de alţi amanţi ai întâmplării. A iubit-o cu furie flămândă, femeia amuţind fără împotrivire, fără voie. Curând Mihal s-a prăvălit alături, epuizat de gemete şi, atrasă de sexul ce nu părea sătul, i se trezi şi Andricăi pofta de bărbat. Urcă deasupra lui şi îl iubi calmă, domol, ca pe amantul ştiut dintotdeauna, îl iubi pe Mihal, copil rămas în grija dădacei din vecini, sigură că nu-i face vreun rău dacă îl strică un pic: A fost cum ai vrut tu, o să fie şi cum vreau eu! Târziu, simţi că un balot desprins din patul metalic îi zgâriase braţul şi sângera. Ea a ieşit să aducă un pansament, la întoarcere având şi o ceaşcă mare de cafea din care au băut împreună, o gură, o gură. La ieşirea din magazie Mihal simţi că se cade să spui o vorbă bună femeii care, şi întâmplător, ţi-a fost teacă a bărbăţiei: *Să mă pupi în cur, ştoarfo!* E grozavă cafeaua! Andrica, obişnuită să audă totul, îi mulţumi în vorbele ei: *Zi-mi şi mie când eşti de serviciu, să mă pun în tură cu tine!* Şi Mihal se mira de cum furia lui încă nu-i sperie, nu-i alungă pe oameni, şi avea să priceapă că nu-i singurul care se poartă *cu draci,* cum se plângea Aniţa, de vreme ce nimeni nu se miră de purtarea lui. Aşa se răcorea Mihal la furie; prin violenţă, violenţă de orice fel, lovind rapid şi cu putere în altul, aşa a învăţat să scape teafăr din patima sa. Răul primit şi suportat de el trebuia dat altuia repede şi întreg. Şi nu se

ferea să se ştie că vine de la el. Pe când Tudorin, tândălind la gândul lui, se întrebă cât să-şi audă creierul din spate: fă bine, pe cât poţi, fără să fii ştiut, lasă binele tău fără să se ştie că vine de la tine.

Mihal îşi premeditează sinuciderea? Cine să-l creadă? Câtă vreme îşi îngrijeşte de sănătate, se interesează de operaţia la genunchi a Aniţei, cât caută pentru băiat pamperşi pe la asociaţiile de caritate, îşi îngrijeşte şi el dantura, eu nu cred că vrea să se omoare cu premeditare, aşa cum şi-ar căuta de sănătate. Ba, mai văd, a pus murături şi, în garaj, face vin; o să aştepte să fiarbă, să-l tragă de pe drojdie – apoi omul ăsta n-are de gând să moară, aşa cred. Cui va lăsa el proviziile? Până nu-şi bea vinul, nu-şi mănâncă şuncile, cârnaţii puşi la afumat, varza murată şi tot raftul cu zacuscă de ciuperci, n-am teamă! Mă aştept să moară mai degrabă de indigestie, dintr-o încurcătură de maţe decât dintr-un conflict de conştiinţă… Ameninţarea că aruncă blocul în aer e praf în ochi, vrea să ne ameţească, să nu ne dăm seama şi să-l credem acelaşi ins cu autoritate care a fost cândva. Şi de ce ar arunca Mihal, tocmai el, blocul în aer? I-ar trebui un motiv cât de cât: o boală incurabilă, de nu cumva o demenţă de erou pe dos, sau poate că-l apasă vina pentru ceva sau vrea să se răzbune pe careva dintre noi!

Ce altceva să bănuieşti când, prin alte părţi, nebunii ies cu arma în stradă şi împuşcă ce se nimereşte, că aşa le vine lor? Sunt sigur că, văzut de un psihiatru, şi şoferii, mai ales cei de pe salvare, fac controale de felul ăsta, sunt sigur că la un consult Mihal iese normal. Cel consultat, peste câteva minute, la prima furie, bagă cuţitu-n coleg, iar doctorul are şi scuza: când l-am testat era în regulă, dar starea psihică nu-i granit s-o garantezi cu veşnicia. Când vezi cât de uşor se omoară alţii, te vei întreba: lui Mihal, lui de ce i-ar trebui un

motiv ca să ne arunce în aer? Ajunge să aibă la îndemână gazul şi chibriturile iar tentaţia vine! Până să se întâmple, nicio pacoste nu-i de crezut, dar, ca femeia aşteptată, *ea* întârzie puţin. Să se liniştească, Tudorin gândea în valori ponderate, în maniera sa: şi dacă n-ai motivul pentru care să premeditezi moartea ta, moartea altora, o faci spontan, dintr-o reacţie impulsivă, de nestăpânit, înainte de a da de bănuit cuiva, înainte ca victima să te împiedice, să se bată pentru viaţa ei, să prevină catastrofa. Iar Tudorin de ce n-ar recunoaşte, aşa, ca un periculos exerciţiu de sinceritate, că şi el, după o zi grea, plină de eşecuri şi refulări ale pornirilor sale de toată ruşinea, noaptea, cu ochii închişi, gata să adoarmă, se închipuie în mulţime, în puhoiul de călători cum ar fi o gară, să zicem, el având în mână un pistol mitralieră, se închipuie trăgând orbeşte în mulţimea aceea, trage în necunoscuţi, inşi fără vină, fără greşeală faţă de el. Speriat, şi-a spus fantasma amicului său, doctorul Morţun, care, firește, a râs cu o poftă nebună: *Vrei să-ţi spun ce fantezii am eu, şi nici măcar dintre cele cu femei? Vrei să ştii fanteziile de genul ăsta ale unor colegi de-ai mei?* Să-şi uite coşmarul, Morţun i-a amintit: ştii cum deosebeşti psihiatrul de pacient? Simplu, doctorul are cheia de la cabinet! Şi Tudorin şi alţii se închipuiau împuşcându-şi semenii, el simţind în umăr şi reculul armei, simţea o împungere dureroasă în dreptul inimii, linia de miră, curbată de gravitaţie, ocolind pământul şi traiectoria ei sofisticată, din om în om, din inimă în inimă, ajungând iarăşi la el, doborându-l. Şi gândul criminal, în loc să-l dezoleze, să-l înspăimânte, îl calma cât să înţeleagă că gândul, gândul scris în cuvinte, până şi cel spus, nu-i mortal cât nu-l pui în faptă; gândind crima până la capăt, se liniştea pentru că, şi fără victime în realitate, momentul catastrofei dinlăuntrul său trecuse.

Acum înţelegea că jocul său e pe muchie de cuţit, înţelegea de ce, slab sau nu, ca din prudenţă cel credincios îşi

aşterne plasa de siguranţă şi se roagă lui Dumnezeu: …*şi ne izbăveşte pe noi de cel rău*, adică de gândul venit din interior, de la vrăjmaşul de sub pielea ta. Da, vrăjmaşul îţi poartă pielea, ia chipul tău, îţi roade creierul cu viermi de foc, *te ispiteşte* şi se răzbună pe alţii cu faptele tale. Simţea că răul făcut de oameni, oh, ce compasiune dureroasă îl prinde pe creştinul din el, răul făcut asupra sa, asupra semenului, se întoarce asupra celui care l-a iscat, doborându-l cu aceeaşi putere, în aceeaşi durere, şi pe acela. Tudorin îşi împuşca semenii şi, cu masacrul în gând, adormea zâmbind, visele sale prefirându-se apoi prin margini de păduri cu salcâmi japonezi înfloriţi, gângurind prin somn ca pruncul ce şi-a adus pe pernă jucăria de pluş, urmând să se trezească în zori, în toată candoarea, sfântul renăscut în vis dornic să se dăruiască lumii cu harul său, până să-l prindă, iarăşi, regretul răului nefăcut, al iertării date cu grabă. Nici visele lui n-aveau final, se terminau brusc şi, din feeria nunţii rămânea cu disperarea mirelui, îşi amintea fragmente, uitând cum arătau ochii misterioşi ai miresei. Tudorin vorbea de Mihal? Ideea sinuciderii, a aruncării în aer a blocului cu familia lui, cu tot cu vecini, îi devenise atât de familiară, de apropiată, că nu-l mai speria, ba îl atrăgea aşa cum ai proba o durere nemaiîncercată şi o descoperi ca pe o plăcere tăinuită, perversiunea interzisă de a o spune şi altora. Da, ideea sinuciderii prinsese viaţă în el ca un nou născut şi ţinea la ea hrănind-o cu o speranţă aiuritoare.

*

Într-o zi de sărbătoare, în saloanele decorate festiv, drapele, gardă de onoare, la Casa armatei se ţinea, cu fast, recepţia dată de comandamentul regimentului din oraş, invitaţi fiind şefii tuturor armelor, dar şi somităţi dintre civili, cu soţiile lor, toţi ridicaţi, în această zi, la rang de *excelenţă*. Blindat în alamă strălucitoare, plutonul de suflători şi toboşari,

efectiv întreg, se revărsa de pe scena strâmtă, pe trepte, în sală, şi cânta, mă întreb de nu-i prea blând verbul ăsta pentru o fanfară, cânta că nici prin semne nu te înţelegeai cu vecinul. Între invitaţii civili, între oficialităţi, primul secretar, primarul, activişti cu rang şi ştaif, erau, bineînţeles, şi medici din direcţia sanitară, din inspecţiile de stat, din spitale, din circumscripţii. Printre ei şi Baştin ajunsese într-o dispoziţie *excelentă* pentru că trecuse pe la bufet să bea un whisky, la braţ cu prietenul său, lt.-colonelul Sitaru, ajuns de curând adjunctul securităţii din Moldoşani şi de care se apropiase printr-o întâmplare ce era să sfârşească prost pentru el.

Cu câţiva ani în urmă, publicând la o revistă de cercetări medicale din Germania Federală, a primit, prin ministerul sănătăţii, o invitaţie din Köln la congresul internaţional de chirurgie ortopedică, unde i se propusese să facă şi o comunicare, cu solicitarea să transmită din vreme titlul şi durata intervenţiei, să fie trecut în program. Niciun trepăduş din minister nu voia să rişte pentru Baştin, nu era nici măcar membru de partid doctorul ăsta, să intervină încât să primească viza pentru Occident, dincolo de *cortina de fier,* şi atunci s-a dus el în audienţă la comandantul securităţii iar Sitaru, căpitan în acei ani, a primit sarcina să vadă, să cerceteze dacă Baştin merită încrederea. Cum data plecării era aproape, căpitanul Sitaru i-a propus un joc, un joc sau un şantaj plin de capcane: *Scrie, scrie aici numele celor din străinătate pe care îi ştii, să-ţi arăţi buna-credinţă.* Baştin a cerut un răgaz sub motiv să şi-i amintească pe toţi, a fost o noapte în care şi-a cercetat primejdia iar a doua zi a fost de acord mărturisind securistului că, pierzând ocazia asta, s-ar simţi condamnat în arest la domiciliu, pe când el se ştia un om liber şi onest. A trecut pe o listă pe cei ştiuţi de el; a făcut-o arătând că nu reuşeşte să şi-i amintească pe toţi, ci doar pe cei de care a auzit la *Europa liberă,* sursa de a mai afla câte ceva despre

cunoştinţele sale, foşti colegi, profesori, prieteni, aşa autodenunţându-se, implicit, că asculta un post de radio interzis, dacă mai putea fi o taină; a mai adăugat că, plecând în străinătate şi aflând ceva în plus, sigur va spune şi celor de la securitate, cum îi cere şi legea. E nevoie să semnezi un angajament. *Bine, îl semnez!*

Baştin n-a aflat niciodată dacă francheţea sa l-a determinat pe Sitaru să se bată pentru el, să-l câştige, ori şi negocierea acestui accept ţinea de strategia securităţii de a câştiga oameni de calitate, capabili de influenţă în ţară, în străinătate. Baştin nici nu va afla că *Sitarul* cel abil a ştiut să transforme punctul lui slab, faptul că nu era membru de partid, într-o calitate: cu atât va fi mai credibil dincolo! În final, cel care a garantat cu adevărat pentru el, acesta e un fapt, a fost ministrul. De atunci au avut ocazia să se mai întâlnească de câteva ori, ofiţerul având nevoie, când şi când, de o părere de specialitate şi apelând la el cu încrederea că află în Baştin un confident discret. Ocazia de a se întâlni încă o dată a fost ziua armatei. Dar recepţia dată de comandamentul regimentului a rămas în memoria multora şi pentru replica surprinzătoare a doctorului Baştin când s-au făcut prezentările. Înaintând în şir lung, militarii veniţi în costumele lor bleumarin, ornate strălucitor la concurenţă cu alama fanfarei, s-au prezentat după protocol invitaţilor civili. Fiecare ofiţer îşi spunea numele, gradul şi salutul de onoare: *General Paşcanu, servesc patria!* La care civilul îşi spunea numele, funcţia şi, tot după protocol, un scurt: *Servesc patria!* Doar primul secretar a completat: *Servesc patria şi partidul!* – o completare de care n-a râs nimeni. Când delegatul statului major se prezentă lui Baştin: *General maior Dobrinescu, servesc patria!* doctorul răspunse, la rândul său, cu acelaşi glas puternic: *Medic Baştin Vasilescu, servesc la pat!* Hohotele spontane au spart orice protocol şi au început să se audă cupele de şampanie ciocnite cu veselie în toată sala.

Atunci medicul Baştin se simţea excelent pentru că la bufet, lt.-colonelul Sitaru, ca unul care ştia bine cu cine stă de vorbă, îl luase amical de cot să-i spună ultimele veşti din subteranele lor, că altfel n-are gust nicio petrecere, după care clipind mai des, Sile Sitaru, îi strecoară: Ascultă-mă, te rog, nu-ţi mai pune mintea cu şoferii, nu cu Mihal, că tot ce-ai spus n-aveai de la cine afla decât de la colegii tăi doctori sau de la noi, la fel ca şi maliţia aceea *de import,* cum că venerabila pereche ne-ar sili pe toţi, să ducem viaţa vârstei a treia, abia ideea asta este periculoasă, cea cu *pupatu'* rămâne glumă de copil. Mulţumesc pentru confirmare, zâmbi doctorul Baştin şi ciocniră încă un pahar de *Ballantine's* fără gheaţă! Peste o zi, două, când rememoră întâmplarea, Baştin rămase uluit amintindu-şi amănuntul: *pe Ceauşescu, da, l-a înjurat în maşină, la Mihal, n-avusese nicio îndoială că-i auzit; dar prezumţia legată de vârsta a treia, asta n-o mai spusese el, ştia însă precis unde o auzise, fără să participe la discuţie.* E limpede, gândi Baştin, Sitaru m-a prevenit, cu eleganţă, că cercul unde mă credeam cel mai sigur este şi acesta penetrat. Mi-a strecurat-o să mă intimideze, să mă prevină, rămâne la alegerea mea!

Dialogul e o invenţie, o invenţie cap, coadă, cum v-am prevenit la început, inventate fiind şi personajele. Sunt şi dintre cei care ştiu, şi nu ca o laudă, ştiu că relaţiile dintre medici şi câţiva ofiţeri de securitate, *cu sau fără angajamente semnate,* erau şi mai personale, şi mai alambicate, mai întunecate prin intimitatea lor decât transpare din documentele microfilmate sau nu, din documentele încă nefalsificate, nedistruse, pentru că, ce să-i faci, nu întotdeauna relaţia dintre doi oameni intră, total, în schema previzibilă şi convenabilă. În martie 1973, după sinuciderea medicului personal al lui Ceauşescu, doctorul Schächter, s-au schimbat câteva sensuri şi nuanţe de nezărit din afară, nu şi fără urmări. Medicii nomenclaturii de vârf aflaseră că securitatea îl presase pe medic să dea amă-

nunte despre sănătatea *celui mai iubit pacient*, deşi dictatorul îl avertizase pe Ion Stănescu, şeful serviciului atunci, să nu-l mai hărţuiască. Securitatea ţinea să ştie starea de sănătate a comandantului suprem încât să livreze informaţii certe celor care făceau strategii de subterană, într-un joc dublu, triplu, pentru că, e uşor de bănuit, Pacepa nu fusese singurul pion otrăvit, ci unul sacrificat la vedere. O predicţie bine vândută dădea certă moartea grabnică a lui Ceauşescu sub un diagnostic ferm: cancer de prostată. Însă, până să moară, cel mai îngrijit dintre bolnavii noştri era furios la culme că, şantajându-i medicul, fobia sa pentru înţepături, pentru injecţii devenise publică. Ca represalii, Ceauşescu i-a demis pe Ion Stănescu şi Nicolae Pleşiţă, ultimul – responsabil cu siguranţa personală a şefilor comunişti.

Dincolo de dojana prietenului şi ce va avea să scrie atunci în raportul său, Baştin a povestit, în scris, pe zile, pe ore, tot ce a făcut, cu cine s-a întâlnit cât fusese plecat la Köln. Ne întrebăm şi noi, peste înţelegerea în şabloane, în tipare osificate deja, de cum în acele vremuri erau şi asemenea oameni de rând ce nu-şi arogau în niciun chip vreun merit, vreo vină. Pur şi simplu trăiau cum puteau pentru că ei n-aveau de aşteptat *evenimentele,* să-şi trăiască *altfel* viaţa dată o singură dată. Sunt firi, sunt caractere care, peste oprelişti şi riscuri, îşi arată simpatiile ori resentimentele, unda de prietenie, de ură, *omenia,* bună şi rea în toate felurile, dând sens privirii, surâsului încât cei doi să devină instantaneu duşmani sau complici, înainte de a-şi afla delictul ce aveau să-l comită împreună. Sunt oamenii puternici a căror sămânţă s-a răzit fără să dispară sub niciun regim politic, nici sub persecuţiile religioase, nici în duşmănia dintre rase ori etnii. Specia mea, atâta mândrie am şi eu, ştie să-şi conserve exemplarele rare, nu multe, nu puţine, doar atât cât, din timp în timp, să tresară în bezna stelară o sclipire. Şi sclipirea cea mică o zăreşti anume când bezna e mai mare.

18.

La câteva zile de la vernisaj, după orele de după-amiază, Aura trecu pe la galerie să-şi revadă tablourile, să-şi vadă vizitatorii, câţi or fi, să le vadă chipul când privesc tablourile ei: ţipenie de om. Un sac gol, aşa se simţea şi ea după ce se eliberase de tot ce simţise şi pusese pe pânză şi, acum, rămăsese un sac gol care, ce minune, merge pe picioare, iată, deschide uşa, intră şi sacul cel gol schimbă cu Suzy câteva cuvinte: Noutăţi pentru mine? A trecut domnu' doctor Vasilescu; zicea că se întoarce! Senzaţia de gol s-a mai estompat puţin şi Aura puse reşoul să facă pentru ele o cafea. Să ştii că-i tot nechezol. O, nu-i nimic, îmi place să stau cu dumneavoastră. Bine Suzy, bem nechezol şi stăm împreună. Sala goală, oraşul şi-a epuizat admiraţia pentru ea imediat după vernisare, cei care au venit atunci fiind singurii amatori de pictură, de n-or fi fost şi atunci prea mulţi. Nechezolul, în clocot, dă un abur de bucătărie calică; un lichid amar şi cald, foarte bine, de asta avea nevoie după orele anoste, fără sclipiri din partea copiilor, după revederea cu Petruţa şi Tinel din cauza cărora a fost chemată la securitate. După lunile de oboseală cât şi-a pregătit expoziţia, după experienţa veninoasă cu maiorul Bulat, Aura îşi simţea epuizarea ca un sentiment de bătrâneţe căzută prea repede şi, invidiind râmele, voia să alunece în pământ, să se ascundă de lume, să nu mai fie călcată în picioare ca din nebăgare de seamă, să fugă la întuneric, să aştepte alt anotimp.

Deschise uşa din spate şi ieşiră să fumeze. Când reveniră, doctorul Baştin venit cu un coleg cercetau cu răbdare pânză cu pânză: Sunt cu doctorul Ciuhan, pictor şi el. Firu, se pre-

zentă necunoscutul pe numele mic şi chiar era firav, rătăcit între două vârste cu sensul timpului pierdut, că nu mai ştia în care parte s-o ia, să întinerească, să îmbătrânească. Ochii, cenuşii, sloi rămas din an în an pe un vârf de munte. Îi sărută mâna lăsându-i impresia unei gângănii de proporţii monstruoase iar buzele aspre ale necunoscutului se apropiară de mâna ei, un sărut polar capabil să transforme instantaneu firul de iarbă în lamă de gheaţă. Cum poate un om s-o ia înaintea anotimpului, se întrebă Aura pătrunsă şi ea de răceala musafirului. Chirurg, o lămureşte Baştin, ea îşi înghite vorba: *Mi-am dat seama!* Trebuia să vin, e expoziţia mea; n-am prea des o *personală*. Insecta de alături, chirurg şi pictor, privea pe pereţi şi, să prelungim sugestia, doctorul Firu Ciuhan îşi fixa privirea instinctiv pe tablourile vii, cu mult roşu, pe culorile fierbinţi unde i se părea că rănile sângerânde duc pacientul în comă. Se uită cu insistenţă la Baştin: Un *nechezol?* Asta am, asta ofer! Aura îşi întrebă noua cunoştinţă dacă vrea o cafea iar acesta refuză cu grabă, nu bea cafea de niciun fel: Şi trebuie să plec, am întârziat. Se scuză şi de la Baştin şi ieşi. Până la urmă Aura puse în mâna doctorului o ceşcuţă ciobită cu fiertură neagră, turnându-şi şi ei ce mai rămăsese pe fundul ibricului. Mulţumesc! Cu ceaşca aburindă în mână, Baştin trecu prin sală privind tablourile, revenind cu insistenţă la portrete. Gata, putem pleca, întrebă doctorul? Eu aş merge acasă, vrei să mă conduci? Şi, cum rămâne cu cafeaua? Ei, dacă mă inviţi, bem o cafea; tot am să-ţi spun ceva!

Au intrat la bufetul partidului cufundat într-o atmosferă ce anunţa să fi venit iarna în avans. Nu arăta nici pe departe ca locul unde să se işte o idilă, dar aici găseai un grătar de vită, de porc, la un preţ nu foarte piperat şi se bea cafea din cafea. Ca într-o atmosferă de club, toată lumea cunoştea pe toată lumea, nu era obligatoriu să arăţi de fiecare dată legitimaţia. S-au aşezat la masă cu Mavrodin, un ins de la propa-

gandă, o veritabilă mitralieră de poante, gata oricând să scuipe zece bancuri noi pe minut. Mavrodin se ridică cu politeţe în picioare, galant, îi sărută mâna Aurei spunându-i că fusese şi el la vernisajul expoziţiei şi ţinu s-o laude în felul său: To'a'şu' secretar e foarte mulţumit de expoziţia dumitale, felicitări! O să trec să-ţi arăt care tablou i-a plăcut. O fracţiune de secundă o fulgeră ideea că ar putea să-i ducă ea tabloul lui Corneschi şi, cât ar fi singuri, i-ar spune de încurcătura cu securitatea dar, privindu-l pe Mavrodin, părăsi repede gândul. Găsi o scăpare onorabilă şi zâmbi larg: Mă bucur că i-a plăcut. Cu flerul treaz, Mavrodin simţi ezitarea nervoasă a Aurei şi o temperă: A, nu-i grabă, mai spuse şi trecu rapid la capitolul bancuri. Doctore, să-ţi spun una cu ardeleni. Stai să comandăm şi noi ceva că suntem pe sec! Mavrodin se scuză şi plecă iar Aura înţelese că Baştin i-a făcut semn să-i lase singuri şi asta o bucura, sigur că o bucura.

În apropierea lui Baştin Aura se simţea ca suspendată în timp când o asalta cu trucuri de seducător subtil din alt secol, şi, tulburată, femeia păru să audă alarma de pericol, de prăbuşire, ceva din subteranele ei avertizând-o că se află pe o punte îngustă, gata să-şi piardă echilibrul. Sunt bărbaţi cu voci calde, chemătoare, şi îmblânzesc uşor femeia, cum sunt şi femei cu auzul fin, gata să asculte, ca din naştere. Te văd cătrănită, eşti alta după seara de la vernisaj, ce faci, nu-ţi prieşte succesul?! Succes? Ce *succes* poate avea un pictor la Moldoşani, comentă mai departe în gând Aura fără s-o spună cu voce tare; un simţ aparte o avertiză că, umilindu-se pe ea, denigrând oraşul ăsta străin ei, l-ar jigni chiar pe Baştin, unul din puţinii prieteni – şi îşi atenuă supărarea: Sala-i goală, nu vine nimeni, de vândut, nu vând nimic, ăsta-i succesul. Şi – pe alt ton: te uiţi la vorbele frumoase şi că ştabul de la partid, cu laude trimise prin altul, îşi alege, pe gratis, un tablou pe care aşteaptă să i-l duc? Baştin o privi în ochi: Te văd speriată,

obosită, ai şi fumat şi tu nu fumezi şi Aura simţi o mână grea, protectoare, peste mâna ei obosită: Nu suntem noi prieteni? Dacă nu-mi spui mie, cui să-i spui? Asta-i adevărat şi am vrut să ne întâlnim, am să-ţi spun: sunt într-o încurcătură cumplită. Nu te îngrijora, îi abătu gândul Baştin, ia uite, ai degetele pătate de culori de parcă ai mângâiat un curcubeu! Frumos, se înveseli Aura, dacă ar auzi domnul Matei, ar spune că asta-i poezie. Luaseră creier şi măduvioare la grătar cât să guste un pahar de vin, apoi cafea. Exagerat de amabil, chelnerul schimbă scrumiera de la masă în care Aura abia stinsese ţigara. Ca un ins prevenit despre tehnicile de ascultare, doctorul putea bănui că scrumiera cea masivă să aibă un microfon şi căzură de acord să nu vorbească atunci.

La sfârşitul săptămânii, Clody sună la telefon şi o invită pe după amiază la o cafea, la ei: *Te rog să vii, insist şi eu, insistă şi Baştin!* Fără să se lase prea mult aşteptată, Aura luă o sticlă de vin, din ce-i mai rămăsese de la vernisaj, şi coborî cu un etaj mai jos, Clody fiind şi ea venită nu de mult, de la spital. O, mă bucur să te văd, îşi îmbrăţişă Clody musafira. Te invit să iei masa cu noi, nu ştiu ce-avem la cină, dar ne descurcăm. Baştin se scuză faţă de Clody că ei au ceva de discutat şi o rugă să le aducă două cafele în camera lui, în birou. Soţia înţelese să-i lase în pace şi nu se alintă ca altă dată: Ba trei cafele, dragă, beau şi eu o cafea cu voi, să vă aud secretele! Ca din obişnuinţă, Baştin se aşeză pe locul lui, scaunul de la birou, locul din care domina, Aura urcându-se pe un colţ de canapea, cum ar fi făcut-o şi la ea în atelier iar Clody, gazdă, o invită să ia, până la cafea, o gură de afinată. Din asta nu dau la nimeni, azi fac o excepţie, şi, mă iertaţi, mă retrag puţin, vă aştept la cină. Ieşi lăsând ceva din parfumul ei, *Allure Sensuelle*, o undă de Orient torid. Pala de parfum aduse cu ea o clipă în plus de respiraţie, Baştin închise ochii cât îşi fremătă

nările şi, nemişcat pe scaun, zâmbi să-şi îmbărbăteze oaspetele ridicând din sprâncene: Hai, dă-i drumul!

Scurtând mult, Aura îi spuse despre inscripţia de pe perete, discuţia cu securistul. Baştin asculta cu ochii pe tabloul din faţa sa, un tablou mai vechi al Aurei: pe mare, două corăbii se prăbuşeau în abis, sfărâmate de uragan, de valuri. Uraganul era trăit prin ochiul, prin simţirea altor fiinţe în prim plan, aproape ieşind din pânză, câteva păsări ivite ca din zbaterea apei, încă păstrând forma valurilor în expresia, în mişcarea lor, aşa cum odraslele seamănă în contur cu tiparul, păsări clocite şi ivite acolo, în furtună, nicidecum undeva pe uscat, pe o stâncă, într-un cuibar, păsările ieşiseră chiar din zbuciumul valurilor înspumate, din zbuciumul apelor adânci: *Pasărea şi valul*, aceeaşi zbatere, fiinţe gemene, destine identice. Valurile, păsările mării, fiinţe fără cuib. Acele păsări cu priviri omeneşti căutau salvarea în ochii lui Baştin. Corăbiile? Cele două corăbii, ştia prea bine, se vor scufunda, iar pescăruşii – suflete de marinar, victime ale nesăbuinţei, ale vanităţii; până la urmă ne scufundăm, toţi ne scufundăm sub o voinţă implacabilă, doar sufletul, poate sufletul… Privea încă tabloul, dar vedea mult dincolo de pânza acoperită de culoare, când Aura îşi termină de povestit aventura; el părea să ştie deja, părea să ştie şi ceva în plus peste ce-i spuse ea încât Aurei îi trecu prin minte, fulger negru, că însuşi Baştin o turnase, că el aflase, Dumnezeu ştie cum, şi acum râde de ea. Încă lucidă, îşi spuse în gând: sunt bolnavă, nu se poate, dacă-l bănuiesc şi pe el, rămân singură. Îşi alungă gândul rău sub lacrimile care o inundară instantaneu, de câteva zile plângând ca fără motiv. O podidiră lacrimile a neputinţă iar senzaţia de prăbuşire de pe puntea subţire a corabiei sale sparte de valuri o copleşi din nou. Clody intră să aducă de data asta cafelele, puse tava pe măsuţă şi când ridică privirea îi văzu ochii plânşi: *Ce faci tu, eşti gravidă! Felicitări! A, nu eşti*

gravidă? Atunci şi mai multe felicitări! şi Clody ieşi fără să fi aflat nimic. Nu, e absurd, sunt paranoică de-a dreptul! Nu m-a turnat el dar, fără să mi-o spună, pare să ştie! Doctorul nu i-a făcut nicio promisiune Aurei şi, cu vocea sa plăcută femeilor, a rugat-o să nu se sperie, lucrurile se vor aranja ca de la sine şi, sigur, nu peste mult timp, va râde şi ea de prostia asta pentru că, aşa, amară, întâmplarea are hazul ei.

Cina, un peşte împărţit la trei şi vinul Episcopiei sub lumânarea ce ardea ceară curată – floare de salcâm. Cina din acea seara, ca invitată a vecinilor ei, a fost pentru Aura revelaţia tăcută în oglinzi lustruite de gelozii de neînvins, câini răi ţinuţi în lesă; abia atunci a înţeles cu adevărat distanţa dintre ea şi Clody, a înţeles de ce pentru Baştin, ea, Aura, ar fi o aventură cu nopţi puţine. Târziu, greu, a priceput: tot misterul care-i atrăgea pe bărbaţi, misterul ei nu era în talent, nu în farmecul de care o asigurau, linguşitori, bărbaţi ca Ovi, a înţeles că misterul ei stătea în tristeţea depresiei, în slăbiciunea morbidă imposibil de ascuns iar el, instinctiv, se va apropia de ea cu compasiunea pisoiului ce-i simte partea dureroasă şi acolo se aşază. Şi Baştin, interesat, compara femeile din preajmă, el făcând-o cu distanţa bărbatului sigur de *bunurile* sale, ajuns să construiască judecăţi de anticipare. Clody? Pentru ea, ziua de mâine, viitorul, n-au fost o ameninţare; frumuseţea ei tânără nu dispăruse, frăgezimea îi trecuse în bunătate plină de miez, cum un măr copt pe deplin îşi împlineşte dulceaţa abia în iarnă, la umbră, la întuneric, sub vraja timpului care înnobilează carnea cu spirit. Unde să-i afli graţia altui anotimp, scăpărarea din privire, voluptatea îmbrăţişării tinere decât în blândeţea gestului de azi, în liniştea adâncă a privirii, răbdarea cu care mă înţelege, virtuţi câştigate în timp cum ai preschimba la o bancă din rai frumuseţea trupului în bunuri de nevăzut, de neatins, dar în stare să-ţi fericească sufletul. În deplină maturitate, Clody îşi rafinase farmecul, şi-l interiori-

zase într-o alură maiestuoasă impunând distanţă atunci când dorea, nuanţându-şi zâmbetul după distanţa care voia să i-o impună celuilalt. Aristocrată din naştere, Clody, regina fără imperiu pe harta pământeană, depăşise tentaţia de a se lăsa apreciată după frumuseţea ei exterioară, să-şi câştige aşa un loc la cina bărbaţilor, ea ştiind că, oricând, i se cuvine jilţul stăpânei. În apropierea soţiei, Baştin se mulţumea cu titlu de prinţ consort şi acest titlu îi onora pe deplin orgoliul.

Pe când, ca într-un joc trist altfel, deschisă dorinţelor ei, Aura seducea lăsându-se cucerită; abia plăcerea dăruită de ea, atâta cât putea dărui, o confirma ca prezenţă între ceilalţi, fiinţă vie, necesară, utilă sieşi, utilă altora şi gândul o înfioră, sloi de gheaţă căzut pe ceafă. Înşiră bărbaţii din viaţa ei, care îi plăcuseră şi se întristă: în afară de o virilitate la vedere, paradă de mascul în specie, nu găsea firul să-i unească prin ceva. A, şi ea plăcuse acestor bărbaţi cu intensitate. I-a ales ea? Nu, ea *s-a lăsat aleasă,* dorinţa ei confirmându-le instinctul. Cum să nu fie tristă, cum să nu cadă în depresie? Care bărbat, uitând de prima noapte cu tine, ar vrea să-ţi rămână alături şi în restul zilelor? Şi Aura îşi dorea o iubire casnică, robită ritualului, iubirea lângă care te culci seara şi dimineaţă te trezeşti cu sentimentul cald de cămin în echilibru unde tunetele şi furtuna nu pătrund. Un ideal pe care ea nu-l va mai avea, cum n-a reuşit nici să-l păstreze. Bărbaţii? A văzut, îi cucerea uşor, dar, după noaptea victoriei, ziua nu reuşea să-şi domine teritoriile cucerite.

Trecuseră cele două săptămâni cât durase expoziţia, tablourile Aurei fuseseră date jos şi, pe simeze, Tiberiu urca tablourile altora, urmând o expoziţie colectivă. Baştin venise mai devreme şi, cum s-au înţeles, se ţinea de cuvânt luându-şi tablourile alese evitând, cu eleganţă, să-i fie aduse acasă, să treacă să le ia el din atelier, dacă ea, Aura, nu i-a propus asta. Aura îl află aşezat pe o bancă din sală privind, parcă cu ochiul me-

dicului, studiul unui tors de bărbat, replică distorsionată la o statuie clasică, un profil nefinisat, fără tuşe de adâncime şi înconjurat de umbre colorate în aceeaşi gamă. Abia această umbră căpătase expresie, ea, umbra, mai vie decât trupul, având ceva de transmis dincolo de realitatea iluziei. Cu voce joasă, evident jenată, încercă să explice: Poate că ar trebui să mă ruşinez, nu-i decât un joc, un studiu; am proiectat în două dimensiuni adâncimea privirii, ordonarea spaţiului între un prim-plan deplasat faţă de centrul optic şi profunzimea care ocupă axa de simetrie. Pare aiurea ce-ţi spun, tu uită-te însă pe pânză: e lumină şi umbră fără grija formei, fără compoziţie. Forma, pielea de pe lucruri, a dispărut. E un studiu după modelul clasic, uşor de recunoscut, îl folosesc la ore, în *lecţia* despre *lumină şi umbră.* Surprinsă că doctorul se oprise la acest tablou, Aura părea să-i simtă crisparea de parcă îl prinsese cu gândul plecat de lângă ea, o privea în ochi şi gândea în altă parte. Păşi în spate să respire şi, cu o jenă egală cu a ei, avea să-i dezvăluie un gând vechi: *Lumina şi Umbra*, zici? Da, *Lumina şi Umbra,* fiinţe de sine stătătoare, o obsesie în arta plastică, accentuă Aura. Aşa, atacă Baştin, voi credeţi că lumina e materia primă doar a pictorilor, cât să susţină sugestia, iluzia realului, cum zici! Şi nu-i aşa? Atunci rabdă să-ţi spun eu cum văd umbra!

Umbra, îşi prelungi Aura mirarea şi îşi răspunse tot ea, umbra-i efectul luminii când dă de un mediu opac. Ce simplu rezolvă fizica, ce simplu rezolvă raţiunea prezenţa realităţii, ce simplă-i relaţia ei cu obiectul concret, vizibil, cu lumea reală gata să pui mâna, s-o pipăi în dimensiuni şi asperităţi; ce simplu rezolvă pictorii umbra când o redau pe hârtie. Să fie umbra numai atât?! Asta se întâmplă când obiectele, hai să admitem aici şi fiinţele, n-au lumină proprie. Când am în faţă portretul celui *treaz,* cu conştiinţă de sine, acel om e luminat din interior de spirit, de duhul său, şi vezi, simţi asta

pe faţa lui, în priviri, în expresia ochilor, în surâs, în seninul frunţii. Şi pentru întunecaţii din fire, cel iluminat din interior este greu de suportat pentru că le arată umbra, într-alt sens, el *face umbra* altora şi ei, oamenii treziţi, cu lumină proprie, au personalitate, au destin, şi ţi-e greu să-i vezi de aproape. Cât despre umbră, dacă-i vorba de fiinţe vii, să socotim atunci şi fiinţele de deasupra noastră, tot ce e sus, în cer, în nori. Altfel ai crede că desăvârşirea fiinţei se încheie aici, pe pământ. Şi n-o să-mi spui că noi, oamenii, suntem desăvârşiţi! Nicidecum, dar ne putem strădui.

Cum adică: ne putem strădui, o îngână doctorul; nu se străduieşte nimeni peste ceea ce creşte din sămânţa sa, cum mărul *nu se străduieşte* să fie ananas, ar aluneca în absurd. Dar putem încerca să devenim mai buni, continuă Aura să se lămurească pe sine. Ca, simbol, bunătatea-i lumină, bucurie. Când ne bucurăm, ne luminăm tenebrele din interior, din adânc, le conştientizăm adică şi aşa scăpăm de frica lor dar, obişnuieşte-te cu gândul, nu le vom alunga, vom trăi cu ele înăuntrul nostru, cum muntele luminat îşi conţine peşterile, golurile. Vorbeşti ca un preot, nu ca un doctor. Şi preotul e un doctor, dacă vrei; aş îndrăzni – un doctor de suflete plecate din trup, de umbre rătăcite de om. Şi dacă am ajuns până aici, află că au umbră exterioară, au umbră şi obiectele şi fiinţele care nu se luminează singure. Asta-i deja speculaţie adăugată la un adevăr fizic, pară Aura, dar doctorul n-o auzi nici acum şi, în postură de preot, cine ştie în slujba cărui Dumnezeu, predică mai departe: Trecem acum la fiinţele de natură divină a căror lumină vine din interior; ele nu-şi lasă umbra pe alte obiecte, nu întunecă alte fiinţe, le vor lumina. Ce spui e simplu; care-i noutatea, scăpără cu iritare Aura, semn că răbdarea ei se apropie de limită. Doctorul reflectă uşor dezechilibrat: aşadar, din strădania sa de a simplifica, ea reţinuse că-i spune copilării. Bun, atunci află de ce mă uit la

umbra pictată de tine, în care ajunge ceva din lumina acelui om viu, a modelului şi trece şi ceva din lumina pictorului. Sigur, eu nu-s interesat de câtă optică ştie pictorul, şi doctorul începu să-şi dezvolte lecturile ascunse, pe mine mă interesează umbra; acolo, anume acolo găseşti partea neştiută, partea ce scapă vederii, conştiinţei. Acolo afli ceea ce nu putem domina şi umbra va pica, va murdări cu noroiul beznei acolo unde crede ea de cuviinţă. Modul cel mai sigur să-ţi domini umbra e să n-o ai, fapt imposibil; ba, cu cât lumina e mai puternică, cu atât umbra ne este mai consistentă, cu cât ştii mai multe, cu atât îţi arăţi, îţi adânceşti zona întunecată. Un mod de a scăpa de umbră, să scapi de bezna fiinţei e să te luminezi tu din interior, să te cunoşti îndeajuns, Aura, să-ţi arăţi numele pe dinafară, să-ţi porţi *aura* în lume. Ea îşi ridică lumina ochilor în ochii lui, străfulgerată de claritatea ideii. Dar nici lumina şi nici *aura* nu-i doar benefică; tot lumina şi arde, pârjoleşte, ştiu vietăţi pe care lumina le usucă, le omoară. Aşa-s fiinţele care, şi la figurat, preferă bezna peşterilor trăind o viaţă întreagă acolo. Am vrut să-ţi spun că nici lumina şi nici nimbul sfinţilor nu-s cu totul inocente în lumea reală.

Ştiu, râse şi Aura, risc mult dacă mă luminez prin sinceritate, îmi dezvălui şi defectele, şi păcatele, îmi arăt eşecurile, mie, altora. Şi când te luminezi, continuă doctorul, nu te vei lumina doar pe tine şi păcatele tale; vei lumina şi păcatele celorlalţi încât ne vom vedea toţi, unii altora şi nouă înşine, ne vom vedea comorile, dar şi golurile până atunci camuflate de beznă, vom vedea şi prăpăstiile ascunse în fiecare din noi, aşa cum i se dezvăluie turistului în zorii zilei că, noaptea, pe întuneric, şi-a pus cortul şi a dormit pe marginea prăpastiei şi, după o noapte dormită în linişte, abia în zori, pe lumină, dând ochi cu hăul de sub el, abia atunci îl va cuprinde spaima. Întreb: suntem pregătiţi să trăim în lumina asta puternică, în lumina curăţeniei? Eu sunt gata să-mi arăt păcatele, dar

lumea e gata să le înţeleagă, să mă ierte? Şi sunt eu gata să iert lumea?

Suzy, femeia de serviciu, veni cu o tavă cu două pahare, un antract potrivit discuţiei ce risca să ajungă în dramă. Asta ar însemna să trăim într-o comunitate de creştini veritabili unde, trăind totul împreună şi la vedere, păcatele se mărturisesc, la fel, cu voce tare, în comunitate, un fel de spovedanie în faţa fraţilor tăi şi ei te vor ierta, cum şi tu ierţi greşiţilor tăi. Acum chiar vorbeşti ca un habotnic şi n-aş fi crezut să ai şi slăbiciunea asta. Un medic bun, şi am pretenţia că sunt, un chirurg, e şi religios, chiar dacă nu va fi văzut prea des pe la biserică pentru că e de prea multe ori la marginea dintre viaţă şi moarte, când nu ţine numai de îndemânarea lui, a anestezistului, să nu-şi scape bolnavul pe apa Styxului. Dar îmi vorbeai despre credinţă ca despre o moştenire; să-ţi spun ceva despre tatăl meu, prinse a mărturisi Aura. Înainte de a fi închis, tata nu fusese credincios, nu se ruga, nu se ducea la biserică dar, după ce s-a întors din închisoare, îşi făcuse un obicei ciudat şi abia mai târziu l-am înţeles, şi atunci – greu. În beci, avea un cotlon al lui, un fel de hrubă în care ţinea vinul şi în cotlonul acela, în beznă, acolo îşi spunea păcatele, cu voce tare, spunea tot ce făcuse, tot ce lui i se părea că greşise. Nu, nu se ducea la preot, ştia din închisoare că trebuie să se ferească şi de preot. Mama stătea la intrare, când îl auzea cum strigă, cum plânge în beci şi ne ferea, să nu ne apropiem. Acolo se mărturisea şi îşi cerea iertare, el ştie de la cine, probabil că tot acolo, în legea lui, primea iertarea. El ştia, cine avea să-l audă, îl auzea de oriunde. Aşa că, dacă îmi vorbeşti de spovedanie, s-ar putea să înţeleg câte ceva.

Ce făcea tatăl tău este, sigur, gestul unui religios! Aveau anticii modul lor de a scăpa de greutatea păcatelor, deşi nu cred că în sensul spovedaniei de azi, când vorbeau singuri în peşteri, în grote. Aşa îşi descărcau sufletul. Da, sufletul exista

şi pe atunci, de nu cumva cu mai multă certitudine decât acum. Îşi uşurau sufletul şi conştiinţa pentru că greu găseşti prietenul de încredere căruia să-i spui totul, să-l încarci pe el cu mărturisirea ta de vinovăţie. Dar noi am plecat de la umbră! Atunci să revin: şi ca omul care-ţi va şti păcatele, partea ta întunecată, să-ţi rămână mai departe prieten, şi să rămână teafăr, întreg, trebuie să fie şi el un ins puternic, un înţelept, aşa cum îl ştiau grecii cei vechi! Când te mărturiseşti, sub orice formă ai face-o, când îţi luminezi umbra adică, unii o fac prin scris, atunci alungi întunericul din tine şi te lecuieşti încât nu poate pica pe tine nici umbra altuia. O pildă e soarele: soarele, echivalentul unei personalităţi bine marcate, al unui zeu, are puterea de a-şi lumina petele cu atâta tărie încât, de pe pământ, şi petele sale par tot *lumină*, pe pământ şi petele sale luminează. Pete de lumină în umbra sufletului, îl îngână Aura, adică păcatele. Petele soarelui nu ne mai apar întunecate: pentru noi, petele din soare vor fi la fel de luminoase ca întregul, vor fi parte din aceeaşi lumină care orbeşte şi arde; omul puternic te domină şi cu virtuţile, şi cu păcatele sale, câte le are, şi sigur le are. Da, lumina soarelui este şi periculoasă! Nu mai spun de lumina lunii, a lunii pline. Ce nopţi fantastice ne dă lumina lunii, şi ce periculoasă este! Lumina soarelui orbeşte, arde, spuneam. Şi luna te învăluie în beznă, în simetrie cu lumina solară: priveşte mult în soare şi, o vreme, vei vedea beznă în jur; simţi cum, de-odată, a căzut noaptea peste tine. Aşa vedem sfinţii: din pricina luminii lor prea puternice, ne orbeşte şi nu mai vedem limpede ce-i în jurul nostru, în viaţa noastră. Mă faci să privesc cu alţi ochi sfinţii vii cu aură neagră, cu aură de beznă în ochii orbiţi de lumină!

Doctorul tăcu, semn că vrea să renunţe la tema asta. Aura înţelese şi, atingându-i uşor antebraţul, şopti încurcându-se în propriile vorbe: Îţi mulţumesc, nimeni nu mi-a vorbit aşa despre lumină, despre umbră, şi am avut profesori buni în facultate,

artişti mari. Va trebui să iau un răgaz până voi mai picta lumina şi umbra pe chipul cuiva, înţeleg că e altceva decât tot ce ştiam; şi eram aşa de sigură de mine. Aproape că îmi vine să plâng de ruşine. Suzy, le adusese ceştile cele ciobite, pline cu lichidul fierbinte, şi ei sorbeau rătăciţi în alte lumi. Abia târziu ca luminată de o mirare, Aura o strigă pe Suzy: Dragă, dar tu ce-ai pus în nechezolul ăsta? Baştin şi Suzy îşi fac cu ochiul; venit mai devreme, doctorul adusese o pungă cu cafea veritabilă rugând-o pe Suzy să pună la fiert un ibric mare, pentru toţi. Păcat, mare păcat să bei nechezol într-o galerie de artă. E de-a dreptul minunată cafeaua asta, se alinta Aura! El continuă: pune-o pe seama magiei care face, din dorinţa, fapt trăit.

Aura socoti că e destulă discreţie în jur ca, lăsând cafeaua alături, să-şi arate îngrijorarea. Astăzi a trecut prin liceu, la noi, ofiţerul de la securitate; ţi-am vorbit de el, m-a chemat în biroul directoarei şi, când am rămas numai noi doi, mi-a pus *angajamentul* în faţă. L-am refuzat din nou, n-am avut altă soluţie decât să izbucnesc în plâns. A ţipat la mine, sigur au auzit şi alţii, nici nu ştiu ce mi-a spus, şi a ieşit! Ai răbdare un pic îi şopti Baştin şi, te asigur, vei fi lăsată în pace. Te rog, fii fără teamă, e tot ce mai poate face: să te sperie, să ameninţe! Acolo, pe bancă, îi strânse mâna cu putere şi ea simţi că trebuie să-l privească în ochi: îşi zâmbiră şi atât. Ştia Baştin ceva în plus faţă de alţii sau nu ştia dar, într-adevăr, pentru Aura n-a mai urmat nimic, nimic grav, numai că ea, atunci, n-avea de unde să ştie ce va fi; încă o dată, hazardul a fost mai aproape de premoniţia doctorului decât de teama pacientului. Ca în trecerea unui calendar cu date fixe, a venit şi sfârşitul anului ’89, iar Aura, dincolo de o spaimă soră cu moartea, n-a mai fost sâcâită de ofiţerii securităţii pentru că în casa ei, pe un perete, fusese scris, cu o caligrafie aspră: *Comunismul moare de mâna mea!,* o confirmare că, dorinţele bine scrise, bine spuse, devin realitate.

19.

1989! Trăia cu presimţirea mâloasă că, la un pas de el, se întâmplă ceva şi nu ştia ce. Auzea ştiri despre catastrofe şi, întotdeauna, catastrofa cădea în altă parte decât unde se afla şi Mihal, uluit în nesiguranţa sa, se întreba de nu cumva cineva puternic şi de sus îl protejează sau îl persecută. Aflase că muriseră mii de oameni, alte mii fuseseră torturate, chinuite, sunt lupte de stradă, trupe în mişcare, auzea că *teroriştii* otrăvesc apa, auzea de zborul misterios al elicopterelor pe deasupra oraşului şi, când ieşea dimineaţa de pe casa scării pe alee, în oraş, nimic nu arăta schimbat; ici, colo, grupuri de inşi îşi lăsaseră de izbeliște serviciul să-şi spună poveştile auzite noaptea, la televizor, îngrozindu-se de urgia căzută tot pe casa altora. Ştia şi Tudorin că, în *revoluţia asta* care se zice că deja a fost, în Moldoşani nu se trăseseră nici zece cartuşe şi acelea scăpate, probabil, de vreun miliţian mai impulsiv.

Acoperit de nori sumbri se simţea şi Mihal încât, tulburat de tot ce auzea că se întâmplă în ţară, în apropierea sa, la ceva timp după împuşcarea Ceauşeştilor, aproximă ora potrivită unei vizite şi se îndreptă spre sediul miliţiei căreia, acum, toată lumea îi zicea *poliţie*, o jignire de vreme ce în miliţie el ştia doar de *câinii poliţişti*, oamenii fiind, firește, *miliţieni.* Avea la el mapa de vinilin cu cartea de imobil şi caietul său gros cu note despre vecinii pe care, sigur, va urma să-i ţină şi în viitor sub supraveghere. Şeful de scară se arăta tulburat, pierdut, pentru că nimeni nu mai venise să-l întrebe ce mai face, nu venise să-i dea alte ordine, să-i spună şi lui ce se întâmplă. Cum să laşi un om ca el, cu răspunderile ştiute, fără să-l ţii la

curent cu evenimentele, cu mişcările din ţară, îl laşi la voia întâmplării să se ia după zvonuri, după câte află de la televizor, de pe un petec de ziar. A venit la el un tânăr elegant, nu-l mai văzuse până atunci, s-a prezentat iar prezentarea cazonă, grad, nume îl impresionă pe Mihal. L-a ascultat atent, apoi, cu două degete şi un zâmbet fin pe colţul buzelor, i-a frunzărit *Cartea de imobil*, pe caietul cu notiţe a refuzat să se uite, părea să nu-l intereseze nimic din ce scrisese el acolo cu atâta migală şi cu neagră speranţă. A cerut să vorbească cu prietenii săi dar ofiţerul cel tânăr i-a tăiat avântul: Pe aici, *domnule Călţun,* s-a mai schimbat câte ceva; maiorul Dumbrovici de care întrebaţi a trecut în rezervă, iar maiorul Târnăveanu e transferat la altă unitate, la Tecuci. Când va fi nevoie să colaborăm, vă solicităm noi, domnule Călţun, iar în cazurile care privesc poliţia, vă puteţi adresa direct agentului de proximitate! Asta a fost tot încât, din două vorbe şi-o strângere de mână, s-a văzut concediat din serviciul său secret, inutil în *lumea nouă* ce dădea peste el fără s-o fi dorit. Mihal se simţea cu adevărat tulburat şi pierdut şi aşa va rămâne de-acum încolo. Totuşi, continuă să noteze încă tot ce prindea, ce vedea, ce auzea, din reflex, din inerţie, şi asta încă îl ţinea viu în misiunea sa de taină, atent cu tot ce se întâmpla în jur dar, până la urmă, s-a văzut nevoit să treacă pe planul doi supravegherea noastră pentru că acum îl copleşeau alte preocupări.

S-au deschis graniţele şi, încă din iarnă, din primăvară, veneau camioane, un fluviu de tiruri cu remorci, pline cu formidabilele *ajutoare din străinătate*. Camioanele veneau din toată Europa, maşini mari, mici, Mihal zărind, de-a mirării, şi un omnibuz aşa cum a auzit că circulă pe străzile Londrei şi care, venit cu pachete de haine, se va întoarce cu copii culeşi de pe stradă, din gări, copii care vor pleca ca în excursie şi vor fi adoptaţi de familii bune, vor deveni lorzi, vor fi înfiaţi de miliardari chiar dacă, murdari, în zdrenţe, încă mergeau

de-a bușilea. *(Și Tudorin va scrie despre copii, scria ce vedea și el, ce înțelegea, scria despre copiii dați în străinătate, poate între ei ne plecase și Mântuitorul, scrisese el patetic, reținând scena din parcarea Cabanei Gorunul unde îngrijitoarele, ospătărițele, mame și ele, oftau în lacrimi privind neputincioase la copiii mici care plângeau în autocarele cu numerele străinătății ca însemne. La mai bine de douăzeci de ani, același Tudorin scrie despre căderea demografică, catastrofică și irecuperabilă, un dezastru în progresie, și înțelege că deficitul de la recensământ se datorează și acelor copii plecați, lepădați, alungați, aruncați, vânduți, toate – scuze umanitare, cum se vede, copii care astăzi ar fi fost la rândul lor părinți de copii, părinți un pic mai buni decât cei pe care i-au avut ei!).*

Pe drumuri pe care se înfundau până și căruțele, defilau mașini străine aducând tone de alimente și îmbrăcăminte, aparatură de uz casnic, electronice, utilaje, cazarmament pentru cămine și internate, dotări pentru spitale, pentru cantine, pentru școli, iar Mihal era solicitat când cu mașina salvării, când cu mașina proprie ca om de încredere ce era, ca ins verificat și în alte ocazii, să dea și el o mână de ajutor. Cu Dișcă ori cu o rudă, în acei ani Mihal căra comisioane pe la șefi, adică era și el *în rețea,* în circuitul ascuns care trecea dintr-o mână în alta lăzi, pachete și navete, undeva adunându-se saci cu bani. Cu un pic de răbdare, am putea copia după caietele lui Mihal tot ce a cărat la buticul ținut de doctorul Popeșan, șeful inspecției sanitare, mutat apoi la un spital, promovat din șefie în șefie până a plecat în minister, notase Mihal ce a cărat pe la șefii din tot felul de direcții care durau o lună, două, și se desființau cu arhive, cu acte cu tot, a cărat pe la rudele primarului de județ, și această funcție dispărând repede din schemă, o dată cu oficialul care o ocupa, Mihal căra zi și noapte mărfuri la magazine deschise atunci, prin oraș, prin sate, în județele vecine și nota totul în caietul lui străduindu-se să nu scrie nimic greșit, convins că notițele sale nu vor fi ignorate de autorități: câte seturi de tacâmuri de inox a dus,

câte zeci de pături de lână, câte cutii cu veselă – grele a naibii astea, saci cu haine şi încălţăminte, la fel, câţi saci cu jucării ori cutii cu medicamente; Mihal notase tot ce a dus la magazinul ţinut de domnul Jan Tureschi, profesor de engleză, cum a cărat cu salvarea lăzi cu biscuiţi, cu orez, paste făinoase, stive întregi de conserve, toate scrise pe caiete separate, cantităţi, oameni şi locuri, date precise scrise meticulos în caiete groase şi care vor ajunge peste un timp la gunoi, Mihal aruncându-le nu fără un frison de teamă pentru că a văzut, repede, nici poliţia, nici securitatea, nici procuratura, nimeni nu era interesat să ştie ce face celălalt. Ce îl intriga pe Mihal, ce vedea ochiul său de şofer cu ceva vechime era că, după urmele adânci lăsate în noroaiele drumului, maşinile venite cu *ajutoare,* nu se întorcea goale. Ce-or fi avut de cărat camioanele cu remorci, ce să care dintr-o Românie sărăcită de comunism, acum cu graniţele deschise şi la intrare şi la ieşire, ce să care în ţări bogate precum cele din care veneau *ajutoarele,* Mihal n-a aflat şi îi era frică să bănuiască însă era sigur că şi poliţia, şi securitatea, procuratura, ştiau şi, să fi fost ceva în neregulă, ar fi aflat şi el, nicio îndoială, de la televizor, din ziare că, anume lui, nu-i mai spunea nimeni, nimic.

De fiecare dată când transporta *marfă de import*, că doar n-avea să-i spună *ajutoare,* fusese îndemnat să-şi ia, ca plată, să-şi ia şi el un set de tacâmuri, o lenjerie de pat, un bax cu conserve, un ventilator, că nimeni nu-i plătea în niciun fel efortul, nu primea bani iar cu benzina, cu motorina, ca orice şofer, nici Mihal nu se jena, se descurca cum ştia. Aniţa se împotrivise un timp cu o furie de gospodină ultragiată în ce avea ea mai de preţ: Te-ai prostit rău, Mihale, cum îmi aduci în casă cârpele, hârburile astea? Ce-mi pasă mie că gunoaiele vin de la nemţi, de la franţuzi? Eu ştiu de sub ce mort au fost luate cearşafurile, ce bolnavi, cu ce boli, au mâncat cu lingurile astea? Bine, Aniţă, încerca Mihal destul de palid să

ţină piept, au luat şi doctorii, şi asistentele, dac-ai şti ce se aruncă profesorii pe lucrurile astea, ce te sperii aşa? Toată lumea ia! Să fi văzut cum se băteau doctoriţele cu infirmierele pe nişte jafuri de blănuri mâncate de molii, te-ai fi prăpădit de râs. Aniţa nu se lăsa impresionată: Oricât le-aş fierbe şi le-aş dezinfecta, cum crezi că o să-mi treacă sila când ştiu că-s luate de la morţi şi bolnavi, de la bătrâni care-şi făceau nevoile pe ei? Mie să nu mi le aduci în casă, că ţi le arunc pe geam! Curând doamna Călţun a văzut că magazinele cele bune din târg vând acelaşi ulei, acelaşi zahăr *de la ajutoare* ţinut şi de Mihal în garaj să-l dea la alţii, s-a îmblânzit folosind şi ea alimente sigilate şi încă în termen de garanţie, a lăsat seturile noi de tacâmuri şi vesela câteva zile în detergenţi şi dezinfectante, a acceptat până şi lenjeria de pat şi păturile care erau noi, în ambalaje originale, de fabrică, şi pe acelea trecându-le prin etuva de la spital pentru că, auzise ea, *străinii ăştia* ne aduc lucruri vechi, în ambalaje noi. Acum Mihal îşi ţinea maşina afară din garaj pentru că înăuntru avea, vrafuri, vrafuri până în tavan, lucruri de care era sigur că, mâine, va avea nevoie de toate, iar ce nu încăpuse în garaj, depozitase în subsol unde era loc destul, *adăpostul civil* căpătând şi el, în sfârşit, o întrebuinţare. Îi fusese uşor pentru că, înainte de revoluţie, garajul lor avea uşă spre subsol, garajele şi subsolul fiind la acelaşi nivel.

Aniţa voia să facă ordine, să ţină curăţenie şi în garaj pentru că, se agita ea, să ştii, Mihale, am văzut urme de şoareci, ia uite, ăştia-s gândaci, au năpădit şi furnicile! În boxe, la subsol, şi în debarale, în apartament, ajunsese să depoziteze *ajutoare,* până şi pe balcon, toate ca o invazie a bunăstării cu care n-ai ce face, o bunăstare ce te ajunge prea târziu şi expiră curând, ieşind din termenul de garanţie. Şi toate – de calitate, cel puţin aşa păreau, toate aveau alt gust, îţi trezeau senzaţii noi, nemaitrăite şi imposibil de refuzat. În sfârşit, co-

lecţiile de ambalaje îşi aflau acum conţinutul de parcă ar fi coborât Paradisul şi aici, în Moldoşani. Când ai vânat ca pe o raritate coaste de porc, curăţate de carne şi afumate, purtând ca delicatesă denumirea de *oase garf* ori *scăriţă,* şi trebuia să te baţi să cumperi şi tu un kilogram, firește că o conservă din carne adevărată din rezerva trupelor NATO părea un lux ce te ridica dintr-o dată cu câteva clase peste ce-ai fost. Când ai băut ani în şir zeamă de nechezol, un *expreso* făcut din cafea adevărată îţi dădea senzaţia de miliardar în dolari. Cine să-şi ţină în frâu entuziasmul, delirul, cum să nu te minunezi ce bine, ce simplu se trăia fără grija că am scăpat o vorbă despre secretarul general, despre partid şi m-a auzit un turnător. Puteai să-l înjuri fără teamă pe preşedinte, dacă altă treabă n-aveai, fără să te ia nimeni la poliţie iar slujba, dacă ţi-o pierdeai şi ajungeai şomer, nu dintr-o înjurătură se întâmpla. De ce te-ai simţi persecutat când, odată cu tine, ajungeau şomeri încă două-trei mii, adică toată fabrica şi, un timp, erai plătit fără să te mai duci la muncă. Bunăstarea la liber, şi nu cu raţia, pe cartelă, bunăstarea asta avea să se prelungească *sine die* cu îngăduinţa autorităţilor care se arătau ciudat de generoase pentru unul ca Tudorin, el ştiind că nimic nu-i pe gratis, nici din Est, nici din Vest, nici măcar din Cer.

Pe când Mihal amâna să se hotărască ce să facă, Aniţa, copleşită de amarul acela de lucruri *de la ajutoare* care, venite toate o dată, îi erau de prisos, vroia să le dea de pomană şi n-avea cui, toţi se fereau să ia de la ei, mai ales când puteau primi direct de la străini, iar să le arunce parcă nu-i venea, erau lucruri bune, nou-nouţe. Lasă-le aici că nu cer de mâncare, găsi o scuză Mihal, şi nici nu ştii când se căsătoreşte Dişcă: asta-i lada lui de zestre, de casă nouă, să aibă de toate, şi frigider, şi aragaz, şi maşină de spălat rufe, şi maşină de spălat vase; n-o să mai facă foame ca noi să-şi cumpere televizor. Aniţa s-a mai îmbunat şi a fost de acord ca, prin soţul

ei, să se lase ajutată de străini când a văzut că şi vecina, doamna Brânduşa, înţelegătoare faţă de câţiva germani ajunşi în vizită la ea, le-a acceptat, cu bunăvoinţă, cadourile, între care şi un televizor uriaş, că a trebuit s-o ajute Mihal, să-l bage în casă. Oh, să vezi, dragă, nici nu ştiu să-l folosesc. Am înţeles că are telecomandă. Mi l-a adus un văr de-al meu din Germania. Sunt tare curioasă cum se vede, că n-am antenă la el, n-am nimic, nu ştiu cu cine să vorbesc, că pe-al meu nici nu-l interesează. Cu ceva ţâfnă, doamna Aniţa găsi să-i spună: Avem şi noi unul în garaj la fel de mare, Mihal l-a pescuit de pe la *ajutoare*.

Da, aşa arăta *peisajul* în primii ani de la revoluţie iar lui Mihal nu-i venea a crede că atâtea *lucruri de interes,* cum ştia el, pentru securitate, pentru poliţie, sunt trecute cu vederea. Convins că *ordinea* va reveni destul de repede, încă scria în caietele sale, ameţit şi el de nebunia la care era martor, în vârtejul căreia alunecaserăm cu toţii. A renunţat abia pe la mijlocul lui '94 să mai *informeze* securitatea. Oricât de corectă s-ar fi crezut, judeca Mihal, poliţia n-avea cum să-l ignore pe el, nu putea accepta că poliţia ar renunţa la o sursă atât de sigură de date despre jafurile mai dese, mai grave, din zi în zi, doar dacă poliţia n-avea acum alte surse, altă reţea. Bune, rele, multe din faptele de care am fost şi noi în stare pe casa scării n-au mai ajuns la poliţie, ne-au fost iertate de Mihal, urmând, ca după orice iertare, s-o luăm de la început pentru o vinovăţie nouă şi de lungă folosinţă până când va avea să cadă sub ochii altui justiţiar interesat.

*

Familia Călţun avea un băiat care a trecut şi el printr-o şcoală de mecanici auto şi, tras de Mihal care avea relaţii peste tot, ajutat de prieteni, de cunoscuţi, a intrat să lucreze şi el pe salvare, ca al doilea schimb pe maşina tatălui său. Asta s-a

întâmplat abia după ce Dişcă, neavând încotro, a făcut armata, ca toţi ceilalţi de seama sa. Pentru că avea o şcoală tehnică, a fost repartizat la o unitate de tancuri unde, în cei aproape doi ani, a fost şofer pe câteva utilaje până Mihal s-a bătut pe unde ştia că are succes şi a ajuns să i se dea o camionetă de la serviciul de aprovizionare a cantinei. Cum avea abilitatea să lase o navetă cu cartofi sau fructe când intra într-un abator ca, la ieşire, să aibă în plus o navetă, două, cu carne, cu pastramă şi salam, pe total, încărcătura maşinii arătând pe cântar cât arăta în acte, lui Dişcă i-a fost uşor să se facă util la serviciul de aprovizionare, magazionerul unităţii având şi el dibăcia să preschimbe rapid plusurile din gestiune în bani proprii ca, în final, sergentul Călţun să aibă partea sa, nu prea mare, destul cât să cheltuiască în învoiri, în permisii. Ascultându-i poveştile, ai fi zis că pentru Dişcă milităria a fost cea mai glorioasă parte a vieţii sale când nu-i lipseau banii, băutura, femeile.

La întoarcerea din armată, până şi Mihal păru surprins de schimbare: băiatul lor devenise ascultător, trăsnăile i se răriseră, adică arăta şi el, în sfârşit, mai aproape de normal, ca omul cu care ai fi crezut că te poţi înţelege încât reuşise şi să se angajeze la spital, cu taică-su. N-a durat prea mult şi instrucţia impusă de viaţa cazonă, scutit în civilie de teama pedepsei, lipsit şi de plăcerile câştigate atât de uşor, şi-a pierdut efectul, el revenind mai aproape de insul ştiut dintotdeauna. *Dişcă-cel-fără-de-răbdare* era excedat de anatomia sa pe care nu şi-o putea stăpâni în niciun fel şi nimeni din jur n-avea grija asta, cum nici în şcoală n-avusese nimeni grija lui, iar părinţii erau mulţumiţi că-i sănătos şi nu arunca cu piatra în geamuri, ce să aştepţi de la un copil? Destinul, fatal, al lui Dişcă şi-a urmat desenul, proiectul, după o întâmplare din copilărie când, poate în glumă, bunica Aniţei l-a procopsit cu un alint ca un blestem şi se vede că alintul, rostit în Săptămâna Mare,

s-a prins. Fusese lăsat în sat, la Păscoaia, la bunicii din partea Aniţei; avea şase, şapte ani pentru că, în toamnă, la revenirea acasă, va fi înscris în clasa întâi. Era în plină primăvară, Paştele venea în două, trei zile şi toţi ai casei aveau treburile lor. Bătrâna pusese încă din zori aluatul la dospit şi acum, galben şi pufos, îl frământa în covata înţepenită pe un taburet întors cu picioarele în sus. Dar nu i-a fost dat din aluatul acela să vadă cozonaci. Păşind de pe un scaun pe altul şi urcat pe bufetul de bucătărie, nepoţelul abia trezit, dragul de el, îşi golea beşica peste femeia căreia nu-i venea a crede că povestea asta e din viaţa ei. Ce să-i faci? O bunică îşi va alinta nepoţelul când face o trăsnaie cu dojana ciudată, pe jumătate furie, pe jumătate răsfăţ: *Of, afurisitule! Eşti dracu' gol, măi băiete!* Cine să scrie, să lămurească expresia întreagă şi, în parte, fiecare cuvânt al ei, tot ce ascunde înjurătura asta dulce pentru o septuagenară. Trebuia să facă atâta caz de un copil râzgâiat, singurul nepoţel din viaţa asta şi care semăna cu ea, bucăţică ruptă, cu coadă cu tot? Povestea cu aluatul de cozonac nu era nici pe departe cea mai gogonată dintre păţaniile pe care avea să le suporte Aniţa din partea lui. Şi ei îi era frică să nu facă vreo prostie în care să se nenorocească el, să nenorocească pe altul încât ajunsese să-i fie mai frică de băiat decât de Mihal: *Aşchia nu sare departe de trunchi, că nici tu, tatăl lui, nu eşti mai breaz!* Da, ai putea crede că Dişcă, fiul lui Mihal, fusese parcă blestemat, de bunică-sa, de o rudă apropiată, de cineva care îl iubea şi avea putere asupra sa, îl blestemase ca tot ce atingea, pe ce pune el mâna să moară, să se usuce, să devină repede gunoi.

Revoluţia l-a găsit pe Dişcă pe maşina salvării, în acele zile şi, mai ales, în acele nopţi, amestecându-se şi el printre grupurile ce se înjghebau şi se rupeau să se alcătuiască altfel, pe simpatii, pe familii şi interese, grupuri de care se lipea şi el

dând cu pumnul, înjurând, strigând lozinci. Vehicul de o utilitate ambiguă când ştim că, în câteva diversiuni, *teroriştii* folosiseră maşini cu cruce roşie pe ele, Dişcă, şoferul de pe salvare, avea acces liber, intra peste tot pe unde era gălăgia mai aprinsă, unde era rost de gâlceavă, de scandal, se băga şi el prin birourile unde era ceva de spart, de ars vreun fişet cu acte. Când zarva din stradă s-a mai calmat, intra prin sălile de şedinţe, se alătura *revoluţionarilor* şi puneau împreună ţara la cale, alcătuind consilii şi comitete halucinante, dictând dactilografelor *memorandumuri* şi *proclamaţii* imperative pentru şefii din Bucureşti, de mai de departe, şefii cei mari urmând să râdă ca de toate actele venite *din provincie,* ordinele, ştiind oricine, având în orice vreme un singur sens, de sus în jos.

S-a întâmplat ca Tudorin să-l zărească pe Dişcă în biroul fostului prim-secretar, tolănit pe covorul persan, cu bocancii alături că îl strângeau, bând bere şi privind cu tovarăşii săi, la televizorul color, grozăviile din ţară, vecinii salutându-se ca vechi combatanţi, cu cele două degete în formă de V, V de la *Vandal.* Pentru că tot au trecut pe acolo, şi-au luat legitimaţii de intrat *în sediul partidului* profesorii, inginerii, şoferii, boschetarii, cine-a vrut, între ei şi băiatul lui Mihal ca, mai târziu, cu aceleaşi legitimaţii să-şi arate participarea lor la *revoluţie,* meritele de luptători şi de martiri. Cartonaşele care, atunci, nu foloseau la nimic, *mai târziu* acele caricaturi de legitimaţii va permite accesul celor cu tupeu în acvariul favoriţilor. Deşi indiferent de cine era sau urma să vină la putere, nimeni nu l-ar fi oprit să intre în sediul consiliului, să participe la şedinţele lor zgomotoase, îşi luase şi Tudorin o legitimaţie barată în colţul din stânga de tricolor, gest făcut dintr-un conformism de om cuminte. O ţinea între alte legitimaţii de serviciu şi, trecându-le vremea, le-a aruncat grămadă ca *expirate.* Tudorin n-avea merite în căderea comunismului, a lumii vechi din care s-a salvat ca din mlaştină, şi nu voia să-şi asu-

me vreunul nici în lumea ce se ivea sub ochii săi. Faptul că, la ceva timp după revoluţie, mulţi activişti de partid ieşiseră din funcţii, nu şi din sediul comitetului judeţean, pentru cine voia să înţeleagă ce se întâmplă persistenţa lor avea un sens precis şi Tudorin a înţeles. Pleava sub-nomenclaturii, foştii activişti, de la partid, din sindicate, de la UTC, toţi erau veseli de parcă până atunci doar comunismul îi ţinuse să nu urce şi ei la vârful partidului, să ajungă miniştri, ambasadori sau oameni de afaceri iar *revoluţia* nu schimbase era geologică a părţii de glob pe care ne aflam, schimbase numai anotimpul cel friguros cu unul prielnic lor.

*

După căderea familiei Ceauşescu, asta fiind în esenţă *revoluţia* sau *lovitura de stat,* trecerea Prutului a ajuns un drum deschis şi pe un mal şi pe celălalt pe barajul de la Stânca-Costeşti, Prutul fiind graniţa stabilită *frăţeşte* de Hitler şi Stalin, de doi criminali, dar acceptată de Europa ca pentru vecie. Până în ’89, în delegaţii oficiale, noi treceam Prutul pe la Ungheni, pe jos, peste traversele podului de cale ferată, gazdele aşteptându-ne *pe talveg,* cu vodcă şi şampanie, iar sticlele golite le aruncam în apă încât *наша дружба* dublase podul de fier cu un pod de sticle. Dişcă a ajuns şi el la Prut, la *podul de flori*, ce frumos, şi, ca noi toţi, şi-a făcut prieteni pe care i-a adus acasă. I-a găzduit pe fraţii de dincolo, pe Valerica venită cu sora sa, Madina, şi cu bărbatu-su, Pavel, au dormit câteva nopţi la ei şi, la două, trei săptămâni, reveneau cu alte rude, cu alţi prieteni, veneau cu treburi, mici afaceri, veneau *în ospeţie*, sărbătorile fiind dese, ba e Crăciunul nostru, ba al lor, ba e Paştele, ba e Ziua oraşului, nu uitau nici 1 mai, 8 martie, serbând până şi ziua întâlnirii lor la *podul de flori*. Şi de fiecare dată le aduceau câte ceva, aduceau, de obicei, *basamac,* un rachiu făcut din deşeuri dulci, aduceau vodcă, vin cu borcanul,

fructe, conserve, iar de la o vreme le tot aducea şi câte un sac de sape, de lopeţi, ba şi un sac plin de seceri fără coadă. Pavel lucra la un atelier cu forjă unde făceau unelte de grădinărit. Şi cum conducerea cooperativei n-avea bani, lucrătorii primeau produsele făcute, să le vândă ei. Aşa că Dişcă strânsese într-un colţ din garajul lor greble, lopeţi, cazmale, sape, furci, cele mai ciudate fiind secerile fără mâner, o armă în toată regula şi, într-un oraş ca Moldoşani ce să faci cu o seceră decât să tai beregata vecinului. Când se mai întâmpla să se ducă pe la cineva, Dişcă îl întreba: Băi, nu vrei să ai şi tu o seceră? Eşti nebun, ce să fac cu ea la bloc? Alteori, nu mai întreba, i-o făcea cadou la o zi de naştere, la o sărbătoare, i-o lăsa în casă, i-o lăsa în maşină, ca un gest de amiciţie! Stocul din garaj nu scădea nicicum pentru că prietenii de peste Prut mai veneau cu câte un sac de seceri. Până când Mihal s-a înfuriat şi i-a zis lui Dişcă să le ducă unde ştie, altfel le aruncă şi nici să nu-i mai vadă pe *fraţii noştri* prin casa lui că – gata, s-a săturat şi el, şi maică-sa!

Cum avea nevoie de ceva spectaculos pentru a-şi consuma energia şi entuziasmul pentru lumea nouă ce se năştea sub ochii săi, o lume din care ştia că şi el face parte, din tortul căreia trebuia şi el să se înfrupte, Dişcă a înţeles că-i omul potrivit pentru meseria de *revoluţionar*. Tot mai des era văzut cărând după el uneltele noii meserii: drapele, pancarte, afişe, ba îşi făcuse rost şi de portavoce cu sirenă şi o ţinea în maşină, s-o aibă la nevoie. A ajuns şi el revoluţionar, un revoluţionar agitat ocupând cu tupeu orice scaun liber de la toate prezidiile întâlnite în cale, prezent la întrunirile şi şedinţele din oraş, din ţară, gata să iasă oricând la demonstraţii, la mitinguri, ocazie să se bată cu poliţiştii, cu *mascaţii*, cu oamenii de ordine. Un ochi de afară nu şi-ar fi dat seama de impostura lui Dişcă, felul său de a se purta, de a vorbi, nedeosebindu-l de ceilalţi, altfel nu doar strânsura maidanelor, *marginalii,* acolo

aflându-se şi profesori, şi ingineri, toată crema din care mai târziu, cei *cu simţ politic,* vor ocupa funcţii de la consilieri până la parlamentari şi miniştri, cu şanse de a urca mai sus pentru meritul de a fi strigat din toţi bojocii *Jos Ceauşescu!*, strigând şi mai tare după ce a fost împuşcat. Dişcă încă demonstra pe străzi când alţi revoluţionarii mai slabi de înger, mai puţin norocoşi, s-au întors la vechile meserii abia acum aflând cine sunt cu adevărat: ingineri fără fabrică, agronomi fără fermă, economişti fără economie că, între timp, am vândut până şi sculele pe care lucram, pe care făceam bani de vreme ce primul ministru a decretat că totul e un morman de fiare vechi şi, în ţara asta, nici să-ţi tipăreşti banii nu mai e rentabil. Dişcă se arăta mai arţăgos la şedinţele din oraş unde avea publicul cunoscut, când se ridica din prezidiu şi striga asurzitor peste orice portavoce: *Criminalii! Jos comuniştii! Jos securitatea! Huoooţii!* Cel mai tare aplaudau cei din rândul întâi şi, bineînţeles, prezidiul. Aici vedeai nomenclatura de provincie convertită la revoluţie, directori din comerţ, preşedinţi din cooperaţie, liderii de sindicat, aceeaşi şefi oportunişti care voiau să rămână şefi. Ei ştiau că după acest moft de război cu violenţe comandate şi trucate, dincolo de războiul de lozinci, urmează războiul pentru patrimoniul real, pentru averea adevărată, război invizibil, un război pe viaţă şi pe moarte pentru valori greu de imaginat de omul din stradă. *Dedicaţi* cu totul revoluţiei, în primele zile după fuga Ceauşeştilor, rolul *revoluţionarilor* era să mute bătălia din stradă în sălile de şedinţe, în discuţii interminabile, în vreme ce, nimeni nu ştie cum, dispăreau documente şi dosare compromiţătoare, se doseau acte bune de folosit mai târziu prin tribunale sau la cadastru, bune şi ca acte de proprietate, la fel cum tot atunci se vindeau mărfurile puse la adăpost, să se adune *capitalul* de băgat repede în afaceri imobiliare de către inşii isteţi care ştiau ce va urma. După bătălia cu morţi inutile, fără sens, fă-

ră sens la vedere, venise bătălia secretă pentru terenuri, curţi, imobile, bătălia secretă pentru cucerirea uşă cu uşă, intrare cu intrare, nivel cu nivel, pentru trecerea lor în proprietatea marilor eroi ai revoluţiei, bătălia pentru spaţiile comerciale, cumpărate, închiriate, concesionate, luate cu japca ori luate legal după legile de atunci din averea comună, luate cu tot ce va mai fi ca inventar, mobilier şi dotări, părăduiala fiind în mărfurile din depozite, banii din conturi fiind deja ai băncilor, iar acolo aveau acces grangurii de la alt nivel, revoluţionarii cu ştaif şi şefii revoluţionarilor cu ştaif şi, mai sus, şefii şefilor din spatele şefilor pentru că, în fapt *revoluţia* a fost *un război de piaţă* pe care noi l-am pierdut din prima zi.

Insul cu respect de sine, oripilat de dictatură va refuza, din bun simţ, şi democraţia suspectă venită pe mâna jegoasă, obişnuită să te buzunărească iar cu cealaltă să-ţi ia gâtul, cât te tâlhăreşte strigând lozinci: *Jos dictatorul! Trăiască democraţia! Trăiască România liberă! Huooţii!* Soiul ăsta de indivizi a fost folosit de mânuitorii de păpuşi de atunci şi nu uit când un *revoluţionar* celebru a ajuns între noi cu pistolul la brâu să ne citească mesajul de salut din partea şefului său – primul om în stat! Era o aniversare culturală şi singura apropiere a mesagerului de tema zilei, am aflat mai târziu, fusese jaful câtorva obiecte din patrimoniul dacic, aur vândut în străinătate. Să-l fi lăsat Dumnezeu nevătămat, nu-i exclus ca Dişcă să fi ajuns lider peste sindicatul vreunei bresle şi, după ce şi-ar fi cumpărat doctoratul dat în managementul siguranţei euroatlantice, cu *expertiză* şi *competenţe* atestate de câteva diplome pentru cursuri prin corespondenţă din Anglia şi SUA, să fie numit director la vreo instituţie de stat, la vreo regie judeţeană, membru într-un organism internaţional, torpilând orice părere bună despre democraţia care, bună, proastă, în vremurile astea de rătăcire oricum dădea peste noi, tot aşa cum a dat şi comunismul, cum în alte vremuri au dat şi tur-

cii, şi ruşii, toţi rânduiţi de vrerea altora. Să înţelegi, să accepţi asta, ar trebui să cedezi din orgoliul tău, din *narcisismul naţional* – cine poate.

Teafăr şi în putere, în acele zile Dişcă umbla cu o bandă tricoloră pe frunte să-i ţină părul lăsat în plete, purta şi barbă încât arăta fioros de-a dreptul: lăbărţat, gras, murdar, la gât cu o cruce de alamă atârnată de un lanţ gros. Purta, mai tot timpul, acelaşi maiou colorat şi jegos iar când era mai rece, o giacă cu glugă, pe spate cu o înjurătură în engleză, haine pescuite de prin pachetele venite ca ajutoare, doamna Aniţa strigându-i mereu să i-o lase, s-o spele, s-o cureţe, că doar n-are s-o arunce aşa murdară! În momentele de furie revoluţionară, în pragul comei alcoolice, ieşea noaptea pe casa scării să ne anunţe printre înjurături că îi împuşcă pe toţi comuniştii din bloc, Tudorin fiind, dacă nu primul, neapărat printre ei. Abia Marinaş de la parter, la fel de beat şi el, mai ieşea să-i strige din uşă să facă linişte, că îi sperie musafirii. Până să ne împuşte, mai suna pe la uşi să-i hotărască pe vecini să intre în asociaţii patriotice, să iasă la mitinguri, prilej să-ţi spună şi ţie ce au mai discutat prietenii săi, revoluţionarii, în întrunirile lor, cum puneau ei ţara la cale şi cum noi nu ştiam nimic din ce se întâmplă cu adevărat, ne spunea ce au de gând să facă în oraş, în ţară, lucruri care băteau spre un extremism violent, acţiunea lor având aşadar un plan exact, să termine cu comuniştii, cu securiştii, să-i execute pe cei vinovaţi, ştia şi pe cine, pentru că, ne încredinţa el, putem fi siguri, împuşcarea Ceauşeştilor e abia începutul. Şi în acele zile tulburi, când toţi ştiam doar ce spun zvonurile, viitorul nostru părea a fi în mâna lui Dişcă. Cum să nu crezi când arăta oricui în oraş fotografia sa alături de şeful statului, *primul revoluţionar* al ţării care, în vizită electorală, a ajuns la Moldoşani pentru că urmau primele alegeri, oho, primele alegeri libere.

Îşi făcuse un obicei să-ţi intre în casă, aşa, *ca între vecini* zi-

cea el, şi ţinea gazdele de vorbă ore în şir de venea taică-su şi-l lua cu pretinse scuze dacă deranjează, de nu se întâmpla să mai rămână şi Mihal încă un ceas, deseori certându-se între ei în casa ta. A ajuns şi la uşa lui Florin Oghinţiu sunând cu insistenţă până a apărut mai întâi Olsuna în capot şi cu prosopul pe cap, cum ieşise din baie: Am venit să stăm de vorbă, unde-i Florin, am o treabă cu el! Stai, că ţi-l chem. Femeia, prevenită şi prudentă, i-a închis uşa în nas. Iese şi Florin cu mâinile ude, motiv să nu dea mâna: Ce-ai păţit, ce ai să-mi spui? Păi am venit să te-ntreb ce te ţii aşa mândru, de ce nu vii la întâlniri? Tu nu vrei să fii revoluţionar cu noi? Florin îi pune în piept mâna plină cu zeamă de carne, el făcea cârnaţi, îl împinge doi paşi mai în spate din uşa lui, cât să ia distanţă. Ascultă, Dişcă: *da, punct; nu, punct!* După ce pricepi ce ţi-am spus, stăm de vorbă; acum am treabă! Şi l-a lăsat în uşă cu afişele lui cu tot, pentru că ăsta era Florin în acele zile: drăcos, scurt, brutal, fără urmă de politeţe. Dar noi, victime ale diplomaţiei de pe casa scării, mai temperaţi, mai puţin impulsivi şi lăsători din fire, când ne căuta acasă, îl acceptam şi pe el, şi pe Mihal, măcar să aflăm ce doreau deşi, după plecarea lor trebuia cu siguranţă să ne aerisim casa.

20.

Înalt peste medie, cu ochii înfundaţi în orbitele pierdute în obrajii fălcoşi, frunte îngustă, gât gros, scurt, cu grăsimea cefei în pliuri peste guler, capul lui Dişcă se continua cu trunchiul aproape cilindric, motiv să poarte bretele să-şi ţină pantaloni, altfel îi alunecau pe fese; obez, încătuşat în slănină mai mult decât un luptător de sumo, îşi ţinea braţele şi picioarele depărtate de corp, să dubleze spaţiul ocupat prin prezenţa sa. Crescuse şi nu mai semăna cu nimeni din familie, nici cu vreo rudă mai de departe, şi, la masă, avea apucăturile generaţiei *fast-food*, aceeaşi generaţie ce se mişcă şi trăieşte în stilul *pull-push:* mănânci mult, condimentat şi repede, apoi *tragi şi împingi* la fiare, în săli de fitness şi oriunde în altă parte, *tragi şi împingi* pârghii şi manete, uşi, porţi, oameni, acesta fiind stilul, filozofia prin care vei depăşi orice obstacol, orice dificultate, în rest, *care-i problema?*

Îţi trebuia ceva efort să-ţi închipui cum arăta Dişcă în interior, pe sub piele, ce îl făcea să se mişte, să umble, dincolo de ce părea tipic, de nu cumva el întrupa doar caricatura generaţiei. Cu un pic de abilitate, cât de casap de suine, cât de psiholog, îţi dădeai seama repede că acea masă imensă de carne fără nerv, fără simţ, rămânea vie prin pofte, hatâruri şi mofturi dictate de văz, auz ori pipăit, şi apucăturile îi erau copiate după filmele văzute noaptea, după orarul celor din gaşca sa. El n-avea voinţă, vreun ţel pe termen lung, avea pofte urgente şi, când poftea, se prăbuşea accelerat spre ţinta dorinţei, doborând tot ce afla în drum. Poftele proaste îi deveneau nevoi fără de care nu mai putea respira şi uită-te la el:

se înfige în vreun chioşc înălţat în jurul rotisorului, cere puiul abia scos din ţepuşă, goleşte în tasă jumătate din borcanul de muştar, toarnă şi sos picant în interiorul puiului şi muşcă. Mişcă din fălci, înghite dumicatul, cu felii de pâine îşi şterge palmele unsuroase, le înghite ca aruncate în coşul de gunoi şi atacă puiul pe flancul rămas întreg. Suge încă o sticlă de bere, îi râgâie spuma, să aşeze oasele înghiţite şi gândeşte s-o ia de la capăt, cu alt pui, când îşi dă seama că abia şi-ar stârni foamea, mai bine se duce acasă, să mănânce aşezat, de prânz. Alături, pe bancă, două salopete cu însemnele primăriei, gunoieri, se pare, îşi luaseră şi ei câte o porţie mare de *trash* la tasă şi, cu ochii pe borcanul din faţa lui Dişcă, îndrăznesc: *Boierule, dă-ne şi nouă muştarul!*

Nu de la Mihal luase obiceiul, dar când el dorea ceva, se arunca cu amândouă mâinile spre ce dorea să ajungă, arătând că pofta la el nu-i capriciul minţii, ci şi stomacul, şi inima, şi ficatul, toate organele lui pofteau acelaşi lucru şi trebuia să-l capete atunci, pe loc. I-l dădeai, aşa cum lăsai ca vântul nebun să-ţi smulgă din mâini umbrela pentru că ţi-o rupe şi tot o pierzi. Pe Dişcă nu-l putea-i refuza, trebuia, precaut, să te retragi din cărarea lui şi aceste evitări el le lua ca victorii: *Ai văzut, a fugit laşul!* La cea mai mică împotrivire ridica glasul, se apropia de rival şi-i sufla în faţă dogorindu-l cu duhoarea sa de zmeu nespălat pe dinafară, nevindajat pe dinăuntru.

N-avea rost să te superi pe el; cum să te superi pe un simbol, el fiind forţa revoluţiei, măcar în oraşul nostru! Poftele sale erau poftele vârstei, ale generaţiei lui, ale lumii ce vine şi nu-şi refuza nimic din ce credea că i se cuvenea, între acestea fiind, bineînţeles, femeile. O încercare a avut Dişcă, sigur că încercase, şi cu Roxy, nepoata Brânduşei, găzduită de o vreme la ea. Roxy era mereu pe casa scării, când cu un covoraş la scuturat, când să se repeadă până la chioşcul de alături după un zarzavat, întruna fata asta avea ceva de făcut

pe-afară, măcar să coboare până la parter, să vadă ce a lăsat poştaşul în cutia lor. Şi Dişcă i se aşeza în faţă, gata s-o ia în braţe: Să ştii, îmi placi şi vreau să te scot în oraş. Zic să ne-o punem, Roxy; că Roxy te cheamă, aşa-i? Da, ăsta-i numele meu, bucuroasă de cunoştinţă. De altfel e prima dată când stăm de vorbă. Păi, hai să ne vedem mai des. Diseară ce faci? O, sunt liberă. Asta-i! Ieşim la o plimbare, te arăt la băieţi, găsim noi unde să ne-o tragem! Da, e-n regulă, ne-o tragem, cum zici, dar eu vreau, aşa, o relaţie mai de durată. Cât vorbea cu el, Roxy apăsă pe soneria vecinilor, la familia Călţun, şi în câteva clipe apare în uşă Aniţa care priveşte uimită la cei doi, la podoaba de fecioru-său şi la Roxy, îmbrăcată într-o rochiţă cât două batiste, care, cu dreapta pe umărul lui Dişcă, începe să-i turuie ca pe o poezie, apropiindu-se de ea şi atingându-i cu intimitate braţul cu stânga liberă de parcă se ştiau de ani buni: Doamna Călţun, săru-mâna; uitaţi, Dişcă vrea să mi-o tragă seara asta şi mie îmi place de el! Va fi o chestie trăsnită, e *cool!* Eu plec peste o lună pentru cursuri la Edinburgh, dar, dacă ne iubim, asta-i, ne luăm şi gata! Invităm diseară şi pe părinţii mei, stăm de vorbă, ne luăm cununia civilă, eu tot sunt gravidă în trei luni şi vreau să mă mărit cât mai repede. Ce spuneţi, să-mi anunţ părinţii? La ora şapte, diseară, e bine să ne vedem? Că după aia ies cu Dişcă şi cu băieţii! Doamna Călţun se lipeşte surprinsă de uşa deschisă cât Dişcă îngăima: Stai, stai, tu, nu asta am spus! Cum, n-ai zis să ne-o tragem seara asta!? Aniţa, care încă nu-şi revenea, tresări speriată: Intră, măi Dişcă, în casă! Fata asta-i nebună, cum stai de vorbă cu ea? Episodul final al scurtei telenovele a fost aşternut în scris, pe pereţi. Peste o zi, pe casa scării a apărut o inscripţie cu iz internaţional: *Roxy, curva nemţilor!* Cum trecuseră două zile şi nimeni nu ştergea inscripţia, Roxy, jignită de eroarea datorată ignoranţei, cu un spray roşu, a corectat etnia ce beneficia de trupul ei divulgând şi anonimul: *Dişcă!*

Dintre vecine, încă înainte de revoluţie, băiatul lui Mihal pusese ochii pe Jana, fata doamnei Puşcaşu, cu soţul lăcătuş ori maistru la un atelier mecanic din zona industrială, ei locuind la etajul VI. Jana terminase liceul, făcuse o şcoală postliceală de asistente şi, plătind preţul ştiut pe piaţa neagră a locurilor de muncă, lucra şi ea la spital, aşa având să se vadă şi mai des. Dişcă o ştia, doar crescuse sub ochii lui, împreună cu el, fiind de vârste apropiate şi, în felul său grosolan, căuta să fie prieteni, s-o scoată în oraş, s-o ducă la dans, s-o ducă în ţară, într-un concediu, să rămână măcar o săptămână undeva, la o cabană; se vedea că fetei nu-i plăcea de el şi, pe cât de insistent şi de agresiv era el, pe atât de categoric îl refuza ea. Dişcă insista să-i câştige prietenia şi o făcea ofensiv, cu o politeţe unsuroasă ca hârtia de prins muşte ce te murdăreşte înainte s-o atingi. Timidă şi reţinută, ea îl ocolea cum putea dar casa scării, locul ăsta îngust folosit de toţi, te silea să te vezi cu vecinii, să te apropii de ei şi, fără să vrei, apropierea crea ocazii pe care Dişcă le înţelegea ca pe şanse adresate direct lui, când pentru Jana erau ghinioanele care-i stricau ziua. Fără teamă că va fi refuzat ori repezit în vreun fel, cu aerul că îi face bucuria aşteptată, Dişcă îi propusese să meargă la mare împreună cu părinţii lui, cu familia Călţun adică, ar fi mers cu maşina lor, aveau camere la hotel, în Mamaia, la hotelul *Galaţi 2*, nu oriunde, a făcut rost de bilete prin sindicat: Hai, vino şi tu, e hotelul la care merg şi activiştii şi l-au renovat; plătim o diferenţă şi o să ai camera ta separată, dacă nu vrei să stai cu noi. I-a propus, a fost refuzat şi i-a repetat asta într-o dimineaţă din mijlocul lui iunie, când a întâlnit-o iarăşi pe scări. Ea l-a refuzat din nou cu aceeaşi politeţe şi fără să-l bruscheze de la început: Am de învăţat toată vara, vreau să dau la facultate, la medicină; nu plec nicăieri, poate la bunici, la ţară, să învăţ! Te duc cu maşina mea oriunde. Să-mi spui din vreme, să-mi iau liber de la serviciu. Nu-i nevoie, nu

ştiu când plec şi, oricum, plec cu ai mei. Dişcă, băiatul lui Mihal, nu renunţa uşor când dorea ceva, a insistat la maică-sa, a pus-o şi pe Aniţa să vorbească cu Jana, cu mama ei, aşa, ca între vecine, s-o lase la mare cu ei. Aniţa i-a spus direct, cine ştie, poate şi cu intenţia de a o proteja pe fată: Mie nici nu-mi place Jeniţa asta, dacă vrei să ştii, o fi ea drăguţă, da' prea-i cu nasul pe sus, nici n-a intrat la facultate şi se crede doctoriţă, şi, s-o auzi, dă bună ziua ca din vârful buzelor. Refuzat până şi de maică-sa, Dişcă se înfurie: Da' ce, am să-ţi cer voie ţie cu cine să vorbesc? Nu vrei, nu te du, mă descurc eu şi singur, ai să vezi.

Familia Călţun obişnuia să meargă la mare prin sindicat şi obiceiul ăsta şi l-a păstrat şi după revoluţie, de-acum cu bilete şi locuri rezervate de Dişcă prin asociaţia revoluţionarilor, bilete cu reducere pentru hoteluri de patru stele. Aniţa va ţine minte ultima dată când au fost la mare, la ceva vreme după '89, şi n-a fost deloc fericită atunci, până şi drumul le-a fost plin de aventuri. Dişcă a vrut să conducă el, tot timpul, Mihal a cedat până la urmă cu avertizarea: Să-ţi fie clar, la prima greşeală îţi iau volanul; nu vreau să-mi fac griji nici pentru mine, nici pentru maică-ta. Severitatea lui Mihal nu era gratuită, el ştiindu-i prea bine apucăturile. Mihal avea gluma lui de şofer pe care i-a aplicat-o şi lui fiu-său când, fiind la volan, accelera prosteşte: Îţi vezi figura în oglinda retrovizoare? Mă văd, cum să nu mă văd în oglindă?! Ia încearcă, poţi să-ţi ajungi din urmă chipul? Cum s-ajung cu maşina ce văd în oglindă, eşti prost?! *Şi dacă prostu' rămâne la aceeaşi distanţă, în oglindă, tu după ce alergi pe şosea, de ce accelerezi?*

Alergând sau nu după năluci, Dişcă nu suporta să-i fie în faţă altă maşină, să n-o urmărească de aproape, şicanându-l pe celălalt, semnalizându-l cu farurile, depăşindu-l cu orice risc. Făcuse rost de sirena şi girofarul de pe o maşină a salvării dată la casare, le-a montat pe *Dacia* lor, şi-a pus pe parbriz

un permis de parcare gratuită, un carton mare cu tricolorul, şi, cu sirena şi cu girofarul pornite, îşi plimba gaşca de prieteni prin oraş şi abia la avertismentul poliţiei le-a demontat de pe capotă. În drum spre litoral, Dişcă şofa ca la raliu, călcând ba acceleraţia, ba frâna. Hai, că dacă lăsai sirena, n-aveam treabă cu nimeni pe şosea, îi reproşa Dişcă lui taică-su. Depăşeşte un TIR cu remorcă, văzându-se obligat să accelereze la maxim să iasă din depăşire. Cu tactul şoferului cu experienţă, Mihal înghite, tace şi la prima oprire ia cheile din contact: Gata, s-a terminat pentru astăzi, nu mai pui mâna pe volan, ai băgat-o pe maică-ta în sperieţi, şi aşa-i cu inima în pioneze. Mai devreme, pe la Bacău, Dişcă insistase să treacă pe la un *fast-food* ştiut de el şi, de la ghişeul unde erai servit direct în maşină, a cumpărat o pungă mare cu aripi de pui coapte în ulei şi condimentate în draci. Mihal mâncă două: O, bei bere cu găleata! Aniţa gustă şi ea: Tu poţi mânca prostii de-astea, ocnă de sărate şi iuţi? Ia nişte pulpe de pui ca lumea, făcute de mine; vrei să-ţi dau? Habar n-aveţi; aşa-i la *fast-food!* Furios că taică-său nu-l lasă la volan, trecuse pe bancheta din spate şi, cu punga de aripi prăjite, cu baxul de bere alături, îi vâna lui taică-su orice ezitare la volan, ghiontindu-l la depăşiri: Ce stai ca moşu' în curu' lu' ăla, calc-o!

*

În mijlocul verii, înainte de revoluţie, în una din primele sale curse de la angajare, Dişcă a dus o tânără externată din spital cu fişa medicală plină de recomandări şi precauţii, pacienta fiind sub riscul unei hemoragii. Au trimis-o cu salvarea acasă, la Oişteni, un sat pe Prut. Din aceeaşi precauţie, pe timpul călătoriei pacienta fusese însoţită de o asistentă, de data asta de Jana, cum venise la rând după grafic. Lăsând ca uitate obrăzniciile lui Dişcă, pe drum, fără să-şi arate vreun resentiment, Jeniţa a scos un pachet cu biscuiţi cu cacao, ce-

lebri *Eugenia,* l-a pus la îndemână să ia amândoi când or avea chef iar Dişcă l-a clefăit tot din două îmbucături. După ce au dus pacienta acasă, în Oişteni, la întoarcere, au oprit la o fântână cu cumpănă, au scos apă, au băut, s-au spălat pe faţă, iar Dişcă, cu chef de joacă, a stropit-o, Jeniţa urcând repede în maşină pe locul ei. Au plecat de la fântână cu un fel de veselie, el mâncând din cireşele luate din Oişteni, scuipând sâmburii prin geamul deschis. Erau în drum spre casă când, fără s-o prevină în niciun fel, Dişcă viră brusc la dreapta, intrând cu maşina adânc în pădurea prin care tocmai treceau. Se pare că el ştia locul din alte ocazii, şi i-a spus Janei, fără ocol: Acum ne-o tragem şi noi! Jeniţa nu era la primul drum pe salvare, bănuia o încercare din partea celui de la volan şi ea anticipase, nu foarte îngrijorată, că Dişcă se va lua iar de ea, fiind sigură că îl va ţine la distanţă. Dar el o atacă atât de violent, de brutal, încât n-a mai avut timp să se opună, să facă jocul refuzului ca, în final, poate să fi acceptat inevitabilul, să-şi atenueze riscurile, durerea. A tras-o jos din maşină în forţă, cum ai coborî un sac de cartofi şi a tăbărât pe ea. Până să se împotrivească în vreun fel, Dişcă a lovit-o peste faţă, i-a rupt bluza, ea ridicându-şi mâinile să-şi ferească ochii, întorcându-se să fugă. Lovită puternică în spate, ea a îngenuncheat, fiind silită să-l suporte în toate felurile.

Târziu, când a ajuns la garaj, Dişcă a pus întârzierea pe seama cutiei de viteze, a discului de ambreiaj schimbat la un atelier din Voitin, unde avea un prieten mecanic. A doua zi se părea că incidentul fusese trecut cu vederea, n-au fost întrebări, şoferii ştiind câte se întâmplă într-o cursă, şi bune, şi rele, iar asistentele ştiau şi ele, pe pielea lor, cât şi ce rişti să fii numai cu şoferul, mai ales cu unul ca Dişcă. Şi ce ar fi în neregulă în urma unui drum în care Dişcă şi vecina sa, Jeniţa, au dus o pacientă undeva, într-un sat, o cursă banală? Cine ştia ce se poate petrece între doi tineri rămaşi singuri, va păstra

tăcerea ca insul ce se fereşte şi el de probleme, ca între oameni de înţeles: eu tac azi, poate mâine am nevoie să taci tu! Doar Dişcă nu se simţea în largul său în toată tăcerea asta, ba se arătă cumva jignit că nimeni nu-i laudă fapta, că nimeni nu aflase ce bărbat teribil este el. Mihal nu ştia, încă nu ştia prea multe despre cele păţite de Jeniţa pe care o simpatiza în felul lui, dar bănuia ce făcuse Dişcă. Peste câteva zile, în vestiar, unde şoferii se adunau pentru pauza de masă, Mihal îl surprinse pe Dişcă povestindu-şi aventura amicilor săi iar el, neştiind amănuntele în toată grozăvia lor, le află atunci cu uimire: …*şi am ajuns-o din urmă, cu un singur pumn am trântit-o la pământ şi, aşa, pe la spate i-am pus-o de câte ori am vrut; ţipa ca proasta, degeaba, că n-avea cine s-o audă!* Nu, lui Mihal nu i-a plăcut deloc scena asta, cea lovită fiind o fată de pe scara lor, o ştia de mică pe Jeniţa, îi ştia părinţii şi, nu, nu-i plăcea deloc ce a făcut fecioru-su.

Ca la o săptămână şi mai bine de la întâmplarea asta, într-o dimineaţă, asistenta şef, tot ea fiind şi şefă la sindicat, o luă pe Jeniţa de-o parte şi-i spuse cu un ton supărat: Ascultă, Jeniţa, ia fă-ţi tu timp să bem o cafea împreună, nu la sfârşitul zilei, că atunci mă aglomerează toţi! Da, doamna Miliţa, cum termin tratamentul de dimineaţă, vin! Doamna Miliţa Paştin, asistenta şefă, o femeie care se apropia de pensie, ajunsese să treacă binişor suta de kilograme încât i se spunea *Cloşca,* poreclă ce o acoperea foarte bine, purtarea ei lentă în mişcări arătând-o grijulie şi îndemânatecă cu pacientele, şi ele, *puişor dragă*, iar asistentele tinere o priveau ca pe o prietenă intimă, mai ales că avea şi hazul ei de care ştia tot spitalul. O chema Cloşca la ea şi Jeniţa nu se simţea tocmai bine pentru că sigur tot pe ea o va găsi vinovată. Intră în cabinetul asistentei şef, închise uşa după ea şi, văzând-o încruntată, şi-a zis că sigur o ia de păr: Ia spune-mi şi mie cum a fost cu futaiul ăla, *puişor dragă?* E viol sau nu-i viol? Şefa, e viol, că eu

n-am vrut! Ei, cum aşa? Mie să-mi spui exact cum a fost, că eu vreau să ştiu chiar adevărul, nu ce i-ai spus maică-tii ori la miliţie. Şi Jeniţa îi spune povestea: Lăsasem pacienta acasă, ne întorceam în oraş şi, brusc, a intrat cu maşina în pădure, fără să fie drum pe acolo. Ştiam ce vrea, că Dişcă, vecin cu noi, s-a mai dat la mine, tot timpul se lua de mine; eram numai noi, ce-aveam să fac, am dat să fug, am ţipat, m-am zbătut, a rupt bluza de pe mine, era bluza de la uniformă, şi mi-a tras două palme de m-a umplut de sânge că m-a ameţit; mi-am acoperit faţa să mă feresc, am vrut să fug, dar m-a ajuns şi m-a trântit la pământ. Asta-i! Aha, mai zise doamna Paştin. Erai virgină? Ei, nu! Mai fusesem cu un bărbat! Şefa pusese întrebarea în timp ce sorbise din cafea şi arăta un fel de curiozitate de adolescentă făcând-o şi pe ea să zâmbească, faţa deschizându-i-se ca luna plină. Şi cum şefa încă tăcea aşteptând parcă să absoarbă mărturisirea care va veni, Jeniţa simţi că trebuie să continue: Păi, nu ştiţi, prima dată a fost la angajare; mi s-a spus că aşa-i regula cu… regulatul! Nu, eu nu ştiu, se apără Cloşca! Bine, dar plicul, *puişor dragă,* că ai dat şi bani. Pe asta o ştiu! Ei, banii ăia au fost taxa de virgină; am plătit pentru efort, aşa mi-a spus şeful! Cloşca o luă de mână: Te-am chemat să ştiu adevărul de la tine, că n-am vrut să-l aflu de la bărbaţi.

Doamna Paştin se ridică, se duse până la uşă, o deschise şi se uită pe coridor, asigurându-se că n-au auzit şi alţii ce au vorbit până atunci, că nu vor auzi nici de-acum încolo. Şi o să vă căsătoriţi, că aşa se zice prin spital? Te întreb pentru că m-a chemat doctorul Şetran, secretarul de partid, a auzit de povestea asta şi vrea el s-o lămurească, să facă lumină. Şi zice aşa: dacă-i viol – Dişcă se duce la puşcărie; nu-i viol – atunci vă pedepseşte pe amândoi că, în timpul serviciului, v-aţi făcut de cap. Pe Jeniţa o podidi plânsul cu sughiţuri, că nu se putea opri. Cloşca se ridică şi, trecând de partea cealaltă a mesei, o cuprinse cu aripile ei largi, bune să-şi ocrotească puii:

Nu te mai smiorcăi şi tu; lasă, n-am vrut să-ţi spun, dar e bine să ştii, să nu fii luată prin surprindere, dacă te cheamă Şetran la el. Şi ce treabă are doctorul Şetran cu mine, eu nu-s membră de partid, nici Dişcă nu-i. Nu, nu aşa, vă sancţionează pentru indisciplină, vă ia zece la sută din salariu la amândoi iar la a doua abatere, când te mai violează cineva, te dă afară. Ei, s-o văd şi pe asta, se înfurie Jeniţa oprindu-se brusc din plâns, că tot el mi-a luat banii şi la angajare, *lui i-am plătit taxa!* Asistenta şef se arătă uimită ca şi cum abia atunci aflase că doctorul Şetran, şeful de la terapie intensivă, secretarul de partid, îi şantaja asistentele. Cloştei i-a dispărut zâmbetul: Şi maică-tii, maică-tii ce i-ai zis? Mamei!? Mamei i-am spus totul, atunci, seara, când am venit plină de sânge, i-am spus că eu vreau să plec de aici. Nu ştiu ce-am să fac, dar aş vrea să plec. Cum să pleci, se uimi sincer doamna Pastin. Tot aşa s-a mirat şi mama: mi-a spus să nu plec decât dacă mă dă afară! Cin' să te dea afară? Şi futută şi cu banii luaţi? Eu de ce mai sunt pe-aici? Şi – vă căsătoriţi? Ei, a vorbit mama cu doamna Călţun, cu mama lui Dişcă, a vorbit, e adevărat, dar nu cred şi, şefa, drept să spun, nici n-aş vrea, ar fi un chin să mă ştiu toată viaţa cu el; nu, imposibil, şi Jeniţa se scuturã ca de un vis urât. Fato, un regulat e un regulat şi gata, dar căsătoria-i viol pe viaţă când nu-ţi place animalul! Păi, asta-i: nu-mi place! Jeniţa ieşi de la Cloşcă şi, în plină amiază, peste ea se lăsă noaptea, o noapte neagră, fără urmă de lumină.

Nu în aceeaşi zi, însă când îi veni bine, la schimbarea de ture, să fie sigură că-l găseşte şi că toată lumea e la treabă, asistenta şefă coborî în garaj luând cu ea, din drum, o coadă de mătură de fag lăsată cine ştie cum şi de cine la îndemâna celui furios. Cum îl zări pe Dişcă se duse glonţ la el şi-i puse mâna în piept: Băi Dişcă, dacă te mai aud că spui o vorbă de Jeniţa, te bat de te rup cât eşti tu de javră scăpată din legătoare. Ei na, că acuma ai vrea s-o iau şi de nevastă, se burzu-

lui la ea şoferul! Băi, eşti un idiot prea mare să ai o nevastă ca ea. Tu n-o să fii în stare niciodată să ai casă, familie, să mai ai şi copii. Şi, dacă te mai legi de vreo asistentă, te las şi fără sulă, şi fără slujbă, cât ai fi tu al lui Călţun!

Ceilalţi şoferi, mimând discreţia, ieşiseră încetinel-încetinel din garaj, să nu piardă spectacolul, dar şi să se arate înţelegători faţă de o ceartă ca de familie, deşi toţi ştiau prea bine tărăşenia chiar de la Dişcă. Rămăsese în hală numai Mihal şi abia când doamna Paştin l-a lăsat din mână şi Dişcă încercă să se plângă: Ai văzut, dom'le, ce se zburleşte Cloşca? se apropie fără să lase de bănuit ce are de gând şi-i trase o palmă de îl lipi de parbrizul maşini: Uite, Dişcă, să sileşti femeia, e o ticăloşie pe care eu n-am făcut-o. Doar un dobitoc face asta! Dişcă nu dădea semne că ascultă, că înţelege şi, cu o furie păstrată din alte ocazii, îi ţipă în faţă: Să-i spui mamei cum sileşti o femeie, că ea te crede! Mihal, din roşu se făcu galben de la o clipă la alta, dar îşi păstră calmul. *Fii atent aici, Dişcă: asta-i ultima dată când mă mai ating de tine, cu mâna, cu vorba. De-acum, gata, să-ţi duci singur păcatele! Chiar dacă maică-ta te iartă, chiar dacă o să vă căsătoriţi, să ştii, eu nu te iert!*

După invitaţia Cloştei la cafea, văzând că Dişcă nu mai termina să se laude cu prostia lui, ca un copil care şi-a găsit jucăria dorită, nu mai termina să se tot laude celor din garaj cum *i-a tras-o* şi cum plângea ea, că aşa-s femeile, plâng şi când le place, Jeniţa păru să se fi hotărât să-şi ducă singură crucea renunţând la orice gând de căsătorie. Nu s-a plâns la miliţie, nici la conducerea spitalului, a încetat să mai sune la uşa Călţunilor. Tatăl ei, maistrul Puşcaşu, un ins mărunt şi morocănos, aşa cum îl ştiau toţi, într-o seară, cât stăteau la masă, a liniştit-o: Nu-i nevoie să te rogi pe la uşa nimănui; eu sunt bucuros să am un nepot, o nepoţică. O să vezi, norocul tău nu se opreşte aici!

Cu o inconştienţă dusă până la capăt, Dişcă se lăudase de

a doua zi celorlalți șoferi cu isprava sa încât urechile agere au înțeles ce aveau de înțeles raportând mai departe, așa încât Jenița, supusă controlului, *a fost felicitată* că în curând va fi mamă și, după tipic, înregistrată și luată în evidență ca gravidă iar ea n-a mai depus plângere împotriva lui Dișcă. Trecuseră șapte luni de la viol, căci viol a fost, și, în plină iarnă, cu o suferință ascunsă de ochii celorlalți, Jenița a născut la maternitate o fetiță, nu înainte de a-i fi spus totul, cu luni în urmă, și doamnei Călțun care, pe atunci, mai lucra în spital. Jenița i-a spus simțind că trebuie să știe și ea adevărul dar Anița, împietrită și mândră, mai că nici n-a vrut să audă. *Lasc-ă vă știu eu, dacă nu-ți plăcea, nu stăteai!* Jenița a amuțit, înghițindu-și și furia, și lacrimile. Că își bătuse joc de ea Dișcă, putea înțelege, e un ghinion, o fatalitate, dar că o mamă cum va fi și ea, o brutaliza cu atâta răutate când se aștepta să afle un dram de înțelegere, asta nu era de suportat. Și n-ar fi vrut să facă plângere la direcția spitalului, la miliție. Ar fi urmat o anchetă, auzise și ea de acele *reconstituiri la locul faptei cu învinuiții*, scene îngrozitor de umilitoare, în care milițienii vedeau, dacă nu o distracție, măcar o pildă de a le învăța minte pe altele, să nu se mai plângă dintr-atâta. Jenița știa de la colege și ce însemna un proces cu avocați și judecători, cu certificate de la medicii legiști, proces în care, indiferent de rezultat, chiar dacă ar fi rămas ca Dișcă să-i plătească pensie alimentară, știa că, oricum, cel mai prost iese femeia. Va accepta orice soluție, dar fără miliție, fără tribunal, fără legea făcută și aplicată de bărbați. Și, în sinea sa, Jenița se găsea vinovată, se învinovățea că, la vârsta ei, încă nu se căsătorise cum o făcuseră deja alte colege care, acum, au casa lor, copii, familie și nu mai îndrăznea să se ia de ele un tercheaberchea, au și ele în spate un bărbat, să le apere. Fără soț, fără o familie a ei, se simțea frunză pe vânt și putea fi sigură că Dișcă, după refuzul ei, va încerca din nou, putea fi sigură

de asta. Trebuia să-i fi cerut atunci Cloştii să n-o trimită în cursă cu Dişcă, avea şi motivul şi, cum pe altele le-a înţeles, ar fi înţeles-o şi pe ea. Când doamna Puşcaşu, mama Jeniţei, a venit la doamna Călţun ea a încercat mai întâi s-o ducă cu vorba, ca şi cum tărăgănarea putea amâna naşterea, tărăgănarea lor l-ar face pe făt să renunţe să mai vină pe lume. Şi apoi, cine ştie al cui o fi şi copilul ăla, că astăzi fetele, ce să mai spui, ia uită-te cum umblă de la unul la altul! Asta a găsit să-i spună Aniţa mamei Jeniţei, mai de înţeles fiind Mihal care părea să se fi împăcat cu căsătoria lor, numai femeile să se înţeleagă iar, dacă-i nevoie, îl sileşte el pe Dişcă să zică *Da!* Îmblânzită de Mihal, cu gândul şi la soacra sa cu care nici după douăzeci de ani nu se împăcase, Aniţa îşi mai domolise mândria cât să-l ia din scurt pe Dişcă: Măi, uită-te şi tu la tine, ai făcut prostia, dar poţi s-o-ndrepţi şi să ştii că Jeniţa nu-i toantă, nici urâtă; uită-te la ea, e gospodină cum o văd eu, are o meserie bună, lucrează cu doctorii, iar mama Janei, am vorbit cu ea, e de treabă, cam săracă dar gospodină; ne înţelegem noi. Dişcă o ţinea tot pe a lui: Ei, da, am avut eu şi femei mai mişto decât Jana şi n-am căzut în limbă. Ce mare frumuseţe e şi Jeniţa voastră!

Jeniţa a născut nu la nouă, ci la şapte luni, fătul fiind pentru un timp ţinut în incubator. Mama a declarat copilul, o fetiţă, pe numele ei, Puşcaşu, în dreptul celuilalt părinte fiind trecută o liniuţă, cum se obişnuieşte când tatăl e necunoscut. În anii aceia Aniţa lucra ca lenjereasă, spitalul având şi o secţie de maternitate iar ea putea fi văzută prin saloane, purtând halat albastru cu ecuson în piept şi cine să întrebe de ce intră, de ce iese, într-un loc, în altul, infirmiera cu vraful de cearşafuri că nu-i vedeai faţa. Într-un schimb de noapte, a găsit momentul potrivit să ajungă la nepoţica ei din salon, cine să se mire, cine să se îngrijoreze că vede îngrijitoarea lângă un pătuţ din salonul cu prematuri şi, curând, acel copil

a murit de pneumonie, aşa scria în certificatul de deces al sugarului născut la şapte luni, încât orice vinovăţie posibilă a feciorului ei dispăruse.

În memoria Aniţei, acel copil, cine ştie din ce motive, va rămâne ca băiat şi, cum ea nu va vorbi cu nimeni despre odrasla lui Dişcă, Aniţa nu va şti niciodată că fiinţa ucisă de mâna ei era o fetiţă, fetiţa pe care şi-o dorise dintotdeauna, nepoata căreia îi era destinată lada de zestre. Să fi ajuns Dişcă tată când nu l-ar fi interesat în niciun fel? Să se fi recunoscut tatăl acelui copil, destinul său ar fi fost altul, destinul tatălui însumat cu al noului născut şi, desigur, adăugat destinului mamei. De unde să înţeleagă, cine să-l prevină de forţa proaspătă a pruncului, intensă ca a unui sâmbure viu, pruncul, rezervor de virtualităţi fără număr pentru el, pentru cei din jurul său, părinţi, fraţi, de-or fi fost undeva şi ei, da, şi pentru vecini, de unde să ştie că un copil aduce deschiderea spre alte lumi posibile, lumi minunate ori tot pe atât de blestemate; altfel şi el va îmbătrâni singur, şi ce va fi moşul de peste ani, moşul Dişcă, ce va fi el decât sipetul cu lucruri trăite, trecute prin mâinile sale, simţite cu adevărat şi ajunse hârburi fără valoare pentru că nu folosesc nimănui deşi, la un loc, fac suma vieţii, a experienţei şi a faptelor care, cu zeci de ani în urmă, fuseseră şi ele doar virtualităţi, vorbe ce se vor împlini sau nu, vorbe şi gânduri aruncate acum uitării ca fapte deja trecute.

21.

După revoluţie, subsolul a prins să adune lucruri vechi, zestrea ce şi-a rătăcit mirii şi rostul, vremea nuntirii trecând fără să lege rod. Haine vechi, uniformele altui timp, încălţăminte, cărţi şi cărucioare cu jucării, rame goale de tablouri, leagăne, sacoşe cu borcane şi sticle, colecţii de reviste, cutii cu discuri de pick-up, piese de maşină şi cauciucuri vechi, albume cu fotografii, mobile desperecheate, toate lăsate fără nume, fără să mai ştii din neamul cui sunt; lucruri domestice părăsite ca într-un în azil, rude lăsate în grija faimei lor uitate. A ajuns aici şi lada de zestre care, venită ca din altă lume, din alt veac, în comunism rezistase ani buni la etaj, în apartamentul Călţunilor. Încuietoarea dispăruse şi, în interiorul gol, lemnul arăta proaspăt, mai proaspăt decât găurile de carii. Am lăsat capacul să cadă, zgomotul trezindu-mi fiori: *lemnul de sicriu, fără mort, nu putrezeşte!* Toate, înghesuite în subsol ca într-o memorie comună, dornică să-şi uite trecutul care, peste orice voinţă, încă făcea parte din viaţa noastră, încă ne copleşea. Da, după ’89, entuziasmul pentru subsol a scăzut din zi în zi, boxele devenind depozit de lucruri vechi, anticameră a tomberoanelor, ultimă staţie pentru vechiturile ce ne aglomerau casele, rude cu sufletul ponosit şi, fără puterea să ne despărţim de ele, cu ceva milă, cu un pic de ruşine, găsim locul unde să le uităm – subsolul.

Să fie acesta inconştientul? Cum să arunci, să uiţi, cum să ignori subsolul pe care îţi clădeşti, îţi trăieşti ziua de azi? Pentru cei cu răbdarea altei înţelegeri, subsolul, ca şi inconştientul colectiv, rămânea domeniul obştii, un alt *condominiu* vag

împărţit pe familii şi indivizi, vag tăiat în proprietăţi alunecoase, evazive, fiecare cât a apucat să prindă, să stăpânească, să lumineze, aici, în penumbra plină de sensuri obscure, noi apropiindu-ne de fantomele ce bântuiau subterana, rămase pentru totdeauna fiinţele beznei. Subsolul ni se rătăcea în vise şi gânduri precum şobolanii şi, invers, şobolanii mişunau prin canalele secrete cum umblă şi gândurile noastre cenuşii de la unii la alţii, fără vorbe, fără nume. Din subterana folosită în comun urcau spre etajul zilei amintiri şi vise, umbre şi spaime de care nimeni, cât este viu, nu se lecuieşte.

Noi trăiam pe casa scării ca trecuţi în alt mediu, scafandri scufundaţi la adâncimi unde murmurul zilei nu pătrunde, o lume cu legi proprii, în care lumina curge altfel, iar legea gravitaţiei, de dragul nostru, o lasă şi ea mai moale. Pe casa scării ierarhiile par altele decât cele din lumea de afară. Bunăoară, greu să-i fi observat în stradă, în mulţime, soţii Călţun aveau cu totul altă prestanţă, alt rang, de cum intrau pe casa scării, pe când un director de fabrică, nu reuşea să se impună cu nimic în faţa unui ins care, în lumea reală, era şofer. Casa scării, ca un filtru optic, ne mărea, ne micşora valoarea fiecăruia în proprii ochi măsurându-se după alte criterii, pe alte balanţe, ştiam şi ne împăcasem cu starea, casa scării fiind pasajul de trecere, pragul către acel cuvânt liniştitor, *acasă*, locul unde nu-ţi mai doreşti rolul din stradă şi, lepădând cenzura ierarhiei şi a rangului lumii, te abandonezi liniştii, te destinzi cum se destinde arcul din încordarea ameninţătoare pentru sine, pentru ceilalţi. Vecinii de pe scară păreau o singură familie şi, dacă titlul de vecin nu echivala îndeajuns cu un grad de rudenie, cu timpul ne vom înrudi, ajungând naşi, cumetri, fini, cuscri, rude de aproape, iubindu-ne şi duşmănindu-ne ca în oricare altă familie veche, de bună tradiţie. Ne înrudeam, ne apropiam prin afecţiuni nemărturisite, aşa cum duioşiile lui Clody, ale Ceciliei, ale Olsunei, ale Aurei, toate, ţi-

neau într-un echilibru gingaş umbrele aspre ale bărbaţilor, la fel ca şi dezastrele din spatele uşilor, cât pereţii blocului să nu se surpe. Descopeream pentru mine cum pe scara noastră se trăieşte în liniște, o liniște aparentă, nu lipsită de convulsii subterane. În ani, tensiunile au mai scăzut, la fel şi efuziunile, entuziasmul părăsindu-ne şi el, ajungând mai aproape de indiferenţă, de ignorare, o ignorare cordială, curtenitoare, practicată cu zâmbetul pe buze.

E în diplomaţia de pe scară obiceiul să te uiţi la om când îl saluţi, nu cu insistenţă, nu sfredelindu-i ochii cu privirea incandescentă, obraznică, te uiţi blajin, cu bucuria că vă întâlniţi, îţi laşi apoi privirea uşor pe un umăr, pe altul, să nu-l dobori dintr-atât, uşor şi fără sclipiri răutăcioase, fără să-i pârjoleşti omoplaţii, şi-i vorbeşti molcom, de aproape, fără să-l atingi decât rar, când îl conduci, îl îndrumi, iar el, tot din ochi, ţi-ar fi îngăduit-o. Cu excepţia lui Mihal, nimeni nu te ceartă, nu te înjură, nu pe faţă, indiferent ce-ai fi făcut, ce-ai fi zis despre alt vecin. Numai Mihal avea dreptul ăsta câştigat prin bădărănia pe care i-o recunoşteam tacit, jignirile venite de la el având şi cea mai mică valoare; în codul nostru secret, superioritate pe care ni-o impusese cu forţa, fără un acord explicit, tocmai această superioritate îl despuia de orice noblețe. Probabil că am fi găsit calea să-l izolăm, să-l facem şi pe el să accepte clasa noastră de politețe, să-l obligăm să se poarte ca şi noi. Dar nu, şi aceasta fusese o viclenie acceptată fără vorbe, bădărănia lui fiindu-ne utilă ca roaba zisă *de spurcat* lăsată pentru curăţat coteţul porcilor.

Cu buna creştere câştigată în ani, nimeni dintre noi n-ar fi recunoscut deschis viclenia asta: în acelaşi timp, canalul de comunicare pe care îl păstram prin Mihal ne era util în a ne regla micile tensiuni fără a ne certa, fără a ne adresa vorbe urâte în direct. Vecina de la cinci avea plăcerea să dea boabe la guguştiuci; păsările au învăţat repede unde găsesc grâul şi

se aşezau pe pervaz din vreme iar când nu mai încăpeau, se aşezau alături, pe antena de televizor a vecinului de la etajul patru, mişcând-o, dereglând-o. Ăsta a fost un motiv pentru Mihal să-şi arate autoritatea, să sune la uşă, la familia Paşca, nu o dată, ci de câteva ori, tot să-i spună să nu mai dea boabe la guguştiuci că nu mai văd vecinii la televizor, că le strică imaginea din cauza asta şi, îşi mai amintise el, ia uite şi mata aici, se găinăţează pe maşini, strică vopseaua, le-a luat tot luciul. Ştii cât costă să vopseşti o maşină în ziua de azi! Şi de câte ori să-ţi mai spun? Da'am mai dat o singură dată dom' Mihal, o singură dată, cât să termin punga de arpacaş şi gata, nu mai cumpăr, că aşa mi-s de dragi cum vin şi ciugulesc, şi Bică, nepoţelul, grozav se bucură când îi vede! Dacă se întâmplă doi vecini să nu-şi vorbească, asta ţine câteva zile cel mult, până la următoarea întâlnire pe scară când e nevoie să ajutăm pe careva să ducă o canapea la etaj, să scoată un frigider stricat ori să-l felicităm că are un nepot iar el, bunicul cel fericit, ne invită la un pahar de vin. De ce să ţii supărarea cu vecinul? Mai degrabă te certi cu soţia, cu cineva din familie decât cu vreun vecin.

O capodoperă de diplomaţie e, nu încape îndoială, domnul Păltineanu, vecinul de la parter cu modul său serafic de a ne anunţa catastrofa, nenorocirea: Aţi auzit, dom' Tudorin, aţi auzit, ha, ha, hohotea el molipsitor, poate voi zâmbi şi eu, vecinul Mihal, ha, ha, şoferul de pe salvare, ce om cumsecade, a ajutat-o pe noră-mea să urce căruţul cu nepoţica de pe alee pe scări, ha, ha, aţi auzit, mă întreabă el radiind de bucurie şi aproape în hohote de râs, da, e foarte amabil, vrea să ne arunce în aer, ha, ha, mi-a spus-o mie; eram în garaj la el să-mi împrumute pompa, ha, ha, că am făcut o pană afară de oraş, ha, ha, că mi-am paradit şi cauciucul şi janta! Nicio veste nu era destul de gravă pentru domnul Păltineanu ca el să n-o primească zâmbind şi chiar n-aveam de ce să râd de el,

când hăhăia la necazul altuia la fel ca şi la al său. Aşa vedea el viaţa, nimic nu-l putea atinge; se născuse fericit, aşa dorea să rămână şi cine sau ce să-l împiedice din zborul către fericirea promisă din naştere? Adoptase terapia gândirii pozitive înainte ca optimismul să devină o modă, şi îşi păstrase zâmbetul şi după ce moda asta trecuse, zâmbind mai departe la orice tragedie a lui, a lumii. Şi acum vorbeam cu el despre Mihal şi nu ştiam ce să-i răspund pentru că dacă un om râde în hohote lângă tine, e firesc să fii politicos, să-i zâmbeşti. Doar Mihal avea tupeul să-l repeadă, să-i taie entuziasmul. Când domnul Păltineanu îl saluta pe Mihal, cum ne saluta pe toţi: Să fiţi iubit, ha-ha! el îi răspunde morocănos dar fără să-l înjure: *Să fiu iubit, să fiu iubit numai când vreau eu, hâă, hâă!*

*

Acum, că îi ştiam marea taină, mi-o şoptise doamna Brânduşa, că îi ştiam intenţia de a se sinucide cu noi laolaltă, începusem să-l văd şi eu pe Mihal cu alţi ochi. Stricat în simţiri şi judecăţi, alterat în tot ce ar fi creştineşte să se întâmple, priveam la vecinul Mihal ca la un mântuitor, mă rog, venit din partea altei puteri, a celei simetrice, a puterii paralele şi uşor nesupuse primei, cu o disidenţă de faţadă, să nu pară că face opoziţie bleagă. Mă uitam la el cu invidie, ca la uriaşul capabil să răstoarne lumea, să-şi asume înfruntarea cu mult peste ce ar fi în stare să ducă şalele lui, fapta pe care eu n-aş fi putut s-o-ncerc.

De unde să-i fi venit energia, dorinţa, nepăsarea, insolenţa chiar, de a înfrunta blamul comun, ştiind că nicio autoritate din apropierea sa, din lume şi, cu atât mai puţin una cerească, n-ar putea să-i schimbe intenţiile, doar dacă el însuşi, în instanţa sa morală, să fi avut şi cea mai mică idee despre morală, ar hotărî: *Oamenii aceştia nu merită să fie pedepsiţi pentru că, în becisnicia lor, vor şi ei să trăiască în linişte fără să afle că*

orice clipă de tihnă şi calm, de echilibru, se plăteşte, se plăteşte cu tot atâta deznădejde şi disperare, cu groaza că în clipa următoare bezna totală va cădea şi peste ei, cum a căzut peste toţi cei de până acum. Şi plata se face firesc, pe celălalt taler al balanţei urmând să pui ceva, pentru bucuria trăită, pentru dorinţa ajunsă, pentru visul din care te trezeşti întreg, în talerul celălalt laşi ceva şi ce avem de lăsat decât picătura de suflet cât lacrima.

Terminase deja sticla de vodcă începută, e drept, în altă zi şi, în reverii de alcoolic anonim, Tudorin se delecta cu presimţiri negre, fiecare clipă trăită părându-i-se clipa de ezitare din partea lui Mihal. În sfârşit, cunosc şi eu, la un pas de mine, insul cu un ideal ferm, pentru care e gata să moară. Nu-i un erou, e doar omul puternic: ştie ce vrea chiar dacă idealul său e luat din repertoriul iadului. Cine dintre noi, azi, ar mai fi dispus să-şi dea viaţa pentru un ideal? Oare nu ăsta-i omul de caracter, evident, cu semnul schimbat, un caracter din sămânţa care credeam că a dispărut? Şi, totuşi, de ce m-aş pierde cu firea în faţa celui de o asemenea micime, mult sub statura unui erou, când el, Mihal, numai erou nu pare: mărunt, sfrijit, uscat cât jumara ţinută la căldură, aproape sfârşit, mai mic de statură decât îl ştiusem în tinereţea mea. Mă gândeam că aşa becisnic cum arăta avea nevoie, la fel ca oricare alt erou de legendă, de un autor care să-i dea grandoare: nu voiam să fiu eu acela, nu mă simţeam în stare şi de-aş fi avut acel talent, nu Mihal ar fi meritat grija mea; doar s-a nimerit să fim alături, hazardul aruncându-ne în aceeaşi grămadă, iar destinul celui blestemat, al unuia singur, devine molipsitor pentru toată grămada.

Aveam să-mi văd vecinul cât de tare oboseşte urcând cele câteva trepte, aveam să văd cum îl striveşte durerea pe cel cu necazul în casă; e şi el ca un infirm, handicapul lui Dişcă l-a ologit şi pe el, neputinţa de a se mişca a fiului paralizează tatăl, îi paralizează părinţii, într-o cauzalitate logică şi malefi-

că. Nu-i nevoie să fii erou, nu-i nevoie să ai tărie de caracter, ajunge disperarea ca să transformi omul de rând în erou, cum el n-ar fi vrut să fie. Când vezi lumea din această perspectivă, te simți strivit și numai gândind la câtă durere au suportat oamenii să ajungă la un câștig straniu: aceeași durere, izolată în alte secole prin distanță și tăcere, o simt astăzi tot mai mulți. Și oare suferim cu adevărat? Nu cumva păstrarea spinului în carne anesteziază durerea până când nu-l mai simțim și rămânem și fără acest simț ce încă ne proteja, ne păstra picul de omenie: *durerea, simțul durerii?*

Știa și Mihal, afișarea durerii sale în stradă, exhibiționismul hidoșeniei proprii în fața lumii nu ajută la nimic dar lui, anume lui, îi trezea gânduri de răzbunare pe seama celor ce-au rămas încă neatinși de necazuri. Abia acum vedeam clar, mă și miram că nu-mi dădusem seama până atunci, că vecinul meu părea mâncat, măcinat în interior de acidul patimii, de gândul rău, obsesie ce îl surpa din zi în zi, încât ni se arăta tot mai mic, diminuat și nu doar în prestanță, ci fizic, ca individ. O conștiință de sine la limita de jos, oricât de rarefiată în luciditate ar fi avut Mihal și tot trebuia să-l apese fapta ce urma s-o facă, gândul fiindu-i absorbit de clipa în care, aflat în bucătărie, cu Anița alături și cu Dișcă în cărucior, ca într-un ritual funest, va aprinde chibritul în încăperea plină de gaze. El își trăia apoteoza acum, până să se întâmple cu adevărat și, cu totul detașat de fapta sa, ca privind din altă viață, dintr-o viață de apoi, își vedea vecinii sfârtecați atârnând bucăți, bucăți, printre ruinele blocului spulberat până în temelii, așa gândeam că ar arăta în imaginația sa lumea, bucăți sfârtecate din semenii săi. Acesta era triumful, sublimul apoteotic al vieții sale și, să-i fi văzut atunci chipul, aveai de ce să te sperii. Cine și cu ce drept putea să-i ia bucuria asta, o bucurie doar gândită, imaginată și încă netradusă în act? Dar nu se întâmplase nimic, toți trăiam și ne vedeam de treburi, acesta

fiind necazul pentru el. Nu s-a întâmplat nimic, eu vorbesc despre un tablou în mişcare, un tablou ce încă se pictează, o frescă ce îşi modelează şi îşi schimbă scenele dar tema deja s-a stabilit: *apocalipsa pentru toţi.*

Mirarea nu-i că Mihal voia să ne arunce în aer, nu era o idee cât de cât nouă, mă miram de cum n-o puseseră în aplicare, mai repede, alţii din apropierea mea, de ce n-au făcut-o cei infectaţi de mirajul destinului eroic, aşa, ca într-o epidemie de ciumă în care cel prudent se sinucide din vreme, să-şi scurteze suferinţa, să nu lase ciuma să treacă de el. Căutam şi eu un răspuns: ştiam că omul, în nimicnicia sa, e în stare să îndure multe, să rabde orice umilinţă şi toate le rabdă cu gândul la răzbunare, la moartea ca apoteoză a carierei de succes, pe când Mihal, treaz, pândea momentul prielnic lui, să ne impună nebunia sa ca un sacrificiu pentru familie, pentru copii; da, în numele familiei, spre binele ei, suntem mizerabili şi laşi. Avem o familie de ţinut, copii de crescut, scuze de serviciu bune să răbdăm azi mai mult decât ieri, până ni se macină molarii cât scrâşnim. În viziunea divină a lumii, Mihal era întrupat cu una dintre conştiinţele tulburi care, pe seama sfinţeniei lor, lucrurile murdare vor deveni curate ca de la sine iar cele curate vor fi murdare şi lăsate în seama diavolului, toate în răsturnare, eu să pricep că plutim într-o lume oricând gata să se schimbe, să se întoarcă pe dos, să ia alt sens, o lume în care judecăţile definitive, categorice, sunt greşite înainte de a le gândi până la capăt. Pentru el legile naturii, ale cosmosului, se articulau cu alte funcţii, pentru el lumea funcţiona sub alt orizont cu o derogare specială: pentru că refuza să creadă în gravitaţie, el devenise deja imponderabil, el călcând pe ape înainte ca stihiile şi mările să se despice ferindu-se în calea sa ca drum bătătorit. Aşa era în mintea lui şi nimic nu-i va învinge imboldul întunecat venit din mâlul nopţilor nedormite şi legănate în reverii de tene-

bre, imbolduri pe care nu se sfiia să şi le impună în forţă peste regulile deja acceptate de noi, cu o rapiditate şi cu viclenie naturale, într-un spectacol ce ne hipnotiza înainte să ne opunem, să-l refuzăm.

Ghinion sau blestem pentru noi, Mihal era pedeapsa lui Dumnezeu, a diavolului. Ce poate face Dumnezeu acum, cu miliardele de oameni, cu administraţia lui anchilozată de un birocratism divin, oricum o schemă imensă de administraţie, ca la oricare altă casă mare: Casa Poporului, Casa Albă şi tot aşa până să ajungă şi pe casa scării, glumea Tudorin pentru el. Şi în birocraţia asta cu *slujbaşi cereşti,* voinţa supremă hotărăşte ce-i bine şi ce-i rău pentru noi, ne ia la rost şi ne pedepseşte la grămadă. Nu mai e ca pe vremea lui Cain, Tatăl să-l întrebe direct pe ucigaş: *Unde-i Abel?* şi cel vinovat să-l ia peste picior, model de a-ţi bate joc de şeful ierarhic, pământean ori ceresc, când ştim, Omniscientul cunoştea prea bine soarta lui Abel, de nu cumva tot el o hotărâse. Să nu fie ucis de vreun semen cu simţul dreptăţii, să fie protejat de restul turmei, Păstorul şi-a pus sigiliul: *ignis sacer.* În parabola asta ajunsă de poveste e încifrată originea dublei morale, a acceptării ideii că fiinţele supreme, autorităţile maxime, ivite înainte de a se auzi de morală, îşi permit orice pe când omul de rând va trebui să se supună celor *Zece porunci* din Cer şi altor mii de pe pământ, dar în sinea lui, indiferent de micimea sa ca om, cine s-ar crede mai puţin decât Supremul? Mihal cu siguranţă – nu. A murit Abel, fratele meu, tocmai el care credea cu putere în Tatăl nostru şi-i jertfea cu devoţiune cei mai graşi viţei, a murit ca noi, cei rămaşi vii să pricepem că nici credinţa nu ne poate garanta viaţa în faţa celui puternic. Nu cumva chiar acest Tată e criminalul, autorul moral al morţii lui Abel, iar Cain e unealta fără minte şi, ca toţi mişeii folosiţi de cei puternici, nici n-a fost pedepsit prea aspru, motiv pentru care Tatăl şi suportă vorba în răspăr a fiului:

Au sunt eu oare păzitorul fratelui meu? E vremea şi Cain să fie reabilitat, el n-a ucis de capul său, e vremea să-l iertăm, să-l luăm între noi, fraţii lui buni, urmaşi ai lui Cain, criminali dar vii, noi nu suntem urmaşii lui Abel cel ucis. Şi tot aşa, ne întrebăm în seama cui se află fratele nemernic ori dacă, naivi, să ne încredem în frate, lăsat şi el pe pământ de acelaşi tată când *frate de sânge* e fratele care-ţi varsă sângele. Să ne temem oare de fratele Mihal, şi el lăsat de Dumnezeu între noi?

Revenind pe pământ vom vedea că Brânduşa n-avea de ce să se-ncreadă în Mihal, vecinul care adulmecase ceva din povestea şefului de magazin Gomoran, el făcând dese drumuri la magazinul de delicatese de unde lua comisioane pentru ştăbărimea târgului, tot el cunoscându-l şi pe Carol, cum să nu-l fi cunoscut pe cel care şi-a turnat vecinul şi prietenul la miliţie. Aşa cum ştiam, Brânduşa n-are de ce să-şi pună speranţa nici în mine, vezi că eu voi încerca să-mi salvez copiii şi familia şi, la grămadă, vecinii. Intră pe de-a-ntregul în psihologia celui slab care-i convins că bunii creştini îi vor salva lui viaţa, să facă şi ei o faptă plăcută lui Dumnezeu. Şi oare ar fi fost în puterile mele să schimb soarta celor din bloc? Să-şi pătrundă eşecurile care i se întâmplau şi câte două trei la rând, Tudorin se uita în paharul de vodcă, aşa, ca un clarvăzător în sfera de cristal. Ridicându-se de jos, năucit de loviturile primite una după alta mai zărea din învingătorul său un contur şters, o zdreanţă de zâmbet, fără să-i afle chipul cel adevărat. Încercă să-l surprindă, îl pândi şi călcă pe urma învingătorului care nu lua prizonieri, el mulţumindu-se cu un surâs, surâsul – pradă îndeajunsă în jocul umbrelor înşelătoare din subterana sa.

Subterana, aşadar, apucă să-şi spună Tudorin. *Celălalt* care lucrează în mine... Cât eu citesc *celălalt* scrie, scrie în răspăr la o carte, o carte frumoasă, în imagini colorate, clipuri derulate

rapid şi care dispar până să înţelegi ceva; cât eu ascult, altul din mine vorbeşte; în mine e o echipă, împărţită pe ateliere şi se lucrează simultan la mai multe proiecte. Tudorin voia să afle, să înţeleagă de unde are inamicul său, cu totul izolat de lume, fără nicio legătură la vedere cu alţi vrăjmaşi, cu vrăjmaşii cei vii şi reali din preajma sa, de unde are strategul acesta de sub piele atâta energie, o energie de bombă nucleară cât să-i anihileze şi cea mai puternică şi mai exactă logică, cea mai solidă judecată, în faţa căruia nu rămânea în picioare nicio raţiune; l-a urmărit ceva vreme cu insistenţă şi, aşa, a aflat. Din teama lui de eşec, anume din teama lui Tudorin, *vrăjmaşul de sub piele* îşi lua energia să-l învingă, să-l arunce din şaua raţiunii; tocmai dorinţa sa construită pe frica de cădere, frica asta îl dobora iar creierul său din spate ştia să-i folosească slăbiciunea, să-şi sporească puterea. Tudorin i-a prins schema de atac şi-i răspunde cu măsură: refuz câştigul, nu mă interesează prestigiul, orgoliul, n-am spaima că pierd, îmi abandonez dorinţele, până şi umilinţa înfrângerii mi se pare o palidă adiere de vânt. Abia aşa, lăsându-se cu indiferenţă la mâna hazardului, abia aşa şi-a înfuriat vrăjmaşul, jucând fără logică, fără strategie pentru că, iată, văzându-se fără partener valid la masa de joc creierul din spatele creierului, exasperat, îl luă de gât strigându-i: *Când joci cu mine respectă regulile lumii; bate-te pentru câştig, pentru onoarea ta, fii lacom şi de una, şi de alta! Insul civilizat, educat, aşa face: respectă regulile, savurează victoria, suportă eşecul. Aşa se joacă jocul vieţii ori dispari!*

Citind, vă întrebaţi de ce Tudorin Spinache, prudent şi raţional, responsabil faţă de-ai lui, aşa cum îl credeau alţii, nu şi-a luat familia să se mute din blocul ăsta cu ghinionişti, să se mute repede, să fugă de cum şi-a dat seama ce fel de oameni are în jur. De ce încă n-a fugit de ei? Chiar dacă şi-a cumpărat apartamentul devenind proprietarul casei, *chiar dacă*

şi-a plătit destinul, fatalitatea, de ce să-şi împartă viaţa cu păguboşii sorţii, de ce acceptă să intre în lotul celor nefericiţi, vecinii de pe casa scării, când el, Tudorin, se simţea îndreptăţit la altă viaţă. Ce blestem e acesta ca, nimerit prin naştere într-o comunitate, să te laşi prins în smoala fierbinte a iadului comun fără să te baţi, să evadezi? *Patriot al ghinionului?* Patriot în condominiu? De ce? De ce să nu te smulgi din rădăcini şi să fugi, să începi o dinastie nouă cu numele tău, o lume nouă, să iei povestea biblică de la capăt, pleci cum pleacă un rege, iar *Coroana* şi alaiul îşi va urma Capul? Cine să aibă răspuns, cine să aibă soluţie în faţă cu Cain cel nebun, gata să te omoare? La reproşul său, ca un refren, Tudorin auzea vocea Tatălui: *Eşti fără discernământ!*

Şi până la povestea asta, văzând ce oameni are în preajma sa, *prudent şi responsabil* faţă de ai săi, faţă de el, şi până să ajungă în acest bloc cu ghinionişti, Tudorin s-a mutat de şapte ori din cartier în cartier, şi vă pot da şi adresele. Singurul lucru reuşit de el a fost să găsească apartamentul ăsta cu un confort ceva mai bun, nu şi oameni pe măsura confortului dorit. Nu ştiu cum o fi în alte lumi, dar la noi, pe bani mulţi, abia îţi alegi casa, oraşul, nu şi vecinii. Aşa că acest alter-ego al autorului, sătul de peripeţiile mutării, fie şi peste drum, nu mai voia s-o facă: şi-a schimbat vecinii, prietenii, şi-a hârbuit mobila, a pierdut pachete cu cărţi, le-a rupt coperţile, şi-a desperecheat volumele, a cheltuit zadarnic bani pe amenajări în apartamente ce avea să le abandoneze curând încât – gata, a obosit, şi abia aşteaptă să sară în aer, să termine cu provizoratul din Purgatoriul terestru. Bine, şi atunci, o să vă întrebaţi, cu ce s-ar deosebi Tudorin de Mihal, când indiferenţa e la fel de criminală ca sinuciderea? Vom afla că şi simpla întâmplare să fim lângă un om anume, nu lângă altul, într-un loc, nu în altul, şi acestea sunt amănunte ce aparţin destinului; tocmai detaliile, lucrurile mărunte, la oamenii mărunţi ţin

loc de destin. *Fatalitate?* Cum adică – fatalitate? Puful de păpădie pare şi el dus de adierea hazardului, dar nu-i aşa: acolo unde cade, acolo unde-i încolţeşte sămânţa, acela îi este locul, aceea-i este patria, şi, cred, cuvântul *patrie* se potriveşte mai bine buruienii perene decât omului. Sămânţa şi rodul au patria în viitor, nu în trecut. În nomadismul de astăzi, a fi patriot pare un sentiment retrograd, static şi, sigur, nostalgic pentru ziua de ieri, cum şi lăudata tradiţie e sentimentul vegetalei ce se autoînsămânţează, un fel de ataşament de iederă, nicidecum un sentiment vital şi dinamic! Şi alegi să trăieşti în *Turnul Babilonului!?* Păi asta şi este astăzi pământul, ca întreg: un Turn al Babilonului!

E o întâmplare de nedezlegat în taina ei că eu trăiesc astăzi aici, dar nu-i hazard că vecinul îmi dictează, îmi impune şi mie consecinţa faptei sale. Este cineva care are grijă ca tu, Tudorin Spinache ori Baştin Vasilescu, să nu fiţi prea fericiţi şi din fericirea voastră, pentru care aţi plătit cu sânge, cel de alături să se bucure şi el pe nemeritate. O fi mai bine aşa, pentru că nefericitul de alături nu te va lăsa să ai nopţi de linişte, clipe de răgaz cât să respiri adânc cu plămânii tăi şi te va vâna, te va invidia şi te va pândi să-ţi umbrească fericirea iar întâmplarea, întâmplarea îl va ajuta mai degrabă în gândul rău, decât dacă ţi-ar vrea binele. În credinţa că el, Tudorin, ar putea determina în bine mersul lumii, măcar a celei apropiate, nu-i de crezut că sacrificiul său, fie şi sacrificiul total, la scara valorii sale ca individ, unul din miliarde, i-ar schimba în bine destinul. Gestul său voluntar, opus haosului, s-ar topi în neant înainte de a fi zărit de cineva, gândea Tudorin, ca orice gest ridicol, aşa cum ai vrea să opreşti tunetele cerului dintr-o bătaie din palme aici, pe pământ.

Patriot cât păpădia, devreme, târziu, Tudorin a înţeles, a fost silit să înţeleagă că viaţa sa depinde de viaţa celorlalţi, că trăieşte într-o comunitate, bună, rea, oricum n-avea niciun

merit în asta, nu el alesese, pur şi simplu acolo a căzut sămânţa sa de păpădie şi nimic nu se mai schimbă. Este dintr-un neam blestemat? Blestemat va fi şi el. E din neam ales? Va arăta că merită să fie din acel neam. Până atunci se va întreba cine să fie, oare, Mihal, cine e omul de lângă el pe care nu-l cunoaşte şi de mâna căruia vor muri curând toţi, autor şi personaje – de-a valma, aşa cum ştie Brânduşa din coşmarul ei, o viziune uşor luxată a viitorului care, mâine, chiar de mâine dă peste noi.

22.

Cu un timp în urmă, Mihal, după ce tot întâlnindu-mă pe scară, prin curte ori la subsol, îmi spusese că are să-mi facă o propunere şi mi-o spusese cu aerul că îşi calcă pe inimă numai să-mi facă binele, că are el o slăbiciune, aşa, faţă de mine, Mihal, vecinul cel insistent, dă buzna în redacţie încât mă trezesc anunţat de secretară că mă caută *un domn prieten*. Cum să nu-ţi primeşti vecinul care, să fim drepţi, deseori e mai mult decât *un domn prieten*. În judecata comună, el a fost un ins generos şi cu bun simţ ridicându-mă şi pe mine la calitatea de prieten, diplomaţie de şofer, şi aşa, zâmbind, l-am primit în biroul meu pe *domnul Călţun,* eu accentuând pe adresarea de politeţe, cât să impun între noi un aer oficial, de serviciu. Îl întreb ce mai face, dacă vrea o cafea, un ceai, îl întreb dintr-un reflex de gazdă şi el îmi spune, firesc, fără zâmbet, că a mâncat de dimineaţă, că nu-i este foame. Să mi-o fi spus prefectul ajuns la mine în birou înaintea prânzului, aş fi râs ca de-o glumă bună. Refuzase rapid şi energic de parcă s-ar fi simţit jignit de bănuiala mea că el n-ar avea ce mânca.

Am luat-o şi eu ca pe o bună ocazie să mă întreb, a câta oară, cu cine şi până unde pot fi politicos, când, cu cine şi până unde pot glumi.

După ce aflu ce hârb de maşină are la serviciu, el n-a vrut să dea mia de dolari ca şeful să-i schimbe şi lui maşina cu una nouă, taxă neagră de aceeaşi valoare ca şi pentru a te angaja într-o slujbă la stat – informaţie ce mi-a servit-o cu dublă intenţie, cum aveam să aflu, îmi spune direct ce problemă vrea să-mi rezolve el mie, ce favoare vrea să-mi facă: *Mă gândisem să-l angajezi pe Dişcă, şofer la dumneata, doar îl ştii de mic şi mă gândesc că aşa ne-om ajuta şi noi*. Cu câteva aluzii deloc discrete mă făcu să pricep şi cum anume să ne ajutăm. El voia să-i angajez la redacţie băiatul ca şoferul meu personal încât Dişcă să aibă o maşină de umblat pe unde doreşte şi îmi va face şi mie servicii, firește, iar eu o să-i plătesc un salariu pentru că aşa e bine în ziua de astăzi, să fii angajat undeva, că tinerii nu se gândesc deloc la un concediu, o asigurare de boală, mai târziu şi o pensie. Şi, ca dovadă că-mi vorbeşte serios, se uită spre uşă să fie bine închisă şi scoate dintr-un fel de geantă, de porthart de miliţian de pe vremuri, pe care nici n-o observasem, scoate o pungă de cafea asigurându-mă că va fi şi un plic, dacă afacerea va merge. Să fi râs de propunerea sa ar fi fost periculos, să-l refuz abrupt încălcam diplomaţia de pe scara noastră. Nu mi-a rămas decât să par şi eu interesat de viitorul lui Dişcă dar, mai întâi, îi spun cu aerul că-i dezvălui o taină: *Cafeaua, cafeaua ia-o înapoi repede că şi eu am mâncat dimineaţă!* Cât priveşte băiatul, spune-i să treacă pe la noi, să lase o cerere, iar dacă o fi să-l angajăm, nu-ţi fă griji, dau eu cafeaua. Se vede că l-am enervat: *Dosarul şi originea cui te-a făcut!,* şi apoi tare cât să-l aud: Dumneata precis mă abureşti. Pentru mine rămăsese o umbră de mister, de ce Mihal nu mi-a vorbit de angajarea lui Dişcă, acasă, când ne întâlneam pe scară, la intrare? Mi-am zis, da, ca un tată inte-

resat, a vrut să vadă exact unde şi-ar trimite băiatul, cum ar arăta locul lui de muncă, eventual va vedea şi maşinile, alegând el una, anume pentru Dişcă. Mai târziu mi-am dat seama că acesta nu-i tot adevărul.

Peste câteva zile când ne-am întâlnit pe casa scării mi-a spus direct că îmi dă *Cartea de imobil* a blocului şi agendele lui cu însemnări, câte mai are, că o parte din notiţe le-a distrus, mi le dă să le ţin în muzeul comunismului pentru că, atunci, când a fost în redacţie, la plecare, a rămas un timp colindând prin camerele muzeului fiind condus cu toată curtoazia, ştiindu-ne prieteni şi vecini, i-o spusese chiar Mihal, fusese condus de către custode, *tovarăşul* Rafael Hliban. Da, asta era partea de mister care îi completa intenţia de a mă vizita la redacţie, să-mi vorbească de Dişcă: auzise de muzeul comunismului, auzise de documentele din epocă pe care le strângem noi şi şi-a zis că el are ce să-mi dea la schimb pentru serviciul pe care i l-aş face. Am vrut să văd caietele. După-amiaza mi-a făcut o vizită acasă şi, la o bere, m-am uitat pe *marfa* lui. Domnule Tudorin, dar vreau discreţie, discreţie totală, că nu-i vorba să mă fac de râs numai pe mine; îi fac de râs pe cei din casă, pe Dişcă, el e revoluţionar, doar ştii, îi fac de râs pe cei din jurul meu, şi asta nu mai e glumă; eu am ţinut totul secret, spuneam numai la miliţie. Dom' Mihal, ce pot să-ţi promit?! Şi eu sunt discret: nu spun la nimeni, dau la ziar. Pe un truc, pe o glumă, mi-a dat notiţele ţinute ani de zile. Cu caietele în mână, încerc diversiunea: Cât ai scris caietele astea, probabil că ai scris ceva şi despre ce ai făcut dumneata. Să scriu despre mine? De ce să fi scris? Tot ce-am făcut, eu ţin minte şi ştiu. Atunci, de ce să scrii ce-au făcut alţii? Uşor încurcat: Să nu mă bâlbâi, să nu uit, apoi mai lăsam caietele la sectorist, să ia notiţe, n-aveam noi timp să trăncănim atâta, mai arăta şi el la şefi. Aşa înţeleg, aşa se leagă, da, e bine gândit! Sectoristul de care vorbeşte Mihal era securist cu acte în

regulă, dar el avea o reținere, nu-i spunea așa pentru că asta îi amintea de statutul său de turnător, în termeni exacți, *informator calificat*, și nu prea îi convenea acum, când *s-a răsturnat căruța* și Dișcă e revoluționar. Și ai încredere să-mi dai caietele astea în care, probabil, ai scris și de mine? Cum să nu-ți dau, o să vezi, am scris adevărul și nici n-am scris tot, adică lucruri pe care dumneata oricum le știi. Adică îmi spui în față că m-ai turnat, alături de ceilalți, și pe mine!? Te-am apărat! Ce înseamnă să te torn? Olsuna turna, l-a turnat și pe bărbatu-su, de aia a făcut pușcărie. Știi vreunul *dintr-ai mei* să fi făcut pușcărie? Eu mi-am protejat vecinii, dar cui să-i explici, cine mai stă de vorbă cu mine? Și eu nu vreau să scrii despre mine, vreau să scrii despre ceilalți, pentru că nimeni nu știe, sunt sigur, mai bine decât mine cum a fost înainte. Și, mă trage el ușor de mână să-mi mai spună o taină, ascultă, noi putem colabora acum, că tot mă știi de încredere. Văd că alergi să afli de unul, de altul, pot face eu treaba asta; îți spun tot ce vrei să știi, despre cine vrei și dumneata numai scrii, și-o să-mi dai un ban, acolo, că nici ăia nu-mi dădeau mare lucru! A durat câteva clipe să înțeleg ce-mi propunea bunul meu vecin Mihal: dacă tot nu-și mai toarnă vecinii la securitate, de ce să nu mi-i toarne direct mie; îl va plăti și ziarul, cum îl plătise și securitatea. Da, dom' Mihal, batem palma, nu-i rău ce-mi propui, cum am un subiect în care nu mă descurc, te caut eu!

Am citit toată noapte în caietele lui Mihal – aur curat pentru muzeu! Și nu voia decât să i-l angajez pe Dișcă șofer în redacție, anume ca șofer al meu. N-aveam să-l sperii că, luându-l pe Dișcă la ziar, mi-aș fi pus singur dinamită sub scaun. I-am spus că voi discuta asta în consiliul de administrație, n-am cum s-o hotărăsc de capul meu, mai ales că vrem să cumpărăm încă o mașină, o marcă bună, de protocol, să nu ne facem de râs când avem și noi un musafir dar m-ar ajuta mult în toată afacerea dacă aș putea să mă uit mai atent

pe caiete, pe *Cartea de imobil,* pentru că nici noi nu punem în muzeu chiar orice, vreau numai originale, şi avem deja o mulţime de jurnale care le ţinem în dulapuri. Aşa cum se aştepta, de fapt, l-am aburit cum au făcut-o şi cei din securitate promiţându-i slujbă şi pensie, l-am aburit în fel şi chip încât, păcălit şi de mine, mi le-a lăsat şi, fără să ştie, le-am copiat, că ne luasem în redacţie un xerox la mâna a doua iar copierea agendelor era o bună ocazie să-i verific performanţele. I-am înapoiat comoara în perfectă stare şi prima grijă a fost să citesc pe îndelete ce scria despre mine, despre familia mea, apoi despre alţi vecini. Uitasem, aproape că îmi uitasem viaţa dinainte de revoluţie şi acum îmi revedeam câteva puncte picante. Mihal nu mînţea cu nimic, dar, la fel ca orice ins cu personalitate, avea părerea sa proprie despre cele văzute, auzite, şi distorsiona cu un talent ieşit din comun ca faptele să pară ceea ce ar fi vrut el să fie. Îşi permitea asociaţii, conexiuni şi interpretări din care victima n-avea cum să scape cu faţa curată. Era de ajuns ca un vecin să fi venit acasă spre dimineaţă iar el, din punctul său de veghe, să-l fi zărit. În noaptea aceea să se fi întâmplat un accident, o spargere, o tâlhărie şi făptaşul nu fusese aflat, apoi miliţia căpăta deja un suspect. Nu uitase să-şi noteze, pentru orice eventualitate, nici vizita pe care mi-o făcuse cu ani în urmă sub pretextul confirmării datelor pentru cartea de imobil, să verifice modificările făcute la apartament. Se întâmplase ca Mihal să vină, cum a ajuns în toate apartamentele de pe casa scării, să vină şi la mine, aşa a aflat că aveam maşină de scris, turnându-mă când mi-am schimbat-o cu una electrică şi întârziasem să-mi înnoiesc autorizaţia de la miliţie. Nu m-a surprins dezamăgirea sa sinceră când a văzut că pereţii sunt acoperiţi cu cărţi, şi acelea vechi, luate de acasă, de la părinţi, din anticariate, şi nu cu cine ştie ce mobile, cum a văzut el pe la alţii chiar pe casa scării la noi.

Dintr-o privire, şi-a dat seama că tot ce aveam ca mobilă, nici tablourile nu contau, icoanele cu atât mai puţin, nu sărea prea mult din ceea ce aveau şi ei în casă, mobilă ieftină, de serie mare, rumeguş încleiat şi furnir în imitaţie, n-aveam nici măcar televizor color, de tablouri ce să mai spun, pick-up-ul şi discurile, astea nu intrau la socoteală iar pe jos – preşuri de cordele şi covoare de iută, ca şi la el. Unde mai pui că, pe vremea aceea, n-aveam nici garaj, nici maşină cum avea el. Aşa că, după ce-mi intrase în casă, aproape că pierdusem cu totul stima sa, mă retrogradase în ierarhie încât, cu prestanţa celui venit în inspecţie, a început să mă chestioneze cu severitate, dar şi cu o abilitate căpătată prin *îndrumarea competentă* din partea altora: Apoi mata, trebuie să câştigi bani frumoşi, da' nu ştiu ce faci cu ei, îi pui la CEC, aşa-i? Aa, nu, n-ajung cu banii la CEC, cumpăr cărţi şi beau. Nu-i venea a crede dar ridică ochii pe pereţi, la cărţi şi abia atunci păru să le vadă: *Şi mata le-ai citit pe toate câte-s aici?* N-am avut de ales şi a trebuit să-i dau satisfacţie repetându-i şi lui: *A, sigur că nu, aici sunt doar cărţile care mi-au mai rămas de citit!* Să nu mă simt prost, să nu mă simt jenat de viciul meu că citesc, mi se confesează: Şi eu am citit, da, am citit cât am fost bolnav; în cărţi, să ştii de la mine, nu se spun secretele mari, pentru că nu dă voia armata, le-ar afla spionii; nu se scriu lucruri adevărate, serioase, să nu le afle spionii, sunt spioni care anume ne învaţă limba şi ne citesc cărţile şi ziarele. Şi eu aş scrie cărţi, e uşor, ehei ce cărţi aş scrie eu despre voi, da' n-am timp de aşa ceva.

Mihal îmi zisese atunci vorbe înţelepte pe care, după cum se vede, le-am ţinut minte. Am citit şi eu o vreme, îmi mărturisise Mihal, am citit cât am fost în spital vreo două luni şi cât aşteptam să-mi vină rândul la fizioterapie, că am avut piciorul stâng zdrobit din şold. *Da, am citit, dar m-am luat cu lumea şi m-am lăsat. Nu, n-ai ce să găseşti în cărţi.* Şi, de atunci, du-

pă experienţa lecturii asociată cu perioada cât a stat în spital, Mihal a rămas cu o repulsie la vedere pentru cărţi iar peste ani aveam să aflu de la Dorel care mi-a vândut mica bârfă ca o poantă bună că Mihal i-ar fi spus, pe când îl ajuta la cărat cărţi în rafturile din subsol: *Are şi dom' Tudorin câţiva pereţi cu cărţi; şi ce, e mai deştept decât mine?*

*

Să trăieşti încruntat, mânios, cu fruntea în pământ ca taurul în plină furie, gata să răstoarne pe oricine, asta era calea lui Mihal de a înfrânge lumea; înverşunat, cu coarnele în ţărână dar nu înfrânt, se mânia şi pentru raza de soare, pentru raza de bucurie ajunsă în ochii altuia; asta era calea lui Mihal de a-şi face şi el un loc între noi. Să-ţi duci zilele cu încrâncenare, să-l dobori pe celălalt înainte de a-ţi deveni duşman, prieten oricum nu-ţi va fi, aşa trăia Mihal încât ajunsese să-i vadă până şi pe cei din casă vrăjmaşi, rivali, potrivnici, cum i se păreau duşmănoase şi siluetele fără chip din visele sale, iar sinuciderea în comun, cu toate fiinţele zilei şi ale somnului, sinuciderea i se arăta ca soluţia care-i va încununa viaţa. El aşa trăia, gândind moartea ce şi-o pregătea temeinic, la fel cum cei chibzuiţi îşi gândesc o bătrâneţe lungă. Mihal îşi va sfârşi zilele cu noi toţi, la un loc, şi nu va afla că se putea trăi şi altfel deşi minunea asta atât de simplă se petrecea la un pas de el. Nu va afla că este şi o cale crezută ca fiind a celor slabi, calea feminină, blândă, caldă şi prietenoasă de a-ţi domina apropiaţii cu care nu te poţi război în fiecare zi, cu care nu te poţi duşmăni de moarte, ei fiind fraţii şi surorile tale, copiii tăi, rudele, sânge din sângele tău, în care trebuie să ai încredere cât să dormi în linişte ceasurile nopţii.

Este o cale de a te desprinde din mânie şi încrâncenare să respiri, să zăreşti orizontul şi tu, şi sunt femei care ştiu calea asta; cheamă-le pe numele lor adevărat pentru că şi ele vor

să-şi împartă liniştea cu tine. Iar dacă Aniţa nu ajunsese încă la acea linişte, o înţelepciune adesea moştenită şi nu învăţată de una singură ca un exerciţiu de voinţă trăit sub icoane, Clody, vecina sa, era cu siguranţă o asemenea fiinţă care, intuitiv, natural şi fără efort alesese calea cedării generoase, alesese *ascultarea,* ştiind să se supună cu graţie felină regulilor şi obiceiurilor, acesta fiindu-i felul de a sfida lumea, de a o înfrânge, prin zâmbetul ce-i înflorea pe buze şi căruia trebuia să-i răspunzi în chip reflex printr-un zâmbet asemănător de bunăvoinţă şi acceptare, tradus în cuvinte printr-un *da* luminos, spus aşa cum îl simţi.

Acolo unde apărea, Clody atrăgea privirile şi, firesc, te simţeai îndemnat să-i spui, spontan, vorbe la fel de calde, fulgi uşori din aripi de înger. Cu acelaşi zâmbet pe chip, Baştin se vedea silit să-şi protejeze soţia de simpatia, de dragostea celorlalţi cum încerci să-ţi aperi de soarele prea iubitor copiii scăpaţi pe plaja fierbinte. Baştin, doctorul care credea în metafore ca în magie, se temea că soţia sa face insolaţie din pricina simpatiei, a iubirii noastre. Clody îşi ştia prea bine dreptul ei la un loc sub soare şi, fără efort, se aşeza pe locul dorit de ea, aşa arătând că deja se afla acolo unde merita să fie şi nu vrea locul altuia, nu cerea nimănui voie să se bucure de dreptul ei. Cinstită cu ea, cinstită cu toţi, Clody se simţea frumoasă şi pe dinăuntrul, se simţea protejată prin darul natural de a crede că nimeni n-o va agresa, n-avea de ce s-o vâneze pentru un merit ce trezea oricui picătura de respect şi, tot aşa, invidia: *O fi zâmbind ea la toată lumea, dar cine o crede?* Replica nu era fără temei când, aceeaşi corectitudine şi aceeaşi cinste care îi dădeau soţiei sale senzaţia de linişte şi de bine, lui Baştin îi aduceau doar ironii corozive, aşa cum fusese luat în băşcălie într-o întrunire a Colegiului medicilor. Lui Baştin îi era greu, imposibil chiar, să intre în jocuri urâte, în compromisuri vinovate, să mintă. Încercase şi

el calea comună, aurita cale de mijloc pietruită cu acea expresie *nici prea-prea, nici foarte-foarte*. Într-un mediu ţesut din perfidii şi ipocrizii politicoase, într-un mediu ca de laborator, Baştin s-a păstrat şi el cinstit iar alături de Clody s-a convins că se poate trăi curat, măcar în perimetrul vieţii tale, al casei tale, în ciuda mizeriei din lume. În fantasmele sale juvenile, cu adânci dâre de naivitate, el încă credea că te puteai păstra sănătos într-o lume bolnavă deşi, ştia, nici *candida albicans* nu se trata până la capăt, câtă vreme nu departe de tine alţii vor şi se străduiesc s-o păstreze. Tudorin fantaza pe seama vecinilor săi, doctorii, şi-şi spunea că sunt mană cerească inşi ca Baştin şi Clody, pe seama bunei lor credinţe, până şi Moldoşani arătând ca un loc în care se mai putea respira o zi, două.

Doctorul Rădoi, *maestrul,* ca ochi ce îl avea în supraveghere, l-a învăţat, cu învăluiri, îndemânarea diplomatică de a purta duşmănii lungi din care să tragă beneficii mai consistente decât dintr-o prietenie formală. În ani, cu acel medic şef lacom şi ticălos, Baştin a ajuns să fie prieten şi, într-un fel, l-a acceptat ca maestru, ajungând să poarte, pe rând, acelaşi şorţ de piele în ceremoniile lor discrete. Pe cât se păstra lucid, o luciditate ce cucerea în timp imaşul rămas în urma naivităţii, Baştin se simţea prizonier al Sistemului, un sistem perpetuat şi ţinut în viaţă şi cu buna sa credinţă, atâta cât mai avea. Se lăsase şi el prins în capcana Sistemului, conştient că trebuia să-l suporte, să i se supună prin cedare şi compromis. Accepţi? Atunci eşti complice vinovat şi vei plăti preţul. Refuzând cinismul, trebuia să accepte *politica firului de iarbă* ca singura cale de supravieţuire, firul de iarbă care, călcat în picioare de turma lacomă, va creşte mai des, mai repede, hrănindu-se doar din picătura de rouă.

Îşi făcea reproşuri de alt ordin: de vreme ce ştia, de vreme ce aflase, devenise părtaş, devenise responsabil, devenise martor vinovat urmând să fie judecat cu aceeaşi măsură, în

rând cu colegii. Să fie numai în medicină aşa? Morala, morala e scuza celor slabi iar el ieşise de sub scuza inocenţei, obloanele sale se ridicaseră total, ştia ce se întâmplă, era implicat direct în fapte vinovate alături de ceilalţi. Baştin avea acum prieteni din toate lumile, de sus, de jos, de pe pământ, de sub pământ şi, când dorea să ştie ceva, afla; când nu afla – nu trebuia să afle. Dar prinsese deja un reflex de a refuza prea multul aşa cum s-ar feri de o ploaie de aur, ştiind că modul său de a fi suportă un anumit nivel al bunăstării, şi materiale, şi în spirit, ştiind şi simţind că a deţine mai mult decât ai nevoie, a şti mai mult decât îţi este util să înţelegi lumea de aproape, lăcomia asta te aruncă din onestitate, un secret pe care fratele său, Dorel, profesorul de istorie, îl va afla greu şi plătind un preţ imens.

Aşa a ajuns să-l înţeleagă pe bătrânul călugăr întâlnit singur în plină pădure, cu ani în urmă, o întâlnire rămasă ca un mister pentru el, un mister care, în timp, se convinsese că i se întâmplase doar în vis. Îşi lăsase grupul de studenţi cu care venise la mânăstire şi traversa singur, peste orice semn turistic înscris pe copaci, bucata de munte ce despărţea Putna de Sucevița – calea scurtă dintre două mânăstiri, două căi spre acelaşi cer. Mergea condus de simţul său şi, trecând de un şir lung de hăţişuri întunecate, sub cerul încărcat de nori, îşi dăduse seama că pierduse nu cărarea, demult o părăsise, pierduse direcţia, nu mai ştia încotro este Sucevița când s-a întâmplat să ajungă din urmă un călugăr. Îl credea un rătăcit şi pe el pentru că îl auzea mormăind şi crezuse că se ruga să-şi găsească iarăşi drumul spre chilie. Nu se rătăcise, ştia unde-i este sihăstria, plecase spre o râpă să culeagă hribi. Baştin păşea lângă călugăr cercetându-i semnele evidente de anemie, dar cu o energie în privire care îl arăta scăpărător, jar aprins sub cenuşă. Şi te rogi, cuvioase? Mă rog, cum să nu mă rog, că în pustie nu ştii cu cine te întâlneşti şi, *de mă rog lui*

Dumnezeu, nici cu dracul nu stau rău! Baştin zâmbise ca la o şaradă căreia nu-i ştia dezlegarea şi primi lămuriri: rugăciunea spusă lui Dumnezeu, o ascultă şi diavolul, că Nefârtatul are urechile ciulite la tot ce şopteşti. Şi, să-i facă în ciudă lui Dumnezeu, se apucă şi-ţi împlineşte ruga înaintea lui, dar cum ştie el, câteodată – cum ai vrut tu, altădată – de-a-ndoaselea, că aşa-i el sucit; n-am de ce să mă pun rău cu Nefârtatul, cum nici pe Dumnezeu nu-i bine să-l sâcâi la orice.

În ani, Clody devenise un medic bun care se lăsase, dincolo de tot ce prinsese de la profesori, se lăsase în seama intuiţiei ei mereu proaspete ca o fântână adâncă iar Baştin era uimit cât de firesc punea diagnosticul unei bătrâne în suferinţă privind-o în ochi, luându-i mâna, rădăcină atunci scoasă din pământ, luându-i mâna în mâna ei, femeia uitându-şi durerea, zâmbindu-i şi ea cu încredere. Ai zice că până şi durerea celuilalt, boala gata să ucidă se îmblânzea sub privirea ei şi aluneca supusă înspre diagnosticul, înspre numele cu care fusese strigată, aşa înduplecând-o să plece. În alte vremuri, femei ca ea, îşi spunea Tudorin, deveneau preotese, vestale, prorociţe, zâne ori zeiţe, în alte vremuri ajungeau regine în Bizanţ, în Ierusalim sau erau arse pe rug ca vrăjitoare, înecate în cumplite ordalii, după harul sau blestemul sub care se născuseră. Îmi pot imagina uşor că acea Niniane care l-a făcut pe Merlin să-i spună secretul prin care el însuşi va fi înlănţuit sub tufa de păducel, secret pe care atotputernicul mag i l-a transmis cu dragoste, acea Niniane trebuie să fi fost o străbună a dragei noastre Clody care, şi pentru Tudorin, era o plăcere s-o întâlnească pe scară, să afle clipa când să-i zâmbească. Iubirea – o mare capcană egoistă care atrage, seduce cu lăcomie şi, acaparând, limitează şi desfiinţează. Se apropie de tine ca şi cum ţi-ar face binele, ca şi cum ar fi salvarea ta. Te şi întrebi ce să fie iubirea… Da, doamna doctor era o femeie plăcută şi, într-un anume fel, frumoasă iar Tudorin

observase de ceva vreme că nu poate ieşi de sub farmecul ei. Avusese ocazia să i-o spună şi direct, ca un neruşinat ce era iar Clody îi zâmbise în petale de trandafir: *Mă faci să roşesc de plăcere şi o să-i spun lui Baştin, chirurgul meu cel gelos, să-ţi arate colecţia de bisturie; e o bucurie să ţi le arate!* Dar Baştin nu era nici pe departe un Othelo şi iubirea sa se aşezase în ani, lăsând la vedere limpezimi adânci, luminoase, cristal. Soţul ei ştia, sunt femei aşa cum este Clody, care nu rămân în moşia egoistă a unui bărbat, ele se vor dărui tuturor fără a se risipi; asemenea femei sunt comori vii prin intuiţie şi simţire, prin instinctul puternic de a proteja şi salva sufletul şi trupul, tot ce este viu în apropierea ei. Şi, în jocul lui de metafore, simţea cum apropierea femeii de lună şi de umbră nu-i întâmplătoare: tot ce răsare în lumină, creşte în umbră, în căldura intimă de la sânul lungilor nopţi de linişte, iar soarele îţi va dărui mult, dar nimic din ce-ţi va dărui luna.

Trecuse de miezul nopţii când, cu mâna caldă pe umărul soţului aplecat peste biroul acoperit cu buletinele de analiză, electrocardiograme, radiografii, el încerca să vadă ceva ce ştia sigur că este acolo iar *acel ceva* refuza să i se arate: Dacă ştii *amănuntul* ăsta, îi spunea ea, dacă ştii că în amănuntul din faţa ta ai răspunsul, e vremea să te culci şi răspunsul va veni uşor, ţi se va arăta ca în vis. Nu forţa: soluţia, o femeie şi ea, te aşteaptă în altă parte! Da, Baştin se interesa şi de cercetare, pentru că el alesese modul dificil de a trăi; era medic din vocaţie, şi vedea orice caz tratat de el ca nefiind prin nimic repetabil la alt pacient. Se păstrase în legătură cu foştii săi profesori de la Cluj, cu colegii ajunşi în clinici din Iaşi, de la Târgu-Mureş, Bucureşti, ajunşi ei înşişi profesori, cercetând în comun teme care îl preocupau cu o intensitate de pojar iar publicarea împreună cu alţii, chiar şi cu doctorul Rădoi care ştia să profite de el, dar şi să-i biciuiască ambiţia, l-a ajutat să publice, să-şi facă un nume în mediul atât de elitist al cerce-

tării medicale. Acum cerceta păstrarea imunității la limfomul indolent, o formă de cancer limfatic care omoară fără preaviz. Știa, soluția e aproape, e în mâna lui, numai nu-i aflase codul, limbajul, în care soluția acelei boli se arăta ochilor și înțelegerii.

El alesese calea grea, continua să studieze, să vadă fiecare bolnav ca un pas înainte, pe când Clody alesese, ai crede, calea ușoară, preferând să-și facă profesia cu credință, lăsându-se condusă de intuiția ei. Ca șefă de secție la *Interne* știa că face bine ceea ce face și, să continue binele început în secția de spital, își deschisese și un cabinet particular. Firește, așa cum o judecau și colegii mai pământeni, tot ea era și cea care câștiga, care aducea bani mulți în casă, aici aflându-se și sursa răsfățului, a mulțumirii ei. Banii? Banii veneau pentru a fi cheltuiți: mai întâi cheltuielile cu familia, cu școala și educația copiilor, apoi cheltuielile pentru a avea lejeritățile unei case în care să se simtă bine în intimitate, apoi haine de calitate, parfumurile pe gustul ei, vinul cel ales cu jumătatea de pahar, mâncare bună cu jumătatea de porție, și toate se vedeau în felul ei de a se purta, în eleganța subtilă de a trece, când asta voia, și fără a fi zărită peste bălăriile vieții care, fără nicio jenă, mizeria din spital, mizeria din Sistem, mizeria lumii, toate o năpădeau și pe ea ca pe oricare muritor de rând.

PARTEA A DOUA

VIAŢA ÎN CAPCANĂ

23.

Dimineaţa îmi fusese plină, trecuse şi amiaza când, ajuns acasă, aflu întâmplarea diabolică de-a dreptul în care avusesem şi eu un rol, nu de înger. Din bucătărie, Cecilia îmi spune, aflase şi ea de la Brânduşa când venise, că Dişcă a căzut sau, cine ştie, s-a aruncat de la etajul trei, de la noi din bloc. Prostii, zic eu iritat de un nonsens evident; cum să cadă de la etajul trei când locuieşte la unu; şi de ce să se arunce, de ce să se sinucidă cel care se ştie perfect? Bine, admite Cecilia, atunci e accident, a căzut, dar nu de la el, ci de la doctori, de la Vasileşti. Când, întreb ca ameţit de veste. *Când,* astăzi, cu două, trei ore în urmă, cine ştie minutul, habar n-am! Bâigui buimăcit că mănânc mai târziu şi sun la uşă, la Clody. Deschide el şi-mi spune că nu-i momentul să trec acum pe la ei şi, dacă nu-i ceva urgent, să amân: A venit poliţia, Tudorine; măsoară, iau amprente. Atunci sigur e nevoie de mine; eu sunt vinovatul, *eu sunt omul cu cheia!* N-apuc să-l lămuresc şi vine Clody: Bine că ai apărut, dragă, voiam să te caut că, asta-i, nenorocirea am făcut-o împreună. Cum aşa? Povestea cu cheia! Intru în camera mare, poliţiştii stau la masă, unul întreba, celălalt nota, în vreme ce alţi doi, în salopete albe, fotografiau balconul, ridicau urme, puneau ruleta pe pardo-

seală, pe pereţi. Şi, în atmosfera asta în care părea să nu asculte nimeni îmi spun povestea până să fiu întrebat: Dimineaţă văd în uşă la voi cheile; recunosc brelocul, *Ochiul lui Horus,* adus de Clody din Turcia să-i poarte noroc. Sun la uşă deşi ştiam că la ora aceea sunteţi plecaţi. E clar, mi-am zis, Clody a uitat cheile, mi se întâmplă şi mie. Apăs iar pe soneria – nimeni; încui uşa, iau cheile şi intru la mine, sun la telefon, sun la voi – tăcere! Sun la spital s-o caut pe Clody şi, ce noroc, o găsesc. Abia ajunsese, nu fusese la raportul de gardă, încă nu intrase la vizită, în saloane. Ai cheile? Fii fără grijă, trec să ţi le las, aşa ca între vecini, tot mă duc cu maşina la redacţie. Asta-i tot, dar nu înţeleg nici să mă tai ce-i cu Dişcă! De ce să se arunce, să sară de la balcon, de aici?! *Ştiţi că s-a aruncat de la balcon de aici*, mă sfredeleşte poliţistul cu privirea. Rămân tâmp; chiar, de unde să ştiu asta: Ştiu, mi-a spus acum soţia, a auzit şi ea de pe scară, l-au luat cu salvarea. De la poliţist înţeleg că între momentul plecării de acasă a doctoriţei şi cel când am zărit cheile trecuse, să zicem, jumătate de oră.

Atenţie, de aici fabulez, n-am cum şti amănunte, dar mă pun şi eu în situaţia intrusului! Trezit cu chef să facă sport, să slăbească, îmbrăcat în trening, Dişcă urcă în fugă până la ultimul etaj, paradă de care aveam parte mai în fiecare zi, el întâlnind aşa fetele din vecini, să-şi arate muşchii, bărbăţia. În dimineaţa aceea însă a dat peste el norocul, norocul vânat de mult: urcând scările vede cheile în uşă, cum le-am văzut şi eu, a priceput repede ce s-a întâmplat şi, tot repede, l-a dus mintea cum m-a dus şi pe mine, că-i rost de o mică aventură. *Aventura mea* s-a limitat s-o anunţ pe Clody să fie fără grijă, casa ei e în siguranţă, cheile sunt la mine, o faptă bună făcută, sigur, cu gândul la recompensă, fie şi cât un zâmbet binevoitor pentru că, orice s-ar spune, îi devenisem şi ei antipatic cu glumele mele. Dişcă, mai temerar, şi-a luat singur premiul cel mare. A deschis uşa, a apăsat soneria, a făcut un pas înă-

untru, încă unul tot întrebând cine-i acasă, a mai deschis o uşă, la dormitor, în living, la bucătărie: *Doamna doctor e acasă? Aveţi cheile în uşă, doamna doctoor?!* Până când, bucuros de tăcere, şi-a răspuns tot el: *Căscata nu-i acasă!* Din momentul acela, Dişcă a încălecat crocodilul. Şi văd cât de uşor e să-l încaleci, da, şi eu puteam intra în casa doctorului. Dar ce faci când vrei să te dai jos de pe crocodil, pe mine mă speria clipa când, sătul de zbenguială, aş fi vrut să descalec de pe bestia furioasă. Dişcă nu-şi făcea griji: închisese uşa şi, uitând de cheile rămase pe-afară, a început să cotrobăiască tulburat poate şi de un amănunt peste care nu-i bine să sar. Pe hol, la înălţimea privirii, doctorul Baştin pusese portretul de războinic al lui Mihal, mercenarul în serviciu permanent. Condotierul de taică-su, dând cu ochii de Dişcă, n-avea să-l laude, n-avea să-l încurajeze în ce urma să facă de vreme ce-l prevenise că luase mâna de pe el. A durat ceva timp până să-i recunoască ochii, rânjetul şi, surprins de soneria de la uşă, aude *zbang, zbang* – yala, apoi sună şi telefonul. Nu s-a alarmat, nu s-a dus să controleze uşa, dacă se deschide din interior. Da, îşi spusese Dişcă, sigur a fost femeia de serviciu, ea mi-a făcut figura: a încuiat uşa, a luat cheile. A înţeles că yala se închide şi se deschide numai cu cheia, i-a trecut prin cap că e şi o cheie de rezervă prin casă şi a început să răscolească sertarele, dulapurile, pentru că, firește, cheia e pe aici, pe undeva. A ajuns la bar unde recunoaşte, înainte de toate, sticla pătrată din care, să se liniştească, trage câteva gâturi zdravene. Nu, nu s-a liniştit şi speriat deja, gândeşte să sune la asociaţie; a aflat uşor numărul de pe lista de lângă telefon şi, fără să spună cine-i, a cerut-o pe doamna Adela, femeia de serviciu. Nu-i acolo; a găsit-o abia după două ore: Nu, nici pomeneală, azi am fost la alte scări, n-am un singur bloc, ar fi boierie; ce s-a întâmplat? Dişcă termină discuţia grăbit şi, pe moment, e bine. Nu mai fusese nevoie s-o mintă: doamna doctor i-a lăsat

cheile să-i repare ceva prin casă. Nu sună bine? E o minciună de zis la telefon, nu contează. Bine, şi ce face, pe unde pleacă? Asta-i o grijă pentru mai târziu. Trage alte sertare, răscoleşte pe sub rufe, pe sub stivele de lenjerie aranjate în ordine prin dulapuri, ordine ştiută de acasă, numai cu alt miros. Cu ochiul ager, zăreşte şi câteva lucruri care-l atrag. Aşa a adunat pe fotoliu o grămăjoară frumuşică cu două ceasuri de mână ce păreau mai scumpe, câteva inele, trei brăţări de aur, de argint, broşe cu pietre, a găsit şi câteva zeci de mii de lei într-o casetă din birou. Cu banii ăştia, cu ce mai ia pe bijuterii la casa de amanet a lui Ţâncu, face un concediu pe litoral, dar prada de pe fotoliu încă-i o nimica toată. O casă de doctor – şi numai atât? Vede frigiderul din bucătărie, nu aşa arată seiful. Îşi aminti că nu mâncase nimic de dimineaţă şi, hulpav, luă o bucată de caşcaval, un pumn de măsline, le scăpă pe jos, nu-i treaba lui să le adune. În uşa frigiderului – sticle de bere, luă una, îi scoase capacul pe spătarul de scaun; acolo, în bucătărie, o sorbi cu sete din câteva înghiţituri, îşi tăie o bucată de pastramă şi, mestecând, ieşi pe balcon cu fereală să nu-l vadă vecinii. Mai desfăcu o bere, se retrase în camera mare s-o bea tolănit în fotoliul geamăn cu cel pe care pusese prada jignitor de mică, de săracă. Sorbi restul din sticlă şi, moleşit ca insul fără treabă, aţipi cu gândul la comoara ascunsă.

Alunecat într-o reverie de somnambul, zăreşte în hol seiful căutat şi se felicită că prinsese şmecheria cea simplă a doctorului: cine să caute comoara pe hol, lângă uşa de intrare, într-un seif lăsat şi deschis, ia uite, lângă cuier? *Da, gândi el aşa adormit, am dat lovitura: ia priveşte ce fişicuri de mărci şi dolari sunt aici, or fi câteva mii bune; şi bijuteriile, ia uite!* I-ar fi plăcut să fi aflat seiful visat şi treaz, uitat deschis ori cu cheia la vedere, plin cu fişicuri înalte de bani, bijuterii, aşa trebuia să arate casa a doi doctori misterioşi care te refuză ca musafir. Nu, Dişcă n-avea cum să ştie că doctorul Baştin, cu seif sau fără,

n-ar fi ţinut banii în casă. Dişcă, încă aţipit, se felicită că nu gândise prost, se felicită cu voce tare iar în mişcarea de a se aşeza mai bine în fotoliu scăpă sticla pe parchet. Ce fac eu aici? Mă ia cu somn şi am atâta treabă. Încă vedea în minte imaginea fişetului şi, energic, se duse pe hol. Lângă santinela de taică-său, doar un dulap mic cu încălţări şi, deasupra, talgerul de alamă veche plin cu mărunţiş, plicuri, chitanţe; nimic nu arăta ca fişetul din vis. Furios că şi visele îl trădează, îşi mută gândul deja la retragere, înjură şi, ca reproş la adresa stăpânilor, lasă urme să se vadă că pe acolo a umblat cineva, să nu se mai creadă ei în siguranţă, să nu creadă că el n-ar ajunge la comoara lor încă neaflată, să nu se mai ţină ei cu nasul pe sus. *Te-ai crezut mai deştept, doctore, şi ai schimbat yala? Uite că tot am intrat!* Nu-i rămăsese prea mult timp să-şi savureze victoria că avea totuşi o problemă: *Băi, e nasol,* îşi spuse singur. *Pe unde naiba cobor? Balconul,* gândi Dişcă.

Din cât ciugulise, abia i se făcu foame mai tare. Mâncă restul de pastramă, găsi şi un baton de salam uscat, încă un pumn de măsline: *E bine!* Mai tăie o bucată de caşcaval şi luă şi ultima bere din frigider. Tot umblând aşa, mâncând din picioare ca la o recepţie dată în onoarea revoluţionarilor de către domnul prefect, tot mâncând şi plimbându-se prin casă mai trăgea câte un gât din sticla cea pătrată cum făcuse şi în vizitele trecute, sticla cea neagră, pe care o ştia după eticheta ochioasă: *Brandy. Ce gusturi şi pe doctorii ăştia!* Gata, nu mai beau; trebuie să plec la serviciu. Îşi dădu seama că va întârzia, iar întârzie şi, cu simţul datoriei încă treaz, că tot avea la îndemână telefonul din hol, îl sună pe şeful său de la salvare, pe doctorul Sârbu, să-l anunţe că întârzie un ceas, două, nu mai mult: *am treabă la Asociaţie, sunt la revoluţionari,* motivase el. Când şeful i-a spus că, la nevoie, îl învoieşte toată ziua, oricum, avea să-l schimbe chiar pe taică-su, pe Mihal, şi să aştepte puţin să vorbească direct cu el, să aştepte că i-l aduce

la telefon. Cum a auzit asta, Dişcă a închis telefonul. Nu-i rămâne decât s-o şteargă repede de acolo. O să lase ceva dezordine în urmă, n-avea cum să-l bănuiască pe el, pe bunul vecin Dişcă şi, dacă o să-l bănuiască pe el, cu atât mai bine! În retragere, dădu peste cactusul înalt care îl înţepă cu o antipatie vădită. Dişcă îşi scoase fala bărbăţiei lui şi se uşură peste cactus din abundenţă că tot simţea nevoia, se uşură stropind cu jetul său peste parchet, peste desenele din covorul gros urmărind arabescurile, anume pe cele cafenii şi se scuturã ca într-un fior: *Ei, gata cu distracţia!*

Şi, din fiorul acela care îi scutură trupul, ameţit deja de bere şi *brandy*, îşi aminti de isprava sa rămasă de pomină când s-a uşurat peste aluatul de cozonac, fiorul de-acum trezind alintul bunicii: *Of, născătoarea cui te-a făcut de-afurisit!* Hai, termină cu prostiile! E vremea s-o ia din loc, o va şterge pe balcon, că altă ieşire nu are. A mai coborât el pe cablul de antenă şi cu ani în urmă, cu mulţi ani, şi i-a reuşit revenind pe balconul lor, e adevărat, la înălţimea unui etaj de la parter, şi n-avea nici greutatea asta. Dar de partea sa acum e îndemânarea pe care puştanul n-o prinsese încă. Îşi puse prada într-o burtieră cu dantele şi clipsuri, nu mai luă şi corsetul cu sutien din lenjeria doamnei doctor, burtiera cu dantelă, da, e un trofeu demn de colecţia lui în care adunase chiloţi, ciorapi, sutiene, furouri – tot ce reuşise să ia din lenjeria femeilor cu care se culcase până atunci, între acestea şi o bucată din bluza Jeniţei. A legat bocceluţa strâns, a pus-o în sân, sub maiou, şi-a zâmbit ca omul sigur pe el, a încălecat balconul după ce, fără grabă, şi-a încolăcit prevăzător braţul drept pe după două-trei cabluri coborâte de pe acoperiş, a tras de ele cât să se asigure că îl ţin, plănuind, în coborâre, să se sprijine cu un picior pe consola de la burlanul de scurgere. Trecu peste marginea balconului şi, într-un şpagat mare, îşi sprijini piciorul de burlanul de pe celălalt perete, singura soluţie. Sub

greutatea lui, colierul burlanului s-a mişcat, talpa de la adidaşi i-a alunecat silindu-l să-şi grăbească mişcările fără să mai aibă când să se prindă de balustradă; a alunecat prea repede la etajul doi, la unu, în alunecare auzind deasupra zgomote de fiare. A ajuns jos în genunchi peste el prăvălindu-se, pe rând, ţevile grele şi ancorele de la antene, toate lovindu-l în cap, rupându-i din coaste şi atingându-i şira spinării zdruncinată şi aşa, în cădere, când s-a izbit de balcon. Ai fi zis că a avut o coborâre corectă, a atins toate punctele propuse doar că, pierzând controlul, a trecut de ele prea repede şi nu tocmai cu partea potrivită.

Salvarea a sosit în câteva minute. La volan era chiar Mihal care, auzind adresa de la asistentă, a avut o presimţire neagră: *Hai, domnişoară, repede că-i la mine, la bloc!* Dintr-o privire, şi-a dat seama de povestea întreagă de parcă ar fi fost de faţă. Când brancardierii l-au urcat cu targa în maşină, Mihal a simţit că Dişcă avea ceva sub bluza de trening, i-a scos legătura cu prada sa, asistenta înţelegând că tatăl nu vrea să lase asupra lui fecioru-său nimic ce i-ar încurca pe doctori. Dişcă era în şoc traumatic şi mirosea puternic a băutură de la el. *O, da, s-a îmbătat şi a căzut de pe bloc de undeva, s-a încurcat în firele de la antene, asta s-a întâmplat,* şi-a permis asistenta să comenteze, ea cunoscându-i bine şi pe Mihal, şi pe Dişcă. *Aşa-s tinerii de azi, cam nebuni.* De durere, Dişcă se scăpase pe el, iar Mihal interveni din nou: *Lasă că-l dezbrac eu, îl schimb eu!* Îi luă hainele grămadă şi văzu că era zdrobit de parcă cineva ar fi dat cu bâta într-un sac cu oale. Împreună cu hainele scoase de pe Dişcă, Mihal a luat repede şi bocceaua făcută din lenjeria vecinei iar mai târziu i-a înapoiat totul lui Baştin bâlbâindu-se în scuze: *Asta am găsit la Dişcă, cred că sunt de la mata. E băiatul meu, n-am ce face, vă rog, vă rog pe-amândoi să-l iertaţi, numai să scape cu viaţă.* Pentru moment Mihal va avea varianta sa despre accident, povestea lui circulând insistent între vecini. Dişcă

se aruncase de pe terasa blocului după ce-l sunase pe şeful său de la salvare că întârzie şi doctorul Sârbu ar fi ţipat la el: dacă nu vii la timp, te dau afară! Cine să înţeleagă de ce mint oamenii, de ce vor să se înşele pe ei, mai întâi, apoi pe ceilalţi? Pe băiat l-a operat Baştin, acesta glumind amar: *M-ai operat pe mine şi uite cum se întoarce roata: acum te operez şi eu pe tine, măi Dişcă! Numai să scapi, să scapi cu viaţă că altfel ne bagi în belea rău de tot!* În acelaşi timp, soţia sa, Clody, ca internist, îl consulta din când în când, aşa că întreaga afacere, cap, coadă, a rămas o aventură între vecini. N-a fost reconstituire, n-a fost plângere la poliţie: un *accident nefericit*, cum îi spusese ofiţerul care a închis cazul sau l-a lăsat în amorţire.

Peste un timp, la un pahar de ţuică de Rădeni, în subsol, doctorul mesteca ghiudem, lua câte o gură de ţuică şi râdea: A fost musafirul meu, că altă ocazie sigur n-ar fi avut. Nici n-a făcut cine ştie ce pagubă: de silă, Clody a aruncat mâncarea din frigider, covorul, ghiveciul cu cactus cu tot. Dar cu cheile cum a fost, unde-ai dosit al doilea rând de chei de la casă, întrebă Tudorin cât sorbea cu poftă din ţuică; să fi dat de chei, povestea era cu *happy-end*. Ha-ha, exact asta m-a întrebat şi poliţistul! Cum să ascund cheile, de cine, de Clody? De Vera? Cheile de rezervă le-am lăsat în cuier, la uşă, lângă tabloul lui taică-su, dacă mă încuiam pe dinăuntru, să le am la îndemână! Tudorin se uită în ochii senini şi limpezi ai lui Baştin şi, pentru prima dată de când îl cunoştea, îi zări în ochi un licăr străin pe care îl asemănă, fireşte, cu sclipirea de bisturiu. Îi vedea sclipirea şi se întreba dacă şi Baştin vedea sclipirea din ochii lui când, cu gândul la Dişcă, îşi imagina ce-ar fi pătimit să se fi lăsat tentat de slăbiciunile ce îl cutreieraseră şi pe el.

O fi şi vina mea!? Din felul în care am scris despre jaful ratat al lui Dişcă, totul pare un episod poliţist cu deosebirea că eu, chiar eu fusesem acel *zbang-zbang* de yală, hazardul care

face/desface căile celui slab de înger, ale celui cu porniri ascunse. Îmi ştiu partea de vină, fior rece pe şira spinării, în toată povestea eu jucând rolul diavolului mânat de intenţii bune şi căruia fapta, fapta îi iese tot rea. Peste o zi, două, trebuie să spun, m-a ajuns o tristeţe grea adâncindu-mă într-o toropeală disperată de nici nu puteam clipi aşa cum un microb pătruns sub piele nu te-ar lovi pe loc, ca un glonte, ci după un timp de incubaţie, până îşi găseşte calea spre zona sensibilă gata să-i cadă pradă. Să fi lăsat cheile în uşă, să fi trecut pe lângă întâmplare, mi s-ar fi părut nefiresc atunci, un act de laşitate, un act răutăcios faţă de Clody, de Baştin şi, ca prieten, am făcut şi eu pe zâna bună, ce mare lucru. De ce n-am deschis uşa să verific, să văd dacă-i cineva în casă? Nu, nu dai buzna în casa altuia că vrei tu să-i faci un bine. Şi am, nu-mi place s-o spun, am o jenă vinovată să rămân între patru ochi cu Clody, de parcă mă împinge cineva să fac cine ştie ce tâmpenie cu femeia asta – patiserie fragedă în calea pofticioşilor. O femeie îţi iese în drum ca din întâmplare şi, Tudorin aflase, *femeia întâmplării* nu-i de capul ei, este şi ea sub ascultarea pornirii de care nici nu ştii, să te fereşti, să nu te fereşti. Mi-era frică de o tâmpenie, una mare, cum mai făcusem. Mai bine evit pe cât pot să traversez terenul alunecos, mai bine evit jocul scăpat de sub orice precauţie, gata să-mi aducă mai mult decât mi-aş dori, decât aş suporta. Probabil că aceste destăinuiri nu-s ale unui ins echilibrat, teafăr, sunt mai degrabă fantasme de alcoolic incapabil să se ridice singur în picioare, incapabil să facă doi paşi fără să se sprijine de covor cu ambele mâini. Poate că temerile mele arată nelinişti mai vechi, mai noi, încât am prins frica să ating, iarăşi, plita fierbinte.

Năpasta lui Dişcă face parte şi din viaţa mea, m-am prins şi eu, cu vinovăţie, în destinul altuia. Ghinionul, gândul cel rău l-a aflat liber şi gata de orice ispravă, în clipa aceea, disponibilitate ce l-a pus în mâna hazardului care a probat pe

pielea lui căderea în absurd printr-o poveste stupidă. A vrut să fie altcineva? A vrut să-şi iasă din piele, din pielea lui în care, să-l fi întrebat, se simţea foarte bine. A vrut să fie *altcineva* şi, prin strădania sa, a ajuns, a ajuns *omul de excepţie* în răspăr cu ce ar fi vrut cu adevărat. Cum să crezi că nu-ţi meriţi norocul? Norocul, îşi zic unii, e răsplata cuvenită, semnul divin că sunt aleşi pentru o soartă de excepţie; noi, cei mărunţi, ar trebui să învăţăm să ne ferim şi de noroc, şi de ghinion, pentru că şira spinării ne e firavă şi nu ţine să ducă multă bucurie, îşi zicea Tudorin, cum nu ţine nici la năpastă, nu rezistă sub sarcina destinului împlinit, în bine, în rău, şi abia ratarea, ratarea totală, e finalul firesc al omului comun. Nu, nicio clipă lui Dişcă nu-i trecuse prin cap să-şi anunţe vecina cea uitucă, şi ce uşor ar fi câştigat simpatia ei. Asta ar fi făcut oricare dintre nătăfleţii de pe scară, nu şi el. Dar cum să dai cu piciorul norocului; a intrat unde n-avea voie şi a făcut-o cu ură şi furie, răzbunător, ca într-o misiune de pedepsire a celui care se simte bine, iubeşte şi-i fericit fără să-i ceară acordul, ba, ia te uită, vecinii ăştia răi i-au interzis şi şansa ascunsă de a intra la ei când, cu un pic de îngăduinţă, o puteau trece şi ei cu vederea, aşa, ca pe un mic secret al lor.

Pare nebunie curată să gândeşti aşa, dar Dişcă era şi el unul dintre nebunii liberi dintre noi. Că a pătruns fără acceptul gazdei într-o casă străină, o vină în faţa oricărei instanţe, se putea ca Dişcă să nu păţească nimic şi asta prin felul anapoda în care e aşezată lumea. Şi, sigur, nu i s-ar fi întâmplat nimic în urma mişeliei sale să fi găsit prin casă, cine ştie, cheile de rezervă sau, şi mai bine, eu să nu le fi zărit în uşă, cum nu le-au văzut, mai înţelepţi, nici alţii de pe casa scării. Într-o sclipire paranormală e posibil ca răsfăţata asta de Clody să fi tresărit la trecerea intrusului prin spaţiul ei intim, când a pus mâna pe lucrul ei, sunt femei cu asemenea simţuri, să fi crezut că am fost chiar eu, că tot am avut viclenia să-i aduc

cheile, un alibi pervers, deşi i-ar fi venit greu să admită că i-aş fi băut berea din frigider şi i-aş fi răscolit prin lucrurile din casă, că i-aş fi furat bani şi bijuterii, până şi lenjeria intimă, după care să am tupeul s-o anunţ, să fac pe băiatul bun, să-i aduc la spital cheile uitate în uşă şi s-o dojenesc cu ironii şi aluzii, să aibă grijă că s-ar putea cineva să-i intre în casă, de nu cumva femeia cea stricată, ascunsă în inconştientul ei, tocmai asta dorea. Cu o premoniţie de-a dreptul divină, de Satana ori de înger, Niniane cea modernă şi-ar fi zis: greşeala mea tentează, împinge în păcat pe cel slab; mă duc să verific uşa, să văd ce se petrece în casa mea. Da, grija de a nu-ţi tenta vecinii, de a nu le trezi invidia, cere discreţie în purtări, încuietori zdravene la uşi, storurile trase, cere să vorbim în şoaptă în clipa fericită, să rămânem tăcuţi cu înţelegerea că şi el, vecinul, are nevoie de o bucurie, o nevoie mai mare decât noi. Bucuriile tale, ale celor din casa ta, vor tenta pofte nestăpânite, stârnesc invidii, pun în mişcare puteri ce scapă de sub control şi orice bănuială de bună credinţă este vinovată împingând în păcat pe becisnicul ce doarme în celălalt: *nu te lăsa dus în ispită şi nu ispiti pe altul!* Aproape, aproape de tine e cineva mai chinuit şi te va invidia; dă-i bucuria ta, dă-i bucuria ta când are nevoie.

Tudorin ştia asta şi se ferea să vadă, să arate că înţelege; înţelegea că, exemplar în toate sensurile, Dişcă fusese pedepsit în locul său, avertismentul fusese pentru el, omul lucid, pentru el ca spectator şi nu pentru actorul care şi-a jucat soarta fără să ştie. Tudorin surâdea în paharul de vodcă şi surâsul îndreptat spre sine îi era îndeajuns să trăiască tot ce-şi refuza ca expresie pe chip; aşa se credea el matur, cu discernământul întreg fără să-şi fi convins tatăl. Tudorin ar fi avut de la cine învăţa, la cine să vadă puterea de a te reţine de la răul pe care îl poţi face spre bucuria ta, dar nu şi Dişcă; el n-avea cum să primească lecţia asta de la Mihal. Insul cu instinctul treaz s-ar fi simţit prevenit: schimbarea yalei a fost

modul blajin prin care providenţa a încercat să-l protejeze, să-l avertizeze că se află în preajma nenorocirii dacă nu revine pe locul său de ins banal dintr-o lume banală. Uitându-şi menirea de pedagog, fatalitatea l-a pedepsit drastic, puţin prea drastic aş zice, cu o furie de părinte vitreg.

Cu centrul de greutate echilibrat şi stabil în stare de repaus, patrupedul are organele la acelaşi nivel, egale în rang, ca înălţime faţă de pământ, toate suportă la fel efectul gravitaţiei, pe când bipedul, cu centrul de greutate într-un echilibru mobil, şi-a ierarhizat organele, le-a aşezat în rafturi ca pe scară, labele din spate, rămân picioare, labele din faţă, scutite de greutatea trupului, vor fi alintate ca *membre superioare. Ai scris,* îl întreabă creierul din spate, *da, am scris de mână, că scriu mai repede!* Membrul viril, protejat la masculul patruped, se expune vederii, ca *mare fudulie,* dar va fi şi mai vulnerabil în luptă; capul, până atunci împodobit cu coarne, cu bot şi colţi puternici, fusese o armă la propriu având şi osul cel mai tare, la om capul e un seif inexpugnabil pentru creierul care, în timp, va fi tezaurul său şi hrană magică pentru semenii canibali. Prin inteligenţă, omul se transformă, cap-coadă, într-o armă letală pentru toţi şi pentru sine. Coada? Ca atavism, ea este vizibilă un timp la embrion cât parcurge etapele filogenezei, până se decide să fie om, apoi coada se înnoadă iar *noada* se absoarbe încât, la făt, nu mai atârnă vizibil înafară, dar substanţa se trece fiecărei vertebre în parte. Ca organ al unui simţ devenit inutil omului, simţul care pipăie capcanele, proximităţile, cotloanele şi coridoarele de trecere şi de retragere, coada nu mai e continuarea şirei spinării, cum era pe orizontală. Fără coada crezută ruşinoasă acum, spinarea patrupedului ridicat pe labele din spate capătă demnitate şi devine *columnă,* uşor şerpuită, dar verticală. Coloana vertebrală, desfăşurată şi integră, e sceptrul regal al speciei, având în vârf creierul, simbol al sferei mundane. Un câştig de imagine, cu

o pierdere imensă în esenţă: simţul cozii, *ochiul din spate* avertiza *ochiul din frunte* şi ne rotunjea fiinţa în fantastic, *uroboros,* care, înghiţindu-şi coada, se hrănea cu propria cunoaştere, se perpetua prin spirit aflând, în sine, modelul universului. Atât să fie omul? Atunci, continuăm: cei loviţi la coloană recad în animalitate, sunt retrogradaţi revenind la condiţia de patruped. Dişcă e lovit pe toată şira spinării, îi este atinsă şi coada, e umilit, trântit la pământ, e anihilat în virilitatea sa, în bărbăţie, ajunge râmă la picioarele celor pe care i-a dispreţuit. O forţă neştiută, spiritul protector al casei l-a avortat peste balcon ca pe un făt nedorit, ca pe un oaspete duşmănos, l-a aruncat, l-a stâlcit, încât acum singura lui parte sinceră este partea lovită pentru că abia boala spune adevărul despre noi, la fel ca şi suferinţa ce o însoţeşte.

Dişcă a greşit şi a fost pedepsit, fabula doctorul în fantasma lui Tudorin, toate petrecându-se în apropierea divinităţii bune sau rele, şi păcatele şi virtuţile, pedepsele şi răsplata, toate fiind ale aceleiaşi divinităţi, diavol, dumnezeu, cu măsura lor întreagă. Nu i s-a spus care i-a fost păcatul şi nimeni nu pronunţă numele celui vinovat, nu vorbeşte de faptă, de pedeapsă. Este sub demnitatea divinităţii să facă o ierarhie a aprecierilor sale, să le aşeze, ca pe o scară, una sub alta. Pedeapsa cade pe om pentru păcat şi când a fost croită pe măsura altui păcătos; toţi păcătuim, toţi meritäm pedeapsa şi nu ne răzvrătim când ne ajunge. Cel cu coloana ruptă, deşi e viu încă, e un om terminat iar Dişcă, prin nesăbuinţă, s-a eliminat din rândul oamenilor încă odată învinşi, fiecare în parte, prin răutatea unuia din noi. Vina, iată, e osândită, chiar dacă pedeapsa, disproporţionată, dă peste altul, esenţa pedepsei rămâne: *Păcatul e al omului; năpasta a căzut pe om; vina a fost osândită, s-a făcut dreptate – silogism închis.*

24.

Să ştii, se mărturisea doctorul lui Tudorin, cât mă vezi de raţional ziua, după câteva nopţi de coşmar de parcă dormeam cu Dişcă în pat, am avut un vis şi merită să-l auzi. M-am aflat, de-o dată, desculţ în stradă, îşi începuse Baştin visul, eram altul, aşa cum mă închipuisem eu să fi avut altă carieră, ambasador, diplomat cu treburi mai delicate în ministerul de externe, probabil o defulare pentru dorinţa mea de a umbla prin lume. Dar, îţi spun, mă aflam desculţ, în stradă, eu, diplomatul de carieră. Mă surprinsesem şi altădată întrebându-mă, după ce am plecat de acasă, dacă am pe mine tot ce-mi cere buna cuviinţă. Se întâmplă să nu-mi amintesc să-mi fi pus cămaşa, cravata, pantofii. Mă visasem şi fără pantaloni pe mine în mijlocul şedinţei de colegiu încât treaz, pe stradă, mă pipăi, să verific că, într-adevăr, am toată îmbrăcămintea, că-s încheiat la prohab. Cum îmi ieşea o oglindă în cale, mă priveam de îndată, gestul liniştindu-mă cât de cât. Fobia, căreia psihiatrii silitori i-au dat un nume distins ce-mi scapă acum şi venită parcă dintr-un alt vis, se vede că nu m-a preocupat îndeajuns şi, dintr-o viclenie ascunsă, gândeam că boala de care nu ştiu, nu există.

Tudorin îşi va nota şi visul acesta în caietul său de vise, fără nicio grijă că ar plagia, că ar denatura fantezia din noaptea altuia, acolo unde îi convenise adăugând şi de la sine cât să-i iasă o poveste frumoasă. Gândindu-şi gândul cu răutate, nu-i spusese totuşi lui Baştin ceea pricepea şi singur, anume că, prin acest vis, şi nu-l visa prima oară, îşi aducea la suprafaţă spaima de a fi surprins descoperit în părţile ruşinoase,

desculț în fața lumii, că se va da de gol ca impostor, unul care nu-şi merită viaţa împlinită din timpul zilei, că nu-i nici pe departe cel care ni se arată, că nu reuşeşte să fie nici atât de cinstit cum se crede el, nici atât de *maleabil* cum l-ar vrea maestrul său, doctorul Rădoi.

Era spre crepuscul, povesteşte Baştin sub pixul lui Tudorin, într-o vagă zi de sărbătoare, cu clădirile pavoazate să ne scoată din monotonia obişnuită. Aţipisem după prânz, un prânz prelungit, încărcat cu mâncăruri greoaie, porc mistreţ cu prune ţinute la fum, vinuri dulci şi baclavale însiropate, în final cu fructe şi *fromage,* un festin după care nevoia de somn se impune peste voinţa ta, un desert mai apetisant decât toate la un loc. Mă îmbrăcasem cu un costum gri petrol, dintr-o caşa moale, grea. Purtam o cămaşă azurie, asortată cu o cravată bordo, de mătase. Numai pantofii, negri, împletiţi din fâşii din piele de crocodil, un moft scump, pantofii la care ţineam pentru că mă înălţau cu câţiva centimetri, numai pantofii uitasem să-i încalţ. Aşa, în vis, simţeam sub tălpile goale asfaltul călduţ şi umed, piele de animal proaspăt jupuită. Mă simţeam bine desculţ, pe stradă. Scăpasem de ruşinea de ins treaz că n-aş fi decent îmbrăcat. Savuram cu tălpile goale, nu mi-i jenă s-o spun, savuram copilăreşte ochiurile de apă din adânciturile asfaltului încălzit la soare. Lipăiam prin băltoace vânându-le cu prestanţă, un diplomat nu se bălăceşte ca un oarecare, are stil în tot ce face. Risipeam apa din bălţile adunate în gropile de pe asfalt trecând în zig-zag de la un trotuar la altul cu o conştiinciozitatea demnă de *excelența* care eram. Puţinii trecători se fereau salutându-mă cu bunăvoinţă, încurajându-mă cu aplauze şi arătându-mi şi alte bălţi. În apropiere, două doamne cu o fizionomie populară, nerafinată de perversiuni bolnave, se amuzau pe seama mea dincolo de buna cuviinţă, cu o stridenţă depăşită doar de găteala lor de sărbătoare. Le însoţeau doi ofiţeri de la arme diferite, o uni-

formă de culoare kaki, cealaltă – dintr-o stofă de un bleumarin mătăsos.

M-au flancat rapid ca într-o aplicaţie tactică în câmpul de instrucţie. Dumneata cunoşti la grade? Am trecut peste apelativul lipsit de maniere, prea vulgar să-l observ. Desigur, pantalonii uzi până la genunchi, picioarele desculţe, prea puţin solemne pentru acel amurg de sărbătoare, le permiteau să mă ia de sus. Ia priveşte aici! Am ridicat ochii spre epoleţi: în chenarul auriu colcăiau, în noduri, viermi mari şi mici, o împletitură de trese vii, în mişcare. Aşa că, încheie discuţia ofiţerul în kaki, ne însoţeşti grabnic la Inspectorat, să dai lămuriri cine eşti, de ce te afli în starea asta scandaloasă. Cum prin profesia mea am evitat întotdeauna situaţiile neplăcute cu sentimentul că mă feresc nu doar pe mine de jigniri, ci chiar autoritatea superioară pe care o reprezint clipă de clipă, mi-am zis, poate cu laşitate, că nu-i prea grav să ajung în faţa unui ofiţer de poliţie. Mă voi prezenta şi, după ce-şi vor cere scuzele de rigoare, voi fi condus acasă cu maşina, să nu-mi mai expun picioarele desculţe şi altor gură-cască. Să le fi refuzat invitaţia abuzivă, nu-i treaba lor cum mă plimb, mă temeam să nu tragă de mine, să nu mă someze, Doamne fereşte, cu vreo armă ceva. Nu te opui unor militari cu orgoliu, alături de doamnele lor cărora le-a promis jubilarea.

Clădirea poliţiei, cu porţile negre din fier forjat, gard dublat de tufele înalte de laur verde pe orice vreme, clădirea părea la fel de festivă ca întreaga zi şi promitea o linişte fără pauze. Clădirea arăta a fi, Tudorine, casa armatei de la noi, la care eu, în realitate, fusesem invitat la câteva festivităţi iar în vis părea să fie tot o sărbătoare cu multă lume, o sărbătoare, dacă-ţi poţi închipui ca undeva într-o staţiune. Ofiţerul în bleumarin mă lăsă în seama celui în kaki şi plecă să-şi anunţe cazul. Bănuiam, şi mi-aş fi dorit acest favor, că i se va lua în considerare gradul şi va fi ascultat înaintea altora. A fi igno-

rat, lăsat în rând cu alții, era o jignire pentru mine; să mă elibereze, să mă pedepsească, nu mai conta, numai să se termine repede pentru că și în vis simțeam presiunea timpului. La biroul din mijlocul holului, cu glasvanduri din cristal ca din alte vremuri, un subofițer apropiat de pensionare. Părea cineva cunoscut, da, e chiar *Mihal al nostru.* Lent în vorbă și în mișcări, cu răbdare de profesionist, nota într-un registru imens cazurile aduse de agenții din teren. Era *Cartea de imobil* a orașului, un catalog ceva mai mare decât cele întâlnite în școli: ia te uită, și în vis Mihal tot la asta lucrează și încă mai există sistemul cărții de imobil. În registrul mare cât biroul, în dreptul fiecărui nume, se trecea tot ce trăise acel om, de când s-a născut până în clipa prezentă, aici arhivându-se, în detaliu, viața fiecăruia, mare lucru să nu fi cuprins, în avans, și peripețiile din ziua de mâine. Să scrie ce-o vrea despre mine, îmi spuneam, acest jurnal, carte de imobil, ce-o fi, nu-l va citi nimeni, prea era minuțios, era prea bine întocmit pentru ca vreun superior să-l ia în seamă, și de aceea putea fi scris în orice limbă și într-o exprimare anapoda, de neînțeles. Să fi scris Mihal rețeta salvării omenirii în acel registru și, acolo, era în perfectă siguranță, n-ar fi citit-o nimeni, *superiorul* care se respectă evitând să afle de la *subaltern* calea mântuirii. Din când în când, trecea în camera alăturată, la un șef bănuiesc, să raporteze verbal ce s-a mai întâmplat. O făcea pe scurt, să nu toace timpul șefului, și șeful, operativ, întocmea statistici și informări pentru alți șefi, alcătuia sinteze pentru șefii din alte birouri, din alte clădiri, din alte orașe până în capitală și de acolo mai departe, mai sus, poate în Cer, totul într-o ierarhie bine reglată încât Cineva, la capătul lanțului, recepționa cifra, o cifră, un semn, și spunea: *E bine!, Nu-i bine!,* și urma ordinul de Sus în jos.

Înregistrările erau mult îngreunate, același Mihal dând becuri și ochelari, obiecte depozitate în spatele său, într-o

stivă enormă în care waţii se amestecau cu dioptriile într-un amalgam de holograme ciudate, o gestiune greu de urmărit în care numai flerul poliţiştilor o scotea la capăt. Informaţiile se plăteau în becuri, mi-am zis, dar şi în ochelari pentru deghizarea agenţilor ca, prin dioptriile date de poliţie, să vadă clar ce-i de văzut. Coada creştea, rumoarea creştea şi ea, agenţii vorbeau între ei fiecare lăudându-şi capturile aduse. Mihal cerea linişte iar ofiţerii îşi pierdeau în chip vădit răbdarea. Ştiam că pe o bancă, nu departe de acvariu, da, lângă acvariu fusesem surprins, aşteptau doamnele cu care cerberii mei nu se mai văzuseră de la permisia trecută, tot o sărbătoare, unul fiind ofiţer de aviaţie sau în marină, de unde nu se putea învoi atât de uşor pentru a mulţumi capriciile unei femei de pe sol, de pe ţărm, a unei pământene adică, aşa cum poftea ea, altul fiind la metrou, specialist în mişcări subterane. Ba cred că, în gând, îşi blestemau clipa neinspirată când, mânaţi de instinctul onoarei, ce blestem, s-au luat de un neisprăvit ca mine. Ce altceva aş fi eu în judecata lor, pentru că iată, au fost siliţi să intre în rutina poliţiei de uscat, instituţie de suprafaţă, fără sărbători legale. Or fi având şi *sărbători ilegale,* dar cine are a le reproşa ceva acestor lucrători fără zile libere, deci fără grabă în munca lor, rutina făcându-te să treci cu vederea delictele de orice fel păstrând în faţa ochilor doar omul, omul gol puşcă, desculţ sau nu, omul – materia primă, materia brută a oricărei poliţii din lume. Omul, da, civilul mai ales, o materie primă plină de defecte, dar pe care n-o poţi refuza.

Aşadar, şi Mihal şi-a ajuns visul din comunism. Aşa cum fiecare parvenit a avansat unde a dorit, unde visase, Mihal, iată, lucra în securitate, *la miliţia lui* şi tot la *Cartea de imobil,* pe care o completase şi până atunci cu toată grija, de data asta având în seamă oraşul întreg. A intrat şi Mihal în Sistem, oficial şi la vedere, unde îşi va duce scrupulozitatea la extrem

prin viciul perfecțiunii, formă deghizată de cabotinaj, de sabotare cu perfidie, în cazul de față inconștientă desigur, și cum oare poți lupta împotriva unui om care vrea să facă *mai binele* pentru aproapele său? Acum se apropie de Mihal un alt polițist, excesul de zel în poliție poartă uniformă, maior se pare și, cu siguranță, tot un coleric: Hai, domnule, mai repede, mai cu viață, că ne grăbim, e sărbătoare și pentru noi! Se pare că observația, pertinentă ai zice pentru un mediu ca acesta, supără însă prin tonul ce marca distanța evidentă dintre ei. Funcționarul nostru, cu experiența abordării superiorilor știuți prea bine din realitatea trăită de el, n-avea să se intimideze, doar dacă Mihal uitase că suntem într-un vis. A ridicat cu lentoare aristocrată ochii săi violeți, muiați de ursitoare în pâsla ștampilei de culoarea epoleților, scoase din sertar o fițuică cu scrisul aproape șters de câte ori l-a trecut cu privirea și citi într-o ironie seacă, de necrezut pentru poziția lui în ierarhie.

Calmul bătrânului făcea să apună grad cu grad, diferențele dintre ei, ca și steaua de pe umărul maiorului, lăsându-l un simplu recrut. Nu cred că dumneavoastră, citea vârstnicul Mihal, care îndepliniți cu toată convingerea și cu răspundere maximă ordinele superiorilor, fiind și dumneavoastră la rându-vă *un superior*, îmi sugerați audierea rapidă, superficială, a cazurilor prezentate, cu riscul de a neglija aspectele așa-zis mărunte. Știți foarte bine că în catalog se scrie soarta a mii și mii de oameni; eu trebuie să înțeleg *totul*, să notez *totul*, să operez singur, să hotărăsc gravitatea, apoi soluția și să raportez esențialul. Și eu știu care-i esențialul, esențialul ascuns în amănuntul greu de văzut; sunt la triaj de treizeci de ani, aici am crescut, aici m-am format ca lucrător de miliție pot spune, și până acum niciun superior nu s-a plâns de mine. Vă dați seama ce înseamnă o eroare în munca mea? Vă dați seama ce înseamnă un destin îndrumat greșit,

căci asta facem noi, domnule maior, îndrumăm şi corectăm destine, vă daţi seama ce ruşine ar fi o neglijenţă pentru *miliţia noastră?!* Vă rog foarte mult, lăsaţi-mă să-mi fac datoria! Maiorul a înţeles că aşa nu grăbea, ci doar amâna rezolvarea dorită şi admise, ca un fel de scuze, că judecase greşit, se vede, munca subofiţerului ce avea, într-adevăr, atâtea urmări invizibile dar grave în viaţa celor aduşi pe aici de ciudatele întâmplări ale unor vieţi nu întotdeauna perfect înscrise în normele poliţiei, vieţi greu de stăpânit, greu de controlat în orice act.

Vremea trecea fără măsură, afară se răcorise, se-ntunecase a lapoviţă, alunecarea timpului spre seară făcându-se condensat şi grăbit, ca într-o mirare: cum, pe tine, muritor ca mâine, te trece ziua în alt anotimp? Şi, tot dând nerăbdător din picioare, sub banchetă găsisem o pereche de saboţi din lemn cum văzusem la Eindhoven, saboţi nu prea uzaţi, dar înnoroiaţi puţin peste florile colorate în petale imense. Se făcuse frig şi i-am încălţat simţindu-mă dintr-o dată altul, *un om încălţat.* De-aş fi găsit şi ciorapi, deveneam *normal,* iar prezenţa mea la poliţie îşi pierdea rostul. Şi atunci cum mi-aş explica trecerea pe acolo? Mai bine las saboţii unde i-am găsit, să nu-i pun pe cei doi ofiţeri într-o postură ridicolă. Voi recunoaşte, da, voi recunoaşte că, dintr-o neglijenţă stupidă, o scăpare, am plecat desculţ de acasă. Până atunci însă mă pot încălzi puţin în aceşti saboţi. Însoţitorul, paznicul, supraveghetorul meu sau tovarăş de destin numai părea tot mai plictisit şi prăbuşit în dezamăgire. Ce-ţi poate înălţa plictiseala la apogeu decât să faci şi de sărbători munca din zilele de lucru? Şi ia uite, din plictiseală, îi crescuse barba cum îţi creşte într-un somn lung, întunecându-i faţa. Figura sa îl clasa între inşii supuşi oricărui ordin tocmai pentru a scăpa de corvoada extenuantă a propriei iniţiative, libertate insuportabilă pentru cei cu centrul de comandă în afara lor.

Curtenia sa de ofițer, în ochii doamnelor, va avea de suferit, fiind de presupus că şi-a deturnat programul, şi acea suferinţă îl împingea acum la acţiune. Cu toată autoritatea, şi-a însărcinat bunul prieten cu ordinul de a rămâne până la capăt, el plecând să salveze onoarea militară, cele două doamne să nu dispere în aşteptarea lor când, iată, ca din senin, începuse să plouă iar, umplând bălţile golite, zădărnicindu-mi munca în folos obştesc şi făcută cu atâta râvnă de mine. Cei doi ofiţeri s-au înţeles, urmau să se regăsească mai târziu, şi-au dat reperele ca într-o misiune conspirativă, adică să nu-i priceapă *civilul ăsta*. Da, se vor reîntâlni la *Clovnul cu vipuşcă*, restaurant cu accesul permis numai ofiţerilor superiori. Din acea clipă nerăbdarea s-a transferat, ca la comandă, asupra celui în kaki. Încerca, simultan, să-şi ţină rândul între agenţi şi să mă supravegheze să nu fug, onoarea mea de demnitar oprindu-mă să-i fac o figură ieftină. Eram legaţi prin aceeaşi onoare, deşi el n-o credea, şi nu înţelegeam de ce ghinionul meu îl apăsa mai dureros decât pe mine.

O dată cu începerea ploii, aerul se răcise aprig, lumina cu reflexe exotice creştea în intensitate, efect al aprinderii lampadarelor colorate de pe terasă. Lumea devenise mai vie, atmosferei de staţiune adăugându-i-se şi cea de serată. Câteva femei, nici nu le observasem la lumina zilei, încă tinere, cu ocupaţii de nesuportat pe un stat de plată legal, fumau lejer zâmbind cu tot corpul, ele ştiindu-se prinţesele seratei şi aşteptând să fie invitate la dans. Deşi mi-au trezit o simpatie spontană şi nu ţin să mi-o explic, priveam spre ele cu dispreţul distant al celui silit să deguste vinuri răsuflate. După insistenţa ocheadelor, se vede că n-am fost înţeles. În tot acest timp pe poarta dublă a poliţiei maşinile intrau şi ieşeau ambalându-şi puternic motoarele în rampa scurtă. Un autoturism de marcă incertă, un hibrid întreţinut de un meseriaş ambiţios, intră vertiginos până aproape de terasa înaltă încât

văzurăm, lucru curios la vremea asta, parbrizul acoperit cu promoroacă.

Ofițerul coborât de la volan își informă o cunoștință aflată printre noi că fusese la munte, *într-un loc de vis,* expresie la modă între nevestele de rang înalt și persiflate în neștire de amanții docți, doar că la munte a nins iar doamna care l-a însoțit e înghețată bocnă. Aflat în trecere, ofițerul se grăbea să-și vizeze biletul de voie și să-și ducă tovarășa de călătorie undeva la căldură pentru orele ce i-au mai rămas din permisie și din sărbătoare, aceeași sărbătoare cu a veselei noastre națiuni care-i toată ziua călare pe calendar cu creionul roșu în mână. Alergă prin birouri cu o vioiciune de recrut. Găsise înțelegere la șefii cu ștampile și numai după câteva minute trecu din nou prin fața noastră cu hârtiile pătate violet de tușul aprobărilor cerute de regulamentele militare, cele secrete. Se urcă la volan și demară în trombă abia evitând ciocnirea cu o mașină kaki, de la aprovizionare bănuiesc, o camionetă jerpelită refuzată de la misiunile cu transport de persoane, care intra pe poartă încărcată cu câțiva porci zăriți printre gratiile ce descurajau orice gând de evadare. Patrupezii rotofei urmau să fie tratați cu prioritate față de noi, cei sosiți înainte. Înțelegeam asta, ne aflam în zi de sărbătoare și *sărbătoarea era,* cum se spune, *a lor,* și nu putea trece fără mica agapă obișnuită în toate instituțiile bugetare și auto-bugetate de inși pricepuți și serioși desemnați din vreme pentru asemenea *sarcini obștești,* adică remunerate de obște.

Preluați în regim de urgență, curând auzirăm maiurile izbind vioi și tare în osul dintre ochi, auzeam țipete proaspete, aproape omenești, ce ne săgetară nerăbdarea ca un chiot final de primejdie adeverită. Imaginația mea vedea deja sângele negru, drapel coborât în bernă, cum se revarsă peste mozaic spre sifoanele de pardoseală, cineva glumind, și în sărbătoare: *Să păstrăm momentul de reculegere pentru semenii sacrificați, cu*

prioritate, spre binele nostru! Pentru personal se anunţa pauza, fiecare, pe rând, îndreptându-se către spaţiile din curtea interioară unde, cu siguranţă, se găseşte popota, un bufet, un grătar măcar pus sub un salcâm rătăcit încât vrednicii slujbaşi să poată gusta câte ceva şi să se bucure de încă o sărbătoare *lucrată.* Ofiţerul de lângă mine, având mirosul calificat pentru depistarea acestor festinuri *manum militari,* trepida de nerăbdare încât înţelesei că îndatorirea luată benevol îl nefericea profund. L-am asigurat atunci, cu prestanţa dată de poziţia mea, că mă voi autodenunţa, ca bun cetăţean ce mă ştiu, în toată gravitatea faptei şi, eventual, voi menţiona în declaraţie, mi se va cere cu siguranţă o declaraţie, fie şi verbală, voi menţiona meritele celor doi exemplari ocrotitori ai ordinii publice.

Ştia şi el că incidentul a rămas în limitele decenţei şi nu mi se putea reproşa vreun gest ce să fi rănit aerul festiv al zilei, lipsindu-i astfel de ocazia raportării unui eveniment pretabil la interpretări. E oare periculos să fii uituc? Domnul meu, îi spuneam celui în kaki, în grija căruia rămăsesem, îmi dau seama că dorinţa dumneavoastră de a-mi sancţiona abaterea v-a răpit unor plăcute îndeletniciri pe deplin meritate şi atât de rare în meseria pe care o aveţi. Vă asigur, bazaţi-vă pe mine cu toată încrederea. Curând voi ajunge în faţa subofiţerului şi voi relata totul cu exactitate, el va nota în catalog fapta mea şi va hotărî ce-mi rămâne de făcut. Vă doresc în continuare o seară plăcută, cerându-mi scuze pentru modul dizgraţios în care am cunoscut doi fruntaşi de elită, n-am nicio îndoială, ai bravei noastre vieţi militare. Omagiile mele, de asemenea, şi prea plecate sărutări de mâini încântătoarelor doamne care vă însoţesc. Ne-am strâns mâinile cordial, convins că vom evita reciproc o altă întâlnire, ca între inşi legaţi, fără voia lor, printr-o întâmplare stupidă.

Bunul meu prieten Mihal, responsabilul *Cărţii de imobil* pentru tot oraşul, dă semne de oboseală, munceşte de dimi-

neață și nici unul tânăr n-ar fi rezistat mai bine. Și de ce să n-o mărturisim, a apărut și tentația porcilor care acum trebuie să fie tranșați și cântăriți ca în orice gestiune respectabilă, bucățică cu bucățică. L-o fi potopit dorul de casă; poate că Anița îl așteaptă cu mâncarea păstrată în prosoape, îngrijorată că bărbatul îi este exploatat de superiorii care nu-s în stare să facă nimic fără el, *adjutantul ei,* cam bleguț și prea supus, el rușinându-se să-și ceară drepturile când alții își adaugă stele de aur pe seama lui. Colegii care-i trec prin față cu pachete pătate de sânge i-au deschis pofta cel puțin pentru o pauză. Nu numai polițiștii și informatorii calificați se înfruptă din bucuriile acestei zile frumoase, ci și clienții, obișnuiții casei. Tinerelul care mai devreme dormita pe bancă așteptându-și rândul să fie denunțat, trezit fiind de vocalizele suinelor, s-a dus în garaj, acolo unde a avut loc crima sacrificării. A ajutat la pârlit, probabil asta-i este calificarea, și și-a luat o bucată de șoric cât un carâmb de cizmă, bine tăvălită-n sare și pe care acum îl savurează sub ochii noștri ca pe un trofeu răpit de la inamic, roade șoricul fraged cu o lăcomie evidentă, fără maniere de împrumut, cum ar avea un parvenit. Nu mi-i foame dar simt mirosul năvălind peste noi, potop de nestăvilit, uraganul măturând orice ordine, ierarhie. Domnul Mihal s-a ridicat de la birou, își ia punga din geanta adăpostită la piciorul mesei și se grăbește să mai prindă o porție, două, pentru că și el muncește cu devotament și, fără a fi mare în grad, are stomacul la fel ca și superiorii săi de la comandă. Postul nu rămâne liber, pe scaunul său invită cu gesturi scurte un ins până atunci rămas sub umbra pălăriei cu boruri mai largi decât cere moda. După aerul ușor misterios în care se învăluia, l-am crezut un borfaș, mă rog poate nu unul de rând, o fi un pește mai stilat dar, oricum, cu o îndeletnicire tot legată direct de lege.

Cândva un hoț de buzunare, un aristocrat în meserie, întrebat ce profesie are, unde lucrează, a zâmbit complice: *Păi,*

suntem colegi. Aşa, se miră judecătorul. *Da, lucrez şi eu în justiţie, pe un post cheie în Sistem: eu sunt Infractorul!* Au crezut c-au pus mâna, din greşeală, pe vreun magistrat cleptoman ca, apoi, să-şi dea seama că justiţia nu poate lucra dacă nu-s ocupate efectiv, cu sau fără voia Înaltului Minister, şi posturile de criminali, de proxeneţi, de hoţi de buzunare, adică toată schema, posturi şi specializări de mare răspundere în Sistem, de care organele trebuie să se îngrijească, cum şi pădurarii au în grijă pepiniera cu puieţi din toate speciile, încât nu doar pădurile, ci şi meseria lor să aibă viitorul asigurat. Da, hoţu-i cules de pe străzi şi-i dus *la păstrare,* anume să nu i se piardă sămânţa, în puşcărie expertul doctor având grijă să-i şcolească pe hoţii tineri. Aşa putea spune şi borfaşul cu pălărie, că lucrează pentru ordinea publică, la fel ca oricare alt poliţist, dar mai lejer, ca orice *freelancer.* Meritul pentru care căpătase încrederea bătrânului poliţist, am priceput repede, era talentul de plastograf, scrisul său imitându-l perfect pe cel al lui Mihal încât, şi fără să cred prea mult în grafologie, pot bănui că oricând un infractor poate lua locul unui poliţist, reciproca fiind deja dovedită. Mă întrebam cine să fi fost omul de încredere al lui Mihal pe care îl putea lăsa fără teamă în locul său şi, privind mai atent, mi-am dat seama, nu era altul decât Matei, cel ştiut de pe casa scării, doar că în visul meu el arăta surprinzător de tânăr, de sprinten; da, onorabilul domn Matei din realitate, supravieţuitorul persecutat în toate timpurile, în vis nu era decât un borfaş!

Domnul Matei, cel cu pălărie, făcu uşor cu ochiul doamnelor între care se afla şi pătimaşa fumătoare, îşi puse mânecuţele abia lepădate de Mihal, apoi prinse a discuta cu agenţii invitaţi la masă cu o seriozitate ameninţătoare arătându-mi că nu-şi onora pentru prima dată tabăra adversă cu serviciile sale impecabile. Nici nu coborâse încă de pe terasă bătrânul Mihal că înlocuitorul său şi începu să soarbă zgomotos din

ceaşca de cafea, filtrul uitat nebăut pe colţul mesei, mimând şi batjocorind fără teamă slăbiciunile titularului. Fumându-şi ţigările, exhibându-şi ţigaretele, doamnele pestriţe nechezau subţire, spectacolul fiind pe gustul lor. Proaspătul promovat le şi invită la birou, politeţea îl îndemna să le dea prioritate, le rugă să semneze toate trei câte erau în catalogul acela imens şi le concedie cu gesturi ce parodiau generozitatea, toleranţa instituţiei în care se aflau. Mai privi cu îngăduinţă peste asistenţa rămasă în picioare, când mă zări, îmi făcu un semn cu ochiul, să trec în locul lui, apoi se ridică lenevos ca după o activitate extenuantă, îşi aruncă scârbit mânecuţele ce-l înjoseau se vede, sorbi restul de cafea şi trase cu sete încă un fum din chiştocul deja epuizat şi, îndreptându-şi pălăria păstrată în permanenţă pe cap, Matei cel tânăr se grăbi să ajungă din urmă doamnele, între ele, eu recunoscând-o pe Aura, prietena noastră, pictoriţa.

Conştiincios, mi-am căutat numele în catalogul rămas la dispoziţia mea, uimindu-mă sumedenia de însemnări din dreptul celor cunoscuţi mie. Cu registrul sub braţ şi aproape târându-l de podele, am intrat să raportez superiorului cele câteva cazuri auzite. În camera alăturată, doi domni în uniforme de gală, gustau din grătarele aburinde pe care mi le dorisem şi eu, frigărui de porc însoţite de un *Traminer* de cea mai bună calitate, puteam bănui după transparenţa sa uşor verzuie. Le-am zis poftă *bună,* ei invitându-mă, cum era firesc să procedeze cu un coleg, catalogul de sub braţ mă legitima mai bine decât orice uniformă, să mă înfrupt şi eu din bucăţile de pe platou, *pomana porcului,* cum se zice, *de sufletul lui.* Am preferat să raportez selectiv cazurile mai interesante. Fleacuri, fleacuri, a zis cel mare în grad, dă-le becuri, dă-le ochelari, dă-le ceva şi dă-le drumul mai ales, lasă-i să se ducă acasă, că puşcăriile sunt pline, dar fă-i să ne simtă peste tot. Asta-i domnule, să ne ştie cu ochii pe ei! Când să mă retrag,

superiorul, întotdeauna până şi între doi militari cu acelaşi grad, numai unul e superior, mă îmbie să gust vinul. Am băut un pahar, *Traminer*, într-adevăr, şi avea ani buni ispăşiţi în beciul poliţiei, la răcoare, după care am avut subit inspiraţia să le spun şi cazul meu, fără să le dau amănunte sau nume pentru că, ce mai la deal, la vale, sunt şi eu abil când se cere. Auzindu-mă, obosit de tracasările zilei, celălalt ofiţer răbufni: Ce fac ăştia, dom'le, culeg toţi ţicniţii? Lasă-i dom'le, ce suntem noi aici? Ca mâine or să ni-i aducă şi pe cei care scuipă pe stradă. Am supralicitat încercând să sugerez: *Un desculţ, într-o zi de sărbătoare*… Replica a fost mai vehementă decât mă aşteptasem: Prostii, dom'le, prostii! Uite ce-auzi când pui civili în chestii serioase! Vezi-ţi de treabă şi lasă interpretările, pe note le aranjăm noi şi singuri!

Am ieşit fără să le mai aştept permisiunea cum ar fi cerut regulamentul, ăştia-s civilii, ce să le faci, şi, aşezându-mă din nou pe scaunul bătrânului, am continuat să-mi caut numele, să scriu cum am fost surprins desculţ, în stradă. Mi-am trecut adresa corectă pentru confirmare prin poştă şi am semnat cu numele meu în clar. Onest şi de bună credinţă, mi-am propus şi o amendă, aşa mi s-a părut corect. Pentru efortul meu am luat din stivă o pereche de ochelari cu rame subţiri, astea nu bat la ochi, după care mi-am văzut liniştit de treabă până a venit şi Mihal. Avea grăsime pe barbă iar în braţe – punga plină cu urechi de porc încă sângerânde, punga de care, dragă Tudorine, noi ştim. Nu se miră deloc când mă văzu, oftă cu satisfacţie şi se aşeză din nou în scaun cu mulţumirea pe care parcă şi-o dorea de o viaţă: avea ca trofeu carne proaspătă, punga plină cu urechi de porc şi anii săi în slujba miliţiei se terminaseră. Trase dintr-un sertar o foaie nouă şi începu să-şi scrie cererea de pensionare răbdător şi cu o caligrafie de invidiat. Afară se înnoptase de-a binelea, trebuia să mă grăbesc, să mă întorc acasă pentru masa de seară.

Tudorin îşi lăsase şi el pixul cât să-şi soarbă restul de vodcă având în minte încă viitoarele răcituri cu cercei din rondele de ceapă, ce avea să le facă Aniţa, azi, mâine, să se bucure şi ea de *sărbătoarea impostorilor*. Da, îşi mai spuse Tudorin, uite, domnule, că Mihal are motive să fie fericit, a ajuns să ţină *Cartea de imobil* a oraşului din arhivele miliţiei, pe când lui Baştin, abia lui, în visul său arătându-i-se că şi-a ratat cariera, şi asta – ca într-un coşmar de feerie.

25.

Doamna Perciune, vecina de pe scara noastră de la etajul VI, plecată cu găleata plină la gunoi, trecuse mai întâi pe la casieria asociaţiei să-şi plătească şi ea cheltuielile. N-avea încă patruzeci de ani dar se lăsase cu toate cărnurile în voluptatea căsniciei a cărei principală funcţie rămăsese bucătăria, minister ce domina autoritar în guvernarea domestică, iar reuşitele sale culinare se vedeau mai întâi pe trupul revărsat prin despicăturile dintre nasturi. Îşi lăsase găleata cu gunoi la intrare, în spatele uşii şi luase capacul cu ea de teamă să nu i-l fure careva şi, acum, cu o mână îl ţinea pe Mihal de braţ, martor bun să-i confirme pe muţeşte tot ce va spune şi, cu capacul în cealaltă mână, puncta ca un percuţionist momentele tari ale simfoniei. N-o interesau argumentele casieriţei, ştia ea mai bine cine-i Marinaş, dar iată o ocazie să se înfurie iarăşi pe un motiv acceptat de toţi: ce vecini răi avem!

Nu mi-aş fi amintit de întâmplare dacă, în urma vorbăriei de la casieria asociaţiei, Mihal n-ar fi zărit mântuirea, calea ieşirii din impas; să fi fost vreun habotnic credincios, biograful său ar fi zis că aici, sigur, aici s-a petrecut epifania sau,

mai pe măsura lui, aici a avut vedenia. *Doamna Perciune,* repeta casieriţa, *îmi spuneţi de Marinaş că inundă subsolul; ce să mai, vorbim degeaba, e un caz special, e un caz social luat în evidenţă de poliţie şi primeşte ajutor de la primărie, noi ce să-i facem?!* Doamna Perciune se aprinsese şi furia ei ce mocnea de ceva vreme acum dădea pe afară, la orice convulsie mai violentă zgâlţâindu-l cu putere şi pe Mihal căruia nu-i dădea drumul cu niciun chip: Don'şoară Marga, Marinaş ăsta o fi pentru dom' primar caz social şi-l ajută, îl ajută să mă chinuiască pe mine, da'pen'noi e pericol social; dom' primar e *parţial,* foarte bine, păi să fie *parţial* cu toată lumea! Nu-i aşa, vecine? Dacă dom' primar ţine la Marinaş, să-l ia acasă la el, oricum trebuie dat afară că dărâmă blocul! E apartamentul lui, are proprietate, reuşi să strecoare o vorbă şi casieriţa în rafala ucigătoare a doamnei Perciune. Nici o şansă s-o stopeze: Şi-a distrus ţevile de apă rece, de apă caldă, şi-a înfundat closetul cu adidaşii, a inundat casa scării cu mizerii. Noi ce facem? Cui ne plângem dacă asociaţia *e impotentă*, (vorbă ţipată cu capacul ridicat în dreptul tâmplei lui Mihal), iar primăria ajută nemernicul? Unde să reclam, dacă nu aici, la asociaţie? Când nebunul va fi *un pericol eminent*, doar când ne va ameninţa viaţa, aşa mi-a spus poliţistul de la noi, atunci să-l anunţ, atunci să-l chem. Când om lua foc, abia atunci să sun la 112, să vină salvarea (iar îl zgâlţâie pe Mihal), salvarea, vecine, să ia morţii, să vină pompierii, să inunde, să dărâme ce-a mai rămas! Bine, or să stingă focul şi ne salvează. Cum ieşim din nebunia asta!? Nu ştiu cum să ieşim, nu ştiu, doamnă, îşi pierdu şi casieriţa răbdarea într-un crescendo de final; îl ştim şi noi, pentru el plăteşte o soră de-a lui, apartamentu-i pe numele ei că altfel Marinaş n-ar lua ajutor social; trece pe la noi, vede ce datorii are, dă banii, îi tai chitanţă. Asta-i, n-are datorii la noi, ce să-i fac? Sigur, *ce să-i fac,* că nu trăieşti mata cu el, nu-i aşa dom' Mihal, sări doamna Perciune la atac cu o muniţie mai percutantă,

ţintind-o acum direct pe casieriţă: Şi ce te faci cu el când bea, eu despre asta vorbesc. Pune-te mata în locul nostru; zilele trecute s-a îmbătat cu altă haimana, s-au luat la bătaie că au smuls chiuveta din baie; s-o smulgă, treaba lor, numai că au inundat iar casa scării. Am anunţat pe cei de la apă, l-au amendat, l-au amendat pentru ce crezi, că a rupt sigiliul la apometru, de m-a umflat râsul! El inundă casa scării, ei opresc apa de la vana din subsol şi gata! Din cauza lui, n-am avut apă nici noi! Ne-a învăţat minte să nu mai reclamăm; am plătit toţi datoria lui; acum are apă şi el şi ne râde-n nas!

Când vine soră-sa pe aici, îi cer să vă dea banii! Bani pe naiba; nici mata nu crezi ce spui şi nu-i vorba de bani! Aşa, ca să sărbătorească, ştie şi dom' Mihal, seara trecută s-a îmbătat şi, cu o stinghie de la pat, şi-a spart ferestrele, becurile că au sărit siguranţele de pe casa scării şi am rămas toţi fără lumină. Am sunat noi la deranjamente, la *electrica*, au venit şi i-au tăiat curentul. Cum au plecat ăia, a legat două fire la tabloul de pe hol să dea drumul la televizor, că el nu doarme fără emisiunea lui, *Surprize, surprize!* Stau cu frica-n sutien, don'şoară Marga! De aia am venit azi aici: ce facem cu nebunul? Mergem toţi la balamuc, sau numai el? Şi ce vreţi să fac, doamna Perciune; eu sunt casieriţă, iau banii, tai chitanţă, asta pot face, asta fac, păru şi femeia de la ghişeu plictisită. Lăsaţi-ne o sesizare scrisă şi anunţăm din nou poliţia, deşi îl ştiu şi cei de la poliţie, v-am spus, l-au amendat de două ori pentru *tulburarea ordinii*. E fals, e fals în acte publice, se face foc doamna Perciune! Ce ordine să tulbure, la noi n-a fost niciodată *ordine!* Mi-au spus că mai mult de-atât n-au ce-i face: e în casa lui, n-ai cum intra peste el! Îl amendezi degeaba, că tot nu plăteşte. Dacă-i să scriu, primi doamna Perciune, eu scriu, la scris sunt bună, scriu eu începutul şi mă duc la cei de pe scară să scrie şi ei câte un rând, două, că nu vreau să mă pun cu nebunu', ăsta-i în stare să-mi dea în cap cu ceva, se ia de

copii; scriu şi să vezi că nimeni nu semnează, să nu-l supere!

Până să-i vină şi lui rândul să plătească, Mihal intră în vorbă, intră în vorbă inflamat de atmosferă cu formula sa favorită spusă pe două tonuri, unul în sotto-voce, celălalt într-o acută gravă: *Dosarul şi originea cui l-a făcut!* Ăsta-i nebun de legat! Casierița, auzise şi prima parte şi râse de vorba trăsnită, bolovan căzut peste un picnic la iarbă verde, ei picându-i bine, aşa terminându-se discuția fără ieşire şi femeia luă înjurătura lui Mihal ca pe un semn de simpatie pentru ea, încă un motiv să se arate ruşinată: Dom' Mihal, vă rog, sunt şi doamne aici! Domnişoara Marga zâmbea defensiv, cu generozitatea primitoare a celei care înțelege şi când n-o arată, zâmbea gudurându-se, cățeluşă gâdilată gata să se joace, gata să se lase pe spate, cu lăbuțele în sus oferindu-ți, cu încredere, partea cea mai slabă – burtica ei caldă, albicioasă şi plină de purici. Ăsta-i modul Margăi de a accepta bărbații puternici lângă ea şi, cu ceva ani în urmă, fără să aibă drept de vot, îl sprijinise în secret cum ştiuse ea pe Mihal să ajungă preşedintele asociației convinsă că, sub mâna lui, lucrurile s-ar schimba în bine şi pentru ea şi nu înțelegea de ce alții n-au încredere în el. Da, Mihal a vrut să fie preşedintele asociației, dar n-a reuşit să intre nici în comitetul gospodarilor având un număr ridicol de voturi, când candidase împreună cu fecioru-său, Dişcă, mizând că vor intra împreună în comitetul asociației, iar de aici Mihal va mai face un pas şi va ajunge preşedinte peste cartier. A avut votul lui Marinaş şi încă a vreo doi şoferi de la alte scări cărora le promisese garaje şi o afacere cu locuri de parcare. *Vă rog, dom' Mihal, sunt şi doamne!* dar el nu mai auzi reproşul căci aflase dezlegarea.

După spectacolul dat de doamna Perciune, în noaptea aceea i-a venit în minte ca o lumină fulgerată, i-a venit ideea; Mihal găsise cu ce să-şi bage în sperieți vecinii, aflase, şi cât de uşor a aflat, calea secretă să-şi recâştige prestigiul încât

toţi să-i dea bună ziua cu respect, cu teamă, cum merită un şef adevărat. Deschid ochiurile de aragaz, cuptorul şi aprind un chibrit – sărim în aer toţi, am terminat cu blocul şi nimeni n-are cum să mă împiedice, să mă pedepsească! Cine să-mi spună mie că n-am dreptul s-o fac, cine să-mi spună că n-o pot face? În noaptea aceea Mihal a adormit zâmbind, rânjea în întuneric de-a curmezişul pernei şi, aşa, a avut din nou visul cel fericit: cu aruncătorul de flăcări în mână intra prin apartamente să dea foc la toţi vecinii începând de la parter, din apartamentul lui Marinaş până la etajul şase, de unde se arunca pe fereastră, zburând ca un porumbel spre altă viaţă. Visul îl bucură intens încât se trezi în plină noapte privind tavanul. Alături, Aniţa respira uşor, abia auzit; visa şi ea sfârşită de oboseala zilei, spaima ei plutind şi noaptea – albastră flacără de gaz peste visul vecinilor.

Mihal nu-şi spusese gândul, nu în chip limpede, nu de a doua zi, dar, curând, tot blocul ştia şi niciodată nu va afla de unde răsuflase taina sa alcătuită atât de dibaci. N-avea cum să ştie el că oamenii au intuiţii, au spaime şi le caută confirmarea, semnul de vină, în clipit, în căderea de pleoapă. Cum, de unde să fi aflat? Poate că visul său din nopţile rare în somn a devenit coşmarul celorlalţi, groaza nutrită şi de ei din aşteptare pentru tot ce va veni şi nu ştiu. Nu-i nevoie să-ţi spui în clar intenţia să fii judecat după vorbe, până vorba ta să devină faptă. Nu! Ajunge şi să gândeşti şi, sincer, corpul tău va lua forma gândului, te vei trăda în gesturi cu sens, cu rost, chipul tău docil intenţiilor tale, sau nepriceput în a-şi purta masca, te va trăda şi, până să ne spui în cuvinte, noi vom pricepe ce ai să faci, vom şti faptele tale cele nefăptuite. De ce să-i fi pus careva în seamă intenţia de a arunca blocul în aer n-ai cum să afli, dar el prinsese din zbor ideea asta care-i venea mănuşă: dacă tot ştiţi că v-am pus gând rău, feriţi-vă că vin cu aruncătorul de flăcări când voi veţi crede că-i, aşa, sperietoare de grauri.

*

Cum şi ceilalţi sperau să fie salvaţi, şi Tudorin aştepta ca altul să intervină pentru el. De ce vecinii mei din bloc, profesori, ingineri, doctori, directori, toţi în stare să vizualizeze viitorul înainte de a-i permite să coboare în realitatea zilei, de ce ei nu vor să prevină dezastrul? Nimeni nu-l crede pe Mihal? Ce prestigiu, ce îndemânare de vrăjitor avea el de ne amorţea simţurile într-atât încât să nu mişcăm un deget? Să fie acesta un gând atât de grav încât singurul mod să-l depăşeşti, să nu cazi în logica panicată a dezastrului ce vine cu clipa e să-l ignori, să-ţi înfunzi urechile cu ceară şi să-ţi repeţi ca automatul de telefon: *Pentru anulare, apăsaţi tasta zero!* Aşa-i, câtă vreme întâmplarea n-a fost, nici nu va fi. Eu de ce m-aş speria? Văd că-s singurul paranoic din tot blocul, singurul gata să se arunce pe fereastră înaintea exploziei, şi nu-mi place. Un vecin*, unul de-ai noştri,* să arunce blocul în aer cu ai săi socotindu-ne, şi pe noi, în familia lui? Cine să fi crezut într-o faptă ca asta, cine s-o discute faţă în faţă cu altul şi, mai ales, cine să-l întrebe direct pe Mihal? Nimerit ar fi să vorbim despre planul lui în adăpostul blocului, în spaţiul de siguranţă în caz de dezastru, unde acum salvăm gunoaiele să prindă ziua de mâine; da, să discutăm în subsol unde, fără s-o ştim, aruncam şi temeri, şi sentimente, presimţirile incomode ce ne-ar umbri bucuria clipei. Să vorbim deschis, fără teamă acolo, în subsol, tot ne mai întâlneam la o tărie, la un vin, de n-o fi prea umilitor pentru statura noastră de învingători să recunoaştem ameninţarea pigmeului de Mihal şi apoi să ne mai privim în ochi unul pe celălalt.

Un pigmeu, desigur, un gunoi şi el: când securitatea a dispărut, noi să murim de mâna unui fost *turnător?* Cine să creadă una ca asta? Riscam, mai degrabă, să ne împuşte cum ne-a promis, *revoluţionarul* de fiu-său, Dişcă, de n-ar fi fost imobilizat de tetraplegie. Ne feream până şi a recunoaşte în-

tre noi că ne aflăm sub riscul nenorocirii comune dar, în subsolul fiecăruia, cum credem că e inconştientul personal, poate că şi doream să terminăm odată cu calvarul imposibil de acceptat la lumina zile, imposibil de a-i da un nume şi de spaima căruia murim clipă de clipă, până dispărem. Precauţii de obsedat, mi-am zis: îşi imaginează buboiul care-i lipseşte şi se tot scarpină în jurul lui până începe să-l mănânce. Toate, pretexte de ochii lumii, să nu părem prea speriaţi. Mihal, ca oricare altul, putea să ne arunce în aer şi pentru că şi-a pierdut şiretul de la pantofi, că şi-a scrântit mâna ridicând o canistră ori că în prima copilărie, tatăl său l-a ars cu biciul. Explicaţiile aflate mai târziu, după catastrofă, sunt, o ştim, ale celor rămaşi vii, nu ale celui amuţit pentru vecie.

Până să se adune în subsolul scării, să-şi vorbească despre asta, oamenii ştiau, din instinct, că arătându-şi teama, fantomele, spiritele rele, abia aşa apar. Se temeau că, arătându-şi slăbiciunea, îl vor încuraja pe Mihal să-i şantajeze, să-i ia din nou sub control. Să vezi ce lucrătură a dracului e încrederea şi onoarea faţă de celălalt! E un joc grav aici din care, să scap, mă fac că n-am aflat, că nu ştiu, şi-l salut azi la fel ca şi ieri, iar lucrurile îngheaţă aşa, într-o normalitate aparentă, şi nu se vor mişca din loc câtă vreme eu nu fac prima mişcare. Peste ce se zice, e bine să bagi capul în nisip, să te faci că nu vezi şi atunci nici primejdia nu te va zări. Uită-te cu frică în ochii primejdiei şi primejdia, câine rău atras de sudoarea fricii, vine să te înhaţe. El, Mihal, asta aştepta: să ne arătăm speriaţi, iar el ne va onora spaima. Probabil că Mihal aştepta să iasă scandalul în stradă, cum se zice, să-l reclamăm la autorităţi, să vină poliţia, să-l cerceteze, toate – prilej minunat de spectacol, să ni se arate ca victimă. Mizam, fără să ne-o spunem, că nepăsarea, nesimţirea comună faţă de durerea lui ne va salva. Tudorin îşi notă gândul cel cinic, creierul din spate certându-l: *Ai crede că abia grija, compasiunea în faţa*

durerii lumii, stimulează durerea, suferința și abia așa sporim tragedia lumii! De ce nu, își spuse Tudorin scurt, fără chef de vorbă pentru că mai avea câteva guri de vodcă și golea sticla. Cu cât zvonul prindea contur, cu atât noi, serioși, îl salutam rece, de la distanță. În bloc se știa totul și fără să se spună cu voce tare; se aflase că Anița și-a ucis nepoata știută de ea ca băiat, aveam și amănunte de parcă am fi fost de față; cu siguranță se știa și cum va dispărea Dorel, fie în varianta Brânduşei, fie în altă variantă, dar toți tăceau aplicând tactica ignorării și, când li se spunea direct, se făceau că n-au auzit. În zvonuri se citeau intenții niciodată ajunse fapte, dar zvonul arată un proiect al viitorului. Iar vecinii de pe scară își gândeau prezentul după desenul întrezărit pentru ziua de mâine pentru că întotdeauna e bine să știi ce ai de făcut, premoniția împlinindu-se pe mâna noastră. Fiecare, își spuse Tudorin, fiecare se descurcă; cei care pot pleca, pleacă, cum a făcut și Baștin; alții fug, divorțează, ori, ezită cât ezită, și mor înainte. M-am hotărât și eu, fără să ezit: nu fac nimic!

Acum bătrânul Mihal, pentru a rămâne în viață cu demnitatea întreagă, avea nevoie de o compensație, căci nimic din ce obișnuise înainte să facă nu-i mai ieșea, ziua de azi nu-i mai continua ființa de ieri, ceva se rupsese la el. În închipuirea sa el e tot șef de scară, de nu cumva și mai mult de-atât, cum ofițerul se crede comandantul tău și după ce-ai terminat stagiul, și-i furios că nu i te supui ordinului cu tot cu familie, că și Mihal e furios, nimeni nu-i mai face jocul, nu-i mai dă actele pe mână. O vreme, încă un an, doi, înrobit misiunii sale tainice, Mihal completase *Cartea de imobil* din ce mai afla de la noi, după lista de cheltuieli iar când apărea unul nou îl lua mai tare să-l știe de șef, cum încercase și cu Dorel. Nimeni nu-l mai chema nici măcar să-i schimbe o garnitură la chiuvetă, lumea îl mirosise, toți știam că ne turnase la securi-

tate, şi noi îl evitam fără explicaţii. Acum părea ruşinos să te apropii de fostul turnător, pe când înainte nici unul dintre noi nu se ruşina să-l folosească şi, inevitabil, să se lase turnat! Mihal era ocolit şi când aveam de făcut vreo reparaţie pe casa scării, el nefiind de acord cu nimic ce nu pornise din vrerea lui, nimic din ce nu se discutase cu el pentru că, după ce se pensionase, când repara câte ceva, ciupea câţiva bănuţi şi se ţinea de meschinării mărunte pe care ni le impunea cu un fel de furie obraznică cum ar fi, bunăoară, taxarea nepriceperii noastre de a pune măcar două puncte de sudură, să prinzi o broască pe uşa metalică de la intrare. Furiile astea pornite împotriva vecinilor o surprindeau, o jenau şi pe Aniţa care îl trăgea uşor, uşor, dincolo de prag şi închidea uşa înainte de a ne jigni pe fiecare în parte, aşa cum îşi propusese. Iar el, cine ştie din ce motive, o asculta cu blândeţe, cum un câine devine blând când aude glasul stăpânului. Gândul la Aniţa rămăsese dintotdeauna pitit într-un anume colţ al sufletului său, nu fără o umbră de tandreţe aspră, cu miros de pelin uscat. Şi schimbarea lui Mihal în apropierea soţiei sale părea de-a mirării cui o observa pentru că, dintotdeauna, Aniţa nu ieşea din cuvântul bărbatului. De ce femeile astea, asemănătoare între ele ca venind, toate, dintr-o mamă, se arată tot altfel altui bărbat?

Mihal şi-a luxat tendonul de la încheietura mâinii şi senzaţia de ciobit, de vas care nu mai e întreg, îl copleşise; apucase greşit canistra plină, palma strânsă s-a răsucit simţind cum cartilagiile, funii oţelite, se freacă între ele scrâşnind dar, înfuriat de durerea ascuţită din braţ, n-a cedat, n-a dat drumul la canistră cu îndărătnicia că un lucru inert, bidonul ăla de tablă n-are de ce, n-are dreptul să se opună vrerii sale. Durerea, nu prea mare, o resimţea amintindu-i că nu-i perfect, are o fisură în trup, trupul său, până atunci, o sferă strălucitoare, fără cusur. Se simţea ca un animal de pradă rănit,

diminuat în darul său de a vâna. Intrat binişor în anii bătrâneţii, observa Tudorin, Mihal s-a stricat într-atât în pornirile-i nesăbuite încât nu voia să se lipsească de nimic; toanele din tinereţe deveniseră violenţe bătrâne şi el aflase şi taina cum poţi fi violent fără a răni pe altul, fără a-ţi face rău nici ţie. Fii bun – nu în exces, până la graniţa răului; fii cinstit, îl dăscălea Tudorin de la distanţa insomniei sale ca pe un frate mai mic, cât îţi este necesar, nu fă risipă nici de bine, nici de cinste, şi nu te făli cu asta, că toţi suntem slabi, supuşi greşelii, nu te-ncrede în oricine, doar cei puternici şi sănătoşi pot fi cum vor ei, morali sau nu, dincolo de orice regulă, de lege, pe când noi, slabi de înger şi căzuţi în boală, o ştiu pe pielea mea, avem nevoie în spate de proptele mai din Cer, mai de sub Cer, să trăim şi noi în linişte încă o noapte, două.

Lac de sudoare, spre zori, Mihal se hotărî: *Am să trăiesc şi azi, altă treabă n-am!* Se ridică din pat, îşi puse un pansament strâns pe încheietură şi, cu sila înotătorului gata să se arunce în bazinul îngheţat, privi în faţă ziua ce abia începea. Se trezea de obicei primul şi, un timp, rămânea robit încă nălucilor din vise, apoi deschidea ochii şi, zărind-o pe Aniţa dormind pe o parte, ghemuită ca un prunc în pântecele mamei cu mâinile strânse la gură, îi asculta suflarea şi, ştia el de ce, îi veneau lacrimi iuţi în ochi. Îşi cobora palma grea pe şira spinării ca pe o cărare bătătorită până în dreptul celor două, trei vertebre, coada, coada e un reper bun pe întuneric pentru a şti unde se află şi cu cine, se apropia şi o pătrundea în fierbinţeala somnului neterminat închizând ochii, înghiţindu-şi lacrimile. Gemea şi strângea în braţe nălucile visate, în braţele lui Aniţa adunându-şi fiinţa, adunând lângă gemetele ei, gemetele bărbatului, aduna în ea himerele nopţii să nu treacă de pragul casei, ea, femeia, fiind depozitul secret al spaimelor bărbatului şi va vedea Aniţa în ce subsol le va descărca. Aşa îşi începea Mihal ziua ce primea s-o adune la cele trăite deja, ziua pe care şi-o stri-

ca repede de cum întâlnea în cale primul vecin, primul străin.

Viaţa familiei Călţun arăta ca despărţită în două de un fulger căzut din senin: înainte şi după accidentul lui Dişcă. Fiecare în parte din părinţii săi ar fi avut acum prilejul să se întrebe de ce a căzut pacostea pe capul lor, dacă o merită într-adevăr, de nu cumva până şi o năpastă este potrivită să devii altul, să te schimbi, să fii cu siguranţă mai bun. Să le fi trecut prin cap aşa ceva? Aniţa, maică-sa, a ajuns între timp o cucernică enoriaşă a parohiei noastre, îngenunchind în faţa icoanei Maicii Domnului, în zilele în care se ruga, lui Dişcă fiindu-i mai bine, ba, într-o zi i se păruse că Dişcă şi zâmbise, asta întâmplându-se când, sfătuită de preot şi de o fostă colegă de serviciu, s-a dus la sihăstrie unde s-a mărturisit unui călugăr aproape orb, aproape surd. Doamna Călţun i-a spus călugărului povestea întreagă, cum nici Mihal n-o ştia. Mama se recunoştea vinovată de năpasta fiului, mărturisind şi cum a făcut de şi-a ucis nepotul, păcat de neiertat într-o viaţă de om, a ucis un copil pe care nici nu-l văzuse bine, fără să ştie că fusese o fetiţă cum îşi dorise şi ea să aibă.

Baştin era încă marcat de faptul că Dişcă, vecinul pentru care intervenise şi el să fie primit ca şofer pe salvare cu credinţa că, sub ochii tatălui, supravegheat de Mihal, se va trezi, va vedea lumea în dimensiunea ei reală, poftim, Dişcă sparge casa binefăcătorului său. E şi acesta un mod de a-i arăta că puţin îi păsa de ajutorul lui, Baştin având să priceapă că, unora, gestul tău omenos le veştejeşte orgoliul, îi umileşte, că ei nu-ţi suportă bunătatea şi îl vor pedepsi pe cel bun cu nerecunoştinţa lor. E aici un mod contorsionat de a te feri de înfrângere: bunătatea celuilalt, cineva mai ambiţios o va vedea ca pe o umilire de nesuportat, aşa evalua în sinea sa Tudorin comportamentul vecinului, revoluţionarul cel dornic să schimbe ordinea lumii numai să-şi afle şi el binele, în răspăr cu

creştinul care face bine în rânduiala veche. Şi Baştin, şi alţi vecini, se arătaseră ironici, neîncrezători faţă de Dişcă, faţă de prietenii lui, *revoluţionarii,* iar a-l pedepsi pe doctor echivala cu a-l pedepsi pe vrăjmaş.

Intenţia lui Dişcă n-a fost nicidecum să se sinucidă, se iubea pe sine prea mult ca să renunţe la viaţă şi, fără să şi-o spună limpede în cuvinte, intenţia sa era mai înălţătoare, el era vârful de lance al furiei amicilor săi, revoluţionarii, în închipuirea sa el reprezenta comandoul de pedeapsă, şi de data asta, ca un avertisment, să-şi semnaleze prezenţa, convins că doctorul, anchilozat de frică, nu va îndrăzni să-i reproşeze şi nici să se plângă cuiva, asta credea el. Aşadar, i-a pângărit locul unde el ar fi trebuit să fie în siguranţă şi, peste toate, ca trofeu de prădător mascul, l-a umilit încă o dată luându-i şi lenjeria soţiei, în înţelegerea lui Dişcă – un maximum de jignire pentru bărbatul din casă, o jignire ce se apropia, simbolic, de gravitatea unui viol, violul, de persoane, de intimităţi, fiind sursa satisfacţiilor sale secrete. Violarea intimităţii, atingerea onoarei femeii iubite – acestea sunt insulte care, unui om cu demnitate, îi cer o reacţie puternică. În alte vremuri, asemenea ofense se spălau în sânge, iar când agresorul ar fi fost un nobil de acelaşi rang, era provocat la duel, unul din ei urmând să moară. În ziua de azi, sărind peste ridicolul de a apela la justiţie împotriva unui invalid cum ajunsese Dişcă, retragerea din locul în care a fost umilit, i se arăta ca măsura firească pentru a-şi proteja soţia, căminul şi pe el însuşi, aici fiind vorba şi de o protecţie sufletească, nu doar fizică, pentru că numai şi trecând pe la uşa Călţunilor, şi-ar fi amintit, iar şi iar, de ruşinea trăită.

Prin nenorocirea căzută pe capul băiatului lor şi în egală măsură pe toţi membrii, ce paradox, familia Călţun a căpătat o stabilitate de trepied înfipt solid în natura sa, toate cele trei picioare ale trepiedului dând casei stabilitatea perfectă, de

neclintit, deşi fiecare picior în parte avea hibele sale. Fiecare diferit în rostul său faţă de celălalt, toţi aveau acum roluri la fel de importante, ca într-un ansamblu ce funcţiona fără pauze, pentru a continua să existe. Prin imobilizarea lui Dişcă, scutit de riscul de a mai produce şi alte necazuri, familia trăia cea mai bună perioadă din viaţa ei, şi Tudorin îşi notase paradoxul glasat cu o pojghiţă de sarcasm negru şi nu greşea prea mult privind de la înălţimea ochiului urcat în stratosferă, de acolo privind muşuroiul de furnici, da, de acolo ar trebui să privească să nu simtă că el însuşi este o furnică nimerită în zloata asta de rahat, condamnată şi ea să-şi ducă zilele la fel cu ceilalţi.

Există un echilibru şi în suferinţă, un echilibru ce-ţi dă siguranţa zilei de mâine, o zi la fel ca celelalte fără să mai aştepţi binele, răul, pentru că, şi răul, şi binele, deja au trecut. Ajuns pe fundul prăpastiei, când n-ai unde să te mai prăbuşeşti, dispare teama şi înfloreşte speranţa: mâine, şi fără să ajung în Rai, poate o să mă înalţ puţin, că de căzut n-am cum! Accidentul a făcut-o şi pe Aniţa să-şi schimbe purtarea faţă de ceilalţi, i-a schimbat şi ceva din caracter, schimbându-şi din gânduri, din simţiri, în ea trezindu-se un instinct nou, adormit în acea codiţă de drac de care Mihal nu uita să-i amintească măcar cât s-o înfurie: *Din cauza ta, din cauza cozii tale de drăcoaică ni se întâmplă toate!* Din pricina cozii în Aniţa se trezise, poate, instinctul mamei hotărâte să-şi apere odrasla, fapta lui trecând şi în judecata ei dincolo de bine şi de rău pentru că Dişcă, fiul ei, trebuia să trăiască şi asta îi era acum datoria; ea îi căuta justificări, căuta alte împrejurări în care să se fi întâmplat nenorocirea, alte justificări ale accidentului şi fantezia i le proba pe rând.

În mişelia sa Mihal nu s-a ruşinat ca, peste un timp de la mutarea doctorilor de la noi din bloc, celor care mai aplecau urechea la bârfele de pe scară, să le toarne cum că familia

Vasilescu plecase de teama să nu afle lumea de *consultaţiile ei particulare, la domiciliu ori la cabinetul privat,* şi făcea gestul cu care se înjură de obicei şoferii, de la distanţă, prin parbriz, din viteza maşinii. Pe cine să mai mire minciuna în stare să spargă o familie, când acelaşi om nu s-ar da în lături să spargă cu pumnul, la propriu, figura cuiva, fie acela şi un vecin. *Doamna doctor? Bună bucăţică!* Ştia el şi altele dar *e domn* şi nu-şi permite să spună totul, bunăoară, ea ar fi avut simpatii secrete pentru tineri, ăsta şi fiind motivul, nicicum altul, pentru care Dişcă se afla atunci în casa lor cu lejeritatea amantului care a primit cheia lui şi că doctorul aflase, da, bineînţeles că aflase, dar admitea şi asta, că cine nu ştie, câte nu se petrec într-o casă, într-o casă de doctori mai ales.

Brânduşa, ei găsise Mihal să-i spună taina cea adâncă, da, Brânduşa ştia şi alte cazuri, iar vecinii, iată, îi confirmă ce ştia deja dintr-o telenovelă *cu iubiţei,* văzută de curând la televizor. Asta avea în minte Brânduşa când asculta explicaţia grosolană a lui Mihal şi, prin neruşinarea brutală, prin absurdul ei, afirmaţia prindea mai mult decât altă motivaţie subtilă, pentru cei hrăniţi cu poveşti de scandal orice inepţie fiind mai credibilă decât adevărul, mai evident decât orice fapt trăit la un pas de tine. Judecând fiecare după mintea lui, adăugând şi ei bănuielile proprii, vecinii nu l-au contrazis, fie de teamă, fie de scârbă, fie, de ce nu, din acea răutate care-şi spune atât de uşor: Ei, las'că mai ştim şi noi câte ceva, nu iese fum fără foc! Mihal nu se limita la atât şi nu mult după plecarea familiei de doctori, repertoriul calomniilor îi sporise: *Dar despre Baştin, despre aventura lui cu Aura, profesoara cea divorţată, nu ştiaţi?* Nevastă-sa, pe de-o parte, el, pe de alta, că ăştia-s doctorii şi asta-i căsnicia astăzi! Au plecat acum, sigur că au fugit, nici n-au vândut casa, au lăsat-o la rude, trebuia să fugă pentru că Aura, profesoara, avea pretenţiile ei şi într-o zi se luaseră de păr femeile astea; noroc că s-a nimerit Aniţa

pe hol şi a strigat la ele. Bârfa de felul ăsta era fără riscuri, doctorul plecase, la fel şi soţia sa, iar Aura şi să-i fi ajuns la ureche bârfele, s-ar fi făcut că nu aude şi n-avea să se certe cu Mihal care, dincolo de tot ce ştia, şi nu ştia puţine, era în stare să scornească şi alte baliverne, şi cine să ţină piept unui ins gata să-ţi arunce cu noroi pe cel mai bun costum al tău?

26.

Senzaţia unei lovituri în moalele capului, asta trăise Baştin când aflase de cele petrecute în casa sa. *Cum să-mi intre în casă? De ce Dişcă?* Întrebările, în asemenea stări, n-au raţiune şi de ce-ar avea? Dintre sentimentele lui Baştin, venite grindină, acum îl copleşea umilinţa, umilinţa neputinţei. Lor să le spargă casa un vecin? De ce lor, când ei făceau binele în fiecare zi. Se ştiau o sursă de linişte pentru ceilalţi, de bucurie, fântână pe timp de arşiţă în mijlocul câmpului, o folosesc toţi cu grijă, n-o spurcă, n-aruncă scârnăvii. Dişcă, ticălosul, a făcut-o: a spurcat fântâna din care bem apă toţi! Revenindu-i spaime mai vechi, Baştin se simţea prins, simultan, în capcane viclene, otrăvite. Unde se credea puternic, acolo fusese lovit. Se ştia în siguranţă în viaţa reală anume prin căminul său, el fiind capul familiei, titlu care, brusc, devenise din simbol grija dureros de vie şi de presantă, capcana din care, orice-ar face, nu putea ieşi: eşti sub riscul ca imbecilul să-ţi spargă casa, eşti la discreţia pungaşului pentru că nicio autoritate nu va reuşi să-l ţină în frâu. El, doctorul, n-avea cum să scape, de unul singur, de neşansa căzută egal peste toţi. A doua capcană, cea a profesiei, o profesie făcută cu efortul de a se păstra onest între colegii în care parcă intrase diavolul

lăcomiei, al dihoniei. Într-un moment când i se păruse că are motive bune să-şi spună un gând, să-şi spună părerea deschis şi cu argumente în Colegiul medicilor, fusese admonestat dur de doctorul Şetran, cu vocea lui stridentă şi puternică, strigându-şi orice prostie cu aplombul celui sigur pe el, de-ai crede că ştie ce spune. În şedinţa de Colegiu, nulitatea asta de Şetran, fostul secretar de partid, la un pas de el, îi strigă: Nu mai fi aşa de combativ şi curajos acum, nu mai fă pe spiritualul, toţi ştim că ai fost în relaţii bune cu securitatea, ca să nu spun mai mult. De unde ai mai scos-o şi pe asta, se înfurie Baştin, luat prin surprindere? Şi, totuşi, ce înseamnă că eram *în relaţii bune*? Cum de unde, toţi şoferii de pe salvare vorbesc despre asta, şi nu de ieri, de azi. De faţă cu toţi, Şetran explică anume să-şi adâncească acuzaţia: ştii prea bine, *securitatea avea voie să-şi aleagă informatorii numai dintre necomunişti, noi, membrii, eram feriţi de riscul ăsta, în schimb, cu voie de la partid, puteam fi urmăriţi!* Aşa, avea să înţeleagă Baştin, degeaba se credea el mai curat că nu fusese membru de partid, cum fusese canalia de Şetran, comunist cu funcţii, cei curaţi, fără pată, fără vină, înafara oricărei bănuieli erau doar în organizaţiile de partid! În logica asta, el, ceilalţi nemembri de partid, turnători sau nu, oricum suspecţi, împreună cu securitatea, au ţinut regimul de dictatură al Ceauşeştilor, încât comuniştii, partidul lor, cei care conduceau efectiv având funcţii şi putere, cei care s-au bucurat de privilegii pe care le au şi acum, ei sunt înafara oricărei bănuieli, de n-or fi, tot ei, şi victime. Îl scârbea faptul că un ins ca el, ca doctorul Şetran de la terapie intensivă, ajuns la noi mutat disciplinar cu ani în urmă pentru moartea dubioasă a unei femei, îl scârbea că doctorul Şetran avea credit la colegii săi şi, ca o primă reacţie, încetă să-l mai salute. Baştin se mărturisi prietenului său, doctorul Rădoi, (da, canalia de Rădoi, mai stilată cu timpul, dar tot o canalie, că nici prietenii nu ni-i alegem de unde am vrea noi), ajuns

mâna a doua în operaţiile făcute de Baştin, şi acesta, într-o pauză de cafea, la el în cabinet, încercă să-l liniştească: Ignoră-l, doar ştii, avem colegi orgolioşi care vânează funcţii că, în profesie, sunt nişte rataţi, nu ţine cont de ei! Exact ca tine, gândi Baştin dar tăcu, pentru că învăţase să tacă de ceva vreme.

Atent la actele colegilor săi, pe Baştin îl scârbea mai mult decât oricare altul doctorul Şetran care ţintea să ajungă director. Acum, spre sfârşitul carierei sale, printr-o strategie grotescă dar eficace în comunităţile primitive, îşi apropia inşi influenţi, cu funcţii, cu relaţii, din minister până la cei din consiliul judeţean, inşi cu putere de decizie care îi deveniseră partizani interesaţi, aşa eliminându-şi rivalii şi netezindu-şi calea spre ţintă. Iar el, Baştin, deşi nu arătase că ar dori vreo funcţie, putea fi un viitor candidat la direcţia spitalului, deci trebuie înghesuit la mantinelă şi lovit. Despre acest personaj avea să discute în amănunt cu Tudorin, pe Baştin îngrijorându-l până la coşmar mediul în care lucra şi unde, o simţea tot mai dureros, cinstea sa era văzută ca un pericol. Se întreba de unde să fi venit ranchiuna lui Şetran, din altă parte decât că vedea în el un rival. La recomandarea unui fost coleg de facultate, acum cercetător la un institut din Cluj al Academiei, Baştin fusese cooptat cu ceva ani în urmă şi pe merit altfel, să colaboreze la redactarea unui dicţionar de termeni medicali. Pregătit de o editură din Paris, dicţionarul devenise mult peste ce se gândise la început din proiect şi deja era aşteptat de lumea medicală ca o lucrare de referinţă. Colectivul de redactare ajunsese la peste o sută de medici, între ei fiind şi doctorul Baştin Vasilescu, ştiut din comunicările sale din revistele de specialitate, el primind să formuleze definiţia pentru *normal şi anormal în sănătate*, *stare de bine, stare de boală,* opiniile sale surprinzând prin noutate şi curaj, un curaj ce aproape că scandalizase.

Cu comentarii, note şi bibliografie, Baştin îşi publicase

ideile înainte de ’89, iscând o polemică aprinsă ce se vede că, în subterană, implica şi interesul altor domenii. Îi stârnise şi pe medici dar şi pe ontologi, ei pretinzând că *normalul* e mai degrabă de domeniul filosofiei, al ştiinţei fiinţei, nu al medicinei şi, admiţând împreună cu Protagoras că omul e măsura lucrurilor, desigur a celor spirituale înainte de toate, tot omul e şi măsura normalităţii sale, altfel spus, fiecare e normal în felul său. Aşadar, a defini normalitatea devine superfluu; normalul e o iluzie, e fata morgana din graficele statisticii. Şirul de articole publicate, polemica stârnită, îi aduseseră o celebritate invidiată de colegii ajunşi în minister ori prin alte funcţii administrative încât, când plecase la Köln, cei de teapa lui Şetran sperau să nu se mai întoarcă. Iar acum, preocupat de siguranţa propriei familii, Baştin îşi evalua situaţia dintr-o altă perspectivă şi înţelegea că, şi plecând din spital, nu va scăpa de capcana profesiei, a carierei pentru care s-a pregătit toată viaţa. Şi acum să renunţe? Iată, nu profesia îl îngrijorează, pe el îl sileşte să vadă lumea altfel capcana trecută cu vederea până atunci, o chestiune ce părea minoră, comunitatea de lângă el, cei de pe casa scării, de la ei i s-a tras nenorocirea. Să fie doar astea tentaţiile otrăvite ce-l pot surprinde pe omul viu? O, bineînţeles că nu, fiecare zi, fiecare pas, e tot altă capcană şi dacă, neatent, aluneci pe coaja de banană a întâmplării, viaţa ta, viaţa celor care depind de tine ia alt curs pentru că oricând te afli sub riscul, sub ruşinea de a ajunge victima umilită a unei scursori ca Şetran, ca Dişcă. E silit acum să-şi evalueze priorităţile, să aleagă şi – a ales.

S-a hotărât, va abandona locuinţa şi oraşul şi va face schimbarea în stilul său: se va arăta lumii viguros şi radical. Trebuia să iasă de sub ruşinea adusă de unul ca Dişcă, dar nu numai atât, el ştiind că i se adunaseră şi alte murdării, reale ori numai puse în seamă, cum este şi cea a *relaţiilor sale bune cu securitatea*, o bănuială cu temeiul ei de vreme ce avea prieteni

în securitate şi i se permisese să plece dincolo de cortina de fier. Pe doctor îl apăsa un gol fierbinte fără să ştie unde îl arde, un gol care nu a apărut dintr-o dată; poate că obosise şi el tot să-şi migălească o imagine de om corect, dorinţa asta a sa de a se păstra cu încăpăţânare curat şi moral într-o hazna plină de duhori, poate că şi asta era o boală, un viciu. Eşti dintr-o lume care duhneşte a hoit, vei mirosi şi tu la fel, oricât te-ai spăla şi te-ai parfuma cu florile lumii, acela fiind *odorul locului* tău, şi a simţit asta din felul în care îl priveau colegii lui din străinătate, inşi de cea mai bună calitate, dar care nu puteau pricepe ce trăieşte el cu adevărat. Şi de ce să miroase plăcut, pentru cine, pentru cine să se păstreze curat, când şi ceilalţi din jur duhneau a hoit? Avea de ales, alegerea fiind, mai întâi, renunţare. Şi la ce anume ar fi avut să renunţe? Să fie atât de simplu?

Doctorul Vasilescu se ştia un privilegiat, dar s-a dovedit că se înşelase. Visul i-a arătat că poate fi surprins oricând desculţ în stradă, şi nu doar în vis, poate fi surprins şi supus de forţe neştiute şi de nepătruns în intenţiile lor. Acesta era un adevăr de pe casa scării, de la noi. Şovăielnic şi nehotărât în a-şi afla motivul adevărat, până să arunce Mihal blocul în aer, fecioru-său, mai pripit şi nechibzuit în tot ce făcea, a aruncat în aer siguranţa unei familii, probă că într-o lume fragilă orice cămin este fragil, că echilibrul ce părea să se fi construit între noi, stabilitatea asta firavă se pierde uşor, abandonul familiei Vasilescu devenind victoria familiei Călţun, iar trofeul acelei confruntări ascunse a fost o pedeapsă cumplită pentru Dişcă, imobilizarea dându-i răgazul să rumege în amărăciune victoria vieţii sale, spaima cea grea pentru vecini. Momentul acela a spart echilibrul firav dintre noi, abia actul lui Dişcă dezintegrând ordinea care, pe casa scării, fusese închegată înainte de revoluţie, ca o ordine impusă, aspră şi, totuşi, funcţională. Înfrângerea familiei Puşcaşu,

a Jeniței, nu tot pe seama lui Dișcă s-a întâmplat, îl ghionti creierul din spate pe Tudorin? Da, e adevărat, numai că Jenița a plecat de una singură, nu mult după revoluție, a plecat în Norvegia să lucreze într-un spital, ca asistentă, după ce, un timp, a fost infirmieră, până a învățat limba, a învățat meseria din nou, așa cum ar fi reluat viața de la capăt printr-o altă naștere.

Pentru ochiul din afară va părea ciudată liniștea, măcar aparentă, a soților Vasilescu care au trăit jaful din celălalt capăt, ca victime. Pentru că, deși ratat tot din întâmplare, cum am văzut, a fost vorba de un jaf, prădătorul pândind ocazia. Soții Vasilescu n-au reclamat furtul, nu s-au plâns poliției, refuzând cu eleganță până și să vorbească despre asta cu vecinii, totul rămânând la nivelul unui incident. Au trebuit, totuși, să răspundă întrebărilor poliției cum se face că un tânăr teafăr ajunge la *urgențe* după ce trece prin casa lor, se pare fără să forțeze în niciun fel ușa, ca în urma unui accident domestic, cazuri în care, obligatoriu, se anunță și poliția și, tot obligatoriu, poliția anunță presa, când nu-i invers. Da, de aici până aici, ca și cum ai desena cu degetul pe nisip, totul s-a petrecut într-un perimetru circumscris în timp și spațiu; de aici și până la petrecerea nenorocirii nu mai știm nimic, și degetul închide cercul de nisip cu semnul întrebării. În postura în care s-au nimerit, se amuza Tudorin, te întrebi de nu cumva doctorilor le-o fi trecut prin cap să ceară și scuze familiei Călțun, el, Baștin, să se scuze că a schimbat yala fără să-l anunțe pe Dișcă, ea – că a uitat cheile în ușă, urmând ca și el, Tudorin, să-și ceară scuze de două ori, fiind și mai vinovat! Cu ironie sau nu, vei gândi că neglijența care ispitește vecinii trebuie pedepsită când le aduce prejudicii și, de data asta, le-a adus! Altfel, totul decursese discret, în umbre de catifea: colegii de serviciu ai lui Dișcă aflaseră doar că a pățit un accident groaznic în afara orelor de program. Când un șofer de pe salvare, expus riscului maxim în orice clipă cât e

la volan, reuşeşte să se nenorocească şi fără maşină, asta pare o risipă de fantezie din partea hazardului. Nici un şofer n-ar fi îndrăznit să-l întrebe pe Mihal ce şi cum s-a întâmplat, adevărul fiind că nici el, tatăl său, nu ştia mare lucru. Pentru că fapta rămăsese în eclipsă, Mihal şi, mai apoi, Aniţa vor fabula, îi vor minţi pe toţi pentru a se păcăli, în final, şi pe ei.

Cum nimeni nu s-a plâns, poliţia n-a avut ce spune presei, vecinii nu aflaseră mare lucru, iar eu nu scrisesem nimic la ziar, totul rămânând într-un echilibru de penumbră. Aceeaşi fatalitate nenoroceşte pe unul, protejează pe altul, balanţa păstrându-se în cumpănă şi te întrebi cum se explică excesul de discreţie al familiei Vasilescu? Să pui eleganţa purtării lor pe seama diferenţei de statut social? Să vedem: pentru noi, cei din Moldoşani, prin educaţie şi ţinută soţii Vasilescu arătau ca doi aristocraţi ajunşi în surghiun, deşi aici se născuseră, aristocraţi, e adevărat fără blazon, nu şi fără onoare; pe drept ei se bucurau în oraş de respect, de o preţuire câştigată în timp şi puţini erau cei care ştiau ori bănuiau că Baştin are un rang în subterana ocultă şi nevăzută, rang ce-i impunea în purtări seninătatea altei lumi, iar la înălţimea lui nu va fi atins de nimic din ceea ce este comun pământenilor de rând. Lor n-avea să li se întâmple ceva ruşinos, ei se ştiau protejaţi de divinitate, protejaţi până şi de părerea lor bună despre ei înşişi, iar a ţi se sparge casa, ca apoi hoţul, furând bijuterii mărunte dar cu burtiera soţiei în sân, să sară de la balconul tău nenorocindu-se pe viaţă, ăsta-i un fapt mizerabil, penibil şi greu de suportat, care te aruncă brutal într-un scandal ordinar, bun în ziarele de mahala, o postură deloc acceptabilă pentru ei. Mândria, pe care educaţia n-a reuşit să le-o înfrâneze îndeajuns, nu le permitea să fie atinşi nici cu o aluzie măcar, o aluzie la vreun fapt cât de cât *dizgraţios,* evitând aşa să fie în atenţia altora, să fie compătimiţi, pentru că ei se ştiu de neatins de realitatea care, nouă, ne otrăveşte viaţa. A te plânge

că ai fost jefuit ar echivala cu a te aşeza într-o poziţie ruşinoasă, umilitoare, nedemnă de zei, cum se ştiau în orgoliul lor. Pe ei nu-i atinge mizeria lumii, aşa au hotărât ei şi – punct.

În final, soţii Vasilescu au socotit, mai în glumă, mai în serios, pagubele şi au râs copios văzând totalul. Poate că asta-i comedie: victimele îşi fac bilanţul şi văd că n-au pierdut mai nimic, că abia prădătorul s-a păgubit singur. Au calculat, au aproximat, şi au văzut că, pentru ei, punctul culminant al episodului rămâne vizita jenantă faţă de vecini a echipei de poliţişti; după recuperarea legăturii, a bocceluţei cu bani şi bijuterii, pierderile lor reale se ridicau, cel mult, la cheltuiala ce ar fi suportat-o cu un musafir, doi. Ce aveau de făcut? Şi-au majorat paguba singuri aruncând ce se mai afla prin frigider, aşa cum ar fi trecut pe acolo un animal sălbatic cu boli necunoscute; cu aceeaşi scârbă prevenitoare, o scârbă igienică, au aruncat sticla de *brandy* din care doctorul bănuia că intrusul băuse, au aruncat covorul, ghivecele cu flori, au adus două infirmiere de la spital şi, sub supravegherea Verei, au curăţat şi au dezinfectat casa şi, gata, au terminat cu văicăreala. Dincolo de şocul de a simţi cât de fragilă le este siguranţa, cât de vulnerabili suntem toţi în faţa celui sălbatic, aflarea acestui adevăr le-a zidit temeinic în suflet o angoasă grea, de nelecuit, şi parcă de atunci chipul li s-a întunecat ca într-o alunecare imperceptibilă a soarelui spre apus.

Reflexiv şi bănuitor cu sine mai întâi, îşi spunea că, picând o nenorocire pe capul tău, e bine să te întrebi, cu gravitate, de nu cumva ai şi tu vreo vină, vreo datorie de plătit, un exces de încredere, o aşteptare nesăbuită pe seama altuia, de nu cumva şi liniştea râvnită ar trebui s-o plăteşti în avans şi nu ştii cui să-i aduci jertfa mai din vreme, să nu te surprindă desculţ, în stradă, vreun poliţist al fatalităţii. Pe el îl năpădise ceva mai mult decât disperarea, senzaţia că e fără scăpare, că

nimic din ceea ce este el, nimic din ceea ce face nu-i destul. Spinul disperării îi venea şi din altă parte, ruşinea neputinţei sale resimţind-o mai puternic faţă de Clody, femeia iubită şi care, într-adevăr, conta pentru el. Ea îi mărturisise că abia prin căsătorie simţea cu adevărat pământul sub tălpi, simţea pământ ferm, stâncă vie, ştia că aşa a trecut din siguranţa părintească, în siguranţa unui bărbat puternic, soţul ei; dacă până atunci se ştia floare în câmp gata să fie culeasă de oricine, prin căsătorie, căpătase tăria pomului îngrijit, ajuns pe rod într-o grădină păzită, pom cu rădăcini adânci de unde nu te scoate vântul, furtuna; nu mai era fiinţa debilă, rămasă la bunul plac al pofticiosului, prada dorită, posibilă, uşor de înhăţat, trecerea ei la alt statut simţind-o din atitudinea schimbată a colegilor şi, cu invidie, a prietenelor ei. Ea însăşi se simţea ferită de caninii haitei flămânde, un sentiment nou ce nu i-l dăduse încă nici profesia, nici iubirea părinţilor, sentimentul acesta l-a căpătat abia prin căsătoria cu un bărbat la pieptul căruia ştia că se află în cel mai sigur loc de pe pământ. Iar pentru Baştin fusese momentul când se simţise cu adevărat zeu; avea puterea să protejeze ce iubeşte, femeia, căminul, copiii care vor veni şi nu ca un primitiv, cu bâta şi cu pumnul; trăia într-o lume civilizată ce pune preţ pe valoarea profesiei, pe ceea ce poţi face bine pentru celălalt, semn că se poate trăi alături de aceşti oameni, motiv suficient să-i respecţi şi tu, să ţii la ei, să-i iubeşti.

Doctorul nu i-a spus nimic soţiei, încercând s-o ferească de o nelinişte în plus, dar se hotărâse ca sub jurământ să plece, să plece definitiv din Moldoşani. Avusese până atunci un fel de înţelegere compătimitoare pentru lumea din jur, admiţând că toţi cei năpăditi de necazuri, de vicii şi de boli, copleşiţi de suferinţe şi dureri fără leac, transmise ca din generaţie în generaţie, toţi aceştia la un loc alcătuiesc şi lumea lui, fiind de acord să le împărtăşească soarta, cum le va fi norocul în

partea asta de lume, sub acelaşi noroc, sub acelaşi ghinion, fiind şi el unul dintre cei mulţi. *De vreme ce am primit să trăiesc într-o comunitate, am acceptat pe tăcute şi destinul acelei comunităţi şi n-am să mă plâng că anume pe mine mă persecută divinitatea*, doctorul înţelegând că, în întregul ei, comunitatea este Dumnezeu, voinţa tuturor, exprimată vizibil sau nu, fiind voinţa divină, asemenea idei cultivând Baştin în întâlnirile sale din subterana ocultă a oraşului, o copie întunecată a acestei lumi, o societate în mic, o copie, la scară, cu aceleaşi virtuţi şi vicii care, la lumina zilei, ne conduc şi pe noi, aceiaşi muritori de rând. Tot el, doctorul Baştin Vasilescu, înţelegea să fie generos, să facă binele oricând, fără spectacol, din umbră şi, pe cât se poate, fără ca beneficiarul să afle din partea cui îi vine binele, să nu se simtă obligat în niciun fel la silnicia recunoştinţei. Se purta, ai crede, ca un zeu, şi asta învăţase în familia sa, principii ce le împărtăşea cu fratele său Dorel, profesorul de istorie, aşa vedeau ei binele făcut creştineşte, ca din instinct, fără să strice ordinea deja existentă a lucrurilor.

Pentru a uita, în vara care a urmat aventurii lui Dişcă, soţii Vasilescu au făcut, cu maşina, un tur prin câteva ţări, să-şi vadă colegii plecaţi, să-şi vadă copiii lăsaţi la şcoală în Germania, la Köln, unde îşi făcuseră prieteni, călătoriseră mult să uite de tot ce se întâmplase în casa lor. Lumea arăta altfel decât o credeau ei stând la Moldoşani, o ştiau şi ei dar acum vedeau cât de simplu e să trăieşti bine, comod, în stima celorlalţi, fără şicanele şi ranchiunele pe care le ştiau de acasă. Acum se hotărâseră definitiv, nu vor pleca din ţară, nu se vor exila dintr-atât, dar se vor muta la Arad; aveau acolo doi prieteni iar ei, aflându-le necazul, insistau să se lase ajutaţi, propunându-le să vină la ei. Poate că nu le va fi uşor chiar din prima zi, dar sunt siguri că vor reuşi iar apartamentul de aici va rămâne în familie, adică va veni fratele său cu Dorica, soţia sa, ei având o afacere: câteva magazine şi o fermă de păsări.

În firescul lumii, nu-i grija lupului să protejeze căprioara. Şi-ar deturna pornirea naturală să facă altfel, şi-ar trăda firea şi ar trăi în nelinişte tot restul vieţii pentru că nu-şi va împlini rotunjimea fiinţei, aşa cum i-a proiectat-o divinitatea. Apoi acel lup va fi nefericit toată viaţa şi va avea doar vise urâte. Lupul ştie sigur, din instinct, asta-i credinţa lui, căprioara e lăsată în lume să-i mulţumească lui foamea şi poftele. Altfel, pentru cine s-o fi creat Dumnezeu fragedă, caldă, dacă nu pentru el, pentru pofta sa hămesită, că doar Dumnezeu n-a făcut-o s-o sfâşie El, n-a făcut-o pentru nesaţul Său. Dar omul? Niciun om nu va fi bun faţă de altul, ci se va supune menirii sale. Dişcă, acum, se arăta oricui ca un monstru întregit şi tot ce ştiam că are pe dinăuntru, după ce s-a accidentat, arăta şi pe dinafară, în expresia feţei, în mişcări, încât, în toată hidoşenia sa, el s-a desăvârşit în armonie cu interiorul hidos dintotdeauna. Familia Vasilescu îl ajutase şi, ca dintr-o compasiune bolnavă, Dumnezeu ştie de ce, pentru că, ştim, victime erau doctorii, ei îl iertaseră salvând ce se mai putea salva din el, cât să rămână în viaţă – totul curgând spre umilirea lui Dişcă. Şi dacă fiul său tot nu înţelegea, Mihal simţise asta prea bine când i-a înapoiat lui Baştin toată prada şi cerându-şi iertare ca un vinovat ştiut. Acea complicitate de neînţeles la lumina zilei dintre pradă şi prădător funcţiona şi acum şi doctorii se devotaseră lui Dişcă mult peste ce părea firesc. Să fi fost asta de ajuns ca să explice totul? Spunând-o din priviri, din scăpărări de antracit, ochii lui Mihal, ca şi ai Aniţei, arătau că ceva nu-i în regulă nu cu medicii, cât cu familia Călţun. Medicii, da, medicii i-au nenorocit băiatul; ştiu ei că, dintr-o simplă cădere, un tânăr sănătos şi întreg n-are cum să fie mutilat atât de grav, fără şansa de a se face bine. Se vede că doctorii au vrut să se răzbune, de aceea s-au ocupat ei şi nu l-au trimis la Iaşi, la Bucureşti ori în străinătate. Să fi ajuns la Viena, sigur Dişcă se întorcea voinic, pe picioa-

rele lui, dar s-au zgârcit la bani doctorii ăştia. L-au stâlcit prin operaţii de mântuială, anume să se răzbune pe el!

În logica aceleiaşi diplomaţii de pe scară, nici unul dintre noi nu părea să ştie prea multe despre starea fiului lor şi nici familia Vasilescu nu mai era de văzut; ei plecaseră în concediu la prietenii din Ardeal, apoi au fost mai bine de o lună în străinătate, şi, dintr-o ilustrată primită în cutia poştală, am înţeles că au un sejur în Santorini, vor vizita Grecia, după care vor face un tur al Italiei. Prin apartament o mai zăream uneori pe bătrâna Vasilescu, mama lui Baştin, probabil trecea să vadă ce se mai întâmplă prin casă, ce facturi de plată mai veniseră. Spre toamnă, când s-au întors din concediu, şi-au împachetat o parte din lucruri plecând definitiv la Arad. Pentru noi a fost şi o mică petrecere de adio, ne-au lăsat adresa cu invitaţia când trecem prin Ardeal să-i anunţăm, să nu uităm cumva să-i căutăm, să-i vizităm. E adevărat, am primit cadou la despărţire şi o cutie plină cu albume cu maeştrii germani pe care pusesem ochii mai demult, un set de discuri şi CD-uri cu muzică barocă pentru Cecilia, şi, nu putea lipsi, anume pentru mine, sticla de vodcă, una singură, aluzie directă s-o mai răresc cu băutul. Curând, un camion cu sigla firmei DORDOR încărcase din mobilă şi ce mai rămăsese şi plecase, am înţeles, la Arad, prietenii mei instalându-se definitiv în noua casă. Ştiam că s-au mutat în vila unui medic neamţ plecat în Germania, prietenii mei cumpărând casa şi urmând s-o achite în timp. Era un gest de amiciţie ce ţinea de subterana lor ciudată, inşi cu simpatii oculte gata să se ajute în această lume ostilă pentru care tot ce nu pricepe este periculos şi trebuie ignorat, stârpit.

Pe casa scării, noi am rămas, mai departe, insecte prinse ca într-un insectar comun, aşa părându-mi-se acum vecinii. Piesa cea mai grea a insectarului continua să fie Mihal, apoi, feciorul său, bondarul ţintuit irevocabil ca exponat de mare

valoare. Şi eu, şi vecinii, ştiam doar că Dişcă fusese adus acasă pe braţe şi instalat într-un căruţ, poate că seara era mutat în pat, lăsându-i sub ochi televizorul mânuit din telecomandă, mare minune şi telecomanda, în rest nu se ştia nimic, uşa casei lor despărţindu-l pentru totdeauna de lume. Se pare că e încă lucid, că îşi dă seama ce se petrece în jur, sclipirile din ochii săi negri asta ar arăta, dar nu mai are puterea s-o spună în cuvinte, o spune doar în gemete. Poate că a înţeles cine-i el acum, ce mai înseamnă el în ziua de azi pentru ceilalţi. Să râdă, să zâmbească – nu ştiu dacă reuşeşte, dar oare să plângă poate?

27.

Când a dat mâna cu ea, Tudorin i-a simţit mai întâi inelele grele de pe mâna dreaptă, zărindu-i apoi cele de pe stânga, brăţările, cerceii şi medalionul de la gât, bijuteriile ei de fiecare zi: *Doamnă, sunteţi o mare valoare pentru noi!* Dorica Vasilescu a luat ironia drept laudă şi de ce ironia benignă n-ar fi o gentileţe pe potriva femeii de spirit? Şi până a fi vecini, Tudorin o ştia pe Dorica Vasilescu, îi ştia soţul, pe Dorel întâlnindu-l şi în oraş, şi în casă la Baştin, ei fiind fraţi. Iar Tudorin n-avea să se mire că fusese invitat de noul vecin să le viziteze ferma, să le facă reclamă, să se vorbească în ziare de ei, să ştie lumea ce pastramă minunată au magazinele lor. Şi dintr-o generozitate calculată, doamna Dorica îi promisese să-i dea şi lui, din când în când, un carton de ouă, o găină, aşa ca între bune cunoştinţe. Interesat şi precaut, Tudorin a trecut pe la fermă, au dat împreună o raită prin moşia de la Gherţun, la doi paşi de oraş şi, în final, i-a trimis oferta de publicitate a *Tribunei Moldoşanilor*. Mai mult furioasă decât promptă, doamna Vasilescu

l-a sunat în aceeaşi zi: A, nu domnule Tudorin, de ce pe contract? Vreau ceva aşa *ca între bune cunoştinţe,* cum ne-am înţeles, ne ajutăm şi noi ca vecini! O să aveţi un protocol, o aniversare, eu vă trimit tot ce vă trebuie! Da, doamna Vasilescu, se poate şi *ca bune cunoştinţe,* cum să nu: ne trimiteţi câteva cartoane de ouă, vă dăm şi noi un pachet, două cu ziare din retururi, să aveţi o hârtie de ambalaj mai ieftină, fără termen de expirare. Ziare vechi, asta-i ce oferim la barter; în rest – servicii contra cost! Se pare că n-a gustat atunci gluma păstrând o antipatie instinctivă şi solidă faţă de gazetari între care, asta e, mă aflam şi eu.

Obiceiul micilor patroni de pe la noi de a-şi face servicii între ei se moştenise dinainte de '89 de pe când, folosindu-se de reţele ţinute de inşi ca Mihal, şefii îşi trimiteau unii altora mai tot ce-aveau nevoie, nu mult, nu cu camioanele, cât un portbagaj, destul să se detaşeze de muritorii de rând, să râdă de tichetele care raţionalizau ouăle, zahărul, uleiul, tichete încă de pe-atunci destinate parcă muzeului comunismului. S-o îmbuneze cât de cât, Tudorin a măgulit-o în felul său, propunându-i să-şi folosească propria imagine în reclamă şi, curând, chipul ei întinerit prin retuşare a apărut pe etichetele DORDOR: o ţărancă veselă, tânără, atrăgătoare, într-o ie înflorată, marfa luând o identitate prietenoasă, apropiată, întâlnită şi pe stradă, semn că pastrama, brânzeturile sunt de calitate şi reale precum omul ştiut de tine.

Soţii Vasilescu, în varianta doi, fuseseră profesori, el – de istorie, ea – de geografie, părăsind pe rând catedra, fiecare din alte motive. Dorica, chemată de tentaţii mai palpabile, se aruncase în afaceri imediat după revoluţie cu devoţiunea celei care a aflat soluţia tuturor nevoilor sale, aici, pe pământ. Mamă energică şi dominatoare, Dorica avea principii austere şi, încrezătoare în pornirile sale instinctive, arătând că ştie ce vrea de la viaţă: copiii ei să aibă tot ce le trebuie, şi ei, şi ne-

poţii, toţi din familia ei, generaţii la rând. Ăsta-i motivul pentru care vrea să le lase moşteniri, acareturi, case, bani în cont, diplome în mână şi aşezaţi în posturi sigure, vrea să le lase până şi prieteni aleşi de ea, rude, relaţii, o cale bine pietruită până la capătul lumii. Cu ochi de pedagog, dar fără tact, Dorel apucă să-i zică: *Mare durere să vezi cum dragostea părinţilor se face osânză pe copii!* Dorica n-avea urechi pentru dojenile lui şi se bătea să facă loc şi copiilor în primele rânduri, cât mai aproape de spectacolul lumii, direct în lojă, şi nu se jena să ghiontească, să dea coate altora, că nu se bate pentru ea, nu-i egoistă, se bate pentru copii, ca oricare mamă bună. Eduard, băiatul cel mare, a terminat dreptul, face stagiu într-o firmă în Bucureşti şi, curând, va fi avocat, Antonia e studentă la arhitectură în ultimul an, dacă mai ştiu eu exact, ea fiind interesată mai mult de arta plastică, iar mezinul, Octavian, Tavi, elev la un liceu de elită din Bucureşti, în ultimul an, are o sensibilitate aparte, asta fiindu-i şi slăbiciunea, e retras, tăcut, e speriat că nu-şi va ajunge din urmă fraţii în performanţă, aşa cum vrea mama sa iubitoare. Nu ţineam minte prea bine şi voi afla că, între timp, ca să vezi, copiii crescuseră devenind tot altceva, iar primul se şi căsătorise. Spuneam, ca părinte, Dorica era ireproşabilă, judecând după standardele ei. Acum se străduia să asigure copiilor, inclusiv celui căsătorit, bucata de pâine albă şi să le facă un viitor şi nepoţilor. Aşadar, avea toate motivele să fie interesată de afaceri, singurul mod de a câştiga bani adevăraţi, criteriul suprem al valorii, al locului tău între ceilalţi.

Se luptase din răsputeri cu autorităţile să recupereze mai întâi cele douăsprezece hectare moştenite de la bunicii ei şi, cu ce mai cumpărase din jur, de pe când vecinii încă nici nu ştiau dacă vor scoate ceva pământ de la stat, reuşise să-şi înjghebe o proprietate de vreo două sute de hectare la care i se tot alăturau de prin jur terenuri luate în arendă, socotind asta doar

ca pământ arabil, în exploatare, pentru că adăugând văile şi râpele de pe malurile râului unde erau lungi pâlcuri de salcâmi, o bucată bună de pădure, păşunile de pe dealuri, viile, livada, iazul amenajat prin îndiguirea râului – moşia, ca întreg, era demnă de luat în considerare iar inspectorii de bancă o subevaluau întotdeauna când o primeau ca ipotecă. Cu pământurile învecinate, în jurul fermei formase o asociaţie, ea cultivând loturile în ogoarele unite, plătind asociaţilor ei, după recoltare, o rentă în produse. Un alt teren de luptă pentru ea – băncile, când un aliat, când un inamic, când partenerul bun să-l ţii aproape o bucată de drum. Băncile, vârf de lance între instituţiile legale din crima organizată la vedere, abile şi cu mecanisme bine puse la punct de sute de ani, aveau politica lor, impersonală, rece, de hienă lacomă în stare să devoreze orice pradă, rezistente la orice otravă, rezistente şi la bomba atomică, băncile, hiene de asfalt, aveau politica lor dar funcţionarii erau tot oameni, asta-i slăbiciunea băncilor – oamenii, fiinţe supuse tuturor păcatelor. Doamna profesoară nu ştia mare lucru despre bănci, cunoştea însă oamenii, ştia cum să-i intereseze, să-i seducă, să afle cine le sunt rudele, poate au nevoie de o naşă de cununie, de un naş la botez, că un post la bancă nu ţine o veşnicie, mai dă şi banca faliment, mai vine o criză, se schimbă patronul şi îşi retrage capitalul la banca-mamă dintr-o insulă cât palma, cât să încapă o căsuţă poştală, ori din Turcia, din Grecia, din Elveţia – tot un drac. Iar Dorica, cu un fler aparte, simţea repede pe cei care o plac, care o simpatizează, găsindu-i apoi la o oră de fitness, la coafor, la *shopping,* aflându-le slăbiciunea şi moftul, ea având ştiinţa de a intra cu abilitate sub pielea cui voia. O mare parte din pământul luat în exploatare, cu ajutorul inspectorilor de bancă, reuşise s-o ipotecheze fără ştirea proprietarilor şi, aşa, făcuse un credit imens ca apoi „să uite" de el. Oamenii pierduseră pământul iar ea i-a îmbunat plătindu-le

parte din pagubă şi, prin intermediari, în licitaţii repetate, îl răscumpărase de la bancă la o zecime din preţul real pentru că, brusc, ca la comandă, interesul investitorilor dispăruse, valoarea *imobiliarelor* se prăbuşise, nu se mai cumpărau case, pământ.

Sub o coamă de deal, cu faţa spre sud, ferită de vânt, într-un rest de livadă, ridicase o vilă pe câteva nivele cu demisol, cu subsol tehnic şi vreo două duzini de camere, împărţite ca apartamente separate, cu intrări, cu terase şi băi – toate ca, în perspectivă, să adune întreaga familie, fii, nepoţi, strănepoţi. La două, trei sute de metri ridicase şi o clădire copiată după căminele de nefamilişti în care, în campanie, când era mult de lucru, găzduia până la două sute de sezonieri, între ei şi administratorii, domesticii. Cu o asemenea vilă, la un sfert de oră de mers cu maşina ca distanţă de oraş, te şi întrebi la ce i-ar mai trebui un apartament cu nimic mai folositor decât o staţie de tramvai. I-a trebuit pentru că, mai întâi, îl va pune uşor gaj la bancă pentru un împrumut rapid, apoi – l-a primit ca pe gratis şi gata mobilat de la cumnatul ei, urmând să-l achite mai încolo, acum plătind doar datoriile curente, utilităţile. Aici stătea mama sa cu cei doi nepoţi de grădiniţă care, curând, vor fi şcolari în primele clase iar Dorica şi Dorel dormeau *la apartament* în nopţile când a doua zi aveau treabă de dimineaţă în oraş. În plus soţul, Dorel, era profesor de istorie la liceu şi, în mandate diferite, consilier judeţean, consilier municipal. Aveau, aşadar, obligaţii care le cereau să fie mereu pe lângă şefi, la şedinţe, gata să aplaude, să semneze, să voteze.

Dorel, înalt, peste medie, masiv şi aproape obez, cu o barbă scurtă, înspicată, zâmbitor şi senin mai tot timpul, era tipul care se lipeşte de privirea celuilalt, lăsându-i impresia de om de încredere şi, înşelător sau nu, în aceeaşi expresie, era simpatic, înfăţişarea sa nu te respingea prin nimic, ba te şi atrăgea până să-ţi creeze dependenţă de el, tu căutând să-l

mai vezi. Ea, evident mai scundă, recuperând în lăţime şi volum ce pierduse ca înălţime în faţa lui, dădea rotunjime cuplului, împreună arătând o armonie plăcută. Perfect fiecare în felul său când l-ai fi zărit şi singur, fără îndoială că împreună arătau ca perechea potrivită anume prin echilibrul lor tensionat. Numele lor mic spunea totul: *Dorel şi Dorica!* Şi să nu credem, în chip uşuratic, că numele e o întâmplare, capriciul unor naşi mai inspiraţi ori nu. Raportul proporţiilor, marcat bine la nivel optic, se răsturna când aflai câte ceva despre cei doi. Membrul fragil al cuplului era bărbatul, el fiind şi partea cea mai expusă, silit să acţioneze într-un spaţiu ostil ce trebuie cucerit, dominat în confruntare cu alţi bărbaţi. Dorica, partea activă în căsnicia lor, era propulsorul navei, cu obstinaţia pătimaşă de a merge până la ameninţări şi şantaj, toate făcute în gura mare, cum se întâmplă în prima generaţie de inşi energici şi hotărâţi, ajunşi să stăpânească mai mulţi bani decât reuşesc să numere. Aceleaşi ameninţări le folosea, ca pedagogie, şi împotriva lui Dorel, să îndrepte prora în direcţia hotărâtă de ea, tot Dorica recunoscând şi fragilitatea soţului.

La scurt timp după revoluţie ea renunţase la catedră, fusese profesoară de geografie, spuneam, şi se lansase în afaceri cu o pasiune care, ca orice pasiune ce îţi aduce satisfacţii, ajunsese repede patimă, patinajul pe gheaţa subţire, s-o auzi cum pârâie gata să se spargă, riscul acesta dându-i mai apăsat senzaţia că e vie. Şi afacerea, la început o crescătorie de pui pe pământul ce-l moştenise, devenise repede un chin şi pentru ea, şi pentru cei din familie, dar în Dorica încolţiseră şi se răscoliseră dorinţe şi pofte mult peste puterea de stăpânire, peste puterea de control a propriei judecăţi, ea rezolvând problemele nu prin renunţare, ci apăsând acceleraţia, aruncându-se cu grabă şi în alte afaceri, mai mari, mai aventuroase. Când a văzut cât de uşor se adună milioanele sărind peste

câteva precauţii mărunte, combinând alcool cu apă, arome şi coloranţi, îmbuteliind în sticle şi lipind etichete de vodcă, rachiu, rom, lichioruri, orice altă băutură, când a văzut cât de uşor e să refoloseşti un aviz de expediţie, o factură şi cât de simplu treci de piedici lăsând aici o pungă cu carne, mai încolo – o navetă cu sticle, i se păru o prostie de fetiţă râzgâiată să nu pui mâna gospodăreşte pe lopată şi să aduni bani, când cad ca din cer. Prinsă ameţitor în vârtejul câştigului, călca peste reguli şi lege cu o credinţă oarbă în steaua ei. Dorel o mai tempera cât de cât, aşa reuşind să lase în urmă impresia unui cuplu echilibrat în tot ce făcea, aşa împlinindu-se ca *o pereche necesară* în acei ani, nu doar potrivită.

Dorel continua să fie îndrăgostit de ea şi acum, pentru că, zi şi noapte, ea era un spectacol de energie, un izvor tumultuos ce se revărsa tonifiant şi peste el. Îi plăcea lui, plăcea şi celorlalţi. Pentru că Dorica era activă, colorată în vorbă şi purtare, toată un zâmbet şi mereu fremătând, Mihal o apreciase rapid, în stilul său, drept *o femeie pestriţă.* Într-adevăr, ea se arunca pe mai multe lucruri de-o dată, diverse şi *în multe culori,* le încerca, vedea despre ce-i vorba, ca peste o zi numai să uite de cele începute, de cele proiectate, să se apuce de altele, să-ţi promită altceva, mai extravagant, încât, auzindu-l pe Mihal, şi Tudorin se întreba: aşa să arate o femeie de succes, de succes în afaceri când părea să meargă doar din pagubă în pagubă, dacă nu spre paguba ei, a altuia cu siguranţă? Veselă, zâmbitoare, cu un păr ce bătea mai degrabă în roşu, vopsit fără îndoială, se mişca tot timpul, jucându-şi cărnurile şi grăsimile, *siluită* şi ea de obsesia siluetei, cum o va persifla vecinul. Până la un punct se împăcase cu înfăţişarea sa şi, prietenelor, care o tot înghesuiau cu reţeta lor secretă de slăbire, le spunea că nici mâncarea, să aibă gust, n-o lipseşti de bucăţica grasă, că abia grăsimea dă savoare şi farmec mai ales dacă o serveşti fierbinte. Şi Dorica era caldă, vie, generoasă

în apropieri, dar fără să se reverse în acte de bunăvoinţă; avea puterea de a-ţi zâmbi şi când te refuza; în tot ce făcea i se vedea sufletul, sufletul ei şi bun, şi rău, ca şi cum l-ar fi purtat pe dinafară, când ca rochie de seară, când şorţ de bucătărie, şi acest amestec cu efecte imprevizibile de bun şi rău îi dădea farmec. Ea se arăta seducătoare încât şi Tudorin îşi păstrase plăcerea de a privi, cu ochi păcătoşi, desfăşurarea de energie feminină, gata să-şi suflece mânecile şi poalele, să se apuce de treabă. Era femeia care, în impas, îşi spune: *Cazi, te prăbuşeşti? Nu te mai smiorcăi, ţine-te de balustradă şi urcă!*

Ai fi crezut că în viaţa Doricăi sunt numai succese dar Tudorin ştia şi ce mânie o prindea în momentele de eşec, ce disperare o năpădea când nu reuşea să ia din prima lovitură câştigul cel mare. Atunci, cu aerul că Dorel e vinovatul, i se plângea: Nu ştiu cine şi-a băgat coada, nu ştiu ce se întâmplă de o vreme, dar mă caută în draci doi inspectori şi nu-i mai suport. Garda financiară mi-a luat la puricat dosarele, actele pe cinci ani în urmă, şi abia după ce-am asmuţit avocatul pe ei, mi-au adus dosarele. Săptămâna asta au venit iarăşi şi, în dosarele luate la control, au căutat ce-au căutat şi, de faţă cu mine, să vezi tupeu, au descoperit că lipseşte chitanţa de la camionul reparat acum doi ani în service. Le-am scris pe procesul-verbal că ei mi-au furat chitanţa, abia aşa am semnat, s-au înfuriat, voiau să rupă actul făcut de ei, eu mi-am păstrat copia şi, în ţipete, au plecat. Să văd ce urmează; dacă întind coarda, îi dau în judecată; ei nu ştiu că am dubluri la actele mai importante, mai delicate, iar copia după chitanţa aia, îndosariată şi numerotată, e legalizată la notariat ca original în caz că ia foc arhiva, ştiu şi eu tot felul de poveşti care chiar se întâmplă, am rezerva mea de acte, că aşa am avut un capriciu de paranoică. Vrei să spui că le-ai întins o cursă? Pe dracu', Dorele; sunt precaută, atât. Mă controlează la şantaj, poate-or găsi ceva, să mă ciupească de bani speriindu-mă,

hărţuindu-mă. Dar ei îşi fac treaba, zâmbi Dorel. Ce spui, îţi baţi joc de mine? Ei sunt Hansel şi Gretel, da, iar eu sunt cotoroanţa care întinde capcane cu turtă dulce la naivi? Tu nu ştii ce jivine-s inspectorii ăştia! Dorel o privi în ochi de parcă ar fi vrut să vadă cât de serios vorbeşte, află că furia soţiei nu-i un joc şi abia atunci simţi că venise la el să i se plângă, cum nu făcea de obicei. Dă-mi procesul-verbal şi mă duc la ei. Te duci? Foarte bine, du-te, că şi eu vreau linişte, să pot munci, să mă pot odihni, n-o să dau faliment doar că le trebuie lor bani, că strigă ei la mine ca la o cârpă. Ţi-au cerut ei bani? Mi-au scris cifra pe hârtie, pe muţeşte, se temeau că-i înregistrez, şi au luat hârtia! Am înţeles: au obligaţii şi ei, obligaţii faţă de partid, că doar şi-au plătit funcţia. Păi, nu!? Foarte bine, să plătească din banii lor, să pună mâna să fure ei! Hai, nu te aprinde. Au vrut să te intimideze, vin alegerile, au nevoie de bani şi duc *muncă de lămurire* pe la firme, aşa li se cere de la centru.

Dorel s-a dus glonţ la preşedintele partidului său, profesorul Zgârţu, şi, deloc uimit, acesta se arătă dispus să intervină să-i calmeze pe cei de la gardă. Îl ştia pe Zgârţu din aceeaşi generaţie cu el, coleg din liceu, apoi de cancelarie, preşedinte de sindicat, inspector şcolar câţiva ani, îl ştia ca dintotdeauna fără să-l cunoască cu adevărat, tocmai pe el, pe Zgârţu, cel care *cunoştea* pe toată lumea. De faţă cu el a vorbit la telefon cu şeful gărzii, cu *domnul* Bărbosu, şi-au schimbat amabilităţi de familie, impresii de la ultima vânătoare, şi-au mai spus un banc porcos şi abia pe final: A, ştii de ce te-am sunat? Am şi eu un prieten şi tocmai pe el îl şicanaţi? Dorel, profesorul Dorel Vasilescu; e băiat de comitet, ce naiba, o să-l cunoşti pe dom' profesor. Nu, nu el ţine afacerea, soţia lui, da, DORDOR; hai măi, vezi care dintre băieţii tăi au fost pe acolo. Lasă măi, dă-o în mă-sa de treabă. Ce glume? Îmi pierd oamenii din partid că voi vă distraţi, asta-i bună! Da,

să-mi spui şi mie cum a rămas. Şi să nu uiţi, avem adunare la asociaţie, la vânători. Cum unde, păi o facem la *Râpa Veche*, au renovat-o, ne invită patronul, Tică Penciu, vrea clientelă selectă, că tot nu-i vine nimeni, ha, ha. Ne vedem, hai salut, Mitică, ne vedem, sigur ne vedem.

Şi după ce a închis telefonul: Hai, lasă Dorele, nu fi supărat dintr-atât. Să ştii, dac-a fost ceva, nu mai e. Auzi, îmi spune că şi doamna Dorica s-a pus în gură cu ei şi băieţii ştii cum sunt, câini răi. Ei, mulţumesc! Să fi venit la mine, cu mine se poate sta de vorbă! Dorica, Dorica, e mai cu temperament, dar corectă. Şi, ca după tărăgănarea unui gând, Zgârţu se apropie să-i mângâie reverul: A, vin şi eu cu o rugăminte la tine, că tot s-a nimerit să ne vedem. Avem la primărie o investiţie serioasă şi vreau s-o trecem prin consiliu. În pieţele din oraş, pe străzile din centru, instalăm camere de supraveghere. Ne modernizăm şi noi. Practic, tot ce mişcă în oraş se va filma: cine fuge de la locul accidentului, cine aruncă o hârtie pe jos, gata, avem oricând dovada, o fotografie şi pac! Eficienţă maximă; s-a terminat cu distrusul de bănci, de coşuri de gunoi, cu tâlhăriile din locurile publice, gata cu borfaşii, cu cerşitul: terminăm cu mafia din piaţă, cu valutiştii, cu contrabanda de ţigări, de marfă fără acte. Absolut totul se înregistrează. E în regulă; cine s-ar împotrivi la o chestie atât de fainã? Să ştii, sunt câteva miliarde, nu-i vorba doar de aparatura în sine, de sisteme audio-video care, mă rog, sunt de ultimă generaţie şi, ştii, astea ustură de scumpe ce-s. Înfiinţăm un serviciu special, vreo sută de oameni, şi nu necalificaţi, ţine cont, e o direcţie distinctă în poliţia locală. S-ar putea să avem şi o finanţare externă, vom vedea. Ei, asta-i mai delicat, cum să bugetezi o sută de posturi noi după ce ai dat afară cincizeci de oameni şi ai externalizat două servicii, te poţi aştepta să-ţi sară în cap ceilalţi, şi apoi: despre ce investiţie îmi vorbeşti, când noi suntem în opoziţie!? Lasă,

nu asta-i grija ta, locurile la angajare le-am împărţit pe consilieri, pe voturi, vor reveni câte trei, patru locuri, pentru fiecare consilier. Cine n-are o rudă mai amărâtă, vreun prieten ghinionist, un inginer şomer că, ţi-am spus, nu lucrăm cu analfabeţi aici. Care consilier n-ar vrea un serviciu bun pentru cineva apropiat lui? Şi, cu voce joasă: tu nu eşti interesat să ai sub control tot ce se întâmplă în firma ta? Şi asta ca bonus? Dacă aşa s-a hotărât, nu văd de ce n-aş fi de acord până şi cu bonusul. Păi tu crezi că te bat la cap pe degeaba cu chestia asta? Zgârţu îi mângâie celălalt rever: Am nevoie de un om corect, un ins cu care să mă înţeleg; un intelectual cu autoritate în comisia de licitaţie, poate vei fi chiar preşedinte de comisie, să vedem cum curg lucrurile în şedinţă, la vot, şi asta se plăteşte, avem şi noi obligaţii, ai şi tu. Bine, se feri Dorel, dar suntem în opoziţie, nu facem noi jocurile. Opoziţie!? Şi opoziţia e tot putere, înţelege asta şi ai înţeles totul, Dorele, nu mai fi naiv, treci şi tu în grupa mare! Ţi-am văzut CV-ul; eşti dintre puţinii care nu-s incompatibili. Incompatibil n-oi fi, dar incompetent sunt sigur! O, nicio grijă, avem angajaţi experţi, o firmă de *consulting* recomandată de la Bucureşti, ei sunt cu partea tehnică, fac ei studiu de fezabilitate, expertize, ştiu ei toate chichiţele. E sucursala unei firme germane şi vine cu tot cu bani din Uniunea Europeană, noi – o treime din sumă, mai puţin.

Dorel îl ştia, cum să nu-l ştie pe profesorul Ghiţă Zgârţu, coleg de cancelarie, devenit cu timpul vânător pasionat, acum – preşedinte de partid pentru că şi politica e un fel de vânătoare cu pânde şi momeli, cu simpatizanţi tocmiţi pe post de hăitaşi. Înainte de revoluţie, Zgârţu fusese şef de sindicat pe liceu, ales după aceeaşi tehnică prin care a devenit, tot democratic, preşedintele asociaţiei vânătorilor din judeţ, reales şi după ’89 şef la vânători cu aceeaşi abilitate prin care a ajuns şi preşedinte de partid. Zgârţu avea şi principii: *Eu can-*

didez doar când sunt sigur că sunt ales. Democraţia nu-i loterie, să joci, să scoţi numere la întâmplare; în democraţie, ce-ai băgat în urnă, aia scoţi! Cum să crezi că alegerile nu-s democratice, cum au fost şi înainte de '89, cum sunt şi astăzi când, dacă vrei să fii preşedinte, pregăteşti *tu* alegerile şi *tu* ajungi preşedinte ales? Şi membrii de partid, şi sindicaliştii, deseori aceeaşi, toţi eram sub un ţel comun, în aceeaşi armată a construirii *societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, formulă consacrată.

Ceva, totuşi, punea între noi o oarecare distanţă nu atât ca *membri,* cât ca *indivizi:* poate lipsa de entuziasm a unora, poate excesul de zel al altora, un zel cel mai adesea interesat. Imaginea potrivită ar fi cea a unei armate în plin triumf exhibând în faţă, în primele rânduri, care alegorice încărcate cu simbolurile victoriei, drapele uriaşe purtate de tineri în uniforme fastuoase, majorete ca toboşari şi trompetişti ori numai cu măciuci sau panglici pentru jonglerii, sportivi, tinereţe, entuziasm, în faţă – *conducătorii iubiţi,* ca în poza cu tribuna din congresele partidului, apoi generalii cu epoleţi de aur şi în piept cu medalii de-ţi iau ochii, *tovarăşi* arătoşi, exemplare pline de forţă defilând în pas vioi, cu chipuri radioase, o armată imensă ce afişa tot ce are mai bun neamul nostru de biruitori, ca apoi să vină rândurile doi, trei, gradele tot mai mici, adjuncţii, vicepreşedinţii, locţiitorii, sub-secretarii, interimarii şi ad-interimii, locotenenţii, *înlocuitorii*, toţi cei care, la prima ocazie, vor face pasul în faţă şi, aici, între cei gata de start să avanseze în rândurile elitei, îl zăreşti şi pe prietenul nostru Zgârţu, lider în orice vremuri, după ei urmând coloanele celor devotaţi cauzei, tronsonul care îşi arăta deja şirurile tot mai rărite, mai cariate, zărindu-se ici, colo, inşi ce se trag un pic la umbră, dar păstrând încă alinierea, ţinând pasul alert al celor din faţă, fără să calce alături de ritm, alături de marşul asurzitor revărsat din megafoane.

Nu mult după ce treceai de vârful coloanei, oamenii mai ieşeau din rând, călcau alături, scăpau ritmul, îşi luau câte-o pauză de fumat, aţipeau, vorbeau între ei, cântau fals ori fredonau alte cântece, glumeau, râdeau şi tot aşa încât, în ultimele rânduri din coloană, cei plictisiţi de marşul prea lung ce nu mai ducea nicăieri, obosiţi de trăncăneala din megafoane, se risipeau, rupeau şirul căutându-şi de treabă pe alături, rândurile din urmă parodiind în mizerie frumoasele costume ce defilau în faţă cu zelul lor interesat. În ultimele rânduri ale armatei victorioase se vedea că luptătorii au ajuns prizonierii uniformelor, ai glorioşilor învingători din fruntea coloanei, cei din urmă – jalnice trofee târâte în urma carelor alegorice.

Şi Dorel, Dorel ce căuta el aici? Puteai oare să nu te încolonezi? Bineînţeles că aveai şi opţiunea împotrivirii în diferite grade, puteai să-ţi laşi slujba, să-ţi abandonezi profesia, până şi vocaţia; da, practic aveai libertatea să te lipseşti de pâine, să trăieşti în mizerie, tu şi familia ta, să fii muritor de foame cu toţi ai tăi şi să cazi sub blamul celorlalţi. Câţi dintre noi erau gata de acest sacrificiu!? Tu, ca individ, puteai alege o viaţă de marginal, de răzvrătit, o pâine tot găseai, dar n-aveai dreptul să-ţi expui familia, părinţii, copii, soţia care, toţi, în diferite grade aveau să sufere de pe urma curajului tău, a nebuniei tale, a eroismului tău de inconştient. *Era alegerea ta,* ar fi spus şablonul cel mai idiot din democraţia de azi. Acesta era şantajul mizerabil al familiei, al comunităţii, capcana sub formă de şantaj care funcţionează în toate timpurile, şantajul celor apropiaţi şi dragi ţie, al părinţilor care te iubeau, al rudelor, al prietenilor, chiar al copiilor tăi, al celor care-ţi voiau binele, motiv ca tu să te zbaţi să-ţi menţii o minimă respectabilitate, adică o sticlă de vodcă pe zi şi nu mai mult, cum alesese Tudorin. În rest cui să-i pese că ţie nu ţi se pare drept să porţi *idealul lor* ca marcat cu fierul roşu pe pielea ta, idealul moştenit ca boală ereditară, se văita Tudorin cu paharul în

mână, nu-i drept să ţi se impună cu sila idealul comunităţii în care te-ai ivit, cum n-ai de ce să duci în spate păcatele părinţilor tăi, slăbiciunile lor, vinovăţiile lor, dacă au fost, şi să ai, tu, cel născut fără vină, să ai de plătit, de-or fi fost, pentru păcate vechi, de pe când nu erai. Nu m-au întrebat atunci, nu-s întrebat acum: rabd alegerea celor mulţi, de nu cumva şi asta-i tot o minciună. *Nu, nu-i alegerea mea!* şi n-a fost nici ieri, nu-i nici astăzi.

Aici, în spatele coloanei triumfale unde se afla şi Tudorin, muzica e o cacofonie, entuziasmul e rumoarea debandadei, noii înrolaţi, recruţii, alături de soldaţii bătrâni, îşi târăsc zdrenţele uniformei prin praf hârjonindu-se noaptea cu vivandierele, ziua căutând, după miros, marmitele cu iahnia de fasole, în zile de sărbătoare – şi un ciolan lângă litra de vin. Văzuţi din faţă, păream şi noi din coloana învingătorilor, din armata sigură de alte victorii; văzuţi din ultimele rânduri eram deja armata înfrântă care, în retragere, abia îşi mai târâie răniţii, cadavrele, şi-ţi ziceai că un cortegiu funerar sigur arată mai entuziast decât noi, mărunţeii cei sătui de lume, de orice fel de lume. Debandada a prins şi rânduri mai din faţă ca, în final, toată coloana, cândva triumfală, toată armata de învingători a prins să arate ca o bandă de dezertori în căutarea altui stăpân. Să fi crezut careva că, după revoluţie, se va ivi un soi nou de români? Ei bine, n-a apărut; am rezistat ciumei fără să murim, fără să ne lecuim, am trecut iarăşi în capitalism încercând să ne tratăm ciuma veche cu lepra cea nouă. *Să se ştie,* îşi spune Tudorin, *nici ciuma, nici lepra, nu-s alegerea mea!*

28.

La casa bine gândită rostul camerelor e împărţit, ştii unde-i bucătăria, unde – baia, dormitorul, ştii şi cămara sau pivniţa, şi, tot aşa, persoana *bine educată* îşi împarte, încă din tinereţe, preocupările, interesele, să nu-şi suprapună, să nu-şi încrucişeze circuitele, în vreun fel. Probabil că în sensul acesta gândea Mihal de noua vecină că-i femeie *pestriţă*, adjectiv ce îl surprinsese pe Tudorin, cel obişnuit să mai deguste câte o vorbă, o expresie. Şi el, ca gazetar, îşi ţinea sub observaţie vecinul: limbajul lui Mihal, fără a fi cultivat în vreo universitate, se afla pe un zăcământ, avea în subsol un minereu bogat în sensuri deseori scăpate cu voce tare, iar asocierile întâmplătoare din logoreea sa dezordonată divulgau, surprinzător, câte ceva şi despre caracterul celui descris. Tot Mihal spusese despre Dorica, admirându-i energia cu care îşi vedea de afaceri: *Găinăreasa e foarte masculă,* vorbă care ar trece ca un spirit aproape reuşit, doar că la Mihal galimatia părea gafa unui inconştient necurat, pervers.

Tudorin se şi întreba, şi avea să afle într-un târziu, cum se exprima Mihal în notele sale către securitate pentru a spune tot ce ar fi vrut şi să se facă şi înţeles, *să-l înţelegi* pentru el însemnând ca tu să faci cu mâna ta ce vrea el. Din câte pricepuse ascultându-i pe alţii, doctori sau asistente, şoferi, colegi cu el, inşi de prin birouri, din ce auzea la televizor sau la radio, din puţinul cât citea, Mihal a prins sensul expresiilor fără să-l poată fixa, cum nu poţi fixa aburul dintr-o adiere, a prins ideea, tendinţa ascunsă a unui sens care, în cuvine banale, îţi transmite cu precizie ce se întâmplă, ce se aşteaptă

de la tine, îţi impune cu fermitate să faci un lucru, îţi impune *ascultarea* în ordine monastică, adică să treci *sub ascultarea* celui care-ţi vorbeşte. Să fie acesta tupeu, obrăznicie, să fie un joc de a-şi impune autoritatea înnăscută, să fie talent de şef, să fie carismă, har primit de la vreo divinitate? Şi toate aceste daruri la un loc de ce nu le-ar primi şi omul simplu, de talia, de calitatea lui Mihal, pentru că asemenea daruri nu se dau doar aleşilor, ursitoarele făcându-şi treaba noaptea, în grabă, la nimereală, dornice şi ele să scape de o corvoadă. Şi nici nu trebuie să ne mirăm prea mult de abilitatea de a vorbi a cuiva. Altfel, Mihal vorbea cum auzea şi el la serviciu, la televizor şi noi, ăştia, mai cu pretenţii, îl repudiem ca limbaj de lemn deşi, pentru modul comod de a spune exact ce vrei, pe înţelesul oricui, *limbajul de lemn* pare scula perfectă a *Autorităţii de fier,* pentru politicieni, pentru funcţionarii din bănci şi-ţi pune pumnu-n gură să simţi, fără să replici, distincţia ierarhică în relaţia cu o instituţie a statului, cu *Sistemul.*

Cel cu urechea educată să audă *vorbe*, să audă muzica lor cu sens, va sesiza repetiţiile, tonul, accentele, insistenţele, refrenul, obsesia, cuvintele tari, halou vocal care, toate, fără să acopere o realitate, au scopul la vedere, adică ni se vorbeşte despre *binele nostru,* despre *interesul nostru,* desigur, dar mai este un obiectiv de atins ce se păstrează inefabil, de neexprimat în cuvinte şi, de aceea, vorbele lor au în spate o partitură scrisă cu cerneală simpatică, invizibilă, ca un aranjament instrumental ce ţine de subterana profesiei: modularea vocii până la dramatizare, mimarea groazei, a bucuriei, gesturi ale mâinilor, expresii ale feţei, un fel de a privi, blândeţe în ton, veselia fiind limitată până la acel zâmbet subţiat fără să-şi arate dinţii, capacitatea de a-ţi transmite şi ţie isteria lor fie şi prin prelungirea ultimei silabe din propoziţie; coborând în subliminal, vocea lor îţi va sugera cu putere să te supui şi să-i urmezi, căţeluş în patru labe. Îşi terminase porţia de vodcă

pe care nu ţinea s-o depăşească şi abia acum Tudorin înţelese, luminându-se, că tocmai acest limbaj pe care încercase să-l imite cât scria la ziar, tocmai acest limbaj, indiferent de dramatismul ori incandescenţa expresiei, îţi permite dedublarea şi detaşarea faţă de tot ce spui şi scrii, fără a-ţi implica în niciun fel conştiinţa, simţirea.

Aşa scrisese şi el mult timp, cu detaşare, în acel limbaj învăţat în facultate, luat din ziare, de la maeştrii săi, în răspăr cu părerile sale, învăţase cu greu ceea ce Mihal ştia ca dintotdeauna, convins că acela era limbajul adevărului, al realităţii şi, ce mirare, eroii din reportajele sale, din anchete, întorcându-i vorbele, îi vorbeau în acelaşi limbaj folosit de el, auzit la televizor, citit în ziare, în şedinţe, ei răspunzând *realităţii fictive,* într-un *limbaj fictiv,* gândind şi trăind în aceleaşi cuvinte fără acoperire. Da, îşi spuse Tudorin, vorbind şi scriind astfel puteai să iei distanţă de fapte, de sentimente, fără să le simţi pentru că acelaşi limbaj, inclusiv cel profesional-preoţesc, alteori un cod ca al avocaţilor, putea aparţine vreunui automat şi, îşi închipuia el, dacă se va reuşi, calculatorul va adopta limba de lemn perfect compatibilă cu maşina, şi nicidecum imprevizibilul limbaj folosit în artă ori de vreun copil isteţ care încă n-a apucat să fie stricat prin educaţie cum să se exprime, şcoala, şcoala urmând să te înveţe nu doar să scrii, să citeşti, şcoala te învaţă şi *ce* să scrii, *cum* s-o faci, cu ce expresii, cu ce afecte şi simţiri, înveţi ceea ce e voie, ceea ce se cuvine să simţi, nu cumva să scapi vorba nepotrivită şi să faci vreo greşeală, să nu înjuri, să nu te indignezi în cuvinte indecente, să nu jenăm urechile delicate care roşesc la orice cacofonie, nu şi la tâmpeniile debitate cu tonele, şcoala urmând să te înveţe cum să gândeşti corect după ştiinţa ei şi nu după capul tău, cum ai crede tu – când, pe contul tău, iei lumea de la început, să o trăieşti, cu toate riscurile, pe pielea ta, să o trăieşti o singură dată în toată eternitatea.

Prin acest limbaj de lemn, folosit cu blândeţe şi tact de către oameni bisericoşi ori doar ai bisericii ca dintotdeauna fără urmă de reproş în buna lor credinţă, îşi spuse Tudorin, i s-a indus şi Doricăi convingerea că e creştina fără cusur, ea modelându-şi purtarea după îndemnul instituţiei delegate să rezolve pe pământul ăsta efemer interesele divine ale veşniciei. Dorica, acum om de afaceri, dar căreia continuau toţi să i se adreseze cu titlu de noblețe *doamna profesoară* şi nu *găinăreasa*, cum tot îi spunea Mihal, e o creştină exemplară şi nicio clipă nu se sfiia să se arate ochiului divin care s-o judece pentru orice faptă, orice cuvânt, orice gând. Mihal intuia cu simţul său nealterat de educaţie ori de convenţii ipocrite că stima lumii pentru *doamna profesoară* venea din duhoarea ei de *găinăreasă*, de aici ea extrăgându-şi banii şi bunăstarea, şi nu de la catedră.

Vorbeam de compartimentarea intereselor! În *agenda ei de lucru,* Dorica avea un loc rezervat credinţei, o credinţă cu program pe zile şi ore, uşor de trecut în orarul şcolarului: în dimineţile de duminică mergea la biserică, la predică, în fiecare seară, rugăciunea cu faţa la icoană, aprindea candela în zilele de sărbătoare, ţinea şi ea cât putea posturile, se spovedea şi primea, obligatoriu, absolvirea de păcate iar la trezire – *Tatăl nostru*. Primise dezlegare ca, în zilele de post, să guste totuşi din produsele de carmangerie, să ştie ce dă pe piaţă. Cu ironie, Tudorin o întrebase, că tocmai avea o nelămurire pe tema asta: Şi de cum, deşi e post, şi sunteţi o credincioasă, după cum spuneţi, galantarele magazinelor DORDOR sunt pline cu tentaţii de frupt? Nu cumva ne ispitiţi la păcatul gurii lacome, al burţii nesătule? Să ştii că am vorbit cu preotul meu, îl luase vecina în serios, şi mi-a spus că *biserica* n-are nimic împotrivă, eu fac afaceri, dau salarii la oameni, asigur mâncare – unde-i păcatul? Fiecare e liber să ţină postul sau nu şi tot în magazinele mele găseşti şi conserve de legume,

şniţele de soia! Am înţeles, îşi spuse Tudorin, compartimentul credinţei e separat de cel al profitului care nu cunoaşte sărbători, cum e şi firesc la un om de afaceri. Oricând Dorica găsea suta de lei să doneze bisericii, şi asta intra în regula ştiută de a fi bun creştin, mai bun decât altul.

Credinţa şi rugăciunile Doricăi erau aşezate pe un palier al conştiinţei sale, iar faptele erau din alt palier, undeva la parter, la subsol, şi se contabilizau în alt cont, în alt registru şi n-avea de ce să le amestece. Şi ea, creştină de rând, funcţiona cu două contabilităţi, cu două registre de casă: în unul contabiliza chitanţele care-i dovedeau cucernicia, caritatea şi pomenile, toate – acte de amintit la spovedanie, de arătat lumii şi inspectorilor veniţi în control şi, în alt registru, registrul *de (a)casă* de care ştia numai ea, unde îşi trecea bucuriile ascunse şi profitul curat, de nepovestit lumii. Şi nu i-a trecut prin cap să pună faţă în faţă cele două registre, să-şi contabilizeze actele în acelaşi catastif. Eduard, fiul ei cel mare, până să ajungă avocat, o mai lua în râs iar când Dorica încercă să se supere, avu parte de un duş rece după care a tăcut ca o curcă plouată, el taxând-o, poate nepermis pentru un fiu: Cum adică să te rogi pe la sfinţi, pe la apostoli sau chiar lui Iisus să te ajute în afaceri? Să te ajute să-ţi măreşti profitul pe seama concurenţei, să găseşti bani să-ţi plăteşti impozitele, ratele la bănci, să te rogi să te scape de garda financiară, să câştigi procesele!? Da, ştiu, că ţi-am citit ciornele de acatiste. E ridicol; cum să-l amesteci pe Dumnezeu în treburile astea de doi bani? Crezi că bătrânul ăla n-are altă treabă decât să-l înhami la daravelile tale? Şi, apoi, ai adus trei preoţi să-ţi sfinţească birourile? Ce-i cu îngâmfarea asta? Eşti credincioasă, foarte bine: atunci nu aduna averi pe lumea asta, la concurenţă cu preoţii, la concurenţă cu superiorii lor, că-i superi. Ăsta-i semn că sigur nu credeţi cu adevărat în viaţa veşnică! Te-ai molipsit de la taică-tău, mai apucă Dorica să zică şi ieşi sub

scuza că întârzia la predica de duminică, săpuneala asta din familie nimerindu-se chiar într-o zi a Domnului.

Din privinţa ei, Dorica avea dreptate, marele păcătos în casă era soţul, el o ironiza, râdea de ea şi când erau copiii de faţă, probabil că el a citit mai întâi ciornele alea de acatiste lăsate undeva prin dormitor, pe noptieră. Sigur fiul se molipsise de la taică-său dar reproşurile nu erau fără temei. Până şi Tudorin ştia: când a fost să-şi execute asociaţii şi să le ia pământurile, asta a fost *doar o afacere* şi n-avea nimic cu femeia credincioasă, cu creştina de duminică! Ea nu practica nici măcar cinismul lui Dorel, care, să-şi bată joc, s-a rugat într-o seară faţă de ea la icoana Maicii Domnului din dormitor ca abatorul lui Bardan să dea faliment: *O fi un gând urât, Sfântă Fecioară, dar nu pot să mă rog la Diavol, nu mă trimite la partea adversă, eu tot cu Tine vreau să rezolv şi treaba asta, ca parteneri în afaceri, ştii că mereu îţi las ceva din profit!* Când Dorel urcă în pat, ea, cu un zâmbet nedumerit, îi şopti blând ca urechea divină să nu audă: Dragă, noi avem necazuri mari şi nu ştiu ce te deranjează pe tine cui cer eu ajutorul, când tu nu poţi să mă ajuţi? Am probleme la fermă, cu administraţia financiară, cu băncile, am probleme în casă şi tu râzi de mine. Trebuie să pun bănuţ peste bănuţ pentru facultatea copiilor, pentru afaceri, pentru bănci, să le facem case copiilor, şi nu vreau să le fac case în Moldoşani, ca tot sărăntocul, ne trebuie bani să ne ţinem în rând cu lumea. Câtă vreme merg la biserică, îmi spun rugăciunile, îmi fac datoria de creştină, (şi când vorbea de datorie, Dorica vedea întotdeauna bani), de ce mi-ar fi frică de păcatele mele care, mi-a spus şi preotul, mi s-au iertat deja. Da, păcătuiesc şi, plătind la biserică, mi se iartă păcatele. De aceea sunt biserici, de aceea sunt preoţi: eu îmi fac corect treaba, să şi-o facă şi preotul! În lumea asta bine ordonată, cu legi şi reguli, Dorica ştia că preoţii, prin harul primit şi la suma cuvenită, da, preoţii, ca orice altă autoritate,

au competența să ierte păcate de gravități diferite, cum instanțele pământești, de ranguri diferite, *au competența* să judece fapte mari, mici, dând și pedepse diferite. Ea plătește să fie iertată, să aibă nopți liniștite, să poată greși mai departe cu inima ușoară. Până la urmă ceda și Dorel: Eu, că nu-s credincios, Dumnezeu nu-mi iartă păcatele și îmi car singur sacii cu gunoaiele adunate o viață, că n-are cine să mă ierte, să-mi preia păcatele; eu trebuie să fiu cinstit, corect și de bună credință cu toți, oricând, pentru că altfel adun balast și nu mă mai pot mișca, nu pot respira, nu pot trăi. Du-te și tu, măcar o dată, la spovedanie, îi mai șoptea ea înainte de a adormi.

Pentru Dorica spovedania era, la fel ca bilanțul anual, pragul peste care nu putea sări: trebuia să-l arate la fisc în fiecare an și, fără îndoială, așa le potrivise Dumnezeu, și bilanțul și spovedania – tot în Postul Mare. Dorica mințea în actele de bilanț, ajutată de economistul ei, Dorica mințea și la spovedanie, ajutată, desigur, de duhovnicul în care avea toată încrederea, cum și preotul avea încredere în ea când o întreba și tot el și răspundea. Sugestionată de duhovnic cu vorbă blândă și cu tact, Dorica se simțea păcătoasă pentru anii cât fusese comunistă, când nu fusese la biserică de câte ori trebuia și nici nu plătise toți banii care știa ea că se cuvine și, iată, venise vremea să achite restanțele, cu dobândă și penalizări, pe care le avea la biserică, pentru credință. Abilă în relația cu puterile nevăzute, când pământești, când cerești, Dorica își luase tăria să mărturisească și din păcatele știute ale soțului, ale copiilor, ale celor din familie, simțul ei de creștină, soție și mamă, rotunjindu-se mai bine, pentru că își voia familia, întreagă și aproape de ea, și când vor fi *dincolo*. Dorica mințea și fără să fie sub patrafir, la spovedanie, ea folosind iertarea preotului ca un fel de poliță în alb, doar se pricepea la polițe, și știa cât să păcătuiască, fără să se întindă mai mult decât îi este polița.

Dorica se ocupa acum numai de afaceri şi ţinea să-i treacă pe sub ochi toate cifrele, adică toate sumele care rulau prin firmă. Încasări, decontări, dar şi tot ce era legat de electricitate, de apă, de gaz, de telefoane, internet, cotizaţii şi taxe la camera de comerţ, abonamente la reviste, căci se abonase fără să le citească, că n-avea timp, nu mai spun de furnizorii plătiţi la termene fixe, toate se achitau doar la ordinul ei explicit. Datoriile se plăteau la termenul limită, în ultima zi, în ultima clipă, Dorica persecutându-şi contabilii pentru orice plată în avans, severitate ce nu se oprea la muştruluiala celui ce arăta exces de zel, nu se lăsa până nu-i imputa şi ultimul bănuţ pe care credea ea că l-a pierdut ca dobândă la depozitele din bănci. Tot scandalul făcut de ea, un joc histrionic în care îşi arăta furiile şi se încărca cu energie, voia să demonstreze angajaţilor cum se zbate pentru a le da lor de mâncare, celor care depind de DORDOR, că doar nu spre profitul ei se bătea; ea, credincioasă, cum e, se mulţumea cu puţin şi erau luni când banii de salariu şi-i trecea direct în cheltuieli pentru firmă. Pentru că nu admitea nicio plată făcută fără să ştie, tocmai când avea nevoie mai mare vedea că i s-a întrerupt electricitatea, apa sau gazele, ba nu i-au mai venit furajele, ba n-avea internet. Da, se scuza ea, şi alţi patroni *o păţesc.* Stilul Doricăi de a domina realitatea era să bată din picior, s-o strângă de gât până când, ascultătoare ca un elev speriat că-i scade nota la purtare, că-i cheamă părinţii, realitatea se conforma dorinţei ei. Pentru felul voluntar de a se purta brutal şi peste convenţiile acceptate de noi toţi ca dintr-un bun simţ comun, Tudorin o asemăna cu Dişcă, numai că în a-şi ajunge poftele şi capriciile Dorica nu se folosea de pumni, cum făcuse băiatul lui Mihal cât fusese în putere. Dar Tudorin nu voia să-şi judece prea aspru noua vecină care, cumva, urma să-i ia locul prietenei sale Clody.

Apreciată cu amabilitate de Tudorin, conduita obişnuită

în afaceri a Doricăi era *beleaua*, ea nimerind păienjenişul cel mai încurcat în relaţii cu alţii, nimerind conjunctura cea mai proastă din legislaţie exact când avea nevoie de o înlesnire, aşa nimerind *excepţia cea rea*, încurcătura imposibil de gestionat, de controlat, de dominat şi nicio încurcătură n-o dezlega până la capăt, abia o amâna cât să intre într-o dandana şi mai mare după ce, gândind îndelung, alegea soluţia proastă, nimerind beleaua ca şi cum o forţă puternică, nu din cer, de aici de pe pământ, din parlament, din guvern, ţintea tunurile permanent asupra ei. Şi pentru multe din încurcăturile ei îl făcea direct vinovat pe Dorel, de la care avea pretenţii ca din partea unui magician capabil să transforme gunoaiele în bani şi să dea timpul înapoi, ştiind ea că Dorel, să fi avut vreo funcţie în Bucureşti, secretar de stat pe undeva, barem preşedintele vreunei curţi de apel, asta i-ar intimida pe cei de aici şi n-ar mai îndrăzni s-o hărţuiască aşa cum îşi permite acum orice funcţionăraş de pe la finanţe, din primărie, de la registrul comerţului ori dintr-o bancă, s-o mai ciupească de câteva mii de lei. Dar soţul ei e un mototol, toţi ştim asta. Abia împins de la spate a ajuns şi el consilier judeţean, apoi municipal, şef de comisie, în sfârşit, preşedintele unei comisii de licitaţie unde putea să se descurce mai bine deşi, o spunem că tot se ştie, toate funcţiile lui o costaseră bani, bani grei, pe un considerent foarte simplu: un membru va fi devotat şi va face servicii partidului său şi pe gratis, dar partidul nu-i va face servicii numai pentru că plăteşte şi el cotizaţia.

Până la urmă toţi se arătau cu bunăvoinţă, *oameni de înţeles,* dar şi cea mai mică favoare avea un cost: o sponsorizare pentru o asociaţie sportivă, pentru o fundaţie de binefacere, trebuia plătit transportul şi catering-ul pentru delegaţii la congres, pentru pelerinii la vreo mănăstire într-o zi sfântă, întâmplător căzută peste duminica alegerilor, ba era pentru participanţii din satele judeţului veniţi la adunarea de simpatie pentru şeful

din Bucureşti care, ce bine, ne-a promis că va muta judeţul de pe Prut mai pe Tisa. Da, soţul, ajuns şi el şef, avea să-i asigure spatele din privinţa altor şefi şi cum funcţia asta de consilier judeţean, un mandat, cât va fi, nu-i mare lucru, se bătuse ca el să ajungă şef de comisie şi avea promisiuni serioase, nici astea pe gratis, ca, la prima mişcare potrivită, să fie ales vicepreşedinte, scaun de pe care Dorel va candida cu şanse sigure pentru un mandat de parlamentar sau va fi numit prefect, el aflându-se pe lista de cadre din sertarul preşedintelui partidului, bunul lor prieten, profesorul Ghiţă Zgârţu.

*

Încerci să-l ajuţi să ridice căruţul cu cumpărături până la etajul întâi iar Mihal te refuză! Şi Tudorin, înrăit de meserie, gândea că în toată poza asta de bătrân neajutorat este şi multă simulare, prea mândru s-o accepte, s-o ceară, el avea nevoie totuşi de compasiune ca de aer, aşa cum avea nevoie, faţă de sine, să-şi justifice neputinţa, căderea în inerţie, becisnicia şi, încă o dată, avea de ce să ne urască, pe noi, cei rămaşi neatinşi de necazuri grele, cum sunt cei din familia sa, aşa trebuie să fi gândit el. La fel de răi ca şi Tudorin, altora le venea să spună că ghinioanele căzute la rând pe capul lor se datorau cu siguranţă pedepsei lui Dumnezeu, pedeapsă ce l-a nimerit, spre deosebire de alţii, încă din timpul vieţii, sau o fi trăit prea mult, vorbe ajunse şi la urechea lui, fiind obişnuit să audă şi bune, şi rele despre el, cu osebirea că nu mai sărea cu pumnul ca altădată, cel mult înjura sau, mai des, scotea un oftat ce se putea traduce şi aşa: *Dosarul şi originea cui v-a făcut! Să fi fost eu mai tânăr, să nu-l fi nenorocit doctorii pe Dişcă, ce pumni primeaţi voi peste bot, javrelor!* Dacă mila altora îi pica bine lui Mihal până la un punct, vorba asta cu pedeapsa lui Dumnezeu nu-i plăcea pentru că tot ce era legat de Dumnezeu ţinea de o zonă întunecată, greu de descifrat în mintea lui, om cu

ceva experienţă şi care nu voia să aibă de-a face cu patronul cel puternic, deloc darnic şi, mai grav, imprevizibil total, uneori blând, altă dată sălbatic fără motiv iar tu nu-l poţi lua de piept, să-l trânteşti de pământ, să-l încaleci şi, cu genunchiul *pe mărul lui Adam,* să-l înveţi cum să se poarte cu tine, vecinul lui, să-ţi ştie de frică. Pe Vecinul cel invizibil, bănuit a locui şi el pe scară la noi, dincolo de ultimul nivel, de n-o fi la subsol, puteai să-l înjuri oricât, dar nici asta nu-ţi folosea.

29.

În presimţirile sale tulburi ca bulboana greu de pătruns de un ochi din afară, presimţiri nelimpezite în vorbe, în imagini, Mihal şi-a păstrat o antipatie groasă, de pâclă neagră, pentru acel apartament în care până mai ieri au stat Baştin şi Clody şi, cât din indolenţă, din comoditate, cât din lipsă de interes, aşa s-ar părea, toată energia sa malefică îndreptată până atunci asupra familiei Vasilescu, acum o îndrepta spre noii vecini ce abia se mutaseră şi care, pentru ca blestemele sale să-şi afle mai uşor destinatarul, răspundeau la acelaşi nume. În mintea lui, în fulgurări ce sclipeau la suprafaţă, în clipa prezentă, ori în curenţi de profunzime, ai fi sigur că Vasileştii nici nu plecaseră ci, cum se mai întâmplă, doar îşi schimbaseră numele mic, de nu cumva, Mihal era sigur că doctorii, şi el, şi ea, erau într-adevăr vinovaţi faţă de băiatul lor, Dişcă, pe care l-au nenorocit, ştiu ei cum, pentru toată viaţa. Înțelegerea asta i-a venit ca dintr-o atracţie perfidă a unui vis, a unei iluzii, pe care el, Dişcă, n-avea s-o ajungă vreodată, nici teafăr, nici schilod.

Tudorin îşi nota gândurile cu litere zgârcite, nervoase,

pentru că nici lui nu-i plăcea ce descoperea la vecini în momentul când scria, Tudorin nota în caiet, în mâna stângă ţinând încă dopul de la sticla nouă pe care abia îl deşurubase. Da, e uşor să crezi că, pe cel slab, îl poate copleşi, îl poate strivi exemplul nefast, chemarea demonică a celui rău care-i arată ce uşor poţi ajunge în vârf sărind peste ceilalţi, scurtând calea răbdării. Pentru cel slab, ce nu-şi stăpâneşte pornirile, până şi dorinţa de a ajunge la faima celor cu merite adevărate, îl va împinge la strădanii nesăbuite, peste puteri, îl va sili la sacrificii disperate, cerându-i virtuţi de care nu-i în stare. Şi, atunci, explodează, se înalţă de la pământ făcând saltul spre celălalt mal al prăpastiei, mal pe care nu-l mai ajunge! Lui Mihal, înţelegerea, da, cheia întregii sale vieţi şi, mai ales, a tragediei lui Dişcă i-a fost dată de un vis în care, nimic mai firesc, Dorica, *găinăreasa*, cum îi zicea el, prindea curcani, curcani mici cât vrabia, o înşelătorie, şi-i prindea cu o jucărie de capcană de parcă era şi ea, Dorica, un copil. Păsările, asta ştia Mihal, erau chiar afacerea noilor vecini, sursa banilor, a averii şi a puterii lor. Într-o lume a răpitoarelor, a vicleniilor, cei slabi cad victime, sunt păsările uşor de prins şi închise în ţarcuri, fără să se apere, să lupte pentru viaţa lor. Dominarea lui Dişcă de către Vasileşti părea să continue şi după plecarea doctorilor, rudele sale preluând blestemul înscris în numele familiei. În viziunea lui Mihal, o victimă predestinată lăcomiei altora era, desigur, Dişcă, naivul rătăcit gata să cadă în orice capcană, cum e uşa în care cel viclean uită cheia, anume o uită. Poate că Dişcă a căzut, mai întâi, în capcana poftei sale de nestăpânit, altfel ce să fie poftele decât probe, încercări să ne verificăm tăria, să ne confruntăm cu tentaţiile şi, stăpânindu-le, să ieşim mai tari din încercare. Sentimente tulburi, nelimpezite în vorbe, îl frământau pe Mihal la vederea noilor vecini, la suprafaţă ieşind resentimentul gros, nefiltrat, borhot greu, aburi de alcool, materie în putrefacţie.

Acea antipatie ce va deveni curând dușmănie se va osifica armându-i purtarea aparent de neînțeles în fața Doricăi. Pe când ea, femeie practică, aflând că vecinul tocmai se pensiona și văzându-l în putere, pusese ochii pe Mihal gândind că i-ar da pe mână o mașină cât să-i lase nepoții la grădiniță, s-o ducă, s-o aducă pe maică-sa de la piață, de prin oraș, s-o ajute la alte treburi din gospodărie, la nevoie s-o repeadă și pe ea într-un loc, în altul, poate și la un drum mai lung în țară. La fel, să-l ducă și pe Dorel când se întâmpla să-i ceară protocolul să mai bea câte un pahar, două, în plus iar el se încăpățâna să conducă. Ar fi renunțat să mai apeleze la taxiuri, că i se părea fără rost, câtă vreme avea la firmă vreo cinci autoturisme și plătea taxele pentru ele, să umble cu taxiul. E mai ieftin să plătesc un șofer, își spusese ea încât Mihal îi apărea omul nimerit: bun în meserie, oricând disponibil, la îndemâna lor și nimerit încă o dată pentru că așa Dorica făcea un bine aproapelui aflat în nevoie, doar suntem creștini. Mai avea câțiva șoferi la firmă, dar nu-și găsise omul de încredere căruia să-i dai pe mână cheile casei, să-i lași în seamă viața copiilor cu siguranța că nu se întâmplă nimic rău, nu găsise încă insul pe care să-l apropie de casă, de familia sa, cum au alți patroni.

După câteva întâlniri pe scară, prin curtea blocului, când se salutaseră și mai schimbară câte-o vorbă, ea îi zise abrupt: Domnule Mihal, am înțeles că ești șofer cu ceva vechime, un șofer bun de vreme ce lucrezi pe salvare de atâția ani. M-aș gândi să te iau la mine, la firmă. Ce zici, facem o discuție zilele astea? *S-o angajezi pe mă-ta*, se scăpă Mihal și, apoi, tare: Păi domniță dragă, îi vorbi el cu maximum de politețe de care era în stare, probă că și până atunci el umblase printre fețe subțiri și știa să se poarte, *putem vorbi, cum să nu vorbim*, că eu săptămâna viitoare termin cu serviciul, actele de pensie sunt gata, azi, mâine predau mașina, sunt liber ca pasărea cerului.

Dorica n-avea răbdarea, nici obişnuinţa să observe semnele care i-ar fi contrazis vreo convingere şi, să-i fi spus careva, nu i-ar fi venit să creadă că Mihal nu gândise nicio clipă să-i fie şofer socotindu-i propunerea un prilej excelent să-i arate cine este el, iar ea, *găinăreasa*, va avea să afle cine-i cocoşul pe scară la ei. La o zi, două, după ce intrase în pensie, cum se zice, a pândit-o pe doamna Dorica până când a zărit-o şi i-a spus că el e pregătit pentru discuţie şi se pregătise cu adevărat pentru că, între timp, s-a interesat să afle mai multe despre patroana de pe scara noastră. Se vor vedea după amiază, mai spre seară. El, mimând respectul, venise cu caiet şi pix, gata să întrebe, gata să noteze răspunsuri. Mama Doricăi, voia să-l trateze ca pe un musafir şi aproape că se intimidase când văzu cât de tacticos, cât de serios deschide Mihal caietul şi cum dă cu grijă deoparte ceaşca de cafea. *Da, doamnă dragă, vă ascult, că dumneata o să-mi faci oferta.* Oferta?! Oferta mea e asta: te angajez la firmă şofer dar, de fapt, vreau un om de încredere, un om de casă, că n-o să-mi las copiii, nepoţii, n-o pot lăsa pe mama pe mâna oricui, uite câte se-ntâmplă şi dumneata o ştii cel mai bine.

Aşa, învârti Mihal pixul între degete gata să scrie, înţeleg, dacă-i normă întreagă, o să-mi dai măcar salariul de pe salvare, la categoria mea. O să discutăm şi de salariu, că n-o să ne poticnim aici, încercă Dorica să amâne chestiunile dificile pentru ea. Mă gândeam că şi pentru dumneata e mai simplu, locuieşti cu noi pe scară, nu-i nevoie să te căutăm, să te chemăm de nu ştiu unde. De ce să aduc pe cineva din celălalt capăt de oraş; maşina stă aici în garaj, gata de drum şi apelăm numai când e nevoie, să-ţi vezi şi dumneata de treburi. Mihal se gândi câteva clipe, sorbi o gură din cafea, n-avea zahăr, zări zaharniţa şi linguriţa alături, ar fi trebuit să ia din zahăr, i se păru ceva suspect cu zahărul ăsta maroniu, de parcă a mai fost trecut o dată prin cafea, şi se hotărî s-o bea aşa, amară.

Am înțeles, când e nevoie – mă chemi! Păi, când ai nevoie, atunci nu mă găseşti, pot fi plecat, cum zici, în treaba mea. Ei, nu; dacă ne înțelegem, atunci la 7,30 mergi cu ai mei la grădiniță, cu cei mici, la ora 12 îi iei, la ora 1, la prânz, o duci la şcoală pe Sabina, între timp poate am nevoie să duci un comision ori vrea soțul să ajungă undeva. Îți fac eu un orar ca la copiii de şcoală, pe zile, pe ore, ce ai de făcut, când şi unde şi ții orarul pe uşa garajului! Aha, foarte bine; ăsta-i program întreg-întreg. Dacă mai pun şi cât pregătesc maşina, să fie tot timpul gata de drum… Păi, cam da; se poate întâmpla să fie şi seara o nevoie, să mergem undeva în vizită, la o întâlnire, la o petrecere, avem şi noi obligații şi acolo se mai bea un pahar, toți vin cu maşină cu şofer, o să venim şi noi. Asta nu-i chiar tot timpul, la câteva zile, la o săptămână. Înțeleg; vor fi şi ore suplimentare, o să am grijă să fiu odihnit, n-o să beau decât când ştiu că eşti şi mata acasă şi nu mai ai nevoie de mine. Vrei să bei, bei seara o bere, un vin! Atunci nu mai beau eu, de ce să beau noaptea, când nu-s cu nimeni, am să mă abțin când toți sunt la masă şi beau, că aşa-i meseria. Cum zic, salariul de pe salvare, iar ce-i în plus, peste opt ore, se plăteşte, trage o primă concluzie Mihal. Ei, asta-i la stat; la particular ai salariul minim, ca toată lumea, pe stat de plată, că ştii câte angarale-s de plătit în spatele unui salariu şi o să primeşti şi ceva în plus; n-o să fie bani, o să fie ceva de mâncare, că nu se ia din drum nici mâncarea. El îşi spuse în gând, amintindu-şi visul: pe Dişcă, cu mintea lui de pui, l-ai prins uşor în capcană, pe mine nu mă mai prinzi, eu sunt cocoşul!

Dorica se uită la musafirul ei de seară şi nu pricepea de ce, după ce se arătase atât de vorbăreț, acum tăcea de parcă aţipise cu ochii deschişi când, de fapt, el îşi luase o pauză de câteva clipe să-şi amintească întâlnirea din zilele trecute. Iscoditor, Mihai îl căutase pe Nelu cu insistență până îl află în bazar unde, pe o foaie de cort, înşirase la vânzare ce mai gă-

sise prin garaj după ce-şi vânduse maşina. Nelu lucrase şi el un timp pe salvare, s-a certat cu un şef de secţie, l-a şi lovit pe doctor şi, să stingă conflictul, şi-a dat demisia. Mihal ştia că lucra ca şofer la o firmă. Nu ştiuse precis la cine anume până când văzuse că o aduce pe Dorica la bloc la el, unde *găinăreasa* se mutase de câteva zile iar acum era foarte interesat să ştie amănunte. Ca motiv de vorbă, îi cumpără un furtun şi o pâlnie cu cot pentru rezervor, le avusese şi el, dar le-a pierdut ori i le furase careva de prin garaj, la serviciu, şi aşa, din vorbă în vorbă, a mai aflat câte ceva despre patroana vecină cu noi. Nelu rămăsese iar fără slujbă pentru că fusese dat afară şi de aici. Cum aşa? Maşina pe care o primisem avea revizia expirată şi firma fusese amendată, dar amenda i-o imputase lui deşi o prevenise din vreme pe patroană, ea tot amânând să-i dea banii de revizie, cerând să-i pună de la el şi o să-i deconteze. Salariul? Salariul, zâmbi Nelu acru, acru de tot, da, *minim*, într-adevăr, ni se plătea, dar cu întârziere, cu reţineri; ne spunea că opreşte câteva salarii ca garanţie pentru maşină, să n-o păgubim, să fie sigură că n-o lăsăm baltă la nevoie, de asta ne ia banii. Ore în plus? Plătite? Ei, în contul orelor mai scăpa câte o pungă de pui tacâm, resturi de dat la câini: cap, gheare, câte un gât, lucru mare să se rătăcească o târtiţă, o spinare. De obicei refuzam dar, dacă le luam, le dădeam la pisici, că n-aveai nici de-o ciorbă ca lumea, o mizerie, resturi refuzate la vânzare. Zicea că noi oricum furam; păi cum să n-o furi când îşi bate joc de tine; o fura cine, cum putea. Se lăsa ea furată? Ce avea să facă? Am un amic la carmangerie, îi mai repar maşina şi-mi dă şi el câte un salam, câte o bucată de pastramă, dar slab, slab de tot, nu mai e ca pe vremuri.

Şi – de ce te interesează *madam* Dorica? Am vrut să ştiu cum se poartă cu oamenii că, uite ce întâmplare, s-a mutat la noi în bloc şi-i bine să-ţi ştii vecinii. Atunci, să-ţi mai spun ce i-a făcut nepoatei mele. Am rugat-o s-o ajute, abia terminase

fata liceul economic, şi a luat-o la contabilitate; a stat mai bine de un an că era tăcută şi supusă, tot ea dând şi cu mătura, făcând curat prin birouri. Felicia, nepoată-mea, era sigură, doar i-a spus patroana, că îi făcuse carte de muncă şi-i plătea datoriile la stat, cum se plăteşte, cartea de muncă rămânând în seif, la firmă, zicea ea, că le păstra să fie la îndemână când veneau inspectorii să le vadă. La un an, un an şi mai bine, s-a întâmplat o boroboaţă prin actele lor, nu fuseseră plătite nişte rate la bănci, nişte facturi cu mulţi bani, n-am înţeles eu prea bine şi totul a căzut pe capul Feliciei, că ea ar fi încurcat hârtiile şi, până să afle ce şi cum, a şi dat-o afară. Fata a cerut diploma de şcoală, celelalte hârtii, şi tot a amânat-o până m-am dus eu la ea, s-o ameninţ cu poliţia. Nu i-a dat decât diploma pentru că nu-i făcuse carte de muncă, niciun act de angajare, i-a zis că a fost *în probe* iar banii îi dăduse pe un stat de plată fictiv, cu rubrici cu bani reţinuţi adică pentru datoriile de la stat, s-o amăgească. Şi aşa Felicia a rămas cu vreo doi ani munciţi mai ca pe degeaba şi care nu-s trecuţi nicăieri. Unde se duce şi spune că are vechime în contabilitate, nu poate dovedi cu nimic, ani pierduţi, ce mai! Şi cine te angajează când te plângi că patronul la care lucrai te-a păcălit, când şi cel nou abia aşteaptă să te jecmănească? Aha, îşi spuse Mihal, ca pentru el. Şi ce, crezi că mă miră? Am văzut cum arată *găinăreasa*: crapă de îngâmfată ce-i, curca dracului!

În minte cu toată discuţia asta, Mihal reveni cu privirea asupra Doricăi şi, acum, tot ce Nelu nu apucase a-i reproşa patroanei, cu un simţ al dreptăţii, adică cu multă obrăznicie, ce rea şi urât mirositoare e dreptatea în gura unui şofer, el punea aceste reproşuri în ton, în vorbe, în priviri încât gazda abia mai avea replici: Bine, dar toţi ai mei lucrează pe salariul minim, aşa ne-am înţeles, le dau prime în produse, au fost de acord, aşa fac toţi, altfel ajung la sapă de lemn şi nu schimb regula că-mi sar ceilalţi în cap. Da, doamnă dragă, eu sunt

deja în sapă de lemn; când mi-a fost lumea mai dragă, fecioru-miu, Dişcă, a tras năpasta, un ghinion să nu zic mai mult, că ştiu că sunteţi rude, a tras năpasta aici, în casa asta. Şi acum ne ducem crucea. Dorica ştia, auzise ceva despre pramatia de fecioru-său, nu varianta întreagă, numai cât îi spusese doctorul, cumnatul ei, Baştin, aşa, în mare, să nu fie luată prin surprindere când va fi să audă. Da, asta s-a întâmplat, a fost aşa şi aşa, dar – nu, nu de asta pleacă, cum nu-i un motiv nici să rămână; e mai simplu să trăieşti o întâmplare ca asta decât s-o spui în vorbe, s-o înţelegi. Dorica ştia tot ce i se păruse lui Baştin nimerit să ştie dar ea, acum, făcea pe delicata şi nu voia să-i amintească, să nu creadă că îl ajută din milă ori, mai grav, să i se pară că profită de nenorocirea căzută pe familia lui! Adică aflase că-i la strâmtoare şi, ia uite, se foloseşte de el, ştiind sigur că n-o poate refuza. Mihal se îndărătnicea ca măgarul înfipt pe copitele din spate.

Măi om bun, încercă Dorica o ultimă carte, cum să-ţi spun să mă înţelegi; salariul ăsta-i, aşa, pe hârtie, e o chestie formală, să fie nişte acte între noi, dar mai vorbim şi ca între oameni de încredere, cum altfel. Am zis că pe lângă pensie o să ai şi mata un ban acolo, că am aflat şi noi că ai un necaz şi cum să nu te ajutăm. Mihal a înţeles ce voia el să înţeleagă şi a pus capăt negocierii cu un croşeu crunt în figura perplexată a Doricăi: Aşa-i cum spui, doamnă dragă, batem palma ca între oameni de cuvânt, cum altfel şi pentru că n-am încredere că eşti cinstită, ai să mă plăteşti tot cu o lună în avans; mata îmi dai salariul pe care l-am avut la salvare, nu cer sporurile, cele de risc, de noapte, de stres, că nici ei nu mi le plăteau pe toate, doar orele suplimentare mi le plăteşti dublu, bani în mână, cum ne-am înţeles, iar ce-mi dai peste, n-o să te refuz, că bani-s la mata, nevoia-i la mine, aşa că te ajut, cum să nu te ajut! Mihal afişase o mină de om generos, dar prudent iar acum aştepta ca *găinăreasa*, apreciindu-i bunătatea, să-i şi

mulţumească. Maică-sa care, firește, trăgea cu urechea dar părea să fie cu ochii la televizor, simţi că discuţia risca să explodeze. Dorica, dragă, da' tu parcă voiai să vezi ştirile de la ora opt, hai că acuma încep. Da, mamă, imediat, vin că am cam terminat de vorbit. Rămăseseră înţeleşi ca şi cum bătuseră palma, urmând să-l anunţe Dorica de când să înceapă serviciul. Se despărţiră cu o galanterie exagerată, Mihal sărută mâna celor două doamne şi ieşi rânjind larg: *Dosarul şi originea*… În zilele următoare se salutau cu o politeţe de mare clasă de câte ori se zăreau dar, ştim toţi, Mihal n-a mai intrat niciodată în serviciu, la firma Doricăi. Dorel, ştiind că ar fi vrut să-l ia pe Mihal ca *om de casă,* o întrebă cum au mers zisele negocieri iar ea i-a răspuns în doi peri: I-auzi, dragă, să dau faliment să-l plătesc pe el regeşte că se plimbă cu maşina mea prin oraş şi să-l mai găsesc că face şi cărăuşie pentru el, aşa cum l-am prins pe celălalt. Dacă eu ţi-am spus că guvernul *ăsta* strică piaţa muncii când dă ajutoare cât noi nu putem plăti salarii şi-i răsfaţă pe leneşi, tu nu mă crezi, tu rămâi un *socialist.* Dorel închise tema cu un zâmbet trist: *Aşa-i, dragă, eu şi partidul meu suntem de vină!*

*

După prima vizită ca nouă locatară, în apartament şi dependinţe, Dorica a hotărât mai întâi pentru sine, ca apoi să se impună categoric în faţa lui Dorel încât, s-o suporte, acesta trebuia să n-o ia în serios: Eu, nici moartă, nu pun piciorul în *subsolul ăla!* Dorel a palpat instinctiv refuzul ca punct câştigat, aflând că aşa va avea un loc numai al său, cum nu-şi găsise nici în vila de la fermă. Mai târziu se va lămuri ce va face acolo, cum va arăta în final locul care, acum, i se arăta ca o cutie închisă, plină cu plăceri din alte vârste, o bucurie ce tot amâna s-o pipăie, s-o guste. Îşi dorea subsolul, dar nu voia să şi-l adjudece fără un pic de joc, de hârjoană domesti-

că: *Nici moartă*, zici, bine! Şi de ce să renunţi când iarna, acolo, ai ţine murături, conserve, damigeana de vin, cartofii, cum fac toţi? Dorica nu accepta cu niciun chip şi, cu simţul ei de gospodină, de stăpână a casei în care tocmai se mutau, îşi apăra repulsia cu vehemenţă: Ce cartofi, dragă; cartofi îţi trebuie ţie? Tu eşti dus de-acasă rău; mă vezi pe mine, pe mama, tot coborând trei etaje până la subsol pentru câţiva cartofi, cât trebuie la o mâncare, dacă o facem şi pe aceea? Să mă duc până la boxă după ceapă, printre cine ştie ce gângănii scârboase şi păroase or mai fi pe-acolo? Hei, ce te superi aşa? Toţi îşi ţin în boxe zacusca, murăturile; punem şi noi gogoşari la oţet. Dar ce-ţi lipseşte, Dorele, care din astea-ţi lipsesc? N-ai la fermă, la Gherţun, şi beci, şi siloz, şi camere frigorifice? Şi ai magazine la doi paşi, cumpăr zarzavat proaspăt cât îmi trebuie ori dau un telefon şi mi-l aduce la uşă? Ce rost are să ţin aici lăzi cu mere când am livadă şi pivniţă? Să le pun la boxă să le arunc în primăvară stricate? N-am ce face cu boxa aceea! Să ţin vechituri, şi pe alea mai bine le dau pentru pomană la biserică decât să adune praful şi şoarecii. Am aici frigider, congelator, am balcon, cămară cu aerisire, ce să fac cu boxa? Mă gândeam că, fudulă cum eşti, vrei şi tu rafturi cu murături decorate cu sfeclă şi morcov, conopidă în gogoşari, toate puse de mâna ta, să te lauzi între vecine. Bine, lasă, dacă tot avem o boxă la subsol, mă ocup eu! Va să zică, nu vrei poze cu şorţul în faţă, lângă rafturile tale cu conserve, cu dulceţuri?

Acel spaţiu, golit de utilităţi ce nu-şi mai aveau rostul, putea deveni altceva şi, în mintea lui Dorel, ceva, ceva, încolţi fără a îndrăzni să spună cu voce tare. Îl chemă pe Mihal să vadă împreună boxa: Ia de aici ce ai nevoie, restul – dă de pomană, aruncă, treaba dumitale ce faci; vreau să curăţ subsolul, să rămână rafturile, că-s trainice, de ele am nevoie. Abia după ce fuseseră scoase lucrurile văzu că i-a rămas un

spaţiu cât un apartament pentru că o parte dintre noi renunţaserăm la spaţiul cuvenit din acelaşi raţionament ca şi Dorica: de ce-am ţine în boxă murături şi conserve când avem legume proaspete peste drum? A văzut că rafturile până mai ieri pline cu borcane şi damigene ţineau la fel de bine şi cărţi, cărţile grele care, în apartament, îi rupeau biblioteca. Pereţii subsolului, în parte din beton turnat în cofraje montate grosolan, apoi zonele mari de zidărie din cărămidă netencuită, ţevile de canalizare neizolate, toate din fontă brută, robinetele şi vanele, tubulatura din tablă pentru ventilaţie, ţevile de termoficare, cablurile electrice, de telefonie, canalele şi căminele de vizitare, răspândite pe culoare largi şi surprinzător de înalte – toate serviseră cândva unor utilităţi dintr-o lume anapoda, avuseseră un rost, un rost astăzi uitat ori numai ascuns vederii şi care încă dublează lumea de la suprafaţă. Mocnea aici o viaţă retrasă de sub lumina zilei şi care, abia împreună, viaţa de sus, viaţa de jos, dădeau întregului aparenţa normalităţii liniştitoare, dădeau înţelegerii imaginea întreagă. Aşa-i şi *realitatea* din bloc: spaţiul verde la intrarea pe casa scării, cu cele câteva fire de crăiţe, de petunii, arată splendid, dar iarba deasă ascunde subterana în stare să sperie orice imaginaţie dacă s-ar decoperta instantaneu. Şi Dorel era tocmai în realitatea de sub pământ observând cum instalaţiile la vedere păstrau aerul unei maşinării imense, greu de surprins într-o singură imagine, într-un singur gând, poate e un submarin eşuat, o mănăstire subterană cu chilii de lungi penitenţe, totul scufundat într-un aer obscur care îl îndemnă pe Dorel să înţeleagă că lumea de la suprafaţă funcţionează doar pentru că cineva, cine o fi, cine ştie ce forţă străină de noi, continuă fără odihnă să lucreze clipă de clipă sub pământ, fiinţă, nefiinţă, continuă să lucreze pe sub asfalt, pe sub brazda de iarbă, prin canale şi subterane să ţină la suprafaţă o atmosferă de normalitate. Tulburat ca printr-o reve-

laţie, Dorel simţi că, prin fiinţa sa, aparţine, fără s-o fi ştiut până atunci, aparţine acelui spaţiu necunoscut şi tenebros, respingător chiar, în el ivindu-se un ataşament nemaiîncercat pentru locul care începea să prindă duh şi suflet ca o lume ce abia i se dezvăluia.

După ce visase în adolescenţă să aibă o insulă numai a lui într-un ocean bântuit de uragane şi ocolit cu înfricoşare de toate navele, abia acolo să-şi afle el liniştea, Dorel avea, în sfârşit, locul de retragere şi meditaţie. Ăsta-i buncărul meu! Gândul lui Dorel îl făcu pe Mihal să tresară. Aşa-i, ai zis-o bine; peste peretele ăsta e *adăpostul,* eu lucram la salvare, de unde să ştii mata ce răspunderi aveam, cheile stăteau la mine, da, aici e un adăpost, n-ai de ce să te temi de război, de cutremur; să ne atace cineva, avem de toate aici, sub pământ. Şi Mihal îi arătă profesorului, spre capătul culoarului împărţit în boxe, o uşă de metal tăiată grosolan cu aparatul de sudură, cu mânere ca de hangar care, ştia şeful de scară, dădea în adăpostul subteran din centrul oraşului. Totul fusese părăsit de vreme ce, proprietăţile restituindu-se bucată cu bucată, metru cu metru, nu se mai păstraseră traseele, intrările de la suprafaţă, căile de retragere; spaţiul de deasupra fusese împărţit altfel, se construise peste căile de acces încât schiţa de cadastru nu mai călca pe harta subsolului, subsolul, proprietatea care, fără a se mai numi *obştească*, rămăsese totuşi un bun de folosit în condominiu.

Subsolul oraşului, pentru că n-a trezit încă interesul cuiva, a rămas fără stăpân *privat* şi îl foloseam, după nevoia fiecăruia, ca un *domeniu public* lăsat în paragină. Dar cine ştie viitorul: poate că şi ce nu se vede îşi va găsi proprietarul, stăpânul. Da, printr-o simetrie curioasă, mai aveam în comun terasa blocului, acoperişul unde rămăseseră, ca sperietori, cu profilul hieroglific, pâlniile megafoanelor prin care s-ar fi auzit, în caz de bombardament, alarmele de retragere în adă-

posturi. Toate, cu subsol cu tot, s-au abandonat ca inutile pentru că, după *războiul rece*, oho, ce război fusese şi ăsta, nouă, celor mărunţi, indiferent de învingător, n-are ce să ni se mai întâmple, în lume domnind pacea, nu vor mai fi alarme în toiul nopţii, n-o să ne mai repezim pe beznă la măştile de gaze lăsate în cuier, lângă uşă, să coborâm în adăpost. Poate, aşa, ca exerciţiu.

Abia după venirea lui Dorel pe casa scării la noi, subsolul părea să fie altceva decât fusese înainte, dezvăluindu-şi o faţă de nebănuit cu ani în urmă. Subterana ce părea fără sfârşit, până nu de mult – cămara noastră de provizii, locul micilor chefuri cu vecinii, a prins să capete alte folosinţe pe care le înţelegeam mai greu şi coboram tot mai puţin pe acolo. Pentru mulţi, subsolul devenise o anticameră a pubelelor de gunoi, în rest – beznă pustie, hău părăsit. Ştiam şi noi de uşa din subsol ce dădea în locul de refugiu în caz de bombardament, la noi aflându-se a doua sau a treia ieşire de la adăpostul central în caz că alte ieşiri ar fi fost blocate sub dărâmături, iar litera A pictată pe peretele blocului, la stradă, semnala în caz de bombardament: *Intrare în adăpost!* În adăposturi se depozitau cândva alimente, se improvizaseră locuri de dormit, săli de mese, se instalaseră reţele de canalizare şi mufe de toate felurile, aici se aflau lăzi cu materiale sanitare, truse de urgenţă, medicamente, fusese şi un centru de comunicare prin radio şi telefonie dacă se întâmpla ca, totuşi, americanii sau ruşii să vină, când şi cum se hotărau ei între ei. Aici a fost adăpost, că putea fi război din clipă în clipă, ce ştii dumneata, un civil, prin ce-am trecut noi, îi explica Mihal, de aceea mai sunt cabluri, ţevi, conducte, tubulatura de aerisire, de aceea aici sunt mai multe guri de canalizare decât în alte locuri. Uite: firele astea-s de la antenele de pe bloc pentru staţiile de radio, nu mai folosesc la nimic, o să mai reziste un timp până le vor găsi ţiganii să le ducă la fier vechi. Acum

doar canalizarea mai funcţionează. Pe Dorel îl pătrunse un sentiment ciudat, sentimentul că fusese aruncat înapoi într-un trecut al groazei sau fusese proiectat în viitorul aceluiaşi coşmar: în adăpost fiind, afară, la suprafaţă, viaţa nu mai era posibilă, războiul începuse şi învingătorii vom fi noi, din subterana cea mai adâncă, cei gata să renunţe la orice urmă de civilizaţie, de confort. Şi la suprafaţă fiind, pe timp de pace, gândul că aveam un loc de refugiu, o subterană unde să ne salvăm, ne ţinea încă vii, ne ţinea în viaţă, aveam speranţă să scăpăm teferi din nebunia celor mari, de deasupra noastră.

Auzind detaliile, Dorel simţea că, de acolo, din subsol, se află în legătură cu oraşul, cu restul lumii, că stă pe un nod de legătură prin care intra într-un fel de comunicare cu toate subteranele, cu toţi oamenii; loveai o ţeavă şi sunetul acela se auzea la kilometri depărtare amplificat de ecoul spaţiilor goale, amplificat de întuneric ori numai de aşteptarea ta, totul intrând în concertul secret al rumorii universale care nu înceta nicio clipă şi zvonul se stingea într-o linişte monotonă, alta decât cea auzită în altă parte, cum ai pune urechea pe coastele unui mamut gigantic, nedispărut, ştim noi, ca topit în alte timpuri şi, cu urechea lipită, auzi în interior viaţa nedesluşită ce continuă după legi cu totul desprinse de timpul din afara sa. Tot ce aflase de la Mihal pe Dorel îl pătrunse ca un nor umed, o umbră ce începuse să-l inunde, un lichid ce te cotropeşte fără să-l simţi fiind la temperatura corpului tău şi de care n-ai cum să te fereşti, umbră topită în fiinţa ta. Fără voie se simţea conectat prin acele cabluri şi conducte cu alte fiinţe de care afla abia atunci că sunt semenii săi la urma urmei, semenii săi dar văzuţi din alt unghi, din altă perspectivă, cât cu spaimele şi cu neliniştile lor, cât cu dorinţa irepresibilă de a se salva de sub primejdia fără nume. Fără s-o vadă în faţă, o simţea prezentă, aproape de el, simţea cum umbra l-a pătruns deja. În preajma umbrei de răcoare, Dorel începea să prindă

înțelesul lumii pe dedesubtul ei, umbra furișându-se în ființa lui Dorel ca neliniștea ce îl apropia, paradoxal, și, mai mult de ceilalți, făcându-l să se simtă mai uman, mai înțelegător și iubitor pentru cel de lângă el, simțea cum îl doare fragilitatea sa, a celor din jur, a tot ce este viu încă, fragilitatea ființei față de lucrurile inerte, nemuritoare în felul lor față de care el are un singur defect: este viu, acum și aici și, curând, nu va mai fi. Umbra se strecurase în el ca o beție necunoscută și beția asta avea să-l transforme, să ajungă dependent de singurătate, dependent de seva răcoroasă a subteranei.

Acum Dorel avea locul său unde putea să-și țină cărțile, să-și termine de citit și de conspectat lucrările începute de multă vreme, unde avea liniștea să-și rumege ideile păstrate încă în rezervă, dar și faptele uluitoare pe care le aflase din cărți de-a lungul anilor de studiu, alte fapte decât cele trăite pentru că de asta obsesia sa era *istoria* și nu întâmplător se destinase cercetării ei. Pentru această profesie abandonase juridica, abandonase o posibilă carieră universitară ori cine știe ce altă carieră în administrație, în magistratură. S-a dedicat istoriei cu tot entuziasmul încă din tinerețe, înrobit, fascinat de făptura asta cu numele de om, ființa capabila într-o singură viață de fapte uluitoare, ca nicio altă specie. Viața de până atunci Dorel și-o închidea în paranteze ca timp de încercare, de provizorat, în care doar i-au crescut aripile pentru un zbor incert. Acum avea șansa să afle adevărul despre sine, să încerce zborul. În subterana lui, Dorel vorbea și scria liber ca aflat într-o peșteră de la începutul lumii în care oamenii încă nu se sălbăticiseră de ei înșiși sub presiunea compromisului cerut de traiul în comun.

30.

Dorel nu se remarca cu nimic prin hainele sale; îşi alegea costume potrivite sezonului, ocaziei, încercând prin felul său de a se îmbrăca să-şi potolească şi soţia în dorinţa ei de haine scumpe. Reuşise cât de cât s-o ţină într-o limită a bunei-cuviinţe, luxul pe care îl râvnea Dorica, el temperându-l prin eleganţă. Dorica se convinsese că e în dreptul ei să câştige bani şi să arate că îi câştigă, şi cum să-ţi dovedeşti valoarea şi meritele altfel decât câştigând bani şi cheltuindu-i pentru a-ţi arăta rangul? Purtând obiecte scumpe şi luxoase în exces, Dorica se simţea sigură pe ea, protejată, puternică, bogată prin ceea ce era ea în clipa aceea, şi avea sentimentul că aşa se păstrează intangibilă în faţa răului, că aşa se apără de invidia, de duşmănia altora. Bine, e *balul oamenilor de afaceri*, se iritase Dorel, am fost invitaţi şi noi; suntem, e adevărat, o familie dar suntem, în acelaşi timp, două individualităţi şi nu fraţi siamezi îmbrăcaţi într-un costum comun. Îţi promit, nu voi fi eu punctul de atracţie al balului şi te întreb: îmi pot permite să mă port firesc, cum sunt de felul meu şi să-mi spun părerea când e cazul? Faci cum crezi, doar să nu mă faci de râs, îi ceru ea!

Sărind peste gustul soţiei, Dorel alesese un costum grifer, cămaşă bleu deschis încât arăta ca într-o armură medievală abia scoasă de la curăţat, de la lustruit. Apoi, frizură scurtă, barbă sură, coif de oţel cu viziera lăsată, privirea ascunsă sub ochelarii fumurii, gura strânsă ferm, fără urmă de zâmbet. Aşa arăta Dorel, luptătorul gata de atac şi care cu greu a acceptat să-şi lase armele, lancea şi spada, la garderobă să fie îngăduit şi el la balul oamenilor de afaceri dat de came-

ra de comerţ. Nimeni nu l-a provocat la duel şi nu l-a cercetat în afară de ochiul sever al Doricăi, nici ea nepricepând ce vrea să spună prin aerul lui de mistreţ supărat dar, aflându-se între ceilalţi, a dansat şi a parcurs tot programul, l-a suportat în tăcere, bătălia dintre ei purtându-se, ce elegant, acasă, în dormitor: Te-ai găsit tu să fii mai acru, mai ţepos decât toţi. Cum aşa? Nu m-am îmbătat, n-am vorbit urât şi aveam un costum decent, aşa sper. O fi, dar te-ai găsit tu să-ţi arăţi, de sus, dispreţul faţă de colegii mei de afaceri, oameni care învârt de zeci de ori mai mulţi bani decât noi, să-ţi arăţi dispreţul faţă de ei, adică faţă de bani ca şi cum ai vrut să ne jigneşti cu lipsa ta de credinţă când eram la liturghie, în *catedrala* noastră! E adevărat şi n-o să-mi reproşez că m-am purtat cu sinceritate. Când văd atâta impostură, atâta prost gust şi lipsă de o elementară cultură, îi taxez şi eu prin distanţă şi tăcere. L-ai auzit pe preşedinte cum se plângea că omul de afaceri e tot timpul cu *sabia lui Zalmoxes* deasupra capului, şi eu să mă port cu ei ca în faţa unor academicieni!

Păi nu-s, îl aprobă cu toată furia Dorica. Nu-s academicieni şi să-ţi fie ruşine, Dorele! Dacă vrei cultură, bate-te şi ajungi în Academie şi atunci să râzi de cei de acolo că sunt sub nivelul tău; aici eşti, e adevărat, între inşi cu patru clase şi măcelari; ce vrei de la ei? Ei fac bani, cu lăcomie, cu patimi, cu vicii, cum pot şi ei, înşală, fură, de asta-i poliţie, sunt inspecţii de tot felul din partea statului, să aibă grijă să nu ne omoare cu lăcomia lor! Ce, crezi că eu nu văd, crezi că eu nu-i ştiu? Şi totuşi, aşa răi cum sunt, datorită răutăţii şi lăcomiei lor trăiesc bine atâţia alţii care n-au curajul să se arunce în apa asta murdară a afacerilor pentru că ba-i prea rece, ba-i prea fierbinte, ba pute, al dracului mai pute. Şi, ipocriţi şi mişei, preferă salariul cel mic de la stat, un post călduţ până prind să ajungă inspectori, şefi de agenţii, miniştri şi să-i vezi atunci

cum ei, *cei cinstiți,* trăiesc pe pielea noastră, își fac averile pe seama noastră, a celor *lacomi și răi!*

Dorel se dezbrăca de costum cu o grijă exagerată fără să piardă nimic din ce-i spunea Dorica, fără să coboare nici el de pe metereze, deși ieșise din armură. Altfel, am vorbit cu câțiva dintre prietenii tăi, inși cu care ești *în relații;* nu-s nici ei fericiți de cum curg lucrurile, dar sunt realiști, suportă să fie suportați, din afaceri își fac banii, de aici își iau puținul bine pe care îl pot smulge de la lumea asta egoistă! Cel puțin între noi aș zice că ne-am purtat bărbătește, fără ipocrizii și politețuri false. Da, am intrat și eu în *catedrala* voastră, cum spui, și am văzut că nu-s singurul păgân rătăcit printre voi și am păstrat liniștea uitându-mă la icoane fără să fluier în biserică. Ba ai cam fluierat: când toți au venit în costume scumpe, în Armani, tu doar că nu ți-ai pus un trening! Te îmbraci prost și-mi strici mie *bonitatea.*

Cum adică, se aprinse și Dorel, ei vin la teatru, la concerte simfonice în blugi și adidași, în pulovere, cel mult într-un sacou sport iar eu dacă vin la bal în haine de stradă, costum, cravată, oricum, ce-i rău? Ai văzut cum te măsura din ochi doamna primar! Da, i-am spus *sărumâna*; se uita la mine că avea ce vedea: în comparație cu primarul, sunt un exemplar reușit, tu nu crezi? Râzi degeaba; oamenii primesc respect, Dorele, după cum se îmbracă, după cum arată, după cum se poartă. Se uita la tine că ai venit cu același costum cu care te duci la clasă, o cârpă de *second hand.* Așa-i, Dorica, pe asta am înțeles-o și eu: *armani*, bineînțeles, dă mâna cu *armani* și, simțindu-se de același rang, vor face afaceri între ei; *steilmann* dă mâna cu *steilmann*, pe când eu, în costum de *second hand*, strâng mâna celui de nivelul meu, omul de *second hand* – e o lume echitabilă și în care domnește egalitatea, fiecare aflându-și egalul său.

Da, domnul profesor vrea să ne dea o lecție și aici, că doar n-o să ia el lecții! Adică vrei să ne arăți că un profesor

câştigă mai prost decât un om de afaceri; e firesc să fie aşa şi ţi-o spun acum ca profesor, că doar ştiu. Din privinţa asta sunt liniştit: nimeni nu învaţă nimic. Şi am plătit zece milioane tacâmul ca tu să ne dai lecţii de cumpătare şi să mănânci caş cu roşii, să bei un pahar de vin şi multă apă plată! Da, am mâncat simplu, să mă simt bine şi a doua zi! Unde-am greşit? Da, dragă, ne dăm şi noi un pic în spectacol; avem bani şi degeaba îi avem dacă nu-i şi arătăm în vreun fel; culturiştii fac paradă de muşchii lor, un halterofil se laudă că ridică câteva kilograme mai mult, altul că sare cu cinci centimetri mai sus, la noi *se joacă banul,* ăsta-i spectacolul lumii şi n-am de ce să mă feresc. Am văzut, te-ai fotografiat, te-ai lăsat filmată cu toate VIP-urile din sală, cu gazetarii, vom avea o mulţime de amintiri de la balul ăsta – un adevărat delir. Văd şi eu cum *bunăstarea produce o beţie căreia oamenii de joasă speţă nu-i rezistă niciodată!*

Bine, Dorele, de ce ne jigneşti la grămadă, cum îţi permiţi după ce trăieşti şi îţi faci mofturile pe banii noştri. Mă cerţi degeaba şi mă faci parazit când citez şi eu din Balzac, tot un parazit în conflict cu creditorii lui, bancheri. Uite, aici ne înţelegem: sunt în slujba averii mele şi dacă eu, ca director de firmă, nu mă îmbogăţesc, înseamnă că toţi angajaţii mei mor de foame încât e de datoria mea să adun averi. Eu am limitele mele, tu le ai pe ale tale; îţi ştiu obsesiile şi orgoliile, ţi le-ai împlinit, acum – termină! Tot ce faci ţine numai de ambiţia ta, de a te făli faţă de alte ţoape şi atât, în rest poze de faţadă. Nimeni nu-i ce pare, ce pretinde; toţi ştim, dar ne facem că n-am aflat că suntem nişte ţoape! Ţoape? Ţoape, Dorele?! Da, ţoape şi ţoapele sunt unisex, şi bărbaţi, şi femei. Să ştii, Dorele, mie nu mi-i greu să las totul baltă şi să plec, plec şi eu în lume, unde văd cu ochii, să vă descurcaţi şi fără *o ţoapă* ca mine!

Viaţa acestei perechi mutată de ceva vreme pe scară la noi, o pereche care se apropia de desăvârşire, un veritabil model de *lume bună* din oraşul nostru, va trece desigur şi prin

divorţ, un divorţ în interesul afacerilor, cum e şi firesc la o casă mare. Dorica avea obiceiul să spună despre soţul ei că el visează, în vreme ce ea, realistă, face proiecte iar Tudorin se întreba cu de la sine putere, fără să ceară voie de la nimeni: totuşi, a cui o fi lumea asta? Mă uit la miliardarii din jurul meu, oameni de top, cum se zice, parlamentari, miniştri, VIP-uri, oameni de succes, răsfăţaţii vieţii şi, de n-aş şti că şi-au ales singuri calea, mai că i-aş compătimi: au vile în cartiere de lux, la munte, la mare, îşi plimbă amantele scumpe pe iahturi şi mai scumpe, au conturi în străinătate, fac tot ce le trece prin cap şi, cu toate astea, rămân mai departe crispaţi, înăcriţi, ulceraţi de otrava invidiei şi, până să moară înaintea altora, sunt gata s-o ia la fugă lăsând totul în urmă de parcă nimic din ce au nu-i din ce şi-au dorit cu adevărat, ca şi cum cineva le-ar fi băgat cu sila pe gât fericirea, le-au băgat pe gât tot ce au, iar acum, ce blestem, nu mai pot scăpa de titluri, de bani, de averi, nu mai pot scăpa de femeile care vor să-i iubească. Cine oare le bagă pe gât fericirea, când ei nu vor şi abia se salvează prin boală ori murind înaintea altora?

Soţia este conştiinţa mea la vedere pe care n-o pot comanda, n-o pot stăpâni cu nimic pe Cecilia, şi bine că-i aşa, dar o mai pot fenta din când în când, pot s-o mai sar cu privirea, cum fac şi cu creierul meu din spatele creierului, un controlor ferit de ochii altora. Da, aşa trebuie să se întâmple şi cu Dorel, va trebui să asculte şi el de soţie, măcar cât să-i intre în joc. Din bonomia sa largă, din slăbiciune pentru ea, Dorel a acceptat apropierea de un partid, apropiere care, în viziunea Doricăi, avea raţiuni bine întemeiate. Era foarte nimerit să aibă în casă, aproape de ea, omul capabil să-i deschidă uşa la somităţile din judeţ şi mai sus şi, de ce nu, să-i rezolve direct, chiar el, necazul pentru care căuta soluţia la vreun mahăr al zilei.

Lui Dorel, noua formulă a existenţei sale îi pica prost, îi părea un compromis prea amar care, sigur, îi aducea umiliri,

supărări, enervări, tracasări, momente penibile. Şi timpul pierdut? Dorel dona cu generozitate din timpul său altora cu credinţa că fiecare ar trebui să ne dedicăm o parte din zi şi comunităţii: cum avem spaţii comune, zicea el, să avem şi un timp folosit în comun, un timp care să ţină de domeniul public, măcar cât să fii membru într-un organism activ cum e consiliul judeţean, cel municipal, să participi la deciziile care se iau, fie şi ca membru de partid, să-ţi aperi interesele ca individ, ca ins vizibil al unei comunităţi mai mari, cu pondere şi influenţă, cum sunt oamenii de afaceri, pe când Baştin, fratele său cu care avea controverse pe această temă, el se dedica altor scopuri, cercetării medicale, cum ştim, dar şi binelui unei comunităţi restrânse, discrete, obscure. Dorel căpătase aşa sentimentul acut că aparţinea comunităţii, adică turmei, turma ca termen deloc peiorativ, şi că trebuia să-şi împartă împreună, vrând, nevrând, acelaşi timp, acelaşi destin: se va bucura împreună cu toţi când, alături de turma sa, va zburda pe pajiştea plină de flori, dar va suporta şi drumul la abator în aceeaşi remorcă de camion cu toată turma de bovine şi va fi pe drumul ales de toţi când, prin vot, majoritatea a ales, democratic, abatorul, iar el n-are de ce să se plângă de vreme ce a votat şi el, nu mai contează cum.

Şi, totuşi, rebelul din el simţea disciplina de partid ca o corvoadă, ca o aliniere ordonată, pe rând şi pe coloană, o simţea şi când votul său nu ascundea în spate intenţia de a favoriza o firmă sau interesul cuiva apropiat de partidul lor, dacă nu chiar pe unul dintre ei; atunci votau pentru a-i şicana pe cei de la putere, să-i silească să vadă forţa lor ca opoziţie, să-i accepte la masă pentru negocieri, pentru a ajunge la un compromis, să aibă şi cei din opoziţie ceva de câştigat şi jocul ăsta, peste interesul adevărat al comunităţii, jocul ăsta nu voia să-l admită. Înţeleg să vă ascult, să vă întreb, să ştiu cum gândiţi şi ce vreţi, dar eu sunt aici, între voi, ca să ştiţi şi voi

cum gândesc, ce interese am şi să ştiţi că vreau să mi le respectaţi. Dacă ăsta-i un joc de putere ce se joacă cu pumnul în masă, voi izbi şi eu cu pumnul în masă. Vă respect şi cer respect în aceeaşi măsură: vă faceţi jocurile, foarte bine, vă înţeleg, dar şi eu vreau să-mi fac interesele la fel ca oricare dintre voi. Colegii lui se mirară, de ce e nevoie să spună cu voce tare lucruri care, oricum, le gândeau toţi şi le admiseseră între ei fără vorbe: *Da, e un joc de putere şi, dacă-i nevoie, nu bat doar cu pumnul în masă, îţi pun şi gheara în gât cât îmi eşti de coleg! Dar de ce trebuie să faci zgomot pentru asta? De ce să te porţi ca un puştan îmbufnat care a aflat şi el că nu barza l-a adus pe lume?*

Ştia, pe sub masa negocierilor era un joc de bombeuri şi blacheuri, un joc de care i se făcuse o silă enormă când a descoperit cât de ieftine erau ambiţiile partenerilor săi. Dar în acele chefuri, plictisitoare şi jalnice, auzea o bârfă despre şefii lor, se tocmeau locurile pentru listele viitoare, se neguţau funcţii pentru oamenii din judeţ ori îţi aranjai, *pe algoritm,* o promovare în vreun minister şi abia în acele chefuri lăsau impresia că sunt *o echipă.* Cum să-ţi strici doar şi o clipă din viaţă, din viaţa care mâine nu mai este, să ţi-o strici pe o deşertăciune? Cu vremea, lăcomia, devenită un bun comun al familiei, lăcomia pe care soţia sa o transforma zi de zi în bunuri şi bani, cu încrederea pătimaşă şi iraţională că Dumnezeu îi va lăsa atâtea zile câte şi le poate ţine pe banii ei, aceeaşi lăcomie Dorel o sublima cu hărnicie vicioasă într-o nestăpânită aviditate de cărţi, de scufundare în lectura lor, convins că va primi din partea Supremului viaţa, timpul, să le citească, să afle înţelesul lor. Acumula cunoştinţe printr-o învăţare zeloasă, în exces, şi, neîndoios, îşi spunea Tudorin, şi astea sunt exemple de lăcomie, de cădere în vânare de vânt, a curiozităţii fără scop, viciu condamnat de spiritul pustnicilor.

Adunase mult fără să ştie cum îşi va administra arhiva uriaşă şi în creştere, nu ştia la ce o va folosi, greutatea ei îl strivea şi

tot i se părea că nu adunase cât ar vrea să ştie. Ajunsese să-l sperie depărtarea faţă de ceilalţi, aşa cum cel cu conturi fabuloase în bănci, ar simţi distanţă şi dezgust, dacă i-ar vedea, faţă de cerşetorii străzii, analfabeţi şi ei în literă şi în spirit, iar eliminarea lor, indiferent cum, i s-ar părea necesară, salubră. Miliardarului, să-şi transforme banii în pâine, i-ar trebui mia de ani şi mai mult s-o mănânce, el şi tot neamul lui, convins că, având pâinea, Dumnezeu îi va da şi zile pe măsură. Tot aşa şi Dorel adunase mii de cărţi, îşi înlesnise accesul la alte mii şi, să le citească, i-ar trebui şi lui peste mia de ani. Lui Dorel însă, lăcomia sa, imposibil de strunit, de stăpânit, îi aducea şi neliniştea zădărniciei de a bea de unul singur apa oceanelor, de a pătrunde rostul viitorului pe care nu-l va ajunge când ştia sigur – nici lui răgazul acesta nu i-l va da nimeni.

Într-o dimineaţă, nu mult după ce Dorel s-a instalat în chilia ca zidit în liniştea unei carcere medievale, se aude strigat de pe scări de vecinul său Mihal, omul pe care nu-l putea ocoli nimeni. Dorel abia îşi pusese în faţă, pe masa de lucru, cele câteva cărţi prin care voia să se uite în răstimpul zilei, caietul cu notiţe şi o cană mare cu apă de la chiuvetă să o bea, încet, sorbitură, cu sorbitură, cum alţii ar fi băut într-un deliciu prelungit cana de cafea. Mihal îşi făcu apariţia în uşă, în cămaşa lui în carouri cu mânecă scurtă, era în august, se anunţa o zi călduroasă, nu şi în subsol unde, cu toată ventilaţia, temperatura rămăsese ca de frigider. Rânjetul său părea mai deschis decât de obicei pentru că, după ce l-a ajutat zile la rând să-şi amenajeze locul său de linişte, între cei doi se înfiripase o relaţie mai apropiată, cele câteva sticle de bere băute împreună lăsându-i impresia lui Mihal că şi-a aflat subalternul aşteptat de mult. Oaspetele avea în mână *Cartea de imobil* şi o agendă veche, plină cu însemnări despre locatarii de pe casa scării, cei de acum, cei care au fost. Intenţia lui

era să-l impresioneze pe Dorel cu secretele ştiute despre noi şi să completeze rubrica cuvenită Vasileştilor de acum, ştiuţi ca rude apropiate cu foştii Vasileşti, blestemul familiei sale. Cu încântarea cu care gazda zâmbitoare primeşte din partea oaspetelui buchetul de flori, cadoul adus, Dorel îi luă din mână cele două caiete şi se aşeză tacticos pe scaunul său, îşi puse ochelarii şi, având creionul roşu în mână, le deschise cercetându-le cu zelul reînviat al profesorului care se ştia.

Coborât din lumina zilei, Mihal rămăsese dezorientat de umbra hrubei, de locul organizat cu totul altfel decât îl ştiuse, se fâstâci, mai întâi părând mândru că are şi el cu ce să-l intereseze pe domnul profesor, până când Dorel îi spuse, aşa cum ai aprecia un elev ce se sileşte să fie cu lecţiile la zi: Bravo, domnule Mihal, ce ai dumneata aici e document, e istorie vie. Ne asemănăm văd, şi eu ţin un fel de *Carte de imobil,* dar numai pentru morţi, pentru scriitori, am şi eu un caiet cu faptele, cu ideile lor! O să te rog să mă laşi să-l studiez; mă bucur că mi l-ai adus. *Dosarul şi originea cui te-a făcut!,* apucă să mârâie Mihal până să ajungă la vorbe mai domoale: Stai, domnule, eu am de completat actele astea cu datele la zi despre familia dumitale, eu am răspunderi, nu-s de capul meu… O, nu-i grabă şi nici nu-i nevoie! Căută din ochi la rubrica familiei Călţun şi văzu că în dreptul ei sunt şi spaţii albe, necompletate. Ia uite, nici la dumneata n-ai scris mare lucru! Dumneata locuieşti aici ilegal, nu ţi-ai trecut ordinul de repartiţie, n-ai trecut nici ce şcoală a făcut băiatul! În vremea asta, deschise şi caietul cel gros şi rămase plăcut impresionat de aspectul de jurnal atât de familiar lui Dorel şi unde, sub data zilei, fuseseră însemnate întâmplări vechi, din alte vremuri, ce nu mai spuneau mare lucru acum. Şi jurnalul ăsta, ce frumos, aici ai notat tot ce aflai despre vecinii de pe scară şi, deschizând la întâmplare, citeşte cursiv, ca în clasă: *12 noiembrie 1988 – Astăzi a fost ziua de naştere a lui Bondocea Costache*

de la apartamentul 17. A făcut 50 ani. A avut ca invitaţi părinţii şi doi colegi de serviciu, de la Inspectoratul silvic. Au venit cu soţiile şi i-au adus cadou un fazan de crescătorie şi o damigeană cu vin. Bravo, domnule, splendid, e un document de primă mână. Cred că cei de la securitate erau mândri de dumneata. *Dosarul şi originea…!* Ce vorbeşti domnule, asta-i o tâmpenie! N-am venit să mă controlezi dumneata. Eu am venit aici cu treabă, am să completez *Cartea de imobil*, e obligaţia mea. Zău? Din partea cui şi faţă de cine ai obligaţia asta? Poliţia are altă treabă acum, poate ai uitat că şi securitatea şi-a schimbat şi numele; poate nu ştii, războiul s-a terminat, Mihale, ai rămas singur în tranşee şi încă te baţi pentru stăpânii care au trecut în tabăra cealaltă, nu-i prima dată când generalul îşi trădează soldaţii. Trezeşte-te! Mihal se repezi şi-i smulse cu brutalitate caietul, îl înjură zdravăn de data asta fără surdină şi-i spuse în clar: Să ştii că aici este o ordine iar eu am grijă ca voi să respectaţi ordinea. Aici nu face fiecare ce vrea, cum îl taie capul, n-o să-mi spui tu ce să fac eu, la mine acasă! Te-ai pus cu cine nu trebuie, se înfurie Mihal şi ochii săi roşii de mânie îl văzură pe Baştin, doctorul care, ştia el, i-a nenorocit băiatul; lui, doctorului, îi spuse: Degeaba fugi, eu îţi fac felul! Luat prin surprindere de o ameninţare de neînţeles, Dorel încercă să-l circumscrie lumii în care se afla: Vecine, eşti un zero deşi, până să ajungi la valoarea lui zero, mai trebuie să creşti! Şeful de scară n-avea timp să judece subtilităţi de catedră pe seama numerelor negative şi plecă lăsând toate uşile deschise, episodul dându-i o vreme de gândit lui Dorel. A înţeles că Mihal, nici pe departe un zero, avusese pe casa scării o misiune mai grea decât s-ar crede iar scoaterea sa din rolul care-i dădea sens zilelor şi-i ocupa nopţile, nu o poate accepta şi, în felul său, avea să-şi continue misiunea în care se angajase demult. Lumea s-a schimbat? Nu, dacă el nu acceptă schimbarea, e limpede că nici nu s-a produs, timpul pentru el oprindu-se în loc.

Atunci, incidentul iscat de Mihal cel stăruitor de a se păstra activ într-un serviciu care, în părerea sa, n-a dispărut îl răscoli pe Dorel, evocându-i anii pe care i-a trăit, poate că prea mulţi, în comunism. Căută printre caiete sale şi îşi revăzu, nu atât jurnalul, cât un set de note şi conspecte care îl cotropiră cu amintirea acelor ani. Era, pe cât mai ţinea minte, într-o sâmbătă, o seară de Înviere, când se obişnuia ca în şcoli să se ţină reuniuni, adică un prilej de a dansa, dans cu prezenţa obligatorie a elevilor, fără scutiri, fără învoiri şi sub ameninţarea scăderii notei la purtare. Seara de Înviere era pentru elevi un prilej de a dansa, firește, dar după conferința despre misticism când vorbea directorul şcolii cu autoritatea funcţiei sale, în vreme ce profesorii erau chemați și ei pentru supraveghere iar o parte, *profesorii-propagandiști* erau convocați la o instruire metodică îmbibată de absurdul construit cu program pe seama unui act ce scapă raționalului, nu și realului – *Învierea.*

31.

Ca propagandist, recitea Dorel în caietul său unde se turna singur cine ştie el către cine, fusesem chemat şi eu şi, din ce ţin minte, ce mai păstra oare memoria mea dominată de mlaştini, bulboane şi nisipuri mişcătoare, cine se bazează pe memoria unui profesor obişnuit să ştie una şi să predea alta, ţin minte că se întâmpla pe-o vreme cu zăpadă şi ploaie încât, în amurgul dinaintea nopţii, o rătăcire prin bălţi şi stufăriş părea atracţia potrivită doar sinucigaşilor. Fuseserăm convocaţi în sediul comitetului judeţean şi intraserăm, ca într-o alunecare în vis, printr-o aripă a clădirii aflată în reparaţie, pe scara folosită în mod obişnuit, pe aici intrând de zeci de ori, la subsol fiind un bufet şi o sală de mese, beton şi var, nicio altă finisare, iluminată prin ferestre strâmte, ochiuri înguste şi la nivelul solului. Prin stil şi funcţie, sediul PCR căpătase în anii de folosire aerul mai degrabă belicos decât solemn, ca al unei cazemate a inamicului, dacă aveai în vedere războiul civil purtat afară, pe străzi, în case, la locul de muncă, pentru mine, la catedra, un război civil trist, cu învinşi în ambele tabere, fără învingători, fără eroi.

Scara, îngustă, în spirală, pe care urcam arăta ca intrarea în donjonul unui nobil scăpătat, o scară de penumbră, cochilie de melc, noi ciocnindu-ne unul de altul urcând pe scări după ce încercaserăm şi liftul ignorând anunţul *Defect!,* noi ştiind că, figură de stil sau nu, în socialism, lifturile fac probleme. În holul strâmt ne scosesem pelerinele, hainele groase, pălăriile, scuturam şi închideam umbrelele, şi urcam cu tot bagajul pe braţ; curând aerul se înfierbântă năpădindu-ne

aburul mulţimii ce dă brusc în clocot. Cu hainele ude pe braţe, cu umbrelele picurând, respirând vapori peste care domina, ca la cozonaci, vanilia, urcam scările fără grabă. Între noi, multe femei, ele grăbindu-se să-şi schimbe încălţările trecute prin mlaştina oraşului, cizmuliţe ori ghete cauciucate, să încalţe pantofi cu tocuri şi barete colorate, ca pentru sărbătoare, pentru sărbătoarea din calendarul bisericii, lăsând să se vadă gleznele şi ciorapii de mătase pe sub fusta de stofă subţire, parte dintr-un costum cochet continuat cu un taior răscroit larg ori o bluză brodată din goluri, alături de colegele mele, urcam scara abruptă, scara de serviciu a vreunui donjon de castel, urcam şi noi ca slugile pe scara din dos.

Clădirea se renova, ici, colo, mai ivindu-se o schelă, găleata cu mortar, o mistrie, vreun cancioc lângă salopeta agăţată în cui, o zi, două, până trece Învierea. Doamnele urcau cu mare grijă lăsându-se uşor, uşoare, pe braţul colegilor fără a îndrăzni să se sprijine de balustrada plină de praf; urcam năduşind prin aerul de staul încălzit iar lumina de pe scară părea să vină din veselia celor care tot urcau, din privirile ce urcau şi ele îndrăzneţe şi toată clădirea plutea într-o lumină de cristale false pentru că veselia asta mi se arăta nefirească, trecătoare şi nu pricepeam de ce atâta bună dispoziţie când urma să avem parte de o şedinţă plictisitoare ca întotdeauna. Trecuserăm de mezanin, aici şantierul arătându-se în toată splendoarea, schelele şi caprele de lemn acoperind o parte din podea, birourile masive, ghivecele joase cu flori stropite şi ele cu var, acoperite de praf, ajungând toate în mijlocul încăperii. Ghivecele aveau cactuşi cu o fizionomie ostilă şi deloc mascată şi de ce te-ai mira că partidul cultivă cactuşi, simbolul autorităţii ocolite de toţi, protejaţi prin podoaba lor – ţepii. Urcând spre celelalte nivele, scările deveneau largi iar de pe trepte fuseseră scoase preşurile ţinute de vergele, să se vadă că zidarii au ajuns şi aici. Zidarii, dar un-

de-s zidarii? Ei, neavând sarcini de partid, *ţineau* seara de Înviere, sărbătorind Paştele acasă, poate se duc şi la slujba de la biserică cu *ouă, pască, tămâie, slănină şi lumânare.* Că tot eram la învăţământ politic înţeleg, iată, muncitorii, clasă conducătoare, cum altfel, se duc la biserică, încetează munca, se bucură de calendarul creştin, nu cum se întâmpla în pătura cea laşă a dascălilor care vor să fie şi la putere, şi să înjure puterea, să meargă la biserică, dar să se arate şi atei la şcoală, aşa cum voiam şi eu: şi să-i batjocoresc, şi să le iau şi banii.

Tot vorbind, am ajuns. Sala de instruire e sub ultimului etaj rămas neterminat, acolo urmând să se amenajeze birouri pentru consiliul judeţean, spaţii nefinisate peste care, bătut de ploi şi ninsori, rezistă încă plafonul perforat ca sita, vara încălzindu-se şi topindu-se smoala, iarna întărindu-se până crapă cartonul smolit. Etajul superior, nefolosit, rămăsese un spaţiu deschis ventilaţiei pe tot anul, fiind cucerit repede de guguştiuci, lilieci, alte păsări sălbăticite de beţia libertăţii, a înălţimii. Urcasem până aici o singură dată, din greşeală, dintr-un avânt prost dozat, eu trecând de etajul ales, aşa trezindu-mă ca în altă lume, o lume ce ajunsese să se demoleze singură, înainte să fi fost utilă cuiva, o ruină ce m-a dus în extaz, dând piept prima dată cu un alt tip de fantastic, fantasticul premonitoriu, cu perspectivă, aş zice. Constructorii cei entuziaşti ai socialismului, s-a văzut, n-aveau un proiect şi pentru finalizarea lumii noi, a *epocii de aur*, semn că nici ei n-aveau de gând să ajungă vreodată cu lucrările şi *la ultimul etaj*. Ce va urma după ultimul etaj al societăţii socialiste n-aveam cum să ştim noi, oamenii, ci doar guguştiucii, cucuvelele şi liliecii, păianjenii, alte vietăţi înzestrate cu gheare şi aripi, în stare să trăiască pe jumătate în lumea reală, pe jumătate în fantasme scăpate controlului de partid. Romanticii poeţi ai comunismului cântau căutarea, avântul urcuşului, riscul trecerii peste prăpăstii – ce lirism splendid! Visul e urcarea înaripată, cău-

tare fără finalitate, vizionarul neavând grija împlinirii cât a perfecţiunii idealului său. Asta în poezie, în poezia documentelor de partid pentru că, în proza realităţii, să târâi douăzeci de milioane de existenţe, cu riscul de a le stâlci viaţa, băgându-i la închisoare, executându-i pe cârcotaşii neîncrezători în victorie, romantismul acesta revoluţionar tradus în proza de zi cu e zi este crimă. Şi fără să urcăm la ultimul etaj, ne epuizaserăm puterile cât să ajungem în sala de instruire, trecând într-un marş eroic prin birouri blocate de schele, printre mobile adunate la mijloc, *front de lucru* asigurat meşterilor zidari.

În urcare, spaţiul se lărgise mult, aerul devenise respirabil datorită ferestrelor deschise, sparte, aşa că ne răsfiraserăm în penumbra serii, recunoscându-ne după glas, după râsete, aerul de amurg cald apropiindu-ne într-o intimitate fără identitate, gregară, de inşi topiţi într-un singur individ fără chip, fără expresie. Zâmbeam sub catifeaua penumbrei cu subînţeles fără să fim văzuţi, fără să ne vedem, rosteam vorbe cu aluzii, cu ascunzişuri, glumeam în fel şi chip, simţul ironiei fiind bine educat, căci spiritul se conservă în răspăr cu realitatea, acelaşi spirit conservându-ne şi pe noi, şi glumeam pe şoptite cu alte voci, nicicum cu vocile noastre pe care, să ne fi aflat într-o lumină clară, de amiază plină, n-am fi vrut să ni le recunoaştem. Atingeam doamnele cu apropierea mea, sprijin în urcarea spre următorul etaj, şifonul subţire al bluzei, piele textilă la fel de simţitoare ca pielea adevărată, lăsându-mi în palmă căldura umedă de animal viu, mustind de viaţă, plin şi el de dorinţe, de porniri la fel de fierbinţi pentru cel de aproape, pentru aproapele lor. Ele, doamnele, mai aproape de mine decât îmi eram eu. Flămânzi, însetaţi de vorbe şi atingeri, voiam şi noi să trăim, de aici lumina şi bucuria, aceste clipe fiind clipe ce nu se întorc şi acum le simţeam cu o durere plină de duioşie, tot duioşia înmuindu-ne carnea, înfiorând-o, iar aburul în care pluteam ne apropia, cum ne

apropia şi umezeala din ochi, a lacrimilor scăpate sub iuţeala de arşiţă a dorinţei. Oh, ce plăcută şi soporifică e intimitatea în turmă; poate că niciodată n-am simţit mai concret decât atunci, în vis, senzaţia că sunt insul comun, membru al unui miriapod imens, eu, de capul meu neavând cum să fi ajuns singur la acel etaj.

Ne-am adunat în sala cu şiruri de scaune înguste, înşurubate în podea, scaune strâmte, unu-n altul, în faţă cu mici pupitre, înghesuindu-ne şi noi genunchii unii în alţii cu hainele pe braţe, din spate zărindu-ne doar capetele. Firește, toţi ne înghesuiam fiind mai voluminoşi, mai înalţi decât îşi închipuise cel care proiectase scaunele ca pentru liceeni anorexici, toţi ne înghesuiam pe ultimele rânduri. Sala se umpluse şi abia de mai zăreai în primul rând câte un loc liber pe care se clădiseră hainele de ploaie, umbrelele, genţile, pălăriile. La urmă, veniţi pe scara de onoare, iată şi eroii serii: doi militari cu petlițe de pompier, unul mai gras decât celălalt, însoţiţi de adjunctul şefului de la propagandă, obez şi el, însă, în comparaţie cu musafirii, arătând suplu, singura distincţie a adjunctului fiind ochelarii cu lentile fumurii, groase cât fundul sifoanelor de la mesele festive. Tovarăşul Patraşiu, cunoscut nouă, era doctor în istorie, aceeaşi istorie pe care o predam şi eu dar, astăzi, s-ar zice o istorie cu mari modificări genetice, tovarăşul Patraşiu fiind doctor în mişcarea revoluţionară din judeţul Moldoşani, temă ce fusese o taină până la studiul său, un studiu de mare subtilitate de vreme ce, pentru toţi, misterul a continuat să rămână. Ca o probă de modestie, ofiţerul cel super-obez, până să fie prezentat, încercă să se aşeze într-un scaun liber din faţă, dar a renunţat cu o glumă demnă de un rege: *La talia mea trebuie tron, nu scaun de rând.* Însoţitorul, colonel, şeful formaţiei pompierilor militari din judeţ, se scuză pentru lipsa de prevedere de a avea în sală scaune pe talia *superiorului* său.

Aflasem repede că musafirul cel obez nu-i un oarecare, cum şi ţinuse să ne arate, era general, pe lângă steaua mare

de pe umăr purtând pe piept câteva linii de sticlă colorată, semn că primise un şir de decoraţii, eu totuşi îl asemuiam cu un butoi în cercuri de piele şi nituri de alamă, un butoi care, desferecat, va inunda sala. Venise cu chipiul său înalt colorat cu roşul armei, cu aurul gradelor, uniforma fiind de o culoare deloc cuviincioasă – kaki. Pompierul, superior din toate privinţele, arăta ca abia ieşit de sub duş fără să mai treacă prin prosop şi nu pot crede că doar paşii necesari să ajungă până la noi l-au făcut să transpire într-atât, de sub chipiu izvorându-i râuri de sudoare pentru a se scurge peste faţa netedă ca bucile pruncului proaspăt îmbăiat. Mă gândeam că jos, pe podea, deja se adunase un lac, ochii mei politicoşi ţintind cu încăpăţânare tavanul. Aşa am observat că pe cuiele din pereţi, pe tablă, pe cremonele de la ferestre fuseseră agăţate planşe, hărţi, scheme, grafice iar nu departe de catedră se afla un proiector de diapozitive.

Tovarăşul adjunct Patraşiu, noi îi spuneam prescurtat *adjunct de tovarăş*, ne prezentă musafirul, şef în comandamentul cel mare al pompierilor, care ne va vorbi despre aportul armei sale în prevenirea dezastrelor, în apărarea vieţilor şi asta nu oricum, ci neapărat în conformitate, cine s-ar fi îndoit, cu politica PCR. Apoi îi şopti câteva vorbe la urechea asudată, ceva de genul: *Aştept un telefon foarte important de la cece în biroul to'a'şului prim şi revin.* Îi spusese destul de tare ca profesorii din primele rânduri să audă misiunea grea ce-o avea pentru seara aceea. Între timp generalul bău cu lăcomie un pahar de apă din sticla de pe masă şi îşi drese glasul. Ne uimi cu vocea sa ce părea greu de stăpânit de voinţa unui pompier, o voce când înaltă, când joasă, înfundată, încât nu auzeam decât frânturi, aşa că ascultătorii din spate îndrăzniră să strige: *Mai tare, mai tare, vă rugăm!* cât să mimeze interesul. Cum ar fi pretins şi un cântăreţ de operă, el ceru mai multă linişte pentru că n-avea să ţipe solistul când partitura îi cerea şoapte.

Pompierul îşi depăna povestea în triluri monotone iar noi, în buna convenţie mutuală dintre conferenţiar şi auditoriu, ne vedeam de treabă în fel şi chip prinşi în scaunele incomode pentru că, ştiam, instruirea la care fuseserăm chemaţi, ca sub ordin de mobilizare în noaptea de Paşte, ţine, obligatoriu, până după miezul nopţii, în paralel şi la concurenţă cu slujba de *Înviere* din biserici. Aveam să fim instruiţi cum să ne ferim, fireşte, de incendii pentru că din privinţa *Învierii* riscul dispăruse, noi, ca turmă oficială, fiind, se ştie, atei şi abia fiecare în parte va fi fost şi ortodox, pe cont propriu, pe mine, cel puţin, sintagma de *ateu-ortodox* acoperindu-mă suficient de bine. Generalul, aflat în inspecţie, era, totodată, un musafir de vază iar itinerarea conferinţei sale n-avea cum să ocolească activul format din profesori, într-o noapte a superstiţiilor focul planând şi asupra sediul partidului, a şcolilor, cunoscute cuiburi ale necredinţei încât noi, propagandiştii, vom beneficia de aceeaşi lecţie ţinută şi la unitatea de pompieri, cu acelaşi arsenal didactic, cu aceleaşi citate şi informaţii la zi care n-ajungeau la orice muritor pentru că, se ştie, indiferent de realitate, în ziare trebuiau să domine ştirile optimiste, în mod special pe prima pagină, catastrofelor fiindu-le rezervate subsolul paginilor din interior.

Vorbea având în spate, pe fundal roşu, portretul *primului pompier al ţării,* altul ar crede – *primul incendiator,* al cărui portret atârna oriunde deasupra capetelor noastre, acelaşi cap urmând să cadă curând, tot el fiind şi ţapul ispăşitor pentru pârjolul de jumătate de secol din ţara asta, pârjol pe care pompierii cei viteji nu l-au putut opri. Ne vorbea în fraze frumoase, nu cum le-am scris eu, noi abia aşa dându-ne seama ce sarcină de mare încredere apasă pe umerii ofiţerului plin de apă ca o cisternă ce nu se goleşte niciodată. Generalul ne vorbea în fraze frumoase, dar noi deja aţipiserăm bine în scaunele strâmte tresărind doar la ţăcănitul strident al

proiectorului când trecea cu zgomot de la un set de diapozitive la altul, proiectând fără întrerupere imagini ale marilor victorii ale socialismului apărate de bravii pompieri, proiectând spectacole de apocalipsă ce ne dădeau fiori de gheaţă pe şira spinării: combinate industriale, instalaţii petroliere, păduri, vapoare sau trenuri, cartiere de locuinţe – toate într-un pârjol fără sfârşit încât dacă, în acel moment, la etaj unde ne aflam, uitându-ne pe ferestrele întunecate am fi zărit flăcări, nimeni nu s-ar fi mirat. Cine să fi avut atunci atâta imaginaţie vizionară să-şi închipuie că, salvate de pompieri, toate acestea, şantiere, rafinării, flotele de vapoare, combinate chimice, gările şi trenurile cu tot cu fabricile care făceau locomotive şi vagoane, căile ferate, silozuri pline de cereale, păduri, toate vor dispărea repede şi fără să fie mistuite de flăcări.

Moţăiam în ultimele rânduri lângă soţia directorului de la liceul nostru, profesoară şi ea de *socialism ştiinţific,* şi care, după ce-şi controlase în oglindă machiajul, coafura, cum îi stă lanţul de aur cu cruciuliţa pentru care jurase să n-o dea jos nicicum, după ce s-a convins că arată bine, şi-a scos pantofii strâmţi, şi-a înălţat genunchii dolofani rezemându-i de spătarul din faţă ca apoi să-şi ia din poşeta cât un ghiozdan ghemul cu aţă de macrameu şi croşeta. *Adorm dacă nu lucrez,* îmi zâmbi ea cu caninii îmbrăcaţi în aur. Mai scoase din ghiozdan şi o bucată groasă de ciocolată de menaj, o sparse cu dinţii în bucăţi, s-o putem mânca şi, cu o intimitate complice, mă corupe: *Serveşte-te, mi-a rămas de la pască.* Cu gândul la menajul de ciocolată din viaţa directorului meu, în caiet, mâzgăleam motive geometrice, frize de pe temple antice, o ocupaţie bună să-mi ocup mintea, să anulez avalanşa dezastrelor filmate pe pereţi.

Sub asaltul căldurii, generalul îşi descătărămase harnaşamentul, îşi descheiase vestonul, băuse sticla de apă, încât pricepusem: pentru că lichidul stingător s-a epuizat, neavând

de unde să mai transpire, fără apă, focul şi dezastrele vor înceta ca de la sine. Aflasem între timp cum, în urma deselor conferinţe de acest fel ţinute în rândul civililor neinstruiţi numărul incendiilor scăzuse simţitor dar nu îndestul, *primul pompier* arătând în cuvântările sale că munca de prevenire trebuie intensificată până va fi stins orice pericol, fie şi cât o scânteie. În subtext, teza era alta, străvezie: civilii neinstruiţi dau foc, pompierii, vigilenţi şi mereu la post, sting pojarul şi salvează şi pe cine nu merită, focul reizbucnind în acelaşi loc, din aceeaşi mână. Asta fiind tema, dezvoltarea se făcea simfonic, într-un crescendo tumultuos ori mai lent, noi înţelegând că neglijenţa şi dezinteresul nostru, al civililor, faţă de primejdia focului, ne aduce zilnic în pragul dezastrului; închipuiţi-vă astfel partida viorilor cântând o temă jucăuşă, veselă, stinsă curând de suflătorii din spatele viorilor, o dezbatere splendidă, generalul fiind un maestru al contrapunctului, al punerii în pagină a motivelor aflate în conflict.

Iată, *adjunctul de tovarăş* s-a întors, are faţa radioasă, a primit, se vede, telefonul aşteptat în cabinetului to'a'şului prim, şi ce veste putea fi în noaptea asta decât că, da, întrunit în şedinţă de lucru, Comitetul Politic Executiv al PCR a hotărât că învierea Mântuitorului *s-a întâmplat* şi pe teritoriul României, inclusiv pe navele de peste mări aflate sub pavilion românesc, tovarăşul Patraşiu primind confirmarea pentru judeţul nostru, urmează şi telexul. Evenimentul nopţii, evident, e şedinţa *cepex,* acum învierea e în legalitate, aşa că, după coniacul din deschidere, generalul se va retrage să se înfrupte dintr-o cină prelungă acasă, la şeful garnizoanei, amabila doamnă colonel, abia venită şi ea cu pasca de la sfinţit, ciocnind cu musafirul primele ouă roşii. Da, conferinţa s-a încheiat, păcat că nu-i timp să auzim şi întrebările dumneavoastră, ne pare rău, sigur sunt întrebări de interes; a, da, a sosit şi un bileţel cu o întrebare scrisă: *De ce instruirea asta nu se ţine în noaptea de Paşte direct*

în biserică? Da, e foarte bună şi constructivă propunerea; păcat că nu mai e timp, cu siguranţă invitatul nostru ar avea multe să ne spună! Apoi, tovarăşul Patraşiu ne-a îngăduit o mică pauză cât să-l conducă pe to'a'şul general, pauza noastră suprapunându-se peste golirea restului din sticla de coniac din biroul de la etajul întâi, *Scandenberg*-ul, de preferat la sticlă, fiind singura legătură frăţească şi directă cu Partidul Comunist Albanez. În timpul pauzei, cât unii continuau să doarmă mai departe cu capul pe măsuţa îngustă prinsă în spătarul scaunului din faţă, fumătorii s-au repezit pe holuri pentru că tocmai au aflat: ţigara şi fumatul sunt cauza a 31,71 la sută din incendii.

Pauza durase jumătate de oră, dar nimeni nu se grăbea: glumeam, ne spuneam ultimele zvonuri, ultimele bancuri politice, desigur, pentru că ereziile cele cumplite, bârfele despre papă şi cardinali, unde să le auzi decât la Vatican şi între pereţii catedralelor, ale bisericilor, prin chilii de mânăstiri, în scriptorii, prin trapezele cu praznice de sărbători, acestea fiind locul ferit de focul rugului, locul unde nicio credinţă nu se ia în serios, nu de toţi şi acum vorbesc de sediul comitetului judeţean de partid, de preoţii săi mărunţi, propagandiştii, colivari şi ciocli. Tovarăşul Patraşiu a revenit zâmbind larg, cu deschidere colegială către noi, amintindu-ne că-i şi el profesor, adică ne înţelege în tot ce facem. Vom vorbi, ne-o spune zâmbind cu subînţeles pentru a fi scutit de alte explicaţii, vom vorbi despre superstiţii, despre obscurantism, despre misticism şi, arătând vag spre sală, văd colege cu mâinile colorate în roşu şi ştim de ce, iată, misticismul e şi la noi în prima bancă! Din rândul din faţă, o văzusem şi eu, soţia unui inspector şcolar, ridică mâna să spună, şi degetele ei sunt pătate, tocmai corectase lucrările elevilor, încheiase mediile, cine nu ştie, cu cerneală roşie, de aceea are mâinile pătate, nicidecum că ar fi vopsit ouă. Se auziră clopotele, concertul

de bronz amuţindu-l pe adjunct în expunerea sa, un hohot unanim, o veselie de nestăpânit năvălind peste noi până o voce de bariton intonă cu glas popesc, pe nas: *Veniţi de luaţi lumină!* Patraşiu zâmbi şi el pentru că, adormit cum era mai tot timpul de agheasma albaneză, părea să aibă şi un dram de umor: *Veniţi de luaţi lumină din documentele de partid, din cuvântările tovarăşului secretar general!*

Instruirea se prelungea într-o atmosfera veselă şi nimeni nu se arăta grăbit. Îmbiindu-se una pe alta, două profesoare se apropiară de masa lui Patraşiu cerându-i voie să plece cu scuza că, dacă se aud clopotele, s-a terminat şi reuniunea de la şcoală, li se întorc copiii şi vor să-i întâmpine: năstruşnicii vin de la dans cu lumânări aprinse, că tot vorbeam de foc adineaori. Ne-am risipit coborând aceleaşi scări, mai întunecate acum, şi noi fiind mai trişti decât la sosire şi cine să ştie de ce, nimeni nefiind într-atât de *credincios* ateismului oficial încât să regrete Paştele, Învierea. Pe străzi se vedeau deja grupuri, grupuri, cu lumânări aprinse, am văzut şi o lampă de gaz, mâini grijulii ferindu-le de ploaie, de adierea de vânt, poate şi de privirile noastre; flăcări plăpânde, ferite de neliniştea vremii, a vremurilor, scânteiau gata să incendieze tot ce întâlneau în cale, cum ne prevenise generalul de pompieri şi, curând, va izbucni incendiul cel mare, cine ştie din neglijenţa cui, poate şi din noaptea Învierii, din focul plăpând al lumânărilor şi candelelor, al lămpilor cu gaz aprinse în lipsa curentului electric sau doar dintr-o ţigară scăpată cine ştie unde. Noi, propagandiştii, ieşeam din sediul partidului pe întuneric, despărţindu-ne ca întorşi, toţi, de la aceeaşi biserică: *Hristos a înviat! Adevărat a înviat!*

Se practica şi înainte de ’89 zeflemeaua, supapă prin care să fâsâie tensiunea câte puţin şi nu de tot, iar întrunirile propagandiştilor aveau hazul lor. Aşa mai apărea şi câte o trăsnaie de felul celei care propunea ca în noaptea de Înviere,

pompierii să ţină conferinţe în biserici. Toţi ştiam a cui fusese propunerea, ştiam şi răspunsul pentru că şi noi, la rândul nostru, ne purtam după tipic, la cursurile ţinute, mai departe, cu alţi cursanţi. În acelaşi stil fâsâit îngropam şi eu orice risc de a mă hazarda în discuţii fără rost, eu, profesor de istorie şi propagandist, şi ce multe aş avea acum să le spun aceloraşi oameni! Eh, ce vremuri: pe cine mai interesează astăzi *învăţământul politic?!* – se confesa Dorel. Mă întreb dacă felul tău atât de apăsat critic, îl acuza Tudorin, nu-i un mod de a te învinovăţi împreună cu ei, de nu cumva, în inconştient, te simţi vinovat alături de ei. Dar, înţelege, vei intra oricum la pachet cu toţi ca omul care critică, adică omul care ştia, şi asta făcând parte din întreg aşa cum din măr face parte şi viermele, uniţi sub destinul pomului. Ăsta ar fi criticul în viziunea mărului, a politicienilor; ei fiind mărul cel frumos, perfect pe dinafară şi cu putregaiul în interior, putregaiul cel viu în lucrarea sa ascunsă. Zugrăvind în negru lumea căreia aparţinem, noi înşine devenim mai negri.

Există, într-adevăr, un sentiment de vinovăţie pe care nu mi-l pot refuza, nu mi-l pot reprima decât o dată cu propria viaţă cu care, iarăşi, nu-s de acord din cauza compromisurilor făcute împotriva conştiinţei, a voinţei noastre. Să fiu uşor didactic, asta mi-i meseria: eu inspir aerul necesar vieţii împreună, ştiu asta, cu microbii cei ucigaşi. Atunci corpul meu, dacă-i sănătos, n-are decât să-şi dezvolte anticorpii, să lupte, să mă apere, dar eu n-am cum stârpi toţi microbii şi nu-mi pot face din asta scopul vieţii. Ce-ar fi să nu mai ies din casă de teamă că aerul e infectat de corupţie, să nu ies din casă pentru că afară bântuie ciuma roşie, să renunţ la viaţă pentru că aş trăi în comunism! Fobia de microbi a lui Ceauşescu, frica de a se infecta dând mâna, la întâmplare, cu vreunul din noi, arată că în inconştientul său se simţea într-o lume murdară, infectată şi ostilă şi nimeni nu-l putea trata de obsesie,

nimeni nu îndrăznea să-i spună: *Abia acceptarea că exişti într-o lume mizerabilă, tu însuţi fiind un microb, un parazit între ceilalţi, te va lecui de fobia de microbi.* Spune-i asta unui şef de stat, unui rege! Şi Ceauşescu simţea igiena ca un hotar invizibil dar ferm de a se izola, să nu se confrunte cu mizeria lumii, el evitând să fie atins de vulgul mizerabil, de aici dispreţul lui pentru democraţie pentru că, simţea el, democraţia nu-i igienică, te pune în contact direct cu microbii! *Cu microbi sau fără, aş dispărea fără nici cel mai mic regret şi nu cred că cineva ar observa.* În clipa aceea am simţit dintr-o dată cât de singur e Dorel, însingurat tocmai prin ceea ce ar fi vrut să facă pentru noi, vedeam şi cât de bătrân era, mult peste vârsta arătată, şi m-a fulgerat ideea că, în ciuda zecilor de ore petrecute împreună, oricât de mult am vorbit, oricât de mult părea că ne apropiasem, acum vedeam că senzaţia de singurătate nu i s-a diminuat, dimpotrivă. În felul său îmi spunea limpede că un spirit lucid, orice conştiinţă trează, în acest univers, se condamnă inevitabil la singurătate.

În ultimul timp Dorel îşi prelungise orele de studiu din chilie şi, când n-avea în program o ieşire obligatorie, o întâlnire la şcoală, acum era deja în vacanţa de vară, dacă n-avea o şedinţă la consiliu ori la partid, Dorel rămânea între cărţile sale toată ziua, urcând cât să mănânce de prânz, să facă o scurtă plimbare nu prea departe de casă revenind la pupitrul său, să citească, să scrie şi, toate, cu o silinţă impusă ca sub un termen presant când avea să-şi predea temele.

Puţini ajunseseră să-i cunoască taina chiliei şi eu eram între cei acceptaţi. Mai intrase acolo la el Florin, când se întâmpla să-l întâlnească pe scări, coborau în chilie să continue polemica, oricând scăpărătoare şi incendiară, ca între un *fost* propagandist şi un *fost* disident, îl mai avea ca oaspete şi pe Matei, *fostul* proprietar al locului, al pământului pe care se

construise blocul, să depene împreună poveşti lungi, istorii uitate al căror început nu-l mai ştia nimeni iar capătul lor părea şi mai greu de prevăzut. Tot ce-şi amintea Dorel acum, alături de visarea, de fabulaţia timpului trecut, tot ce-şi amintea în plină nebunie a prezentului – trăiri din anii tinereţii, ani din viaţa sa, şi, ştia, nu acel adevăr va fi istoria perioadei care va arăta sigur altfel, dar el garanta cu viaţa sa că tot ce trăise fusese adevărat. Trăindu-şi din plin dezamăgirile, Dorel devenea un pustnic din mijlocul oraşului iar acum, când avea ce-şi dorise, a înţeles că venise vremea şi să renunţe la cât mai multe. Era o renunţare ce-l îndrepta către o viaţă simplă, păstrându-şi doar necesarul zilei în care trăia. Avea mai puţine nevoi decât un călugăr. Se mira şi el cât de puţin îi trebuie cu adevărat din avalanşa de lucruri prăbuşite peste el, peste casa lui fără să le fi dorit, fără să le fi căutat. Şi de ce-ar refuza abundenţa? Aşa îi era lui mai comod, mai la îndemână, aşa trăia el bine, cu puţin: Ia priveşte ce multe lucruri în jurul meu care mă fac dependent de alţii, îmi spunea Dorel, trăgând un cerc imaginar în jurul său.

Curând, îi veni şi gândul cel negru. În subterană, o vână încă vie se răscolise în el şi înţelese că renunţa la tot mai multe pentru că abundenţa ce-l bucurase până atunci, bunăstarea asta care acum îl jignea, nu se datora lui. Toate îi veneau din banii câştigaţi de ea, din afacerile Doricăi, soţia de care divorţase şi cu care rămăsese în acelaşi pat, ca afacerile să fie sigure, prospere. Doar Dorica şi avocaţii ei ştiau cine sunt acum proprietari peste bunurile lor, unde pot fi găsiţi, iar pensionarea sa înainte de termen abia îi punea şi mai bine în evidenţă neputinţa de a se descurca singur. Locuind mai mult în subsol, devenise calicul familiei ca penitenţă pentru orgoliul de până atunci, ca o refuzare a lumii ce îl înrobise bunăstării în răsfăţ. Un cui roşu îi pătrunse în ţeastă şi simpla recunoaştere nu-l mai mulţumea, sila de sine revenindu-i cât

să urce încă o treaptă în calvarul său, să simtă şi să înţeleagă că, repede, repede, va trebui s-o rupă cumva. Nu se miră nimeni că nu mai candidează, deşi Dorica sponsorizase partidul cu câteva mii de euro, avans pentru funcţia trecută pe o hârtie din sertarul preşedintelui Zgârţu, semnase deja şi renunţarea la indemnizaţia de viitor consilier în favoarea unei fundaţii a partidului. Cu un vag surâs îşi spuse că, pentru el, venise vremea demisiilor. Ce uşor dispari dintre ceilalţi, îşi spuse în final Dorel, eliberat cu totul de povara lumii, ce uşor e să-ţi dai demisia din lume, în viaţă încă fiind.

32.

La o primă impresie, oricine ar fi zis că el, Dorel, se retrăgea de sub judecata altora pe când Dorica îl învinovăţea, pe faţă, da, îi spunea în faţă că-i ascuns. Începusem şi eu să-l bănuiesc, să văd distanţa dintre el şi noi, dintre el şi lume, şi nu ca o retragere în fugă, cât un zbor. Şi-i percepeam urcarea fără să mă ruşinez să privesc în sus spre el. Acolo, în subterana sa, unde nu arăta să facă ceva când petrecea ore în şir cu ochii închişi, el se purja de fapta lumii, fapta contemporană lui, să facă loc vidului, să păstreze golul în interiorul său, ca într-o sumbră tehnică de înălţare. Să vezi tocmai în vid un tezaur imposibil de păstrat, să înţelegi astfel vidul ar trebui să ai ani buni de meditaţie pe o colină din Tibet. Când în întunericul subteranei sale, Dorel închidea ochii, bezna asumată îl ducea, uşor, unde voia el să fie, îi aducea în preajmă izolarea de gheaţă a adâncimii cosmice. În acel teren viran de materie, de gând, de simţire, în vidul acela de început se întâmpla ceva, trebuia să se întâmple. Dorel a înţeles să îmbătrâ-

nească şi mai adânc, a înţeles s-o ia înaintea vremii prin retragerea dintre noi, din oraş, prin retragerea până şi din casa lui, şi de asta nu vorbea, nu se implica şi, fără s-o arate, înţelegea mult, periculos de mult, ca un foc mocnit pe sub zidării, pe sub grinzile ce ţin cornişa. În fiinţa sa golită de lumea trăită până atunci părea să câştige un spaţiu tot mai larg ascetul cel tăcut, atitudine de care numai cu ceva ani în urmă ar fi râs, de parcă în subterana aceea un microb neştiut, miceliul străin l-ar fi infectat iar acum devenea el însuşi omul pe care, altcândva, şi avându-l în faţă, nu l-ar fi văzut.

Subsolul, potrivit cultivării ciupercilor, a paraziţilor din toate speciile, subsolul folosit de toţi fără să ne dăm seama, toţi abandonând aici ce ni se părea inutil în apartamentele de sus, pentru Dorel subsolul era un mediu bun meditaţiei. Ştiam şi alţi inşi tăcuţi şi până să-l cunosc pe Dorel, ciudaţi care simţeau, înţelegeau şi îşi înghiţeau vorbele, îşi înghiţeau frazele, îşi înghiţeau romanţele mute şi tot ce trăiau, rămânând, cu efort, într-un exil interior, zăvorâţi în anonimat, să nu lase urmă după ei, cunoşteam fiinţe zidite în tăcerea etanşă, cum ai fi întâlnit pe stradă turnuri mişcătoare cu obloanele trase, pregătite pentru asedii lungi, cu provizii de apă şi aer în interiorul lor pentru câţi ani vor mai avea de trăit. În fiinţa străvezie, uşoară în credinţa ei, vedeai vina tăcerii, vina retragerii în pustiul mut nu ca semn de boală a unui oraş, vedeai muţenia străzii ca pe suferinţa lumii în care trăiam toţi, poate aşa ferindu-mă şi pe mine însumi de spaimă, o spaimă schizoidă, boala mea căzând bine aproapelui.

Tăcuţi, ascunşi sub masca unei timidităţi excesive, a unei politeţi şi modestii trecute şi nezărite, ce oameni *cumsecade*, prietenii mei îşi trăiesc aşa experienţa interioară până la limita exploziei fără s-o bănuiască cineva, şi cine ar bănui, când şi cel mai îndrăzneţ în priviri şi înţelegeri alege să tacă în chilia sa în aşteptarea exploziei. Dar, nu, Dorel încă nu explo-

dează. Inşii ca Dorel se mistuie prin auto-combustie sau, deloc spectaculos, ard de vii acoperiţi de mormântul lumii, ard mocnit după mistica producere a mangalului, gata să ardă complet, să devină cenuşă în viaţa de apoi. Poate că nici acesta nu era Dorel, poate că el dispărea de sub ochii noştri pe o cărare mai puţin alchimică, printr-o eroziune invizibilă dar permanentă până aveam să aflăm că a dispărut fără urmă şi doar praful ce s-a ales de el continuă să ne înece respiraţia, Dorel intrând, fir cu fir, ca microbul subteranei sale, în toţi cei care l-am cunoscut, noi înşine fiind, puţin câte puţin, vecinul care dispare de sub ochii noştri. Dar nu dintr-o dată, nu de azi pe mâine. Pentru cel care îl vedea prima dată ori îl vedea mai rar, Dorel se purta normal, numai că el, fără a fi cu adevărat, se simţea călugărul îmbrăcat în haine de stradă, risipit printre oamenii oraşului. Noi între noi, vecinii, ştiam cine suntem sau aşa credeam şi, sigur, ne ştiam altfel, secret ce ne înfrăţea într-o comuniune hrănită de forţa tainei, ne dădea tăria să rezistăm, buni şi răi, în faţa lumii robiţi slăbiciunii noastre, când rezistam lumii anume prin slăbiciune.

Îţi este permis orice cu o singură interdicţie: să nu faci rău semenului, îmi spusese cândva Dorel. Îţi este permis până şi ţie să-ţi faci rău şi, tot fără păcat, urmând alte destine imposibil de aruncat din istorie, îţi este permisă şi sinuciderea, dar nu şi să faci rău altuia. Ajuns în punctul unde a vrut să mă aducă, Dorel întrebă cu voce tare fără să aştepte răspuns: Şi dilema lui Pascal? Cu gândul la cei de aproape, se ferea să se chinuiască şi pe sine, să se supună durerii, să nu mai întrebăm de sinucidere, se ferea pe sine de suferinţă ştiind că suferinţa sa avea să-i îndurereze sora, îi va îndurera adânc pe cei care-l iubeau. Vorbeşti de sora sa favorită, Jacqueline, cea care s-a călugărit în ciuda împotrivirii lui!? Da, ea şi-a urmat crezul însă întrebarea rămâne: avem oare dreptul să supunem chinului pe cei care au primit harul să ne iubească? Avem

dreptul să ne producem suferinţa în taină, să suferim ascunşi în chilii? Să fie iubirea, să fie credinţa doar un mod de a ne chinui, de a ne ciunti propria libertate? Am dreptul să mă dojenesc ca egoist şi meschin când aleg să trăiesc hulpav clipele plăcute, fericite, să mă dojenesc oare când ştiu că lăcomia mea de bine, nesaţul bucuriei mele îi fericeşte pe cei care mă iubesc? Aşa aflu motivul grav să mă feresc de iubirea mea, de iubirea altora. Nu iubesc, evit să fiu iubit de teamă să nu-i torturez pe cei care-mi sunt aproape de suflet.

Mă întreb gândind încă la Pascal, bezmeticul din tinereţe, conştiinţa trează de pe când ereziile se cinsteau cu ruguri aprinse, Pascal, un dezmăţat de tânăr dar supus, ca matur, rugului său aprins în intimitate, să moară, sub crucifix! Fără să mă privească, Dorel tăcu de parcă ar fi stins lumina dintre noi, să medităm împreună, răgaz de o rugăciune spusă în gând. În colţ, coşul de gunoi înconjurat de cocoloaşe de hârtii scrise, rateurile sale, gânduri pe alături de ţintă. Erau din ultimele încercări.

În cărţile citite, rafturi şi biblioteci la rând, afla adevărul altora, cât adevăr putea fi şi acolo, în acele cărţi, dar oricât căuta nu afla taina fiinţei proprii. Cum nimeni nu putea trăi în locul lui, în timpul rezervat lui, cum nimeni altul n-a purtat crucea sa pentru el, tot aşa nimeni n-avea să-i răspundă la întrebările sale, acum. *Crucea sa, întrebarea sa:* ori rămâneau de izbeliţte, ori îşi răspundea singur cum putea, cât se pricepea. Ştia, răspunsurile sale nu le va găsi în cărţile altora, nu-s haine *prêt-à-porter*, să le cumpere din magazin; sunt haine de interior, şi le croieşte, şi le coase cu mâna lui, altfel rămâne gol. Acum avea să mulţumească prietenilor că l-au silit să-şi răspundă după capul lui. Ei, prietenii, din discreţie, din prudenţă, au păstrat faţă de el o tăcere de piatră tombală în faţa zbuciumului lor prin care, cu siguranţă, şi ei au trecut dar nu s-au plâns, n-au alergat la el să se tânguiască, nu i-au cerut lui

răspuns la întrebarea lor, aşa că va refuza şi el experienţa altora, va refuza *răspunsuri de second hand.* Altfel, ai crede că ei, prietenii, prietenii săi din toate timpurile, n-au avut spaime, n-au avut mirări, întrebări care să le frigă şi lor inima nopţi la rând, având credinţa ca răspuns la orice întrebare, credinţa care, lui Dorel, nu-i era îndeajuns.

Solitudinea i s-a adâncit după o călătorie în Europa când a vizitat, e aiurea verbul ăsta pentru Dorel pentru că el nu era un turist obişnuit, a vizitat într-o vacanţă de vară câteva universităţi, participând la un proiect comun de studiere a istorie post-comuniste din Sud-Estul Europei. S-a întors cu o dezamăgire amară: Am vrut să aflu cum s-a văzut lumea în care am trăit eu, cum s-a văzut lumea prin alţi ochi, din altă viaţă, din alt spaţiu, din *altă istorie,* şi mă îndurerează convingerea lor, fără undă de dubiu, cu argumente şi din autorii noştri; mi-au arătat că ei ştiu clar, limpede, că ştiu mai bine decât mine tot ceea ce eu am trăit cu durere şi spaime, şi poate am eu o sensibilitate greşită, dar mi-au arătat că viaţa mea aici e pedeapsa meritată pentru slăbiciunea care, văd, nu se iartă şi nu mi se va ierta curând. Le-am spus că ei se înşală în siguranţa lor, le-am spus că eu am trăit altceva decât ştiu ei, că am trăit altfel decât au studiat ei din cărţi, din ziare, din auzite, dar am rămas singur cu părerea mea: *greşeala e la ei, iar vina – vina şi ruşinea e la mine!*

O fi Dorel primul nedumerit de minunile văzute, nevăzute, dar ceilalţi n-au trăit, n-au suferit aceleaşi spaime? Cât de egoişti prietenii săi că-şi ţineau durerea numai pentru ei, şi-au ascuns comoara durerii, să nu se bucure şi alţii de splendoarea ei. Lacomi în suferinţă, ei şi-au păstrat viaţa în ascuns, aşa cum oceanul nu-şi arată vieţuitoarele mari, vieţuitoarele fantastice din adâncuri, nu le arată celor care plutesc în bărcuţa fragilă pe suprafaţa liniştită a oceanului. Relativa sa nemişcare, topită într-o singură imagine, într-o singură idee, în ace-

eaşi persoană, îl izolau pe Dorel de ceilalţi, un exponat retras din vitrină, un exponat prea valoros să fie lăsat ca lumina soarelui să-l devoreze. Un custode grijuliu, neştiut vederii, avea grijă de exponatele rare cum era Dorel şi le ferea de suflul exploziei vitale din jur, de teamă să nu le ciobească înainte să-şi afle perfecţiunea. Dorel se detaşa de tot ce era viu în jur, în mişcare, arătându-se ca stana de piatră în vreme ce totul se mişcă, se risipeşte şi se ruinează, iar piatra rămâne pentru lumea ce vine, lumea ce trece! Aşa arată punctele de reper, ar fi spus-o şi Dorel despre el dacă l-am crede într-atât de mândru de sine, pe când inerţia sa era modul de a se feri de efemer, interesat doar de esenţe, iar mie, Dorel mi se arăta un extras, un sublimat al cărţilor dizolvate în notele din caietele sale, dar cum să spui adevărul elevilor tăi fără să te creadă nebun, cum să spui aşa ceva Doricăi, copiilor tăi? Nu ştiu la ce culmi o fi ajuns în meditaţia sa dar, după undele vălurite ale ochilor, bănuiam că avea lungi perioade când, cu pleoapele deschise, lipsea dintre noi, măcar ca spirit.

De la un timp, cu o politeţe de rang înalt, întâlnirile noastre se transformaseră, cu voia sa, în colocvii amicale şi lăsam provocarea întâlnirilor pe seama lui: *Crezi că ne putem întâlni după-amiază, după ora şase? Te rog, vino în chilie, dacă poţi*. Într-o austeritatea de mânăstire, călugărul Dorel, în chilia lui, sigur avea o religie dar, din respect pentru credinţa sa, nu i-am aflat niciodată dumnezeul iar el, maximum de bună-cuviinţă, nu-mi arăta niciun semn. Nu arăta *semnul* vreunei religii dar ţinea la îndemână o lumânare de ceară curată, mai aprindea într-o căţuie câteva boabe de răşină, nu îndrăznesc să spun tămâie, răşină ce estompa răsuflarea de hrubă imposibil de ignorat a conductelor de lângă el. Întâlnirile cu Dorel, veritabil festin regal, urmau parcă un meniu de revelion, la fel de tentant prin opulenţă şi fast, un spectacol pentru ochi şi intelect dar imposibil de îngurgitat, de digerat pagină cu pagină,

până la capăt. În orice festin sunt şi mâncăruri pe care le sari, nu înghiţi, nu digeri totul într-o singură bucurie, cum mai sari şi din subiectele despre care ai fi vrut să vorbeşti preferând momente de tăcere.

În chilia sa, Dorel citea la lumina electrică, e adevărat, chiar o lumină puternică şi scria de mână pe caiete mari, tip registru, încât, privit de departe, părea un contabil, un gestionar de gânduri, de idei, mereu în urmă cu evidenţa stocurilor, a mişcării mărfurilor aflate în grija sa, obsedat până la spaimă de următorul inventar, de un termen limită. Avea un pupitru lat şi ceasuri la rând scria şi citea în picioare pentru disciplina gândului, a scrisului. În chilie – o cană cu apă. Eu, unul, aş fi cărat după mine măcar câteva fructe, câteva seminţe şi, asta e, mi-aş fi luat porţia zilnică de vodcă. Destul de rar, jenat parcă de austeritatea în care-şi primea musafirul, îmi propunea să trecem dincolo, în altă încăpere, unde rămăsese amenajată de ceva vreme o cramă de subsol, era crama lui Eugenel, o ştiam doar, acolo aducându-şi câte un oaspete mai boem, un coleg de cancelarie, un prieten, acolo având o canapea, fotolii prea mari pentru apartamentul de sus, mobile ce-şi ispăşeau stagiul subteran până să ajungă la gunoi. Aici ne primea când voia să se laude cu crama sa, un fel de salon pentru oaspeţi unde avea şi un aragaz în funcţiune, o chiuvetă, dulapul cu străchini de Horezu lăsate de Eugenel.

În chilie, locul în care, între puţinii admişi, aveam şi eu acces, lua parcă şi alt mod de a se purta, de a vorbi. Când ajungeam la o temă care îl interesa, avea tactul să nu mă sperie cu părerile sale despre subiect, cu distanţa pe care ar fi arătat-o faţă de mine prin atitudinea sa, şi aborda tema cu răbdarea celui care mânca peşte mărunt, căutând şi ferind osul cel mic, spinul subtil. Îl asculta atent pe celălalt până afla subiectul întreg, apoi tăcea secunde lungi, poate un minut, încât credeai că şi uitase subiectul şi, să mai fi avut ceva

de adăugat, aveai timp s-o faci, să-ți continui ideea, el îți lăsa răgaz. Răgazul, ca un timp al nimănui, cum şi subterana era spațiul rătăcit între două sensuri, sus-jos, un pământ între două proprietăți, timp cât el îți permitea să te întrebi de nu te-ai pripit să afirmi, să tragi o concluzie prea gravă şi acum te puteai răzgândi ori să aduci argumente mai bune. Revenea frontal cu o propoziție briliantă ca un aforism, lovind în mijlocul țintei, nu cât să-ți demoleze zidul, dar să-ți arate că ştie ce punct avea de atins, nu era ghiulea, ci un trasor să deconspire ținta. Când păreai speriat că ți-a ruinat toată ipoteza, construcție de fum, atunci, cu o eleganță de magician, renunța la argumentele sale, îți reconstituia iluzia cu care ai venit şi, curând, revedeai din nou peştele întreg, cu toți spinii la locul lor, vedeai peştele viu, gata să zburde iarăşi în râul de sub munte. Nu se pripea, nu ignora spectacolul retoricii derulate ca în afara timpului. Să fi fost acesta un păcat, un păcat de mare gurmand? Ai fi crezut că râde de înțelepciune, de înțelepciunea sa, de a altora, însă o făcea cu umilința celui care ştie că nici alpinistul urcat pe Everest, omul înălțat cel mai sus, n-a ajuns, nici el, la Cer, nu s-a ridicat nici cu un pas de la pământ.

*

Pe doamna Virginica, bucătăreasa de la spital cu care s-a pensionat în acelaşi an, Aniţa a întâlnit-o la piaţă. Ştia de nenorocirea lui Dişcă şi bănuia că ei nu-i mai rămânea mult timp să vadă şi de altele dar, din vorbă în vorbă, a ajuns să-i spună că ea se mai duce şi la biserică: A, nu la slujbă, că mă plictisesc, pierd vremea; nu pot sta atâta în picioare, nu pricep nici ce spune popa; m-a recomandat cineva şi ajut şi eu la praznice, la o sărbătoare, la hramul bisericii, ajut la făcut mâncare. Şi m-a întrebat popa Semian dacă nu ştiu pe cineva pentru curăţenie, în biserică. Ei, este o femeie, e bătrână, abia se mişcă; asta-i, dacă nu vrei, lasă! Şi văzând că Aniţa

pare să asculte: A, nu-i mare lucru; de şters praful, de dat cu aspiratorul. Ştii, în biserică trebuie mână de gospodină, de aceea m-am şi gândit la tine; sunt lucruri delicate acolo, n-ai încredere în oricine; şi la bucătărie ai putea să ajuţi. Da' tu n-ai aflat ce necaz am eu acasă, mai am timp, crezi, să umblu prin alte părţi? Ei, ştiu, cum să nu ştiu de nenorocirea băiatului. Şi când lucrai şi câte douăşpe ore, cum te descurcai? Şi nu-i decât o dată, de două ori la săptămână. A, bani!? Nici pomeneală, bani – nu, dar, la bucătărie, dacă vii cu mine, o pâine tot iese, un blid de mâncare; ei, na, e pentru biserică, ce vrei şi tu! A bucătărie, se lămuri Aniţa în sfârşit a ce miroase Virginica: mirosul ei acru venea, sigur, de la spălătoarele de vase, de la cratiţele nespălate. S-o roage, s-o laude cât o vrea Virginica, dar nu la bucătărie, preferă să spele duşumele în biserică, să scuture covoare, şi nu intră în bucătărie cu ea.

Şi peste alte zile s-au dus împreună la biserică. Preotul a văzut-o curată, în putere, a plăcut-o. Când preotul Semian i-a cerut astăzi să şteargă praful numai şi mâine să vină cu ce mai trebuie, detergenţi, lavete, bureţi, doamna Călţun, altfel montată de Mihal, el o prevenise că popa-i hrăpăreţ la munca altuia, se sperie: Părinte, eu ajut, ajut cu munca, asta-i tot; şi aşa, o zi, două într-o săptămână, când pot, câteva ceasuri, că am blestemul meu de dus, am năpasta mea acasă, şi am zis să dau o mână de ajutor Virginicăi, la curăţenie, dacă-i nevoie; ea m-a rugat, altfel nu veneam. N-am din astea, eu n-am materiale de curăţenie nici pentru mine, n-aveam nici la spital câte-ar fi trebuit şi, de cumpărat, n-am să cumpăr. Intimidată de îndrăzneala popii, Aniţa îşi rostise cuvintele cu o încordare sfioasă de îi tremura vocea şi se făcuse palidă încât părea să izbucnească în plâns, gata să leşine. Popa o priveşte scurt descumpănit de pornirea femeii şi, cercetător, îi ia mâna în care ţine batista să-şi şteargă ochii. Uită asta, lasă; cin'ţi-a zis să aduci ceva de acasă? Uită! Cu tine, femeie, nu-i bine.

Ştiu că eşti din parohie, te-am mai văzut în biserică, la noi, sau mă înşel?! Se simte, văd că ai o durere. Când te-ai spovedit? Păi să fie ceva vreme, că eu am alte griji, vin şi mă închin la Maica Domnului. Toţi avem griji, dar să avem grijă şi de suflet, şi nu ca ultima grijă. O să vii, n-o să vii la curăţenie, asta-i altă poveste, vino să te spovedesc. Să fii vineri dimineaţă, şi acum vezi-ţi de casă, vezi-ţi de-ale tale. Acasă, prinsă cu treburile, abia spre seară Aniţa îşi află curajul să-i vorbească lui Mihal. Până atunci îi tot vorbise în gând, îi vorbise răspicat că nu mai poate, ea îi spune preotului totul, s-a săturat s-o mai ducă aşa. În gând se răstea la Mihal şi o făcea cu o energie nouă cum nu mai îndrăznise până atunci să i se arate.

O rodea ceva de-o vreme de parcă în dulapul ei de bucătărie intrase un şoarece flămând şi rodea cu zgomot. Şi gândul în sine că trebuie să-i spună, el să fie de acord, adică să-i ceară voie cum ar cere voie o copilă de la tatăl ei, o scotea din sărite iar când a fost să-i spună, apoi o făcu deja cu iritare, cu ţâfnă, gata de ceartă: Să ştii, vineri dimineaţă plec un ceas, două, am vorbit cu preotul şi mă spovedesc, aşa! Asta o să faci, văd că nu mai contează ce-ţi spun eu, îi răspunse Mihal moale. Gata, mă duc! Bine, du-te, să-mi spui şi mie dacă te simţi mai bine. Se făcuse ziua de vineri, trecuseră două nopţi în care iarăşi n-a dormit şi tot nu se hotărâse să se ducă şi, dacă se va spovedi, ce să-i spună preotului, ce să nu-i spună, ea simţind că va trebui să-şi aştearnă în spovedanie viaţa de la început, şi ce trăise acasă, la internat, cu fetele, şi despre coada ei de drac, motiv de ceartă mai târziu, îi spune tot. Şi de Dişcă ce să-i spun, dar de Jeniţa şi de copilul ei? Uf, o să văd ce-o să fac, trebuie să-i spun, văd eu cum. Viaţa ei, viaţa ei – un chin, un chin ruşinos, cu întâmplări, cu prea multe întâmplări de care n-ar vrea să mai ştie.

Nehotărâtă cum rămăsese, vineri dimineaţă Aniţa s-a dus la biserică. Plecase de acasă gata să-i mărturisească preotului păcatul întreg, cu tot ce avea pe suflet, cu păcatul de a-şi fi

omorât nepotul, cu păcatul gândit de a se omorî, de a fi părtaşa soţului ei de a-i omorî şi pe alţii. Atâtea păcate pentru un suflet ca al meu, se cutremură Aniţa pornită pe plâns, mai poate răbda sufletul ăsta? Intră în curtea bisericii, pe popa Semian îl zări la maşină, diaconul cel tânăr rânduind în portbagaj câteva plase cu peşte, puteai bănui uşor şi dopurile de la sticlele de plastic, ce poate fi într-o zi de post cu dezlegare la peşte, îşi spuse ea dar deodată simţi că îi piere pornirea de a mărturisi, de a se mărturisi cu totul: *E şi el un om, ce stă în puterea unui om?* Zărind-o, popa Semian şi-a amintit pentru ce venise, a trimis-o în biserică, să-şi spună rugăciunile la icoana Maicii Domnului, o ajunge şi el. Aniţa îşi puse baticul pe cap, făcu cruce, intră în biserică şi, cum o văzu pe bătrâna care făcea curăţenie, îşi părăsi gândul dintâi, luă ligheanul, peria şi se apucă să spele ea podelele mai departe. De pe unde covoarele fuseseră luate la scuturat, spăla cu râvnă, cum ştia ea, în două ape, frecând cu cârpe, cu peria, cu detergent, în urmă lăsând podeaua ca proaspăt vopsită, locul unde spăla ea deosebindu-se repede de restul podelei şi, în toată biserica se vedea, sub mâna ei, o pată de curăţenie.

Spăla duşumeaua când, fără lumina soarelui, simţi în spate răcoarea umbrei. Nu astăzi trebuia, nu aşa ne-am înţeles, să te spovedesc? Da, părinte, nu mai îndrăzni ea să se codească, cum am venit mai devreme, am zis să ajut şi eu. Hai, lasă asta şi pregăteşte-te. Aniţa lepădă halatul, se spălă pe mâini, îngenunche la icoana din faţa altarului şi abia acum îşi dădu seama că n-are nimic să-i zică, nimic să-i ceară Maicii Domnului, nici nu ştia vreo rugăciune întreagă. Ea se ruga şi acasă, noaptea, se ruga în vorbele ei, fără canon, nu după rugăciuni învăţate. Rămase în genunchi câteva minute ca pe o margine de prăpastie, să se arunce, să mai rabde. Sub patrafir, Aniţa îi răspunse preotului, *da, nu,* şi câteva cuvinte de lămurire. Răspundea cu ochii închişi, ca într-un vis, şi-i deschise când auzi

Amin! Preotul i-a făcut cu mir semnul crucii pe frunte şi pe dosul mâinii drepte, iar ei i s-a părut că abia atunci s-a trezit. A rămas în genunchi plângând încă o vreme de una singură. În timpul spovedaniei n-a reuşit să-şi spună păcatele cele mari ale ei, păcatele cele adevărate pentru că, acoperită de patrafir, asprimea întrebărilor a trecut cât nişte mângâieri şi nicio clipă preotul nu-i arătase că vrea să ştie mai mult, doar cât stătea în puterea lui de a absolvi, preotul lăsând restul pe seama Cerului. Părinte, am păcate grele, încercă ea, încă în genunchi: Ştiu, femeie, toţi avem păcate; restul tainei este în puterea şi iertarea lui Dumnezeu! Acum du-te acasă şi totul o să fie bine, *Doamne ajută!* Părinte, am făcut fapte rele, din vina mea a murit un copil nebotezat şi ştiu că vor muri şi alţii, tot din vina mea. Cum urechile preotului Semian auzise năpaste grele în anii de când spovedea, grozăviile păcătoasei Aniţa nu-l mai pătrundeau. Femeia rămăsese încă în genunchi, cu mâinile sprijinite pe pernuţa de sub ea, slujbaşul bisericii îi puse din nou mâna pe creştet: Doamne Dumnezeule, iartă păcatele roabei tale Aniţa, iartă-i toate câte le-a făcut şi primeşte-o în alaiul tău izbăvitor! Şi apoi, cu o voce pământeană: lasă femeie, lasă-te în seama lui că el ştie cum să te îndrume şi, când eşti în cumpănă, cheamă-l şi el va veni.

Nu, nu se simţea mai uşurată, ba cumva se simţea vinovată că atrage în mizeria sa şi alţi nevinovaţi, oameni gata s-o ajute iar ea îi murdăreşte, unul fiind chiar preotul Semian. Sau Virginica? Ce vină are Virginica să se zbată pentru mine, să mă apropie de biserică, să mă apropie de preot. Nu ştiu să mă rog, nu ştiu nici o rugăciune întreagă, dar credinţa mea e să am grijă de Dişcă, să-i spăl rufele, credinţa mea e curăţenia şi cu atât pot ajuta pe alţii. Ruga mea e să am grijă de doi oameni, unul neputincios cu totul, altul gata să facă răul cel mare, asta-i familia mea, de ea am grijă, pentru asta dau seamă în faţa lui Dumnezeu. De ce s-ar ruga părintele Semian

să mi se ierte păcatele; că nicio clipă nu m-am gândit la Dumnezeu cât am stins o viaţă, ba, mai degrabă m-am ascuns de el? Se făcuse iarăşi vineri şi Aniţa s-a dus la Biserică. Preotul îşi punea în ordine acatistele adunate de dascăl şi, văzând-o, s-a îndreptat spre ea cu un gest şi o vorbă: E bine că ai venit; vrei să-mi spui ceva, ai ceva pe inimă? Da, părinte, m-am mărturisit şi, cum să spun, sunt tot cu piatra pe suflet, nu ştiu ce să fac că orice-aş face, n-am linişte.

Preotul îi luă mâna şi cu ochii lui de bătrân o privi în lumina ochilor ei. Înţeleg, femeie, credinţa ta până aici a trecut vadul, nimeni şi nimic n-ajută peste câtă credinţă ai să te ducă pe mal. Părinte, mi-i greu, nu mai pot aşa, am ajuns să nu-mi mai pese că bărbatu-meu vrea să ne omorâm, să dea drumul la gaz, să arunce blocul în aer cu tot cu noi, cu cine s-ar mai nimeri să fie. Îmi pare rău pentru nevinovaţi, pentru copii. Preotul scăpă ochii în pământ, auzea ce nu voia să audă, îi lepădă mâna ca sub un şoc electric peste ce putea suporta. Nu, nu se poate asta, femeie! O să mă rog pentru voi. Eu nu pot mai mult; vezi un doctor. Un doctor, am cunoscut destui doctori; am lucrat cu ei, ce să facă un doctor? Pot să te ajut, te recomand doctorului Ababei, e psihiatru şi are cabinet lângă piaţă. Uite, îţi dau un bileţel cu două vorbe, îl rog să te vadă, să-mi spună şi mie cum te mai simţi; şi nu uita să te rogi, aşa o să-ţi vină şi credinţa.

Aniţei, înainte de a adormi, i-a apărut în minte figura calmă a preotului Semian şi încă o apăsa pe creştet palma caldă, mirosind a mir. Primit ca de la naştere, în preajma preotului plutea un amestec de arome, ceva busuioc, tămâie, mirt, un aer de cumpătare, de linişte, ca trecerea pe sub soarele amiezii în livada cu mere coapte, dintr-o amiază fără apus, este cald, iarba îţi mângâie gleznele iar ochii se bucură de culoarea vie a lumii din jur, şi toată livada într-un singur om, preotul venit pe lume cu fericirea sa întreagă, ca de la

naştere, fără să răpească nimic altora. Peste amestecul de mirozne plăcute, în apropierea preotului căruia abia i s-a spovedit simţise şi duhul greu de osânză scăpată pe jar, de lumânare topită cu mucul ars până-n sfeşnic, de candele arzânde cu uleiul rânced, de grăsime încinsă, de jumări şi petreceri de Crăciun, toate duhorile adunate târziu după naştere, adunate de prin lume şi tăinuite în slinul din cutele anteriului, în tivul hainelor purtate pe dedesubt, sfinţite de harul Cerului şi grele de jegul pământului; te cotropea în preajma lui duhul greu ridicat ca din ţărână, acel duh de jos strecurat în duhul venit din Cer, ambele mirosuri învăluind acelaşi om, om viu cu viaţa bine grănițuită în timp şi cu spiritul ce-i trece peste trupul de lut. N-avea cât şi cum să-şi lămurească senzaţiile astea Aniţa, gospodină cu simţul mirosului şi al curăţeniei adânc, dureros înfipte în carne, ea spunându-şi simplu: Da' popa ăsta al nostru miroase pe jumătate a drac, pe jumătate a rai. Preoţii, da, preoţii, la fel şi doctorii, sunt fiinţe din altă lumea cu alte reguli, cu alte mirozne, oricum nu din lumea ei fragilă şi nesigură, preoţii, doctorii, sunt dintr-o lume de norocoşi, protejaţi să nu le cadă nimic rău în cale, o lume în care nu-s necazuri sau dacă sunt, repede, repede, apare cineva şi le şterge; ei nu-s lăsaţi de izbelişte ca biata Aniţa căreia nimeni nu-i vine în ajutor, de n-are nici măcar cui să se plângă.

Un timp se încrezuse în Mihal; soţul ei prinsese cum lucrează lumea, cum îi funcţionează motorul, aşa îi explicase, el îi ştia mecanismul, a priceput cum porneşte, cum se opreşte, cum merge mai repede, mai încet, cum se strică dacă se strică iar el, ca şofer, ştie tot motorul, stăpâneşte maşina şi o duce unde vrea el. Dar lumea nu mai funcţionează cum funcţionase înainte, se vede că are alt motor, maşinile se mai schimbă şi ele, nimeni nu l-a întrebat, iar Mihal al ei nu se mai pricepe la motorul ăsta nou al lumii şi, de ani buni,

toate îi ies pe dos şi lui, de asta-i aşa amărât, otrăvit, de pornit împotriva lumii, de asta vrea să se omoare, să-i omoare pe toţi; de unde atâta ură în Mihal, omul pe care îl iubise şi simţise şi ea că este iubită şi că pot trăi ţinându-se unul în altul. Doamne, ascultă bocetul meu, cum or fi trăind alţii, cum o fi trăind lumea că, de-or fi trăind cum trăiesc eu, aşa cum trăieşte Mihal şi fecioru-miu pe jumătate mort, la ce să ai viaţă, la ce să fie lume?

Cu un zâmbet abia ascuns, medicul citi biletul preotului Semian, a aşezat-o pe canapea, şi îi ceru asistentei să-i ia tensiunea, pulsul, apoi o aşează pe un taburet pe şurub, fără spătar, prea înalt să stai comod, şi se roti în jurul ei cum ai privi o statuie pe toate părţile. Stai relaxată, nu te încorda; respiră, aşa, respiră adânc. Îi privi ochii trăgându-i pleoapa în jos, îi pipăi ceafa, îi apăsă omoplaţii: Te doare, spune-mi când te doare. Nu mă doare, ce să mă doară. Aşa, numără de la o sută înapoi, din doi în doi. Când a văzut că se încurcă, trecu la altă probă: Ai jucat fripta când erai la şcoală? Îţi plăcea? Da? Ei, ne jucăm şi noi tot aşa. O puse să întindă palmele; o lovi, ea nu se feri: Păi nu jucăm fripta? Nu aşa, acum mă loveşti dumneata pe mine, dar ea nu reuşi, doctorul se ferea mai repede decât întorcea ea palma să-l lovească. Aşa, să te vedem la proba scrisă. Ai câteva teste: citeşti cu atenţie şi faci cum scrie acolo. Nu te grăbi, încearcă să rezolvi corect. Aniţa începu să citească, apoi muşcă din creion iar când trase o linie, rupse vârful şi doctorul, înţelegător, îi dădu pixul său. La testul labirintului s-a încurcat repede călcând peste linii iar la figuri nu-şi dădea seama care se repetă, care nu, aşa că a pus jos pixul cu un fel de furie: Dom' doctor, eu nu ştiu jocurile astea, dacă aveţi ceva de spălat, de călcat, eu asta fac, cu asta mă ocup – le rezolv pe toate. Foarte bine, am înţeles. N-ai nimic grav, reflexele sunt cele normale pentru vârstă, ai doar o nevroză anxioasă, şi tot ce-ţi recomand sunt pilulele

astea; iei câte una când te simți mai deprimată, când te simți cu inima, așa, mai grea. Iei o pilulă pe zi. Dacă starea dumitale se agravează, vii din nou la control, să găsim un tratament mai puternic. Și, cum, dom' doctor, eu nu-s nebună, se miră cu ciudă Anița că nici doctorul n-o scapă de spaimele ei. Ba da, ești nebună, cum sunt și eu, cum e și asistenta mea, cine nu-i nebun în ziua de azi, dar nu destul cât să ne speriem! Multe salutări părintelui Semian.

După ce ieși din cabinet, încă tulburată, Anița se așează pe un scaun din sala de așteptare să-și fixeze clar că, așa cum se visase într-o groapă uitată pe câmp, pe un câmp imens și gol pe unde nu trecea nimeni, își fixă clar ideea că pentru ea nu-i chip să fie salvată, groapa aceea de unde vedea stelele era viclenia vieții ce o înhățase fără scăpare și acolo o va prinde și sfârșitul. Trecuseră zile bune de când fusese la doctor și încă nu luase din pilule. Anița nu știa când se simte cu inima grea, zilele îi erau la fel de negre, de grele, după cum se simțea ea și, după vizita la doctor, și-a zis că pe ea n-o poate ajuta nimeni, niciun doctor, niciun preot. I-a și spus lui Mihal: Să știi, am fost și la doctor, cum m-a sfătuit părintele. Da? Păcat de bani, mai bine îți luai un batic cu banii ăștia, erai mai câștigată, îți spun eu! Păi am spaime, mi-a dat un tub cu pastile; mi-a spus că am *nevroză*, mă simt singură, ce știi tu. Auzi, Aniță, când te mai simți așa, zi-mi și mie și-ți trag eu două palme pe gratis, să știi că nu ești singură! Oh, doctorii! Tu, tu ar fi trebuit să te duci la doctor, nu eu! Chiar vrei două palme, rânji aproape vesel Mihal? Ca dintr-o curiozitate de copil cu o jucărie nouă la îndemână, Anița luă câteva zile la rând din pilulele doctorului să vadă ce va fi și – nimic. O durea corpul egal sau, mai degrabă, nimic n-o durea de parcă se afla într-o anestezie de lungă durată și, știa ea, s-o fi tăiat cineva, tăia ca în carne moartă, picătură de sânge n-ar fi curs. Și dacă nimic n-o durea, dacă suporta totul, de unde griji, că nici pe cei teferi nu-i doare. De ce să-i pese de altul, de ce să

cadă pe ea grija lumii, când lumea nu ştie durerea ei? Bine, nu-i pasă de lume, dar de Mihal cum să nu-i pese, cum să nu-i pese că trăieşte în casă cu un om nebun?

33.

Din vorbe răstite, spuse în doi peri, Aniţa a înţeles ceea ce, de ceva vreme, Mihal îi repeta în fel şi chip: el e stăpânit de un gând mare, n-avea s-o încheie cu lumea aşa ieftin, nu scapă lumea de pedeapsa lui după ce viaţa le-a ajuns de batjocură; degeaba par unii să se intereseze de ei, ce-i doare, cum o duc că-s, oricum, *nişte falşi,* o fac de faţadă, şi viaţa asta a ajuns să nu mai aibă nicio valoare pentru el, pentru Mihal. Şi se va răzbuna, asta înţelegea Aniţa, bărbatul ei fiind supărat pe toţi şi nu se ierta nici pe el, pe cei apropiaţi lui, pe cei pe care trebuia să-i iubească, dacă şi iubirea poate fi impusă cuiva ca o datorie, ca impozitul pe casă, adică o datorie cerută prin lege, fie şi o lege nescrisă, nespusă. Mărturisirea asta Mihal i-a făcut-o nu de azi, de ieri, i-a făcut-o după ce se pensionase, la capătul unei nopţi nedormite când au fost la nunta unui verişor, la băiatul lui Stănică, undeva în vila lui mare din marginea oraşului, rudele lor fiind acum oameni de afaceri, după ce avusese mai întâi chioşc cu dozator de sucuri şi pufuleţi, au deschis chioşcuri şi în satele de-a lungul drumului până în capătul judeţului, chioşcurilor acelea el zicându-le – *un lanţ de supermarketuri*, în ani strângând ceva capital, asta văzându-se şi după cum fusese aranjată nunta. Băiatul lor, mirele, ţinea o staţie de benzină pe drumul ce venea de la vama de pe Prut, un drum internaţional, adică, şi ducea spre Bucureşti; ăsta era mirele cu zestrea sa, pe când mireasa,

fiică de procuror a cărui soție ținea un notariat, avea și ea facultatea de drept făcută, la privat, în București, iar acum era asociata maică-sii. La nuntă, ca rude dinspre socrul mare, Călțunii fuseseră așezați la masă cu alte rude mai sărăcuțe lângă culoarul ce ducea la WC și, fără jenă, la masa lor meniul era tot așa, mai sărăcuț decât la masa nașilor, a invitaților de soi, iar Mihal urmărise totul cu o bănuială rea de parcă se așteptase, de parcă și dorea să fie jignit, să aibă un motiv de scandal. Pe Mihal nu-l interesa că așa, prin aranjarea nuntașilor la mese, tatăl miresei voia să arate tuturor, și rudelor mirelui, și cuscrilor, cine în familia cui vine, că deși e socru mic, el, procurorul, face jocurile și știe să pună piciorul în prag de la început. Da, asta era politica de familie, treaba lor, a socrilor, dar cu el ce aveau, pentru că, s-o știe și ei, el nu înghite să fie jignit.

Nu știe prea bine cu ce era diferit meniul de la masa lor de cel de la alte mese, i se păruse nedemn de el să urmărească ce era în farfuria altora, dar știa să deosebească târtița de găină, de pulpa de curcan, vedea că altora le adusese vin înfundat pe când la masa lor aveau vin la carafă, *vin vărsat* adică, știa să deosebească paharul scump, din cristal, de sticla obișnuită și se înfuriase încă de la primire, de la intrare, când li se dăduse țuică iar altora, veniți cu puțin înaintea lor, li se servise whisky din sticlă neagră și el știa că whisky e băutura doctorilor, a șțabilor, că ei nu beau țuică. Între musafirii răsfățați recunoscuse, cum să nu-l știe Mihal, pe șeful cel gras de la poliție cu soția, recunoscuse alți granguri din tribunal și doi doctori și nici unul dintre ei nu arătară că-l cunosc, n-au venit să-l salute, să-l îmbrățișeze, să-l întâmpine: *Uite-l și pe prietenul nostru, domnul Mihal, dar ce mă bucur să vă văd!* că doar fuseseră vreme lungă în cele mai bune relații cu ei, pe când nu erau așa mari șefi ca acum. Furios și pus pe ceartă, Mihal l-ar fi luat la rost pe Stănică, tatăl mirelui, ruda sa, omul cu

care, o vreme, încărcase saci de pufuleţi să-i ducă împreună în chioşcurile de la ţară şi tot cu el, în alţi ani, când erau mai tineri, tot cu Stănică, cu vărul său, împărţise şi pachetele cu carne şi toate câte le luau de la abator, de la carmangerie, de pe la restaurante, de la casa de comenzi şi le duceau la uşa ştabilor, şi uite-i acum, ştabii tot la masa din faţă stau, tot ei sunt serviţi cu ce-i mai bun, de parcă nimic nu s-a schimbat şi asta nu putea suporta Mihal, s-a făcut revoluţie numai să-l nenorocească pe el, de aia au făcut revoluţie ştabii.

Înainte ştia cine e, ce făcea că, din toate, lua şi el cât îi trebuia şi se alegea şi cu ceva bani, fiecare dându-i câte-un pol, doi, pentru serviciile sale, şi azi, azi, ia uite cum îşi bat joc de el. *Ei, să vezi minune, dosarul şi originea…, numai slugile s-au schimbat, stăpânii sunt aceiaşi!* Mihal fierbea de mânie şi-i spuse Aniţei că ei vor pleca până la miezul nopţii, înainte de a închina paharul, înaintea darului iar soţia abia îl oprise să nu sară cu pumnii, să mai stea totuşi, să aibă răbdare şi să nu se facă de râs, ea ţinea să vadă şi să guste din tortul miresei şi asta-i mai spre dimineaţă: *Îi bag în mă-sa! Nu mai pot eu de tortul miresei!* Au plecat repede, el – înjurând şi trântind din scaune, ea – tăcută, cu ochii în podele şi nimeni nu le-a zis nimic, nu i-a întrebat de ce pleacă, nu i-au rugat să mai stea, nu i-au condus, iar Stănică s-a făcut că nici nu-i vede. Noapte grea pentru Aniţa, dar izbucnirea lui Mihal împotriva lumii era şi mai veche.

Noaptea simţi visele furişate pe sub praguri, aburii otrăviţi curg valuri, urcă pe scări din subsol, din teritoriul nimănui, trec în aşternut, sub pleoape, în timpane, în nările ce inspiră bezna, aceleaşi vedenii adunând într-un trup comun visătorii cei adormiţi din toate casele de-odată. Trăieşti cu visele tale între visele celor de la patru, de la etajul doi, trupuri adormite strivite între visele fierbinţi ale celor de deasupra, ale celor de dedesubt, cine să fie nesăbuit să iasă noap-

tea pe casa scării, sub lumina palidă ce încheagă aerul o vreme, răgaz ce nu mai aparţine celor vii. Stăpâniţi de spiritul comun, de pe terasa blocului până în subsol, toţi adormiţii, ca sub acelaşi aşternut de zidărie, se fac un trup, o fiinţă şi, of, Doamne, ce uşor ne aduni când, pe vocea ta, cânţi cu noi acelaşi cântec. Şi tu, buimac ziua toată, rătăcit fără să ştii după himere uitate în vis, tu când vei înţelege că visele celor puternici în putinţă, reţinuţi în faptă, cum este şi Mihal, înţelegi că visul nu rămâne pentru totdeauna fantasma nopţii.

Peste alte zile aflu mai multe despre vedenia lui Mihal, până la un punct chiar de la el, aflu despre vedenia cu care încă se certa, căreia îi cerea socoteală şi după ce a dispărut. Spălam maşina când domnul Simion, vecinul de la ultimul etaj, cred, a venit să-mi spună: Ştiţi, facem reparaţii pe casa scări, finisăm în piatră de var, poate punem lambriuri! Şi îmi spune că după ce-au semnat toţi proprietarii de pe scară, inclusiv Cecilia, s-a dus şi la Mihal să semneze. A făcut un spectacol cum nu avusesem parte de mult; a luat hârtiile, ambele exemplare, le-a rupt în bucăţele mici ţipând la mine: *Toţi mă calcă în picioare, după ce v-am slugărit ani de zile ca prostu', v-am slugărit fără un ban şi acuma toţi se uită la mine ca la un căcat; aţi trecut peste mine, eu nu-s de acord, eu nu plătesc! Aţi pus interfon, nu m-aţi întrebat; şi ce, nici n-am nevoie! Aţi schimbat lumina pe casa scării cum aţi vrut. Aţi făcut-o fără să mă întrebaţi şi acum să semnez că-s de acord? Nu-s de acord! V-aţi descurcat fără mine la făcut, să vă descurcaţi şi la plătit! Asta-i: nu vreau zidari la uşa mea, că n-am bani pentru ei.* Vecinul şi-a terminat de recitat replicile lui Mihal şi îl liniştesc: Mai au oamenii şi zile proaste, au şi nopţi de coşmar, domnu' Simion, ce să-i faci. Repetându-mi în minte vorbele lui Mihal mi-am spus că avea dreptate, greşise însă destinatarul reproşurilor sale; el, de fapt, nu se plângea de noi şi nu se adresa nici pe departe vecinului său care, uimit

de ieşirea lui, nu-l înţelegea, el se plângea de vechii stăpâni ai lumii strecuraţi în pielea stăpânilor de azi. Da, dom' Simion, refacem listele, zic să mă liniştesc şi eu; mă duc pe la vecini să semneze din nou şi le explic ce s-a întâmplat! E între noi şi un nebun, nu ne-om lua toţi după el. Nici nu plăteşte, aşa a zis! N-o să plătească, îi plătim partea dacă atâta obraz are. O fi vremea să-i plătim serviciile făcute cu ani în urmă. Şi lui Marinaş cine-i plăteşte, nu tot noi; el ce servicii ne-a făcut?

Mihal pierdea din autoritate pe casa scării, rămânând suveran pe subterană unde se simţea stăpân pe deplin, numai el ştiind toate instalaţiile din bloc, unde aveam o centrală comună pentru o parte din locatari, ştia vanele, care-s de apă caldă, care-s de apă rece, după culori, cea galbenă să nu te atingi, e de la gaze, iar de câte ori se înfunda canalizarea, ştia cum s-o desfunde, ştia să mânuiască teribilul rac să treacă coturile de canal, scula bună să şi-o fi ales ca simbol heraldic pe scutul său, şi tot Mihal ştia pe cine să cheme fără să mai anunţe asociaţia, că asociaţia venea cu meseriaşi plătiţi cu acte şi ne costa mai mult, tot el ştia contoarele pe fiecare apartament, întreţinea boxele, curăţenia de la subsol, în înţelegere cu şobolanii, tot el deratiza subsolul prin toate cotloanele, da, în subterană Mihal rămânea de neînlocuit. Accesul lui de isterie, ieşirea lui Mihal la cei şaptezeci şi ceva de ani, cum să le justific altfel faţă de vecinul Simion decât prin atacul de embolie suferit când a stat câteva zile în spital, soţia, rămasă singură, abia descurcându-se cu băiatul paralizat de ani buni, având şi ea piciorul drept operat. În spital l-au pus să-şi cumpere medicamente, seringile pentru injecţii, l-au pus până şi să-şi aducă lingură şi furculiţă de-acasă, când toată viaţa a lucrat pe salvare şi avea din spital tot ce-şi dorea, la fel ca un doctor şi, dintr-o dată, ajunsese un nimic, cu toată asigurarea lui de sănătate, a trebuit să plătească tot – cum să nu te înfurii. În ziua în care a ieşit din spital, vecinul de sus l-a

inundat, iar Marinaş, la parter, avea closetul înfundat mizeria refulând în baie la el şi, de miros, nu mai putea sta în casă nici cu geamul deschis. *Asta-i, locuim la bloc de ani de zile, ne ştim şi cu bune, şi cu rele, atât cât am putut afla ca despre nişte străini, pentru că şi în sat, oamenii se ştiu cu bune, cu rele, dar ca apropiaţi – nu ca străini. Fără să fie înghesuiţi de acelaşi perete ca la bloc, la ţară oamenii se ştiu mai bine, se ştiu din părinţi şi bunici, din neam în neam, ei se ştiu din sentimentele moştenite; şi la ţară sunt nebuni, săriţi de pe fix, hoţi şi criminali, vecini care-ţi fac rău, cine spune că nu-s, doar că la ţară îi ştii, eşti cumva prevenit, prevenit de părinţi, de rude, pe când la oraş se întâmplă ca singurul nebun din bloc, singurul nebun din tot oraşul să fie chiar deasupra ta iar tu să afli că-i nebun abia după ce te-a nenorocit. Soluţia e să fim calmi, să ne înghiţim nevroza, s-o ţinem în frâu, s-o tăinuim în spatele numelor de pe uşile de metal sau, mai bine, în spatele pleoapelor, a frunţii, dacă reuşim să ne stăpânim şi mai mult.* Eu vorbisem, îi vorbeam Ceciliei, împăciuitor, ca un popă în zi de duminică între babele din parohia lui. Vorbeam să-mi liniştesc soţia care, cu simţurile treze, trăia panica la altă temperatură, încercam s-o liniştesc, dar eu ştiam că n-am dreptate în nicio privinţă. Cu vârsta şi Cecilia a ajuns o nevropată; din naiva încrezătoare în toţi, acum e naiva care se teme de oricine.

Mihal, cât jumara, o jumară sfrijită, uscată, fără pic de grăsime, şarpe otrăvit înfăşurat în jurul cârjei, târând după el căruţul pe două roţi, traversează oraşul să-şi aducă de la piaţă zarzavaturile pe câteva zile: *De ce nu-ţi iei cartofi stricaţi de peste drum, de la vecinul care ţine şi el o afacere şi traversezi oraşul cu gândul că găseşti marfă mai bună? Poţi lua cartofi stricaţi şi de la piaţă, eu am păţit-o.* Glumeam cu el şi-i spuneam că totdeauna ies în câştig să-mi cumpăr gunoaiele mai de lângă casă, felul meu de a mă autodeprecia arătându-i Ceciliei că sunt cu moralul la pământ, că n-am pic de stimă pentru mine, pentru altul! Nu doar gândeam ca apoi să tac, eu o făceam pe deşteptul şi

în gura mare, motiv ca vecinii, înţelepţi, să-şi zică: dacă tot e unul care spune ce gândim, n-are rost s-o mai repetăm, ajunge un nesuferit pe scară! Alături de Aniţa lui, Mihal se gospodărea cum putea şi el, coborând, urcând etajul treaptă cu treaptă, ţinându-se de balustradă, urcând căruţul după el cu greutate, se vedea asta şi după cum te privea de jos în sus, o privire de ins înrobit sieşi, încercând, cu rânjetul său cruciş să te străpungă, să te ţintuiască în perete. Acum, la bătrâneţe, aveam cu Mihal discuţiile vârstei: *Nebune vremuri, dom' Mihal!* Nebune, şi de ce să ne luăm după ele? Păi te ia valul înainte, n-ai încotro. Iaca eu nu mă iau *după valuri,* n-am telefon la uşă şi nu mai pot eu de telefon! Ce telefon? A, da, Mihal încă ne certa pentru interfonul pus la intrare şi fără acordul lui.

La inşii mărunţi, umilinţa şi înjosirea, starea de degradare, ca singurul lucru ce şi-l pot impune prin voinţa lor slabă, da, la inşii mărunţi umilinţa, înjosirea ţine loc de orgoliu; e modul lor de a fi luaţi în seamă, e virtutea de care sunt siguri că e în proprietatea lor, că nu le este râvnită şi comoara asta de cei puternici; da, umilinţa propriei fiinţe nu se impozitează şi nu se pedepseşte. Încearcă să umileşti un om al puterii, un străin, fie şi un vecin de pe casa scării şi se va găsi calea să fii sancţionat, amendat; bate-ţi joc de tine, de ai tăi, spune orice mişelie despre tine, despre familia ta, umileşte-te mai rău decât un gunoi şi, vei vedea, nu superi pe nimeni, nicio lege nu te pedepseşte, ba vei fi lăudat că-ţi ştii locul! Amărâtul din stradă cum să nu se folosească de scăparea legii, cum să nu profite? Cine să se supere că mărunţii sunt materia oricărei cozi, la un doctor, la plata taxelor, să prindă rând la bancomat în ziua de pensie, până şi la vot fac coadă, cine să se supere că se iau în râs, că-şi bat joc de viaţa lor suportându-i pe cei de deasupra? Se umilesc zi de zi şi nimeni nu-i întrece la proba înjosirii, dac-ar fi şi la umilinţă un campionat, încât zărindu-te pieziş cu ochii lor pâcloşi de mizerii să-ţi spună cu

o superbie princiară, de neatins: *Tu?! Tu, orgoliosule, tu, încrezătorule în tine, niciodată n-o să te cobori cât mă cobor, cât mă umilesc eu în proprii mei ochi! Tu nu spui altuia, soției, copiilor tăi, părinților – nu le spui că ești cârpa, un jeg, gunoiul ce se lasă călcat în picioare de oricine numai să aibă bucata de pâine, așa cum eu o fac de când mă știu!* Şi, tu, Tudorine, singur fiind, te întrebi: de ce, de ce să înțelegi asta, de ce să le vezi umilința când pentru a o vedea în întregul ei ți se cere să te înalți, să te ridici ca în altă lume şi, de la înălțimea orgoliului tău, să nu te măsori cu altul, să nu te laşi măsurat.

Pentru Mihal, pentru el toate nenorocirile cele mari i-au venit după '89, după prostia aia de i-au zis *revoluție,* o aiureală de-a lui Dişcă, numai prostii a făcut băiatul ăsta, cunoştințele sale din miliție s-au risipit, ofițerul de securitate, Târnoveanu, pe care-l ştia, a crescut în grad în toate vremurile, să se pensioneze colonel şi s-a mutat în alt oraş, iar la serviciu colegii îi făceau zile negre tot strigându-i în urmă – *Many*, porecla sa de turnător şi care i-a rămas pe viață, o poreclă mai durabilă decât instituția pe care a servit-o. Oamenii strigau după el, a mai prins pe câte unul, i-a mai păruit cum a apucat, mai şi încasa câte o scatoalcă până ce directorul spitalului l-a chemat la el şi i-a spus verde-n față: Mai sari la bătaie, mai sari şi te dau afară cât eşti tu de vechi la salvare, te dau afară pe motiv de disciplină şi sigur pierzi ceva bani la pensie! Şi de director asculta pentru că, iată, încă de pe când era doar şef de secție şi secretar de partid, doctorul Şetran, îi angajase băiatul mai întâi în atelier, la întreținere, muncă necalificată, iar când a apărut un loc de şofer pe ambulanță l-a trecut în schemă, lăsându-l să lucreze, în tură, pe maşina sa. L-a costat scump până şi-a văzut băiatul angajat ca acum, poftim, să aibă nenorocirea asta cu Dişcă, să-şi rupă şira spinării. Şetran, căruia îi dăduse şi el plicul cum îi dădeau toți, l-a ajutat să-şi angajeze şi soția, pe Anița, lui i-a aprobat sporurile la care

avea dreptul, e adevărat după ce-l sunase cei de la miliţie, aşa ştie el, Mihal, iar acum să nu-l asculte, asta nu!

Tudorin ştia că şi lui Mihal i s-a rupt spinarea odată cu accidentul fiului, abia aşa se schimbase, încovoiat sub durere, pentru că el n-a fost dintotdeauna un umil. Tot ce-i dădea gust vieţii, motivul să se trezească şi a doua zi, să suporte încă o porţie de mizerie, puţinele orgolii care încă îi mai înfiripau un fel de prestanţă în proprii săi ochi dispăruseră; motivele de a rămâne în viaţă, unul câte unul, s-au spulberat, iar necazurile l-au lovit ca un făcut după revoluţie, blestemata asta de revoluţie! Şi, ce ironie, Dişcă, băiatul său, fiul unui turnător, chiar el, Dişcă-i revoluţionar; cum să nu bei, Tudorine, pentru victorie!

Ieri, în hol, la intrare, vecinul îşi urca, greu, gâfâind, căruţul cu cumpărături. Să te ajut, dom' Mihal, hai ţine-te de mine, câteva trepte?! *Hai, pe mă-ta!* He, cine să te-ajute, don' Tudorin, nu vezi ce rea-i lumea? Îi iau înjurătura ca pe o glumă: Păi, dumneata ar trebui să porţi în piept o bulină roşie! Cum, ca blocurile de la cutremur, adică nu mă ţin pe picioare? Ei, nu, o pătrăţică, aşa ca la televizor, avertisment că se înjură, că se arată porcării, asta ziceam! Sau să deschizi gura numai după miezul nopţii, să nu te-audă copiii! Cât vorbesc despre el, Mihal se simte bine, e mulţumit şi când i se reproşează ceva, pentru el e semn că-i luat în seamă încât, la despărţire, mă onorează cu rânjetul lui. Nu-l admonestez, trec şi de data asta peste înjurătură, îl ajut totuşi, până la primul etaj şi ajungem în dreptul uşii lui. Mihal îmbătrânise şi şovăia în actele sale, şovăiala îi sabota răutatea, îi îmblânzea vorba, şovăiala sub povara durerii îl făcea să semene şi el cu noi. Eu urc mai departe şi aud din spate: *Da' n-ai vrut să-l ajuţi pe Dişcă nici mort!* Nu m-a certat cât fusesem lângă el cu Cecilia, să nu se lungească în discuţie cu noi, să nu ne supere, a ajuns

şi el diplomat, dar a ţinut să-mi amintească, după mulţi, mulţi ani, că eu nu i-am făcut jocul şi, în vocea lui amară, ai fi crezut că reproşul său suna ca o ameninţare.

O fi lumea rea, îmi zic, lumea asta faţă de care, îmbătrânind, Mihal lua distanţă, o lume din care era şi el îndepărtat cu insistenţă într-un trecut, în acelaşi trecut văzut ca un infern, noi trăind încă bucuria că am scăpat teferi de acolo. Şi am scăpat teferi? Oare cine, trecând prin Infern, nu trage după el şi ceva din duhoarea putredă, nu ia după el pentru tot restul vieţii ceva din bezna acelui subsol fierbinte? Cât era tânăr şi în putere, Mihal avusese o slujbă de care ştiam toţi, cea de şofer pe salvare, şi una ascunsă, avusese o misiune cine ştie în favoarea cui, fusese util cuiva, şi asta îi dăduse senzaţia că-i nevoie de el încât lumea de atunci era frumoasă şi bună, cum şi lumea de azi e bună pentru cei tineri, pentru cei care au un rost, iar Mihal avea de ce să regrete lumea tinereţii sale, o lume rămasă într-un trecut de beznă, că nimeni n-o mai doreşte, n-o mai pricepe. *Pe om îl mai răzbeşte viaţa, ha-ha!* ce altceva să-mi zic decât ce şi-ar fi zis şi vecinul Păltineanu. Până să-şi tragă căruţul peste prag, pe scări coboară un puştan de la etajul şase şi Mihal, pus pe taifas, are şi cu el o vorbă: Tu eşti băiatul cel mic al lui Finaşcu? Parcă ieri mergeai la grădiniţă; în ce clasă zici că eşti? Şi ce te grăbeşti să creşti aşa repede, băi prostule? Tu ştii ce te aşteaptă? Uite ce-a păţit Dişcă!

Cu ani în urmă, într-un sfert de oră eram gata să ies, cu toate dichisurile dimineţii terminate, pe scări muşcând dintr-un măr ca mic dejun. Acum durează o oră să mă trezesc, să mă spăl ca, în sfârşit, să mă aşez la masă. O fi lehamitea trupului îmbătrânit să ia de la capăt o zi anostă când şi bucuriile, de-or fi, sunt tot cele de ieri, de alaltăieri, ca toate bucuriile lumii, scoase de la reanimare şi reluate cu silă, în grabă, până să ies

din casă. Cu vârsta, până şi plăcerile devin îndatoriri, obligaţii, acte de politeţe – aceeaşi gumă mestecată şi ieri. Păşind pe pietonalul plin de dughene, cu etajele ocupate de familii de comercianţi, Tudorin se simţea ca în oricare alt oraş dintr-o latură a Europei, un oarecare oraş de provincie, dar până şi în apropierea asta trebuie să păstreze proporţiile. Şi în oraşul său îmbrăca haine cu aceleaşi etichete purtate şi pe restul continentului, firește, recordul la magazinele *second hand* fiind al Moldoşanilor; în orice bar intră, bea aceeaşi cafea ca oriunde, mânca aceleaşi E-uri trecute corect pe etichete, toate le avea la fel ca oriunde, cu specificul local că, aici, şi otrava e mai scumpă, că până şi otrava asta, permisă de guvern, e slabă şi contrafăcută.

E o minune că oraşul funcţionează, totuşi, ca atâtea altele, de la maternitate, unde o femeie naşte cu aceleaşi riscuri, luând aceleaşi boli ca în oricare alt oraş din ţară, până la morgă, până la cimitir, da, până la capăt oraşul ăsta urât funcţionează perfect, fără rebuturi, în toate sectoarele: la şcoală copiii tăi învaţă aceleaşi tâmpenii, după aceeaşi programă; în spital, pe card de sănătate, pe bani, nicio boală nu ţi se refuză şi mori de aceleaşi boli ca în oricare altă parte; şi popii noştri cântă prohodul profund, cu simţul eternităţii în care pleci, ca în oricare altă credinţă şi niciun răposat n-a coborât de pe năsălie nemulţumit de serviciu. Demnitarii, mari, mici, cu har sau fără, se află oricând în slujba ta, cu toată priceperea lor încât n-ai de ce să apelezi la meseriaşii altui oraş pentru a fi botezat, pentru a scăpa de o măsea putredă, pentru slujba de înmormântare, ba şi orice proces îl poţi pierde la fel de bine şi acasă, cu avocaţii, cu magistraţii de aici, ca în oricare altă parte.

Să te bucuri de toate astea, înafară de un preţ mai mare decât aiurea, ţi se cere doar un mic sacrificiu: respect, respect din partea ta pentru meseria altora, să nu abuzezi de bunăvoinţa lor, să nu ceri să fii servit peste rând, nu înaintea mahărilor. Te îmbolnăveşti, eşti umilit, eşti păcălit între notar şi ca-

dastru şi până să ajungi la judecată, suferi, crapi, dar un pic de decenţă, de bun-simţ, ce dracu, poţi să ai şi tu, doar nu eşti singurul care moare, ce te-nghesui! Altfel de ce te-ai plânge îşi spuse Tudorin cât trecuse pe la supermarket să-şi ia baxul cu vodcă, profitând că Cecilia nu-i acasă. Nu se ferea de soţie, ea ştia foarte bine ce şi cât bea, nu se ferea de ea, avea doar o jenă, o jenă filială că mămica l-a surprins iar cu mâna la cocoşel.

Cu vodca în portbagaj, reveni acasă şi, cu un răgaz din voiajul pe *Google Maps*, Tudorin se opri la obsesia sa, familia Călţun căruia, în altă parte dacă s-ar fi aflat, te pomeneşti că i-ar fi simţit lipsa: Mihal e un caracter construit singur, e şi el un *self-mad man,* dar alcătuit rău, în răspăr cu noi, cum e naşterea de-a curmezişul, fătul ivindu-se cu curul la lume, începându-şi viaţa cu o crimă, pruncul ucigând mai întâi fiinţa ce l-a născut, crima rămânându-i modelul de a fi în lume, de a rămâne în viaţă. Să fi avut motive Tudorin să gândească atât de drastic şi nedrept despre vecin? Ce ştia el mai mult decât alţii? Cu sfredelul bănuielii, el vedea lumea cu ochii săi, în afara oricărei urme de discernământ în faţa binelui, a răului, ca toţi cei care sunt în permanentă admiraţie pentru ei înşişi, cum şi Mihal era prea puţin interesat să afle ce-ar crede alţii despre el.

Greşesc gândind urât despre vecinul meu, îşi tempera Tudorin sarcasmul, o fi mai bun decât l-am crezut şi mă va surprinde, mă va lua pe nepregătite cu faptele sale bune; ce să fac, încă o dezamăgire, dar, până la urmă, voi supravieţui şi binelui său. Nu, Mihal, nu-l dezamăgea, el îşi secreta răul cu simţul pruncului ingenuu, dintr-un impuls pur, nativ şi cu totul amoral, impuls de carnasier. În orice situaţie posibilă Mihal se orienta instinctiv către interesul său, indiferent pentru cel de alături, indiferent ce avea să se întâmple cu restul lumii. Prădător înnăscut, avea nevoie de spectacolul vânăto-

rii, de lungul preludiu al pândei, al pândei răbdătoare asupra victimei, el ştiindu-se pe deplin puternic abia când îşi înfigea caninii în beregata prăzii. Au şi vânătorii perversiuni şlefuite în alte ere geologice iar Mihal, cu experienţa sa de prădalnic, ajunsese dependent de suferinţa celui de alături. Când Mihal nu găsea victime în jungla oraşului avea momente de cruzime greu de înţeles pentru cine caută un temei raţional în tot ce facem. Altfel cum să înţelegi că, întors acasă, la prima vorbă în răspăr a lui Dişcă, îl lovea şi, un timp, scăparea lui era să se încuie în cameră până când a prins să lipsească cu zilele, oploşindu-se la prieteni, aceiaşi cu care se urca în primul tren într-o hoinăreală fără ţintă din care îi culegea miliţia. Ca bun-venit, bucuros că-l vede, Mihal îl lua iar la pumni, dojană că plecase fără voie. O scăpare – fuga; şi Dişcă dispărea des, pleca, fugea, cum şi Mihal avea evadările sale.

Numai Aniţa rămânea acasă, ea nu pleca, nu fugea şi accepta furia lui Mihal cu o supunere greu de înţeles, la fel cum nu avea explicaţii de limpezit în cuvinte nici ostilitatea soţului. El o lovea până se făcea cârpă în mâna lui, iar Aniţa, să-şi ferească faţa, să scape de vânătăi, să mai poată ieşi între oameni şi a doua zi, găsise metoda să-şi protejeze capul băgându-se sub pat, ascunzându-se fără să fugă. Acolo o nimerea Mihal: Aşa, vrei s-o iei sub coadă, foarte bine, stai că ţi-o dau sub coadă! Şi cu un calm ciudat la el, pândind-o să nu-i scape din capcană, o lovea, îşi scotea pantalonii, şi-i punea la dungă pe capătul patului şi o lovea iar, o dezgolea, o lovea peste fese până i se înroşeau şi le simţea fierbinţi în palme, apoi îi scuipa ciotul de coadă ai zice cu veninul urii, îi scuipa coada abia zărită dintre fesele tot mai pline cu timpul, coada – motivul atâtor necazuri de noapte pentru ea. Icnea de durere când o pătrundea ca după un ritual apropiat de al altor bărbaţi care la acea oră, în chilia lor, îşi băteau mătăniile până se istoveau în credinţă. Mă înnebuneşti cu coada ta; celelalte,

celelalte de ce n-au coadă? Le-ai căutat tu pe toate, ş-ai văzut! Mai caută, nu mă rupe pe mine.

Când îi vorbea aşa, Mihal ştia că Aniţa-i supărată, supărată dar nu rău de tot! Vorbele bune şi bătaia rea aduceau din nou pacea între ei. După liturghia lor neagră, încheiată cu reproşul de alint: *Ne potrivim, Mihale, eu am coada, tu – coarnele!* în casă domnea liniştea, o linişte ce dura şi câteva zile, ca apoi, diavolii cei înfierbântaţi ai lui Mihal să se răscolească, să-l asmută asupra cozii. Ea ştia că sexul e lăsat de Dumnezeu între bărbat şi femeie să-i poată deosebi mai uşor pe păcătoşi de virtuoşii adevăraţi iar ea trebuie să-şi rabde bărbatul oricum, asta rămânând taina casei lor. Întotdeauna m-au intrigat cuplurile în care inşii se iubesc şi se urăsc, feţe ale aceleiaşi monede; se urăsc şi continuă să trăiască împreună ca într-o luptă corp la corp, care pe care; încercam să aflu ce anume îi leagă atât de mult încât să dorească înfrângerea, moartea celuilalt, ce-i făcea să se urască într-atât că nu puteau trăi despărţiţi. O viaţă numai în iubire e o viaţă şchioapă şi aşa, ca din nevoia de echilibru, se iveşte ura, ura palpabilă, grea, materială – ura ca pornirea de a stăpâni sufletul de alături, ura din lăcomie pentru viaţa altuia.

*

Ce-mi place la nebunie în oraşul în care se întâmplă să-mi trăiesc eu democraţia e indiferenţa; mă duc la vot, nu mă duc; pot să-l înjur din stradă pe preşedintele ţării când trece şi el pe-aici, mă arunc de pe acoperiş, pot să nu mă arunc; trăim într-o republică şi pot striga *Trăiască regele!* – totul într-o indiferenţă deplină şi nimeni nu mă pedepseşte că-s liber. La recensământ mă pot declara ortodox iar eu să fiu, în fapt, budist sau ateu şi – nimic. Cui, ce-i pasă de acest *nimic,* de acest *nimeni* care sunt, îşi spunea Tudorin! Numai în comunism eram şi eu o persoană importantă, nu treceam neobservat, se

ţinea cont de ceea ce vorbeam, de tot ce scriam, eram ascultat în fel şi chip şi când nici nu credeam că mă aude cineva, da, cuvintele mele se luau în serios încât puteam face puşcărie în numele libertăţii ce mi-o luasem în abuz, condamnarea fiind semnul de apreciere din partea autorităţilor, iar puşcăria – nivelul maxim de respect pentru faptele şi vorbele mele; nu le păream un simplu histrion, cum mă crede Cecilia, histrionul care vrea şi el să-şi impresioneze cunoscuţii, vecinii, până să ajungă, dus cu forţa, în cabinetul vreunui doctor şi, de acolo, mai departe, mai adânc, sub pretextul dezalcoolizării. Asta nu mai e ordine, îşi spunea Tudorin dându-i dreptate lui Mihal, în răvăşeala tulbure a minţii lui unde i se învălmăşeau toate fără să reuşească să facă pic de lumină, pic de ordine. Şi dacă nu-i ordine în lume, cum să fie ordine în capul meu? Aş fi în contradicţie cu toţi ceilalţi! Da, asta nu mai e ordine, e debandadă în toată regula. *Debandadă în toată regula?* – sună bine şi, în acest punct, înghiţi restul de vodcă aproape înecându-se de surpriză. Ce naiba, dom'le, am ajuns să gândesc ca Mihal; nici el nu dă doi bani pe debandada din democraţie şi încă-i aşteaptă pe comunişti să se întoarcă, să-i dea înapoi *Cartea de imobil*. Îi aşteaptă pe comunişti cum, cu cincizeci de ani în urmă, alţii, între ei şi tatăl său, nea Biciuşcă, îi aşteptau pe americani, căci tot timpul românul aşteaptă.

Dragă, îţi închipui un câine ce se ştie de-o viaţă buldog? Şi ce legătură are cu Mihal, că noi despre el vorbeam? Îţi vorbesc despre sindromul buldogului care s-a ştiut fioros, temut de toţi şi, acum, la bătrâneţe vede că nu-l aude nimeni, abia hârâie o înjurătură, şi-a damblagit labele, i-au căzut dinţii, nu mai muşcă iar javrele tinere, neştiindu-l, îl latră. În alte vremuri, ehei, jigodia asta, plină de răni, învinsă de haitele din jur, avea totuşi o mulţumire: se ştia temută şi respectată până şi de câinii de rasă. Şi, acum, suferă ca un câine? Aşa-i! Mihal s-a trezit, dintr-o dată, că nu-l mai respectă lumea şi

nu pricepe ce s-o fi întâmplat că, uite, el se ştie tot buldog. Şi asta s-a întâmplat după '89, după pensionare, când, pentru el, totul s-a prăbuşit. Mai avusese o speranţă gândind că băiatul lui se va face om de treabă şi, mai cu revoluţionarii, mai cu relaţiile dintr-un partid, din altul, va prinde şi el un pic de respect, cum avea cât era în putere. Uite ce i s-a întâmplat şi lui Dişcă. Decât să fie condamnat de un tribunal pământean, sigur cu suspendare, că e la prima abatere iar paguba – recuperată, apoi să se apuce de alte blestemăţii, se vede că Dumnezeu, în bunătatea sa, l-a condamnat pe viaţă cu arest la domiciliu. Ăsta-i sfârşitul lumii pentru el. Zvonul că va arunca blocul în aer i-a căzut ca mană cerească, a găsit cum să se reabiliteze cât de cât; asta-i formula secretă a vieţii lui Mihal, dar oamenii se fac că n-au aflat, că nu ştiu nimic şi-i dau bună ziua ca şi până acum. Şi asta face parte din diplomaţie.

34.

Fantazări de alcoolic solitar? Cine să fie vecinii care-mi vor răul, se întreba Tudorin într-o revelaţie intensă, adâncit în viaţă ca în oceanul fără margini; trăia, nu uita asta, şi bea să uite că trăieşte. Pe când avea atâtea de reproşat lui Mihal, creierul din spate rula discuţia avută abia ieri, când i-a promis Ceciliei să bea mai puţin, ştie şi el, altfel, îl paşte dezalcoolizarea. Tudorine, mi-i greu cu tine când te îmbeţi! Cine-i beat, Cecilia, eu? Dar cu cine vorbesc acum, vorbesc cu un om treaz? Sau eşti aşa de beat că nici nu ştii cu cine vorbesc! Eu, beat? Da, tu! N-ai argumente destule, n-ai premizele corecte să tragi concluzia asta. Vrei premize corecte? Hai la mama! Hai la mama ta, să te vadă ea şi să te judece; te duc eu cu maşina. Eşti nebună, cum să merg la mama în halul ăsta?! Atunci admiţi că eşti beat? Da, admit, numai că nu poţi pune bază pe ce spune un ins beat nici despre el, aşa că, beat fiind, admit că-s beat. Atunci, dacă eşti beat, e normal să te duc la dezalcoolizare, la doctorul Morţun. Să mă ameninţi cu dezalcoolizarea tocmai cât-îs beat, e şantaj, e dol, şi-i spun asta unei juriste. M-ai prins pe picior greşit şi mă ameninţi; nu-i corect, nu aşa procedezi cu un om în suferinţă, trebuie să-l compătimeşti, să bei cot la cot cu el, abia aşa poţi alina un alcoolic, nu să-l şantajezi! Despre ce şantaj, despre ce dol vorbeşti când te invit la mama ta?! Mai degrabă la dezalcoolizare decât la mama. Merg la Fănel, e drăguţ cu mine şi numai un nebun n-ar avea nevoie de psihiatru, o repezi el pe Cecilia preferând ca arbitru între ei doar sticla de vodcă iar dacă trebuie un doctor, îl accepta pe prietenul lor, doctorul

ştiind că sunt alcoolici cu gustul specializat pe băuturi, cum sunt şi instrumentişti cu simţ pentru harpă. Tudorin avea pretenţia că el bea vodcă cu acelaşi talent nativ cu care altul cânta la harpă, deşi neam de neamul lui n-a avut harpă în casă, cum nici alcoolici n-au fost.

Tudorin se sinucide şi, în reverii apropiate de grădinile raiului, un rai al alcoolicilor, desigur, scrie despre moldoşănenii care, locuind în oraş, îşi cultivă viciile în văzul tuturor, prin crâşme mai scumpe, mai ieftine, şi când n-au destulă mulţumire prin alte locuri, îşi răsfaţă viciile şi în hoteluri. Cecilia amintea de doctorul Morţun, îl ameninţa cu el şi Tudorin ştia prea bine, oricât de beat era, ştia prea bine despre ce vorbeşte soţia sa. Da, are un prieten psihiatru, Fănică Morţun, şi Tudorin îl sperie: Ai grijă, doctore, cum te porţi, că te desfiinţez dacă nu-mi faci hatârul; nu eşti tu în stare să-nveţi atâta carte câte nebunii pot face eu. Îi spunea lui Fănel orice şi Fănel ştia că prietenul său, ca orice nevrotic ajuns magician, îşi exorciza compulsiile violente şi gratuite batjocorindu-şi, pe cât putea, doctorul. Beat, Tudorin se sprijinea de Cecilia pe când doctorul, prietenul lor, îi explica: Ce să-i fac, Cecilia, e treaz ca mine, ca tine, numai nu stă-n picioare; *beţivul nostru* nu-i funcţional ca pieton, dar are mintea trează, brici; pe el alcoolul abia îl trezeşte, nu ştiu de ce bea, nu ştiu cum bea, dar la el alcoolul are un efect pe dos şi ar fi bine să se ţină departe de vodcă, abia aşa-i mai periculos, treaz, treaz de beat pentru că alcoolul îi trezeşte simţuri care până atunci îi stau în amorţire! Cecilia îl privea buimacă, făcea un pas înapoi şi nu ştia ce să creadă: Auzi, Fănel, spune drept; nu cumva eşti şi tu beat, ia zi, faci şi tu parte din aceeaşi frăţie a alcoolicilor anonimi? Cum să spui că Tudorin e treaz?

Fănel Morţun era prietenul lor, era prietenul ei şi, mai mult de atât, omul ăsta parcă o electrocuta cumva, o amorţea cu un şoc electric, îi simţea prezenţa dureros de acut şi asta

fără a avea să se plângă de ceva, poate doar că îl plăcea. Niciodată nu s-a simţit bruscată de el. Dimpotrivă, mereu îi lăsase impresia că ea îl foloseşte. S-a întâmplat, s-a întâmplat cu ani în urmă, să ajungă la Craiova, o obligaţie de serviciu şi, fără a se înţelege între ei, fără a-şi vorbi nicicum, ajunsese şi el acolo aşteptând-o în celălalt capăt de ţară, în holul hotelului unde căuta şi ea un loc, când i se spusese de la recepţie că ultima cameră a fost dată cu cinci minute mai devreme: Uitaţi, chiar la domnul acela! Fănel era în holul hotelului, o aştepta, el ştie cum, de unde aflase că va veni. Bună, Cecilia, am eu o cameră; dacă nu vrei, treaba ta, oricum am luat amândouă paturile; nu mă vrei, asta e: mai ai timp să te hotărăşti; eu sunt în patul meu, tu – într-al tău. Şi acum, de ce râzi? Mi-am amintit de o scenă de la hotel împreună cu Tudorin, de la Sighişoara, când s-a rupt patul cu noi, şi era şi camera nupţială, de aia râd, îi răspunse Cecilia obosită de drum şi nu prea sigură pe ea, în acel moment. N-a fost nimic programat, n-au rupt nici patul ei, nici patul lui, s-au întâlnit sub duş, locul potrivit să-ţi alunece piciorul obosit, să calci alături! Iar lui Tudorin nu trebuia să-i fi spus cineva de aventura Ceciliei, cu felul său masochist de a-şi face gânduri, el înţelegând, simţind, intuind că s-a întâmplat cu mult mai devreme, faptele venind din urmă, mai târziu, da, se întâmplase şi nu era nimic nefiresc. Acum acul ăsta de viespe nu şi-l putea scoate şi, ca într-o fabulă cumplită, el, cel înţepat n-ar fi vrut să-şi scoată acul otrăvit. Cât viespea e încă în carnea lui, ea rămâne vie iar Tudorin nu dorea moartea viespii, nu voia să se despartă de viespea pe care o iubea, aşa, înfiptă în carnea sa.

Îngrozitoare sensibilitatea unui alcoolic, imposibil să nu-l răneşti, imposibil să nu simtă dureros, mortal, până şi rana care îi lipseşte. Îşi umpluse gura cu vodcă şi înghiţi încet arzându-şi papilele şi gingiile cu tăria alcoolului până le simţi amorţite. Înghiţea în poţiuni, ca pe bucăţele de sticlă, îşi în-

ghiţea vodca în cioburi tăioase, imaginaţia lui luând-o razna: cum or fi arătat Cecilia cu Fănel? Se văzu silit să înghită tot alcoolul, să nu-l risipească pentru a zâmbi, nu se putea reţine să nu râdă larg la gesturile, la mişcările intrate în obişnuinţa femeii mature, ticuri pe care el le ştia iar acum savura scenele care îi incendiau imaginaţia îmbibată flogistic cu vapori de alcool, viziona ca un voaior nemulţumit că chipul doctorului nu era clar pe ecranul său, pe când soţia i se arăta vie, cu rezoluţie maximă. Luă încă o gură mare de alcool, să-şi amorţească simţurile, pentru că gândurile sale, creierul din spate găsise acum fisura să iasă în faţă cu fantezia sa de gelos desfrânat. Doctorii ăştia-s nişte animale, iar psihiatrii, mai răi decât toţi; doctorii ăştia-s nişte animale fantastice că nici nu-ţi poţi închipui cum, sub fizionomii identice cu ale noastre, ai zice, ascund colecţii de paradoxuri.

Sigur, nu creierul din spate, creierul cel grijuliu să se ascundă n-avea nimic să-i reproşeze doctorului dar, bănuitor, îl urmărea şi-n vis. Cu mulţumirea secretă că n-avea unde să fugă, să dispară acel necunoscut care-mi lua gândurile în răspăr, îl căutam strigându-l cât puteam de tare. Ceaţa beznei îmi înghiţea ecoul; strigam şi vocea mi se stingea ca a unui înecat; îl strigam tot mai încet, adormisem continuând să-l strig şi în vis până când, aşa dormind uitat în fotoliu, ca dinspre o încăpere de care nu ştiam se deschise o uşă înaltă, decupaj de lumină în peretele beznei. Acolo, în cadrul acela, pe fond de lumină, apăru El, apăru ascuns în strălucirea sa şi mă pătrunse imaginea asta care, ştiam, în vis nu-i metaforă, e adevăr. M-am ridicat să-l întâmpin cu o plecăciune iar umbra, călcându-şi umbra cu contur omenesc, îmi şopti: *Se întâmplă să mă chemi, tu ştii cum faci, de câte ori am ceva să-ţi spun.* Înţeleg că ştii şi de ce, încercam eu să-l cert. *Ştiu şi-ţi spun: nimic din ce mă întrebi, mie nu mi-i străin; răspunsul meu, pentru tine rămâne taină.* Şi m-am trezit singur în camera strâmtă, în lumină, eu încă dormind

în fotoliu, fără să ştiu ce-am visat. Nu ştiu întrebarea pusă umbrei, am uitat taina din răspuns. M-am trezit intrigat de abilitatea felină a necunoscutului de a se subtiliza din lumină în umbră şi invers şi, când să-l înhaţ, rămân în braţe cu pledul. Toţi îşi fac glorii din interpretarea viselor, din descifrarea lor, şi-ţi prezic, după vis, ce ţi se va întâmpla, tu numai să le spui orice ţi-ar trece atunci prin cap, asta mi-ar cere Fănel, prietenul nostru de casă, de masă, de pat. Fără pic de încredere în ştiinţa lui, îi calc toate regulile. Nu mă acceptă, ba, cu toată morga sa de doctor, mă ia şi în răspăr: *Tu îţi socoteşti viaţa un cod pentru vise, când toţi spun că e invers; numai tu vrei să întorci realitatea pe dos, să-i vezi cusătura, cum alţii fac cu visele.* Mi-a spus şi, între noi, s-a făcut deodată zid de tăcere, perete în perete cu tăcerea mea.

*

Cu ce absurdităţi hazlii se joacă timpul în istorie! Sub ochii Ceciliei, îşi făcuse şi ea o cafea, Tudorin avea colocviile sale cu sticla de vodcă, el continuând evaluarea lui Mihal în alt orizont, obligat parcă să ia distanţă faţă de gândurile vecinului: Da, Cecilia, nu te uita că beau, sunt în rând cu ceilalţi şi lumea are tentaţia dezordinii, a degradării din starea iniţială, îşi pierde gradul de cristalizare de început, pierde din energia care îi ţine structura trecând în amorf, în praf, tot aşa cum fiinţa raţională e tentată de căderea în nonsens; aşadar, în univers coboară, se extinde entropia, în lume – nonsensul… Mă asculţi, cred! O, sigur, şi eu vreau să revenim la ordine, vreau ordine în zilele noastre, îi întrerupse ea efuziunile când el ţinea să-şi demonstreze teoria: Da, vorbesc de debandada de azi, ca să-ţi spun povestea entropiei: vorbind de structuri vii, de oameni, lumea decade din rangul de ordine, devenind opusul acelei structuri, şi te trezeşti că, în plin război, tocmai aliatul tău care credeai că va muri pentru tine a

dezertat la inamic şi, stricând ordinea, preferă să-şi dea viaţa pentru cei din tabăra adversă, vezi că poliţistul e hoţ iar avocatul tău te-a vândut celui cu care te judeci, alţi stricători de ordine – ia-le ca figură de stil!

Da, e gravă dezordinea pentru că, într-o atmosferă de debandadă, cum e cea de azi, te angajezi şi tu ca omul care nu vrea să se risipească în zadar, te dedici unui ţel ca în final, după multă vreme, să vezi că ţi-ai demolat singur ţelul pentru care te-ai bătut. Şi asta se întâmplă în plină democraţie? Mai ai răbdare, curând spectacolul va ajunge la ultimul act, şi auzi vocea creierului din spate solicitându-l: mă poţi urmări, nu-i aşa, iar Tudorin, să închidă speculaţia în care nu credea, sorbi restul de vodcă direct din sticlă. *Nu te mai juca în cuvinte,* îl împunse din nou soţia; eşti un bufon bătrân, un bufon de vorbe, nici tu nu te mai asculţi, nu te mai înţelegi; şi nu mai bea direct din sticlă, ca boschetarii! Întotdeauna îl certa când bea aşa, el tot explicându-i ce plăcut e să simţi gâtul sticlei în prelungirea gâtului tău. *Să bei tot aşa şi apa plată,* îi replica ea, îndemn ce, pentru el, echivala cu o înjurătură.

Tudorin, fără să şi-o spună explicit, dar autorul ştie, şi-a ales o sinucidere elegantă şi plăcută, alesese dizolvarea în alcool după reţeta verificată pe atâţia alţii. Şi până să se întâmple sfârşitul aşteptat, oricum nu poate dura o veşnicie, rutina funcţionează şi la el cu mici curiozităţi, aşa cum le avem fiecare. Mai ratează câte o zi de slujbă, mai plăteşte o amendă că a intrat pe sens interzis, mai pierde şirul a ceea ce vorbeşte, sare peste o obligaţie, sare peste cuvântul dat, uită de datorii. Toate sâcâielile din timpul zilei Tudorin le spăla, le topea în câte o jumătate de vodcă, raţia sa, după care adormea în fotoliu şi abia soţia, blânda Cecilia şi cu cei doi copii, cu glume şi zâmbete, îl dezbrăcau şi îl cărau în pat încât, dimineaţa, se trezea şi el ca un om normal, care a dormit în pijama, în aşternut curat şi nu pe jos, pe covorul din sufrage-

rie, unde căzuse după ce privise în neştire la televizor. Pe când tu, cu televizorul deschis, crezi că priveşti lumea în curgerea ei trecând cuminte prin faţa ta, ca sub ochiul unui Dumnezeu atotputernic, viaţa reală a lumii a şi plecat de lângă tine la o distanţă antiseptică şi va trece timp până să afli că ţii în mână doar telecomanda pentru un magazin virtual plin cu conserve şi nu dirijezi realitatea, n-o produci tu, nu o modifici cum crezi, nu participi, nu eşti implicat; abia prin telecomandă te izolezi de realitate, te izolezi şi eşti scos din circuitul viu, telecomanda te aşază pe marginea traseului pe unde vor trece concurenţii iar tu, cu degetul pe butoane, vei crede, şi fără să participi, vei crede că tu eşti câştigătorul, că urci pe podium şi primeşti cupa.

Tudorin se recunoştea şi el ca aparţinând noii specii de *Homo zappiens*. Compulsie de aceeaşi natură cu *shoppingul, zappingul* şi telecomanda îţi dau iluzia că eşti activ într-o lume care ascultă de tine trăind dintr-o dată în douăzeci de locuri sau câte canale TV ai la îndemână. Nu ştiu la ce-i foloseşte lui Dumnezeu ubicuitatea, îl voi întreba când ne vom vedea, dar ţie sigur nu-ţi foloseşte să fii peste tot, să ştii *prea* mult, să afli *prea* multe, sutele de ştiri îţi atârnă de aripi, de fantezie, lestul din pricina căruia nu te poţi ridica de la pământ, la fel ca din pricina greutăţii, a grăsimii tale, informaţiile inutile – obezitatea care-ţi sufocă mintea; vezi totul fără a fi nicăieri în realitate, nici măcar în fotoliul în care ai adormit tot *zappând,* adormi cu telecomanda în mână şi îţi ridici atâtea schele în jurul gândului că nu-ţi mai poţi construi raţionamentul propriu, aşa că, grăbit, accepţi păreri şi convingeri gata fabricate. Orgolios, cum eşti, ţi se pare firesc să te asemuieşti Lui dar îţi va scăpa o mică diferenţă între tine şi Dumnezeu. El are timpul de partea sa. Tudorin coborâse cu gândul câteva etaje, la paraplegicul cu telecomanda în mână, nici el nefiind în stare să-şi mişte prea bine mâinile, doar degetele, şi nu toate,

unul singur, cel cu care apasă butonul. Da, e uşor căzută în paranormal imaginea lui Dişcă şi el *Homo zappiens*, la câţiva pereţi distanţă de tine, tu, cel obişnuit să alerge, să înoate, să joace fotbal cu copiii, n-are importanţă, ajuns acasă iei şi tu telecomanda tot ca un handicapat, ca un handicapat *normal*.

Ratat prin normalitate faţă de Dişcă, Tudorin reuşea să ducă singur paharul la gură şi o făcea sprinten, cu o vioiciune de bărbat tânăr, şi nu tinereţea asta o mulţumea pe Cecilia: Încă un pahar, şi te duc la dezalcoolizare; îmi fac de râs copiii că au un tată beţiv, dar îi salvez şi poate te salvez şi pe tine. De ce bei, Tudorine, de ce? Nu pot suporta viaţa, realitatea, adevărul, nu mă pot suporta treaz! Egoistule, vorbeşti numai de tine, te vezi peste tot numai pe tine; da, Tudorine, cât eşti lucid te doare că depinzi de alţii, te înţeleg şi fără să beau şi eu; dar tu ştii şi vezi, tu contabilizezi numai cât de mult depinzi tu de alţii, ca timp, ca afect, cât depinzi de cei pe care îi iubeşti, de cei din apropiere, părinţi, copii, rude, prietenii tăi, Tudorine. Şi tu, Cecilia, ştii că te iubesc! Da, mă iubeşti, dar nu vezi partea cealaltă: tu ştii cât de mult depind şi ei de tine? Ştii cât îi faci să sufere când te văd beat şi când alţii râd de tine, de noi? De ce să râdă alţii, râd eu de mine destul! Eşti un bufon bătrân şi aşa te protejezi, râzi de alţii, râzi de tine: tu ştii cât suferă cei din casă, cât suferim noi, cei care te iubim; pentru noi contezi şi tu râzi de noi pentru că te iubim, ştii cât suferim, cum poţi să te suporţi aşa? Patetico, vezi, mă înţelegi perfect, Cecilia, tocmai de asta beau, îmi sunt cumplit de nesuferit şi mie, de asta beau!

Cu siguranţă că m-a văzut de la etaj cum am parcat maşina pentru că, la urcarea pe scări, uşa Brânduşei se deschide brusc: Ai auzit? Ce-i, ce s-aud? Domnul Vasilescu a plecat, a fugit de-acasă! Care Vasilescu? Cum, care? Vecinul nostru, profesorul! Rămân uluit: Cum să fugă? Aşa bine, mi-a

spus domnul Mihal, s-a săturat de *Găinăreasă* şi a plecat, gata! Cum să se sature, ce-i *Găinăreasa*, mâncare de post? Cecilia deja venise şi era şi ea la curent cu vestea fără să ştie mai multe, deşi vorbise cu Dorica. Da, Dorel a dispărut de ieri după-amiază, a alarmat aseară poliţia, au luat-o în râs, dimineaţa asta s-a dus iarăşi, a lăsat o declaraţie scrisă, aşa i-au cerut. Nu înţeleg: cum să dispară? Camera lui de la subsol au găsit-o deschisă, nu lipseşte nimic, poliţia a sigilat tot şi intrarea în subsol şi vine o echipă să caute urme de n-or fi fost deja. Atâta ştiu şi eu!

Cecilia venise de *la mama,* de la mama mea, expresia ne-a rămas, deşi mama murise nu de mult şi noi ţineam casa mai departe ca şi cum viaţa casei avea să-şi continue drumul cu mama şi fără mama, cu noi şi fără noi, casa şi atunci păstrându-se *a mamei*, eu încă mirându-mă de râul ăsta egal în debit care curge firesc, indiferent la viaţa, la moartea noastră. Mama murise, ritualul casei păstrându-se intact, ca încrustat în ziduri. Tatăl meu murise cu mai bine de un an în urmă, mama, de curând, părinţii Ceciliei muriseră şi ei, aş zice, fără să fiu macabru, viaţa mea bătrână se înconjura de un zid făcut din morţi, dar şi de o lume agresivă, născută sub ochii mei, mă asediau străinii abia născuţi, abia sosiţi, şi în lumea asta noi, eu şi Cecilia, ne vedeam tot mai singuri în asediul pornit împotriva noastră. În *casa mamei* acum locuia Petru, feciorul meu cel mare cu copiii săi, nişte străini şi ei, Cecilia stând mai tot timpul cu nepoţii iar când ajungeam şi eu la casa părinţilor mei, acum casa copiilor, niciodată casa asta n-a ajuns să fie *a mea,* în casa mamei eram şi eu un oaspete, eram Tatăl, camera mea dintotdeauna era ocupată, firește, firește pentru ei, de copii, nepoţi, ei erau stăpâni peste tot iar eu n-aveam voie să mă supăr pe nimeni, aveam voie numai să mă bucur. Să-ţi urăşti instinctul? Ne tragem din foamea şi din setea noastră, din pornirea de dincolo de noi de a ne perpetua în copii.

Cum să-i urăsc pe ei? Se vede cât sunt de egoist? Aşa e bine!

Îmi amintesc de moartea mamei, atunci am stat *acasă*, am stat la ea cu sentimentul că se pierde, că o pierd din zi în zi. De câteva luni nu dormea noaptea, nu dormea ziua, avea o permanentă stare de semitrezie, o insomnie ca într-o aţipeală, un fel de anestezie hipnotică; era şi trează, şi adormită, era încă acolo, deja plecase. Conştiinţa sa rămânea într-un veşnic amurg, când ziua a plecat iar bezna încă n-a căzut de tot. Nu distingea sunetele, auzea silabe, un cuvânt, două, nu înţelegea ce-i spuneam; vedea prin pâclă, nu-şi amintea imaginile, persoanele, vorbea greu, cu gura plină ca de pământ şi nu reuşea să termine o frază cum voia, ajungea la alte expresii decât ale gândului început; într-un cuvânt, se spunea despre ea că s-a ramolit deşi eu cred că era tot ea, cea dintotdeauna, numai că o parte din gânduri, o parte din viaţa ei trăită aici o trecuse *dincolo,* ca într-o vizită de prospectare. Îi revenise un tremur al buzei de jos, un tic care, până acum, şi-l controlase pentru a nu fi observat de ceilalţi. Brusc se simţi mai bine şi noi ne bucurasem, o bucurie grea. Se mărturisi preotului venit ca dintr-o veche prietenie şi apucă să-i spună, strângându-i mâna cu un zâmbet zgârcit: *Parcă-s înainte de a-mi da drumul pe alunecuş, aici lăsându-mi mizeria asta de trup, să trec din hainele mele murdare printr-o baie cu apă curată, să mă primenesc!*

Câţi preoţi sunt pregătiţi să audă vorbele celui gata să moară, câţi le vor înţelege, câţi le vor ţine minte să ni le spună şi nouă, de nu cumva şi aceste şoapte cad sub sigiliul de taină al spovedaniei. Părintele Păducel o asculta şi tot amâna să-i dea ultima împărtăşanie pentru că, asta ştia el şi nu voia s-o spună în gura mare, a-i da sufletului dezlegare către moarte, a dezlega un suflet de trupul său e grija care cutremură Cerul. Cel iertat de noi pe patul morţii este ca şi ieşit pe uşă, uşa dinspre nicăieri, şi, de nicăieri, nu te mai întorci, cel răposat ştiind că lumea de aici şi-a luat adio de la el, nu-l

mai vrea înapoi. În noaptea aceea mama a murit cu o rugăciune pe buze, a murit cu zâmbetul ce îl avea în apropierea tatei, zâmbetul ştiut din fotografia în care sunt împreună, zâmbea de parcă deja erau alături. El nu se opusese cu nimic mamei în credinţa ei repetându-i doar: *Credinţa? Dumnezeu? Nu neg, e un parapet solid pe marginea prăpastiei, să nu te prăbuşeşti. Dar ce cauţi tu, om stăpân pe sine, om puternic şi care-ţi ştii drumul drept, ce să cauţi tu, pe beznă şi pe furtună, pe marginea prăpastiei, ce te-a dus acolo decât slăbiciunile tale, păcatele, cum zici? De ce nu mergi pe mijlocul drumului, ca toţi ceilalţi? Patimile, greşelile, te-au făcut să te abaţi din drum, să te fereşti de cei care au ales calea dreaptă, că doar nu virtutea împinge omul la deznădejde. Sau poate că şi virtutea te-ar împinge la margine, pe calea cea rea? Stăpânul să se stăpânească pe sine.* Mama asculta şi îşi spunea încet, cu frică să nu-l supere pe cel care nu era de faţă: Stăpânindu-se pe sine, omul n-ar mai avea nevoie să stăpânească pe altul.

Ce nu-şi permitea în slujba sa, la serviciu, tata vorbea în faţa noastră, vorbea mai ales pentru mine şi când nu eram în stare să înţeleg. Intrasem la liceu, ne plimbam prin oraş, ajunsesem în parc şi mama s-a grăbit să cumpere la toţi câte o îngheţată, prilej excelent pentru el să-mi dea o lecţie pe care n-aveam s-o aplic niciodată, dar am reţinut-o ca model de pedagogie. *Realitatea are doar trecut şi prezent, nu are viitor. Ca realitatea să ajungă în viitor va trece proba faptei, a adevărului* – asta o spusese mamei, de nu cumva făcuse o introducere pentru el. Apoi i-am simţit mâna grea pe cap: *Vezi, Tudorine, viaţa-i ca îngheţata din mâna ta: dacă o contempli şi o judeci, să afli din ce-i făcută, se topeşte sub ochii tăi, nu mai apuci să te bucuri de ea; dacă o mănânci prea repede, ţi se umflă amigdalele şi iar n-ai niciun folos, că nici nu ştii ce-ai mâncat. Aşa că fiecare mănâncă îngheţata cum ştie el, pe riscul lui.* Tata avea felul său alambicat de a fi pedagog, lecţia lui fiind un succes: de atunci nu-mi mai place îngheţata.

Aveam să văd cum, în timp, convingerile sale ferme prin-

seseră să i clatine, cum începuseră să-i joace şi măselele în gingii, dintotdeauna el fiind mândru de convingerile sale şi de dantura sa, pe ambele bazându-se ca fiind foarte sigure, sănătoase. Măselele i se cariau şi s-a interesat de cel mai bun stomatolog din oraş să şi le plombeze. I s-a spus să le scoată cu totul, să-şi pună *implanturi,* că acum se poate. Şi după ce se pensionase, prânzurile de duminică, la sărbători, erau prezidate de el, după ritual, prânzurile păstrându-se, mai departe, îndelungi, cu pauze şi reluări, rafinate, copioase, mai întotdeauna în exces, ca singurele desfrâuri permise şi copiilor indiferent de vârstă. În capul mesei, tatăl meu îşi perora principiile, crezurile şi, în bunăvoinţa generală, noi nu-l contraziceam. Să se bucure încă de savoarea bucatelor, acceptase să-şi pună alte măsele. N-a avut înţelepciunea să-şi implanteze, dintr-odată, şi principii noi, inoxidabile – cum sunt cele din democraţie, dar o făcea treptat prin trecerea unor praguri, aşa că într-o zi, după masa de prânz, la cafeaua cu frişcă şi ciocolată rasă, avea chef de taifas şi, după ce îşi mângâiase cu limba mândreţea de măsele noi, lucitoare, l-am auzit comentând o ştire prinsă la televizorul deschis: *Tot ce poţi obţine, printr-un efort uriaş în haosul ăsta, este o formulă optimă de compromis, mult departe de ceea ce ţi-ai dorit, sigur altceva decât idealul pentru care te-ai bătut toată viaţa.*

Avea momente când mesteca pierdut bucata de hrană şovăind să o-nghită, s-o scuipe. Pe cât de rar şi de chibzuit înghiţea, tot aşa şi vorbea, lăsându-te să-ţi dai seama că vorba ce-o auzi a fost mai întâi tăcere, tăcere rumegată în multă linişte. *Cu cât vrei mai multă ordine, cu cât vrei să-i impui lumii ordinea ta, cu cât vrei mai multă lumină, limpezime în haosul din jur, cu atât bezna intervine mai dur, mai rigid şi lumea se închide zid de marmură neagră în preajma ta. Dar lasă-te în voia curentului şi vei simţi lumina ca o mângâiere, o vei simţi apă limpede şi vei vedea departe. Acceptă, totuşi: abia ordinea ta tulbură lumea!* Cum să contra-

zici atâta înţelepciune când vine de la tatăl tău. Şi, tot ca un înţelept care nu se lăcomea la viaţă, tata a murit mai devreme, cu un an şi mai bine înaintea mamei şi casa noastră continua să aibă existenţa ei, oarbă la dramele de sub acoperişul încă semeţ, cu ţiglă nemuritoare, oarbă la dramele lumii iar Cecilia era mai tot timpul *la mama,* pentru că aici se simţea cu adevărat utilă, cu rost, casa fiindu-i singurul loc de linişte de pe planetă, de pe o planetă tot mai răscolită de dezordine. Nu, nu trebuia să mă mir că ea nu părea cu nimic surprinsă de plecarea lui Dorel, o aventură între altele, o întâmplare din viaţa *altuia.* Ai zice că sensibilitatea concentrată pe familia ei o făcea oarbă, o izola de durerea lumii, o lume deja pierdută.

Brânduşa a intrat în panică de când Dorel a dispărut fără urmă, ba m-a atenţionat şi pe mine să am grijă. Panica era motivul pentru care, din când în când cumătra noastră îmi verifica existenţa, o întreba pe Cecilia ce mai fac, o compătimea în vorbe dulci că ştie, a trăit şi ea drama să ai un soţ ca mine, adică beţiv, şi îmi trimitea cu insistenţă, draga de ea, urări de sănătate, pentru o ureche cât de cât atentă acesta fiind semnul că vrea să ne vedem. La despărţire îi făcea cadou câte două, trei fiole de etilotest, expirate de ceva vreme, rămase de la Eugenel, domnul director având obiceiul ca, înainte de a se urca la volan, să sufle de acasă în fiolă, să fie sigur cum să-l înjure pe poliţistul care, ştiindu-l, îl oprea oricum. Vecina mea ţinea să ne vedem să-şi mai exerseze pedagogia pe mine şi făcuse cartel cu Cecilia, femeile împărţindu-şi controlul asupra mea, cât Cecilia era la mama, ea mă veghea şi, la nevoie, o suna s-o anunţe că arătam obosit *de abia* urcasem scările; îmi verifica stăruitor starea şi, când mă prindea, mă adulmecă să simtă damful de vodcă şi, liniştită că totul e cum se aştepta, îmi cerea, iarăşi, să-i spun în amănunt ce-am mai făcut, să ne salvăm din gândul cel nebun al lui Mihal: Ai

şi tu copii, ai grijă de ei, toţi trebuie să fim responsabili! Păi, de ce? Am crezut că-i invers, copiii trebuie să aibă grijă de mine, ia uită-te în ce hal arăt.

Brânduşa se trezea acum la viaţă a doua oară şi, cu interes reînnoit, îşi redimensiona vecinii prin felul ei de a-i judeca; îi remodela, îi regândea după talia fustelor, a numărului purtat la pantofi, ne schilodea cât să ne priceapă cu mintea ei, să rămână din noi doar ce înţelegea şi lui Tudorin i se părea firesc să fie judecat astfel şi fără să fie trecut prin anticul pat de aramă, în varianta cumetrei Brânduşa. Aşa că Mihal, odată cu el şi restul lumii, va fi reproiectat după imaginaţia ei, după cele petrecute în viaţa şi în casa ei, iar el trebuia să se conformeze, să fie cum îl gândea ea că este, că n-avea Brânduşa să-şi schimbe părerea despre Mihal dintr-o simplă amabilitate.

Să mă iau după fanteziile isterice ale ei ar trebui să cred că singurul mod ca un om să dispară din subterană, fără ca nimeni să vadă când şi unde a plecat, e... să rămână, să fie îngropat acolo. Iar Mihal, cunoscător perfect al întregului labirint, cu siguranţă că ştia calea s-o facă în cel mai curat mod. Dacă abilul nostru şef de scară l-ar fi atras pe Dorel, să zicem, pentru un motiv oarecare, până în dreptul unei guri de canal, cine, şi cum, şi când să-i mai găsească trupul pierdut între şobolanii flămânzi, vietăţi oricând dornice de o bucată de carne vie? Dar nu, fără să ţină cont de părerile Brânduşei de care probabil nici nu aflase, poliţia continua să-l caute prin oraş, prin locurile pe unde mai fusese, prin zonele de graniţă, după schema căutării oricărui alt dispărut. Fotografia îi fusese afişată prin oraş, publicată în ziare, apăruse şi la câteva televiziuni şi – nicio veste! Eu nu credeam în dispariţia lui Dorel; eram sigur că-i o neînţelegere la mijloc, ceva mai greu de priceput, nicidecum, o dispariţie reală. Încet, încet cedam şi eu lăsându-mă convins de părerea Brânduşei: cel

mai simplu era ca profesorul, prietenul meu să fi ales, de bună voie ori silit, *calea subterană* de a ieşi din lume. Reconsiderându-i faptele aproape uitate, retragerea lui din funcţiile avute, dintre prieteni şi colegi, petrecute lent, în timp, toate acum păreau paşi calculaţi, paşii făcuţi în spate de săritorul în înălţime, cât să-şi ia avânt, să facă bătaia, să sară mai înalt, mai departe de locul ăsta. Brusc, dispariţia îi dădea alt sens la tot ce a trăit, faptele sale din ultimul timp înşirându-se, ca mărgelele din cântecul trecut pe lângă noi.

35.

Cât să încerc un gând mai vechi, am trecut pe la Dorica să-i cer cheile, să mă uit prin cărţile din chilie, având şi eu cărţi date cu împrumut lui Dorel, altele luându-le de la el şi, cum poliţia şi-a terminat cercetările, aş fi vrut să pun ordine măcar în lucrurile mărunte, lucrurile mari rămânând mai departe în debandada lor firească, vie, altfel dialectică şi fertilă. În subsol rămăsese cuibarul său de cărţi, câteva am apucat să le răsfoiesc la repezeală, că nu era timp de zăbovit, nu era timp ca ideile lui, însemnările de pe paginile jilave să le citeşti şi tu, să te pătrundă până la înţelegere. Foile – ferfeniţă de sublinieri făcute cu nerv, în creioane colorate să codifice sensurile din text pe lumina paginii, note scrise apăsat şi care, pentru Dorel, trebuie să fi avut semnificaţia lor, transformând hârtia într-un câmp cultivat, o grădină cu roade. Cărţile arătau ca muncite, înţelese, contrazise, comentate şi completate cum desfaci fructul să mănânci tot ce ar avea hrănitor după care, încă flămând, îi mesteci şi cojile, spargi sâmburii, poate a mai rămas ceva din arome, din gust, ceva

din fruct dându-ţi şi ţie o paloare în plus sub cearcăne, dându-ți aroma respirației vegetale ce n-ai simțit-o până atunci.

Ştiam, dintr-o curiozitate de nestăpânit, dacă tot n-avea la îndemână o bibliotecă academică, pentru studiu cu program, Dorel citea cărţi la întâmplare, procurându-le de oriunde le găsea, din casele prietenilor, de la necunoscuți, de prin beciuri uitate, din anticariate, tot ce i se părea nimerit pe gustul său scăpat de sub chingile oricărui criteriu, de sub disciplina ţintei precise şi, cine ştie, a călcat vinovat pe domenii interzise lui, interzise profanului, maculând cu înţelegerea sa găunoasă şi primitivă sensuri ascunse omului de rând şi această necuviinţă gravă faţă de spirit avea s-o plătească în vreun fel, va fi pedepsit pentru vina de lezmajestate în faţa Alteţei necunoscute, nu şi fără putere asupra noastră. O primă pedeapsă era şi conflictul iscat între aflarea tainei vânate de mult, între cunoaşterea revelată şi sentiment, trăirea produsă de aflarea ei, chinul acesta îl măcina, fiecare idee nouă apropiindu-l de prăpastie.

Citea cărți la întâmplare dar, curând, Dorel a simțit că hazardul are un plan de lectură pentru el. Pe un raft, am aflat mai bine de o duzină de caiete mari de student. Mă uit în unul gros, un caiet de câteva sute de file. Un scris mărunt şi grăbit, dar lizibil perfect, aşa cum scriau profesorii care, ca elevi, apucaseră şi câteva ore de caligrafie, păreau să fie conspecte din cărţile citite, pagini copiate, gânduri proprii, jurnale de lectură ori vreun jurnal de vise. Pe alocuri, cu majuscule şi în culori, câte o frază scurtă, un nume, o expresie în greacă, în latină şi toate îmi arătau că *domnul profesor* fusese un elev silitor şi inventiv, imposibil de admis într-o clasă normală, cu obiecte standard de studiu, curiozitatea sa intelectuală nereuşind s-o cuprindă nicio programă. Mi-ar fi trebuit nopți în şir să citesc şi să pricep notele scrise caligrafic, perfect lizibile şi mă amuzam închipuindu-mi ce probleme complicate

le pusese prietenul meu plecat el ştie unde criminaliştilor de la poliţia judeţului care se presupune că s-au uitat prin caiete, probleme aiurite pentru că, amator în toate, Dorel era un enciclopedic teribilist ce încă nu-şi descoperise vocaţia în care să se rateze.

Răsfoite pe loc, multe din aceste caiete nici nu mai fuseseră luate, misterul perplexându-i şi pe poliţişti: unde să dispară unul ca Dorel, cine ar fi interesat în răpirea sa? În alt catastif am citit şi am înţeles că, de ceva vreme, îşi trecea şi întâmplările zilei aşa cum îşi trecea şi visele, dându-le interpretări fantastice, în aceeaşi cheie mistică, vizionară şi trist premonitorie. Nu era un jurnal obişnuit, de fapte la zi, viaţa sa trecând prin oglinzi întunecate de umbre ce nu-şi vor descifra niciodată sensurile care, poate, nici nu s-au decantat până la sediment. Ce jurnal să fie acesta, fără date, fără calendar, note scăpate de sub orice reper astronomic, suspendate într-un timp fără trecut, fără viitor, un fel de prezent perpetuu şters, mort şi renăscut o dată cu lumina zilei care a apus. Am reţinut o întâmplare pentru că suntem în preajma Paştelui, dacă revenirea, an de an, a lui Iisus ar fi o bornă în cronologia noastră.

Dorel notase scena surprinsă de el şi care se vede că l-a impresionat: în apropiere de mall, un muzicant-cerşetor se înfierbântase cântând din gură şi din acordeon în ritm de marş cântecul din noaptea de Înviere, *Cu viaţă pre moarte călcând,* şi poate că ar fi mărşăluit Dumnezeu ştie unde, că unde să fi mers el îmbrăţişându-şi acordeonul, poate că ar fi mărşăluit de unul singur dacă fapta vieţii nu i-ar fi vătămat un picior. Şi, schilod, el, cel care trebuia să se sprijine în cârje să păşească, el cânta marşul din noaptea Învierii, un marş nu de plecare, ci de venire, de întoarcere în viaţă pe picioarele noastre întregi, cu tot trupul fără niciun beteşug, ca sub miracolul cântat al reînvierii. El ştia, ce să-şi dorească altceva,

că va reînvia curând cu ambele picioare tefere şi cu acordeonul în braţe. *Cei mici au dumnezei mici, cu puteri slabe* şi, oricât de mic ar fi fost dumnezeul lui de om mărunt, minunea asta îi era în puteri pentru că schilodul nu cerea mult, cerea ceva ce avusese şi pierduse, două picioare tefere. Trecătorii, până să audă cuvintele, se lăsau însufleţiţi de îndemn şi îşi săltau paşii în ritm de marş. Înainte să-şi termine cântecul, muzicantul a tăcut subit, în mijlocul unei fraze: înduioşat de cântecul său, poate, înduplecat de îndoială, lăcrima, îşi freca pleoapa şi, scăpând burduful din îmbrăţişare, notele sugrumate se deşirară pe caldarâm, mărgele tot cu alt sunet. *Cu viaţă pre moarte călcând* mie mi se părea de un fantastic nepământean, dar cât mă pricep eu la muzică!

Citeam cele scrise de Dorel, nu-mi displăcea implicarea sa în substanţa textului care îmi vorbea mie, un necredincios, despre marşul morţilor întorşi la viaţă în noaptea de Înviere. Cum bănuieşti contururi premonitorii în nori, o clipă crezusem că e mesajul unui iniţiat, am crezut o clipă, aşa, cât ar trece un nor, apoi – cerul meu s-a făcut senin. Chilia şi celelalte încăperi din subsol, unde Dorel obişnuia să-şi ducă zilele şi lungi ore din noapte, fără a se fi mişcat nici o foaie, aşa părea, mie toate mi se arătau ca locul din care viaţa a dispărut fără şansa de a reveni. Pe masa lui, pe un bileţel, poate să-şi verifice memoria, într-o caligrafie perfect lizibilă o frază de neînţeles pentru bunul-simţ: *La început nu vine nimic, la mijloc nu rămâne nimic, la sfârşit nu mai pleacă nimic.* Un poem postmodern din toate timpurile, îşi spuse acum Tudorin recunoscând citatul din Milarepa, pe care Dorel i-l recitase cu sentimentul zădărniciei totale: mai sfâşietor, mai adevărat decât *goana după vânt* a Ecleziastului pentru că, în ciuda aparentei zbateri, la Milarepa simţi încremenirea, nemişcarea. Acum, avea să vadă Tudorin, din încăperile din subsol plecase şi *nimicul* şi nimicul nu se întoarce.

Luase cheile de la Dorica, coborâse în subsol, în fosta chilie a lui Dorel şi, ca unul care ştia câte ceva din tainele locului, trecu dintr-o cameră în alta ca în raftul ştiut de el să-şi afle sticla de coniac şi, fără interlocutor, acum îşi continua colocviile cu spiritul lui Dorel. *Ăsta era blestemul,* auzi Tudorin curând în ureche vocea lui Dorel care se străduia să-şi termine un gând ce i-l spusese cu ceva timp în urmă, *înainte trebuia nu doar să spun ce şi cum spuneau ei, trebuia şi să gândesc, şi să visez numai ce aveam voie, ce era partinic, doar aşa treceam ca devotat şi de încredere în lumea lor.* Vocea suna firesc în toată chilia, musafirul cel straniu interpolându-i discursul interior, arătarea care-i vorbea în ureche cu glasul gazdei exprimându-se în două timpuri gramaticale de parcă i-ar fi vorbit din două spaţii, din două ere şi, simultan, luă chip de hologramă la un pas de el, arătarea vorbindu-i despre altă fantomă, un timp istoric dispărut învăluit în acelaşi mister. Ce magie să fie aici?

Ca într-un priveghi straniu, fără să ştie la ce mort stă de veghe, Tudorin îşi turnase coniacul cel fin într-o cană de lut şi, sărind peste orice rafinament de degustător, trase o duşcă-şoc, cu sete, cu obişnuinţa cu care îşi bea vodca. Îl surprinse tăria catifelată, aroma revenită peste câteva clipe în cerul gurii, dar nu se lăsă intimidat de finețea băuturii, zicându-şi că dacă nu-i gust de caramel ce simte în palatin cât ține gura închisă, precis e aromă de roşcove. Rămase ca hipnotizat în şezlongul rătăcit în subsol, o piesă sofisticată luată de Dorel dintr-un magazin de antichităţi în care intrase din greşeală crezând că va găsi şi cărţi, şezlongul pe care, până atunci, Tudorin nu avusese răbdarea să-l probeze. Se întinse în şezlongul îmbrăcat în catifea vişinie încă simţind pe limbă diferenţa dintre vodcă şi coniac, el, cel care se arătase întotdeauna atent la finețea ce-i încerca papilele, acum, în cerul gurii, simţea flăcările colorate ale coniacului cum nu simţise niciodată la vodcă, în stare să ardă cu o flacără de zăpadă albastră

şi atât. În bizareriile de pe casa scării, coniacul ajunsese şi el în subsol într-un exil nemeritat, flacăra sa, curcubeu pentru cerul gurii, reînviindu-i vocea prietenului, reluând gânduri ce rămăseseră în pereţii hrubei ca liliecii pe vreme de iarnă, acum dezmorţindu-se, însufleţindu-se la căldura altui suflet.

Vocea fără trup cu care tăifăsuia tăcu brusc şi Tudorin tresări speriat de linişte. În uşa chiliei apăruse şi Mihal, fantoma reală a unui timp deja mort: Am zărit lumină, dom' Tudorin, şi-am zis că trebuie să fie cineva, poate s-a întors dom' profesor, cine ştie. De unde să se întoarcă, când nu ştim nici dac-o fi plecat. Şi, să-l cutremur, am adăugat: S-ar fi întors numai să fi fost aici! N-a priceput, norocul meu că n-a priceput. Aşa, gândi Tudorin spre satisfacţia Brânduşei dac-ar fi auzit, criminalul se întoarce la locul faptei şi îşi găseşte victima vie. Până să fie întrebat dacă bea şi el un pahar, Mihal îl refuză cu tact: Plec cu maşina, nu te superi că n-o să bem de sufletul mortului, că aşa-i obiceiul. O iei înainte, dom' Mihal, o iei înainte, de unde să ştim că-i mort cât nu s-a aflat nimic? Gândesc şi eu ce-i mai rău, făcu pasul înapoi vecinul, că dacă o să fie de bine, asta-i, o să fie bine! Cu o stinghereală nefirească pentru el, Mihal se aşeză pe un taburet cine ştie cum ajuns acolo care, să-l fi aflat la tomberon, nici nu s-ar fi uitat la el, îl rezemă în perete, se aşeză şi, tăcut, se zidi în penumbră.

Şi ce să pară nefiresc în subsol, când Tudorin îşi rotea sub nări cana cu coniac, să nu risipească nimic din odorul său scump. Trecuse ceva timp, timp lung în care se ignoraseră ca două obiecte uitate şi ele acolo când liliacul dezmorţit din tapetul de umbră prinse glas: *Dom' Tudorin, am zis că mata, om mai citit, că eu n-am avut timp să mă ţin de astea, ai şti mai multe despre vise.* Şi acolo, în subsol, altfel scena multor aventuri vorbite, Mihal îi spuse visul său cu aruncătorul de flăcări, cum omoară, cum dă foc la toată lumea şi îşi întrebă vecinul, victima sa din vis, ce să însemne asta, ce vrea visul ăsta de la

el: s-o facă, să n-o facă? Pipăindu-i cu precauţie viclenia ieftină, Tudorin îşi zise că Mihal îl încerca să ştie cum ar vedea el trăsnaia cu aruncarea blocului în aer: Fă-o, dom' Mihal, fă-o şi dumneata, dă-le foc *ăstora* şi-o să vezi atunci ce-o să iasă, eu ce să-ţi spun? Să n-o faci, ai să zici că mi-i frică. Ce s-o mai lungim, fă-o, fă-o repede dacă ai de gând, că altfel o fac eu sau ne-o ia altul înainte!

Cu şira spinării aburind de mirare, Mihal se rezemă din nou în peretele de ciment neştiind ce să creadă, pe întuneric vorbele se aud parcă sub alt sens, şi el cu Aniţa când vorbesc pe întuneric, de-aproape, se înţeleg, se potrivesc; să fi auzit oare bine, să fi auzit şi pe întuneric ce-ar fi fost de auzit la lumina zilei, cuvintele să fie aceleaşi la toţi oamenii, când ştii că vecinul, cam beţiv şi zărghit de felul său, mai glumeşte, mai vorbeşte tâmpenii, că te şi întrebi cum alţii pot avea încredere în el? *Bine, dacă asta zici dumneata!* şi amuţi iar pentru un timp, Tudorin căpătând aşa liniştea să-şi toarne altă cană de coniac cu gândul la splendidul vis apocaliptic al vecinului său. Da, asta-i, după accidentul lui Dişcă, visul e o compensare a durerii tatălui pentru nenorocirea suferită de fiu, pentru eliminarea sa din viitorul apropiat al lumii; Dişcă a fost avortat de viitor, ziua de mâine nu-l mai vrea, l-a înţepenit în ziua trecută. Visul ăsta îl am de mult; de ce tot visez prostia asta, dom' Tudorin? Ce să-ţi zic, ai în dumneata o poftă nebună să ne domini, să ne distrugi, aşa cum simţim mai toţi. Adică-s nebun şi eu? *Şi* – ce te miri?

Ai zice că inconştientul său se răzbună pe lume în vise ca ziua s-o trăiască în linişte. Cum să-i explici asta lui Mihal? Dar eu, vecinul lui, ce vină am aici? Şi ce să înţeleg? Ce să înţeleg decât că e înţelept să ai grijă de toţi cei apropiaţi de tine, rude sau nu, să fie fericiţi, aşa să-ţi asiguri şi tu liniştea dinspre partea lor. Eşti egoist şi vrei binele numai pentru tine? Atunci, anume din egoism, să ai grijă ca şi vecinul să fie

fericit, abia ai să te bucuri şi tu, în pace, de fericirea ta. Şi de ce să fi fost Mihal om rău, ia uite ce uşor se dau note, de la a fi bun ca *pâinea caldă*, laudă perfidă şi asta că pâinea caldă e belea când o mănânci fierbinte, de la a fi bun, vorba vine, ca *pâinea caldă*, până la a fi *al dracului?* Iar dacă ar fi să asculţi vecinii, Mihal şi să fi fost cândva ca pâinea caldă, a ajuns *omul dracului,* adică opusul a ceea ce era, ce performanţă, într-o singură viaţă. L-o fi întrebat cu adevărat cineva de ce-i aşa, până să-l judece, până să-l eticheteze de rău? Şi Mihal o fi fost mai întâi o şopârlă sfioasă, un guşter ca o jucărie de pluş verde împodobit cu mărgele de sticlă, şi abia răutăţile lumii, cei care-i vânau pielea l-au făcut să ajungă crocodil uriaş, a făcut din el criminalul gata să-şi înghită vânătorii cei vicleni.

Tudorin îşi reţinu gândurile cu satisfacţia adevărului construit de el şi care funcţiona perfect pe hârtie, lui fiindu-i de ajuns şi atât: *Fragmentar, pe bucăţi, pe intervale de viaţă şi alţi oameni din jurul lui Mihal erau răi, pentru că răul nu fusese inventat de el şi, ce să vezi, egoist cum e, n-ar fi vrut să se folosească şi alţii de invenţia sa, de răul său! Doar că vecinii, anemiaţi de aşteptarea stearpă, blegiţi de toleranţă şi atunci când li se cerea fermitate, moleşiţi şi impotenţi în milostenia de creştin, de educaţia din şcoală ori de gura lumii, de cicăleala celor din familie, mai cedau şi mai scăpau din mâna lor şi câte un bine – în vreme ce Mihal, om puternic şi de caracter, avea o răutate integrală şi făcea şi el ce putea pentru binele său chiar dacă în urmă se dărâma lumea.* Fără menajamente, Tudorin îl avertiză pe Mihal revenind cu multe momente în urmă: Dar să ştii, dom' Mihal, visele sunt mai parşive decât crezi iar ce-ai visat, ce zici că ţi se repetă în vis vrea să-ţi spună că dumneata ai o problemă cu femeile. Eu, ce problemă să am eu cu femeile? Ai, aşa, o teamă că nu eşti bărbatul pe care îl aşteaptă ele. Păi, o fi că ele aşteaptă, toate, miniştri, prinţi, măcar doctori, cum erau la noi în spital, şi eu sunt şofer. A, nu din privinţa profesiei, ci doar ca mascul, pentru că, să fi auzit visul ăsta

Fănel, prietenul meu, precis ți-ar fi spus că dumneata ai o jenă, un complex în fața femeilor și, de aceea, pentru a fi acceptat vrei un penis de excepție, gata de atac oricând cum ar fi aruncătorul de flăcări. Hai, dom' Tudorin, mata dacă nu-ți bați joc de mine, precis mă iei de prost! După încă un gât zdravăn de coniac, Tudorin își ascultă creierul său secret: Ce vrei să vorbești și cu cine? Greșești din nou, te crezi cu doctorul Baștin, cu Dorel sau cu Fănel, amantul soției tale? Ai o părere, păstreaz-o, pune-o în ierbarul cu plante rare. Cum să vorbești cu Mihal despre vise și, mai ales, despre sensul lor erotic?

Și Tudorin, și Mihal, la înălțimi și temperaturi diferite, unul trăindu-și refuzul pentru lumea care fusese cândva, celălalt pentru lumea în care trăiau acum, într-o comuniune de contrarii care îi apropia și-i omogeniza peste fire, peste firesc. Tudorin se înduioșă de sine când, ce straniu, simți că îl iubește pe Mihal, că așa și trebuia – să-și iubească aproapele, că n-ai altă ființă lângă tine să alegi încât vei iubi și vei urî ființa din preajma ta, oricum ar fi ea, o iubești și o urăști, fără să judeci, fără să compari, fără să regreți. Trăisem în anii aceia împreună, aparțineam aceleiași generații, respirasem din aerul unui timp comun, suflu și suflet din mine au trecut în alții cum și respirația lor a ajuns în plămânii mei, ființă din ființa mea a trecut în el, în Mihal și în alții, cum și ei, și Mihal, și Anița, și Dișcă, la un loc, sunt în carnea și în sângele meu și, să caut bine, voi găsi că a început să-mi crească și mie coadă, o coadă de drac, măcar umbra ei. Ba, dimineața mă uit în oglindă să văd de nu cumva mă transform și eu într-un crocodil, un fel de dragon negru, cu colți și gheare.

Cât am trăit alături, timpul ne-a cioplit, în chipuri diferite, aceleași gânduri, aceleași simțiri ca pentru o țintă comună. Iar Mihal, criminalul de alături, are și el sensibilitate, o fi mai primitivă, deloc cultivată, deloc rafinată, dar simte și el ca un om și, faptul că simte, îl face să aibă și pofte, și sentimente,

în desfăşurarea lor fiind crud ca orice carnivor. Cine-i din sămânţă de prădător, prădător rămâne şi sub cea mai cizelată educaţie doar că, sublimându-şi pornirea primară, îşi va rafina armele, îşi va alege scopuri licite, ţinteşte victime admise de lumea bună, şi va fi bancher, om de succes în afaceri, om politic, pe când Mihal, lipsit de educaţie şi sincer cu el, sincer cu lumea, se împlineşte brutal în pornirile sale luând cu mâna lui, pe riscul lui, tot ce are nevoie de la celălalt, ca orice infractor de rând. Pot bea liniştit, se compătimea Tudorin, coniacul e din struguri, aşa că mă păstrez în limite de vegetarian, eu nu-s prădător pentru semenii mei şi, ca iepuroi bătrân, nu-s nici o pradă prea atrăgătoare. Prădătorul, el să fie *tânăr şi dinamic,* să aibă o viaţă disciplinată, sportivă, cu un program ordonat zi de zi; eu, iepuroiul, sunt liber să trăiesc după viciul meu, pe cât mă lasă frica de vânători, de lupi.

Vecinii de pe casa scării nu mai erau o adunătură la întâmplare, trăind alături ei deveniseră fraţii buni ai unui părinte vitreg, fraţii pe care Tudorin trebuia să-i iubească, fără libertatea de a iubi pe sărite, pe cine ar crede el că merită, ce creştin mai e acela care iubeşte pe alese, împărţind lumea în buni şi răi. După următoarea sorbitură din cana de lut, gândul îi reveni la vecinul său care, gândind şi el la cine ştie ce minune, păru aţipit, dacă se întâmplă cumva şi umbrele să aţipească. Şi Mihal, bietul de el, bieţii de noi, condamnaţi să ne iubim creştineşte! Tudorin avea să se mire de cum, cu un asemenea stil de a rezolva orice problemă, catastrofele lăsate în urmă de Mihal erau atât de puţine: câteva accidente de maşină, vor fi şi câţiva morţi dacă îşi va duce visul până la capăt. Victimele? Oameni de duzină, exemplare comune, carne de tun care, oricum, pe vreme de război, ar umple rubrica deceselor, o cifră lungă fără nume, în vreme de pace aceiaşi oameni murind pe autostradă, în accidente de avion, în atentate petrecute ca în arii predestinate: săli de aşteptare,

staţii de metrou, locuri comune pentru oameni comuni. Probabil că *lumea bună*, elita, în înţelepciunea ei, a aflat căile să se protejeze, să-şi protejeze exemplarele rare. M-am liniştit, îşi spuse Tudorin jucându-se cu cuvintele: *exceptând excepţiile,* cei mai buni dintre noi vor fi salvaţi oricând! Dezastrul provocat de Mihal se va limita până la distanţa cât putea atinge el cu mâna pentru că atâta era în puterea lui de a distruge, acesta era nivelul lui de acces, de competenţă şi decizie, mai nou – *de expertiză,* iar lumea, prevăzătoare, avea deja mijloacele să se ferească, Mihal nefiind primul ins din specie dornic să tragă heblul apocalipsei. Apoi, în jurul său se aflau soţia, băiatul, vecinii, colegii de serviciu, poate că undeva, încă n-am aflat unde, se găseau şi părinţii săi, fraţii, rude mai apropiate. *La ce să fie atâta omenire, dacă eu n-o pot folosi spre binele meu?* gândea şi Mihal ca orice politician de geniu, mare strateg, comandant de oşti, ca orice preşedinte de stat ce se trezeşte într-o bună zi că are misiunea sfântă să poarte lumii de grijă. Se gândea şi Mihal să-i salveze pe toţi punându-i în slujba sa, să le dea un sens, să-şi afle şi ei scopul vieţii, să simtă că au pentru ce trăi şi să-şi cultive mândria că-i servesc lui, să fie fericiţi că Mihal le acceptă serviciile. Ce altceva putea gândi despre cei umili un ins ce se ştia născut şef, ivit să mă salveze, chinuindu-mă stăruitor cu binele lui, că doar din dragoste pentru noi se sacrifică, pe când eu ce altă treabă aş avea decât să-l urmez, să mor pentru el, cu copii cu tot. Dar să nu vă închipuiţi că Mihal gândea în cuvintele lui Tudorin, erau numai senzaţii fără organ, fără simţ, aşa, ca trecute prin aburii subţiri de coniac ajunşi sub nările lui Mihal în amestec cu mirosul de benzină, asta trebuie să fi fost aroma beznei dintre ei, gândurile trecând de la unul la altul ca un fel de sugestie prin osmoză şi-i greu să spui cine cu gândurile cui gândea în subterana comună, a inconştientului colectiv, cum ar crede altul.

Cotropit de năluci, Tudorin aproape că băuse tot conia-

cul, iar Mihal nu se lăsa dus răsfoindu-şi şi el amintirile ca pe un album de pe când fusese bărbat în putere, când avea femei după poftă, Mihal tot nu pleca aşteptând o explicaţie mai consistentă pentru visul său, aşteptând şi alte explicaţii doar că Tudorin căzuse în reverii vechi, memoria sa cu meandre precum canalele în deltă purtându-l în altă zonă, venindu-i în minte ancheta sa pe tema amanteriilor din oraş, *o lovitură de presă* cât să-l scoată dintr-o încurcătură ce i se păruse, atunci, fără ieşire. Iar acum, acum sexul se sălbăticeşte, se amărî Tudorin, copiii ăştia, rateul iubirilor noastre, oho, ce răutate i-a scăpat, copiii ăştia n-arată să fi aflat că şi înainte de '89, iubindu-ne sau nu, făceam sex iar sexul pe vremea comunismului avea alt gust şi asta fără nicio aluzie desfrânată. Şi atunci oamenii *se iubeau* şi înainte de căsătorie şi după, cum şi în timpul căsătoriei îşi trişau partenerul şi, când nu dădea femeia peste bărbat ca din întâmplare, când nu afla el femeia care-l dorea, găsea câte o colegă de serviciu, vreo vecină, o femeie aflată în concediu în vreo staţiune ori dimineaţă, la coadă la lapte, o femeie văzută în tren, în deplasările de serviciu, peste tot sunt femei şi, apoi, de ce ar trebui ocazii speciale când cel mai firesc act dintre un bărbat şi o femeie este să-şi pună sexul în comun să-şi gâdile prepuţul, cum cea mai firească stare dintre doi bărbaţi este competiţia, concurenţa, lupta pentru aceeaşi pradă, pentru aceeaşi femeie.

Sexul, pe atunci, avea atracţia a ceva interzis, pentru femei – o aventură mai apropiată de *Thanatos* decât acum prin riscurile unei sarcini, sexul prindea un iz ilicit, de revoltă împotriva cuiva, a ceva, părea un fel de rezistenţă, modul firesc de a supravieţui într-o lume absurdă, era chiar partea plăcută a revoltei, o bună ocazie să te revolţi şi din poziţia culcat, în genunchi, şi aici disidenţii, revoltaţii cei mai înrăiţi se întâlneau, în acelaşi pat, în iubire şi ură, cu activiştii cei mai fanatici şi, nu rareori, pactizau, aşa reuşind să mai dureze tinereţea

lor, măcar cât un act sexual, tot atât să mai dureze socialismul, să mai dureze disidența și, de cumva unora asta li se va părea o batjocură, merită să te întrebi dacă cei doritori de sex ar putea fi numiți viciați, supuși *adicției,* când tot așa li se spune astăzi drogaților, cartoforilor, alcoolicilor, fumătorilor – dintre toate sexul fiind cel mai aproape de *omenesc* și, dacă nu întotdeauna, deseori cei înrobiți viciului mimează dragostea, în gest, în cuvânt, spre deosebire de alte răutăți în care otrava, fără nicio mască, fără nicio scuză, e mai hidoasă, mai repede aducătoare a spaimei finale.

36.

După alte și alte înghițituri din coniacul răpit din patrimoniul prietenului dispărut, Tudorin își aminti, în compensație cu reveriile lui Mihal care își permisese să-i spună ce bărbat fusese la vremea lui, un bărbat care nu abuzase de vreo femeie, dimpotrivă, i s-a întâmplat să facă sex și fără să vrea el, că și acum are nopți cu erecții oțelite și se întoarce cu spatele până să se dea de gol, că și Anița-i prea muncită, prea chinuită de viața asta nedreaptă, zâmbind în aburul aromat, Tudorin tocmai își amintea ceea ce ar fi vrut să uite, ar fi vrut să uite de marea lui vitejie de gazetar, ancheta dinainte de '89 despre bărbații cei viteji ai orașului de atunci, cei care luau câte o cameră la hotel să-și întâlnească *iubița,* știind și că oamenii de la recepție fuseseră instruiți să-i accepte de clienți și pe moldoșăneni înregistrându-i și pe cei care luau camera să facă un duș că n-aveau acasă apă caldă, ori aveau zidarii în casă, recepționerii acceptau să dea camere cu ora deși erau plătite pe ziua întreagă, nimerindu-se, în camera de

alături, cu un etaj mai sus, mai jos, să vină şi câte o femeie căsătorită sau nu – de ce am şti, care, şi ea dornică de igienă, dorea un duş pentru că nu-i curge apa caldă acasă, urmând să vină şi cei din familie, uneori aceştia veneau, alteori – nu, dar directorul hotelului nu era dirigintele clasei, nu era parohul de la Sf. Macarie. Bucuros de vânzoleală, el se mulţumea cu profitul, cameristele având treabă cu spălatul băilor, cu schimbatul lenjeriei, iar casieria cu număratul banilor.

Tudorin, cu fler, a avut revelaţia dorinţei de igienă a moldoşănenilor, bărbaţi şi femei, şi preţul pe care sunt gata să-l plătească numai s-o aibă, a avut revelaţia asta când a privit situaţia veniturilor din activitatea de servicii: ia uite ce surpriză, hotelierii s-au înscris şi ei, vasăzică, în întrecerea socialistă, gradul de ocupare a paturilor a ajuns la 150 la sută din capacitatea totală. Într-o informaţie pe care alt coleg ar fi expediat-o ca ştire, e adevărat, de pagina întâi, Tudorin a simţit bomba: *Anul cu... o mie şi una de nopţi!* Nu-i un titlu prea rău şi-a zis Tudorin, însă trebuie argument, documentare. I-a spus Ceciliei că pleacă *pe teren,* şi-a luat într-o geantă trusa de bărbierit, pijamaua, papucii şi, copleşit de amabilităţile recepţionerei, şi ea o cunoştinţă mai veche, a completat conştiincios fişa de cazare în hotel: *ziarist; interes de serviciu!* Şi prinde taina: da, gradul de ocupare al paturilor trece de sută la sută pentru că o cameră se vinde cu ora la preţul de zi întreagă, cum ai plăti o pâine şi tu iei o felie, atât vrei să mănânci, cu atâta te saturi, următoarea felie fiind vândută altuia tot ca pâine întreagă şi, minune, lumea-i… sătulă, nimeni nu se plânge! Din zâmbete, din aluzii, din şoapte pe sub scări, Tudorin află că nici nu se tăia întotdeauna chitanţă, că erau şi clienţi, clipit din ochi, care n-aveai cum să-i treci într-o rubrică, n-aveai să le ceri bani, deşi ei nu uitau să lase o mică atenţie, acolo, fie pentru cameristă, fie pentru băiatul de la room-service dar, de vreme ce lumea-i mulţumită, de ce să te sperii, să refuzi clienţii?

Când Tudorin a citit lista cu concetăţenii săi iubitori de igienă a jubilat ca şi cum l-ar fi zărit pe papă, aşezat şi el la coadă să viziteze Capela Sixtină. A copiat din registru numele *turiştilor,* durata, scopul vizitei, revenirile lor în hotel, el urmând să aleagă *pe cine dă la ziar*, că doar n-avea să completeze vreo *Carte de imobil*, precum Mihal, să scrie tot ce află, tot ce aude, deşi, după cum ştia, şi hotelurile ţin un fel de carte de imobil. Dar Tudorin nu pentru atât se străduia ca gazetar să scrie despre un subiect pe care l-ar fi putut ignora fără niciun reproş din partea cuiva sau, pentru sine, să invoce clauza de conştiinţă. Săptămâna următoare se convocase o şedinţă de partid în redacţie, pe ordinea de zi fiind propusă şi excluderea lui din organizaţie, lucru mare să scape cu un vot de blam.

Trăsese o beţie de pomină cu câţiva prieteni mai deocheaţi, între ei şi Tonny Cofar dornic ca Lolly, dizeuza, să-i pozeze; spre dimineaţă s-au bătut cu chelnerii, au dansat pe mese şi au plecat cu Lolly, o podoabă pornită *cu pluta* în turneu prin oraşele de pe malul Siretului, începând de la Galaţi în amonte, ajunsă de o vreme şi la Moldoşani şi, cu Lolly, au plecat într-o garsonieră din centru; din pricina înghesuielii, au lăsat uşa deschisă că nu încăpeau toţi admiratorii cântăreţei în camera prea strâmtă iar vecinii, invidioşi că nu prind loc în faţă, au chemat miliţia. Legitimarea chefliilor dornici s-o asculte pe Lolly şi în particular a durat până la ziuă, Tudorin refuzând să se legitimeze, ba arătându-se de-a dreptul jignit: *Tablagii de doi bani, vă fie ruşine că mă deranjaţi; o să vă pună comandantul să vă cereţi scuze şi o să-l rog, o să-l rog mult să nu vă dea afară!* Peste două ore *tablagii* l-au dus cu o maşină mică acasă aşa, ca gest amical din partea colonelului Perian, dar de vot de blam n-avea cum să scape pentru că primul-secretar primise informarea cu *evenimentele* nopţii şi scrisese în dreptul numelui său cu creionul roşu: *Exclus!* Mai mult, unul dintre amicii de chef, să se salveze, turnase în amănunt tot ce făcu-

seră iar Tudorin căzuse destul de prost în afacerea asta, el îi condusese în garsoniera de la care avea cheia, proprietarul fiind plecat o vreme.

Trebuia să găsească o ieşire sau, măcar, cei de la ziar să afle ce om pierd că, sigur, după tărăşenia asta de pomină, n-aveau cum să-l mai ţină în redacţie, alţii au fost daţi afară şi pentru mai puţin. Tudorin copiase cu sârg numele musafirilor, clienţii de hotel din oraş, iertând, din prima, paraşutele de profesie sub scuza că a scrie despre ele abia aşa le făceai publicitate. Gazetarul ăsta corupt de beţie, şi totuşi atent la context, scosese din listă şi câţiva inşi pe care îi ştia cu probleme în casă ori în curs de divorţ, mai scosese un profesor, doi, prieteni de-ai săi ori prieteni ai prietenilor, iertase câţiva studenţi veniţi în vacanţă, mai iertase câteva mămici.

Şi tot fusese în riscul să i se refuze materialul. Iftode, secretarul de redacţie, după ce se distră pe tot timpul lecturii, îl respinse în hohote: Nu, ha, ha, nu, cum să publicăm *asta?!* Atunci, ca orice inconştient, Tudorin blufă: Ancheta e din ordinul lui Bujoran, secretarul cu organizatoricul, de la el am pontul iar el, tovarăşul Iftode, ca secretar de redacţie, n-are decât să-l sune. Bine, fii atent, pe răspunderea ta! Altfel, textul, anunţat printr-un supratitlu ilizibil, *Hotelul Simfonia, în fruntea întrecerii socialiste din judeţ*, părea un text anost, fără adjective bombastice, fără laude exagerate, stilul parodiind cât mai aproape maniera sobră în care ar fi scris şi despre întrecerea de la Combinatul de utilaje grele: cifre de plan în mii lei, procente, angajamente, fruntaşi, în final – cuvântul secretarului de partid care, autocritic şi modest, recunoştea că, aşa cum a spus deseori secretarul general, *şi la noi e loc pentru mai mult şi mai bine!* Directorului îi fusese rezervată cireaşa de pe tort: el mulţumea moldoşănenilor căci, graţie lor, unitatea de care răspunde *va ajunge în comunism înainte de anul 2000* – gogomănie citată într-o casetă separată, scrisă în aldine, pe prima pa-

gină. Firește, fiind un text de lucru, erau și critici; un client se plângea de calitatea săpunului Cheia, altul vorbea despre lenjeria de pat, curată, e adevărat, dar vizibil învechită, iar un bărbat mai solid se arăta supărat pe mobilierul șubred, gata să se rupă și la cel mai mic *orgasm,* ochiul vigilent al capului limpede corectând – *și dintr-un strănut!*

Tudorin s-a străduit din răsputeri în documentare și până la urmă a reușit să-și redacteze ancheta cum a vrut: puține texte au fost scrise mai prost, niciun text de-al său n-a fost mai citit. Unitatea deja primise din partea Ministerului turismului *diploma de fruntașă pe ramură*, hotelul de la noi fiind dat de exemplu în țară și ar fi o mare greșeală ca pe acești fruntași, lăudați de *forul superior,* să-i lași în umbră, să se creadă că organul local de presă nici n-a aflat de ei ori, mai grav, îi persecută. Cu asemenea argumente secretarul de redacție păru să se lase înduplecat, totuși îl mai întrebă o dată, înainte de a trimite manuscrisul în tipografie: *Și zici că ai vorbit cu Bujoran!?*

Minți-se, minți-se ca de obicei, ori devansase un adevăr, asta-i și minciuna în presă, un adevăr spus mai devreme de a se fi întâmplat, pentru că până la urmă Tudorin a ajuns să stea de vorbă și cu secretarul de la organizatoric care l-a chemat în ziua următoare, de dimineață. Cu un zâmbet larg, l-a întrebat, mare diplomat Bujoran ăsta, dacă a avut greutăți în documentare și de ce n-a apelat la sprijinul său, cum fac și alți colegi din redacție. Apoi a vrut să se asigure că toate datele sunt exacte și că el, ca ziarist, s-a gândit la urmările publicării anchetei, la consecințe. Consecințe pentru mine, se sperie Tudorin! A, nu, pentru *eroii* reportajului, pentru reputația lor! Sigur că m-am gândit; dar ei de ce nu s-au gândit la statutul lor, la carieră, de ce să le păzească reputația un gazetar când toate cameristele știu și vorbesc prin oraș cine cu cine se culcă, că eu de unde aveam să aflu, și încă n-am spus totul, am și eu rezerva mea în caz că voi fi reclamat la secția de presă. Bujoran și-a dat

seama imediat cu cine are de-a face: înaintea saltului mortal la trapez, sinucigaşul şi-a asigurat plasa, în caz că nu-i reuşeşte figura, măcar să se agaţe de alţii, să nu-şi rupă gâtul singur.

Cunoscând oamenii, Bujoran a înţeles că atâta timp cât îl avea în mână mai poate discuta cu el, iar dacă îl ameninţă şi scandalul ajunge mai sus nici pentru el nu-i bine. Parcă se şi vedea deja director pe la un IAS, meseria sa fiind de agronom. Îşi sună secretara: Două cafele bune, te rog, că am ceva de vorbit cu tovarăşul de la ziar şi nu ne deranjează nimeni, doar tovarăşul prim. A scos din raftul de protocol o sticlă de vodcă neîncepută şi două pahare: Bun, să văd lista completă pentru că, fii sigur, vei primi o mulţime de telefoane. Până să-i arate ce ştie, Tudorin prinse a da cu periuţa: da, se bucură de ocazia de a fi între patru ochi, să-i spună că îl apreciază pentru obiectivitate, ştie că munceşte mult, că face teren în judeţ, că deseori îşi sacrifică sfârşitul de săptămână când alţii stau cu familia, ştie şi de vizitele lui de lucru în CUASC-ul Vlădeni, zonă de care tovarăşul director Eugenel Martiniuc răspunde şi el de achiziţiile de lapte. Şi zici că-l ştii pe Jânel, pe Martiniuc, se arătă interesat secretarul. Păi cum, e vecinul meu, suntem prieteni şi, în timpul liber, mai stăm de vorbă la un pahar de chefir.

Aha, se lumină Bujoran pe deplin lămurit de cum numele amicului lor comun, ce minune, nu se regăseşte în anchetă, nici pe lista întreagă, lumină ce nu-i scăpă lui Tudorin, motiv să-l întrebe repede dacă-i posibil să discute şi despre eventuala publicare a unui caz mai grav, un tovarăş din activul de partid a ajuns în garsonieră, la o domnişoară, ea i-a făcut poze când, beat, bărbatul adormise, jenante poze şi, să fie sigură că scapă de el pentru totdeauna, a dus filmul şi hainele la miliţie. Secretarul părea să nu ştie: Ei, îi aminti Tudorin, *şeful* i-a dat repartiţia pe garsonieră cu condiţia ca ea să accepte o vizită de casă nouă şi uitaţi ce-a ieşit – scriu despre ei, am şi titlu:

Amant cu forţa! Şi s-a dus la femeia dorită la pat, ce jignire, cu o sticlă de *vin de masă!* O ştiu, o ştiu şi pe asta, dar să mai lăsăm, nu dăm toate bombele, se tocmi secretarul, să nu se creadă că suntem un judeţ de futălăi, nu acum când îl aşteptăm pe Tovarăşul în vizită. Oo, excelent, gândi Tudorin, asta cu *vizita Tovarăşului* i-o vând lui Iftode, să vadă şi el ce surse am! Au stat de vorbă vreo două ore, sticla de vodcă aproape că a băut-o toată Tudorin, dar întâlnirea n-a fost fără rezultat.

Aventurier de altă clasă, Bujoran a înţeles că are în faţă un coţcar de talent care, ăsta-i era talentul, prins la furat găini, dă foc la poiată şi-ţi spune senin că el a sărit primul să stingă focul! N-avea să-i reproşeze asta acum; îi va ierta prostia cu dizeuza, pricepând că ziaristul ăsta e un jucător dispus să rişte până la inconştienţă. În redacţie nu l-au mai deranjat de ce-a scris el despre *realizările Hotelului Simfonia*, nici Tudorin n-a mai insistat să scrie despre activistul din garsonieră, nimeni nu i-a reproşat ceva în faţă, doar colegii, invidioşi, îl mai împungeau când se aflau la un pahar; şedinţa în care urma să fie dat afară din partid şi, firește, din redacţie, s-a amânat la cererea lui Bujoran care ţinea să participe şi, ca un făcut, fusese chemat la o plenară la cece şi o să-i anunţe el când s-o reprogrameze. Aşa, amintindu-şi pe sărite poveşti din tinereţe, poveşti de care ar fi vrut să uite, Tudorin adormise în şezlongul lui Dorel, acolo, în subsol şi, când deschise ochii, văzu că Mihal plecase iar sticla de coniac se golise de parcă nici n-o băuse el. Uitând de toate câte le gândise, de câte îşi amintise, Tudorin rămăsese cu o plăcere ascunsă, trăită de unul singur: îi va cere Doricăi, nu azi, nu mâine, să-i lase lui cheile de la subsol, să-i lase lui chilia, aşa, în amintirea prietenului său de care, încă, nu se poate despărţi.

Dorel? În stradă, cunoştinţele care apucau să-l zărească, îl salutau placid, cu stropul de bunăvoinţă, cu îngăduinţa acor-

dată idiotului blând care nu-şi dă seama pe ce lume trăieşte şi senzaţia asta, conştientă şi irepresibilă, îl durea până la anularea de sine. În ultimele sale ieşiri, Dorel simţise dureros cum cară în spate mirarea ce-i putrezea de mult şira spinării: de ce-ar trăi în mijlocul unei lumi inutile, o lume în care el, mai întâi, nu crede, în care el nu are scop. Şi, apoi, de ce-ar avea un scop al său şi n-ar trăi ca o plantă: ea există şi atât, în fibra ei având şi scopul, şi mijloacele de a-l ajunge. Ce să-şi mai dorească? Dacă nu-ţi eşti ţie util, fii util altuia. Şi de ce să fie util cuiva când, înainte de orice, ar trebui să nu fii o povară, asta şi-ar dori el. *Să fii util cuiva* i se părea că şi aici s-ar ascunde un pericol: starea de bine a *cuiva* ar depinde de tine, sentiment ce l-ar copleşi peste ce ar putea să îndure, judeca Dorel şi avusese ocazia să i-o spună şi lui Tudorin, continuând una din dilemele pascaliene.

Inutil altora, inutil sieşi, Dorel simţea că, *evaporându-se,* nimeni nu l-ar regreta, nimănui nu i-ar lipsi. Iar Tudorin se întreba de nu cumva prietenul său din subsol se scrântise de-a binelea, altfel – cum să-l înţelegi într-o lume reală, el fiind un prilej de continuă uimire pe scară: ce ins matur se ascunde în subsol, într-o boxă insalubră, întunecoasă, ce ins teafăr ar alege să trăiască sub limita austerităţii refuzând un confort şi o bunăstare deasupra oricăruia dintre noi? De n-ar fi fost atât de spectaculoasă, ci una banală, cum e o moarte bună, un accident, o sinucidere chiar, fie şi o crimă, ca situaţie extremă, orice dar ceva cu o explicaţie certă, toţi s-ar fi împăcat repede cu ideea: *Săracul, ce ghinion, nici nu ştiu dacă împlinise şaptezeci de ani, că nu ieşise la pensie de mult.* Cu prezenţa sa inexplicabilă, Dorel părea un meteorit căzut la picioarele noastre, şi el mirându-se că este acceptat, suportat, deşi, e limpede, nu aparţinea lumii în care s-a nimerit. Inadecvarea lui îţi sărea în ochi, vederea sa fiind o lumină prea aspră peste mizeria zilei. Avea momente de absenţă când nu-i zărea pe cei de lângă el,

cum nici ceilalţi nu-l băgau în seamă, un fel al lumii de a se purta *drăguț* cu tine, de a te accepta: *Câtă vreme nu mă deranjezi, fii cât de ciudat vrei!* Să fie ăsta adevărul întreg? Și dacă toți cei din jur l-au acceptat, eu de ce n-aș admite personajul când m-a prins şi pe mine ca în capcana unui vis negru.

Cu ceva curaj, l-am adus târziu între noi, apoi l-am exilat, l-am surghiunit la subsol, în zona inconştientului, dar nu-i suficient; prezența sa de fantomă încă mă domină. Ultima soluție – afară! Și atunci Tudorin auzi o voce, vocea din spatele vocii sale: Dar tu acum despre cine vorbești? Despre Dorel sau despre cineva din interiorul tău? Nu cumva chiar tu l-ai alungat cu neîncrederea ta în tine, în el, nu cumva l-ai alungat pentru că nu se integra lumii, aşa cum o vedea el? Greu de acceptat între noi, Dorel a dispărut fără ca nimeni să afle cum şi unde: nu-şi afla locul nici în spatele creierului, a vocii mele, nici în subsolul blocului, nici în subsolul paginii, afară cu el, afară şi din *condominiu!* O dispariție care, văd, n-a îngrijorat pe nimeni, doar pe cei apropiați, familia. Inconștientul are puterea să ascundă, să facă uitat un fapt ca şi cum nici n-a fost. De ce te-ar mira dispariția vedeniei ivite din aburii alcoolului, când se întâmplă tragedii, oamenii mor, dispar sau, pur şi simplu, se satură să mai fie aceiaşi din fiecare zi, să fie mereu în acelaşi loc, să te întâlnești cu ei zi de zi cum întâlnești un copac, colțul de clădire, semnul de circulație, dar nici n-au curajul să te tragă de mânecă, să-ți strige în față: *Află că şi eu sunt un om!* şi dispar înainte ca tu să fi văzut că lângă tine, da, a fost un om. Unii, cu pretenția că-s mai mult de-atât, din respect pentru ei, o iau din loc când nici nu te-aştepți, ca silueta cea neagră de pe semnul de trecere de pietoni, când semaforul e verde, traversând şi ea strada. Avem dreptul să ne luăm după acel contur nesigur şi să-l fixăm acolo unde credem noi că-i este locul, înapoi, *pe semnul de circulație,* să-i spunem că asta-i este menirea pe tot restul vieții,

să stea încremenit pe vopseaua albă de pe tablă, ca într-o amânare a trecerii? Fapt banal din lumea reală, Dorel a dispărut. Sigur voi fi întrebat şi eu dacă ştiu ceva. Cum nu pot minţi, voi spune atunci *adevărul meu* şi poliţiei. Doar să fiu întrebat!

S-a întâmplat cum mă aşteptam: am fost chemat la poliţie şi asta s-a petrecut la o săptămână şi mai bine de la ziua, din noaptea în care a dispărut. Noaptea, de ce noaptea? Eşti tu sigur că a dispărut noaptea sau doar aşa ţi se pare ţie mai spectaculos, mai romantic, să fi fost răpit noaptea? Fii atent, te fură cuvintele şi ele, cuvintele, dacă nu eşti treaz, creează o realitate a lor în care te vor sili să trăieşti şi tu! Am fost punctual, la fel şi inspectorul Berceanu, semn că nici unul n-aveam treabă, altfel – de ce să fim punctuali într-un oraş ca Moldoşani unde, a-i cere cuiva să fie punctual şi de cuvânt sună a impoliteţe? Ofiţerul, pe care nu-l mai văzusem pe la noi, m-a condus la primul etaj într-o cameră cu un birou şi câteva scaune, o austeritate ce lăsa să planeze peste cel interogat orice bănuială. Ne-am aşezat ca doi inşi trişti care au de făcut împreună o treabă deloc plăcută, motiv să ne arătăm, să ne comportăm uşor iritaţi, stare ce mie, mai ales, îmi scapă repede de sub control. Inspectez spaţiul cu ţâfnă, aşteptându-mă să fiu în cătarea vreunei arme ascunse. Văd două camere de filmat ieşite în relief cu ostilitate, amănunt ce irita ariciul din mine ajuns în faţa *Autorităţii*.

Celui de bun simţ i se va părea inutilă zbârlirea lui Tudorin, când ar fi trebuit să coopereze cu bunăvoinţă, să-şi afle mai repede prietenul. Dar ceva, o veche nemulţumire îi revenea de câte ori avea de-a face cu poliţia, ceva ca un hoit înecat, aruncat în răstimpuri la suprafaţa apei. Îi venea în minte imaginea tatălui său, *Autoritatea* pe care n-a reuşit s-o convingă că este şi el o persoană majoră, cu discernământ şi, pentru că nu şi-au mai lămurit unul faţă de altul neînţelegerea, Tudorin a rămas aşa cum l-a ştiut Marţian Spinache, cuvintele tatălui

aşezându-l pentru tot restul vieţii, în acest tipar. Iar acum, abordarea cu obrăznicie a întrevederii lor l-a surprins pe ofiţerul care, simţindu-i mustrarea nemeritată, hotărâse totuşi să-l accepte până la capăt ascultându-l: Bănuiesc că veţi înregistra discuţia dintre noi, şi fac semn spre ochiul camerei de filmat, pentru că n-aş vrea să pierd vreo idee. Plec de-aici cu CD-ul întâlnirii, ca de la orice post de televiziune? Nu-mi sesizează ironia, ştiam că simţul umorului nu intră în obligaţiile poliţiei şi n-aveam de ce să mă supăr, aşa sunt profesiile din slujba *Autorităţii,* sobre. Şi eu voiam să vă propun, mai ales că asta-i procedura, înregistrăm întâlnirile de serviciu, îmi confirmă ofiţerul. Foarte bine, am şi eu *procedura mea* în relaţie cu poliţia. Şi îmi scot reportofonul, mic cât bricheta. Îmi pare rău, discuţia noastră e confidenţială, încercă el să mă blocheze. Va fi cazul să vă obişnuiţi, altfel am amuţit. Aşadar, aveţi grijă ce mă întrebaţi, aveţi grijă ce-mi spuneţi, orice cuvânt va fi folosit împotriva poliţiei! Încercarea mea de a glumi rămâne mai departe fără ecou, încât reiau. Adică eu ce fac aici: pun în pericol siguranţa altora, a vecinilor, a statului? Nu înţeleg ce-i *confidenţial* ori secret în discuţia unui funcţionar de poliţie cu un particular ca mine? Dacă există vreun secret, acela e la dumneavoastră; n-aveţi decât să nu mi-l spuneţi pentru că, ăsta-i riscul, eu voi trăncăni, voi bârfi: nu-s un om de încredere, aşa-s gazetarii, altfel eram senator care jură să fie cinstit, loial şi – discret. Ce libertate am eu dacă nu-mi pot înregistra propriile cuvinte? Ofiţerul se arătă intrigat de-a dreptul: Staţi puţin, nu înţeleg ce faceţi dar, vă spun, e împotriva procedurii. Oricum, eu v-am invitat la o discuţie pentru o lămurire, să colaborăm, aşa că n-avem de ce să ne aprindem. Vreţi să vă înregistraţi vorbele, O.K.!

O să vă miraţi de iritarea asta a lui Tudorin în faţa poliţistului dar avea, sigur că avea, o scuză prin păţania care l-a făcut să-şi dubleze o pagubă numai pentru că a apelat, cu ceva timp în urmă, la binevoitoarele servicii ale poliţiei. O spune

el: Mi s-a furat diplomatul din staţia de autobuz cât îl lăsasem pe bancă să-mi aprind ţigara când, din fugă, un puşti rapid de picior mi-a înşfăcat geanta şi a trecut strada, peste liniile de tramvai, pe partea cealaltă. Nu m-am luat după el, dacă hoţul a scăpat, eu cu siguranţă aş fi fost călcat de o maşină. Las baltă treburile şi mă duc la poliţie să anunţ furtul, în geantă având actele, ceva bani, ochelarii de citit, o agendă cu o mulţime de date şi telefonul mobil luat nu de mult şi de care eram foarte mândru.

Cum am relaţiile mele, am fost primit repede de un ofiţer de la furturi. Îi spun, zâmbeşte la mine ca şi cum m-aş fi plâns că mi s-a desfăcut şiretul: *Ştim, avem* în oraş o gaşcă de puştani care se distrează aşa; îl prindem rapid! Dovadă că poliţia nu-i luată prin surprindere, scoate din sertar un vraf de fotografii cu aerul că-mi arată poze de familie. Recunoaşteţi pe careva? Mă uit, fotografii impecabile, în culori, *cărţi poştale* cu puştani simpatici aleşi ca dintr-o clasă de elită, cu zâmbete inteligente pe chip, figuri de olimpici, deloc speriaţi deşi în spate se vedeau gratii ori plasă de sârmă, câte o frântură de uniformă. Îl recunosc: blond deschis, ten albinos, ochi albaştri, tip clasic de caucazian: Ăsta-i! Aşa, îl ştim pe băiat, operează în autobuze şi prin staţii, că-i sprinten. Întorc fotografia, îi văd numele, are adresă şi, firește, număr de mobil. Recitesc adresa, da, casa hoţului e la câteva străzi de sediul poliţiei, nu departe nici de blocul meu. Va să zică, suntem în aceeaşi *nişă ecologică,* lanţul trofic fiind complet: hoţul, victima şi poliţistul. Suntem toţi vecini, ei – câştigători, eu – păgubaş. Fiţi fără grijă, într-o zi, două, îl găsim, mă asigură poliţistul şi, cum asta îmi doream, m-am lăsat convins! Ne strângem mâinile, îi mulţumesc că m-a scos din necaz, ne zâmbim şi îl invit la o cafea: Cu plăcere, cum să nu, fericit să-mi fie de folos pentru că e posibil şi el să aibă nevoie de amabilitatea mea!

M-am liniştit şi nici nu m-am interesat să-mi refac actele.

Trece săptămâna şi mă duc din nou la prietenul meu de la poliţie: Ei, nici aşa, *am repartizat hârtia,* se ocupă de caz un subofiţer. Îl sună pe un număr de interior şi-mi zâmbeşte: V-am spus, într-o zi, două, sigur îl prindem! Peste o săptămână: Ca să vezi, puştanul a plecat de-acasă, nici ai lui nu ştiu pe unde-i; sunt îngrijoraţi, şi ei îl caută, dăm noi de el, nu scapă. Replica asta mi s-a repetat până când, la vreo două luni distanţă de la furt, prietenul meu mă ia la el în birou: Dom' Spinache, *avem* o rugăminte la dumneavoastră, totdeauna noi am colaborat frumos cu presa, n-o să vă supăraţi! Cum aşa, cu plăcere! Şi cu vorbele astea, fără să ştiu ce vrea cu adevărat, fusesem de acord să-mi retrag plângerea şi îmi explică în termeni omeneşti: Dom'le, furtul ăsta ne încarcă la AN-uri, infracţiuni cu *autor necunoscut,* suntem beşteliţi de şefi, suntem tăiaţi de la prime, primim calificative mici, şi noi, şi unitatea, doar *satisfăcător,* şi de calificativul ăsta ţine promovarea în grad, în funcţii, plecarea în alt oraş, dacă mă înţelegeţi şi, apoi, familia… Şi l-am întrebat, cât să-mi mai câştig o antipatie durabilă: dacă tot nu prindeţi hoţii, nici pe ăştia mici, de ce să vă dea *satisfăcător* şi nu, de-a dreptul, *insuficient* şi să vă dea afară?!

Aşa-i, de calificativul primit depinde promovarea lui, are şi el orgoliul meseriei iar eu, catâr, mă opun carierei şi fericirii lui casnice. Înţeleg, cum să nu înţeleg, *oameni suntem.* Şi ce trebuie să fac? A, vă retrageţi plângerea, vă dictez eu câteva cuvinte, acolo. Cât despre hoţ, nu vă faceţi probleme, sigur îl găsim şi o să aveţi înapoi, repede, tot ce vi s-a furat! Semnez cu sentimentul celui vinovat care, pentru o nimica toată, o geantă de caraghios şi câteva hârtii, ar vrea ca instituţia asta importantă, poliţia română, condusă de un minister cu un ministru în vârf şi un regiment de generali, ar vrea ca oameni de valoarea lor să-i poarte lui de grijă. Până şi un gazetar ca mine se ruşinează de-o aşa meschinărie. Sub dictare, scriu cu mâna mea prea amabilă cum, până la urmă, am găsit geanta,

şi renunţ la plângere. Mi-am făcut alte acte, m-aş fi împăcat şi cu ratarea amiciţiei din partea simpaticului ofiţer dar, peste două săptămâni, primesc acasă un plic cu ştampilele ministerului de interne: Aha, mi-am zis, l-au prins pe puştan! Aşi, în plic – somaţia să achit o amendă destul de serioasă pentru că am pus poliţia pe drumuri reclamând o infracţiune fictivă!

37.

Nu fusese nevoie ca Tudorin să-şi dezvolte exhibiţia sa histrionică, ofiţerul Berceanu, cu puţină intuiţie, preveni posibila neînţelegere dintre ei pentru că, la urma urmei, ştia prea bine, nimic nu-i garanta discreţia gazetarului, asta nu-i meseria în care să ai încredere cum e cea de poliţist. La zâmbetul gazdei, musafirul zâmbi şi el: Văd că ne-am înţeles; fiecare îşi face treaba cum ştie mai bine, după regulile sale. Au urmat întrebările de rutină, venind şi întrebarea care, sigur, îl depăşea pe poliţistul din faţa mea şi se vedea că nu el o gândise: Ştiaţi în vreun fel că urma să dispară, să plece, să i se întâmple ceva? V-a dat de înţeles ce avea să facă? Nu, absolut – nu! Ca în toate romanele poliţiste, primii bănuiţi de crimă sunt cei din familie, prietenii, apropiaţii lui, vecinii, după principiul cel sănătos: *că tot e cu noi de atâţia ani, cum să-i lași străinului bucuria de a-l hăcui, îi facem noi capătul!* Nu, n-avea de ce să mă mire întrebarea. Şi nu vi se pare nefiresc că nu v-a spus ce avea de gând? Nefiresc? De ce? Dimpotrivă, abia când mi-ar fi spus ce plănuia, fie că vrea să plece Dumnezeu ştie unde, ori să se sinucidă, abia aşa m-ar fi pus în dilemă cum, iată, se şi întâmplă. Ce alternativă aş fi avut eu acum? Fie să mint poliţia, adică să comit o infracţiune, fie să spun adevărul, adică să-l trădez. Dispariţia lui Dorel este ca o cri-

mă fără cadavru şi fără autor, fără o cauză ştiută, iar poliţia voia să-l găsească, viu sau mort, să rezolve cazul, pentru că au şi aşa destule genţi furate. Iar de data asta nu mai dispăruse o geantă şi poliţiştii nu-i puteau cere Doricăi să-şi retragă plângerea, că Dorel s-a întors după ce se rătăcise pe o stradă mai din margine. Şi revenind la obsesia discuţiei: Dumneavoastră, domnule inspector, ce-aţi fi făcut în locul lui Dorel? Aţi fi pus un anunţ la avizier, pe casa scării? Reiau cu lejeritate: Sincer, şi eu, ca prieten al lui Dorel, mă simt frustrat cumva că a plecat fără să-mi dea niciun semn.

Dincolo de infatuarea mea, într-adevăr, poliţia se află în dreptul ei să se întrebe, să-l caute, să ştie ce s-a întâmplat cu un om, oricare ar fi acela! Dar, în lipsa unor indicii de crimă, fără un cadavru, ce cauţi? Prietenul meu a vrut să plece şi a plecat, îmi ziceam! O clipă. Mai întâi noi cercetăm, să ne asigurăm că domnul Dorel Vasilescu nu-i victima unei violenţe. Asta e, a plecat pentru că a vrut el să plece şi poate că a trecut strada într-un bloc vecin, la o femeie cu care se înţelege mai bine, stă cât stă şi revine! E vreo obligaţie să anunţi poliţia că te duci la o femeie? Întreb, poate că nu ştiu eu: plecând de acasă, a încălcat vreo lege, e asta o infracţiune? E vreo infracţiune dacă revine? Eu ştiu? Fapta s-ar încadra ca abandon de familie, de la şase luni, la trei ani… Asta-i bună, Dorel să fie acuzat de abandon? După câte ştiu, în comparaţie cu veniturile soţiei, pensia lui de profesor e de-a dreptul ridicolă. Cred că el, totuşi, se simţea ca un întreţinut, ca un peşte… Poate că vreţi să întrebaţi de ce n-a plecat de-acasă până acum, pentru că, oficial, e divorţat şi, cum divorţul le-a împrospătat iubirea, trăiau mai departe în concubinaj ca doi inşi liberi de orice obligaţie. Cum să te simţi lângă o femeie cândva căsătorită, apoi divorţată de tatăl celor trei copii, ca să ajungă, acum, concubină – şi toate peripeţiile să le trăiască pasional, ce fidelitate, cu acelaşi bărbat.

Poliţistul nu prizează comedia gen tangou şi simplific: Dacă vreţi să-l acuzaţi că a plecat de sub tutela familiei care-l îngrijea ca pe un minor, ca pe un senil, asta-i posibil. Altfel şi-a uitat, şi-a lăsat acasă actele, telefonul, cardurile. A lăsat până şi ochelarii de care nu se despărţea decât în somn; iată, a dispărut în somn şi ochelarii n-au mai încăput în barca aia strâmtă cu care a plecat! Însă Dorel e o persoană matură, în toate facultăţile mintale, aşa mi s-a părut şi ultima dată, cu dreptul de a se deplasa fără bilet de voie din partea cuiva. Aşa-i, dar, moral vorbind, era de bun-simţ să-şi anunţe familia că vrea să plece, să-şi ia la revedere de la colegii din consiliu, unde fusese şi el membru, să anunţe direcţia şcolii, doar mai suplinea un profesor, mai preda câte un trimestru, mă rog, să facă un gest să-i prevină pe ceilalţi, aşa, din bun-simţ. Şi poliţia ce face, se ocupă şi de lipsa de bun-simţ? O să aveţi treabă, nu glumă, şi-i bine s-o luaţi mai de sus, de la centru! Poate a avut un gând spontan, o idee trăsnită să plece şi a plecat. Eu, gândi cu glas tare Tudorin, mă mir că n-a luat un geamantan cu cărţi, cu caiete. Reţin observaţia dumneavoastră, dar avem şi o întrebare standard care, indiferent de caz, sună la fel: aţi văzut ceva deosebit în comportarea lui în ultimele zile? Un indiciu cât de mic, ceva ce v-a părut ciudat? V-a surprins ceva în cele discutate cu el în ultimele întâlniri?

Întrebarea fusese şoptită ca o ultimă speranţă şi camera de filmat şi reportofonul meu înregistrând tăcerea dintre noi. Drept să zic mă pune în încurcătură întrebarea. Să vă spun că discutasem o idee, aşa, o bazaconie, ţine mai degrabă de antropologie, dacă nu sună prea pretenţios aici, o să credeţi că râd de poliţie, dar e vorba despre individ şi evoluţia sa în relaţie cu cercul căruia, fatalmente, îi aparţine. Nu vom râde deloc, auzim şi ciudăţenii, auzim poveşti de tot felul. Poate că ştiaţi, Dorel fusese, în două mandate, consilier municipal şi i se părea de neadmis, pentru judecata sa câştigată prin

studiu şi profesie, nu şi prin experienţa de viaţă, destul de uşurică, i se părea de neadmis ca în teritoriul precis de administrat, cum e Moldoşani, forţele binelui, să le spunem aşa, nu pot stârpi răul, hoţia, dezordinea – o utopie fără îndoială. Dorel se simţea vinovat şi de o poveste trecută prin mâna sa, poveste ce ar putea să vă privească direct. Dacă mai avem timp, o spun şi pe asta, dar, vă previn, sună a fantezie. Poliţistul pare interesat: Ceva timp mai avem, hai să auzim şi *fantezia* asta, dacă-i legată de cazul nostru!

Îl privesc în ochi, ca înainte de a mă arunca în gol: riscul e să mă creadă nebun sau, ca om din Sistem, să-i repet ceva ce, el, ştie mai bine decât mine. Nu-i nimic, mai risc o antipatie. Da, o spun pe *repede-înainte,* scurtez ca pentru cineva care ştie despre ce vorbesc, spun şi povestea asta pentru că-i vorba de Dorel, altfel, s-o trec sub tăcere, mă veţi acuza de tăinuire de probe. Primăria a cheltuit enorm, prin licitaţie, să achiziţioneze şi să instaleze un sistem complet de supraveghere video, în oraş, în piaţă, încât, urmărind din cameră în cameră, vezi cine unde se duce, cine-i schimbă valută ori, fiind pensionar, cui îşi vinde cupoanele de călătorie, când cumpără ţigări de contrabandă, dacă a luat de la borfaşul clandestin sau de la cel agreat, va şti cine ia pe sub mână un miel neverificat de veterinarul pieţii. Când vreunui papălapte i se fură portofelul, poliţistul, dirijat de dispecer, apare rapid şi, amabil, îl ascultă, îl îndrumă la birou să-şi scrie plângerea, îi dă un pliant cum să se ferească de hoţi – totul fiind sub control, niciun furt nu scapă poliţiei, toate infracţiunile reţinându-se pentru marele raport de final de an. Orice infracţiune e înregistrată: ora, minutul, secunda.

În piaţă, ca spaţiu public aflat sub control total, vei fi furat ori agresat numai cu voia poliţiei, a oamenilor de ordine – conştiincioşi şi mereu la post; să vrei şi n-ai cum să cumperi marfă dubioasă, stricată, infectată, fără ca inspectorii specia-

lizați, permanent în teren, *la piață,* să nu-şi fi dat acordul. Altfel, de ce-ai cheltui bani cu supravegherea, cu oamenii de ordine, cu inspectorii şi administratorii, dacă-ți scapă de sub control şi tu, ca mahăr peste ei, n-ai niciun folos?

Raportul anual al poliției, printat color, cu grafice animate în 3D, cu aplicații în *PowerPoint* şi CD-uri cu video-clipuri, are stil şi arată profesionist, ca o lucrare de doctorat cu pagini la rând de statistici interactive întocmite cu o acurateţe de fişă medicală. Lucrarea îți scoate ochii, insistent, cu aportul inestimabil, eroic de-a dreptul, plin de sacrificii al poliției, cum e şi de aşteptat în prima linie a frontului sub focul inamicului. Însumate în sute şi mii de fapte, afli că numărul actelor de contrabandă, al altor fapte ilegale, al infractorilor, se vede din raport, numărul lor n-a scăzut, dimpotrivă, dar s-a răspuns la sesizări în scris, pe site-uri, prin e-mail sau facebook, s-a răspuns la atâtea apeluri telefonice, s-au făcut audieri, *vizite la domiciliu* şi s-au încheiat procese-verbale, s-au dat avertismente, amenzi, oamenii legii suportând un număr sporit de ultraje, o parte fiind şi pedepsite în justiție! Insul naiv şi de bun-simţ, s-ar fi aşteptat cum aştepta şi Dorel ca, firește, cu atâtea forţe de partea binelui, după sumele imense cheltuite, după atâta hârtie consumată, răul şi răii să dispară ca omul de zăpadă sub soarele din martie ori să fie în descreştere, aşa, asimptotic, îmi spunea Dorel. Şi prietenul meu avea aici o idee paranoică, splendidă ca utopie, e adevărat, o teorie proprie care să-i explice realitatea percepută de el.

Dorel vedea în *sporul natural* al infractorilor un indicator benefic pentru poliție, aşa cum sunt abonații, clienții, mereu în creştere, pentru o firmă de telefonie căci, anume pe seama infractorilor, poliția se extinde, îşi gonflează prestanța între instituțiile statului, sub o primejdie în creştere activitatea ei devenind *obiectiv prioritar şi major pentru întregul Guvern,* ascultați-l pe ministru, îşi justifică solicitarea insistentă, imperati-

vă, de investiţii, de fonduri. Firma de telefonie e înjurată şi criticată constant, dar abonatul plăteşte la fel de constant şi firma iese în profit, cum şi poliţia, pe ansamblu, măcar în plan simbolic, are de câştigat de pe urma fiecărui hoţ, violator, criminal, *colaboratori* ce-i dau de lucru, îi asigură materia primă a existenţei sale şi, dacă este materie primă, dacă sunt infractori, dacă *numărul abonaţilor* la serviciile poliţiei, fie ca infractori, fie ca victime, e în creştere, am ajuns în cea mai bună lume posibilă. *Poliţia, infractorul, victima* – toţi intră în Sistem, şi doar păgubaşul, deşi ca parte pasivă are cel mai mic aport dintre toţi, se plânge cel mai tare, e mereu nemulţumit şi cârcotaş.

Ce nu înţelege poliţia e că, pentru omul de rând, orice infracţiune scăpată de pedeapsă trece ca asumată, acceptată pe deplin de poliţie, executată de ea în complicitate cu infractorul, cu criminalul, îmi spunea Dorel şi eu, acum, mă întreb: o părere ca asta să fie atât de gravă încât el să aleagă *evaporarea?* Subcomisarul, evident insultat, se ridică în picioare şi, uitând să se controleze, se uită spre camera de filmat: E o afirmaţie hazardată, de-a dreptul! De acord, dar e bine s-o ştiţi şi pe asta; este singura consolare a victimei, să acuze de complicitate anume pe cel care e obligat s-o protejeze. Noroc că mi-aţi spus de paranoie la început, altfel nu mă prindeam, punctă subcomisarul. Atunci s-o continuăm în doi: Dorel nu fusese convins că scopul real al supravegherii prin sistemul video, instalat şi cu ajutorul său, el a fost preşedintele comisiei de licitare pentru achiziţie, ar fi stârpirea infractorilor şi vedea că numărul lor n-a scăzut nici cu *1 (unu),* fapt ce arată, după raportul prezentat de Inspectorat că forţele poliţiei trebuie mărite ca efectiv, se cer investiţii în echipament de ultimă oră, autoturisme, spaţii de antrenament, o mai bună motivare a poliţiştilor prin sporuri băneşti şi tot aşa.

Sistemul de supraveghere e maşina de cules, practic, gu-

noiul din stradă, să aspire infractorii în etuve de decontaminare ca pe păduchi, să-i stârpească, poliţia nu-i institut de statistică să-i numere, să facă studii, să adune informaţii, să redacteze rapoarte perfecte, splendide prin absurdul lor sau, să vedem şi *perversul medaliei,* de a-i face pe infractori să cotizeze mai consistent, să-şi dea mâna cu *organele* care-i şantajează folosindu-i ca informatori şi colaboratori pentru domesticirea, pentru îmblânzirea turmei, s-o mulgă, s-o tundă. Apoi, *fenomenul* fiind în creştere, poliţia va solicita şi creşterea fondurilor destinate ei, orice infracţiune devenind un argument în plus pentru pretenţiile sistemului. Să mai vorbim de protecţia cumpărătorului, a contribuabilului care a plătit aparatura de supraveghere? Furturile, înşelătoriile de tot felul n-au dispărut, cum n-au dispărut nici mărfurile falsificate, ori cele de contrabandă, fără acte. Cel mult, poliţia te va sfătui cum să te fereşti de hoţi, ea nu-ţi va garanta niciodată că nu vei fi furat, înşelat, otrăvit, escrocat – fără nicio şansă să te aperi, toate riscurile fiind ale tale. Didactic, Dorel îmi demonstra o schemă care, adaptată, se aplică peste tot: Uite, Tudorine, se cheltuie enorm cu poliţia din vamă, cu aparatură sofisticată, cu patrularea pe graniţă zi şi noapte, se fac capturi spectaculoase, şefii sunt arestaţi şi filmaţi în cătuşe *(e adevărat, fuseseră preveniţi ca, în ziua arestării, să lase în seif muniţia, să evite accidentele)* şi, ce ciudat, la orice oră vrei, ca într-un program non-stop, găseşti în piaţă, nu în altă parte, sub ochii poliţiei, găseşti ţigări de contrabandă! Şi niciun efect, întreb eu? Ba da, scumpirea ţigărilor plătite de pătimaş.

Ce să înţeleg decât că, îmi explica Dorel, autorităţile *strâng şurubul,* prind infractori răzleţi, *indisciplinaţi,* ca sursa asta fabuloasă de bani să producă şi mai mult, pentru că lăcomia e şi mai mare. Cum aşa, mă miram şi-mi explică: presa de ulei produce mai mult când *strângi şurubul!* Mă tem că dumneavoastră, cu rea-voinţă, meteahnă de gazetar, nu v-aţi

pus întrebarea care ar fi gradul de infracţionalitate astăzi, fără aportul poliţiei, fără acest sistem de supraveghere care nu-i doar la Moldoşani. Am ascultat cu răbdare şi, probabil, ăsta-i tot un editorial, că, altfel nu văd ce legătură are dispariţia lui Dorel Vasilescu, despre asta vorbim, cu piaţa? A, niciuna! Dorel e doar un ins conştiincios şi naiv şi, pentru că a fost preşedintele comisiei la achiziţionarea sistemului de supraveghere, a vrut să vadă care-i protecţia reală a contribuabililor, că ei l-au ales, ei au plătit dotările pieţei şi – a văzut! Tot ce mi-aţi spus e fabulaţie sau, cum îi spuneţi, literatură, nu-i gazetărie, ştiu şi eu ca poliţist, gazetăria se face cu fapte, cu informaţii exacte! Într-o piaţă, ca loc public, nu-i doar ochiul ăla de sticlă, sunt şi oamenii noştri, poliţiştii. Aveţi dreptate, domnule subcomisar; eu am prezentat *un motiv literar* şi modelul arată perfect, rotund, şi nici nu interesează câtă realitate, cât adevăr cuprinde; asta şi este literatura – *o poveste,* o puteţi lua şi ca *o anticipaţie!* Ce să înţeleg, din cauza *poveştii* a plecat de acasă profesorul Vasilescu? Merită să-l întrebaţi când îl veţi găsi!

Ieşisem de la poliţie şi, glonţ, mă dusesem să beau de unul singur o cafea la *Aristobar*, locul în care la acea oră nu se auzea muzică şi se fuma puţin. La cafeaua lungă luasem şi o vodcă mare, aşa continuând să mă întreb încă dacă-i firesc din partea unui matur socotit responsabil, cu răspunderi, să i se pară că omul de rând e victima unei conjuraţii diabolice şi, neputincios, să-şi ia lumea în cap, cum spune expresia asta teribilă. O, ce descoperire! *Dorel şi-a luat lumea în cap*, omul de rând care demisionează din funcţiile sale, îşi refuză obligaţiile, ca *o grevă a anonimului,* lasă totul baltă şi pleacă, un act de mare curaj şi trecut neobservat. Odată ce vorba asta există, nu Dorel a inaugurat-o, *să-ţi iei lumea-n cap* are tradiţie la noi. Dincolo de toate întrebările poliţiei, dacă mi-aş pune şi eu întrebarea cât de cât serios, ce-aş răspunde? Ce motiv ar fi avut Dorel, ins cu mintea întreagă, să plece dintre noi, nu să moară, să

plece cum plecase şi fratele său, Baştin, doar că doctorul s-a mutat cu tot cu familie, la o adresă sigură. Fuga?! Să fie asta ieşirea celor din familia Vasilescu când dau de probleme, abandonul, abandonul total? Aşi, toate-s *infantilisme*, aşa le-ar spune Fănel Morţun, amicul meu. Iată, şi eu aş pleca, dar n-am alternativă sau n-am curajul, n-am *eroismul* să mă ascund într-un anonimat şi mai mizerabil decât cel în care exist deja, la care s-ar adăuga, probabil, şi violenţa fizică. Orice amator de informaţii ciupite de pe site-uri, ar zice că nu fac decât să-mi externalizez conflictele şi, decât să mi le rezolv, să mă împac cu ele, le atribui altora, din afara mea: poliţia, statul, teroriştii, mafioţii, străinul, *ţapul ispăşitor* gata să-mi preia păcatul şi să plece cu el în deşert.

Să fie scârba de semenii tăi un motiv suficient să dispari instantaneu din lumea asta de rahat când alţii ar face orice să-şi prelungească şederea între noi fie şi cu o clipă, inşi gata să-şi dea viaţa pentru a fi nemuritori, cum glumea Dorel. Da, da, da, avusesem într-adevăr o discuţie cu Dorel pe tema asta, sigur că am discutat şi despre nemurire, el asigurându-mă cu iritare cumva, de parcă nemurirea i-ar fi fost la îndemână oricând: Sunt prea bătrân ca să mi-o doresc; am trăit prea mult printre oameni, îi cunosc prea bine cât sunt de canalii în majoritatea lor copleşitoare ca să vreau să trăiesc printre ei o veşnicie cum, pe de altă parte, fără contemporanii *aceştia,* veşnicia mea n-ar avea sens. Oricând aş putea crede că plecarea lui Dorel este un act voluntar, iar experienţa sa în calitate de preşedinte al unei comisii de licitaţie, una din mii şi mii de licitaţii care se fac, experienţa asta a fost decisivă, doborâtoare pentru buna sa credinţă, decizia sa fiind luată la ani de zile după ce a văzut până la capăt consecinţele actului trecut şi prin mâna sa. Şi totuşi, mă gândeam eu, înveselit de al doilea pahar de vodcă, povestea asta cu poliţia, pe cât e de urâtă, pe-atât e de falsă, aş ajunge şi eu paranoic s-o cred. Uf, scâr-

boasă meserie mai am, nici vodca nu-mi spală senzaţia asta unsuroasă de pe faringe.

Va să zică Dorel a plecat: a ieşit pe uşă şi s-a dus! Bun, şi…? A luat-o aşa la plimbare de unul singur, din intersecţie în intersecţie, până a ieşit din oraş şi a ajuns în câmp? Nu, n-are nicio logică. *Ori parlamentar, ori boschetar,* glumea Dorel. Bun, parlamentar, sigur nu e! Iar ca boschetar, cât ar putea să reziste el, un ins cu tabieturi, măcar în privinţa igienei, tabieturi bine înfipte în reflexele sale, cât ar putea să reziste fără schimburi, fără un pat curat seara, fără duş, fără periuţă de dinţi, fără săpunul lui de migdale pe care îl avea până şi la chiuveta din chilie? Şi fără cărţile de citit noaptea? Poate că exerciţiile sale de austeritate, încercările de a trăi ca un ascet, renunţarea puţin, câte puţin la confort, nu erau decât un lung antrenament de a supravieţui ca un schimnic. Asta să fie? Nu cred! Atunci? Să fi fost pur şi simplu răpit fără urmă de răpitori profesionişti?

Au fost şi poveşti de acest fel, dar se răpeau, de regulă, copii; se răpeau şi bătrâni care, între altele, mutilaţi cât să nu mai fie recunoscuţi, erau puşi să muncească, să cerşească cine ştie pe unde, pentru cine. Orice, dar nu cerşetor; prefer să cred că Dorel şi-a pregătit din vreme plecarea împreună cu complici de bună credinţă care acum îl adăpostesc într-o vilă cu grădină şi cu tot confortul, fără să-i lipsească nici biblioteca şi unde, ca într-un club de elită, îşi debitează speculaţiile sale cu care, pe aici, i-a exasperat pe consilieri, pe colegii de cancelarie, vecinii, copiii şi, în primul rând, şi-a exasperat soţia. O, dar ăsta ar fi raiul pentru Dorel. Cine nu s-ar grăbi să-l ajungă?! De ce-or fi oamenii atât de banali, se întreba Dorel iar noi, de acord cu enunţul, încercam să ne răspundem: poate că doar aşa se înţeleg între ei indivizii comuni, spunându-şi cu aceeaşi voce, cu acelaşi ton şi cu acelaşi ac-

cent, aceleaşi fraze banale, tocite, repetate de mii de ori, în aceleaşi veşnice ocazii trase ca la xerox. Plecarea între confraţi de elită ar explica de ce n-a luat cu el acte, cărţi, o foaie de hârtie măcar, n-a luat bani ori carduri care, ştia prea bine, la prima utilizare l-ar fi dat de gol. O viaţă nouă, ascunsă, la anii lui? Stranie aventură!

Tocmai pentru că a plecat cu mâinile în buzunare produce nedumerire iar Dorica e într-adevăr disperată, premoniţiile ei de femeie credincioasă prevenind-o pentru tot ce-i mai rău. Zâmbindu-i pe ascuns, acolo unde o fi ajuns, speram pentru Dorel o aventură dintre cele mai plăcute pentru că, altfel, mă pătrundea şi pe mine un fior de frig polar ce vine dinspre personajul meu, spaima că oricând s-ar putea să mă evapor, picătură de apă, fără să-mi afle nimeni urma, dacă tot suntem mai mult apă ca materie. Iar eu, eu, ce fac? Sunt mereu îndemnat să gândesc pozitiv, să fiu convins că toţi îmi vor binele, mai ales instituţiile, *Autoritatea,* gândesc pozitiv şi voi fi fericit, mi se vor elibera energii gigantice iar eu voi scăpa de coşmaruri noaptea şi ziua de spaime. E un mod frumos, benign, de a vedea lumea şi relaţia cu ceilalţi pentru a-ţi anihila, se crede, o parte din stres. Dacă îţi iese din cap că tu eşti o pradă pentru altul, fiinţă, instituţie sau vreo firmă, ce-ar sta mereu la pândă să găsească momentul prielnic să-ţi sară în beregată, să-ţi ciupească bănuţul, nu vei mai fi stresat şi-ţi vei vedea în linişte de zilele tale.

E uşor să-ţi explici ratările pe seama împrejurărilor nefaste şi nu din pricina maşinaţiunilor altora, mai ales că tu, gândind pozitiv, ştii sigur că din lume a dispărut invidia, meschinăria, orgoliul, ura, avariţia. Relele sunt în închipuirea ta iar lumea îţi confirmă răul din tine. Gata, am hotărât, lumea-i bună, şi rămâne numai în sarcina poliţiei să-ţi bănuiască vecinii de toate şicanele, să gândească poliţia urât despre ei, să-i bănuiască, de asta plăteşti impozite, să fii protejat de tot ce e

rău, inclusiv de răul din tine, de gândul urât despre altul, de ispitele cărora nu le poţi rezista! Vei hotărî toate astea dar nu vei putea nega că lumea rămâne la fel de rea, de săracă, de bătută de nevoi, de boli şi lăcomie. Căzut fără să vrei într-un moment de luciditate, te vei întreba de ce, de ce se-ntâmplă aşa când tu şi alţii fac tot ce pot pentru a gândi binele pentru ceilalţi? Cum, de ce? Pentru că, iată, mai sunt indivizi ca mine, ca ăsta care scrie acum, inşi care nu cred că binele chiar este o forţă şi, aliată cu iubirea de aproapele, va învinge orice pornire stricăcioasă din om. Cum să nu te înfurii? Şi pe ce să te înfurii decât pe ceea ce nu poţi schimba, adică pe natura oamenilor, om fiind şi tu. Pe cât de mărunţi arătăm, pe atât de meschine ne sunt furiile şi din nimic ivite – acestea şi risipindu-se în acte mărunte asupra celor apropiaţi, prieteni sau inşi fără apărare. Cum mă înfurii eu? Da, am furii de împărat roman cu fapte de pitic: aici o ironie, dincolo o răutate, mai rar o înjurătură şi, cel mai adesea, batjocura asupra nemerniciei proprii, insultă lăsată fără pedeapsă de un ins iertător ca mine. Cu două, trei mii de ani în urmă, să fi zis zeii atunci *să fiu,* ce aveam eu să fac decât să-mi fi înghiţit furiile, să mă fi supus destinului. Şi astăzi, în răzvrătirea mea, un supus oarecare din imperiul veşnic al spaimei, nu asta fac? Mă supun şi-mi înghit furiile!

38.

La piaţă o vede, iar, pe Virginica: Ce faci tu, mă-ntreabă părintele Semian de tine, şi tu nimic, nici nu ştiu ce să-i spun. Ei, da, popa, şi-o adus aminte el de mine! Am să trec să-i transmit salutări de la doctorul de nebuni la care m-a trimis. Da!? Spune-mi şi mie cum a fost, şi eu am să mă duc, n-am timp, da' mi-i ruşine că mă găseşte sărită de pe fix. Ce doctor tu, m-a pus să joc fripta cu el şi să trec cu creionul pe nişte hârtii; da' ce, eu am răbdare să mă ţin de-astea? Mi-a luat banii, şi gata. Şi ce ţi-a spus că ai? Am şi eu ce are toată lumea; *nevroză*, parcă nu ştiam, şi mi-a dat pastile, da' nu le iau, că a râs Mihal de mine; păcat de bani, mi-a zis, două palme de-a lui îs mai bune decât pastilele. Asta-i, Virginică dragă, nimeni nu te ajută în necazul tău, rămâi să suferi singură, aşa, ca viţica la ţăruş, şi n-ai scăpare de nicăieri! Să ştii că am şi eu durerea mea, da' eu mă caut, nu stau aşa. Am un călugăr la schit, la Pâcla; se zice că-i smintit, nu prea ţine de canoane, da' eu cred în el. Nu-i călugăr dintotdeauna, am auzit că a fost om învăţat prin străinătate da' nu s-a împăcat cu lumea, aşa cum a crezut el; a ieşit din lume şi acum vine lumea la el. E aproape orb, şi-a stricat ochii cu cărţile, nici n-aude bine, da' cred că nu vrea el să audă, nici nu stă la un loc cu ceilalţi călugări, cum dă căldura e pe-afară, sub pădure; are un loc al lui, acolo îl găseşti. Când nu vrea să vorbească cu tine zice, să vezi ce şmecher: *Da' nu te aud, nu te aud deloc,* de parcă ar vorbi la telefon! El mai mult te-ascultă şi-ţi mai spune o vorbă, două, dar tare bine te nimereşte cu vorbele astea, ştie el cum să ţi le spună. Am fost la el: trei ceasuri m-a ascultat, i-am

spus tot ce-am avut pe suflet şi să ştii că mi-a priit. Am să mă duc din nou, iar s-au adunat nevoile şi nu pot dormi; o ştii pe fata mea, pe Vica, a lăsat-o bărbatu', a plecat în Torino şi s-a luat acolo de alta mai tânără, tot o româncă, nu ştiu ce i-a trecut prin cap lui Tonel, bărbatu-su, şi s-a dus cu una mai tânără cu douăzeci de ani, abia a terminat aia şcoala, nu ştiu ce au bărbaţii ăştia, au înnebunit cu toţii, vor carne tânără că şi la al meu, bătrân cum e, şi parcă-i sar ochii după puştoaice… da, şi acum cresc doi nepoţi; sunt mari, am grijă de ei. Gata, simt că nu mai pot, explodez, mă duc la cuviosul Patapie să-i spun; ştii ce mi-a zis data trecută: *Mergi în calea ta, fă cum ţi-e gândul, fii hotărâtă în ce faci şi-o să fie cum gândeşti.* Am fost după aceea la icoanele mari, la altar, m-am jurat că aşa o să fac şi aşa am făcut. Şi mi-a mai spus şi altele, şi ştii cum, de parcă dintotdeauna mi-a ştiut viaţa. De ce nu te duci şi tu, că nu te costă, laşi în cutia milei ceva, duci o sticlă cu ulei de candelă. Numai să găseşti o zi când nu-i lume. Şi chiar dacă aş vrea, cum ajung eu la el, unde o fi, la Pâcla, când să mă pot duce, că n-am vreme de asta acum; de când cu nenorocirea lui Dişcă, nicio zi nu l-am lăsat singur. Hai că nu-i peste lume şi până-n seară eşti înapoi. Eu am fost cu un autocar, că se fac excursii de la biserică, se fac pelerinaje pe la mânăstiri, şi la Pâcla, şi am rămas acolo până s-au întors de pe traseu şi m-au luat. Zău, nu-i aşa de complicat cum crezi, iar drumul nu-i un capăt de ţară. Să vezi ce bine o să te simţi când te întorci. De ce nu ieşi şi tu puţin din cratiţe, din cârpe? Ia-ţi şi tu o zi liberă, îţi spun, seara eşti acasă.

Gândeşte păcătosul, gândeşte la păcatul său, simte ispita, pornirea cărnii şi, cu râvnă, se reţine în prag fără să treacă, fără să ajungă; vinovat e cel ce şi-a împlinit păcatul! Păcatul e în gând, vina e faptă; ispăşim păcatul, plătim pentru vină. Să trăim ispăşirea sub forma spovedaniei doar şi, aşa, să ne deschidem, să ne lăsăm în voia faptei, gata

să ne împlinim, iarăşi şi iarăşi, păcatul. Este o curgere vie: pofta, căderea în păcat, spovedanie, iertare, iar poftă şi faptă, totul e curgere vie să dea temei zilelor, zile de oameni supuşi lăcomiei de a avea, lăcomiei de a fi, lăcomiei de a afla, asta o spun pentru mine, că nici eu nu-s fără păcat. Mărturisirea păcatului şi a vinovăţiei în faţa duhovnicului şi, mai ales, în faţa familiei tale, apoi în faţa lumii, are valoarea ispăşirii ca şi a absolvirii totale de vină, măcar în ochii tăi. Ce ispăşiri de vină să mai fie în lume? Bătaia, tortura, pedepse date de cei cu putere asupra ta, stăpâni pe viaţa ta, pedepse care te degradează ca om, te fac să te ascunzi în jivina din tine, aceste pedepse nu lucrează cu adevărat asupra poftei tale, cum nici sentinţa judecăţii din tribunal nu are valoare când e fără temei în recunoaşterea ta cu căinţă, în mărturisirea cu voce tare a vinei tale; iar dacă cel vinovat şi-a mărturisit vina şi se căieşte, pedeapsa fizică, pedeapsa pământească îşi pierde rostul. De ce? Prin recunoaştere şi căinţă cel vinovat e judecat deja de judele său, de dumnezeul din interior, asta-i judecata adevărată şi gravă. Să nu vă fie frică să vă uitaţi în oglindă, să vă vedeţi trupul cu care păcătuiţi, nu vă fie frică să vedeţi muritorul din voi arătându-vă lumii cu chipul de toate zilele; muritoare e doar carnea, materia; prin pământul din trup ne vindem diavolului, cât suflet avem este al Domnului. Dar lumea aşa-i făcută: cât ne împlinim poftele, prin simţire în materie, în materia trupului ni le împlinim şi în materie ne arătăm şi spiritul; spiritul aşa prinde el formă, aşa prinde el glas, acelaşi glas prin care se arată şi sufletul. Blestemul spiritului e să se întrupeze din pământ şi pământul e al păcatului. Sufletul şi spiritul, fără să fie muritoare, sunt cunoscute de omul comun numai cât se arată prin pământul din noi. Cum? Lutul ce ne întrupează nu-şi va imagina în veci.

Aniţa asculta şi nu ştia ce să înţeleagă. Ajunseseră devreme, autocarul lor fiind primul în dimineaţa aceea, în rest, maşini mici, un microbuz. Întrebase o siluetă cernită de călugărul Patapie şi îi fusese arătat: Cuviosul e acolo, vorbeşte seminariştilor. Se apropie de studenţii îmbrăcaţi în negru, ascultă o vreme şi intră în mânăstire cu grupul ei, să-şi facă şi

ea rugăciunile, cum îi văzuse şi pe ceilalţi. Când ieşi din nou în lumina zilei cuviosul Patapie se zărea umbră în prelungirea umbrei din pădure. Nu aşa şi-l închipuise, imaginea ei pentru un călugăr era alta, mai aproape de icoane, iar cuviosul Patapie nu arăta aşa. Sprijinit într-un băţ gros, că şchiopăta puţin, privea cu insistenţă o insectă de pe dosul unei frunze, privea cu ochii săi ceţoşi, fără vedere pentru cele pământeşti, privea cu ceaţa din ochi ca şi cum până atunci nu mai văzuse nici frunze, nici insecte. Avea chipul macerat de credinţă, pe faţă coborându-i o promoroacă grea, impenetrabilă, icoană ce se acoperă cu vălul din candelă.

Călugărul o întâmpină pe Aniţa cu semnul crucii şi vorbe de binecuvântare, ca apoi conturul de nor cernit să-i şoptească taine la care nu se gândise niciodată încât se întrebă, cu cine vorbeşte oare, de ce să-mi spună mie asta în şoaptă ca şi cum şi-ar fi spus Crezul pentru sine deşi nu aşa suna Crezul: *Cum e începutul, aşa-i şi sfârşitul; puţine din cele începute urât sfârşesc frumos.* Privi în ochii lui: un senin incert plutind ca peste orizontul atârnat de cer cu tot cu copaci, cu dealuri. Nici ochii, nici privirea călugărului nu aparţineau pământului. Trupul, venit din pământ, cum spusese seminariştilor, atingea pământul, trupul său ca semn de viaţă caldă, omenească, trupul cu urechea lui de lut ascultă femeia şi, aşa, se asculta pe el, un trup de călugăr care va dori să se întoarcă în pământ dar, cu ce aprigă arsură, în acelaşi trup fiind şi sufletul doritor să urce în cer, să plutească printre nori, frate cu norii. Apoi privirea, flacără albastră, înfăşura fiinţa din faţa lui să o protejeze de depărtare, de însingurare, de uitare. Alături, la un pas, se aflau două trunchiuri şi, abia zărind-o printre pleoape, o îndemnă să se aşeze.

De unde-i? Da, Moldoşani, atunci îl ştie pe preotul Zaharia, nu, dar auzise de el, preotul Mancaş, la fel auzise şi de acesta, e la biserica din bariera către Iaşi, dar de preotul Semian ştie?

A, da, preotul Semian e în parohia mea, la el mă spovedesc exageră puţin Aniţa aflând un reazăm în cunoştinţa lor comună. Şi cuviosul îi luă mâna stângă în palmele sale, cu grijă cum ai ţine pui de pasăre, să nu-l vatămi, să nu-l sperii: Ai făcut drumul până aici şi, chiar dacă-i pentru prima dată, asta arată că nu ţi-a dispărut credinţa cu totul şi mai ai scânteie de nădejde. Fii încredinţată că speranţa ta se va aprinde; spune-mi, spune-mi cât mai multe despre tine.

Şi ea înţelese că venise vremea să vorbească, să-şi spună viaţa străinului gata s-o asculte ca un părinte. Nu-şi făcuse niciun plan, nu ştia cum să înceapă, ce să-i spună pentru că, uite, nu-i ca la spovedanie, nu-i ca la doctor. Ce simplu ar fi să răspundă: *da, nu.* Şi avea să-şi spună viaţa cum nu şi-o spusese nimănui, şi abia atunci află cât de puţine ştia ea însăşi despre ea, ce puţine ştia să spună în cuvinte despre lumea asta ca şi cum, din puţine câte spune, lumea nici n-ar fi cine ştie ce mare lucru, pe când mâna ei în palma călugărului se făcuse vrabie ce nu se mai sperie. Dar nu cu viaţa ei începu Aniţa şi prinse a vorbi de parcă vorbea cu Virginica: Şi ca să vezi, am venit la mânăstire şi cum am coborât din autocar, în poartă, o cerşetoare bătrână avea pe cap un batic vechi, murdar, acelaşi model cu al meu pe care, uite-l, mi l-am scos de ruşine şi l-am pus în poşetă; ăsta-i semn de necaz. L-am pus în cap înapoi, numai să intru în mânăstire.

Patapie a prins a urmări delirul femeii de aici, mâna sa înăsprindu-se peste mâna femeii. Eu sunt o fată de la ţară, şi chiar se vedea în ograda părinţilor ei, în grădina de acasă. Tata a vrut să fac liceul şi a spus, oricât ar costa, el mă ţine în şcoală până la capăt, că acum face şcoală cine vrea. Intrase la colectivă cu ceva pământ de un an sau doi şi era grozav de mândru; ajunsese un fel de şef peste câţiva oameni şi lucrau la câmp. Profesorii de la mine din sat au spus că am cap bun

şi pot învăţa. Acuma însă ştiu, nu, n-am cap bun pentru carte dar, cine ştie, atunci poate-aş fi avut, şi Aniţa amuţi rătăcită în gânduri vechi. Nimeni nu ştie cum o să se descurce într-o întâmplare dată de viaţă, până nu trece prin fapta aceea, o îndemnă călugărul; faci un lucru şi, pe cât înaintezi, lucrul îţi arată cum să-l faci, cum să-l termini. Am stat trei ani la internatul liceului şi-mi plăcea acolo. Eram în cameră cu încă patru fete, mâncam la cantină, învăţam după-amiezile la cămin, în oraş ieşeam rar.

Fără să şoptească, fără să mişte buzele, călugărul îşi murmură sieşi: *Nu asta a fost viaţa ta, după cum văd,* îşi spuse călugărul şi i-a mai strâns puţin mâna, *ceva s-a întâmplat, ceva s-a rupt în tine*. Aniţa depăna mai departe firul ei: la câteva săptămâni mă duceam acasă, mai venea tata la oraş sau venea o rudă, că avea şi ea o fată la şcoală. Nu ştiam când mă duc acasă, când vin ai mei la mine. În una din zile tata vine cu un băiat şi mi-am dat seama că-l cunosc, era tot din sat de la noi, din celălalt capăt, era cu câţiva ani mai mare şi făcea o şcoală de mecanici agricoli, de tractorişti, şi urma să lucreze cu tata la CAP. Atunci, când a venit cu Mihal mi-a adus parcă mai multe de mâncare şi le-am dat colegelor din cameră, ce să fac cu toate, că n-aveam cum să le păstrez: brânză, smântână, ce găsiseră pe acasă şi-ai mei, iar Mihal mi-a adus o ciocolată pe care n-am mai împărţit-o. Era prima dată când mâncam ciocolată şi mi s-a părut că nu mâncasem niciodată ceva mai bun. Şi acum îmi place ciocolata dar rău de tot, e ca o boală, aş fi în stare să mănânc până mi se face greaţă. S-a întâmplat altădată, când a venit iarăşi cu tata, să ieşim împreună în oraş şi el ne-a dus la cofetărie. Tata avea nu ştiu ce afaceri cu Mihal care mi se părea un bărbat aspru şi periculos, dar ei deja vorbeau cum vor lucra parcelele, cum o să le împartă pe culturi, care cu porumb, care cu sfeclă, cu ce oameni o să le lucreze. Nu ştiu dacă tata mai intrase în vreo

cofetărie, eu sigur nu. Ei au băut cafea iar pe mine m-au lăsat să aleg ce prăjitură vreau. Am văzut prăjituri cu ciocolată şi am luat una: era bună cum nu credeam că poate fi o prăjitură, cu cremă aşa de… of, iertare! Eu de asta am venit aici, să-ţi vorbesc de prăjituri şi ciocolată, preacuvioase?! Lasă, nu te îngriji de asta, spune-mi ce vrei, tot ce-mi spui e bine să-mi spui. Şi să ştii că şi mie îmi place ciocolata, n-o să crezi; de câte ori pot, mănânc ciocolată, aşa că ştiu, cum să nu-i placă unei fete ciocolata?!

În întâlnirile astea s-a întâmplat să ridic ochii către Mihal şi dintr-o dată nici nu mi se mai părea aşa de urât şi, aşa, am început să râd. De atunci ne-am împrietenit şi, în sat, s-a aflat că suntem *împreună* iar eu ştiam ce însemna asta, ăsta-i începutul, pasul când n-aveam să mai dau înapoi, însemna căsătoria. Aşa-i la noi în sat, o fată dacă-i cu un băiat, altul nu se mai apropia de ea, cu băiatul acela se căsătorea, peste un an, peste doi, dar se căsătorea cu el. Mai târziu, tata îmi zice: Să ştii, domnul Mihal, aşa i-a spus, domnul Mihal o să vină să-ţi mai aducă de mâncare, când nu putem veni noi; îţi spun să ştii că-i de acasă.

După ce, fără să fie întreruptă în niciun fel, vorbise mai bine de un ceas, Aniţei, ca o sclipire, îi trecut prin minte: oare nu şi călugărul ar vrea să-mi spună viaţa lui? Poate că nici călugărul nu se spovedeşte duhovnicului cum vrea el, cu tot adevărul. Nicio femeie, niciun călugăr, poate niciun om, gândea Aniţa în sinea ei în timp ce vorbea cu călugărul, nimeni nu-i înţeles cum ar crede el, nimeni nu te ţine în poală, pe genunchi, copil în braţele celui care te iubeşte, până tu să-ţi trăieşti, să-i spui toată povestea, până la capătul vieţii, să-ţi spui toate păcatele şi, toate, să ţi se ierte. Of, cine ştie după ce mai umblu şi eu pe coclaurile astea… Strângându-i uşor mâna, călugărul şopti tot ca pentru el: *E o zi când pe om cade norul durerii şi norul acela îl dărâmă cu greutatea sa şi nu mai scapă*

de el; când vrea să se ferească şi păşeşte la dreapta, norul vine după el; se dă la stânga, noru-i deja acolo; înainte, înapoi, acelaşi nor, plapuma de plumb acoperă tot cerul tău, şi soarele nu-l mai vezi.

Mie începuse să-mi umble fel de fel de nebuneli prin cap, îşi continuă Aniţa mărturisirea, nu spun că mă gândeam cum mi-ar sta mie ca femeia lui, era primul băiat de care mă apropiasem cât de cât, de care mă apropiasem altfel decât de vreun coleg de clasă, în rest mă mai îmbrânceam la şcoală cu câte unul, ne mai ciondăneam dar nu s-a întâmplat să mă apropii de cineva anume, cu gânduri din astea. Eram o proastă şi aşa am rămas din privinţa bărbaţilor: mă gândeam cum mi-ar sta ca femeia lui şi mi se părea ceva fără noimă; aveam de făcut şcoală, aveam altă direcţie, nu-mi venea să mă mărit atunci. Dar nici el nu-mi spusese clar, în faţă, că îi place de mine, că ar vrea să fim împreună. Eram, să zic aşa, prieteni iar colegele de cămin bănuiau ele ceva, bănuiau mai mult decât îmi închipuiam eu, nimic grav pentru că altele erau mai cu moţ, ba şi lipseau noaptea din cămin şi îmi ziceam că nu-i treaba mea să ştiu unde lipsesc ele. Călugărul a înţeles, asta fusese partea cea mai frumoasă din viaţa Aniţei şi n-avea să o întrerupă din povestit în niciun chip. Acei ani puţini de liceu, de internat, cât a fost împreună cu colegele ei, surorile sale de generaţie, într-o încăpere unde s-a întâmplat să doarmă, să înveţe doi, trei ani, cum s-o fi nimerit, cu colegele cu care îşi povesteau întâmplările din timpul zilei, povestindu-şi apoi şi tot ce visau noaptea, partea aceea din viaţă îi rămăsese o insulă plină de soare când a avut parte şi de cele mai mari bucurii ale ei. Cum s-o întrerupi când îşi povesteşte viaţa, ea retrăind sau abia atunci trăind cu adevărat, cu înţelegere, anii aceia – o încălecare de drumuri de unde ar fi ajuns în atâtea locuri unde n-a ajuns şi nu va mai ajunge vreodată.

Şi atunci s-a întâmplat ceva ce nu credeam că este posibil să se întâmple. Era primăvară, începusem ultimul trimestru,

eram în clasa a zecea, mai făceam un an şi terminam liceul şi nu ştiu ce ar fi urmat. Eram o elevă bunişoară, gândeam să încerc la facultate sau la o postliceală, o şcoală tehnică, o şcoală sanitară, că, după cum am văzut, nu mi-ar fi fost peste puteri. Şi nu ştiu cum s-a întâmplat, probabil că aşa, ca într-o vrajă, ca într-un blestem poate. Eram acasă în vacanţa de primăvară, se apropia Paştele, şi Mihal a venit la noi, m-a cerut de la ai mei să mă lase în sat la *reuniune*, aşa îi zicea, la bal, la căminul cultural, unde am dansat cu el. Am dansat toată seara, nu îmi dădea drumul din braţe, mă ameţise cu strânsoarea lui, îmi spusese că peste câteva zile pleacă la armată, că vrea să se căsătorească cu mine şi îi este frică să nu mă piardă, că ai lui ştiu, ştiu şi ai mei, numai eu să vreau. N-aveam ce să-i zic, nu-i puteam spune aşa, dintr-o dată, să mă mai lase un pic, voiam şi eu să înţeleg ce se întâmplă, să mă înţeleg pe mine ce vreau, să vorbesc cu ai mei, alunecam în fântână şi nu reuşeam să mă opresc şi el voia atunci, pe loc, un răspuns. M-a dus acasă, pe drum m-a luat în braţe şi, că era târziu, am intrat prin spatele grădinii, am liniştit câinii să nu latre şi am rămas să vorbim. În noaptea aceea m-am culcat prima dată cu el. A fost primul meu bărbat şi a rămas singurul. Am intrat în casă, mama era trează, părea să mă aştepte, i-am spus totul, i-am spus plângând, şi ea m-a liniştit: Mihal e băiat bun, are meserie, e din oameni gospodari, toţi din sat ştiu asta. Mai departe, lucrurile au mers ca într-un vârtej pentru mine. Eram gravidă, el plecase în armată şi a rămas ca în vară, în permisie, să ne căsătorim. Aşa a fost, aşa a pornit nenorocirea.

Cuvioase, la câteva zile după nuntă, acum fiind soţia lui, s-a întâmplat să mă vadă goală şi, ce credeam că nu înseamnă nimic, a fost năpasta mea. A văzut că am semnul de diavol, că am coadă, da, în spate am o vertebră în plus, toţi ai mei ştiau, mă văzuse şi un doctor care a râs, am aflat că şi

bunica mea din partea mamei avusese coadă, dar nimeni nu s-a speriat din asta. Atunci, pe loc, nici lui Mihal nu i s-a părut că ar fi ceva ieşit din comun, a râs şi am crezut că totul a rămas aşa. Abia când a terminat armata şi a venit de tot acasă, a ieşit o ceartă grozavă, cea mai pornită împotriva mea fiind mama soacră, că sunt o drăcoaică, din cauza mea îi merge rău băiatului, uite s-a răsturnat cu tractorul, a rămas olog; e adevărat, avusese un accident, a şchiopătat un timp, dar nu era numai atât: i-am privit vaca şi vaca a lepădat viţelul, că sunt urâtă, că nimeni nu m-ar fi vrut dacă nu-i vrăjeam eu feciorul, numai lucruri de astea zi de zi, că nu puteam răsufla de furie. S-a dus la oraş, a vorbit cu un avocat, a vorbit la miliţie, a vorbit cu doctori, s-a dus până şi la biserică, să-i spună preotului. Preotul de la noi din sat a liniştit-o, doar el m-a botezat, mă ştie, sunt la fel ca toate fetele, creştinată şi în rând cu lumea. Ea, mai departe, că şi Dişcă, băiatul nostru, e cu o vertebră în plus, sigur e drac şi nu l-am făcut cu Mihal. S-a dat peste cap, a găsit un avocat şi am ajuns în tribunal, să ne judecăm. Am vrut să mă omor de ruşine iar la proces, ţin minte, era un judecător bătrân şi, ne-a spus, e prima dată când judecă aşa ceva, n-a mai auzit nicăieri de un proces la fel în ţara asta, că nicio lege nu-i arată ce să facă şi ne-a întrebat pe fiecare în parte dacă avem şi alte motive să ne despărţim că, noi, de la coadă ne certam. Eu n-aveam, nici Mihal n-avea, i-a întrebat pe cei din sală dacă ştiu vreun motiv, în sală erau părinţii noştri, rudele. S-a ridicat mama soacră: E drăcoaică, are coadă; cum mai intră ea în biserică; cum să trăiască băiatul cu drăcoaica? Judecătorul, foarte calm, a întrebat-o dacă ştie şi alt motiv, a trebuit s-o întrebe de câteva ori până a început să strige că nu-s gospodină: Ai s-o înveţi dumneata, de aia îi eşti soacră. Şi aici a sărit chiar Mihal să mă apere, de asta ţin la el, aşa cum este: Ba-i gospodină mai bună decât mama! Au râs toţi, au râs şi-ai mei şi

am plecat împreună crezând că ne-am împăcat. N-a fost aşa. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu socrii, el se ducea des acasă la ei; din ziua aceea Mihal arăta schimbat cu totul, îmi vorbea răstit, mă înjura, nimic nu-i mai plăcea la mine şi nici când mă iubea, n-o mai făcea cu blândeţe ca până atunci.

După proces, ne-am mutat. În oraş, el a găsit un serviciu bun, aşa îmi zicea; printr-o cunoştinţă din armată, a fost reangajat şi era acum şofer pe o maşină militară; ne-am mutat în gazdă la un bătrân singur, la marginea oraşului, aveam o cameră cu antret, dar acum, că era militar, va avea casă de la stat, un apartament cu două camere. Era un apartament bun, am făcut rate, aşa era pe atunci, am cumpărat de toate, mobilă, lucruri pentru casă, haine. Mă obişnuisem cu viaţa asta, el lipsea mult, aşa îi cerea serviciul, pleca des prin ţară, la alte unităţi, era în misiune, pleca cu comandantul, îmi spunea, asta-i viaţa de militar, eşti sub ordin, nu depinzi de tine, nu ştii unde o să fii a doua zi. Eu rămâneam acasă cu copilul, mai plecam la ai mei la ţară, mai veneau ei pe la noi, mă luam cu vecinele de pe scară, mă obişnuisem cumva, când a venit o altă nenorocire. L-au scos din armată. Mihal îmi spunea că aşa a vrut el şi s-a angajat şofer pe salvare. Acum salariul era mai mic şi, pentru că băiatul deja crescuse, l-am dat la grădiniţă. Băiatul creştea, Dişcă, el va fi blestemul nostru cel mare, dar atunci ne umpluse casa cu bucurie, până şi Mihal se bucura de el, se bucura de râsul lui, de năzbâtiile lui, aşa cu vertebra aceea în plus moştenită, se vede, de la mine. Peste un timp, nu-i mai plăcea nici de Dişcă, mă certa că-i obraznic, e slab, e urât, nu mănâncă şi ia uită-te ce coadă de drac are; ce să fac, m-am îngrijit de el şi, în primul an, la profesională ajunsese cel mai înalt din clasă şi cel mai gras, şi-i bătea pe toţi, că îi sărea repede ţandăra. De urât, sigur nu-i urât iar că nu era cuminte, ce să fac, aşa-s şi ceilalţi; vorbeam şi cu profesorii lui, aproape în fiecare săptămână treceam pe la şcoală, că dacă nu mă duceam eu, mă chemau ei.

N-am putut rămâne aşa, timpul nu stă în loc şi la un moment dat Mihal mi-a spus: *O să cumpăr un apartament proprietate cu trei camere! N-o să fiu toată viaţa chiriaş*. Mie mi se părea că stăm bine şi la două camere, în chirie la stat, ne gospodărisem, aveam de toate, dar el a spus că trebuie să ne mutăm; că nu mai e în armată, îi cere să predea şi casa, aici o să vină alt militar; viaţa merge înainte altfel, îmi spunea Mihal şi-i bine să avem casa noastră, în proprietate. El hotărăşte, că el ştie motorul lumii, asta îmi tot repeta, că eu de unde să ştiu, aşa că ne mutăm! Mi-o spusese apăsat, şi am înţeles că n-am de ce, n-am cum să mă opun. Ăsta era felul lui, îmi dădea ordin, rămăsese cu vorba asta, el dă ordine, că-mi este superior în grad şi în funcţie, e capul familiei, şi eu, soldat neinstruit, *trebuie* să-l ascult, să mă supun, altfel primesc pedeapsă. Când el spune *trebuie* nu încape învoială, o fac şi gata.

De când ne mutasem în oraş, la apartament, parcă pe faţa lui mai coborâse o umbră şi nu se ştergea oricât de multă lumină îi bătea în faţă. O umbră grea căzută dintr-o aşteptare. Ori aşteptase ceva şi nu se întâmplase cum dorise, ori se apropia un termen, un soroc pentru o împlinire, aşa-mi ghicise o ţigancă din mahalaua noastră şi la care fusesem fără să ştie el, că Mihal prinsese de un timp o răceală în gesturi şi începuse să mi se facă teamă. Mai târziu aşteptarea lui a ajuns la mine, e o aşteptare dureroasă pentru că nu ştii ce aştepţi, nu ştii când se întâmplă. El, probabil, ştia ce aşteaptă, iar aşteptarea lui a ajuns la mine fără să aflu vreodată ce aşteptam împreună, sub aceeaşi grijă; şi acum aşteptăm numai că eu nu ştiu ce şi el nu-mi spune. Nu eram prea lămurită pe atunci, o casă proprietate personală pentru mine era o casă pe pământ, cu ogradă, cu grădină, cum aveam noi în Păscoaia, aceea e o casă a ta. Ne-am mutat şi, peste noapte, am simţit că sunt în alt fel de lume fără să se fi schimbat în bine prea multe. La bloc, *la proprietate,* cum se zice, suntem

între oameni mari, profesori, ingineri, directori, doctori, numai noi eram – Mihal şofer, eu – casnică, mai târziu – lenjereasă, că mă angajase el la spital, a, da, mai era la etajul cinci un maistru, Puşcaşu, şi poate încă unul sau doi, sus, pe la ultimul etaj. Până atunci am stat la două camere confort redus, fără bucătărie, cu intrarea de pe casa scării direct în cameră, fără hol, cu un balcon pe care n-aveai loc nici de-un scaun, dar mă simţeam bine acolo: îmi făcusem prieteni, mai veneau la noi, mai mergeam şi în vizită, ne ajutam cu una, cu alta. Eram între oameni de seama mea, erau ca şi noi, fără mofturi. Nu ştiam cum cumpărasem noi apartamentul, cât costase, cum o să-l plătim, Mihal s-a ocupat de toate. Mie îmi părea de-a dreptul un lux: holuri largi, două băi cu aerisire afară, camere mari, bucătărie cu fereastră la stradă, balconul ca o terasă; ce om întreg la minte, ce gospodină refuză o casă bună? Numai că aici, la proprietate, oamenii sunt altfel: *bună ziua* şi zbang – yala; *bună ziua* şi iarăşi – bang yala pe uşă! Nu ştiu nimic despre nimeni în blocul ăsta: cine-mi sunt vecinii, ce muncesc, nu ne vedem, nu vorbim între noi, copiii aleargă care la grădiniţă, care la şcoală, alţii sunt deja pe la facultăţi, nu vezi ţipenie de om pe casa scării toată ziua. Mihal ştia despre fiecare cine era, că ţinea *Cartea de imobil,* dar mie nu-mi spunea nimic, şi nu-mi dădea voie să umblu în actele lui.

La început eram ca între străini, de parcă nici nu ne ştiam vorba, obiceiul, că, înafară de *bună ziua* şi *la revedere*, nu vorbeam mai nimic. Nu ne invita nimeni, nu ne intra nimeni în casă, cu Mihal mai schimbau câte o vorbă, să le facă tot felul de servicii, Mihal fiind şi şef de scară. Şi parcă de ce l-au acceptat? Am înţeles până la urmă şi eu: le trebuia un om de hămăleală, n-avea să se ţină dom' doctor după electricieni, după instalatori. Când era nevoie de ceva pe scară numai ce auzeai: Dom' Mihal, nu arde lumina la subsol; dom' Mihal, vino şi mă ajută să schimb broasca, să pun un geam! Doar la

asta era bun şi se alegea cu un *mulţumesc frumos,* mai bea o bere că a ajutat, şi câte servicii le făcea ca şofer, ca mecanic, mai ales iarna, când nu se pricepeau să pornească maşina. Iar femeile, cucoane mari, n-aveau ele ce vorbi cu mine! Patapie, cuviosul, părea să n-o privească dar ea ştia că o aude, că o ascultă cu înţelegere cum n-o ascultase nimeni până atunci iar încrederea asta îi venea din căldura mâinii lui. Ar fi vrut să se lase moale, să se lase acolo jos, pe iarbă, la picioarele călugărului, şi să plângă dar nu era timp de plâns, avea să-şi spună păcatele ei cele grele, cele încă nespuse. Patapie îi pusese cealaltă mână pe umărul drept: E vremea să te dezmorţeşti. Când vrei să vorbim, o să mă vezi şi vii la mine să vorbim. Eu voi fi aici.

39.

Aniţa a intrat în mânăstire, a aprins lumânări în pangarul din pridvor, pentru vii, pentru morţi, dar în gândul său încă îi vorbea călugărului, cel abia cunoscut. Când s-a întors în marginea pădurii, călugărul Patapie vorbea tot la studenţi: *Înainte se dărâmau biserici şi credinţa se retrăgea în sufletul omului. Acum se construiesc biserici şi se dărâmă credinţa, statul dărâmă credinţa pentru că nu pedepseşte fărădelegea şi dă legi peste buna cuviinţă; oamenii mai trec şi azi prin biserică, trec, aşa, cum ai vizita la spital un bolnav din străini; credinţa nu mai e în sufletul lor, au lăsat-o în grija preoţilor, a călugărilor, şi ei, oamenii, îţi cer socoteală: v-am dat bani, ne-am arătat aşa credinţa, deja avem un loc în rai. Nu-i aşa, nimic din ce-i bun nu se capătă fără durere, nimic nu se capătă fără o pierdere şi vă întreb: banii, câştigurile voastre le ţineţi, numărate la bănuţ, în bănci, şi calculaţi dobânzile? E o splendoare banca voastră!*

Şi binele tot nu vă ajunge fără să vă ajungă şi răul, braţ la braţ, binele şi răul urcă aceleaşi trepte. Cine vrea binele va avea şi câtimea de rău, ca bonus din partea firmei, aşa se spune astăzi. Vrei câştig, accepţi şi pierderea. Şi vă întreb: ce faceţi cu pierderile, unde adunaţi pierderile, necazurile, bolile, grijile? Spuneţi-mi, pe toate astea la ce bancă le depuneţi, le tezaurizaţi în ce conturi secrete? Comoara voastră de suferinţă, unde o ţineţi? O ţineţi doar în suflet până picaţi din picioare, aşa o duceţi! Nu, patimile, şi viciile, şi păcatele voastre – nu le duceţi la nicio bancă; egoişti şi avari, le ţineţi la ciorap, la saltea, iar pe cele scumpe, dragi vouă, le ţineţi la sân, nici la spovedanie nu le spuneţi, şi asta vă omoară! Nu vă lăsaţi de ele nici noaptea, dormiţi cu păcatul în braţe. De ce nu vă depuneţi în bănci păcatele, de ce nu vi le asiguraţi pe viaţă, cum vă asiguraţi un picior, un ochi, cum vă asiguraţi sănătatea? Arată-mi şi mie cardul de la banca unde îţi aduni viciile? Asta am vrut să vă spun ca să ştiţi: banca pentru necazuri, pentru patimile şi pentru păcatele voastre este aici, banca unde să vă ţineţi păcatele este biserica, păcatele mărturisite sunt comoara voastră, iar afacerea, investiţia cea bună este, dintotdeauna, credinţa, de aici o să aveţi profitul veşnic al vieţii de apoi! Aduceţi-vă necazurile şi păcatele la mine; eu vă dau dobândă de linişte şi bucurie la necazurile voastre.

Patapie, ca un retor bun în meseria sa, tăcu două, trei clipe, reluă ca şi cum ar fi trecut la altă lecţie. *Vă vorbesc vouă, preoţii de mâine, duhovnicii generaţiei voastre, ai credincioşilor care se vor naşte de aici încolo! După milenii de credinţă în Dumnezeul acesta, al altora, în zei, o istorie plină de credinţă şi credinţe, după o apăsătoare dominaţie a Cezarului, prin biserică ori prin mâna proprie, vedeţi, buruiana necredinţei n-a dispărut, necredincioşii încă prosperă şi se afirmă, rezistă, se înmulţesc ca iarba rea. Cum să cred altfel decât că necredincioşii, ateii, liber cugetătorii, spuneţi-le cum vă vine la gură, da, necredincioşii continuă să-şi ducă necredinţa mai departe taman prin biserici, prin slujitorii ei, cum să nu cred că în acel credincios, pe jumătate stă şi îndoiala, pe jumătate stă şi necredinţa. Acolo unde sfinţenia este mai mare, acolo îşi află şi diavolul sălaş, anume în preajma luminii*

umbra-i mai adâncă; lângă culmea înaltă, afli şi prăpastia. Credinciosul a ajuns să creadă mai mult în preot şi în biserică decât în Iisus şi în Dumnezeu; creştinul de azi urmează mai degrabă vorba preotului decât învăţătura lui Iisus. Veţi fi preoţi: hotărâţi-vă în cine vor crede enoriaşii voştri! Asta am vrut să vă spun şi hrăniţi-vă sufletul cu credinţă, amin! Făcu semnul crucii şi stolul de tineri în rase negre se îndepărtă ca o singură pasăre, pasărea de ogradă ce nu va zbura niciodată.

Preacuviosului Patapie îi stătea pe limbă să-i spună Aniţei că ea, de ani buni, trăieşte viaţa altei femei, a altei fiinţe, că ea s-a rătăcit demult, de când… Ce soartă pe femeie, gândea călugărul Patapie: mereu în umbra bărbatului, umbră a lui iar el rareori o va şti în răspunderea sa ca suflet de om şi pe ea. Aniţa Călţun rămăsese singură pe butucul mărturisii ei şi, cu capul în mâini, abia acum se goli de lacrimi. Îi spun tot, simt că mă eliberez de povară, că sunt uşoară cu o parte din sufletul meu. Doamne, dacă îi spun lui ce n-am spus nici preotului, nici doctorului, o să mă creadă nebună. Cum să-i spun că acel copil mort, pentru mine nu-i mort, că îl aud plângând, că mă trezesc noaptea şi îl alăptez şi abia după ce el se linişteşte, pot dormi şi eu un ceas, două! Cum să-i spun că, spălând rufe, hăinuţele lui ştiu că le spăl, că, spălând aşternuturile lui Dişcă, scutece de copil spăl. Cum să-i spun, ce o să creadă despre mine călugărul, aşa? Să-i zic, mai bine, că avem o casă frumoasă, n-am lucruri scumpe dar am ce-mi trebuie, îmi ţin casa curată.

Femeie, călugărul îi luă mâna în palma sa, necazul tău e altul, când o să mi-l spui, atunci vei fi liberă de păcat. N-o să te mărturiseşti astăzi cu totul; când o să fii pregătită să te lepezi de păcatele tale cum şarpele îşi lasă cămaşa veche, să vii, eu sunt aici să te ascult. Păcatul nemărturisit, acela-i necazul tău, femeie. Când o să ai curajul, să vii. Nu, cuvioase, nu-mi trebuie curaj, mă doare prea tare, sunt prea chinuită în amarul meu şi nu ştiu dacă nu greşesc faţă de bărbatul căruia i-am

jurat şi credinţă şi ascultare, aşa cum ziceai şi dumneata, cuvioase. I-ai jurat credinţă faţă de oameni, faţă de puterea lor. Acum te afli în puterea lui Dumnezeu şi, aici, ai ieşit de sub alte jurăminte. Nu ştiu dacă mai vin, nu ştiu să am timp pentru alt drum. Eu am un păcat greu de dus şi trebuie să-l spun repede: am omorât un copil nebotezat! Nu, nu era al meu, nu l-am născut eu dar, ca nepot, era şi din sângele meu, chiar dacă băiatul n-a fost căsătorit cu fata aceea. Mare păcat am făcut că n-am încercat să-i apropii; atunci nu i-aş fi schimbat norocul lui Dişcă, nu mi-aş fi schimbat norocul nici mie, aş fi stins şi ghinionul lui Mihal. Da, îi continuă gândul Patapie, când mai aduci o viaţă lângă tine, şi viaţa ta se schimbă. La fel – se schimbă sorţii, şi nu în bine se schimbă când iei viaţa cuiva, a unui prunc. Îmi este greu să spun… Patapie simţi mâna femeii tresărind ca de sperietură, făcându-se pumn în palma lui. Trebuie să spun: Dişcă, băiatul meu, a lăsat grea o asistentă, o fată vecină cu noi, asta când era şi el şofer pe salvare, ca taică-său. Fata a născut, Dişcă n-a vrut să ştie de ea, de copil, nici eu nu l-am încurajat; dimpotrivă, am alungat fata de lângă el, nu ştiu ce era în capul meu, am crezut că va lua o prinţesă, o fată de doctor, ce vise îmi făcusem şi cu el. Mai târziu mi-am dat seama, mi-am adus aminte că şi eu am rămas grea cu Mihal, cu tatăl lui Dişcă, fără să fi fost cununaţi, adică am făcut-o în păcat, puteam înţelege asta. Fata a născut în maternitate, eu eram lenjereasă, copilul a rămas un timp la incubator că s-a născut prematur, şi eu l-am omorât, ăsta-i păcatul meu. Nu trebuia, ştiu, nu trebuia s-o fac. N-a aflat nimeni, a murit un copil la naştere, ori la puţin timp după, se întâmplă, sunt atâtea cazuri, se pare că nici fetei, adică nici mamei nu i-a păsat, nu i-a părut prea rău, n-a suferit şi nu-i drept s-o judec, eu l-am ucis cu adevărat şi n-am să spun că am făcut o faptă de creştin. Era un fel de copil al nimănui şi eu l-am omorât.

Copilul nimănui e copilul lui Dumnezeu, şopti cuviosul Patapie aproape de urechea Aniţei! Călugărul vorbise privind cu albastrul ochilor săi undeva deasupra orizontului; o privi urmărindu-şi gândul: În faţa acelui copil al nimănui se deschid toate porţile, şi cele pe care nu va intra niciodată, el le are pe toate deschise. Aniţa se mărturisea însă fără să audă: A crescut în visul meu, acum ar fi avut aproape treizeci de ani şi nu zici, cuvioase, că-l visez mare şi frumos cum vine la mine să mă îmbrăţişeze, el nu ştie cum l-am omorât. Oare cum să fi arătat un băiat ca el? În sufletul meu i-am spus Grigore, că s-a născut la sfârşitul lui ianuarie. Nu, nu mai pot să ţin pentru mine şi trebuie să-ţi spun, cuvioase: Grigore nu-i mort, îl văd în fiecare noapte, vine la mine şi mi se urcă în braţe; de mic l-am alăptat în coşmarul meu. Din noaptea când l-am omorât vine la mine; vine la mine în fiecare noapte şi îl hrănesc. Lui Grigore nu-i este frică de mine, nu ştie că eu l-am omorât, cum nu ştie nici Mihal, nici Dişcă. Acum este mare şi e un copil blând, nu vrea decât să mănânce puţin, să-l ţin în braţe. Să vezi ce bine seamănă cu Mihal. Îl văd noapte de noapte şi ziua îmi spun ce bine ar fi să am un nepot, nepotul meu de douăzeci de ani. Este, cuvioase, pot să spun, bucuria care mă chinuie ca un jar pe inimă şi nu ştiu cum am s-o duc mai departe. Am fost şi la preot, m-am spovedit, am fost şi la doctor – nimic nu mă scapă de bucuria asta care mă omoară. Aş fi cea mai fericită femeie să-l ştiu viu, să-l văd viu lângă mine şi ziua! Eu, cuvioase, sunt o păcătoasă mare şi mai am o crimă! A doua crimă, cuvioase, nu una făcută cu mâna mea, n-am făcut-o încă, e o crimă care va fi, o crimă de care ştiu, voi fi părtaşă cu bărbatul meu pentru că el este în soarta mea şi n-am cum să mă feresc de ce-mi este scris. Eu nu ştiu cum, n-am înţeles, mie nu-mi spune nimeni, că Mihal e un om ascuns din tot ce-mi dau seama, a fost un om ascuns toată viaţa, poate asta mi-a şi

plăcut la el, părea că are o taină care îl conduce în tot ce face şi mereu mi-a spus: *Lasă, mai bine tu să nu ştii, tu să ai încredere în mine şi să mă asculţi, să nu mă trădezi că, altfel, asta o să fie moartea ta,* şi m-a pus să jur să-l ascult, că voi păstra taina, care taină nu mi-a spus, eu tot n-am înţeles cu ce să-l trădez, n-am ce să spun despre el decât că e un om ascuns.

Să spun cuiva că vrea să arunce blocul în aer, m-ar lua în râs, şi nici n-am cui să spun pentru că, am înţeles, vecinii de pe scară ştiu şi nimeni nu-l crede, dar el e hotărât. Tot ce ştiu că face el, fac şi ceilalţi, n-am aflat să facă altceva. El ţinea cartea de imobil şi toată lumea ştie asta. Apoi mai are şi notiţele lui, cu toţi vecinii, cu întâmplări, cu date despre ei. Şi mi-a spus: *Cum tu ţii ordine în lucrurile din casă, aşa ţin eu ordine cu oamenii de pe scară şi dau seama pentru asta.* Din când în când mergea la miliţie, să anunţe ce schimbări sunt, asta mi-a spus Mihal, asta ştiu şi eu. Ce-i rău în asta? Cel puţin aşa făcea înainte, pe vremea comuniştilor, acum e la pensie, nu mai are treabă, nu-i mai are în seamă pe alţii, nu mai primeşte ordine, acum nu mai e nicio ordine nicăieri – aşa îmi spune, nimeni nu mai face ordine pe scară şi se vede; şi de ce o fi aşa de cătrănit pe oameni nu ştiu, că nu vrea să vorbească despre asta cu mine. Suferă pentru Dişcă, cred; şi pe mine mă doare inima, îmi simt inima ca de jar ori de câte ori îl văd, mă frige de câte ori îmi amintesc, şi-mi amintesc tot timpul, cât nu mă gândesc la nepot, tot timpul sunt cu gândul la el. Şi acum, vorbesc cu dumneata, cuvioase, şi cu gândul sunt la Dişcă, ce face, cum se simte, dacă a mâncat. El, Mihal, e supărat pe lume, dar eu nu mă pot supăra pe lume, n-am de ce s-o urăsc şi să-i dau foc pentru asta; nici măcar din cauza cozii; un doctor mi-a spus că pot s-o operez, altul mi-a spus că atinge măduva şi m-a întrebat de ce s-o fac dacă nu mă doare, că tot nu se vede. E crucea mea pe care o am de dus şi nici n-am altceva de făcut în viaţa asta decât să-mi duc cru-

cea. Pe unii Dumnezeu îi pedepseşte luându-i la el mai repede; pe mine, pe Dişcă, pe Mihal, ne pedepseşte lăsându-ne să ne chinuim singuri.

Cuvioase, nu ştii nimic de Dişcă. Nu ţi-am spus nimic de el şi nu ştiu ce-ai înţeles. Mihal mă certa şi din cauza lui: îi spunea lui Dişcă să nu facă un lucru că îl pedepseşte, că îl bate; ascultător de frică, Dişcă nu făcea şi Mihal tot îl bătea şi, apoi, sărea la mine. Şi tot aşa, de la capăt! Dişcă are acum faţa schimonosită ca o durere permanentă, că plâng de cum îl văd; numai pentru asta şi aş vrea să se opereze, poate scapă de durere. Şi mai tare mă doare când râde. Cum pot să-l scot aşa între oameni? Simt că şi Dişcă ar suferi să-l vadă oamenii, ar suferi şi ei văzându-l. Prin operaţie şi, cu cârje, în scaun cu rotile, o să ajungă din nou în lume; cui îi va fi el de folos, ce va face el după ce murim noi? Cred că asta îl doare pe Mihal, îl lasă lumii şi se va spune: Ăsta-i băiatul lui Mihal şi al Aniţei! Doctorii ne obligă să-l tratăm că altfel nu ne mai dau ajutoare, ce putem face?

Nu mi-l mai pot aminti pe Dişcă mic, cuvioase, cum închid ochii îl văd numai pe Grigore, văd în locul lui copilul mort, nepotul meu. Sunt vinovăţii care se plătesc în Cer, femeie, chinul tău e pedeapsa ta, aici, pe pământ şi vei ajunge izbăvită dincolo, pentru că, văd, ştiu, te căieşti şi te doare în carne şi în suflet păcatul. Băiatul meu, Dişcă, la mare şi-a rupt şira spinării, asta s-a întâmplat acum douăzeci şi ceva de ani. Într-un accident la mare, dintr-o săritură prostească peste stâncile de la dig, a văzut şi el la alţii prostia asta, să se dea peste cap în aer, să se fălească în faţa fetelor de pe plajă şi el avea o sută douăzeci de kilograme; la douăzeci şi patru de ani, abia îi împlinise, s-a lovit la coloană şi a rămas paralizat pe viaţă, cu un diagnostic fără speranţe, aşa vorbeau medicii care l-au văzut. S-a întâmplat atunci când Dişcă ţinuse morţiş să vină şi Jeniţa cu el la mare, asta e fata unei vecine

de la noi de pe scară iar fata n-a vrut cu niciun chip. Mai bine venea, că poate aşa Dişcă ar fi avut altă treabă, poate nu mai sărea ca nebunul. L-a doborât blestemul fetei aceleia, a asistentei pe care n-a vrut s-o ia de soţie, ce bine ar fi fost să am acum o noră asistentă şi un nepot; sigur l-a blestemat mama ei, dar cine mai crede astăzi în blesteme. În visele mele negre cred că ăsta a fost un blestem, o pedeapsă că altfel cum un om teafăr la minte se aruncă parcă anume să se omoare, că sub ochii mei s-a întâmplat şi n-aveam cum să-l previn, aşa era de pornit, de otrăvit pe el şi pe lume; îi seamănă lui taică-său, nu-i puteam spune nimic că se enerva, mă înjura gata să sară la bătaie la mine, nimic nu-l putea opri şi numai de frica lui taică-său nu mă lovea; niciodată n-am înţeles de ce mă ura atât de mult, mă ura poate că mă vedea iubită de tatăl lui, e şi aici o gelozie, îmi spun şi eu tot felul de prostii, încerc să le potrivesc, ce contează că nu-s adevărate şi n-au cum fi. Şi-a rupt şira spinării şi ăsta e un adevăr pentru că de atunci e schilod şi nimeni nu-l poate vindeca. Ăsta a fost felul lui de a se răzbuna pe mine, pe tatăl său, s-a răzbunat făcându-şi rău lui. De atunci ne chinuim iar Mihal suferă, văd pe el cum suferă şi n-am cum să-l ajut deşi aş vrea, deşi sufăr şi eu. Mihal era o mândreţe de bărbat şi să-l vezi acum: parcă i-a pus cineva în spate pietre de moară; îi frânt de genunchi, de spate, e îndoit, e cocoşat de durere, durerea l-a îmbătrânit, l-a stâlcit şi, de atunci, parcă-i pe moarte, e tot o agonie. Ce om e acela care vrea să se omoare, care vrea să mor cu el, cu Dişcă împreună, să murim toţi trei odată?

Şi mă gândesc cui o să rămână Grigore, în grija cui? Cuviosul Patapie o privi în ochi, în ochii ei tulburi ca leşia, ochi pierduţi în delir: Da, am fost de acord să ne omorâm pentru că aşa i-am jurat, am jurat să-l ascult, mie îmi este uşor să mor, dar nu mi-i uşor să moară şi Dişcă; da, ştiu, va fi şi pentru el o eliberare, mi-a spus Mihal că-i face un bine, şi tot nu

pot, peste câte am, să-mi iau încă un păcat, şi apoi vor muri şi alţii cu noi pentru că Mihal vrea să ne omorâm dând drumul la gaz, vrea să arunce în aer casa scării, cu toţi câţi vor fi atunci acasă şi eu asta nu pot. Vrea să dea drumul la gaz şi să aprindem chibritul. După el e aşa de simplu de parcă ar mai fi făcut-o. Şi, cuvioase, vrea să facă asta acum, când Dişcă o să se vindece, aşa ne-au spus doctorii şi chiar îl obligă să se opereze, că altfel nu-i mai dă ajutorul, banii. Mihal vrea să ne omorâm: se ocupă el de tot ce trebuie, e foarte priceput la astea, are canistre cu benzină, a cumpărat bandă să izoleze ferestrele, aşa o să ne omorâm. I-am spus să o facem noaptea, când eu ştiu, numai eu ştiu, o să fie şi Grigore cu noi, că n-am cui să-l las. Femeia începu să tremure, călugărul Patapie îi strânse amândouă mâinile: Acum, hai să spunem împreună *Tatăl nostru.*

Călugărul ascultă respiraţia ritmică a Aniţei; epuizată de delirul ei în creştere, femeia adormise sprijinită de umărul călugărului, cu mâinile în mâinile sale. Păreau doi călători doborâţi de drumul lung, istovitor, făcut împreună. Avea acum răgazul să gândească. Patapie se îndoi o clipă şi apoi fu sigur: nu, nu-i va spune femeii că Mihal nu se va sinucide! Sau nu aşa; un om violent, câinoşit de viaţă cum e el, nu se sinucide premeditat, cu pregătiri şi demersuri sofisticate, cu proiecte ţinute în secret ani de zile, dar mărturisite soţiei care sigur va vorbi cuiva, nu-şi face planuri cu migală pentru viitor, cum şi-ar construi Noe Arca să treacă potopul. Iar dacă se va sinucide, îşi continua judecata Patapie, o va face în scurt, la furie, dintr-un impuls, cum, aflându-se pe acoperişul blocului, i-ar veni să se arunce şi se aruncă fără să mai prevină pe nimeni. Mihal, probabil, gândeşte s-o sfârşească, simplu, ca un şofer, şi vrea s-o termine repede, dintr-o singură mişcare dibace. Călugărul avea viziunea sa ca om trecut şi el printr-o viaţă de pământean păcătos, până să ajungă în cuvioasa câr-

dăşie a credinţei: abil, cu simţul şoselei şi cu reflexe la zecimi de secundă, a ştiut să evite până acum accidentul mortal, cu siguranţă că Mihal va fi capabil şi să-l provoace tot pe atât de repede. A fost în stare să gândească, să aranjeze pentru alţii accidente de maşină să nu pară suspecte, tot el va şti să-şi folosească îndemânarea şi în folosul său, al celor apropiaţi lui, judeca prea cuviosul călugăr şi să nu întrebaţi de unde ştie Patapie toate astea, de unde să ştie un credincios tot ce-i poate trece prin cap unui sinucigaş fără credinţă.

Fiecare meserie are o ieşire spre moarte, îşi spuse Patapie şi se gândi fără vorbe la ieşirea sa din lume, la scăparea aflată pentru el sub rasa de călugăr, sinucidere de mirean credincios. Patapie se şi hotărâse să n-o prevină pe Aniţa nici în bine, nici în rău, orice vorbă i-ar fi adus o sperietură în plus şi nicio putinţă de a se feri. Altfel, cine ştie căile ascunse pe care se strecoară hazardul în lume, când sub numele lui Dumnezeu, când sub gheara de diavol, aceeaşi divinitate coborând fapta între noi. Călugărul avea spaima sa, se temea că vorbele lui, numai şi gândite, îndreaptă fapta deja pornită spre alt final. Nu vorbeşti, te păstrezi în taina tăcerii şi, aşa, lipseşti hazardul de proiectul tău, nu-i dai programul de lucru, un itinerar, încât şi-l va face singur poate că în altă direcţie, pe alt traseu sau, cine ştie, se va răzgândi, se va opri, că nimeni nu ştie nazurile fatalităţii.

Cu mâna în palma călugărului, Aniţa se simţea scăpată de sub privirea lui Mihal, eliberată, evadată pentru o vreme din închisoarea vieţii ei şi sentimentul de eliberare îl trăia mai aproape ca niciodată pentru că, vorbindu-i călugărului, se luminase pe ea. Deschise ochii ca după un clipit doar, fără să ştie cât lipsise din trezie, nimeni n-avea să-i numere clipele lipsă, clipe adunate la viaţa ei şi aşa prea lungă, după câte păcate înşirase. Deschise ochii să-şi spună gândul ei dureros: Cuvioase Patapie să-l aduc şi pe bărbatul meu, să-l aduc pe Mihal să stai de vorbă cu el? Vrea el să stea de vorbă cu mi-

ne? Să vină, când vine, din pornirea lui, nu împins de altul că, atunci, nici eu nu voi fi de găsit; bărbatul tău e fără credinţă, asupra lui n-au putere decât oamenii legii, cei din împărăţia de aici, cei care ţin ordinea pe pământ. Stăpânii lui sunt aici, nu în Cer. Cum să-l ajuţi când, poate, Cel de Sus are gândul său cu el? Dar, să ştii femeie, dacă n-ai credinţă, nici legea, nici ordinea de aici n-are gust, n-are rost şi nu face om din tine; şi e bine să ştii, bărbatul tău te-a minţit când ţi-a spus că îi place ordinea, pe el l-a doborât viciul ambiţiei, vrea să fie cine nu poate fi, ştie că nu va fi cine crede el că este, şi asta îl omoară. Vocea călugărului se înăsprise, crivăţ se făcuse şi-i îngheţa auzul şi sângele în vine: Ai omorât, greu păcat, dar şi omorul e în seama lui Dumnezeu.

Strâmb cum spusese, Aniţa spusese tot ce a vrut să spună şi se pregătea să plece; pentru ea fusese ca o ieşire din coşmar, fusese o zi de spovedanie cum credea ea că poate fi şi acum se mira cât de uşoară este de parcă ar fi avut zece, un'ş'pe ani şi mai era încă în ograda de acasă, aproape de mama sa, de tatăl ei. Aniţa se simţea uşoară. Da, se simţea mai uşoară şi încă, din piatra de moară ce o avea pe suflet, tot i-a mai rămas ceva, o piatră mai mică, grea şi asta iar acum, în drum spre casă, se întreba fără să se dumirească: de ce n-oi fi avut puterea să-i zic adevărul întreg? De ce să-l mint pe cuviosul Patapie că Dişcă şi-a rupt şira spinării la mare, nu pe când fura din casa vecinilor? De cum n-am avut puterea? De cum am mărturisit păcatul meu tot, am mărturisit păcatul lui Mihal, al bărbatului, nu şi al copilului meu? Şi cum să nu te întrebi de ce nu putea rosti adevărul, acel adevăr care o durea şi cel mai adânc? Aniţa n-a spus adevărul despre Dişcă de frica lui Mihal, de el se temea mai tare decât de adevăr şi tot timpul cât a vorbit cu Patapie umbra lui i-a fost alături. Să se fi ştiut cumva Aniţa vinovată lângă Dişcă, el repetând greşeala de a fi rău, aşa cum a fost cu fata pe care a lăsat-o gravidă, când

nici atunci ea, ca mamă, n-a fost de partea cea bună? Să se fi simţit vinovată că, omorând pentru el, l-a atras în păcat pe Dişcă şi nu l-a salvat la timp? Mai aspră să fi fost cu el, se căia Aniţa, şi-ar fi dus până la capăt pedeapsa, o pedeapsă pământeană – în puşcărie, dar întreg!

Călugărul ascultase într-o răbdare nefirească, el ştiind mărturisirea credinciosului ca pe o sfoară lungă cât viaţa: viaţa păcătosului – o sfoară neagră şi plină de noduri grele, greu la deznodat, greu de albit, noduri mai tari din zi în zi, pe când, el ştie, viaţa credinciosului trece sfoară de lumină, fără încâlceli, bine întinsă de la naştere, la înviere. Călugărul ştia că n-a reuşit, au rămas nodurile tari pe coada de drac, răscrucile unei vieţi încâlcite iar Aniţa nu l-a ajutat. Cine ştie de ce: din ruşine, să scape şi ea de judecata străină, să-l acopere pe băiat, pe Dişcă, să-l scape şi pe Mihal şi de aceea se înşela pe sine, se înşela din teama de a vedea lumina aspră a adevărului. Câştigul Aniţei? A aflat unde-i salvarea, apoi şi-a simţit ticăloşia cum nu şi-o mai simţise până atunci, cu limpezime, în plină lumină.

Şi în seara aceea, cuviosul Patapie, ajuns şi mai însingurat în chilia sa, îngenuncheat sub icoana Sfântului Ioan Gură de Aur îşi spune, ca o taină, rugăciunea lui de noapte, înainte de a-şi visa visele de care se căia toată ziua, pe lumină: *Doamne, iartă şi astăzi păcatele ce mi s-au încredinţat şi pentru care eu, slujitorul Tău smerit, n-am avut puterea să le topesc cu credinţa mea; mie, Doamne, arată-mi calea să ajung la păcat mai repede, să-mi hrănesc viciile, viciile date de Tine ca probă şi tărie a credinţei, asta fiind legătura mea cea strânsă cu tine; Doamne, nu mă izbăvi de vicii cât încă îmi dau semn de viaţă, vicii ale trupului şi ale sufletului deopotrivă, prin care, şi înfrânându-mă, eu mă fac demn de mila Ta. Prin păcatele mele mă cunosc pe mine, mă recunosc între fraţi. Abia păcatele mele mă smeresc în faţa Ta căci puţinele virtuţi, câte le am, mă duc pe culmea trufiei de unde mă prăbuşesc în braţele Diavolului din trupul meu –*

trupul meu, sălaş împărţit de Diavol cu Tine, Doamne, trupul meu împărţit între voi ca între fraţi. Amin!

Cu ani lungi trecuţi dincolo de graniţele ortodoxiei, cuviosul Patapie se întorsese cu lecţia umilinţei trăită până la limita virtuţii, stareţul Stemiru, duhovnicul său, vorbindu-i aspru: *Te semeţeşti peste noi, cuvioase, şi fraţii te văd plecat în spăşenie anume să-i eviţi, să le ocoleşti dojenile.* În vreme ce în gândul său, călugărul de cin mărunt gândea că el însuşi şi-ar fi spus-o altfel şi mai bine: *Prea te fuduleşti cu mărunţimea ta, prea eşti cu nasul pe sus cât priveşti în pământ, să nu ne vezi.* Dar a tăcut şi acum de teamă că, adeverindu-l pe stareţ, să nu i se arate mai fariseu decât e ştiut; a încercat-o în alte mărturisiri, semn că sinceritatea nu i se cicatrizase îndestul, să-şi ia libertatea de a se spovedi mai aproape de ce s-ar spovedi omul de lume decât călugărul Patapie şi, mai cu fereală, mai pe şoptite, îndrăznise să-i vorbească de pofta sa de a şti altfel, altcumva, de a simţi şi gustul altor gânduri decât cele sigilate sub crucea cărţii în legătură de piele şi încuietori de argint. Cuviosului Patapie îi revenise între timp înţelepciunea şi se îndură să îngâne cu o voce potolită: *Preacucernice frate, fericirea ne este făgăduită pentru viaţa de apoi şi nu râvnesc arvună aici, pe pământ!* Stareţul îl atinse cu degetul său înmuiat în mirul sfânt, îl lăsă să-i sărute inelul săvârşindu-i apoi semnul crucii deasupra capului, dar nu arăta mulţumit de supunerea fratelui său, călugărul Patapie. *Cuvioase, avem nevoi, avem griji, vom avea şi pofte când nu trebuie, că dorinţe avem tot timpul. Toate ne sunt date ca încercări iar dorinţele, da, şi eu am dorinţe dar acestea sunt calea să ne cunoaştem pe noi, în tainiţele nemărturisite încă; pentru asta sunt dorinţele, să ne cunoaştem. Cerceteză-le, despăduchează-te de dorinţe în singurătatea ta şi nu le împlini.*

Ca de pe alt tărâm, Tudorin îşi asculta sinele vorbind acelui creier din spatele creierului: oricând am timp pentru mărturisirile preotului, nu şi să mă spovedesc lui. Păcatele mele,

oricât de grave, mi le duc singur. Nu credința altuia, nu harul altuia, mă va salva pe mine. Aș putea să înțeleg de ce, spre bătrânețe, cauți reazem în credință, în călugărie. Nu știu cât se apropie așa de Dumnezeu, dar sigur moșnegii ăștia, ajunși la vârsta mea, fug de lume, de lumea care nu-i mai vrea. Copleșiți, se retrag din fața răutăților, nu mai rezistă în credința lor, când credința, entuziasm de inconștient, nu mai are vigoarea din tinerețe să te țină în picioare și, atunci, îți abandonezi zilele, abandonezi memoria și amintirile, îți trădezi sentimentele și ziua de mâine, lași credința în seama lumii și te călugărești; dezertezi, tu, același necredincios smerit, să afli în mânăstire reazem și cetate de scăpare îndoielilor tale de care nu te lepezi nicicum.

40.

Peste ce era urgent, am lăsat întâmplării un timp de decantare de la dispariția lui Dorel, bănuiam că așa trebuie, un răgaz de bun simț, mi-am zis, să aflu că, energic și mai rapid decât mine, inginerul Oghințiu a tranșat cu Dorica să-i dea lui camera de la subsol unde nu va schimba nimic, va citi și se va relaxa după amiaza, în zilele sale de răgaz, el având un serviciu pe care îl suporta ca pe o rușine: angajat de un patron italian, repara mașini de cusut la un atelier în subsolul unui fost cămin de nefamiliști, tot el hămălind, dând cu mătura, aducând corespondența din oraș, când i se cerea. Ascultător, cu teamă pentru bucata lui de pâine, să nu ajungă la mila copiilor, Florin spăla și closete fără să mai aștepte să-i spună cineva, dar silința lui nu i-a ajutat pentru că, uite, trecuseră două luni și mai bine și nu mai primise salariu, nici el,

nici ceilalți. S-a dus la patron să-i ceară banii: N-am bani, când o să-i am, am să plătesc, n-o să-mi vând afacerea să vă dau salarii vouă! Băi potlogarule, eu mi-am vândut munca, *asta-i afacerea mea* că, altceva, eu n-am de vândut. Şi găsind o lamă de cater pe birou, i-o pune în gât: Îmi dai banii sau te tai! Patronul, ajuns pe aici în căutarea unui ban mai uşor decât acasă la el, păru să zâmbească. Crescut între broscarii de pe plajele Siciliei, ştia, când celălalt nu te-a tăiat din prima, dacă n-a băgat deodată cuțitu-n tine, apoi nu-l mai bagă şi, cu caterul lui Florin în gât, zâmbea: Acum înțeleg de ce te-au dat afară de la Braşov! Ai înțeles pe mă-ta! mai apucă să-i spună Florin scârbit şi ieşi buimac din birou. Vasăzică aşa stau lucrurile; patronul său ştia ce i se întâmplase înainte la fabrică, la Braşov, ştia că fusese arestat şi urmărit de securitate, ştia cu siguranță multe despre el şi nu el i le-a spus. Vasăzică, îşi repetă Florin un gând mai vechi, aşa merg lucrurile: poliția, *serviciile,* lucrează mai departe şi asta nu-i glumă. Cum să n-aibă dreptate Olsuna: eu mă omor să dărâm comunismul ca să-şi bată joc de mine nenorocitul ăsta venit din Messina, că are el afacerea lui? Ce să înțelegi din drama lui Florin decât că oameni ca el vor trăi greu, cu probleme, oricând, oriunde? Cu el, nici socialismul n-a ținut o veşnice, nici capitalismul n-are zile bune. Ăsta-i Florin Oghințiu, dintr-o bucată, ori e albă, ori e neagră.

Florin a primit cheile de la Dorica şi pentru amenajări îi va plăti ce crede ea că s-a cheltuit, dacă n-are nevoie de cărți, le va păstra în locul unde sunt şi, să-i facă un preț, el le va plăti pe toate, aşa, *angro,* cu raftul! În ochii săi eu eram nehotărâtul în care nu poți avea încredere pentru că, deşi îmi spusese de intenția sa de a se instala în locul lui Dorel, mă comportam după regulile nescrise ale diplomației de pe casa scării, lăsam lucrurile să curgă ca de la sine, când se va întâmpla să mă întâlnesc cu Dorica, s-o întreb: *Dacă nu-i un deranj prea*

mare, crezi că aș putea să mă uit prin cărțile lui Dorel, nu iau din ele, las cărțile acolo pentru că, asta cred eu, Dorel sigur va apărea. Nu cutezam să-i bat în uşă cu propunerea mea, ar fi părut să-i atrag atenţia că Dorel a dispărut pentru totdeauna şi, teama mea să nu fac o faptă crudă, Florin a tranşat-o energic încât, iată-l, stă în scaunul lui Dorel de la subsol de parcă nici n-ar fi fost vreodată şi altfel. Când am coborât în chilia ajunsă în grija lui, Florin îmi intuise deja obsesia: *Subterana, subterana nu acceptă vidul – Horror vacui; printr-un joc natural, subterana ca matrice, ca locul pe care se așază temelia, prin jocul gravitației, atrage materia în consistența ei și va elibera spiritul, cum gazul cel ușor se ridică deasupra materiei dense, grele.* Pe moment nu mi-am dat seama dacă-s vorbele sale ori citeşte dintr-un caiet de-al lui Dorel rămas pe masa de lucru, de nu cumva o fi şi vocea lui Dorel uşor schimbată. Mie, cuvintele astea în gura lui Florin îmi sunau straniu şi fals, fără valoare. Poate e o frază de încercare, o probă de microfon, cât îşi verifică instalaţia, vocea. Şi-apoi, mi-am zis, dacă inginerul ajuns şomer gândeşte şi-mi vorbeşte ca Dorel, voi avea mai departe un prieten.

Preparase un filtru cu ceai verde şi ţinu să mă servească. Am luat paharul cu plăcere, ceaiul cald apropiindu-mă de gazda cea nouă într-o intimitate cu o clasă mai sus de simpla relaţie dintre doi vecini, un soi de prietenie. Florin se retrase lipit de speteaza scaunului înalt, între noi – lemnul gol al mesei şi două pahare cu ceai verde. Mă uitam la Florin şi, instantaneu, mi s-a părut că descopăr formula supraviețuirii lui, a acelui Florin devenit altul decât cel ştiut la mutarea în blocul nostru. Azi arăta rotunjit, nu fizic, nu prin ceva ce se arată vederii, ci ca un întreg apropiat de figura sferei, fără chip de a-i găsi locul de acroşare, pe unde să-l pătrunzi. Încă se ferea de ceilalți, nu vorbea cu oricine, nu dorea auditoriu, dar vedeam cum fructul se copsese din interior, îşi mobilase încăperile altfel, avea alte păreri despre sine, despre noi, poa-

te doar şi le adâncise, şi le continuase pe cele vechi. O făcuse în tăcere, fără explozii în exterior, în ochi arătând o lumină nouă, strălucitoare, caldă.

Înainte aveai cu cine să te cerţi, Florin hrănind păreri contrare mai pe orice subiect, azi părea omul potrivit să te înţelegi, să te împaci, până şi dezacordul său fiind amiabil, prietenos; arăta că te ascultă, că pricepe despre ce-i vorbeşti şi, chiar dacă el crede altceva, nu se înfurie când calci pe un drum greşit şi, binevoitor, te lasă să rătăceşti mai departe, el ştiind că n-ai unde să te pierzi. Orice-ai fi spus, nu-ţi devaloriza argumentele din capul locului, nu te dezarma înainte de a trage şi tu un foc măcar. Îşi făcea jocul cu un tact de pedagog înnăscut pe care şi-l probase mai întâi faţă de copii, faţă de soţia sa, şi ea din alt material decât noi, ceilalţi. Florin făcuse paşi înapoi din faţa lumii, o lume întruna în ofensivă, şi te întrebi unde avea să se mai retragă. Mă întrebam cum de reuşeşte să se păstreze calm în faţa mea când, în câteva puncte măcar, sigur îl iritam. Adoptase, voi înţelege curând, metoda dihorului de a scăpa de duşmani, fără a se lupta, fără a-i ucide. Ar trebui cineva să descrie ceva mai mult decât ca pe o fabulă strategia lui Florin de a se arăta lumii.

Tentaţia de a te deprecia, de a te umili cât să te arăţi tăcut şi reţinut, *a face pe prostul* într-un fel, să nu te lauzi cu binele, cu liniştea casei tale încât să nu tentezi pe altul să te invidieze, ba şi să-l faci să se îndepărteze dezgustat de tine, e ca şi cum, înainte de apropierea vânătorului, mai de departe, preventiv, ai împroşca în jur duhoarea ta ştiind sigur că, din repulsie, vei fi lăsat în pace şi prădătorul nu-ţi va mai vrea pielea, carnea, nu-ţi va râvni vizuina, bunul tău ajuns de nefolosit, după cum arăţi, şi acest mod de a trece printre noi părea copiat de la dihor. Vecinul meu adoptase strategia asta ca un mod sigur de a fi antipatic, de a se arăta dur, încruntat; purtându-se astfel, nici el nu părea să invidieze bunul altuia, să-l

dorească, lipsa asta de invidie unii luând-o ca dispreţ, ca o situare mult deasupra noastră, iar Florin nu făcea nimic să le demonteze impresia.

Cu prudenţă, învăluit în cuvinte frumoase, în metafore, i-am spus fabula mea cu dihorul. Mă ascultă un timp cu răbdare de călugăr, se ridică încălzindu-şi palmele de paharul încă fierbinte, ajunse în faţa mea cât să se sprijine de tăblia mesei şi, aşa, în picioare, rezemat de masa lui Dorel, îmi povesti ceva penibil. Ştii, am făcut opt, aproape nouă luni de puşcărie, cât gestaţia unui nou-născut, aş zice, şi, pentru că în acei ani nu mai erau penitenciare pentru *politici,* am ajuns într-o închisoare cu deţinuţi de drept comun, pe aproape de Buzău. Altfel, nici motivul detenţiei oficial nu era politic, eu fiind condamnat pentru *tulburarea gravă a ordinii de drept!* Eram, cred, o sută de inşi într-un dormitor cu tavanul jos, cu ferestre strâmte prin care vedeai zidul şi atât; îţi dai seama ce înseamnă o sută de bărbaţi dormind o noapte în paturi suprapuse pe două nivele, între paturi încăpând un singur om, aerisirea se făcea doar pe uşă, cât eram scoşi *la plimbare.* Ori te obişnuiai cu duhoarea, ori leşinai.

Între noi era un ins pirpiriu, Fartic îl chema, fusese normator pe şantierul unui baraj, nu departe de Voineasa, şi contabilul şef l-a pus să ţină fişe fictive de pontaj pentru muncitorii plecaţi de care nici nu ştia, tot el fiind pus să semneze şi statele de plată, şefii împărţind banii, dându-i şi lui câteva ceva, aşa, în râs. Schema le-a fost descoperită abia după câţiva ani, când unul dintre cei pontaţi a fost împuşcat de grăniceri pe Dunăre, încercând să treacă la sârbi. Normatorul avea o condamnare de zece ani, toţi îşi băteau joc de el şi s-a apropiat de mine simţind că eu o să-l apăr. Era bătut şi persecutat în interior, uitat în afara puşcăriei deşi, după ce fusese lămurit că oricum nu va scăpa, căzuse de acord cu şefii să ia totul asupra sa, ei minţindu-l că vor avea grijă puşcă-

ria să i se pară staţiune de odihnă şi îl încântau cu vorbe că, repede, vine graţierea dată la aniversarea partidului. L-au îmbrobodit şi îl părăsiseră pentru că, i s-a transmis prin rude, şefilor pentru care furase le era frică să nu fie urmăriţi şi ascultaţi încât miliţia să descopere că sunt şi ei amestecaţi.

Nicuţă Fartic, mi-am amintit, ăsta-i era numele, făcuse deja vreo trei ani şi aflase toate secretele închisorii, ştia cine cu cine e în gaşcă, ce şmenuri are fiecare, la înţelegere cu gardienii, cu ei împărţind şi pachetele primite. Doar el nu se lipise de nimeni, se temea de toţi şi credea că eu, fiind nou, sunt altfel. Pe scurt: la masă se aşeza lângă mine şi prima lui grijă când îşi lua castronul cu cartofi, cu varză, era să scuipe în mâncare, dar scuipa anume să fie văzut. Mi-a fost jenă să-l întreb de ce-o face, nici el nu-mi spusese, dar n-a durat mult şi am înţeles. La câteva zile de când ajunsesem la Buzău, la prânz, un malac se apropie de masa unde eram şi mă pregăteam să mănânc, îmi ia lingura şi o aruncă jos. Mă aplec s-o iau şi el mă calcă pe mână să nu mă ridic, timp în care îşi toarnă fasolele din castronul meu în castronul lui şi pleacă. Nu-mi place să vorbesc despre asta dar, de atunci, şi eu, scuipam în mâncare! Dacă ai vrut să mă iei pe ocolite cu abilitatea dihorului, îţi arăt că am înţeles.

Prima reacţie a fost să las paharul cu ceai jos şi să nu mai beau. Nu, n-am făcut-o, dar am înţeles că Florin e compus din straturi geologice iar câmpia frumoasă de deasupra, acoperită cu iarbă verde şi floricele sălbatice aşa, e un peisaj proaspăt, de pus în ramă, însă fără ca acest tablou să fie tot adevărul despre el. Am mai luat o gură de ceai, m-am ridicat cu gândul să plec când Florin îmi pune mâna pe braţ: Mai stai, stai puţin, vreau să discut cu tine ceva care nu-mi dă pace. Mă aşez, ascult. Simt în mine un impuls, îmi zice el, să ies în stradă, să strig la oamenii ăştia că se-nşală, că-s păcăliţi, nu ştiu cum să-i zic la pornirea asta, un imbold aşa de misionar,

de mucenic dornic să facă binele şi mă întreb ce-i cu mine, de ce nu m-am lecuit, de ce nu-mi ajunge experienţa veche, îndeajuns să mă înveţe minte şi pentru lumea nouă. Mărturisirea sa m-a năucit deşi n-ar fi trebuit să mă mire; tot ce trăise la Braşov nu fusese o întâmplare, un accident să-l uiţi de cum se schimbă ziua în calendar; a lăsat urme, a lăsat seminţe şi seminţele au încolţit, au dat câteva recolte şi încă mai rodesc ca o plantă perenă hrănită cu viciul buruienii. Să-ţi treacă mai repede şi să te saturi, să te scârbeşti cu totul de buna ta credinţă, încerc eu o replică, soluţia e să intri în politică, repetând aşa calea celui care a mai stat pe scaunul ăsta; da, a încercat şi Dorel; nu cred că îţi va fi greu cu *dosarul tău de cadre* să fii acceptat în orice partid ai vrea. Du-te în politică şi o să ai scena, o să ai microfonul să-ţi exhibezi de acolo ideile. Nu, mie îmi ajunge şi un singur om să mă asculte, să mă audă, n-am nevoie de microfon. A, şi m-ai găsit pe mine la un ceai; foarte bine, vorbim, numai că cu mine cazi uşor de acord, că nici mie nu-mi place mai nimic din ce văd, cum nu-mi place nici ce văd în oglindă, dimineaţa.

Florin îmi ignoră ironiile ca şi cum avea tirada pregătită: Spune-mi, Tudorine, ce rost are să sacrifici oameni, să distrugi o lume rea, aşa cum era lumea croită de comunism, distrugi un sistem odios, adânc odios, dar nu poţi zice că nu era un sistem coerent, cu o logică criminală, e adevărat, şi capabil totuşi să funcţioneze, şi zici că aduci democraţia, democraţia adevărată, că aduci libertatea, ce frumos sună, şi pentru asta au murit oameni iar cei care au rămas şi-au pus speranţa în ceea ce va veni, ca, apoi, cu eforturi şi mai mari, cu cheltuieli imense de energie, de bunăcredinţă, să ţii în viaţă un sistem democratic în vreme ce liderii lui, aleşi liber, pe mâna noastră, cei mai buni dintre noi, cum altfel, se arată a fi nişte canalii lacome, se dau peste cap anume să evite efectele democraţiei în care alţii au crezut şi pentru care au murit, se

folosesc de putere anume să încalce legea, legea scrisă şi votată de ei, numai să se îmbogăţească nepermis de mult şi pe nedrept, şi fac tot ce pot ca democraţia să aducă privilegii doar unora? Să-ţi spun un fapt mărunt: acum câteva zile o pensionară s-a aruncat de la etajul şapte din spital, nici nu ştiam că are atâtea etaje spitalul nostru. Are, şi nu-ţi recomand să ajungi, acolo: la şapte e terapia intensivă. Lasă gluma, de acolo s-a aruncat şi avea în mână o factură neplătită, Tudorine, spune-mi în ce lume trăim? Da, ştiu, fusese profesoară, avea 71 de ani. Şi nu te impresionează deloc, nu-ţi spune nimic un fapt ca ăsta? Da, Florine, îmi spune că ai rămas infantil, ai o sensibilitate de puber într-o lume canibalizată, cum puii de găină crescuţi în baterii, din cauza supraaglomerării, devin agresivi şi se mănâncă între ei.

Florin îmi ignoră argumentul, el având alt exemplu: Zilele trecute, cât în sală se lansau candidaţii pentru alegerile din toamna asta, pe hol s-au adus platourile cu mâncare şi navetele cu băutură pentru participanţi. Un votant, mai grăbit, a mâncat un mic şi, înecându-se, a murit acolo, sub sigla partidului, până să vină salvarea. Nici asta nu te impresionează, nu te revoltă? Ba da, am şi scris! Candidaţii şi sala au ţinut un moment de reculegere, participanţii aflând deja că simpatizantul răposat băuse toată noaptea şi, lacom, a murit înecat cu mâncarea dată de pomană. Şi tu, Tudorine, chiar crezi că e aşa de simplu, e un infantilism să observ, să mă doară şi un fapt ca ăsta? A, nu; să-ţi spun şi interpretarea mea, dacă tot eşti interesat. Omul ăla, un alegător oarecare şi cu atât mai semnificativ, se sufocă şi moare cu *micul* în gât pentru că nu-l putea înghiţi pe *candidatul cel mic,* un ins fără valoare şi necinstit; da, psihanaliza se foloseşte de figuri de stil, de metafore, să-ţi spună adevăruri insuportabile. Psihanaliza, prostii, mă ia peste picior Florin şi trece la obsesia sa: Şi comuniştii mă furau, mă nedreptăţeau, e clar, dar de ce să mă duc la vot, să

mă omor pentru *democraţia asta* când mă fură, mă nedreptăţesc şi cei aleşi de mine, aleşi după voinţa mea? Cine să creadă, cine ar mai muri azi pentru o lumea ca asta? Eu, unul n-aş mai risca nicio palmă! Cum să le spun copiilor că trăim într-o lume bună, cum să creadă în lumea asta, s-o apere? Explică-mi şi mie de cum eroii devin canalii în piesa asta ce încă se joacă? O fi aşa democraţia, o fi aşa economia de piaţă prin altă parte dar la noi arată, clar, a hoţie, a păcăleală! Dacă asta au vrut cei care au regizat *revoluţia,* le-a ieşit!

Ce să-ţi răspund, aş scrie o fabulă, că tot vorbeam de fabule: iepurii se unesc între ei şi reuşesc să alunge lupii din pădure, îi stârpesc dar, peste un timp, o parte dintre luptători, cei mai viteji dintre iepuri, revoluţionarii şi eroii pădurii, devin ei înşişi lupi şi îşi înfulecă fraţii, le înfulecă puii, îi înfulecă pe tovarăşii alături de care au luptat până atunci! O fi în fibra umană să se întâmple aşa, o fi o fatalitate dar, urmându-ţi paradoxul, Florine, rişti să ajungi şi tu un nostalgic şi, ca mâine, te aflu în vreun partid socialist, cu un program de restaurare a ceea ce a fost înainte de 1989. Asta ai vrut să-mi spui? Că tu, Florin Oghinţiu, fostul luptător anticomunist, doar ăsta ţi-i statutul, regretă comunismul de ieri, regretă democraţia de azi, aşa cum e ea? Oh, voi, gazetarii! Inginerul mi-o spusese în faţă, ca de la obraz, tocmai pentru că sunt ziarist şi, între altele, e şi vina ziariştilor că nu spun adevărul, că şi ei, ziariştii, s-au lăsat prea repede corupţi de bani. Da, prietene, miliţia a fost prea indulgentă cu tine, asta ar fi spus-o şi taică-miu, cum mi-a spus-o de câteva ori şi mie! Nu-i aşa, Tudorine, tu duci mereu discuţia în derizoriu, adică simplifici şi pui tot răul într-un singur taler al balanţei. În termenii acestei lumi, ţi-o spun eu, eşti un ratat, Florine! Am ieşit calm, bând şi ultima gură de ceai, nemulţumit de mine: nu aşa o să-mi păstrez prietenii!

*

Aproape toţi de pe scară fuseseră chemaţi la poliţie şi întrebaţi de ciudata dispariţie a lui Dorel, iar Mihal se aştepta şi el să fie chemat şi aştepta cu nerăbdare, că aproape îi venea să se ducă singur. Da, primise invitaţia, se făcuse ziua indicată, se făcuse ora şi el se prezentase mai devreme ca să se certe cu subofiţerul de la poartă că, ia te uită, îşi pierde timpul. Până la urmă, acelaşi subcomisar Berceanu venit de la Bucureşti îl întâmpină şi îl conduse, Mihal luând-o înainte deschizând uşa unde ştia el că intra de obicei. Nu! Acolo-i fumoarul. Cum, aici era camera în care stăteam de vorbă, se lăudă cel care le ştia pe toate. Ofiţerul, după câteva fraze de pregătire a martorului, ajunse şi la temă: Îmi puteţi da un detaliu despre dispariţia vecinului dumneavoastră? Oricare întrebare ar fi fost la fel de bună, cum şi întrebarea asta sună pentru Mihal ca semnal de asalt să lovească cu toată forţa din prima: Da' mi l-a dat mie cineva în samă, de mă-ntrebi de dânsul; de unde să ştiu eu pe unde o fi el, acuma? Mi-a spus mie vreodată unde se duce, de unde vine, care-i treaba cu el, ca eu să ştiu ceva, de ce să mă întrebi de el? Cât eram şef de scară şi ţineam *Cartea de imobil*, era altă poveste. Da, atunci ştiam toate datele despre *locatarii mei* şi n-aşteptam să mă cheme, să mă-ntrebe cei de la miliţie, de la securitate; dacă ceva nu era în ordine, îi anunţam eu. Acuma, când am vrut să-i completez datele în cartea de imobil, m-a luat în râs şi m-a repezit, cine m-a pus pe mine mai mare pe-aici ca el să-mi arate, să-mi dea actele lui? Dumneata ştii că era să sară la bătaie la mine? Întrebaţi-l voi acuma, cei de la poliţie, dacă daţi de el, că eu, dac-aş şti, v-aş zice, da' nu ştiu!

Disperarea Doricăi se va transforma curând într-un fel de furie împotriva soţului ei, o furie nevolnică, fără cuvinte. Noaptea, pe întuneric, furia sa devenea spaimă şi se îngrozea

prin arătarea unor scene cumplite când îşi închipuia câte îndură Dorel, pe unde o fi ajuns, ce-o fi păţit, de nu cumva o fi şi mort. A doua zi chinul ei reîncepea spunându-şi că trebuie să-l caute în continuare, indiferent de ce îi va zice poliţia şi, fără speranţă, a apelat şi la o agenţie de detectivi particulari, filiala unei firme bucureştene, deja cu faimă după rezolvarea câtorva cazuri tot aşa, de dispariţii mai ciudate, şi – niciun rezultat. Să se liniştească în toate ale ei, Dorica a fost sfătuită să vorbească cu preotul Vinerel de la biserica *Sfinţii de Duminică,* din apropierea cimitirului, recomandat ca ştiind rosturile la vedere şi pe cele ascunse ale morţii şi preotul Vinerel o sfătui să facă slujba de înmormântare pentru soţul ei, robul lui Dumnezeu Dorel, iar locul de veci cumpărat deja în cimitir să-l inaugureze ca cenotaf. Aşa îşi va potoli grija, n-o să mai viseze urât, tot subterane şi canale, că nu degeaba renunţase ea la boxă, la subsol, că nu-i sănătoasă răceala şi mizeria, vorbea de una singură Dorica, şi-acum cui să-i spui.

Energică şi când era vorba de lumea de dincolo, o lume cu aceleaşi reguli, ea ştiind că *şi acolo* trebuie să fi o ordine, să se simtă puterea şi influenţa celor vii, de aici, de pe pământ, Dorica făcea tot ce putea să-şi găsească liniştea iar sufletul lui Dorel să-şi capete odihna unde s-o fi aflând. A ajuns la cea mai selectă firmă de pompe funebre din Moldoşani, *Pe-o gură de rai*, încântată de reclamă şi de fracul domnului Zărnel Murmure, cioclu cu stil şi metodă, dar fără îndoială un poet, după numele ales afacerii sale cu obiect de activitate în două tărâmuri. El, generos, îi propusese un scenariu de înmormântare adevărată, şi asta a întristat-o atât de tare pe Dorica încât a început să plângă: Nu-i mort, nu-l îngrop, vreau linişte pentru sufletul lui, şi-al meu! Rămas nedumerit, domnul Zărnel, poetul care, cu multă galanterie, îi prezentase mai întâi condoleanţe din partea sa şi, apoi, condoleanţele standard din partea firmei, aproape că plânse şi el: Ştiu, doamnă,

durerea vă e dublă, suferiţi la greaua pierdere a soţului, suferiţi încă o dată din incertitudinea pierderii, ambiguitatea asta ne omoară, hăul de nepătruns dintre cele două cuvinte viu/mort ne sfâşie, poetul Zărnel neavând să afle că gafa de două ori, pentru doamna Dorica orice *pierdere* sunând sinonim cu pierderea banilor din afaceri, singura pierdere dureroasă de care ştiuse până atunci. Nu, nu vreau ceremonie cu cortegiu, cu sicriu, cu cinci popi şi slujbă de înmormântare, cu *ectenia* cântată, poduri şi pomeni la semafoare, să mă-njure şoferii în intersecţii; vreau ceva scurt, simbolic, la piatra de mormânt unde preotul Vinerel ţine o mică slujbă şi asta-i tot. E perfect, acum am înţeles, doamnă, aşa gândeam şi eu, se replie patronul; nici n-o să ne simţiţi prezenţa, vom fi de o discreţie îngerească.

În fapt, domnul Murmure a făcut ca momentele să curgă şnur după orarul stabilit de el având ca final praznicul la *Modern-saloon*. Deşi era, nicio îndoială, un eveniment de excepţie, preţul ceremoniei, a fost de acord generosul poet Murmure, să nu depăşească prea mult o înmormântare clasa lux şi, s-o mai scutească de cheltuieli, patronul a fost de acord să elimine din *pachetul de servicii* manopera cu formolizarea răposatului absent. Împotriva stilului ei, a achitat pe loc, Zărnel Murmure sărutându-i mâna cu inele cu un respect prelung şi repetat pentru fiecare bancnotă primită până la suma întreagă, patronul asigurând-o pe distinsa doamnă de profunda sa tristeţe că s-au cunoscut cu un asemenea prilej, oferindu-i cardul de fidelitate al firmei, carton negru cu litere argintii, card destinat special VIP-urilor pentru prioritate în serviciile firmei. Amabilitatea patronului se datora, trebuie s-o zic, răbdării Doricăi de a asculta prima parte din epopeea lui la care încă lucrează, el urmând să cânte în terţine toţi răposaţii, clienţii firmei amintiţi pe un şir de pagini pe măsura dărniciei urmaşilor.

După această experienţă, Dorica prinsese alt curaj pentru viaţă iar atunci, la slujba zisă de înmormântare, se arătase foarte liniştită, împăcată cu întâmplările lumii. La mormânt a fost un ritual scurt, sobru, cu cei din familie îmbrăcaţi cernit, cu câţiva prieteni de casă, pe mormânt apărând fără să ştie prea bine de cine aduse, coroane din partea liceului, din partea consiliului local, a partidului, alta – bonus din partea firmei *Pe-o gură de rai*, şi astea nu-s toate. Eu rămăsesem încremenit de reprezentaţia halucinantă, de înmormântarea fără mort, prima la care participam şi mirarea mea, stimulată de vodcă, se agravase prin senzaţia vie că Dorel mă ţine ca niciodată de mână, cum te-ar ţine fratele cel mic speriat de ce i se întâmplă.

Dorel îmi vorbise deseori despre moarte, chiar despre moartea sa, convins că deasupra tuturor credinţelor, şi a celor aflate în război deschis, este acelaşi dumnezeu numit tot altfel. Moartea nu-l speria, o admitea ca pe o experienţă inevitabilă, dar avea mereu în faţa ochilor scena lugubră când haita asta de vlăjgani spătoşi, cu feţe lungi din născare şi triste de circumstanţă, cioclii îmbrăcaţi de la gheenele de gunoi şi care se învârt mai tot timpul în jurul bisericii, stoluri, stoluri, aceşti haidamaci, cu mişcări deloc delicate, îi vor înşfăca trupul încă simţitor, îl vor aşeza în sicriu fără menajamente, o să-l mute după ritual pe năsălie cum muţi sacul de cartofi din câmp în lada căruţei, tot ei târând şi prapurile, îl vor însoţi la cimitir lăsându-l să alunece cu smucituri pe frânghii groase până pe fundul gropii. Apoi, cu lopeţi mari, vor arunca în grabă pământul, groparii făcându-şi treaba ireproşabil. Iar el îşi închipuia cum, încă simţitor, înţepenit în sicriul strâmt, n-o să-şi poată acoperi urechile cu palmele să nu-l asurzească bolovanii căzuţi ca din cer pe scândurile subţiri. În vremea asta popa Vinerel, cu cartea cea grea sprijinită de burtă, şi-ar fredona slujba până la capăt, pentru că, mai înain-

te, cu două degete pe sub anteriu îşi foşnise bancnotele, să ştie cât să-şi lungească vocea în cântare, popa – un calendroi bătrân şi el, dar cu haine scumpe şi cu harul Domnului turnat pe capul său, căci preotul fără păcat e fără vlagă în clătinata lui credinţă.

Popa Vinerel, de la biserica de mahala *Sfinţii de Duminică*, cu jumătate de normă şi la biserica din cimitir, cu dascălul Vincenţiu şi cu vlăjganii de gropari, ajunşi cu toţii la praznic, vor sări peste zeama acră şi grasă din coaste de porc să-şi hăpăie sarmalele fierbinţi, castronul cu colivă, să-şi bea paharele de ţuică lăsând câteva picături pe podele pentru sufletul celui care n-a murit, apoi paharele de vin, să mormăie râgâind: *Dumnezeu să-l ierte cum şi noi îl iertăm, a fost un om tare bun!* Şi apoi, aceleaşi călăuze din cimitir, în vorbe slinoase, vor mulţumi stăpânului: *Săru-mâna, părinte, că fără matale rămâneam şi azi flămânzi!* Puşlamalele târgului, la praznic, cu burta plină de sarmale şi buzunarele înfundate de colaci, rânduiesc ageri din priviri răposaţii de mâine. Cu dreapta în care ţine paharul starostele cioclilor alege chibzuit: *Următoru-i popa, pun pariu! Oho, ce praznic vom avea!* Asta va fi ultima amintire de pe pământ a prietenul meu absent şi din sicriu, şi din viaţă, restul risipindu-se în taina ce nu se spune celor vii şi aşa glumea Dorel cu glume de gropar, aşa îşi făcea vânt *dincolo,* fără să ştie unde, iar mie-mi amorţiseră degetele sub strângerea lui de mână. Dorel a înţeles atunci, cu ceva vreme înainte să dispară, a înţeles că n-are de ce să-i fie teamă. I se va întâmpla şi lui ce i se întâmplă omului, va afla ce se întâmplă tuturor, dar pentru el totul va fi în cunoştinţă de cauză, cu lumina aprinsă: eternitatea – pe mâna groparilor. Lasă, Dorele, fii cuminte acolo unde eşti, dă-mi drumul la mână, eu mai am treabă pe-aici!

Atmosfera, atât de sobră a ceremoniei de la cenotaf, de la praznicul de la *Modern-saloon,* s-a mutat în apartamentul de pe

casa scării ca într-o întâlnire de adio pentru cel care deja lipsea de ceva vreme, abia aici sobrietatea ceremoniei fiind spartă de Eugenel. Se despărțise de ceva ani de Brânduşa, dar mai trecea pe la fosta soție având încă teme comune de discutat din anii cât au fost împreună. Când Dorica, îmbrăcată în doliu, a făcut acea stranie ceremonie la cenotaf, se prezentase, firește, şi Eugenel şi nimeni n-avea să se mire dintr-atât. După ceremonie fusese şi praznic cu colivă, colaci şi lumânări, praznic ca după un mort adevărat. Deloc intimidat de preot, de slujbă, de icoane, Eugenel sorbise cu poftă din toate lichidele întâlnite în cale şi trecuse, din nou, pe la Brânduşa, de data asta să-i aducă pomana, prosopul, colacul şi lumânarea, până şi chibriturile, după obicei, pentru că, acolo, fiind şi Eugenel, ea n-a vrut să se mai arate, să mai dea ochii cu bărbatul care ajunsese năpasta vieții ei. Era beat şi jalnic, avea altă vârstă şi, dintr-o dată, ni se păruse prea bătrân să se mai îmbete, prea bătrân pentru glume proaste pe casa scării, la concurență cu Marinaş, cu Florența, prea bătrân să se mai plângă, of, că în curând va muri.

Să țină minte şi vecinii, şi Brânduşa, că trecuse pe acolo, a prins să se plângă ca după un text de bocet, hohotea a jale în uşă cu Mihal care, sprijinit în cârjă, o purta de ceva vreme, îl asculta sorbindu-i cuvintele cu un zâmbet larg: Ah, mor! Ştiu că mor, dar până mor îmi fac damblaua; o bat de-o rup, aşa! De ce aş iubi-o pe nevastă-mea, de ce să fiu iubit de ea? Ce-i pasă ei că trăiesc ori mor! Şi ea o să moară; da, şi ea moare! Cea invocată, Brânduşa, ascultase primele cuvinte din prag, cum ar fi ascultat o romanță dedicată numai ei: Lasă, dragă, nu te da în spectacol, vino în casă şi te culcă o oră, două! El îşi luase avânt şi, neputincioasă, fosta nevastă iubită şi acum a dat drumul la un aparat de radio ceva, că se auzea un rock îndrăcit uitând de oamenii abia întorşi de la o înmormântare falsă, aşa-i, cu răposatul rătăcit în lume, dar cu un

praznic de-adevăratelea. Dintotdeauna l-am ştiut pe Eugenel lipsit de gust, de bun-simţ, însă atunci atinsese culmea, auzi, la înmormântarea vecinului, la praznicul lui, să te plângi de moartea ta, aşa că i-am reproşat nesimţirea de care făcea paradă. Prea beat să înţeleagă, Eugenel tot nu tăcea, monologul său având câteva capitole ce trebuiau recitate până la capăt; am plecat şi eu când începuse să se repete.

Poate aş fi sărit peste episod, un episod nu tocmai rar la noi, pe casa scării, dacă Mihal, dornic mereu să înveţe de la şefi câte ceva, la câteva săptămâni distanţă, n-ar fi prins ca în cearta sa cu Simion să recite refrenul lui Eugenel adaptat perfect pentru rolul său: Da, mor, ştiu că mor, dar până mor, am şi eu o dambla, vă fac bucata la toţi, măcar trăiesc cum vreau încă o zi, două, cât mai pot, da' ştiu că nu vă las pe nici unul pe-aici, să faceţi ce vreţi voi, de capul vostru. Aniţa ieşise în cadrul uşii, a tăcut cât a tăcut să audă ce are de spus şi, când a văzut că vecinii, ce bun simţ exemplar la vecinii mei, intraseră în casă, toţi, şi traseră yala, l-a luat de umeri: Hai, Mihal, hai, la televizor e un serial cu animale, iar Mihal, ca domesticit sub cuvintele soţiei, s-a întors pe baston intrând şi el în casă.

41.

Trecuse ceva timp, Dorel, ca răposat, avusese parte de praznic, Dorica îngropându-l şi fără trup, convinsă că, după cât s-a rugat pentru el, pentru banii daţi pe acatiste şi pomeni, sigur sufletul soţului ei se află în rai, printre îngeri, doar poliţia, bănuitoare, încă insista să cerceteze şi să-l caute aici, pe pământ, printre vii sau morţi cu încăpăţânarea de a-i găsi *măcar* urma. Toţi vecinii mei, toţi cei care ar fi ştiut ceva despre dispariţia profesorului Dorel Vasilescu fuseseră chemaţi la poliţie şi întrebaţi până la epuizare, chestionările având un singur rezultat: nimic. Îngrijorat şi fără motiv, Florin observă că pe el nu-l chemase încă. Deşi nu ştia ceva în plus faţă de ceilalţi, scăparea asta din vedere aproape îl jignea. Florin aflase de neputinţa poliţiei de a rezolva un caz atât de banal tot de la Dorica în ziua când îi ceruse cheile de la subsol: Nu, n-au găsit nimic concret, caută încă, aşteaptă răspuns de la punctele de vamă, de la ambasade, de la Interpol, i-au dat semnalmentele peste tot.

Neliniştea lui Florin n-avea temei într-o realitate concretă, neliniştea sa venind din vechile experienţe cu miliţia. Se bucură când, în cutia poştală, află *invitaţia* de a se prezenta a doua zi la camera 114, la subcomisarul Berceanu. Ştia motivul şi tot nu se hotărâse ce să spună până se linişti: de ce-ar fi asta grija mea? Simplu, răspund la întrebări, fără comentarii în plus, concis: nu ştiu! şi ăsta-i adevărul. Aţi văzut ceva suspect în ultimele zile, ceva care să vă dea de bănuit? Nu! Asta era atitudinea aleasă de Florin, gândurile sale fiind prinse în altă grijă, mult mai grea.

Rămăsese şi fără slujba de la atelierul de confecţii iar acum, înainte cu un an, doi, până la pensie, cine mai ştie azi care-i vârsta de pensionare, nu reuşea să se angajeze, cine să aibă nevoie de un inginer calificat în fabricarea motoarelor termice, cine şi de ce să facă la Moldoşani pompe de injecţie, asta îi era specializarea, şi cu un trecut atât de impresionant de care, şi fără să vrea, se ştia în oraş, nici el nefăcând un secret din asta. Vorbise cu patronul unui atelier de lăcătuşărie şi mecanică fină şi urma să treacă să dea câteva probe, să arate cum se descurcă, la vârsta lui, cu lucrări de migală, de atenţie. Pe patron nu-l interesa nicio diplomă, nicio funcţie dinainte, nici ce cazier are, voia să ştie ce poate face cu un hidrofor defect, cu o pompă în imersie la care au ruginit piesele, a înfundat-o calcarul, cum se descurcă, pe loc, cu ce are la îndemână în atelier, cu ce va găsi la bazar, în piaţa de vechituri, era interesat dacă se pricepe să ascută o bandă de gater, un lanţ de drujbă, din aşa ceva urmând să-şi câştige banii. Astea erau grijile lui Florin şi n-avea cum să ştie în ce capcană va nimeri când se va duce la poliţie.

Intenţia poliţistului, luat de guler de către şefii săi pentru tărăgănare şi pierdere de vreme, era să poată raporta că a aflat totuşi o pistă pe care vrea s-o cerceteze mai mult. Da, îşi anunţase el *superiorul* din Bucureşti, între vecinii profesorului e şi un fost deţinut de drept comun închis prin anii ’80 pentru tulburarea ordinii publice, distrugere de bunuri din patrimoniul statului, instigare la revoltă; este vorba de Florin Oghinţiu, cunoscut de noi ca impulsiv, violent, avem şi-o fişă psihologică făcută atunci, în penitenciar, şi a durat ceva timp să adun tot dosarul. E posibil să fi avut un diferend cu profesorul de istorie, da, cu dispărutul, un dezacord violent, n-ar fi fost de mirare fiindcă, nu de mult, a fost dat afară din serviciu pe un motiv asemănător. În ideea de a-l irita, de a-l scoate din sărite pe Florin Oghinţiu ca, aşa, să se dea de gol

că el e făptaşul, poliţistul a regizat întâlnirea care şi, fără să ducă undeva, îi dădea motiv să mai tragă de timp în faţa şefilor cât să spună, da, o încercase şi pe asta. Prea multe variante n-avea la îndemână nici poliţia. Înainte i-ar fi fost mai simplu: îl lua pe Marinaş, beţivul de la parter, îl închidea câteva zile, îl ţinea pe uscat un timp, îl ameninţa, îl speria cu închisoarea pentru complicitate, l-ar fi bumbăcit bine că a jignit cadrele miliţiei, şi ceva tot aveau să afle, de nu cumva îi şi înscenau un delict oarecare şi, iată, încă un caz rezolvat.

Când a ajuns în birou, poliţistul avea în faţă un dosar de o grosime considerabilă şi Florin a înţeles repede că nu pentru laudă îi fusese cercetat trecutul. Neîndoios poliţistul făcea o greşeală iar Florin ar fi vrut să plece înainte de a deschide gura. Fără să ridice privirea spre el, fără să-l salute în niciun fel, subcomisarul atacă cu capul în pământ: Am să-ţi citesc ultima filă din dosarul *tău;* este reclamaţia patronului care te-a dat afară după ce i-ai pus cuţitul în gât! Aşa-i, tentativă de omor, mă mir că n-am fost încă arestat, condamnat, măcar zece ani şi tot ar fi fost o afacere. De ce atâta clemenţă? Am văzut: ai şi circumstanţe atenuante! Bineînţeles, economia de piaţă e vinovată că vrea doar profitul, asta ar fi o scuză pentru mine. Că tot a făcut reclamaţie şi nu m-aţi închis ca recidivist ce sunt, aţi cercetat, aţi aflat că am de primit, în total, peste două mii de euro, că nici asigurările nu mi le-a plătit. Plec cu banii ăştia de aici, sau trebuie să angajez racheţii şi să-i împart pe din două cu ei, că la autorităţi mă plâng degeaba? Ia te uită, eu fac scenariul să-l destabilizez, fac un scenariu ca la carte, şi, când colo, mă enervează el pe mine şi asta, aşa, la inspiraţie, fără regie, că nu ştia ce-i pregătesc. Da, e un infractor înnăscut Oghinţiu ăsta!

Vizibil iritat, poliţistul se întoarce câteva clipe cu spatele şi, calm, revine. Aşa n-ajungem nicăieri! Închide dosarul cel gros şi îl întreabă direct: Ce ştii despre dispariţia profesorului

Dorel Vasilescu, asta-i tema noastră de azi. Florin a înţeles schimbarea de tactică şi şi-a dat seama că prima rundă a câştigat-o sau, oricum, a rămas o repriză incertă. Ne tutuim? Când vei învăţa să te porţi politicos şi cu un *răufăcător* ca mine, gata să ajungă recidivist, atunci stăm de vorbă, şi Florin făcu semnul tragerii fermoarului pe buze ca şi cum s-ar fi aflat deja în celula puşcăriei. Bine, primesc lecţia! Deci, domnule inginer Oghinţiu, vă rog să-mi spuneţi ce ştiţi despre dispariţia vecinului? Domnule subcomisar Berceanu, nu ştiu nimic, nicio informaţie sigură, ce-am auzit şi eu de la alţii, dar voi răspunde la orice întrebare, dacă aveţi! Şi până să mă mai acuzaţi de ceva, încerc să mă autodenunţ, vă dau un mobil al dispariţiei lui Dorel: eu sunt cel care beneficiez de dispariţia lui, eu i-am luat locul în subterană, eu stau acum în *chilia* lui să-i citesc cărţile când am timp şi, deocamdată, beneficiez de toate fără să plătesc!

Poliţistul zâmbi, Florin păstrându-se mai departe încruntat. Nu, informaţia asta n-o aveam. Totuşi, având în vedere că sunteţi o persoană recalcitrantă în relaţie cu autoritatea ne vedem siliţi să apelăm la mijloacele permise de lege să aflăm adevărul încât am propus un test la poligraf! Înseamnă că aveţi bănuieli serioase asupra mea, fiind singurul dintre vecini care se bucură de atâta atenţie. Am mai făcut testul ăsta cu ani în urmă şi sunt curios dacă, dincolo de ataşarea lui la calculator, a rămas la fel de primitiv; oricum, o să mă amuz, eu ştiindu-mi labilitatea psihică, plăcerea de a mă juca. În cel mai rău caz, testul mă va arăta vinovat: l-am omorât şi i-am mâncat cadavrul. Personal nu dau doi bani pe aceste teste; la fel pot jura şi pe Biblie, pe Constituţie, sunt atâţia escroci care jură şi mint, înşală, păcălesc şi fură mai departe fără nicio grijă că au jurat. Bine, mă testaţi şi – ce-o să vedeţi? Îmi creşte pulsul la întrebarea dacă l-am omorât eu; îmi va scânteia cortexul când voi spune că ne certam; mă voi înroşi, voi

transpira, mi se vor mări pupilele, voi clipi mai des, o să-mi adun picioarele sub scaun ori le răsfir când răspund; voi sări în gâtul psihologului şi aşa o să mă dau de gol? Cu riscul că eu voi fi criminalul în faţa aparatului, primesc să mă distrez la poligraf şi vă previn că nu voi răspunde corect, anume să testez metoda voastră, o metodă deloc corectă, urmând să fiu întrebat dacă-mi iubesc soţia, dacă ştiu că mă înşală, dacă ştiu că m-a turnat la securitate, dacă mă masturbez, să-mi vedeţi tipul de reacţie la stimuli, să le comparaţi cu răspunsurile la întrebările care vă interesează cu adevărat!

Subcomisarul ştia şi el că poligraful e o jucărie uşor de păcălit de un infractor cu ceva experienţă şi, să marcheze schimbarea de registru a întâlnirii lor, luă scaunul şi se aşeză lângă Florin. Ştiţi, eu nefiind din oraş, nu cunosc oamenii de aici dar, din câte am aflat, am înţeles că şi el, şi soţia sa, erau cunoscuţi ca un fel de baroni locali, ca *miliardari de carton.* Venise rândul lui Florin să zâmbească: Miliardari de carton? Ce înseamnă *de carton*, că eu nu ştiu? Habar n-am nici eu, e o vorbă şi asta ca oricare alta, o aud la televizor, e în ziare. Nu înţeleg de vreme ce e vorba de *aceiaşi bani* care stau în conturi la *aceleaşi bănci,* în aceleaşi seifuri cu banii adunaţi de firmele străine, cu tradiţie, alături de banii câştigaţi corect; de ce ai noştri să fie miliardari de carton când, după gustul lor, atâta cât au, se bucură şi ei de sejururi adevărate pe Coasta de Azur, alături de alţi miliardari, călătoresc cu avioane private, au iahturi la fel, cumpără vile în California, îşi aleg amantele dorite, îşi pun în seifuri lingouri de aur cu marcajul băncii pe ele! Nu înţeleg ce înseamnă *miliardari de carton* câtă vreme eu muncesc pentru ei de-adevăratelea, de-mi rup oasele.

Subcomisarul se ridică deja în picioare, semn că vrea să taie ritmul discuţie: Am încercat pista asta în ideea să facem un inventar de ipoteze şi să le eliminăm pe rând. Vă înţeleg, dar, să nu mai stricăm timpul unul altuia, nu ştiu nimic de

dispariţia lui Dorel, chiar îmi pare rău de tot ce se poate să i se fi întâmplat. Nu-mi dau seama cine să fi avut vreun câştig din plecarea sa, iar dacă ar fi altfel, aş putea înţelege doar aşa, omeneşte, tentaţia de a te evapora fără urmă dintr-o lume ca asta. *Să se evapore,* îşi aminti subcomisarul de vorba asta pe care a mai spus-o cineva! Nu se poate să nu ţi se facă silă de tot ce vezi, de tot ce ţi se întâmplă şi – te vei evapora. Florin tăcu cu ochii în pământ o vreme, când ridică ochii văzu că ofiţerul împinsese dosarul la marginea mesei ca un lucru ajuns inutil şi, reverenţios, îl aşteptă să revină din gânduri. Da, încheie el, este posibil să vă mai invităm dacă vom mai avea întrebări. Ajuns în strada plină de zgomot, Florin se cutremură ca de un vis urât: şi să pot, tot nu i-aş ajuta, dar de Dorel chiar îmi pare rău!

La o zi după întrevederea lui Florin cu subcomisarul Berceanu, am ajuns în chilia lui Dorel, acum a sa şi simţeam că timpul parcă nici n-a trecut, eu încă ascultând aceeaşi voce alunecată în alt om cu cel puţin zece ani mai tânăr. Îmi povestea, din ce în ce mai aprins, discuţia sa de la poliţie. I-am spus că e coleric şi, el, coleric cu adevărat, nu credea în clasificări: Aşa m-au taxat şi când m-au examinat în puşcărie! Ha, ha, glumi în sinea sa Tudorin, aşa *l-au taxat* după *taxonomia lor!* şi îl încurajă cu voce tare: Nu-ţi spun să-ţi schimbi firea, dar să te cunoşti, să ştii la ce te expui, să-i fereşti pe alţii, pe cei din casa ta şi, de ce nu, să faci şi tu un compromis la serviciu, vezi, altfel nu se poate. *Compromisul*, da, îmi replică el, comunismul, asta-i partea lui nenorocită, ne-a făcut dependenţi de el, de stăpân, ne-a implantat ideea de compromis, comportamentul de sclav, nu de om responsabil cu totul pentru viaţa sa, şi i-am supravieţuit, fără să ne schimbăm. Sclavul se întreabă: să fiu bun, cinstit, loial? De ce? Nu-i de nasul meu, e un lux; treaba mea e să mănânc, să beau, să

dorm, să chiulesc şi să mă distrez, să râd de stăpân când pot, şi cam asta făceau oamenii de rând în comunism, de câte ori aveau posibilitatea, asta fac şi astăzi, în rest – muncă până la îndobitocire. De copiii mei, de familia mea – să aibă grijă *stăpânul* şi stăpânul e statul – nu eu. N-am cerut eu să fiu sclav, au hotărât alţii pentru mine, să răspundă ei de viaţa mea, de familia mea. Mie nu mi se poate întâmpla nimic grav decât să pier, adică tot ce i se întâmplă şi omului liber, tot ce i se întâmplă şi stăpânului. Aş spune că asta-i satisfacţia sclavului: şi stăpânul, cu toate averile lui, cu leacurile şi toţi doctorii, se îmbolnăveşte, moare, suferă şi el şi ai lui; crapă şi stăpânii cum crapă şi slugile şi am satisfacţia rea că lăcomia, puterea lor nu-i apără mai mult decât sărăcia, decât mişelia mea, nu-i apără de accidente, de boli, de moarte. Creierul din spate îmi şopteşte ceva despre *bucuria resentimentară* trăită de omul mărunt şi umilit şi sar din nou la el: Dorel, încă viu în chilia asta, te-ar contrazice amintindu-ţi de Seneca, până şi el în clipele sale nevolnice lăsa soarta să-l ajute prin mâna celor mărunţi. Eu m-am lecuit, se aţâţă şi mai tare Florin, eu nu caut adevărul în istorie, în viaţa altora pentru că nici o istorie nu scrie viaţa mea, adevărul meu. Şi, privindu-şi himerele, aproape că ţipă: De ce m-aş supune voinţei lor? De ce le-aş respecta puterea! Poate din milă, da, mila faţă de stăpân e un motiv valabil pentru primii creştini, contemporanii lui Seneca, că tot vorbeşti de el, primii creştini, în bună parte sclavi şi care aşa au rămas, supuşi bisericii, supuşi puterii! Abia pentru că-s un învins, mă simt liber: ştii că este şi o satisfacţie a învinsului, mă retrag în adâncul meu unde nu pot fi găsit şi izgonit; îmi vor afla şi-mi vor stăpâni doar corpul, hoitul, nu şi spiritul. O clipă mă gândisem să-i spun că-i nihilist, nu cred că ar fi auzit. Să-i reproşez că nu are discernământ? Eu, să-i spun asta, ştiind că tatăl meu m-ar putea auzi şi acum?! Îi ascultam delirul adeverindu-mi un gând mai vechi: cum unii îşi ex-

ploatau geniul, harul dăruit de Dumnezeu, talentul şi îndemânarea, Florin avea să-şi cultive cu tehnici intensive, îşi cultiva derizoriul, *nimicul*. Florin, simbolul nimicului său, rămânea *normal*, oricât de anost ar suna. Furia sa venită din defularea de învins al comunismului, şi-o păstra şi după ce comunismul fusese învins, după ce învingătorul murise, furia intensificându-se tocmai din zădărnicia ei. De ce să mă fi supărat pe el, de ce să nu mă am bine cu vecinul? Simt că mi-am jignit gazda şi, ca scuză, îi zâmbesc; primesc, semn de împăcare, tot un zâmbet.

Fusesem, se vede, prea insistent în vizitele mele în subsol, iar Florin, ştiind că şi eu îmi dorisem rafturile cu cărţi din subterană, mi-a propus, cu lejeritate bonomă, să folosim împreună acel spaţiu şi, ca dintr-un viciu nou care mă cucerea şi pe mine, eram în scaunul lui Dorel de câte ori aveam un pic de timp. Care să-mi fi fost viciul? Bănuiam că acolo, în acele cărţi, în acel spaţiu de clarobscur, s-a întâmplat ceva, miracolul alchimic prin care Dorel, omul ştiut de mine, a devenit sub ochii mei *străinul*. În timp, am prins declicul, întâmplarea trecerii în altă stare. Capodopera vieţii lui Dorel nu era o operă scrisă, ci biblioteca trecută prin mâini, citită şi nu doar cea sprijinită de pereţi fără a mai ajunge în rafturi: zeci, sute de cărţi cu sublinieri şi notaţii marginale ori pe ultimele pagini – pe care nu le va culege nimeni; cine va mai despuia paginile cu note, referinţe, observaţii, persiflări, trimiteri, ipoteze ori concluzii esenţiale pentru operă, pentru autor, pentru cel care va citi cartea. Cred că au avut mult de furcă criminaliştii până să afle acolo un indiciu minim despre ceea ce a trăit cu adevărat Dorel, care i-a fost sfârşitul şi, din câte ştiu, poliţia n-a aflat nimic.

Dacă ar fi fost s-o cred pe blajina şi milostiva doamnă Brânduşa care, ca o clarvăzătoare, ştia mai tot ce mişcă pe o rază de câţiva kilometri în jur, iar cât nu ştia, punea de la ea,

după credinţa Brânduşei, vecinul Dorel Vasilescu a avut un sfârşit violent, îngrozitor: Ascultă-mă pe mine, profesorul n-a scăpat de mâna vecinului nostru, şoferul. Precis Mihal i-a făcut felul, îţi spun sigur. Mi s-a arătat şi în cafea. Am văzut eu cu ce ochi se uita la el! Nu se poate, sunt absolut sigură că el a făcut-o! Bine, şi cum s-a întâmplat, că doar nu-i jucărie să faci să dispară aşa, în neant, un om, un om viu! Ce vorbeşti, domnule? Astăzi? Uite-aşa dispari astăzi, nici nu ştii când şi nimeni nu mai ştie de tine. Şi cumătra făcuse cu palmele ei grăsulii gestul prin care ai vrea să scapi de un fir de praf invizibil şi m-am speriat ce uşor puteai dispărea în părerea ei, ca om viu, în ziua de azi. Destinată parcă să fie şi ea un număr în statistica criminalităţii, dispariţia lui Dorel a trecut între dosarele nerezolvate şi, excedată de cazurile noi, mai grave, după opis, poliţia i-a înapoiat Doricăi caietele, cărţile, obiectele luate din chilie. Eu încă mai păstram un fel de supărare pe Dorel şi plecarea lui îmi apărea ca un act disperat, un refuz de a mai trăi într-o asemenea lume, dar cui îi poţi spune, cui să te plângi şi cine are puterea să îndrepte lumea când Dumnezeu însuşi a făcut-o rea, greşită, din voia sa greşindu-ne şi pe noi, pe fiecare în parte?

Discreţia totală cu care se petrecuse întâmplarea mie îmi spunea, şi n-aveam să divulg cuiva, că dispariţia lui Dorel n-ar fi decurs desăvârşit, ca o crimă perfectă, decât cu participarea sa, cu acordul său, prin dispariţie absorbindu-şi toate urmele, până a se şterge şi din amintirea noastră. Prin grija de a nu lăsa urme, plecarea sa arăta, de fapt, ca o evadare dintr-o lume pe care n-o mai suporta, o lume care îl sufoca şi a vrut, un an sau zece, câţi i-or mai fi fost dat să trăiască, să-i trăiască mai aproape de idealul său. Că acest refuz de a trăi în lume e un abandon mai periculos decât sinuciderea, n-o vei afla decât încercând şi tu. Dezertarea în neant, la un inamic cu care lupţi fără să-l cunoşti, e proba totală că te vei învinge

pe tine mai întâi, că eşti capabil să-ţi sacrifici idealul exterior, cel adresat lumii, pentru a te concentra aproape mistic, asupra interiorului tău de beznă: sufletul, inconştientul tău, al comunităţi sau al grupurilor, mari, mici, cărora aparţii şi, apoi, hăul de gheaţă al necunoscutului de necuprins, cum de necuprins e şi fiinţa divină. Cu gândul la prietenul care îmi lipsea, ajunsesem să-l văd peste tot pe Dorel, semn că aveam nevoie de el şi acesta era un motiv adânc de a mă apropia mai mult de Matei, de alţii care l-au cunoscut. Apăruse în mine o pornire de a strânge rândurile, de a fi alături de alţii, să mă protejez împotriva primejdiei ce plutea peste noi, negura de care nu ştii, de care n-ai cum să te fereşti. Aveam impresia că, încă din timpul vieţii, el s-a reîncarnat nu în unul din fii, din nepoţi, cum te-ai fi aşteptat, ci s-a transferat surprinzător în altă fiinţă cu totul opusă lui, aşa cum se întâmplă să te regăseşti anume în fiinţa de care tu ţi-ai bătut joc ani în şir. Până să şi-l cristalizeze ca un blestem confirmat, Tudorin se îngrijora de ghinionul insistent de a-şi pierde prietenii, dintre puţinii câţi avea, unul fiind şi Dorel şi, cu gândul la el, îi preluase felul de a citi, de a citi cu o implicare dureroasă, trăind cele citite cu toate afectele, trăind drama din pagină şi fără a fi de beletristică. Când textul nu se lăsa pătruns până la miez, ca şi Dorel, Tudorin copia de mână cuvânt cu cuvânt, rând cu rând, pagini întregi, rotunjea literele, prin gest restaurând şi reînsufleţind în spirit trăirile avute de autor şi se cutremura sub şocul vreunui sens abia atunci aflat de parcă fulgerul ce l-a străpuns pe cel care a scris cel dintâi ideea, acelaşi fulger ar fi fost invocat, ca prin vrajă, să-l sfâşie şi pe el.

Ca sub o lespede de beznă, închis în chilia lui Dorel, Tudorin recitea cărţile mari, fundamentale, citite, cel mai adesea, la vârste nepotrivite ori care n-aveau să-şi dezvăluie miezul ca astăzi, în faţa senectuţii, recitea şi acesta era felul lui de a-şi lua adio de la lume, de la lumea dintotdeauna ca şi cum el, Tudorin,

urma să plece cât de curând în călătoria fără întoarcere, să treacă râul uitării şi, acolo, ce să ia *acolo* decât un bagaj imponderabil, de nedetectat la nicio vamă, lectura câtorva cărţi. Citea cărţi depărtate în timp, depărtate de viaţa sa, ce lăcomie o mai fi şi asta, şi asculta întâmplarea clipei – zvon greu de pătruns, rumoare de stup de albine, citea şi asculta, de fapt, nu cuvinte, nu vorbe, ci retrăia cu durere şi zbucium, retrăia în întregime dramele ajunse la el ca aduse de valurile nesfârşite ale permanenţei invizibile. El suferea din nou chinul celor dinaintea sa cu o durere amplificată, cu un simţ rafinat prin stratul de lut al suferinţei proprii, *huma* din fiinţa primului om frământată în palmele *Lui, huma* dintâi rămânând încă în noi. Durerea, durerea acută şi resimţită fizic, îl obosea până la epuizare şi suferinţa i se reînnoia cu orice tragedie aflată. Atunci îi apăreau răni arzânde acolo unde străinul neştiut suferise lovitura, acolo el sângerând cu adevărat.

Îşi pierduse inocenţa: nu mai putea trăi aşa şi se sili să afle în el însuşi fiinţa puternică, în stare să îndure durerea lumii ajunsă şi la el. Să fie şi acesta tot un om? Nu, acela era bivolul negru, taurul, animalul de povară batjocorit de toţi, simbolul forţei brute, dar el, fiara neîmblânzită, se arăta cu măreţia de zeu blestemat şi, transformat într-un patruped aparent fără simţire şi gândire, căra pe spinarea sa lată tot ce lumea n-ar putea îndura sub chipul de om. Aşa am înţeles, abia acum, schiţa în creioane colorate, tragedia bivolului rănit şi înfuriat, gata să sfâşie orice idee de raţiune, orice fărâmă de gând logic i-ar fi apărut în cale. Materia de început de lume, nerafinată de simţire ori de gând, forţa brută – impulsul naturii primitive, forţa primordială a vieţii şi a spiritului ei în formă pură, acesta era bivolul din faţa sa iar Dorel, omul subtilităţilor şi speculaţiilor logicii formale aflase că acelaşi bivol pe care îl încălecase ca un nechibzuit, acelaşi monstru îl putea spulbera cu uşurinţă din cetatea raţiunii, aşa cum ar

face orice zeu cu gâzele din împărăţia sa. Pe acel bivol din schiţa atârnată lângă portretul său, Dorel îl saluta dimineaţa: *Tot respectul şi toată groaza, Aleph!*

42.

În toţi aceşti ani, nălucă ce nu poate fi ştearsă în niciun fel din memoria, din amintirea celor vii, Dişcă a rămas membru al asociaţiei revoluţionarilor. Cu agresivitatea tenace a insectei fără aripi, tatăl participa în numele fiului la întrunirile asociaţiei, Mihal fiind prezent sub pretextul că Dişcă îşi iubeşte vechii tovarăşi fără contenire, că e dornic să afle veşti despre prietenii săi, regretă şi-i nefericit că nu participă direct dar, trimite prin el, părintele său îndurerat, mesajul lui de preţuire a revoluţionarilor, cei rămaşi să lupte mai departe cu ciuma comunistă. Vorbele astea demne de o tribună, el le spunea în vreme ce le arăta un album mare, cu fotografii color, toate cu Dişcă în cele mai expresive poziţii pentru a trezi compătimirea tovarăşilor săi. La fel ca Tudorin, veţi râde şi voi de vorbele lui Mihal, dar el, fără să-şi fi propus, fără să ştie şi fără emoţie, parodia vorbirea ceremonioasă a şefilor de stat, a liderilor din funcţii mari în ierarhia lumii iar revoluţionarilor nici nu le trecea prin cap că un amărât ca Mihal şi-ar bate joc de ei când nicicum el nu asta urmărea, doar că le vorbea în termenii reţinuţi de la televizor, un limbaj care îl înfurie pe omul obişnuit până la incandescenţă când îl aude din gura oficialilor, acum lui îi era la îndemână şi îl întorcea în favoarea sa. Cum unui şef de stat în funcţie sau urmând să ajungă, *îi pişă ochii* de durere pentru soarta amărâtului din

stradă, Mihal şi-a zis că, îndurerat de soarta lui Dişcă, poate scăpa şi el o lacrimă.

Cu acelaşi aplomb, Mihal primea să plătească la zi cotizaţia cum şi să voteze, să vorbească, să aibă păreri şi să facă propuneri în numele revoluţionarului Călţun Dişcă, nici unul dintre ceilalţi membri neavând o clipă pornirea să-i conteste mandatul, procura simbolică prin care tatăl, ştiut de toţi ca turnător, vorbea acum în numele fiului, un revoluţionar anticomunist şi care bătuse pe atâţia sub motivul că au fost, că sunt oamenii securităţii. Altfel, pus în urnă în favoarea lor, votul adus de mâna fostului turnător era la fel de bun şi putea fi manipulat ca al oricărui alt membru al asociaţiei. Insistenţa lui Mihal a dat roade încât a obţinut pentru Dişcă o funcţie nemaiauzită până atunci şi cu atât mai valoroasă – *vicepreşedinte de onoare* al asociaţiei revoluţionarilor din Moldoşani, titlu care nu însemna puţin pentru familia Călţun de vreme ce l-a trecut pe tăbliţă, pe uşa apartamentului lor, să ştim şi noi că acolo nu locuieşte un oarecine.

Cu toată răutatea sa, aş zice că Mihal, de la distanţă, nu se deosebea de noi, oricare altul putea fi la fel ca el, îi putea ţine locul şi noi nici să nu ne dăm seama. Şi, atunci, de ce să scrii despre el? Din acelaşi motiv pentru care Aura îi face portretul şi nu un portret de neglijat. Pur şi simplu aşa s-a întâmplat, ca el să fie vecinul meu. Oricine ar fi gata să-i aranjeze o biografie de excepţie în cel mai nenorocit sens al cuvântului: părinţi alcoolici şi violenţi, familie dezorganizată, acum e la modă să fi fost şi abuzat sexual în prima juneţe, după şablon, el însuşi, la maturitate, devenind un sadic, l-a stâlcit psihic atmosfera vreunei case de copii, nenorocirile războiului l-au aflat prea mic pentru a le ţine minte, dar suficient de mare pentru a-şi imprima sechelele în somaticul şi, mai ales, în psihicul său, pe toate retrăindu-le ca traumatisme de nelecuit la maturitate, la bătrâneţe – un rezumat şi o repetiţie tot alt-

fel, în alte etape ale vieţii. Dar câte nu se pot planta în pământul fertil, plin de basme şi himere, al copilăriei şi după ce copilăria a trecut?

Din milă creştină şi solidaritate de camarad, la care Mihal apelase cu insistenţă şi cu o abilitate venită ca din instinct, a reuşit, îndrumat de prietenii din asociaţie, prin memorii compuse în termeni disperaţi şi umili la Preşedinţie, la Parlament, la primul ministru, la Mitropolie şi Patriarhie chiar, pe la tot felul de ONG-uri din ţară, din străinătate, să mai capete câte ceva. Acordându-şi de unul singur o amnistie în care înceta să-i mai înjure şi să-i blesteme de moarte pe cei de care avea nevoie, înfrângându-şi aşadar mândria şi sila, a apelat la autorităţi demolând ca un buldozer, alunecând ca un supozitor, numai să treacă peste şi printre bodigarzi, jandarmi, portari, secretare, consilieri, ajungând la persoanele cu funcţii, corupte şi stricate aşa cum le ştia el, în faţa cărora Mihal n-a ezitat să-şi exhibe în exces mizeria înţelegând că ăsta-i jocul lumii dacă vrei să-i atragi atenţia asupra ta, pentru a înduioşa după reţeta vedetelor de televiziune mai subţiri în talent, ce-şi dezgoleau coapsele până la subţiori şi decolteul până la brâu.

Ca oricare târfă politică care-şi etala nurii din toate unghiurile pentru camerele de filmat, cu aceeaşi voluptate Mihal îşi arăta mizeria doar că el, mai de bun-simţ, nu aştepta şi aplauze, nu aştepta dragostea noastră, el urmărind să capete o semnătură, o ştampilă şi, în final, se mulţumea cu banii. Aşa cum un politician cu şcoală înaltă, certificat în capacitatea sa de a minţi prin doctorate acordate de universităţi din cele patru puncte cardinale, face caz cu tot cinismul de buna lui credinţă trucată şi afişată cu neruşinare, tot aşa şi Mihal şi-a zis că, prin mizeria pe care este silit s-o trăiască, se ştie la fel de calificat şi de capabil în a-i manipula în toată legitimitatea pe cei din jur cu aceeaşi dibăcie, cu aceeaşi viclenie cu care un politician, ajutat de tot staful de consilieri, ajunge prim-ministru

ori preşedinte de stat. Să-l dispreţuieşti pe un asemenea om, pentru el e un premiu, un elogiu care îi confirma valoarea, semn că şi-a atins scopul.

Abilitatea îi era desăvârşită pentru că el se purta natural şi fără să-şi fi făcut, cu premeditare, un program, scenarii prestabilite, fără a căuta îndrumare la actori ori regizori de carieră şi fără consilierea lui Mick Dorris. Să devină viclean, parşiv, fals şi credibil în acelaşi timp, lui nu-i trebuiau stagii de pregătire la cursuri predate în particular, îi ajungea cât trăgea cu ochiul la jurnalele de la televizor, vedea *produsul finit* şi, fără să priceapă toate cuvintele, neştiind nici măcar limba în care vorbeau VIP-urile clipei de pe ecran, Mihal le imita mimica şi aşa înţelegea mesajul încât îl reproducea la fel de convingător. Îşi verificase reţeta la câte o întrunire de stradă, abordând fie un parlamentar, fie un ministru la care ajunsese înghesuind ori profitând de oamenii de ordine, îi convinsese vorbindu-le în aceleaşi cuvinte, cu aceleaşi strâmbături, şi a văzut cu surprindere că era ascultat şi gratulat ca unul de-al lor ca şi cum le-ar fi descifrat codul, ca şi cum ei ar fi auzit refrenul melodiei preferate.

Nici un şef, niciun politician, nu putea să-l refuze când el îi imita perfect ca o sosie care, ignorând asemănarea fizică, semăna, se identifica total cu gândurile lor. *Stimate domnule, vreau să clarificăm cu limpezime o problemă vitală a relaţiilor dintre noi, să evităm de pe acum orice neînţelegere pe viitor*… Care din şarlatanii de la tribună să-i fi spus că, el, cel din public, e un trişor de doi bani când Mihal se purta la fel ca ei? Şi cum să-i spui că nu-l crezi, că nu-l asculţi, că nu-l aprobi când tu însuţi, ajuns primul om în stat tot aşa îi vorbeşti să-i câştigi încrederea, să te bucuri şi de votul acestui coţcar, frate cu tine? Jucând în aceeaşi comedie neagră alături de campionii pe care îi dispreţuia, cu credinţă în meritele şi în legitimitatea ţintelor sale, Mihal a căpătat pentru feciorul său un statut de

revoluţionar notoriu, nu chiar unul de erou, dar suficient de consolidat ca nimeni să nu i-l conteste, să nu se împotrivească atunci când cerea vreun favor pentru Dişcă. Ajuns să trăiască din ajutorul social, organizaţiile care sprijineau handicapaţii locomotori, luându-l în evidenţă, i-au validat cu autoritatea lor şi handicapul şi calitatea de revoluţionar, legitimând şi justificând aşa asistenţa medicală, alimentele, alteori – banii, bani în mână. Deşi nu ieşea decât de două ori pe an din casă şi atunci purtat pe braţe, primăria a construit o rampă pentru Dişcă. În prima iarnă, Aniţa a alunecat, de atunci cerându-i lui Mihal să vorbească la primărie ca tot cei de acolo să demonteze rampa, pentru că ea şi-a scrântit piciorul, iar altul îşi poate rupe capul: *Te blestemă lumea, Mihal. De aceea ne merge rău!*

Instituţiile solicitate, apoi crema societăţii civile, organizaţii ale voluntarilor gata să lupte, fie şi numai cu un profit de imagine, pentru orice cauză, asociaţii, fundaţii, şi ele menite să organizeze şi să încoloneze bunăvoinţa publică, a aceluiaşi public căruia trebuia doar să-i arăţi o ţintă cum ai flutura în faţa unui ogar blana de vulpe, acest angrenaj a făcut din Mihal personajul în stare să se plieze după împrejurări pentru a supravieţui, încât doi netrebnici, tată şi fiu, au renăscut ca doi eroi. Nu ştiu cum apăreau sfinţii în vechime, din ce mizerii ale vieţii de zi cu zi, dar nu puţini dintre eroii de azi aşa s-au ivit, hagiografii de talent reuşind să facă din torţionari martiri şi sfinţi, reuşind să facă din şarlatani de bursă – miliardari caritabili, din puşcăriaşi de drept comun, doctori în drept, anii de puşcărie contând, ce parodie, ca practică şi vechime în *justiţie*. Asociaţia revoluţionarilor din Moldoşani se mândrea cu eroul ei, handicapatul bun de arătat celorlalţi şi devenise un obicei să-l afişeze pe Dişcă mereu printre cei ajutaţi, dându-i prin tatăl său diplome tricolore gata înrămate, trecându-l şi pentru o decoraţie aniversară, neînsemnată, dar cu antetul Preşedinţiei, s-a zbătut să fie scutit de orice impozit,

aşa că Mihal a trecut şi casa, şi maşina pe numele băiatului, în faţa notarilor, în faţa judecătorilor, el fiind în deplinătatea facultăţilor mintale, după cum Dişcă declara *pe propria răspundere,* sub semnătura tatălui.

Curând a venit şi prima victorie: în materialele citite în diverse ocazii se amintea printre rânduri, într-un lung şir de nume, că domnul Călţun Dişcă, un revoluţionar notoriu, ar fi fost rănit în condiţii neclarificate încă, o simplă aluzie după care puteai crede orice câtă vreme poliţia nu-şi finalizase cercetările asupra tâlhăriei făptuite de el, cazierul rămânându-i nepătat. Mai târziu fraza asta, aparent nevinovată, trecută într-un proces verbal ca fiind spusă de cineva într-o adunare, s-a copiat într-un raport, apoi într-o dare de seamă, şi tot aşa dintr-un text în altul, rămânând în fişierele din calculator, ajungând pe un blog, pe face-book, şi preluându-se, iarăşi, în textele festive, în materialele către autorităţi când era nevoie de a arăta că şi în asociaţia din Moldoşani sunt încă cercetări în curs asupra meritelor membrilor noştri pentru că, *domnilor, lăsând modestia la o parte, e vremea să se ştie că avem între noi eroi, luptători care şi-au vărsat cu adevărat sângele pentru libertatea de astăzi, pentru a ne elibera de sub comunism şi numai un exces de modestie, de bun-simţ, îi face să se păstreze în continuare în anonimat.*

Dată fiind apropierea producerii accidentului de evenimente rămase şi azi în plină obscuritate, a situării lor într-un timp trecut ce se depărta de noi cu viteza beznei din care am ieşit, afirmaţiile de astăzi tot mai tranşante şi ilustrate cu câteva fotografii, cu două, trei cadre de film neclare, făcute în timpul manifestaţiilor din Piaţa Universităţii, a mineriadelor, a intervenţiilor poliţiei, toate lăsaseră impresia că Dişcă fusese victima minerilor, a jandarmilor, a poliţiei şi, dintr-o jenă explicabilă până la un punct, nimeni nu-l contrazicea pe Mihal deşi mai toţi ştiam adevărul: bătrânul suferea prea mult, se vedea pe el cât suferă, cum poţi fi atât de câinos să-l contra-

zici, cine ştie cât mai are de trăit fiul, tatăl. Mihal insista pe struna asta, de victimă ba a minerilor, ba a poliţiştilor, încât Dişcă a primit diplome când de victimă, când de erou al Pieţii Universităţii, al mineriadelor, toţi crezând deja că accidentul său se produsese atunci. Ca perioadă, faptele fuseseră destul de aproape, doar că în alt context, în alt loc, din alte pricini, iar Dişcă se aflase la mare distanţă din toate privinţele când îşi tâlhărise vecinul. Recunoaşterea sa se împlinea zi de zi şi, curând, pe pieptul lui Dişcă vor apărea câte o insignă, o medalie, o decoraţie, atârnate cu fudulie la aniversări, la demonstraţii, când defila şi el în căruţ dus de Mihal, părintele îndurerat al *eroului nostru.*

Pensia de handicap se revizuia indiferent de gradul de invaliditate sau de felul în care apăruse, o birocraţie pe care nici Mihal, nici ONG-urile, nici revoluţionarii nu reuşeau s-o învingă, mai întâi pentru că însăşi legea era handicapată, eliminând cu rea-voinţă orice prezumţie de nevinovăţie. Când se întâmpla să fie ziua revizuirii, pentru locatarii din blocul nostru parada începea cu scoaterea lui Dişcă până la maşină de către trei, patru inşi binevoitori dar nepricepuţi, brancardieri improvizaţi din prieteni, rude, revoluţionari, foşti colegi de serviciu, vecini. Să duci un ins de talia lui Dişcă într-un scaun pe rotile, cărat pe scările strâmte, era o aventură horror şi rânjetul lui Mihal părea răsplata nimerită pentru efortul acelor oameni săritori la necazul altuia, acelaşi rânjet dezvăluind pe cel mulţumit de reuşita sa. Trecând peste orice jenă, rânjetul devenea batjocoritor cucerindu-i toată faţa, Mihal fiind gata să arate celorlalţi suferinţa îndurată de el în fiecare zi, o suferinţă lăsată cu tot greul pe umerii soţiei fiindcă, în secret, suferinţa asta, pervertită în termenii zilei, arăta ca o răzbunare pentru umilinţa la care îl supune lumea cea nouă, o lume deloc dorită de el. Durerea lui Dişcă, la fel şi vinovăţia, erau adevărate, pe când comedia o juca Mihal. Ieşirile lui Dişcă

nu se limitau la revizii medicale şi onorarea invitaţiilor la demonstraţii. Mai erau consultaţiile, analizele, supunerea la teste, ecografiile, radiografiile. Din privinţa asta, îşi confirma Tudorin teoria sa, luptându-se cu insistenţă şi interes Mihal a obţinut mult peste ce şi-a propus, a obţinut chiar contrariul a ceea ce-şi dorise.

Evoluţia observată de-a lungul anilor, în baza analizelor aparent optimiste asupra reacţiilor organismului încă tânăr, încă viguros, a determinat comisia ca, prin omenia perversă a birocraţiei, să-i prescrie un tratament balnear şi, în final, o operaţie posibilă în ţară, la Târgu-Mureş, Dişcă fiind îndrumat să suporte operaţia, asta fiind procedura obligatorie pentru menţinerea pensiei, aceeaşi operaţie fiind şi o şansă pe care nimeni n-avea dreptul să i-o refuze, nici când predicţia nu-i era favorabilă cu toate procentele. Familia Călţun, în cazul în care Dişcă ar fi redevenit cât de cât cine fusese înainte, şi-ar fi pierdut neîndoios stabilitatea de trepied de acum, iar Mihal intuia pericolul ca orice jivină cu instinctele nealterate în atingere cu civilizaţia. Urmare a minunilor medicinii, s-ar crede că Dişcă avea şanse să ajungă din nou în lumea *normală*, să-şi facă o familie, să aibă copii, să încerce şi el să trăiască în lumea asta dornică oricând de încă o victimă, *recuperaţii* fiind vânaţi ca excelente surse de *cazuri* să ne arătăm grija, iubirea, da, iubirea şi compătimirea atât de necesare unora, atât de profitabile altora.

Vindecat de medici, *recuperarea* lui Dişcă va lungi tragedia care, trecând de pragul casei, urma să fie o melodramă de notorietate în oraş, subiect ideal pentru televiziunile locale. Un ins scos din circuit mai bine de douăzeci de ani, uitat, evitat şi, ca prin minune, vindecat, se va trezi că este, ca animal, capabil să stea pe două picioare fără a reuşi vreodată să câştige cu adevărat simpatia celorlalţi şi va fi privit cu aceeaşi milă nedisimulată, ocolit cu zâmbetul aceleiaşi politeţe false,

primit cu surâsul sincer al aceloraşi resentimente. Nici pe departe Mihal n-avea, nu trăia asemenea străfulgerări de luciditate dar, ca prin nori grei, bănuia ce îl aşteaptă dacă se va vindeca: înţelegerea pentru Dişcă şi pentru tatăl eroului va dispărea, vor dispărea şi ajutoarele care încă îi permiteau să-şi plătească datoriile urmând *să se descurce* cum o ştii, pentru că umbra de simpatie, aşa trucată câtă e acum, va dispărea şi ea, dispărând până şi ipocrizia surâzătoare iar caninii celor din jur îşi vor arăta rânjetul mai otrăvit, mult mai otrăvit decât rânjetul resentimentar al lui Mihal. În tenebrele minţii lui, să fi simţit şi Dişcă aceeaşi primejdie a revenirii sale între oameni, când ar urma să-şi reia viaţa reală anume din momentul jafului?

Cu milogeli şi rugăminţi la asociaţia revoluţionarilor, cu relaţiile pe care încă le mai avea, speculând cât putea şi el situaţia nenorocită a lui Dişcă, Mihal primeşte bonuri de benzină reuşind să plece cu maşina lui, să scutească spitalul de alte cheltuieli în plus, prietenii de la asociaţie au găsit şi bani de hotel pentru ca în încercarea pe care o va avea de trecut la Târgu-Mureş tovarăşul lor, Dişcă, părinţii săi, să nu îndure, pe lângă umilinţa sufocantă de inşi ajunşi la mâna doctorilor, şi ruşinea sărăciei. Cu patima dromomaniei topită în alte vicii, nici Mihal nu se mai simţea şoferul cel semeţ dinainte de pensie şi îşi luase toate precauţiile să preîntâmpine surprizele unei călătorii deloc uşoare pentru familia sa. Banii, luaţi ca avans, îi va deconta prin facturile tratamentului, ale operaţiei, cheltuielile de la hotel, chitanţe, până şi bonurile pentru parcările cu plată. Şi aşa lui Mihal cheltuielile i se arătau greu de suportat, socotind că pune prea mult din buzunarul lui, că face prea mult pentru eroul revoluţiei, o revoluţie de pe urma căreia profită toţi pe când el are numai necazuri, motiv bun să întrebe dacă, părinţilor pacientului-erou, *ca însoţitori,* nu li se dă o indemnizaţie, ba şi o diurnă consistentă pentru

zilele cât sunt plecaţi pentru că el, ca şofer, primea diurnă pe timpul deplasării.

Mihal oricum avea dor de ducă iar drumul i-a retrezit cheful de aventură şi, acum, conducea cu plăcere intrând bucuros pe la staţiile de benzină, să mai bea o cafea, să ia o gustare, să înjure lumea asta ce i se arăta cu totul nouă, cu totul străină şi tot mai depărtată de ce trăia el în Moldoşani, o lume mult prea depărtată de felul în care şi-o închipuia el. Parcă nu-i pica bine, nimeni nu-l întreabă ce-i cu el, ce face, pentru ce umblă pe drumuri şi el cu bărbatul acela încărunţit şi chircit în căruţul de handicapat ca un păianjen captiv. La ieşirea dintr-o intersecţie, după Bacău, au fost opriţi de un echipaj de poliţie, şi un agent s-a prezentat cu o politeţe exagerată întrebându-l unde se duc: *La Târgu-Mureş, la clinică!* Poliţistul s-a uitat în maşină, l-a văzut pe Dişcă în căruţ privind la el cu ochi nepământeni şi i-a făcut semn lui Mihal că poate pleca. S-au pornit de dimineaţă, în zori, şi au ajuns în aceeaşi zi, spre seară, Dişcă fiind internat într-o rezervă, un adevărat lux, iar Aniţa, ca însoţitoare, a rămas să doarmă pe un fotoliu, să fie tot timpul cu ochii pe el. Ea a rămas de veghe lângă patul unde Dişcă, cu somnifere, dormea şi sforăia, a rămas să-i mângâie şuviţele ce-i albiseră şi să-i spună din nou povestea ei pentru că Dişcă, în chip conştient, nu părea să mai fi aflat vreodată, să fi înţeles cu adevărat ce i s-a întâmplat iar pentru el orice poveste era la fel de bună. El avea în memorie, în zonele încă vii, cioburi din jaful din casa doctorului, îşi amintea de trecerea în aplauze, în căruţ, printre prietenii săi, revoluţionarii; auzea încă o dată de la mama sa cum a căzut de pe stabilopozi şi dădea de fiecare dată din cap arătând să creadă, simultan, toate poveştile, toate fiind adevărate pentru că aveau în final acelaşi coşmar – prezentul.

Ca din altă viaţă venind, se trezise în fotoliul cu rotile, imobilizat, incapabil să spună ce vrea, incapabil să se împo-

trivească, să înjure, se trezise ca dintr-un somn adânc, dintr-o viaţă ce nu fusese a lui parcă, abia coşmarul în care s-a trezit devenind viaţa sa reală; el nu arăta să ştie că, într-o dimineaţă, a ieşit din casă, în trening, să alerge pe casa scării, nu arăta să ştie că a intrat fără voia stăpânilor într-un apartament străin, nu arăta să ştie nici pe unde ieşise; aventura aceea nu mai făcea parte din viaţa sa, nu o trăise el. Aniţa tot îi repeta cum, fiind la mare cu toţii, el s-a grăbit să sară, să se dea peste cap în valurile de sub stabilopozi, dar a alunecat, săritura nu i-a reuşit ca altădată şi a căzut pe şira spinării şi de aici toată nenorocirea lor! Prin mintea sa, vorbele maică-si treceau fără să le nege, fără să le accepte. Asculta şi bâiguia rar un acord, o îndărătnicie şi, cu efort, repeta din cuvintele auzite. Aniţa îi povestea de viaţa pe care n-a trăit-o dar ar fi putut fi a sa, i-o povestea ca şi cum a şi trecut deja, îi vorbea apoi despre Grigore, feciorul său, ajuns bărbat în toată firea şi cum, peste un timp, se vor întâlni toţi, aşa e şi firesc, familia să fie împreună. Aniţa îi povestea şi amintirile i se regrupau în jurul poveştii, delirul ei reformulând, reaşezând faptele trecute peste cele care n-au fost, ca întregul să arate suportabil, rănile să se închidă, delirul mamei devenind memoria fiului. Aşa îşi trecea Aniţa zilele şi nopţile lângă patul lui Dişcă, abia dezlipindu-se cât să se plimbe puţin pe aleile din curtea spitalului, să vorbească cu medicii, cu alţi pacienţi.

Mai comod a fost pentru Mihal care, prin prietenii regăsiţi de pe când era şofer pe salvare, prin asociaţia revoluţionarilor din oraş şi, luându-şi repede morga de oaspete aflat în nenorocire, s-a cazat la hotelul *Princess*, de patru stele, stele pe care el le simţea în toată savoarea abia la micul dejun luat pe îndelete în salonul elegant, cu mobilă albă, unde se servea din mai toate felurile oferite la discreţie, la bufetul liber, intrigat că nimeni nu-i dădea cu porţia, nu-l certa că bea două cafele, că şi-a umplut farfuria cu crenvurşti şi pastramă

din care nu va mânca nici pe jumătate. Evita să se aşeze la masă cu altcineva, prefera să fie cu spatele la sală, să privească la maşinile zărite prin geamurile panoramice sau să rămână cu ochii pierduţi în imaginile de pe ecranul unei plasme imense. După ce mânca până obosea, ieşea să se plimbe de unul singur trecând fără grabă, fără gând să cumpere, prin magazinele luxoase din centru, se uita la obiecte, la preţuri, căuta să afle la ce i-ar folosi lui toate cele văzute, mirându-se de cum oameni teferi la minte dădeau bani, bani mulţi pe lucruri de nimic, la nimic folositoare. Văzându-l atât de lejer în plimbarea sa, încurajată de rânjetul său înşelător, o ţigancă îi puse în braţe un buchet uriaş de trandafiri galbeni: Flori pentru doamna matale; numai cin'j' de lei tot buchetul, domnu'! Mihal o privi dintr-o parte, în trecere, ca o barieră de cale ferată: Da-s bune de pus în borş? De ce-aş da bani pe flori?

Noaptea, până târziu, se uita la televizor. Aţipea, se trezea din nou, mai asculta: despre ce vorbeau ăştia aşa de aprins, cu atâta patimă, gata să se bată? Vasăzică, despre toleranţă? Prinse a se certa cu vedetele de pe ecran, ăştia nu spuneau ce voia el şi ce spuneau, n-o spuneau aşa de bine cum ar fi spus-o el, aşa de direct, n-o spuneau clar, deschis; se vede că se tem să zică verde-n faţă ce gândeau cu adevărat, de ce s-or teme oamenii ăştia care spun că sunt liberi; oricum, nu spuneau ce gândea el şi, vorbind singur, renunţă să se mai certe cu cei din emisiune şi închise sonorul; se lăsă pe pat cu braţul pe ochi gândind la ceva anume. Asculta şi rămase surprins, de la înălţimea etajului la care se afla, prin geamurile închise, auzea un freamăt continuu, un foşnet ca de apă; avea senzaţia că e pe-un vapor, pe un fluviu, auzea ropote monotone, rar – o sirenă, un claxon nervos fulgera freamătul ce se auzea cu putere ca în apropierea râului în curgere peste stânci, în cascade mici, zeci şi zeci de cascade.

Apa, în curgerea ei, face un zgomot consistent, vâscos,

mătase grea trasă peste mirişte, valuri, valuri, de ce să se mire, tot ce curge sună, tot ce mişcă face zgomot, numai să ai urechea pregătită să auzi. Tot ce curge, tot ce trece se aude în ureche. Totul? Nu! Uite, şi timpul trece şi nu-l auzi. Ceasul? Ceasul, dacă-i oprit, timpul tot trece; de ce timpul trece şi nu-l auzi? Mare pişicher timpul: torn un sac de grâu în ladă şi aud fâşâitul, îl aud cum curge, ba şi văd, simt grâul trecându-mi prin mâini şi rămân cu sacul gol, când îmi deşert sacii cu zile, cu ore, cu clipe, timpul tace. Îţi trec clipele ca boabele, trec orele şi nu simţi, şi vezi că-i noapte, ieri a fost vară, acum e iarnă, mâine e joi şi tu nu ştii când a trecut timpul, când se trece viaţa. O să-l întreb pe Tudorin, el trebuie să ştie, cum a ştiut şi cu visul meu de nebun, bine că i-am spus, probabil că treburi din astea află el din cărţi, din astea discuta el cu profesorul Vasilescu; dar nu, răspunsul meu nu-i nici acolo. Oricum, o să-l întreb dacă el aude cum trece timpul, că eu nu-l aud.

43.

Bisturiul de gheaţă, profesorul Orgeşanu, perfecţionist cu metodă, consulta fiecare pacient cu o atenţie cinică ai zice, insistând să afle de ce un caz diferă de altul iar abaterea o punea nu pe seama naturii, cât pe seama isteţimii sale de a depista defectele naturii care voia să se creadă şi ea perfectă; doctorul Orgeşanu, îi va arăta că greşeşte iar el, din bisturiu, îi va îndrepta greşelile, neglijenţele. Prin grija asistentei corecţiile aplicate naturii umane ajungeau, amănunţit şi cu acurateţe, după dictare, în fişă, manopera adăugându-se taxei de consultaţie, tot ea întocmind ciorna facturii cu serviciile prestate, profesorul refuzând încercările pacientului să-i lase bani în plic, în mână, cu acelaşi orgoliu cu care nici un veterinar n-ar primi să fie mituit, flatat ori corupt de patrupezi când reuşesc să-i scape cu viaţă. Facturile le lua Aniţa, de la Aniţa treceau la Mihal, şi el le ducea la casierie, decontul fiind în sarcina sa. O parte din facturi le plătea, o parte le va da şi el Casei de asigurări. Ştia că toţi banii se vor recupera dar privea uluit sumele incredibile ce-i treceau pe sub ochi; privea uluit şi plătea tot ce i se cerea cu bani în mână, casieriţa mirându-se că domnul Mihal Călţun, ce hachiţă de om bătrân, nu folosea cardul! În birocraţia albă a clinicii în care suferindul era microbul, virusul gata să infecteze, să altereze puritatea atmosferei, voluptatea cruzimii se resimţea abia în preţul manoperei, drogul menit să anestezieze bolnavul ajuns *la cuţit*. În clinica tip *boutique* de lux preţul usturător al actului medical arăta respectul pentru pacient din partea Sistemului, ierarhizând VIP-urile nu după urgenţa diagnosticului, ci du-

pă rang şi înălţime şi, favoare unică, supravieţuirea şi decesul le erau garantate în aceeaşi sumă. Pentru lumea bună, fără îndoială, un tratament medical era încă o metodă *total aseptică* de a spăla bani iar Dişcă primea gratuit un privilegiu exorbitant, el asumându-şi riscurile operaţiei cu inconştienţa eroică prin care şi-a dobândit pacostea.

Din privinţa asta, medicul era funcţionarul Sistemului iar comportarea exagerat de meticuloasă în corectitudine a doctorului Orgeşanu, deloc gratuită, nu era nicidecum o sabotare a normelor financiare, purtarea lui arătându-i doar îndemânarea, uşor malignă, e drept, de a-şi depăşi colegii medici, de a-i încăleca pe şefii din administraţie de la care aştepta şi elogii: sunt bun şi-mi câştig banii corect, după normele impuse de voi; nu mă înjosesc să iau de la pacient, nu mă murdăresc să vă fur şi am aceeaşi pretenţie: nu mă furaţi nici voi că, altfel, îmi tremură bisturiul! Inteligenţa în exces nu-l scăpa de cinism iar doctorul îl practica poleit cu o complezenţă igienică faţă de pacienţi, poleit cu o amabilitate refrigerată pentru confraţii din profesie. Sunt chirurgi cu mâini de aur iar el, să poată fi deosebit, căpătase pe drept cognomenul de *bisturiul de gheaţă*.

Profesorul Orgeşanu l-a consultat pe Dişcă a doua zi, de dimineaţă, cerându-le aparţinătorilor să-l lase singur, rămânând în cabinet asistenta cât să-l ajute în manevrarea pacientului. L-a dezbrăcat complet, l-a privit din creştet până-n tălpi şi, cu toate că îi studiase dosarul filă cu filă, a revăzut buletinele de analiză, ecografiile, radiografiile, cu subiectul în faţă, urmând să completeze ori să repete analizele neconcludente, a citit din nou observaţiile altor medici şi s-a bucurat când a văzut parafa doctorului Baştin Vasilescu, buna sa cunoştinţă din tinereţe. Apoi, întins pe patul înalt, medicul îl palpă pe Dişcă în zona organelor vitale, îi ascultă inima, plămânii, pe faţă, pe spate, păru mulţumit de ce aude, nu află

nimic alarmant deşi pacientul fusese imobilizat ani în şir şi întârzie ceva în plus asupra minunăţiei cozii din capătul spinării pe care i-o arătă asistentei: *Chorda dorsalis,* aici e un mister, mama natură ezitând cărei specii să-l lase pe pacientul nostru, un mister peste care sărim, de data asta. Ceru alte câteva analize pentru a-i depista alergiile şi-i ceru asistentei să-l prevină pe anestezist de noul caz.

Îşi puse asistenta să-l caute pe doctorul Baştin şi îl găsi la Arad unde, deşi în vârstă, ţinea un cabinet particular împreună cu soţia sa. Discuţia lor îndelungă a fost lămuritoare pe deplin, profesorul Orgeşanu confirmându-şi în bună parte ipoteza simulării. Sigur, Baştin îşi amintea de vecinul său, Dişcă, îi ştia în amănunt fişa, da, trecuse prin mâinile lui şi ale lui Clody, şi pe el îl mirase handicapul major atribuit de comisie, deşi avusese vertebre fisurate, măduva spinării nu-i fusese afectată, nu fusese deteriorată în continuitatea ei pe cât să justifice diagnosticul. Clasificarea din partea comisiei, din partea lui chiar, într-un grad exagerat de handicap Baştin o pusese şi pe seama înţelegerii omeneşti că, aflat într-o stare bună, pacientul urma să fie pedepsit ca infractor, asta poate şi explică în continuare *complianţa* pacientului şi a familiei în faţa diagnosticului sever dat de comisie, explică şi conformarea sa în exces la rigorile bolii, fără niciun semn de împotrivire, peste ceea ce arăta starea sa clinică, preferând să dezerteze din viaţa reală. *În mod straniu,* îşi spuse doctorul obişnuit să vadă şi latura de umbră a celor ajunşi la mila bisturiului său, *pacientul meu e victima unui complot umanitar, un complot al medicilor, al revoluţionarilor, al părinţilor, dorind şi ei un caz de excepţie de pe urma căruia să beneficieze alături de handicapatul lor.*

În minte cu atavismul lui Dişcă, o mică răsplată din partea naturii căreia îi făcuse atâtea servicii îndreptându-i gafele, profesorul îşi luase răgazul pentru a se gândi la pacientul său care îl intrigase şi mai mult prin distanţa dintre vedenia con-

turată de analize şi persoana vie, strigoiul din faţa sa: cercetase dosarul, află şi descrierea împrejurării reale a accidentului şi, surprins şi nu prea, înţelese din sinteza datelor că Dişcă e într-o stare mai bună decât o arăta el, înţelese că trupul său, supus mai degrabă inconştientului decât lucidităţii, fiinţa sa interioară robită unui psihic puternic lovit a preferat să se protejeze, să ocolească umilinţa neputinţei de a mai replica lumii în forţă ca până atunci, accidentul, handicapul, dându-i pretextul de a se retrage în boală, în simulare, să-l scutească de toate explicaţiile pe care ar fi avut să le dea părinţilor, colegilor, poliţiei, victimelor sale, vecinilor şi lui însuşi, aşa devenind dintr-un infractor o victimă, mai întâi, apoi – un erou. Ca într-un reflex în oglindă, Dişcă a renunţat la trufia sfidării tuturor, aceeaşi satisfacţie dată cândva de dispreţ el aflând-o, acum, din mimarea umilinţei taciturne, a suferinţei şi a neputinţei extrase dintr-o infirmitate reală. De la înălţimea suferinţei sale, striga lumii fără să fie auzit: *Sunteţi prea mici să mă simt înjosit faţă de voi!* Recitindu-i anamneza, doctorul Orgeşanu a înţeles că, prin acest truc pacientul său a evitat şansa recunoaşterii faţă de el însuşi, mai întâi, şansa de a deveni altul, de a porni pe alt drum decât cel care l-a dus la dezastru. Simulant în parte, jocul îi asigurase confortul psihic convenabil, cealaltă parte - handicapul real, instalându-l pe o lungă durată în suferinţă şi ajungând să fie răsfăţatul casei, cel îngrijit de toţi, persoana cea mai importantă din familie, dar şi membrul alintat al asociaţiei revoluţionarilor, *vicepreşedintele* ei *de onoare.*

Da, domnule Călţun, se pronunţă doctorul cu aplombul preşedintelui unui tribunal nepământean, eşti un caz operabil cu şanse de recuperare, încât poţi spera să te mişti pe distanţe mici, în spaţiul domestic, sprijinit de cadrul de aluminiu, un salt cosmic faţă de starea de acum. Pe măsură ce sistemul muscular se va remodela, vei sta singur în picioare dar

până atunci vor trece luni bune, un an, şi-o să ne mai vedem. Cumpănindu-i şansele, doctorul ţinea ca pacientului să-şi vadă vindecarea ca pe un merit propriu pentru care s-a bătut el şi nu o minune medicală dăruită, aşa să-şi capete şi încrederea în sine, să-şi recâştige respectul în faţă celorlalţi de care nu va mai depinde pentru orice act. Eu operez, îi declamă profesorul Orgeşanu lui Dişcă, dar vindecarea adevărată vine din puterea dorinţei dumitale să te ţii pe propriile picioare şi din credinţă, dacă înţelegi ce-ţi spun. Trebuie să ai un motiv puternic: dă-le părinţii dumitale bucuria să te vadă din nou pe picioare, că poţi trăi fără ei. Şi, privind către asistenta căreia, de fapt, îi vorbise tot timpul, se adresă pacientului cu o voce mai omenoasă: Dă-le şi lor liniştea să moară împăcaţi! Dacă nu-ţi doreşti cu putere vindecarea, chiar şi să reuşesc, efortul meu e fără rost. Dişcă privea în podea cu aerul că meditează la tot ce aude. Nu ştiu în ce relaţii eşti dumneata cu Dumnezeu, dar acum credinţa ţi-ar prinde bine. Poţi face cruce? Dişcă mişcă mâna dreaptă a neputinţă şi bâigui un *Nu* prelung. După operaţie, o să faci cruce, o cruce mai mică, după câtă credinţă ai. Să-mi spui acum, limpede, că asta vrei! Din cauza concentrării cât să audă, să înţeleagă toate cuvintele, poate din cauza emoţiei, ochii lui Dişcă se umplură de lacrimi. Asistenta îi şterse pometii şi Dişcă şopti *Da*, un *Da* de muribund, abia auzit. Medicul veni în faţa lui şi-i scutură umerii cu violenţă: Spune tare, cât poţi de tare, că vrei să fii sănătos, că vrei să te vindeci, să fii sprijinul părinţilor tăi; spune-o ca un jurământ! Dişcă se sili să scoată un şir de ţipete înfundate iar doctorul deveni mai sever până pacientul reuşi să ţipe: *Da, vreau, sănătos!* Gemetele, sfârşite într-un râs cu sughiţuri, îl osteniră până la epuizare şi aproape leşină. Rămasă pe un scaun în hol, Aniţa se ridică în picioare când îl auzi pe Dişcă şi vru să intre, asistenta oprind-o cu un zâmbet: Mai târziu! Doctorul nu părea mulţumit, dar îşi spuse că

n-are el dreptul să judece, o fi având Dumnezeu planul său cu fiecare iar tetraplegicul de azi, simulant sau nu, nu-i excepția: *Eu nu pot face pe cineva mai sănătos decât vrea el să fie!*

În viziunea doctorului Orgeşanu, Dişcă urma să ajungă un om normal încât, prin accidentul suferit el doar şi-a pus în paranteze partea frumoasă a vieții, ajungând din plină tinerețe, direct la bătrânețe, o paranteză sarcastică de care e singur vinovat, medicina reuşind s-o aşeze cât mai bine în vitrină, ca exponatul să impresioneze. După câteva zile de la operație, sub control, Dişcă articula uşor degetele de la mâini, de la picioare, putea strânge pumnul, îi revenise din sensibilitatea dermică şi urma să-şi educe reflexele pe măsură ce îşi va redobândi mobilitatea prin exerciții fizice tenace, prin lungi şedințe de fizioterapie. Medicul, dincolo de părerile sale intime, nu-şi pronunța judecățile de valoare etică cu voce tare, pe el nu-l mai privea cine e, ce gândeşte, ce-şi propune pacientul să facă, mai departe, în viața care i se adaugă. Profesorului Orgeşanu jubila că a mai dat un bobârnac mamei-natură care, în cazul ăsta, nu s-ar fi descurcat fără el, fără doctor. La cererea şi în regia sa operația, în trei etape, a fost filmată în întregime ca lucrarea să rămână un document cu valoare didactică pentru rezidenții de la chirurgie, o capodoperă de intervenție la coloană.

Doctorul Orgeşanu, în termeni sobri, îi anunță mama că sunt semne bune şi, cum îi recomandă şi în biletul de ieşire, insistă pentru consilierea psihologică a băiatului, să-l obişnuiască, să se acomodeze cu responsabilitățile fireşti ale unui matur şi, cel târziu peste şase luni, vor reveni la control; atunci, Dişcă va fi din nou operat pentru corectarea întregului sistem nervos central, pentru corectarea capacității de coordonare a membrelor. Dosarul său cu zeci de pagini de anamneză, cu istoricul medical al părinților, cu fişele de observație ale comisiei de revizuire a handicapului, cu analize, cu *atlasul* de radiografii, ecografii color, buletine de analiză, toate la un

loc aveau grosimea unui roman, fără îndoială – o tragedie. Succesul medicului ar fi bucurat pe oricine şi, în acelaşi timp, i-ar fi pus probleme grele, însă nu şi lui Dişcă. Simplu, viaţa adăugată de chirurg nu mai e viaţa sa pentru a o trăi după pofte şi capricii, intervenţia medicală de anvergură dându-i ocazia să renunţe la partea de simulare, să revină între ceilalţi, să iasă din starea duplicitară, de autocondamnat la scaunul cu rotile ca şi la compătimirea din partea noastră. Dar nu Dişcă gândea astfel, nu Aniţa, nici măcar Tudorin, cel cufundat în reverii sumbre după porţia lui de vodcă, gândurile acestea erau ale creierul din spate, Tudorin doar vizionând coşmarul viitoarelor orgii ale lui Dişcă: vindecat şi pe jumătate numai, în el se trezea pofta de a-şi trăi, repede, sută la sută, plăcerile, chefurile şi poftele ratate în anii cât a zăcut în pat, în scaun.

Şi până la operaţie Dişcă silabisea, scotea câte un cuvânt întreg, acum, din zi în zi vorbind tot mai bine. Repeta cuvintele auzite la televizor cu o voce mult schimbată de cum i-o ştiau ai lui, iar discursul său se reluase de unde rămăsese înainte de accident, până a intra în apartamentul vecinului său, doctorul Vasilescu, ori, în varianta mamei, înainte de a plonja de pe stabilopozii de pe plajă, ori înainte de a fi stâlcit de mineri, în varianta tatălui. Oricum, nu gândeau încă la apropierea lui de vreo ocupaţie utilă, dar se aşteptau să se ajute de mâini cât să mănânce singur, o bucurie pentru toţi; deşi el, bărbat trecut de cincizeci de ani ajuns sub capacităţile unui puber, se pierdea deja în fantezii delirante, cum i-ar sta din nou ca şofer, tatăl său ştiind prea bine că asta nu se va mai întâmpla. Acest bărbat care arăta ca un bătrân, aproape chel, cu favoriţii cărunţi, se va spăla singur pe mâini, va mânca ce i se va pune în faţă, se va îmbrăca, se va dezbrăca şi, ajutat să se ridice, sprijinit în cadrul de aluminiu, va face doi, trei paşi, în jurul mesei; cam la atât se limita partea cea mai optimistă a prognozei medicale pentru următorii ani. Va fi un *handicapat*

pe cale de recuperare, tot restul vieții urmând să fie dus prin stațiuni balneare, gradul său de invaliditate reducându-se treptat, la fel şi cuantumul pensiei, al ajutorului, dar şi al milei, al bunăvoinţei oamenilor, generozitatea noastră mutându-se spre alt caz, căci şi necazurile, să fie zărite, să ne impresioneze simţirea tot mai tăbăcită, se cere să fie tot altele, proaspete, calde, aburinde de sânge, şi urlate cu spaimă de spicheri de talent.

Neavând mai nimic de făcut, în una din zile Mihal se aventură în marginea oraşului, la un supermarket, şi încă din parcarea în care l-a lăsat maşina, de cum a coborât, a căzut iarăşi în transa lui de furie şi harţag. Strivit de lărgimea spațiilor, de mulțimea maşinilor, de oamenii grăbiți, veseli şi indiferenţi, Mihal părea să nu existe cum nu exista nici firul de praf luat de vânt. Fir de praf purtat de puhoi, intră şi el în construcția imensă, cu câteva nivele la care ajungeai pe scările rulante şi, la fel ca alții, luă un căruț să hoinărească fără scop pe aleile lungi dintre rafturi, gondole şi vitrine, fără gând să cumpere, fără să fi dorit nimic din tot ce vedea, mulţumindu-se cât să privească întârâtat în furia sa de ceva imposibil de definit, de n-am crede că el, Mihal, ajuns în catedrala abundenței, vedea ca într-o prăpastie cu limpezimi de gheață, îşi vedea viaţa dusă în lipsuri şi sărăcie ca pe un eşec, o eroare imposibil s-o mai îndrepte cineva, nici Dumnezeu să vrea, îşi spunea el, n-o mai poate face. Îi căzuse ideea în minte ca un meteorit, că şi meteoriții cad când nu te aştepți şi nu te poți feri de ei. Nu, Mihal n-avea să fie crud cu sine, nu acum când privea lumea asta fericită şi atât de aproape de el, o lume care se lăsa pipăită, gustată, probată şi luată acasă.

Din tot hectarul acela, multiplicat prin etajare şi acoperit cu tone şi tone de mărfuri, Mihal se oprise între şirul de rafturi cu alimente la care nici nu visase vreodată, rafturi fără capăt cu pachete, cutii, pungi şi sticle colorate, cine să ştie cu

ce, de unde vin, la ce-or folosi. În furia sa, rămase năucit de abundența fără limită din vitrinele frigorifice întinse pe zeci de metri, pline cu preparate de carmangerie, brânzeturi iarăşi de care vrei, şi carne, carne proaspătă, de vită, de porc, de pasăre, găini şi curcani, pe sortimente, numai bucăţi bune, tranşate atrăgător în porţii uriaşe din care se cumpăra câte un kilogram, două. Îl intriga apatia cu care oamenii luau fără a plăti, luau şi puneau în căruţ, ştie şi el, vor plăti la ieşire, luau totul cu cele mai fireşti gesturi carne de cea mai bună calitate, aşa părea cel puţin, fără să se roage, fără coadă sau ciubuce ascunse, fără şuşoteli prin spatele tarabei, fără pachete misterioase manevrate prin magazii, printre rafturi, să nu te vadă alţi. Ca într-o viziune de coşmar, mereu aproape de Mihal în reveria sa, Tudorin bănuia în spatele vitrinelor, dincolo de vânzătorii îmbrăcaţi impecabil, dincolo şi de magaziile din spate, bănuia o maşinărie uriaşă care produce necontenit revărsând peste noi o bogăţie imensă, trebuia să o reverse altfel se sufocă, monstrul uriaş din spatele vitrinelor frumos aranjate trebuia să arunce cascade de produse atrăgătoare astăzi, mâine doar gunoaie să vină alte mărfuri pentru că monstrul produce necontenit şi dacă noi n-am goli vitrinele, rafturile, magazinele, bestia fără chip ar sucomba prin sufocare. Dar totul se plăteşte îşi spunea Tudorin, al cărui gând nu-şi părăsea vecinul, aici circulă bani, valori imense, aşa este şi, totuşi, monstrul produce altfel ar muri dacă lăcomia noastră n-ar consuma încât, şi fără bani, cineva ar trebui să toace toată marfa într-un fel, în altul, pentru ca maşinăria asta gigantică şi complicată să nu se blocheze nicio clipă, blocarea ar fi sfârşitul, apocalipsa, lumea s-ar sufoca în propria ei bunăstare cum alcoolicul, Tudorine, ai grijă, se sufocă în propria lui vomă. Nu-l mira opulența vitrinelor, de ani buni se găseau şi la el în oraş de toate şi îndeajuns. Da, ce vedea Mihal acum în vitrine, la vânzare, el cărase ani de zile

în pachete şi navete, cărase pe la tot felul de şefi, îşi luase şi el parte, nu se plângea, dar acum expunerea liberă ca în batjocură, cine vrea să-şi ia orice, cât doreşte, după poftă şi lăcomie, i se părea de-a dreptul necuviincios, lipsit de bun-simţ, opulenţa asta, gândea el, e neruşinare, e bătaie de joc la orice idee de cumpătare, de viaţă chibzuită, de ordine. În apocalipsa asta a bunăstării, ca după falimentul lumii când totul e pe gratis iar pofta şi nesaţul devin contagioase, mai întâi cu silă, apoi cu un interes mimat, copiat de la cei din jur, Mihal începu să stivuiască în căruţul său câte o cutie de conserve, pachete de ciocolată, săpunuri, şampoane, sticle de vin, paste făinoase, orez, papuci de casă, începu să adune de toate cu o lăcomie de neînţeles şi imposibil de stăpânit, de controlat încât şi căruţul său prinse să arate ca a celorlalţi.

Acum, când părea să nu-l mai intereseze nimic, când n-avea nevoie de nimic, bogăţia l-a trăsnit ca în moalele capului, bogăţia, belşugul ăsta ca de sfârşit de lume în mijlocul căreia a nimerit şi el lup bătrân, hăituit toată viaţa de la o stână la alta până să prindă o halcă de miel: *Luaţi, luaţi tot ce vreţi că, oricum, mâine le aruncăm!* Nu, acum el nu mai avea nevoie de nimic, cum nimeni nu mai avea nevoie de el dar nimeni şi nimic nu-i putea lecui dorinţa, pofta de a avea, nimic nu-i putea potoli lăcomia. Se retrase doi paşi în spate să privească vitrina şi ceva din lumina moale şi caldă, uşor colorată, cât să dea cărnii aspectul acela de viu fără limite, ceva din culoarea, din vitalitatea palpitândă a cărnii proaspăt tranşate îi nimerise pe faţă arătându-l celorlalţi într-un aer straniu, marcându-i şi mai mult uluirea. O parte din lumina potrivită să facă mai atrăgătoare carnea, ceva din lumina colorată a vitrinei ca de bordel ieftin luminându-i şi lui faţa cu o sclipire nouă, de marfă proaspătă în galantarul lumii, senzaţie ce-l făcu să se cutremure, carnea sa bătrână fiind încă vie. Se cutremură de groaza imposibil de reprimat: pentru un ochi străin şi vorace

el, cumpărătorul, sub lumina de vitrină frigorifică, o lumină chimică, părea halca proaspătă, numai bună de pus în căruţul de cumpărături. Pentru Cineva poate că şi eu sunt carne în galantar, hartanul fraged pentru stomacul de nesătul, îşi spuse Mihal cu rânjetul său strâmb. Scăpă printre dinţi o înjurătură adresată ştie el cui: *Dosarul şi originea…!* Fusese auzit de alături şi un bărbat, de o vârstă apropiată de a sa, îl privi zâmbind subţire pe sub mustaţa îngustă ca şi cum înjurătura cea blândă i-a reînviat şi lui duioşii umede. Înjurătura sunase, probabil, ca o parolă de recunoaştere între complotişti, suficientă să epuizeze înţelegerea dintre ei, Mihal nefiind nici pe departe dispus să se întindă la taclale cu un străin. În cine poţi avea încredere în ziua de azi? Cui să-i spui ce gândeşti cu adevărat? Ceru vânzătoarei de la raionul cu produse proaspete să-i cântărească separat câteva feluri de carne pregătită pentru grătar, ceru şi ceafă de porc, şi muşchi de vită, da, de mai încolo vrea şi pastramă, va lua şi şvaiţer, şi caşcaval. Alegea fără chef din mărfurile de pe rafturi, lua câte o cutie colorată ce părea să-l implore – *Ia-mă tu, altfel stăpânul mă aruncă!,* citea etichetele traduse în româneşte să afle ce e, la ce folosea, înjura iar scrisul prea mărunt pentru a fi util cuiva, se mira ca un copil când descifra, fără învăţătoare, cuvinte noi şi le lega într-un înţeles. Cum un copil neascultător se încăpăţânează şi nu vrea să înapoieze jucăria împrumutată, stivuia cutiile unele peste altele în căruţul său. Ajunse la ieşire, în dreptul caselor de marcat şi se trezi ca dintr-un vis nebun. Ce avea să facă, la ce-i trebuia acel morman de mărfuri care, peste o zi numai, trecute prin mâna lui, toate vor ajunge la gunoi? Şi doar se ştia un ins în stare să aleagă, să se abţină şi să renunţe, că el, Mihal, avea şcoala răbdării, a lipsei şi a suferinţei. S-a lăsat tentat să intre în supermarket? Foarte bine: şi magazinele astea-s un fel de şcoală, poţi să înveţi numai privind, pipăind şi citind etichete, doar că eu – *gata!* Şi

el ştie la ce a spus *gata* pentru că, în alte vremuri, să fi avut nevoie de ceva din acel magazin, găsea el calea să capete tot ce şi-ar fi dorit, dar, *gata*, acum nu-i mai trebuie nimic! Lăsă între rafturi căruţul încărcat cu tot ce-şi dorise ca şi cum avea încă să mai caute câte ceva şi, scârbit de *prea multul* văzut abandonă tot ce păru să-şi fi dorit mai devreme, ieşi cu mâinile goale prin strunga îngustă lăsată celor care nu cumpăraseră nimic. Arăta indiferent Mihal, blazat chiar, când, de fapt, el se felicita de cum le-a tras clapa *ăstora,* de cum i-a păcălit consumând, fie şi din priviri, din pipăit, tot ce şi-ar fi dorit din acele mărfuri şi n-a plătit nimic, fericit că, după ce le avusese un timp, n-a luat nimic acasă pentru că ştia, el ştia că tot ce văzuse şi-i trecuse prin mâini nu-i decât o iluzie, un truc de magician, că nimic din magazinul acela imens, plin cu minuni, nimic nu poate fi adevărat. Ştia că s-ar putea să fi fost filmat în tot ce făcuse: prea bine, vor avea şi el un film cu mine, tot o iluzie… Şi, la o adică, avea bani să plătească tot ce a luat în căruţ, tot ce alesese, avea şi el bani ca toţi ceilalţi, bani – gunoaie pe care, acum, le găseşti la oricine. Are bani numai că lui nu-i mai trebuie nimic din lumea asta. Trecu pe sub ecranele uriaşe cu reclame în permanentă mişcare, o lume vie, bucuroasă că trăieşte, tânără, dinamică, o lume sănătoasă şi veselă, traversă parcarea spre maşina ce avea să-l ducă înapoi în centrul oraşului. Peste tot, oamenii din stradă arătau şi ei ca abia coborâţi de pe ecrane, cópii mai palide, ratate, ale personajelor din clipurile publicitare. Prin reflex, tinerii ăştia ar trebui şi să gândească în aceleaşi gânduri auzite în video-clipuri şi să se simtă la fel de fericiţi şi sănătoşi ca eroii din reclame – marfă proaspătă în galantarele disperării: *Ia-mă şi pe mine, că mâine mă aruncă!*

Sănătate? Gândul îi alunecă la Dişcă; dimineaţă arăta mai vioi, se ridicase la marginea patului, încrezător că nu peste

mult timp va sta pe picioarele sale. În rezerva de spital, Dişcă arăta părinţilor săi, ce mare bucurie, cum îşi urmăreşte cu mâna cordonul halatului dar Mihal nu era, în inima sa, mulţumit şi rânjetul său oblic îi lăţea faţa mai des să nu-i supere când îl felicitau pentru succesul băiatului, pentru silinţa lor, a părinţilor, de a se lupta pentru vindecare lui. Aniţa, da, era fericită, ea văzând în recuperarea lui Dişcă fapta credinţei, o urmare a drumurilor la biserică, la mânăstire, la călugărul Patapie. Şi cine să-l înţeleagă pe Mihal de cum se păstrase înrăit şi otrăvit şi după operaţie, aşa de otrăvit că-şi rărise vizitele la spital, cât să plătească doar facturile: Sunt sătul de spital, toată viaţa am stat în spital, aşa mi-am câştigat pâinea, exagera el, nu mai vreau halate albe, miros de medicamente, apoi să continue ca pentru el, şi nici nu cred că Dişcă se face bine cu adevărat; cât o trăi, om întreg n-o să mai fie el. Îl văzuse, îşi mişcă degetele, îşi strânge pumnul, un progres pe care nu-l putea nega: mare minune, o să se apere singur de muşte, o să apese telecomanda să schimbe canalul la televizor mai repede. Va reveni în lume, se sperie Mihal?

În nici una din reclame cu oameni fericiţi nu l-am văzut pe Dişcă, n-am zărit un loc, un loc cât de mic în care să-l aşez pe Dişcă. Cum va trăi, vultur rănit şi singur, dar cu nevoile întregi, cum va trăi între atâtea tentaţii la îndemâna oricui, imposibil de atins pentru el tocmai pentru că şi le doreşte cu disperare? Cum se va purta dacă îşi revine complet? Doctorul Orgeşanu mi-a cerut să semnez că-s de acord cu operaţia, că eu, ca părinte, îmi asum toate riscurile, până şi moartea lui. Ce prost am fost că nu l-am pus să semneze el, doctorul, că va răspunde el pentru ce-i în stare să facă fecioru-miu ajuns din nou teafăr. Privea acvariul viu al străzii şi gândi cu atâta putere încât se auzi vorbind singur: *să vezi că iese din blegeala lui şi se apucă iar de blestemăţii. Aşa bătrân cum este, îl stâlcesc, îl nenorocesc la loc, cu mâna mea, decât să am iarăşi belele cu el! Îi bat*

şi pe el, şi pe maică-sa, cât or fi ei de fericiţi. Oricum, am semnat pentru moartea lui! Îl stâlcesc la loc, se îngână singur Mihal, şi se ridică de pe banca din parc să ajungă la hotel, că se lăsase întunericul. Aniţa îl sună prin centrala hotelului să-l întrebe ce-a mai făcut după-amiaza, dacă a mâncat, şi el îi vorbea deschizând între timp televizorul, căutând un film, un documentar despre animalele din junglă şi se uita la ecran cu gândul dus în altă parte. Într-o zi, două, urmau să-l ia pe Dişcă din spital, să plece acasă. Se vor întoarce la control, mai spre toamnă. Va bate drumul ăsta iar, o aventură care nu-i mai făcea plăcere ca altădată.

44.

Şi – ce să-ţi placă? Să vezi cum s-au sălbăticit şoferii pe şosele, cum aleargă ca într-o cursă a morţii şi, cu cât e mai riscant, cu atât se distrează mai tare? După mintea lor bezmetică, el, Mihal, şofer pe salvare, s-a distrat toată viaţa gonind pe orice vreme cu viteză maximă, pe drumuri proaste, cu girofar şi sirenă, câteodată şi cu maşina miliţiei în faţă, gonind la un accident, la un incendiu; păi da, dacă e să te iei după mintea ăstora tineri, el, Mihal, s-a distrat toată viaţa şi, acum, are şi pensie! *S-a distrat şi a câştigat bani,* cum spune şi reclama. Astăzi, pe şosele, ei riscă, se omoară din distracţie pentru că ei nu cred în moarte; cum să crezi în moarte la vârsta asta? Iată, înfruntă riscul şi nu mor, doar rămân schilozi pe viaţă, dependenţi de alţii. Mihal se uita la ei cu o ură nedisimulată ca şi cum acei copii, în inconştienţa lor, trăiau pe timpul lui, se hrăneau din viaţa lui, copiii ăştia trăiesc din ceea ce i se cuvenea lui. Ajuns cu gândul aici, Mihal rămase

ca atârnat deasupra prăpastiei invizibile. Se omoară? Ei, tinerii, se omoară? Ce motiv ar avea? Ca şi pentru Dişcă, riscul, avea gust de pui la rotisor cu multe condimente, de aripi prăjite, aripi fără zbor!

Aşa era şi Dişcă, îl frigea dorinţa, o dorinţă nebună şi permanentă de risc; a ieşit din copilărie făcând tot ce-i trecea prin cap fără să i se întâmple nimic; pedeapsa, bătaia, abia îl stârneau mai mult, felul în care se purtau cu el cei mari convingându-l că lui nu-i rezistă nimeni, că poate face orice şi, fie cât de grav, totul se sfârşea cu o ceartă, o bătaie, iar bătaia nu-l mai speria, abia îi confirma că nu-i iubit, nimeni n-avea nevoie de el, nu-l vrea de prieten, de nu cumva, îşi spunea el, nu se apropie, nu mă iubesc pentru că se tem de mine, aşa cum nu se apropie nici de tata şi atunci e şi mai bine, şi-ar fi spus Dişcă în mintea lui Mihal. Gândea bolovănos, fără nicio subtilitate, fără a fi blând nici cu sine, să ajungă direct la concluzia dorită de el: era puternic şi ceilalţi se temeau de el. Dişcă n-a fost niciodată matur cu adevărat, lui îi plăcea riscul fără teamă de urmări. Şi-a bătut joc de fata aceea, de Jeniţa şi n-a păţit nimic; a intrat ca nepoftitul în apartamentul doctorului, a riscat şi abia aşa şi-a pierdut viaţa fără să moară, asta i s-a întâmplat lui Dişcă. Şi ce s-a ales de el? După ce s-a zbătut ani în şir să-l facă dintr-un hoţ ratat, revoluţionar cu acte, recunoscut oficial, încât să scrie ziarele de el, de isprăvile lui închipuite din Piaţa Universităţii, cu *mineriadele* cele teribile, după ce-a reuşit să capete pentru el şi decoraţii, nu mai vorbesc de diplome, iată că lui i-a mărit pensia mai ceva decât dacă ar fi lucrat, primeşte ajutoare, ei poftim, după toate astea, acum e silit să-l aducă la operaţie, să-l pună pe picioare şi, aşa, să piardă tot!

Ce să mai pui pe picioare – o epavă, un chin pe el, un chin pe Aniţa; vor muri ei şi o să se târască cine ştie în ce azil când nişte străini vor fi plătiţi să aibă grijă de mizeria lui. Asta nu

mai e treaba străinilor, e treaba lui, a lui Mihal ca tată ce-i este. Se făcuse târziu şi, după obiceiul său, adormi cu televizorul deschis având în minte un clip de publicitate; mai spălaţi, mai curaţi, tinerii din clip semănau cu cei din parc şi, cu gândul ăsta, adormi. În visele sale rele iscate din temeri nelămurite, Mihal l-a văzut pe Dişcă, recuperat în parte, cum se târăşte în căruţ, în cadrul de aluminiu, se târăşte la aragaz, la robinete şi, la momentul potrivit, aprinde bricheta iar el, tatăl, se îndepărta de visul urât, la îndemâna oricui; da, până şi Dişcă, recuperat cât e acum, ar putea s-o facă. Cât îşi spunea asta, mintea îi sări la alte spaime, adormi iar şi, numai peste câteva clipe, se trezi brusc ca dintr-o izbitură teribilă primită în coşul pieptului fără să afle cine l-a lovit cât dormea dus.

Stinse televizorul, în cameră pătrundea o lumină firavă şi îşi aminti tornada de vise din care abia revenise. Da, visase visele lui cele rele: era tânăr, în putere şi nimerise într-o clădire cu mulţi tineri de parcă ajunse şi el într-un clip văzut la televizor şi, aici, o fată îl luase de mână, urcară scări, coborâră scări, sunt într-un hol larg şi aici puhoi de lume ca la piaţă, fiecare alergând după ale lui, nicăieri nicio faţă cunoscută, cum n-o cunoştea nici pe fata asta care îl luase de mână şi începuse să facă dragoste cu el, mai întâi, aşa, din picioare, sprijiniţi de scări, dar scările astea parcă le cunosc, suntem în supermarket, suntem pe casa scării la noi, apoi se întinseră pe lespezile din hol, tânăra era energică în mişcări şi pricepută în ce făcea; în jurul lor se adunase lume multă, vine altă femeie şi se iubeşte cu el, apoi alta, el stă nedumerit ca un copil nimerit între dădace, chiar aşa, şi se simte tot mai tânăr, parcă femeile astea îl întineresc şi se simte puternic ca bărbat deşi e parcă un copil; vine din nou fata întâlnită prima dată, îl ia de mână şi trece cu el printre oameni, ce frumoasă-i fata asta, şi seamănă, oo, da, ştiu cu cine seamănă dar nu-mi amintesc, nu pot spune al cui e chipul deşi îl ştiu atât de bine

şi de mână cu femeia cea frumoasă trec prin holurile strâmte, întunecoase cu un capăt luminat departe, foarte departe.

Mihal nu ştia dacă ăsta ar trebui să fie şi sfârşitul visului, poate că urma să ajungă undeva; rămăsese cu o senzaţie de bucurie atât de intensă, de puternică încât, acum, treaz, zâmbi larg de parcă avusese parte cu adevărat de toate iubirile visate şi nimic din ce avea să i se mai întâmple treaz fiind, nu-l mai speria. Ar fi vrut să-şi spună: dacă adormi cu prostii în cap, prostii visezi! Îşi aminti, fata din vis, aceeaşi din visul cu o noapte, două, în urmă; tot ea îl iubise şi atunci. Sau i se pare numai? Visa frumos, obsesiile sale rămânând la fel de treze şi noaptea, în somn, şi ziua. Şi obsesiile îl făceau să-şi cerceteze viaţa; da, după prostia lui Dişcă, viaţa sa e alta. Să vezi cum piatra aruncată în apă, iscă valuri şi izbeşte malurile iazului, şi acolo unde ai crede că n-ar ajunge valul. Dişcă a intrat tâlhăreşte în casa doctorului, a fost pedepsit pentru asta, dar pedeapsa l-a nimerit şi pe el, a nimerit-o şi pe Aniţa, se căina singur Mihal cel bătrân, ce vină au ei, părinţii, când nu ei l-au trimis acolo.

Iar Tudorin gândea mai departe, şira spinării şi-a rupt-o nu doar Dişcă, n-a fost doar atât; fapta fiului a rupt şira spinării şi lui Mihal, şi Aniţei şi, într-un fel, a spart căpriorii casei lui Baştin, a spart şi mândria doctorilor, prietenii săi, silindu-i să plece, să abandoneze o lume care li s-a arătat ostilă şi rea. Cât oboseşte, cum striveşte durerea pe om, doare de să te scoată din lume. Lui Mihal i-au mai rupt şira spinării şi alţii şi nu-i nicio speranţă ca pe el să-l vindece, să-l opereze medicii. O lovitură grea primise şi atunci, la capătul lui ’89, când a căzut lumea, lumea în care avea şi el un loc; se zbătuse şi îşi găsise un bârlog, să trăiască în voia lui; da, armata îi fusese pe potrivă, îşi aflase un rost, îşi aflase semenii şi ei îl ştiau, îl respectau. Când a făcut prostia nu l-au închis, l-au scos să-l folosească în altă parte şi s-a descurcat şi între civili,

a ținut ordinea așa cum i se ceruse, și-a luat o casă bună, la bloc unde doar el știa subsolul, adăpostul, și rosturile de acolo. Și dintr-o dată, ca de-a doua zi, gata, n-a mai fost nevoie de el, nici de *Cartea de imobil*, poliția și securitatea nu se mai interesau de oameni cum se interesaseră până atunci, nu mai conta ce vorbești împotriva șefului de partid, a miniștrilor, a felului în care se conduce țara; când nimeni nu mai ține cont nici în bine, nici în rău de ceea ce spui, de ceea ce auzi, el știe că e rău, e sfârșitul lumii iar ăștia zic că abia asta-i libertate, democrație; când te pedepsește pentru ceea ce crezi tu, de capul tău, când te pedepsește pentru ceea ce spui – atunci e dictatură, e teroare! Fusese scos la pensie, dar plusul de pensie promis și lui nu i l-au mai dat; toți milițienii, toți securiștii au pensii mai mari decât el și lor, știe el, tot le crește pensia și cresc în grad, așa scoși la pensie, ca și cum de la un pom scos din rădăcină cineva tot îi strânge roadele an de an; pe el de ce îl persecută pentru că a lucrat doar în același sistem, au dus aceeași luptă, au avut același dușman; apoi lovitura cu feciorul, nimic de mirare după cât de greu puteau să stea alături fie și o jumătate de oră fără să se certe, să se înjure, încât accidentul lui a venit ca o rezolvare, o rezolvare blestemată, adică printr-un rău mai mare. Apoi, bolile lui, ale Aniței și, peste toate, și bătrânețea când nu mai ai siguranță și plăcere să trăiești.

Acum, gata: o va termina repede, cu familie cu tot, nu-i va lăsa de izbelițte într-o lume haină, pentru că asta-i datoria lui și cine are o datorie și n-o plătește e un neisprăvit, un gunoi mai întâi în ochii lui, e un gunoi și pentru ceilalți. Iar Mihal nu vrea să fie becisnic nici în fața sa, nici în fața soției, a lui Dișcă, nici a vecinilor. El, om întreg, își va plăti toate datoriile și așa va fi mulțumit. Gândul sinuciderii în mintea lui Mihal îi apărea concret ca o alunecare accelerată pe un povârniș, spre prăpastia ce se îngustează, acolo zărind și licărul de lumină – salvarea sa. Și se gândi aproape zâmbind în noapte:

oare nu aşa-i şi viaţa, o cădere, o cădere în prăpastie, şi cu cât îmbătrâneşti, drumul tău se îngustează, pâlnie se face: nu mai ai nimic de gândit, de zăbovit, de ales, nu-i cale de întors, te duci de râpă şi-atât. În ultimul timp visele i se aglomeraseră, deveniseră vii, colorate, atrăgătoare şi, ciudat, îl împăcau cu el. Să fie pentru că îşi schimbase locul de dormit? Ce simplu ar fi: schimbi patul, îţi schimbi şi visele ca şi cum, în somn, treci dintr-un trup în alt trup, dintr-o viaţă în alta, dintr-un destin în altul.

Se întâmpla cu puţin înainte de a pleca din Târgu-Mureş, Dişcă rămânând în continuare în rezerva spitalului, sub observaţie medicală până la capăt, însă fără mama sa ca însoţitoare pe timpul nopţii, o probă de trecere spre normalitate iar Aniţa, în sfârşit, avea să doarmă noaptea alături de Mihal, în confortul unui hotel, că până atunci nu prea avusese ocazia. După aproape două săptămâni cât s-a chinuit în fotoliu, în haine de stradă şi făcând câte un duş pe fugă, doarme şi ea omeneşte într-o cameră de hotel pentru o noapte, două, înaintea plecării spre casă. Se culcase târziu, după ce a rămas mult sub duş, şi-a spălat părul, şi-a curăţat cu atenţie unghiile, la mâini, la picioare, şi le-a dat cu ojă, a aşteptat să se usuce ieşind în capot pe terasă, să asculte zgomotele oraşului străin. A pătruns-o răcoarea nopţii şi abia atunci s-a aşezat în pat lângă Mihal care adormise cu televizorul deschis sforăind într-un dialog straniu cu noctambulii de pe ecran.

Mihal îi ascultase până le pierduse şirul vorbelor şi, lăsându-i să vorbească mai departe, adormi, din baie încă auzind robinetele mânuite de Aniţa. Vorbeau despre toleranţă? Asta-i o reluare, e aceeaşi discuţie de-acum câteva zile, când, seara, rămăsese singur în cameră. Aniţa reveni înfrigurată de pe balcon, închise televizorul; era topită de oboseală şi avea încă multe lucruri la care să se gândească, de nu putea adormi de grija lor. Aniţa, acum, noaptea, îşi revedea grijile

pe care nu îndrăznea să şi le adune ziua, să le cerceteze, să le priceapă, să afle clar de ce se teme, să se întrebe cum scapă din gheara lor. De o lungă vreme, fără să şi-o spună cu voce tare ştia că aşteaptă, indiferent ce făcea – ea aştepta, oricât de ocupată era cu ale ei, simţea că nu iese din pâcla deasă a aşteptării. Tot trăind în ziua de ieri, ea aştepta ziua de mâine, de poimâine; ieşind din teritoriul cuvântului *acum*, aştepta să ajungă în alt timp, de parcă ai ajunge pe celălalt mal al râului pe care să-l treci în somn, în vis, să ajungi pe malul zilei de mâine, ziua lipsă din viaţa ta şi pe care noi o numim, de acea, *curând,* ca fiind ziua când ţi se va împlini promisiunea făcută ţie de a te simţi întreg, timpul când vei trăi satisfacţia răzbunării umilinţei de astăzi: *Da, mâine!* Abia cu gândul ăsta primea să se culce, să doarmă; ştia că numai prin somn va trece râul secret şi invizibil al timpului să ajungă de pe malul zilei numită *astăzi*, pe celălalt mal, în ziua cu numele de *mâine*. Vama dintre zile se trece în somn. Când urma o zi grea, îşi făcea curaj: trece şi mâine, cum a trecut şi azi, şi grija asta n-o mai am, va rămâne în ziua de ieri. Timpul le rezolvă pe toate, aşa îi spusese şi Mihal şi nu-i minciună.

Era în pat când, prin somn, Mihal tresări puternic de s-a cutremurat patul cu ei amândoi, bărbatul prăbuşindu-se, cine ştie din ce planetă, din ce timp, o contracţie bruscă, simultană, a tuturor muşchilor. Spasmul lui a readus-o pe Aniţa deja trează, a readus-o în clipa prezentă; îi puse palma pe pieptul ud de transpiraţie; Mihal avea ochii deschişi în întuneric, cu ochii deschişi încă văzând năluca din vis ce nu-l mai părăsea. *Tu ai spaime când dormi, eu le am şi trează.* El nu asculta, având a-i spune despre vedenie: Să-mi fie ruşine; om bătrân şi am avut o femeie în vis, dar ce femeie, ce femeie frumoasă, Aniţă! Nici înainte de a mă căsători cu tine nu visam vise din astea. Se întoarse spre ea şi, aşa, în întuneric, Aniţa îi simţi ochii fierbinţi, iar pe braţul ei ajunse arşiţa lacrimii, lacrimă

de om bătrân ce arde carnea ca acidul sulfuric. Au rămas îmbrăţişaţi până în zori, doi adolescenţi pe care lumina aceleiaşi zile i-a îmbătrânit dintr-o dată, cum toată viaţa lor părea să se fi şters, să fi dispărut într-o singură lungă îmbrăţişare, trezindu-se bătrâni fără a-şi mai aminti nimic din ce-au trăit în noaptea vieţii lor.

Ca în zilele obişnuite de acasă, Mihal se bărbieri tacticos, fără grabă, în oglinda înaltă din baie privindu-şi înciudat trupul ce îl trădase de ceva vreme, arătându-şi slăbiciunea, la intrare, pe prag, aşteptându-l bastonul. Gata să coboare între oameni pentru bătălia ce avea s-o ia de la capăt, înjură scrâşnind din dinţi: *Şi azi? Trăiesc şi azi?* Mihal revăzu în minte, ca într-un spot de pe televizor, secvenţe din oraşul în care avea să revină: din nou acasă, iarăşi grijile ştiute ale sale, ale lui Dişcă, iar vecinii, iar casa scării. Cum să suporţi senzaţia că, treaz fiind, cobori în coşmar, te întorci *acasă*. Totul părea atât de departe de parcă trăise aici, în hotel, ca dintotdeauna, cu micul dejun până după ora zece, cu plimbări de plăcere, fără obligaţii, fără datorii – o viaţă bună pentru el, o viaţă după dorinţa sa. Nu, nu Aniţă, nu plecăm azi, mai plătim o zi la spital să-l ţină pe Dişcă, vreau să vezi şi tu oraşul ăsta, să vezi că poţi trăi şi altfel decât cum trăim noi în Moldoşani, da, se poate trăi în linişte şi fără griji. Mai stăm, am bani, am cu ce plăti! De ce, am atâta treabă, cum să nu plecăm, ce ai de făcut aici? Aniţă, pentru tine, eu ştiu oraşul pe toate părţile, am zis să mâncăm şi noi de prânz într-un restaurant, bei o bere, un pahar de vin, să fii şi tu servită, n-o să ai de făcut mâncare, vase de spălat, ne plimbăm să vezi oraşul. Râzi de mine, vrei să mă încânţi; cum să stăm cu băiatul în spital? Ei, mai lasă-l în plata Domnului pe Dişcă. Şi dacă am maşina stricată şi nu pot pleca, ce faci? Chiar ai o problemă cu maşina ori ţii tu, vrei tu să mai stai o zi? Da, vreau eu, hai să mai stăm o zi! Mă duc eu la spital, le zic că nu putem ple-

ca din cauza maşinii, ştiu eu ce să le zic. Cum aşa, mergem împreună, n-o să-l las pe Dişcă între străini, că eu rămân să casc gura prin oraş.

Cine i-ar fi văzut alături ar fi rămas surprins: Mihal prinse a semăna la chip cu Aniţa, iar ea semăna cu el – doi bolnavi cu aceeaşi boală. Ajunsese la o vârstă când se simţea dependentă de Mihal ca vrejul de arac, să nu cadă la pământ, să nu se târâie. Că aceeaşi dependenţă o simţea şi bărbatul faţă de ea, Mihal o recunoştea în momentul acela din zori de zi printr-o lacrimă ce trebuia să fi părut de duioşie, ca o umbră a revenirii iubirii sale de demult. Ceea ce n-a vrut el să fie niciodată, *om bun,* pornirea aceea năvălea acum peste el ca norul de care nu te poţi feri, apa înaltă peste care nu poţi sări; simţea cum digul său ceda şi el devine lăsător, leneş până şi în răul care, până atunci, îl făcea ca un fel de datorie a sa; se arăta slab de înger, cum se zice, şi nu mai face faţă ca altădată imboldului dintâi: *Să ia! Să aibă! Să facă!* În schimb, Aniţei îi mai ceda bunătatea din tinereţe, devenind şi ea mai aspră, mai strângătoare; nu dăruia, nu ajuta şi n-avea pe nimeni de plâns, înainte de a se plânge pe ea.

Spre seară intrară într-o braserie mică, elegantă, luară un grătar de pasăre la care mai adăugară o bere, două, destul pentru ei să se mulţumească. Au şi tort de ciocolată, vrei? Aniţa îl privi cald şi oftă: *Tort de ciocolată?!* Ieşiră să se plimbe prin parcul din faţa teatrului rămânând pe o bancă să privească tinerii în trecere prin faţa lor, se uitau la ei cum ai privi peştii în acvariu, fiinţe din alte lumi, existenţe imposibil de atins, imposibil să treci în lumea lor, să le aduci în lumea ta. Fără vreun semn de prevenire, Aniţa izbucni în plâns, un plâns nervos, imposibil de stăpânit: Şi-acum, ce plângi? Plângi ca proasta, o alintă Mihal pe cât de tandru putea fi un bărbat ca el. Dură un timp până să se liniştească: Da, plâng! Mă uit la copiii ăştia, aşa putea fi şi Dişcă, aşa ar fi putut fi şi

el, să se plimbe, să râdă, să aibă o fată lângă el! Aniță, mori ca mâine şi tot proastă mori! Cum să fie Dişcă aşa? Dişcă-i bătrân; ăştia-s tineri, îs copii, ne-ar fi nepoţi, tu nu-i vezi? Răspunsul Aniței fu încă un ropot de plâns, în fantasmele ei văzându-şi şi nepoţii care ar fi fost, cu siguranţă, şi numai ea e de vină, e numai vina ei. Da, Mihal, ai dreptate, sunt o proastă şi aşa am trăit.

Porniseră de dimineaţă spre casă, la volanul maşinii Mihal simţindu-se ca un glonţ gonind în lungul şoselei – glonţ pornit pe ţeava puştii şi curând va lovi ţinta, imposibil de ratat, pe când Aniţa se uita, peste parapetul drumului de munte, departe, în prăpastia de sub ei, se uita la priveliştea unui podiş întins, un râu cu poduri, în miniatură se vedeau şi câteva sate, câmpuri lucrate, alte şosele, toate într-o lumină clară, izvorâtă ca din alt tărâm, un tărâm ca o grădină atârnată direct de cer. Mihal ezita să tragă de volan în stânga, ezita şi mai tare să frâneze până să intre în curbă, cu riscul de a derapa, în timp ce gândea, gândea cu toate gândurile de-o dată: doar el are ceva cu lumea, lumea n-are nimic cu el, lumea este tolerantă, de toleranţă vorbeau cei de la televizor după miezul nopţii de parcă ar fi o temă de ruşine s-o discuţi la lumina zilei, lumea e tolerantă în indiferenţa ei faţă de fiecare în parte, n-are de ce să se plângă el, mai ales el, că lumea n-ar fi fost iertătoare cu păcatele lui.

Ca într-o fulgerare, Aniţa simţi brusc tot ce va urma, înţelese ce voia să facă Mihal; îl privi în ochi şi-i prinse braţul încă puternic, îi puse palma pe mâna cu fire de păr albit pe degete; închise pleoapele şi îi zâmbi, acesta fiind semnul când era de acord cu el! O fărâmă de secundă Aniţa prinse să înţeleagă, Mihal, omul ei ascuns, se ferise în toţi aceşti ani, tot vorbindu-i că aruncă blocul în aer încât, aşa, fără voia ei, l-a minţit şi pe popă, şi pe călugăr, aşa ştiau şi vecinii, că se făcuse de poveste pe casa scării, Mihal îi spusese şi ei poves-

tea asta cu explozia să n-o sperie că vrea să se omoare doar cu familia sa, cu maşina, dacă asta o fi gândit. Se lăsă în scaun ca într-un leagăn de prunc, aşteptând senină că acum ştia ce aşteaptă. Unde-i Grigore, mai apucă să se întrebe, tot ea spunându-şi, da, e cu noi!

Maşina era de-acum fără şofer, Mihal se pierduse în aceleaşi gânduri ce i se roteau ca pe un disc defect: până acum lumea s-a arătat mai tolerantă decât ar fi meritat. Din tot ce-a vrut, a făcut tot ce-a putut, bilanţul îl arată în câştig, un bun motiv să fie mulţumit de viaţa sa! Dar, de-o vreme, ceva s-a schimbat în lume, s-a schimbat ceva şi în viaţa lui; sentimentul de captivitate îl copleşise pe Mihal, vedea cum i se limitează fapta, gândul; pereţii capcanei se apropiau să-i taie respiraţia, că nu mai ştie dacă asta-i realitatea sau e coşmarul din care se va trezi curând şi va vedea că e liber, dincolo de pereţii cei strâmţi, şi va fi din nou liber cum se ştia când, tânăr, fără teamă, fără griji, bătea tot drumul ăsta, să treacă munţii. Pereţii, plafonul, în prăbuşire peste el, asta îl duce la disperare. Dromomania este viciul sau boala şi, înainte de toate, plăcerea care îi dă senzaţia de libertate, îndeletnicirea mascându-i foarte bine diagnosticul, la fel cum şofer pe salvare poate fi şi asta o meserie de sinucigaş ascuns, cum e să fii poliţist ori gardian dacă eşti violent, ca meseria de pompier pentru un piroman, treburi cu o doză mare de risc, potrivite celor gata să moară în orice clipă.

Urc şi uşa Brânduşei se deschide când ajung în dreptul ei, semn sigur că mă aştepta: Ai auzit de accident, săracii de ei, vai ce tragedie! Te rog intră, nu se poate să nu ştii, ai aflat, aşa-i? Tocmai mă întorceam de la un eveniment, s-a tăiat panglica la un *mega-cinema* cu proiecţie digitală la *Integrata Supermarket,* ce nume potrivit pentru un magazin cu de toate încât pare un nume gândit cu zeci de ani în urmă, de când se

turnase temelia clădirii! Iarăşi majorete, iarăşi VIP-uri agăţate de cupa de şampanie. Accident, zici, eu fiind cu gândul încă la cinematograful abia deschis. Şi locul, şi evenimentul, îmi treziseră amintiri, riscând să fiu şi eu nostalgic. Brânduşa îmi vorbise pe şoptite, cu grijă şi acum să nu ne audă cumva vecinii Călţun, şi abia după ce închide uşa, după ce mă trage de mânecă să trec din hol în cameră, îmi vorbeşte fără să apuce să respire: Nu se ştie cine a dat peste celălalt, care dintre ei e vinovatul, poliţia crede că accidentul putea fi evitat, s-au prăbuşit peste parapet într-o prăpastie, aşa am înţeles, acum o oră au anunţat, praf s-au făcut. Auzi, trecut de optzeci de ani, păi acela-i drum pentru bătrâni ca el? Sunt uluit, mă aşaz pe canapea şi continuă gata să sară la bătaie: Aşa-i că n-ai făcut nimic, aşa-i că n-ai vorbit cu nimeni, puteam sări în aer cu toţii dacă nu mă rugam la icoanele mele, vai ce monstru eşti, Tudorine! La figura mea nedumerită se irită şi mai rău: Cum n-ai auzit!? Au murit toţi în accident, vai ce păcat, veneau de la Târgu-Mureş, treceau pe la Oituz, nu ştiu, eu nu ştiu traseul, deşi am fost în excursie pe acolo cu ai mei, vai ce frumos, e o splendoare; da, au murit toţi, Dumnezeu să-i ierte, vai, ce uşurată mă simt! Da, s-a terminat cu familia Călţun; gata, din privinţa asta e linişte pe scară. Pe când eu tot mă întrebam fără voce: cum, ăsta să fie sfârşitul?

45.

E mijloc de octombrie, zi senină sub gutuia strălucitoare de pe boltă, şi Aura se întoarce din parc cu mapa plină de desene, cu trusa de acuarele la ea şi cu gândul la luna plină din noaptea ce vine cu umbre albastre, luna pe care o va privi de una singură din fotoliul ei de pe terasă şi, poate cu un pahar de vin în mână, să audă liniştea lunii, să viseze: parcă odată cu luna, a îmbătrânit şi ea, a îmbătrânit în singurătate şi mai are câţiva ani până să se pensioneze, când viaţa ei se va schimba. Petrecuse după-amiază cu câţiva elevi încercând în acuarelă tonurile mierii de albine. Pe scări, bătrâna fantomă a blocului nostru, mai străvezie decât altădată, părea s-o aştepte. Îl invită pe domnul Matei la ceai şi un foietaj cu brânză şi stafide. Din aroma patiseriei, din căldura domoală a cănii cu ceai de tei, Matei şi Aura s-au împrietenit cu mulţi ani în urmă, făcându-şi un obicei să se plimbe împreună, mai ales în amurg şi să vorbească.

Pentru liniştea locului şi ca un bun motiv de reverie, cei doi se plimbau des prin cimitir cu sentimentul că se plimbau prin parcul nemuritorilor, pe una din alei Matei arătându-i cavoul familiei, pe care ţinea să-l vadă de fiecare dată, vizita reîmprospătându-i senzaţia că mai este viu. Construcţia imita, la scară, un templu străjuit, în anii de glorie, de statuete în bronz, descompletate mai târziu de hoţii din cimitire; morţii se lăsau jefuiţi cu înţelegere pentru cei care aveau nevoie de bunurile lor să rămână încă vii, de jefuirea celor vii ocupându-se instituţiile statului iar Tudorin se mirase cum, dintre toate construcţiile mari şi mici, se naţionalizaseră cu o furie

nebună imobilele, scăpând din vedere, ce greşeală, tocmai cavourile foştilor bogătaşi, imobile rămase în folosinţă veşnică, anume veşnicia fiind cea care-i speriase, având şi comuniştii respect pentru teritoriul acesta necunoscut, imposibil de dominat, moartea. Veşnicia, nemurirea a rămas în proprietate privată şi în socialism, ce greşeală, cum să scapi de sub controlul statului, al securităţii, viaţa veşnică, un ideal la fel de utopic precum socialismul românesc, cel trăit de Tudorin în varianta întreagă. În una din aceste plimbări, Aura îl puse în gardă pe Matei de catastrofa ce ne-o pregăteşte Mihal, deşi nu credea nici ea că se va întâmpla.

O, e chiar splendid, bravase atunci bătrânul cu privirea rămasă pe inscripţia în latină de pe marmura cavoului, *Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor.* Nimic mai potrivit, îşi şopti sieşi cu gravitate: *Aşa va fi,* vorbe ce aveau s-o surprindă pe Aura! Aş comite o gravă nepoliteţe faţă de gazdă să spun că moartea mă sperie; aici nu se cade s-o vorbeşti de rău. Şi cum să-mi închipui un final mai împlinit pentru mine decât s-o sfârşesc pe locul unde am trăit partea fericită din viaţă, ce să-mi doresc decât să mă prindă sfârşitul pe casa scării, adică *acasă*, în grădina mea? Un final violent, abrupt, mi-ar conveni, pentru că m-ar scuti de alte umilinţe. Probabil că Matei bravase atunci, cum să răspunzi femeii tinere care vrea să te sperie cu riscul morţii, tu fiind deja cu un picior în moşia ei? În altă zi, ca musafir, cu ceaşca de ceai în mână, reluând discuţia începută pe aleile cimitirului Matei ţinu s-o prevină pe Aura, gazda sa cea bună: Dacă-i de aruncat blocul în aer, o fac eu; aici a fost casa noastră şi, în faţa legii celei drepte, este şi astăzi. Nu zici că mi-a trecut prin cap şi tâmpenia asta? Cel nedreptăţit o viaţă, se răzbună, îşi face singur dreptate, tot singur îşi ia şi pedeapsa. Cât de omeneşte pare! Da, *din oasele noastre se ridică răzbunătorul,* o ştia şi Vergiliu. Prima reacţie a Aurei fu să se înspăimânte, dar când văzu tonul serios, jucat

cu gravitate, a simțit din plin gluma înecată într-o undă groasă de cruzime. Matei scăpă până la urmă un zâmbet: Vezi, ăsta mi-i păcatul, nu-s destul de nebun să-mi duc pornirea până la capăt; gândesc s-o fac, hazardul îmi şopteşte: *Bine, fă-o, dar nu încă!* Şi se întâmplase ceva: când părea că mă hotărâsem, pe pervaz, în fereastra de pe casa scării s-a ivit o bufniţă mare, semn de moarte, nu-i aşa? Ei, şi acea pasăre uluitoare, perfectă de aproape, care, încrezătoare, m-a lăsat s-o privesc în ochii ei galbeni, mi-a interzis gestul: n-am făcut-o de teamă ca, până sărim în aer, să n-o tulbur, să n-o sperii cumva.

Da, venea din când în când, mai des în serile de iarnă, venea o bufniţă, îşi aminti Aura; auzeam foşnetul ei şi mă întrebam de n-o făcea intenționat, să-mi ceară osul de pui cu care o obişnuisem. Bufniţa, bufniţa ne-a salvat pe toţi, îi mai spuse Matei! O, dar sunteţi o catastrofă! Se aşezaseră în faţa cănilor cu ceai când li se alătură şi Tudorin, invitat de câteva zile să-şi vadă portretul, portretul promis de ani buni. Că eşti şi tu, Tudorine, se bucură Aura, să vă spun visul meu, poate vă înveselesc puţin. Şi, cu picioarele sub ea, îşi aminti ce trăise în una din nopţile trecute: La noi în bloc, pe casa scării, la parter se făcea că e recepţia unui hotel de lux; eram pe hol, descărcasem mobila, pachetele cu cărţi, îmi adusesem cele două şevalete, pânzele începute, maldăre de haine cu tot cu umeraşe, urmând să le car în apartament, se repeta în vis ceva din prima mea venire în Moldoşani când ajunsesem la hotel cu un munte de bagaje; atunci am avut primul frison de spaimă încât am vrut să plec, să mă întorc în gară, să iau trenul, primul care vine şi să plec oriunde, să plec fără niciun bagaj.

Eram rătăcită, disperată, cu mintea vraişte, dar la recepţie, în vis, ce surpriză, îl zăresc pe domnul Matei mult mai tânăr şi care părea să mă ştie, să mă aştepte. Erai recepţionerul, domnule Matei, un bărbat la apogeul maturităţii, îmbrăcat într-o uniformă vişinie cu borduri aurite, cum vezi prin

filmele cu hoteluri romantice. Recepţionerul ne trecea într-un registru şi ne dădea cheia de la apartamente, cartele magnetice pentru acces nu doar în casă, ci, ne anunţase el, bune să intrăm şi la saună, la sălile de fitness, la piscină, la cabinele de masaj, la fel şi la restaurant sau la club, la mesele de biliard. Cardul acela, un medalion, în care fusese prinsă şi poza locatarului, era legitimaţia de acces în raiul nostru de acasă şi mai mult de-atât – accesul spre altă lume, spre altă viaţă. Ştiai, domnule Matei, că urma să sosesc şi mi-ai spus, cu reproş: sunteţi ultima, încă puţin şi anulam rezervarea. Faptul că în acest hotel construit pe pământul meu, eu mă aflam la recepţie şi dădeam cheile apartamentelor îmi arată că, în convingerea ta, doamnă Aura, eu nu-s oaspete, sunt stăpânul locului şi, într-un fel, toţi vă aflaţi aici cu acordul meu; e perfect, în vis primesc rolul onorabil de recepţioner de hotel, recepţionerul fiind angajatul proprietarului, de nu cumva e chiar proprietarul. Câtă vreme sunt în viaţă, se vede că am acceptat compromisul impus de comunism. Dar ce curios, reluă Aura: aşa, în vis, îmi amintisem că şi înainte de ’89 fusese ideea ca la parterul blocurilor să fie cantine pentru locatari şi regretam, tot în vis, că noi ne-am bătut joc, nu voiam să mâncăm la cazan, toţi, aceeaşi supă de varză.

E adevărat, fusese o idee de felul ăsta; personal, n-am nimic împotriva supei de varză, fie şi la cazan, cu condiţia să mi-o aleg eu, după ce refuz crema de broccoli, fructele de mare, şi să aleg zeama de varză ca meniu dedicat puşcăriaşilor, îşi arătă Tudorin preferinţa. Doar că, în somn, eram încântată şi mă întrebam, spaima mea că sunt persecutată mereu, dacă-mi va da şi mie un card cu tot atâtea drepturi, pentru că şi bucăţelele alea de carton erau în culori diferite. Doream o legitimaţie de VIP şi, să vezi reflexele, deja îmi alertam în gând cunoştinţele să capăt şi eu cardul minune şi, îmi spuneam, da asta înseamnă să fii proprietar cu adevărat

pe o casă, adică eşti proprietar pentru totdeauna pe casa pe care apoi o laşi moştenire în familie. Aflând şi el visul Aurei, Tudorin şi-l va rescrie în caiet, îşi făcuse un obicei din asta, surprinzându-l apropierea de unul din visele sale mai vechi, acum având ocazia, în fantezia sa, să afle visul întreg. Vecini ziua, vecini noaptea, aveam aceleaşi vise, unul în continuarea altuia, aşa încropindu-se povestea rotundă ce plutea peste vieţile noastre, noi trezindu-ne apoi în aceeaşi viaţă, mâncând aceeaşi supă de varză. Nu, mai bine mă trezesc, se cutremură Tudorin, să aud visul Aurei până la capăt, altfel, cum să-l cunosc pe visător, decât să-l cercetez în visul său, acum Aura: Şi, cu gesturi elegante, ca de ceremonie, recepţionerul ne dă cartela ce ni se cuvine pe un platou strălucitor. Toţi sunt încântaţi, şi iată-i cu ce plecăciuni sofisticate mulţumesc şi se duc la lift, se duc pe scări, în apartamentele lor.

Bătrânul Matei este la recepţia hotelului din casa scării? Abia aşa prezenţa sa se asimilează rezonabil în realitatea zilei, sugestia de fost rege al locului trecând firesc în visul Aurei, noi, locatarii fiind cumva oaspeţii şi supuşii lui Matei, el fiind gazda, proprietarul caselor noastre în faţa lui Dumnezeu şi, într-un anume fel, responsabil de destinele celor de pe pământul său, stăpânit ziua în comun şi de nici unul în parte. Matei, acelaşi personaj întâlnit şi în visul doctorului Baştin, când e dus la miliţie pentru că umbla desculţ, întâlnit acolo ca *înlocuitor* al funcţiei lui Mihal, funcţionarul care completa, pentru veşnicie, *cartea de imobil* a oraşului. Aşa se împlineşte veriga lipsă din poveste. Aiurez şi văd cum acelaşi recepţioner dă cheia şi de la camerele de la subsol, pentru boxe, pentru chilii. Ce fac, ies din vis? N-ar trebui să mă surprindă că oamenii îşi trăiesc visul şi realitatea ca pe un întreg continuu; trăim şi uităm, uităm şi trăim, iar memoria ne joacă feste amestecând planurile, timpul întâmplărilor, cursul lor real, cronologia fiind o ficţiune, o convenţie pentru timp, cum

sunt punctele cardinale pentru spaţiu. Da, meseria de recepţioner ar fi fost la limita de sus a competenţei, a calificării lui Matei, o meserie ce şi-o luase în vis şi, fără să fiu sigur că ar fi reuşit s-o practice în realitate, i-o atribuiam cu încrederea că e potrivit rolului. Firește, recepţionerul, cel care te întâmpină ca în pragul trecerii, este *intermediarul între două lumi,* de sus, de jos, e călăuza gata să-l îndrume pe călător spre popasul dorit. Recepţionerul cunoaşte legăturile, ştie ieşirile spre lume, ştie cum să ajungi la altă destinaţie şi e în relaţie cu colegii lui din alte hoteluri, din alte locuri, te va recomanda acestora să-ţi facă sejurul plăcut într-un loc de care, treaz, nici n-ai aflat, fie paradisul, fie infernul.

Ca *trickster*, acelaşi recepţioner mai are şi faţa întunecată, plină de umbre, a celui ce te dă pe mâna escrocului, te vinde lor, te vinde şi poliţiei cu care lucrează de obicei, că el ţine cartea de imobil, registrul cel mare al hotelului aflând aşa secretele tale, ştie cine te vizitează în cameră şi de ce, ştiind mai multe decât îţi cade bine să ştie străinul despre tine. Nu mă îndoiesc, recepţionerul este un iniţiat, poate nu din gradele mari, dar sigur ştie subterana. El este Ianus, pământeanul ajuns zeu cu două feţe, una – să vadă de unde vii, cealaltă privind spre locul unde vei ajunge, meseria sa fiind placa turnantă care-ţi schimbă destinul şi destinaţia, fiecare dintre noi fiind un călător. Cu ochi ager, Ianus, recepţionerul, va fi primul care întâmpină şi apreciază clientul cercetându-i valoarea până să-l accepte, el ştiindu-i ziua de ieri, ştiindu-i şi viitorul. Să fie Matei atât de ticălos în adânc cât să-l ridic la demnitatea acestui rol?

*

Acolo, pe faleza înaltă, fusese descoperit, privind peste mare ţărmul ce încă nu se ridicase din ape, acolo îl găsise Matei, prietenul său din Moldoşani, surprins şi el că se pot

întâlni atât de departe de casă şi nu doar în distanţe pământeşti. Tudorin îl scoase din nedumerire: Sunt de mai bine de o săptămână aici, cu *jurnaliştii seniori.* Îmi dorisem de mult să ajung pe ţărmul ăsta al Mării Egee, am senzaţia că aici, pe aproape, sunt şi rădăcinile mele. *Fireşte, fireşte,* mă aprobă Matei cu aerul unui cunoscător al locului, *eu vin des la Halicarnas*. Mi-o spusese cu o sclipire adâncă privind în aceeaşi direcţie cu mine, privind amândoi peste zare ţărmul ce nu se vedea, mi-a spus-o mai mult ca o sugestie, el venind aici ca din vieţile sale anterioare şi mi-am amintit că ne văzusem nu de mult pe pietonal, în Moldoşani, pe casa scării la noi trecând tot mai rar de când Aura, pensionată şi ea, făcea drumuri lungi prin ţară, la colegi, şi la Bucureşti unde, în spatele Căii Moşilor, într-o vilă veche, locuia băiatul ei, Andrei. În casa moştenită de la tatăl său el ţinea un magazin de antichităţi şi Aura evalua obiectele aduse pentru achiziţie, tablourile.

Ca în continuarea unui obicei de acasă, Matei îmi destăinui starea sa de bine iar întreaga sa înfăţişare nu mă lăsa să-l contrazic cu nimic: Mi-au trebuit optzeci de ani, da, optzeci de ani şi mai bine să-nţeleg cât de frumoasă e viaţa, cât de frumoasă, cât de norocoasă este până şi viaţa mea. Sunt în casa mea, garsoniera pe care o ştii, o cameră la un parter de bloc, am unde să dorm, să-mi savurez singurătatea când mă trezesc din visele mele, am pâinea, bucata de caş, câteva mere şi o zi întreagă în faţă să-mi bucur ochii de lumina zilei. Sunt norocosul pământului şi numai să nu trezesc invidia zeilor nu zic că-s fericit cu adevărat. Când pe fereastra mea se întâmplă să văd şi un ram înfrunzit, mă simt ca într-un colţ de rai: aproape mi-i teamă să mă mişc, să nu mă trezesc din vis. Ce să-mi doresc altceva decât *să fiu?* Paharul de apă lângă colţul de pâine, cu adevărat un festin pentru mine, un festin de ascet fericit. Da, voi renunţa să mai vin pe aici, asta-i altă lume, altă planetă, la care eu, sub păcatul invidiei, al

resentimentelor, n-am dreptul nici măcar să privesc. De ce să nu mai vrea Matei să vină aici, pe malul Mării Egee, unde se simte atât de bine? De ce n-ar mai veni când, din cei peste optzeci de ani ai săi, nu ştiu să fi trăit, cu adevărat, vreo zece. Până să-mi spună, Matei trecuse la altă temă. În curând, oamenii vor ajunge să cucerească nemurirea, idee pe care o preluasem ca pe un refren cât să improvizez cu fantezie: Mă întreb de nu cumva suntem mai aproape decât am crezut. Ce se întoarce în pământ, nu se pierde, nu se risipeşte şi nu moare. De ce s-ar teme bobul de grâu să cadă secerat în brazdă? Mie de ce mi-ar fi teamă? Pământul este mama noastră cea bună, roditoare, şi orice atingere a sa naşte viaţă. Îmi amintisem că şi Dorel îmi vorbise de nemurire. Mă uit cum moare un om, unul singur, şi înţeleg, îmi zicea Dorel, cum dispare omenirea de sub ochii mei, cum se trece istoria prin oameni.

Dar nu asta aveam să-l întreb pe Matei, prea mă bucuram că am cu cine discuta, cu lejeritate, senzaţiile ce mă năvăleau în valuri aici, pe ţărmul mării, aş fi vrut să-l întreb altceva, să mă lămuresc în privinţa lui pentru că, aşa-s eu, anume despre cei mai apropiaţi mie ştiu şi cele mai puţine lucruri. Trebuia să-l întreb, mai degrabă, pe Mihal care nu-l trecuse în *Cartea de imobil* deşi, ca fost proprietar al locului, Matei merita să figureze înaintea tuturor de pe casa scării. Mihal cu siguranţă ştia cine e, unde s-a născut, ce profesie are, cine-i sunt părinţii, din ce trăieşte, ce rude are în străinătate, cu cine e în corespondenţă, că eu nu ştiam nimic despre bunul meu prieten pe care îl cunoşteam ca dintotdeauna. Mihal şi Matei, de aceeaşi vârstă, contemporani, din aceeaşi generaţie – dar ce distanţă între ei; fără să-şi explice cu voce tare de ce, jivina din Mihal se ferea să-l atingă, să-i vorbească. Mihal avea presimţiri bolovănoase, urâte, dar exacte, imposibil de adus la lumină în vorbe limpezi şi, fără nicio dovadă la vedere, ne repeta: *Las'că ştiu eu de ce mă port aşa, o să vedeţi voi!*

Matei şi Mihal, şi ei, în rând cu noi, vecini, proprietari vremelnici ai aceleiaşi bucăţi de pământ, din pământul ăsta mare, toţi cu acelaşi drept de a avea o casă în proprietatea eternităţii. Bănuindu-mi cumva gândurile uşor ostile, în dreapta mea, luând tot mai mult parcă din chipul bătrânului domn Reqviem de care, iarăşi, nu ştiam nimic, Matei părea să se fi retras în răcoarea umbrei de sub zidul de tuia sprijinit în spate de un şir de chiparoşi, şir paralel cu chiparoşii din faţă, o alee de mirări cu bănci de piatră ca răspuns. Dar Matei asculta de parcă aştepta să mi se mărturisească de multă vreme. Mă pregăteam să-i pun toate aceste întrebări lui Matei, când, ca din alte lumi, îmi sună telefonul, mă uit şi descifrez pe ecranul mic numele Brânduşei, vecina de pe casa scării aflată la sute şi sute de kilometri. Mă ridic de pe bancă cerându-i scuze lui Matei, gândind că trebuie să fie ceva grav pentru mine de vreme ce, ştiind că sunt plecat din ţară, totuşi, mă sună. Fac câţiva paşi cu ochii pe chiparoşii cei înalţi ca să aflu vestea uluitoare. *S-a spânzurat,* aud vocea Brânduşei, *s-a spânzurat astă noapte,* exact aşa cum am visat! Cine, Brânduşa? Cum cine, doar ştiam că o face până la urmă! Cine!? Matei, bătrânul Matei, prietenul tău, fostul proprietar care tot venea pe la noi prin bloc, că nu ştiam de ce vine, uite de ce venea, noaptea trecută s-a spânzurat pe casa scării, sus, la etaj! Mă întorc din reflex cu ochii către bancă, s-o iau în râs şi să i-l dau la telefon *pe spânzurat,* să ştie că la mine nu ţin glumele proaste. Banca – goală: L-au dus la morgă, că n-are pe nimeni, n-are cine să-l îngroape, îmi explică mai departe Brânduşa cea guraliva. Îi închid telefonul fără urmă de politeţe şi mă uit în jur. Ce-i asta, eu visez, Matei o fi fost vreo nălucă, nălucă să fi fost Brânduşa din telefon, dar eu, eu unde sunt acum? Nu departe de mine, în capătul aleii, pe terasa hotelului, colegii s-au adunat pentru masa de seară, privesc deja apusul, soarele enorm muiat în sânge şi aur traversând Egeea

să ajungă undeva peste Africa. Cum se rupe timpul sub mine, nici măcar n-am ieşit din fusul orar de acasă, doar cerul pare mai luminos, aerul mai consistent, ca trecut prin miere şi arome – nimic altceva, n-am ajuns în altă viaţă, n-am schimbat lumea. Încă năucit de veste, o sun pe Cecilia, ancora mea bine înfiptă în realitate, în prezent: Nu, nu ştiu nimic de domnul Matei, eu sunt cu copiii de câteva zile la mama, unde m-ai lăsat de când ai plecat. Şi cum tu, acolo, să auzi înaintea mea vestea asta!

Fără să-mi fie foame, mă îndrept spre grupul de amici, mă aşez între ei şi, încet, mă pătrunde şi pe mine veselia cinei, a paharului de vin, a vodcii băute mai devreme. Gândul îmi este, bineînţeles, acasă, gândul îmi este la Matei, omul cu care m-am întâlnit adineaori, câţiva paşi mai încolo, dar care acum s-a refugiat în tărâmul altui timp, şi nu l-am întrebat nici la ce hotel stă. Uitând de ciocanul de lemn de alături, încercam să scot din labele de crab puţina carne pe care o are şi sună telefonul. Cecilia îmi spune că aşa-i, a aflat şi ea, Matei a murit dar nu s-a sinucis, cum ştia catastrofica Brânduşa din coşmarul ei, a avut un atac de cord, l-au găsit pe scări, asta ştiu medicii, asta scrie în certificatul de deces! Aşa, atac de cord. Ca şi cum, de la distanţa la care mă aflam eu, în spaţiu, în timp, s-ar mai zări vreo diferenţă între a muri prin atac de cord şi a te spânzura, mă gândeam ca orice egoist la riscurile cu care mă confrunt eu, şi eu având probleme cu inima.

A murit Matei, vestea m-a copleşit abia după ce mi-a confirmat Cecilia, a murit de inimă, o moarte bună, se zice, nu te chinui, nu chinuieşti pe alţii. Ce să le spun colegilor şi ei de vârsta mea, veniţi în excursia asta pentru gazetari seniori, da, mi-a murit un prieten, cum să le spun, un prieten cu care am stat de vorbă cu câteva minute în urmă, pe bancă, pe aleea de chiparoşi, şi cum să le spun să nu mă creadă nebun. Trăncănesc şi eu ca de unul singur: boala nu ţi se su-

bordonează ție, cum nici moartea nu-ți face jocul, nu cade la înțelegere cu prada sa. Când tot cauți și insiști, până la urmă corpul tău află scuza plauzibilă, boala în care să-și afle răgazul odihnei, boala gravă de care să mori. La un pas de Egeea, colegii ignoră misterele morții, iar Ceciliei n-aveam să-i explic la telefon că tocmai m-am despărțit de domnul Matei, că este aici cu mine, în Halicarnas, și așa e sigură că-s beat deși, am prevenit-o să nu mă certe, bețiile din străinătate nu se pun. De ce să se fi spânzurat, de ce să fi murit de inimă? Nu, știrea nu-mi intra în creier ca imaginea mea despre Matei să se conformeze ultimei noutăți. Să înțeleg cât de cât, voi pune totul pe seama unei reverii premonitorii de inspirație, evident, etilică, așa cum am mai avut la Moldoșani, o reverie despre moartea reală a unui personaj prezent doar în visele celor de pe scara mea.

N-aveam cum pleca mai devreme, am urmat și restul traseului cu grupul și am ajuns acasă peste o săptămână când, prin jocul întâmplării, se pregătea înmormântarea lui Matei. Neaflându-se vreun aparținător, trupul îi rămăsese în custodia spitalului păstrându-l în refrigeratorul de la morgă. Poliția, cercetându-i actele, găsise până la urmă adresa surorii sale vitrege, nu pot spune exact cine să fi fost, căsătorită în Cehoslovacia de prin anii '60 din alt secol, singura lui rudă în viață. Anunțată prin ambasadă, a răspuns, firește, că nu poate veni de pe o zi pe alta și de ce te-ai mira că bătrâna, trecută și ea de optzeci de ani, nu-i pregătită nici la moartea fratelui, să urce instantaneu în avion și, cum aeroport n-avem, în câteva ore, să se parașuteze în Moldoșani, numai să scape autoritățile de-o grijă. A venit, totuși, a venit împreună cu nepotul ei, un bărbat sub cincizeci de ani, avocat, însoțit și el de asistenta sa, o doamnă apropiată ca vârstă, de care nu se despărțea în nicio călătorie de afaceri. În fapt, doamna Willhelmine, secretara, Helmy, cum se recomandase, a luat legătura cu

spitalul, cu primăria, a stabilit locul de înmormântare, la recomandarea Doricăi a găsit şi o firmă de pompe funebre, ştim care, şi, în a treia zi de la sosirea funebrilor oaspeţi, înmormântarea a avut loc într-o eleganţă sobră încheiată cu un praznic, firește, la *Modern-saloon,* unde Matei n-ar fi îndrăznit niciodată să intre. Au fost invitaţi puţini vecini între care doamna Dorica, cernită în amintirea soţului doar dispărut, ea recomandând cu căldură serviciile firmei *Pe-o gură de rai.*

N-a fost exces de lacrimi, nu s-au auzit necrologuri ucigătoare, cu elogii ipocrite, răposatul arătând şi mai mic, şi mai uscat decât fusese în viaţă, moartea diminuându-i substanţa prin care s-a arătat lumii încât eu mă convinsesem că fusese îngropat nu prietenul meu lăsat pe ţărmul Egeei cât un simulacru, de nu cumva chiar un simbol. Moartea îmi stă în faţă şi o privesc în vulgaritatea ei lipsită de subtilitate, de transfigurare, e doar o alegorie brutală, e oglinda ca axă de simetrie ce pune hotar între tărâmul acesta şi lumea de dincolo: nu treci de oglindă, nu treci de moarte. Privesc chipul lui Matei şi-mi gândesc şi eu moartea: ştiu că se va ivi curând şi, în ciuda pretenţiilor mele la o minimă politeţe, mă va înhăţa ca pe un ultim borfaş prins în flagrant că respiră, îngheţându-mă cu suflarea ei de mercur. Cum de răbdăm moartea atât de vulgară, de absurdă, cum de o răbdăm ca pe atotputernica stăpână căreia ne supunem în genunchi şi o proslăvim într-un cult deşănţat, poate ochii ei de vultur nesătul ne va sări încă o clipă.

În final m-am ales, cine ştie de ce şi cum, cu portretul tăiat de panglica neagră al domnului Matei, mie arătându-mi-se un domn Reqviem impasibil pe tot parcursul tristului festin, cel ce prinsese chip lângă mine când ne-am întâlnit pe ţărmul Egeei. Deşi doamna Kladecek îi era soră vitregă, asemănarea, de n-o fi fost un efect de machiaj, părea diabolic de apropiată răposatului, nu doar în fizionomia ce repeta fili-

granul de pe chipul fratelui, fir de argint cu fir de argint, asemănarea o vedeam şi în alură, în ţinută, deşi ei nu se văzuseră, să cred legenda, decât în tinereţea lor uitată ca din altă lume. Misterul mi l-ar fi luminat măcar în parte Aura, ea, cu ochiul ei de pictor, probabil că ştia mai multe despre felul în care moartea ne apropie de tiparul, de matca originalului şi acesta mistificat din generaţie, în generaţie, dar Aura, acum, scruta alte tablouri. Cu siguranţă e o exagerare de percepţie din partea lui, bănuia Tudorin, el fiind atras mai mult de vestimentaţia uluitor de căutată a octogenarei îndoliate, o pedanterie în suferinţă ce îţi inspira stima fără lacrimă. Ar trebui să vorbesc şi de machiaj, singurul accesoriu care făcea o deosebire între fizionomiile aproape identice ale celor doi fraţi, doamna Kladecek având un fond de ten care-i marca paloarea şi sublinia contrastul prin rujul de vişină, în vreme ce răposatului Matei obrajii îi fuseseră însufleţiţi cu un fond de ten trandafiriu, proaspăt, de copil bucălat. Chipul nou al prietenului meu, reuşit până şi în asemănarea cu presupusa geamănă, era, neîndoios, opera poetului Murmure, cel dăruit de toate muzele, cu mâna lui ocupându-se de *tanatopraxie* şi *make-up* – preţ întreg. Zărnel Murmure, vânjos dar pătruns de simţire, părea de încrederea să-i laşi pe mână răposatul refrigerat, fără teamă că dintr-o manevră greşită îl va readuce la viaţă, cum păţesc cei începători în meserie şi ajunşi în tribunal pentru *malpraxis*.

Priveam chipul încremenit în sicriu, diminuat cât un trup de copil şi mai puţin de atât, geamăn cu sora sa neştiută, acesta fusese prietenul meu de zeci de ani, acum rămas nemişcat, o figură impenetrabilă încât îmi era imposibil să ştiu cine fusese cu adevărat, imposibil să bănuiesc ce simte acum. Mi-am mutat privirile asupra surorii sale; mă atrăgea şi o furam cu coada ochiului cu prudenţă de cotoi. Ce să fie de laudă la un octogenar gerontofil căzut în admiraţie pentru o

doamnă ce trecuse şi ea de optzeci de ani. Îşi purta doliu rafinat, travestit în culori vechi de doamnă singură, negrul prinzând-o bine, tăciune viu uitat sub cenuşă. Îi revenise parfumul de virgină şi aştepta, din nou, minunea dintâi. O priveam pe furiş, curios să aflu dacă ochii ei cenuşii, în chenar de rimel, erau perle sau doar mătasea vreunei călugăriţe răspopite. Ca într-o subtilă ierarhie, doamna Kladecek purta tocuri medii ca înălţime, doamna Willhelmine – tocuri joase, încât diferenţa de statut şi de eleganţă o dădea, la propriu, înălţimea şi supleţea staturii. Din discuţiile dintre noi aflu şi eu că secretara Helmy s-a ocupat în amănunt de tot ce privea moştenirea lăsată de Matei, a vândut garsoniera din cartierul Bucovinei vecinului dornic să-şi extindă apartamentul, a dat de pomană puţinele lucruri încă utile şi, cercetând la arhive, la cadastru, în actele primăriei, la fisc, a copiat orice hârtie cu numele răposatului de-a lungul unui secol şi mai bine, adică înainte de a se naşte, le-a autentificat, le-a clădit una peste alta, alcătuind o mapă consistentă. Abia acasă, în Cehia, le va traduce prin amabilitatea unor domni cunoscuţi deja în ambasada noastră de la Praga, va clarifica zonele de umbră din moştenire şi va converti totul în bani, treaba obişnuită a urmaşilor de orice vârstă. În drumurile făcute la primărie din acele zile, avocatul, însoţit de secretara sa, doamna Helmy, a lăsat la registratură o cerere scurtă în engleză şi în română revendicând aproape două hectare din oraş, schiţa anexată cuprinzând şi terenul de sub blocul nostru. Asta era o bombă aruncată de la mare înălţime, gata să explodeze când va atinge pământul, cum poate exploda şi mai târziu sau deloc. Dar cu bomba asupra casei tale, ce linişte să ai când abia ai scăpat de ameninţarea unei explozii de gaz? Neobosita doamnă Helmy, cu zâmbetul ei minimal, ne-a cerut îngăduinţa, îngăduinţă sub forma unui tabel pe care am fost de acord să-l semnăm, cine s-o refuze în asemenea momente,

ca, pe peretele exterior al blocului, să monteze o placă de marmură să nu ne uităm prea uşor oaspetele din condominiu: Acest loc, între anii 1852-1973, a fost proprietatea familiei *Konstrinski*, proprietate răpită de regimul comunist şi niciodată retrocedată.

Îmi aminteam, de câte ori deschidea uşa şi mă întâmpina pe casa scării Brânduşa trebuia să-mi anunţe o nouă tragedie. N-am să-i fac vină din asta, nu mă păcălea, întotdeauna ştirile rele se adeveresc, e o axiomă în meseria mea, mă mira însă cum ea afla prima, tot ea anunţându-i şi pe alţii pentru că, împlinindu-i aşteptările, vestea proastă nu voia să o ţină numai spre bucuria ei. Se zice că mesagerilor de veşti rele, în alte vremuri, li se tăia capul, cale sigură şi înţeleaptă să-ţi răreşti necazurile. La etajul I, aproape de uşa ei, pe o policioară, lângă inscripţia ştiută de mine de pe cavoul familiei, fusese lăsată, ca relicvă, şi cheia lui de alamă cu care se mândrea la toţi. Curând cheia a dispărut, o fi luat-o vreun puştan, în joacă şi, neştiindu-i povestea, a scăpat de blestemul să-i caute broasca pereche, altfel cine să se fi atins de un simbol şi să fi rămas viu? Matei, va să zică, n-a luat şi cheia lui de pământean, convins că acolo unde va ajunge, toate uşile, pentru el, vor fi deschise. Pe aceeaşi policioară, la intervale precise, mai apărea un trandafir proaspăt şi ardea o candelă, pedanterii ce mă intrigaseră până am aflat că era un serviciu, pe contract desigur, din partea firmei lui Zărnel Murmure. Iar Mihal, dacă ar mai fi în viaţă, îşi spunea Tudorin, cu siguranţă ar fi stins candela având un bun motiv să se plângă: *Dosarul şi originea… Daţi foc la bloc, ne omorâţi pe toţi cu prostia voastră!*

Nu, Mihal nu mai era, doar Brânduşa dorea în continuare să-şi refacă viaţa, în ciuda tuturor catastrofelor gata să cadă peste noi, dorea să-şi refacă viaţa nu în altă parte, ci anume aici: Vai, Tudorine, dragă, ai auzit? Cum nu ştii? Asta am mai

vrut să-ţi spun, de asta mi-am permis să te invit, poate nu te grăbeşti, da, mi-au zis de la asociaţie, suntem în proces cu proprietarii care au avut pământul pe locul unde-i blocul nostru, acum o să ceară să le plătim metru pătrat cât o fi în centrul Londrei, o să vezi, că altfel ne dărâmă prin implozie şi aduce buldozerul să ne evacueze, mi-a spus băiatul meu cum se face, nu mai rămâne nimic aici. Dar tu, tu ştii sigur la ce uşi să baţi, ştii la cine să apelezi să trecem şi de necazul ăsta. Aşadar, în viziunea Brânduşei, şi fără Mihal, tot vom fi aruncaţi în aer şi paranoia continuă.

Prima pe care am întrebat-o să mă lămuresc, a fost, bineînţeles, Cecilia. Lucrase la primărie ani buni şi ea, da, ea ştia pe cine să întrebe. Există, într-adevăr, e pe rol un proces de revendicare însă, oricum, noi rămânem unde suntem, se dă teren la schimb, va fi o despăgubire în acţiuni, la un fond de investiţii-fantomă, cu noi nu se întâmplă nimic, au mai fost cazuri, cel mult se va mări impozitul care şi, aşa, tot creşte. Cine ştie de ce, de cum, mi-a venit în minte deviza lui Matei: *Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,* vorbe învăţate pe de rost pentru că le întâlneam zilnic pe casa scării, pe placa pusă în memoria fostului proprietar, acum mort, mort şi rămas proprietar împreună cu noi, cei vii, pe acelaşi loc, pe aceeaşi proprietate iar el, prin numele său măcar, arătându-ni-se oaspetele perpetuu din uşa noastră. Şi aşa, după ’89, noi, locuind încă în vechii mamuţi ai socialismului, am ajuns *proprietari de mâna a doua,* proprietari prin dezmoştenirea altora, a celor ca Matei şi, acum, trăim îngrămădiţi unul peste altul, pe când generaţiile noi de proprietari, cei de după ’89, stau în vile, în case pe pământ, au curte şi grădină, abia ei fiind ştiuţi ca *proprietari adevăraţi.* Noi, proprietarii la mâna a doua, se vede, plătim impozite *etajate* pe casa scării cu un profit mai bun pe metru pătrat de teren construit, casă peste casa celuilalt, îi explică Cecilia lui Tudorin, încât, la un bloc turn, locuit pe

nivele diferite, sunt unsprezece proprietari pe acelaşi metru de teren real, ei plătind de unsprezece ori acelaşi loc ca *amprentă* a apartamentului *proiectată fictiv* pe pământul pe care nu-l atinge. Tot fictiv, avem, în condominiu, casa scării, un spațiu vertical, realitate ce nu se poate desena, puntea fantastică de sub pasul nostru peste care trecem ziua şi-o visăm noaptea.

EPILOG

VOCEA TATĂLUI

Se făcuse seara, ai lui veniseră de prin oraş, cinaseră împreună cu ochii în televizor, iar Tudorin se retrase să-şi revadă notiţele şi, copleşit încă de grijile zilei, îşi nota halucinaţiile sub obsesia străină de orice realitate: *Mă străduiesc şi eu să dezgheoc omul, să înţeleg cum funcţionează, ce e cu maşinăria asta pe două picioare, cu creier şi conştiinţă de sine. Nicio specie nu se înmulţeşte mai bine din răutăţi decât noi. Îmi dau seama, înţeleg ceea ce eu n-aş fi vrut să aflu şi anume că, la fel ca şi mine, nimeni nu-i ce pare, ce spune el că este. Da, aflu şi eu asta, la fel cum aţi aflat şi voi la vremea voastră...* Abandonă ideea înainte s-o ducă până la capăt, apăsat de o senzaţie mai veche: *cineva îmi fură din greutate, mă fură la metru, cineva îmi fură clipa* – asta bănuia de ani buni Tudorin când urca pe cântar şi acul nu se mai ridica spre suta de kilograme, el scăzând în greutate la fel cum îi cobora şi statura, apropiindu-se, ce straniu, de statura de jumară a vecinului dispărut, Mihal. Îşi trecea măsura pe gâtul girafei din camera sa de pe când era copil, rămânând semnele şi anii ridicării sale în înălţime, girafa cu care se măsuraseră, la vremea lor, copiii, acum – nepoţii, Tudorin se măsura şi azi şi vedea cum semnul pus în fiecare an cobora cu un centimetru, cu doi, cu trei, apoi cu încă unul, cineva ciupindu-i din greutate, din înălţime şi, ce mirare, iată înălţimea sa scădea

sub cea a fiilor, a nepoților, fusese și momentul când staturile lor s-au întâlnit pe gâtul răbdătoarei girafe venind din sus, din jos, și tristețea îl cuprinsese cu adevărat abia în seara asta când Cecilia, a câta oară, la a câta generație, povestea basmul auzit de ea în copilărie, basmul cu tânărul trufaș care, în luptă cu zmeul, e aruncat în nori ca apoi să se afunde în pământ până la glezne, până la genunchi, până la brâu și, iată, Tudorin, fratele învins, căzând din slăvi, curând va fi în pământ cu totul. Tudorin încercă să-și controleze depresia de moment, să evite altă noapte de insomnie consolându-se de unul singur: *ridică-te, ești în pământ abia până la genunchi!* Nu, el nu-i Tudorin cel Viteaz, el e Dănilă Prepeleac, cel care a moștenit boii puternici, greu de stăpânit și ei, și-i tot schimbă la târg până rămâne cu o pungă goală, asta fiind și viața lui Tudorin, o pungă goală... Oh, unde-i Dorel să-i spună: halal poveste, halal neam!

Iar ei, prietenii săi de-o viață, erau nesinceri și-i spuneau, din prețuire pentru el, cu siguranță, îi spuneau jumătate din poveste, jumătate din adevăr, și în acea jumătate încă turnându-i apă, să nu-l doboare tăria sincerității lor. Știa că sunt ticăloșii adânci pe lume, și nu puține, și se petrec chiar în apropierea sa și aceste ticăloșii, înțelese Tudorin pe el încercând să se înțeleagă, nu vor trăi fără trupul tău și al prietenilor tăi cât să le poarte în lume, nu vor fi fără voia ta, fără sângele tău, al celor apropiați ție. Așadar îl mințeau cu dragoste, îl înșelau la cântar dându-i mai puțin decât ura lor rotundă, îl înșelau la preț și la vorbe, cum și viața îi fura clipele, îi fura din greutate, din înălțime, lăsându-l mai aproape de pământ până îl vor îngropa cu totul. Trăind, trăindu-ți timpul ce-l ai ajungi să-ți iubești dușmanii, să-ți urăști prietenii. *Să-ți trăiești timpul dat*…

Cum să te plângi de ghinion, cât încă ești viu? Fără a îndrăzni să gândească la el, Tudorin își spuse că nici cu Dumnezeu în față, nici cu diavolul în spate, cei de-aproape de el

tot n-ajung să-şi vadă visul împlinit, de cât sunt de nemernici, de becisnici. Mi se-ntâmplă să văd şi oameni fericiţi şi învăţ să mă feresc: sunt ca fiinţele altei specii, de care nu te poţi apropia, cu care nu te poţi împerechea, par din alt regn, de pe *altă planetă* şi tot ce se întâmplă pe *planeta mea* nu-i atinge. Ei par tăiaţi din tablă de inox şi nicio grijă pământească nu-i ciupeşte din perfecţiune, privirea lor nu vede mizeria, urechea le e surdă la gemetele altora şi îţi zâmbesc egal, convinşi că nu lor li se întâmplă răul. Trec şi ei prin boli dar, repede, ies teferi, şi-mi zic: eu nu vreau să fiu sănătos; nu vreau să fiu fericit! Mă uit cât de omenos e cel de lângă mine şi mă întreb când şi cum mă va lovi. Ştiu, m-aş păstra mai încrezător de nu m-aş întreba: şi, totuşi, atâtea necazuri de unde vin, mie, altora, dacă nu de la aproapele?! Alţii, realişti şi maturi, intuiesc valoarea adevărată a semenilor şi se poartă cu o răutate distantă, impersonală, înţelegându-se, obişnuindu-se şi cu răul, şi cu binele lor. Nu se bucură că lumea pe care au găsit-o e rea, e dură, dar nu pleacă din lume numai dintr-atât şi, înţelepţi până la capăt, nici n-o schimbă. Aşa au găsit-o şi au datoria să trăiască aici, în *tradiţie*. Noi, cei *vremelnici,* de ce am schimba-o pentru cei ce vor veni, când şi cei care au plecat ne-au dat-o aşa urâtă. Ce lume am găsit când am venit, se întrebă Tudorin, ce lume las? Cât din diferenţă, în bine, în rău, mi se datorează mie? O pungă goală!

Da, ceva îl tulburase din ritmul său şi acum nu-şi găsea starea. Cecilia se uita la un film la televizor, un film ce nu se mai termina şi, nerăbdătoare, trecea de pe un canal pe altul. Am să ies să mă plimb, nu cred că pot adormi, să mă culc acum. Vin cu tine, se arătă gata şi Cecilia să se plimbe, o spusese cu un ton moale, că n-ai fi ştiut de-o face dintr-o amabilitate reflexă, dintr-o teamă pentru el. A, nu, fii serioasă, ies să mă plimb şi mă duc la apartament să mă culc, ia uite ce

înghesuială e aici, decât să dorm jos, pe saltea, rămân la apartament să nu vă mai deranjez, şi – mai citesc, mai scriu. Bine, dacă vrei aşa, eu rămân să văd prostia asta de film până la capăt; oricum, dimineaţă trebuie să-i pornesc pe ăştia mici la şcoală. Te sun când ajung, să fii liniştită.

Scufundat în oceanul nopţii, oraşul îl întâmpină cu o rafală rece, jilavă, sub un cer fără stele, lătrături de haită furioasă stârnită de vreun beţiv turbat, câteva maşini în viteză trec peste avertizările semafoarelor lăsate pe roşu, brusc o maşină a salvării şi-a pornit sirena de parcă ar suna să prevină accidentul spre care tocmai gonea. *Salvarea*… Mihal, cum a sfârşit-o şi Mihal cu ai lui, îi veni în minte figura lui Mihal, şoferul de pe salvare, pensionarul cu gânduri criminale pentru casa scării, pentru tot blocul. Oraşul, cufundat în zgomotul său dens şi monoton, îi primea trupul cu indiferenţa maşinii de tocat carne, fără sentiment, fără repulsie – *n-am nimic cu tine, trebuie să toc şi eu ceva şi, acum, e rândul tău.* Noaptea – abia la contactul cu răcoarea ei de metal ce ţi se urcă din tălpi te adie frisonul şi, curând, nici răcoarea. Auzi: Moldoşani, oraş frumos! Sunt oraşe aşezate pe râuri, pe fluvii, pe un ţărm de ocean, măcar pe câte o şosea dintre două aşezări mai acătării, sunt oraşe splendide sub poale de munte, cu vestigii de mii de ani, pe când oraşul meu de şes e plat şi fără relief, *singurele înălţimi* care-ţi sar în ochi fiind oamenii, mari şi mici, buni şi răi, frumoşi şi urâţi în acelaşi trup, în aceeaşi viaţă. Spre începuturile sale, Moldoşani o fi fost popas de-o noapte într-un han sărac pe calea dintre două ţinte de bejenie, iar cei fugăriţi de peste tot, obosiţi să mai călătorească, s-au aciuat aici, sărăcia lor, sărăcia locului apărându-i de jaful celor lacomi. În lutul gârlelor împădurite slugile şi-au pitit bordeiele, *câte bordeie, atâtea obiceie,* şi, curând, stăpânii, de toate neamurile, de toate credinţele, şi-au ridicat şi ei case în mijlocul grădinilor, al livezilor, iar breslele, fiecare în mahalaua ei, şi-au

zidit biserici; unde nu era breaslă, aflai neamul, aşa că mai vezi câte o biserică ba a armenilor, ba a lipovenilor, a catolicilor ca, printre ele, să afli şi o sinagogă, două; apoi stăpânii şi-au părăsit slugile, şi-au lăsat pe-aici neamurile calice, şi au plecat. Acum locul arată ca risipit între cocoaşe domoale şi, n-am îndoială, cămilele se vor trezi s-o pornim mai departe, caravană lungă pe urma stăpânilor. Privind de la distanţă oraşul în care îşi trăise viaţa, Tudorin simţi brusc că lumea noastră rotundă, expresie a nesfârşitului, că lumea asta are capătul în orice punct, tot acolo fiindu-i şi începutul, lumea fiind mai mult decât sentimentul său de ins nedesăvârşit, el, om de rând al unei urbe ivite, cine ştie cum, în partea asta a pământului. Insul mărunt, lipsit de rang şi semn, cum singur se descoperea în cearta sa cu sine, aici îşi avea temeiul.

De o stupizenie urâtă venită ca din evul lui Erasmus, urâţenia ce-ţi şterge pofta de viaţă, *oraşul meu* nu are scuza catastrofei care să-mi înmărmurească de groază contemporanii, să zguduie apoi generaţie după generaţie, secole în şir, n-a fost înghiţit de potop, n-a fost acoperit cu lavă, cu cenuşa vreunui vulcan sălbăticit şi-i prea mărunt, *prea jos,* să-l demoleze vreun cutremur; *oraşul meu* se ruinează în tihnă, lemnul şi lutul se ruinează măcinate sub povara suavă a nepăsării, nepăsarea călduţă de sub care niciun arheolog nu-l va dezgropa. În ritmul firii, murim şi, cu noi, moare şi oraşul în care trăiesc, renăscând altul, oraşul meu străin. În ritmul firii, ce va fi să ardă, va arde; ce va fi să se stingă, se va stinge şi ce va fi să se nască, se va naşte. Se va topi şi se va îneca ce va fi să se topească, şi tot ce gândeşti că va fi, numai să gândeşti şi totul se va întâmpla. Lasă-ţi clipa şi trăieşte veşnicia cea vie a tot ce-a fost, a tot ce va fi.

Mai avea două intersecţii să ajungă la blocul său şi, împăcat cu creierul din spate, Tudorin îşi făcea inventarul ca în faţa somnului de noapte ce avea să-l cuprindă curând, gân-

dea şi gândurile i se aşezau de parcă le-ar fi scris. Cu ciorna asta în minte, intră pe alee şi urcă pe casa scării: *Priveam la anii care au trecut şi mă prinsese un fel de tremur; mulţi au murit sau au avut câte un necaz, o suferinţă, un accident, fie din vina lor, fie ca întâmplare a vieţii prea lacome de zile.* Aici e Marinaş, e linişte la el, ce minune, e bătrân, bea şi acum, dar beţiile cu scandal s-au rărit, că Florenţa nu mai vine, o fi plecat, o fi murit, cine să ştie; da, şi Brânduşa doarme, e singură, Eugenel n-o mai deranjează nici ziua, nici noaptea, a murit de câţiva ani de pancreatită, încurcăturile lui cu ceilalţi înnodându-i şi maţele; Dorel a dispărut şi nimeni n-a mai dat de el; Dişcă a căzut de la etaj când îşi tâlhărea vecinul, apoi toată familia Călţun s-a prăbuşit cu maşina, în prăpastie; Aura a avut necazuri cu securitatea, dar mai întâi cu soţul; Jeniţa a plecat din ţară, e asistentă într-un spital din Oslo, până şi Matei a murit fericit, moartea ajungându-l, nimic de mirare, pe casa scării la noi, adică *pe proprietatea sa* ori pe ţărmul Egeei, el, oaspetele, murind simultan în două locuri şi mă gândeam că aceste morţi, sau numai suferinţe, sau numai necazuri de oameni vii, nu-s premeditate de cineva. Cine să potrivească zilele trăite cum ai potrivi ácele ceasului, să sune pentru fiecare *momentul* încât, toate clipele prăbuşite pe acelaşi cadran, să arate o singură oră, *acum,* suma vieţii trăite de ale cărei întâmplări nu ne mai putem feri. Prea multe înmormântări, se plângea Tudorin cuiva fără nume, prea multe despărţiri, prea multe praznice pentru o singură viaţă. Să ai răbdarea să treci veacul şi vei trăi toate bucuriile vieţii şi toate necazurile ei. În răstimp, auzi şoapta: *bătrâneţea ta nu-i privilegiu, e sentinţa pentru viaţa neîmplinită, pentru lucrarea nefăcută, lăsată în urmă şi pe care, fără s-o împlineşti la timpul potrivit, o regreţi*…

Tudorin, ajuns acasă, îşi urmă gândul cel vechi, fruct copt ani la rând, avea el un gând ascuns până şi de creierul

din spatele creierului, cel rămas treaz şi în timpul somnului să aibă cine-i povesti apoi visele, cu acest gând grăbit să devină act intră mai întâi în bucătărie, deschise butoanele aragazului şi trecu în camera sa unde avea o bună parte din cărţi, portretul făcut cu ani în urmă de Tonny Cofar, chipul său adevărat, mai adevărat decât cel făcut de Aura. Scoase din spatele raftului ştiut o sticlă nouă de vodcă, îi desfăcu dopul şi bău cu sete proaspătă. Uitând unde rămăsese cu gândul său din stradă, notă în caietul fără dată, cum nu pusese data nici tatăl, Marţian Spinache, la însemnarea sa de început: *Oameni, timp şi întâmplări* – un aliaj îngrozitor de dur, de casant, imposibil de strunjit, de prelucrat în vreun fel – viaţa, viaţa sa. Îi revenise pofta de scris şi scria: *Secole la rând a vorbi sau a scrie împotriva credinţei majorităţii fusese o blasfemie sinucigaşă. Acum, lecuiţi de sinceritatea faţă de noi, mai scriem în răspăr tot pe atât de intimidaţi de curajul de a înfrunta credinţele celor puternici, de aici, de aiurea, gata să ne refuze zăhărelul pentru astăzi, mântuirea şi viaţa de apoi în care oricum nu credem. Până atunci, mă sugrumă un adevăr: infim cum sunt, înghesuit în infimitatea mea, aici şi acum, numai eu pot scrie ceea ce ştiu şi trăiesc eu.*

Nu-i bine, asta sună de parcă e scris de tatăl meu, se surprinse Tudorin. Să vezi cum trăieşti fapte şi le înghiţi înţelesul fericit sau blestemat, înghiţi înţelesul ca pe un os greu de înghiţit, te îneci şi afli că aşa mor oamenii mici când dau de osul cel mare, îi sufocă înţelesul, îi striveşte rostul lumii care nu-i pe măsura lor. Omul ăsta, un personaj într-un roman ce încă se scrie, ce să fie altceva, va trăi, va înţelege ce-i de înţeles şi va muri în tăcere pentru că nu vrea să cadă necazul pe capul nevinovat, nu întotdeauna înţelesul fiind cel ştiut. Dar să vorbească, să-şi descarce povara. *De ce?* De ce-ar spune ce ştie toată lumea, că avem ceva vreme de când *vorba* a apărut între noi, numărată ca *al doilea* sistem de comunicare. Şi atunci, primul care e? *Cum – care? Tăcerea!* Tu taci iar eu,

privindu-te în ochi, voi înţelege ce vrei să-mi spui, nu mai mult. Aşa? Aşa! Te uiţi la om, te uiţi la fiinţa de lângă tine şi înţelegi; altfel, dacă nu înţelegi privind, nu vei înţelege nici când îţi spune. Vorba lui nu va face decât să-ţi repete, să-ţi confirme ceea ce ştiai. La atât să fie bună vorba, să repete? Te gândeşti, cercetezi cu gândul fapta întâmplată ţie, te uiţi la fructul din faţa ta şi, minune, înţelegi! Şi aveai nevoie de vorbă, pricepu Tudorin, aveai nevoie să vorbeşti, tu cu tine, să afli şi tu cine eşti, târziu, târziu de tot, după ce restul lumii te va fi cunoscut din faptă, din gest, din arătare şi până să ajungi să deschizi gura.

Telefonul fix: Ai spus că suni cum ajungi. Am ajuns! Ai ajuns şi bei, te miros de aici. Spune-mi că nu-i aşa! *Confirm că mă cunoşti şi până să deschid gura, până să vorbesc,* mi-i şi frică să fiu spontan, mi-aş ieşi din matcă, prunc scăpat din pelinci, cu mâinile libere, gata pentru orice prostie. Fac eforturi să-ţi spun ceva banal şi nu pot, nu-mi iese deloc. Bufon bătrân, iar ai băut! Bine că te ştiu acasă, mă culc şi eu liniştită. Nu ştiu de ce, aud sirenele de la salvări, de la pompieri, de parcă au înnebunit toţi. Cecilia închise telefonul neliniştită în continuare de isteria sirenelor, a claxoanelor; s-a mai întâmplat o nenorocire în oraş, oricând se găseşte un nebun să dea drumul la gaz, să se arunce de pe balcon, şi acum se temea că iar va visa urât, cum visează când nu-l ştie şi pe Tudorin lângă ea, omul ăsta nesigur pe el, în care n-ai încredere pentru că a rămas, ca dintotdeauna, fără discernământ; abia când bea, îi spusese Fănel, îi mai apare un simţ, un simţ de om treaz, să-l împiedice să facă cine ştie ce prostie. Dar, va afla Cecilia, trăind cu prăpastia în faţă ca dintotdeauna, bărbatul ei şi-a consumat şi experienţa prăbuşirii, a trăit căderea până să se aşeze la masa de scris. Creierul din spate, mai treaz ca niciodată, aproape că îi ţipă: *Ne certăm noi între noi, ne trădăm şi pe noi înşine dar, până nu ne dă afară Paznicul, nu plecăm din sală, nu*

ieşim din spectacol. Vocea ţipase la el mai clar ca niciodată, ţipase cu glasul tatălui său.

Îşi prelungi respiraţia cu câteva înghiţituri de vodcă, ochii pierzându-i-se în alte vedenii: *Câtă vreme încă-s viu, de ce m-aş îngropa singur?* Tudorin privi de la distanţă moartea lui Matei şi, ca un infam, gândi cât de uşor a ieşit prietenul său de sub blestemul devizei de pe cavoul moştenit în familie, cu acelaşi gând infam se surprinse să vadă şi cât bine făcuse altora prin moartea sa Mihal, la fel ca şi nenorocirea căzută pe Dişcă. Ce uşor poţi face binele altuia, tu plătind cu un rău mic, oricum inevitabil pentru tine! Din alte două gâturi sorbite, Tudorin aproape că termină sticla mirându-se de cinismul său: moartea bătrânilor – ce binefacere! Se ridică în picioare cu pornirea să se ducă, atunci, pe loc, să-i spună lui Dorel tot ce gândise, simţi nevoia să se destăinuie unui prieten ca şi cum avea nevoie de o gură de aer proaspăt, să păşească în voie pe o câmpie largă şi îşi aminti brusc că Dorel, Dorel dispăruse, Matei plecase şi el, fugise şi Baştin iar Cecilia, ce să vorbeşti cu femeia ta: e ca şi cum te-ai destăinui duşmanului, abia aşteaptă să pună mâna pe tine, să te ia prizonier. Ce ridicol, să te arunci în prăpastie, să te arunci în aer, să-i nenoroceşti şi pe alţii cu deznădejdea ta, ce lipsă de discernământ, se mângâie Tudorin sub tăria de ceaţă a alcoolului şi continuă în scris gândul despre oraşul său: grămadă de gunoi preţios, perle şi orori briliante, gunoi putrezit cu o răbdare demnă de nefiinţă, nefiinţa timpului, eu, vierme între viermii glorioaselor cadavre, odorul lor îl simt şi acum... *Aşa trebuie să miroase sfârşitul!* Să pleci, să pleci cât mai repede; aici, viaţa încă nu s-a aşezat, încă nu şi-a găsit matca să curgă în linişte pentru alte secole, în acea linişte care nu se vede din stele şi nu trece prin telescoape să ajungă în ochii pământenilor. Nedumerit încă de cuvintele scrise, mai luă o gură de vodcă din sticla pe

care, aşa, o dăduse gata. Se duce în bucătărie să-şi aprindă ţigara: Oho, dar aici miroase urât, ha, ha, cineva tot mai vrea să arunce blocul în aer, ha, ha. Ca ameţit de mirosul de cadavru ce-i inundă nările, Tudorin îşi repetă fraza nopţii: *Aşa trebuie să miroase sfârşitul,* şi, fără grabă, deschise larg fereastra, uşile, închise robinetele de gaz ieşind pe balcon să fumeze în aşteptarea zorilor: *da, aşa trebuie să miroase şi începutul.*

Curteşti, Botoşani, 2011-2017

OASPETELE DIN CONDOMINIU: REFERINȚE CRITICE

Elementul de sudură al palierelor narative din romanul semnat de Mircea Oprea îl reprezintă casa scării unui bloc – loc de trecere între mica şi marea familie a societăţii, precum şi realitate profilată ca o stare de spirit copleşitoare pentru identitatea individuală şi colectivă a locatarilor. Din subsol (guvernat de instinct, ascunzând structura afectivă şi morală vulnerabilă a inconştientului), urcă la lumina zilei, spre etajele superioare amintiri, vise, gânduri de mărire, fapte necurate, umbre, delaţiuni şi spaime de nevindecat. Iar memoria comună vie este înregistrată în cartea de imobil, care asigură şi ordinea funcţională impusă de Putere. Ştiind să varieze foarte bine registrele între social şi psihologic, mască şi adevăr, umor şi gravitate, superficialitate şi profunzime, Mircea Oprea scrie cu talent şi inteligenţă narativă un amplu roman cu „scară" despre treptele urcate dar mai ales coborâte de societatea românească în ultima jumătate de veac.

Vasile Spiridon

*

Oaspetele din condominiu e un roman curajos ca intenţie, având de la început vizibilă intenţia de a propune modelul autarhic al lumilor posibile. Într-un continuu dialog ce se poartă între narator şi un personaj favorit, textul se dezvoltă după modelul bulgărelui de zăpadă ce adună în rostogolirea sa memoria unei lumi care a fost, nu de mult, dintr-un loc deja mitizat literar, aici numit Moldoşani, precum şi memoria unei lumi aparent noi, ce se rostuieşte în contemporaneitatea cea mai imediată. Într-un spaţiu al locuinţelor dintr-o epocă revolută, spaţiu ce figurează concentrarea expres/monadică a lumii, un narator sagace (chiar dacă uneori devine prea insistent) caută istorii despre ceilalţi, cercetează alte texte ca un documentarist, comunică direct cu cititorul, are un personaj favorit, după cum arătam, judecă şi împarte istoria (de dinainte şi de după ceea ce a fost „în esenţă revoluţia"), analizează şi propune proiecte, priveşte prin „gaura cheii" viaţa celorlalţi. Astfel, apartamentele, casa scării, un bloc ce ar putea „să fie aruncat în aer" (de aici şi trimiteri frecvente/comentarii la ceea ce înseamnă, de fapt, istoria mare alăturată unei sume de istorii mici) se ridică prin semnificaţii la dimensiuni şi raportări globalizante, într-o lume care, spre a fi prinsă şi înţeleasă, trebuie să lase în urmă-i un text sau o poveste.

Aici se articulează, de fapt, macro-semnificaţia romanul lui Mircea Oprea: ce înseamnă existenţa *unuia* în raport cu ceilalţi, de ce fiinţăm doar între *tăcere* şi *vorbire*, de ce e nevoie mereu de un alt început, chiar şi atunci când mirosul morţii pare mai puternic decât cel al vieţii, cum devine scrisul un act eliberator şi ta-

umaturgic, de ce are lumea mereu nevoie de texte şi, mai cu seamă, de ce romanul e singura formă de text ce are ambiţia re-figurării istoriei, în cazul de faţă nuanţând acribios status-ul comunist şi cel post-comunist, prin susţinerea acestei reprezentări metaforice care este *condominiul*.

Constantin Dram

*

Mircea Oprea este un scriitor de o complexitate construită pe ideea mesajului transmis doar unei părţi a societăţii din care face parte. De la această idee pleacă şi romanul său *Oaspetele din condominiu*, o frescă de tranziţie, din care transpare o idee cu o doză mare de originalitate, şi anume aceea a „sinuciderii generale, în bloc", ca într-o apocalipsă sezonieră, într-o societate schismatică. Familia, personajul analizat în detaliu, la nivelul de „celulă de bază a societăţii", dar şi de coabitare într-un bloc de tipul celor apărute în „epoca de aur", este materialul pe care lucrează romancierul. Tipologiile care compun această familie, atît la nivel strict familial cît şi la nivel de ansamblu, social, sunt analizate cu minuţiozitate de Mircea Oprea, într-un efort de a prinde aspecte de altfel neglijabile în viaţa de zi cu zi, dar remarcabile atunci cînd sunt puse în pagină. Identităţile personajelor ţin strict de temperamente, de caractere şi educaţie, aspecte ce fac din această frescă romanescă o adevărată „cronică de familie" (pe doar un eşantion de timp şi lume, trecută printr-o perioadă de tranziţie de istorie recentă). Personajul central al acestui roman este un ins deformat de traiul dus în defunctul regim, sub siguranţa unei securităţii pentru care lucra cu devota-

ment şi dăruire, trai pe care doreşte să şi-l transfere noilor standarde de viaţă, ale unei democraţii originale. Insatisfacţia îl duce la sinucidere (dimpreună cu fiul şi soţia), victimă a unei „sălbăticii sociale" la care nu se poate adapta. Contrastele sunt tuşate de autor prin aducerea în peisaj a „oaspetelui", care trăieşte nostalgia proprietăţii pe care se afla blocul în care se derulează vieţi insignifiante, pe care autorul le creează cu talent, ca rupte din realitate, un condominiu în care nu-şi află locul, proprietate pentru care nu mai are puteri să lupte. Astfel romanul aduce în atenţia cititorului o lume din care el face parte, obligîndu-l la reflecţie şi, eventuală, atitudine.

Gellu Dorian

*

Însuşi titlul romanului, conţinând vocabula *condominiu,* sugerează una din strategiile perverse ale comunismului: cultivarea iluziei, în economie dar şi în viaţa cotidiană, că suntem stăpâni împreună, deci colectiv, adică niciunul. Blocul turn în care locuiesc personajele este un asemenea exemplu. În rest, oglinda prin care privim fapte şi întâmplări, cu sensurile lor la vedere sau ascunse, o constituie ziaristul Tudorin Spinache, un fel de cutie de rezonanţă pentru toată desfăşurarea epică. (…) cartea are de toate: dinamism epic, picanterii, episoade de roman poliţist, frescă socială şi politică, secvenţe erotice, tehnici contrapunctice, îngemănând concretul cu virtualitatea etc. Există şi un liant care asigură unitatea compoziţiei: stilul elaborat, de mare rafinament, cu neaşteptate subtilităţi de construcţie, grefate pe o viziune de fin orchestrator, totul bazat pe inteligenţă creativă, într-o compe-

tiție calofilă pe care Mircea Oprea o câștigă cu brio. Lexicul savuros și eleganța prestației expresive, ca și parcursul cu destule suspansuri, transformă lectura într-o experiență estetică. În totul, romanul lui Mircea Oprea este nu doar devoalarea confesivă a unor intimități, ci și o mărturie de epocă, oferind cu generozitate caleidoscopică atât reliefuri beletristice, cât și substanță cu valoare de document.

Victor Teișanu

NOTĂ BIOBIBLIOGRAFICĂ

MIRCEA OPREA

Domenii: poezie, proză, eseistică, critică literară, cronică dramatică;

Date de stare civilă: n. 8 decembrie 1945, Belceşti, Iaşi;

Adresă: e-mail: opreamirc@yahoo.com;

Studii: Liceul „A.T. Laurian" Botoşani; Facultatea de ziaristică Bucureşti (promoţia 1976);

Locuri de muncă: Biblioteca Raională Botoşani (metodist), Uniunea Judeţeană a Cooperativelor de Consum Botoşani (funcţionar, compartimentul prestări servicii), Oficiul poştal Botoşani (lucrător, cartarea corespondenţei), Întreprinderea Textilă „Moldova" (merceolog, serviciul export), Redacţia „Clopotul", din 1971 iar după '89 – „Gazeta de Botoşani" (redactor, redactor de rubrică, după '89 – redactor şef adjunct, redactor şef), director SC VEGA SA (editorul „Gazetei de Botoşani"), Casa Tineretului (metodist pentru domeniul cultural-artistic), Redacţia „Curierul de Botoşani" (redactor şef), Revista „Eurobussines" editată de GRAFIK-ART SRL Botoşani (redactor

şef), Camera de Comerţ, Industrie şi Agricultură Botoşani (consilierul preşedintelui), Primăria Municipiului Botoşani (consilier primar), Prefectura judeţului Botoşani (consilier prefect); pensionar (2009);

Membru în ONG: Uniunea Ziariştilor din România, Uniunea Scriitorilor din România.

*

Debut în presă: poezie în „Clopotul" (1971);

Volume: Polul Est (plachetă - versuri şi aforisme, CJICPMAM Botoşani, 1979), Gravitaţia Lunii (versuri, Editura Litera, 1988), Mirarea de mine (eseu, Editura Limes, 2010), Mirarea de voi (eseu, Editura Conta, 212); Să dai mâna cu preşedintele (proză scurtă; Editura Axa, 2012); Împăcarea cu lumea, Jurnalul de Curteşti, (eseu) Editura Zona literară Iaşi, 2013; Cuvântul ca spectacol (cronici dramatice, literare, de artă plastică şi alte texte), Editura PIM Iaşi, 2015.

Antologii: Caietul Concursului de poezie „Nicolae Labiş" (Suceava, 1970), Arc de triumf, (CJICPMAP Botoşani 1977), Centenar Liviu Rebreanu, 1885-1985 (Societatea de Ştiinţe Filologice din RSR, Filiala Bistriţa, 1986) Altare - Antologia poeziei româno-americane (Geea, 2008); Antologia dell'aforisma romeno contemporaneo (aforisme, Genesi Editrice, Torino, 2013); Vârstele mirării (Sentinţe lirice, Editura Tipo Moldova, Iaşi, 2017).

CUPRINSUL

Partea întâi
Om mărunt fapte, fapte mărunte
Pag. 5

Partea a doua
Viața în capcană
Pag. 329

Epilog
Vocea tatălui
Pag. 639

Referințe critice
Pag. 649

Notă biobibliografică
Pag. 655